BIBLIOTHECA
SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM
TEVBNERIANA

FLAVIVS IOSEPHVS
OPERA OMNIA

EDIDIT
S. A. NABER
VI

LIPSIAE
IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI

FLAVII JOSEPHI

OPERA OMNIA.

POST IMMANUELEM BEKKERUM

RECOGNOVIT

SAMUEL ADRIANUS NABER.

VOLUMEN SEXTUM.

LIPSIAE
IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.
MDCCCXCVI.

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI.

Praefatio.

Hoc volumine continentur tres libri postremi de bello Judaico ac praeterea duo libri contra Apionem. De illis in quinto volumine quantum satis videbatur, disputavimus; nunc autem sciendum est libros contra Apionem servatos esse in codice Laurentiano plutei LXIX 22, qui omnium codicum fons et archetypus est habendus, unde sequitur reliquos libros tuto negligi posse. Eusebius tamen qui haud pauca ex hoc Flaviano opere excerpsit, usus fuisse videtur codice aliquanto meliore itemque vetus versio Latina interdum haud frustra inspicietur, praesertim ut suppleatur lacuna quae in Graeco libro inest ab II § 52 usque ad § 113.

Sequitur ineptum opusculum de Maccabaeis, in quo recognoscendo nihil mihi praesto fuit praeter collationes Havercampianas. Quinque sunt praesertim Parisini libri, inter quos eminere videntur A et R; sed pauci credo totum libellum perlegent, in quo ne mica quidem salis inest.

Indicem Bekkeri ad novos paragraphorum numeros accommodavi et paucis quibusdam locis supplevi et correxi; sed longe plenior et utilior index est quem Niesius nuper edidit; religio tamen fuit eius scrinia compilare.

Amstelodami, mense Sept. 1895.

S. A. N.

Adnotatio Critica.

Belli Iudaici Libr. quint. § 1 *οὖν* acc. ex L. — § 2 *ἀνακμάσασαν* PV, *ἀκμάσασαν* AML, *ἐνακμάσασαν* ex corr. R, *ἐνανακμάσασαν* C. — § 3 *κακόν* MVR, *κακῶν* PALC. — § 4 *καὶ καθάπερ· καθάπερ γάρ* Dest. — § 4 *ὁρμᾶν. Ἐλεάζαρος γάρ* L, *ὁρμᾷ, οὕτως Ἐλεάζαρος* PAMVRC. — § 7 *δέ· δὲ τούτοις* LExc. Peiresc. — § 7 *ἐνδοτέρω* Herw., *ἐνδότερον* vlg. — § 8 *πραγμάτων· ἀπαρχῶν* Dest. — § 8 *ἐγκαθήμενοι τὰ πολλά* P, *plerumque in locis suis otiosi manebant* Lat., *ἐγκαθιστάμενοι τὰ πολλά* AMVC, *ἐγκαθισάμενοι τὰ ὅπλα* LExc. Peiresc., *ἐγκαθισάμενοι τὰ πολλά* R. — § 8 *δὲ τῇ· δ' ἐν* PA, *δ' ἐπί* Dest. — § 10 *πανταχοῦ· πανταχόθεν* RCLugd. — § 11 *ἑαυτῷ τύραννον· αὐτοτύραννον* PA. — § 11 *προσηγάγετο* C, *προσεισήγαγεν* L, *προσήγαγε* PAMR, *προεισήγαγε* V. — § 11 *αὐτοῖς* Exc. Peiresc. Huds., *αὐτός* codd., quod probat Hlw. — § 13 *εὐμαρῶς* LVRC, *ἰσχυρῶς* PAM, *εὐχερῶς* Dest. — § 14 *αὐτῷ καί· αὐτῷ* Df. — § 15 *ἀδεέστερον* acc. ex LExc. Peiresc. — § 15 *καὶ περί· καίπερ περί* PAMLR. — § 18 *παντοδαπῶν· παντοδαπόν* P. — § 19 *περικαθαροῦντες* Huds., *περικαθαιροῦντες* PAMVRC, *πυρὶ καθαίροντες* LExc. Peiresc. *purgaturi flammis* Lat., *πυρὶ καθαροῦντες* Ns. — § 19 *ποιήσασα* Huds., *πλήσασα* codd., *πλήσασα εἰς* Dest. — § 19 *ἐξιλάσει* Cardwell., *ἐξιλάσῃ* vlg. — § 21 *ἀντιστασιωτῶν·* cf. HSt. I. 2. p. 991 D. — § 23 *ἐπεξέθει* Df., *ἐπεξέθεεν* PAMLVR, *ἐξέθεε* C. — § 24 *παρεσκεύαστο* Nr., *παρεσκευάσατο* vlg. — § 25 *ἐρημίας· ἐρημίᾳ* Huds. — § 25 *οἰκείας· οἰκεῖον* Huds. — § 26 *ὅπερ· ᾧπερ* Dest. — § 28 *τῶν εἴσω κακῶν* suspect. Ns. — § 28 *οἰκείων* LExc. Peiresc. *εἴσω* rell. — § 32 *ἀεί* LVRCExc. Peiresc., *δέει* PAMLat., neutrum placet, Ns. — § 33 *παρείθησαν*

MVRC, *παρεῖσαν* PA, *παρῆσαν* L. — § 34 *ἀπόνοιαν· ἀπόπνοιαν* vel *ἀποπνοήν* Dest. — § 34 *ἀπὸ τῶν· τῶν* PADest. — § 36 *μεγίστοις· τοῖς μεγίστοις* LExc. Peiresc. — § 39 *αὐτῷ τὸν πόνον ἀπέδειξε* PAMVRC, *ἀπέκλεισεν αὐτῷ τὸν πόνον* L. — § 40 *ἐπέστειλεν· ἐπιστείλας* L. — § 42 *πᾶσαι* MVRC, *πολύ* P, *πάλιν* A, *πάλαι* L, *plura quam dudum* Lat. — § 45 *ἄρχων* om. M, *ἄρχειν* Huds. — § 46 *ἐξ ἀδήλου· ἔτ' ἀδήλῳ* Ns. — § 47 *προϊόντι· προσιόντι* LVRC. — § 47 *προῆγον· προσῆγον* LC. — § 48 *σαλπιγκταί· σαλπικταί* A. — § 51 *ἑσπέραν* LCLat., *ἡμέραν* PAMVR. — § 51 *διέχων· διέχοντα* C. — § 52 *εἰ πρός· εἴ πως πρός* Cob. — § 53 *πέπυστο* Lugd., *πέπειστο* rell., *audierat* Lat. — § 53 *ὑπεπτηχότα* ML, *ὑποπεπτηχότα* PAVRC, *ὑποπεπτωκότα* Huds., *oppressum* Lat. — § 54 *πυλῶν· πύργων* MVRC. — § 56 *ἐγκλίνασι* Bk., *ἐκκλίνασι* codd. — § 56 *ὑποτέμνονται* Cob., *ἀποτέμνονται* codd. — § 57 *ἐκτετάφρευτο· ἐτετάφρευτο* Df. — § 57 *τοίχοις· κήποις* MLVRC. — § 58 *καὶ—λεωφόρον* PAML, *οἱ δὲ ἀνὰ τὴν λεωφόρον* VRC. — § 58 *βασιλέως· Καίσαρος* Lugd. — § 60 *παρέστη μοι* MVRC, *παρέστι* L, *πάρεστί μοι* PA. — § 63 *διαχωρισμός* LVRC, *χωρισμός* PAM. — § 64 *συνήπτοντο* LVRC, *συνῆπτον* PAM. — § 64 *τὸ ἐξανοίγειν — κυκλωθῆναι· viam cum Tito patefacere priusquam circumventus opprimeretur* Lat. — § 64 *συνεξανοίγειν* PAMVRC, *συνεξανύτειν* L. — § 64 *καί·* om. CLat., *ὡς*? Nr. — § 64 *φθάσαντα· φθάντα* L, *φθάσαι* M, *φθάσαντι* C, *φθάσαντα* PAVR. — § 66 *ἄσχετος* Lugd., *ἄσκεπτος* rell. — § 67 *πρόεισιν* Bk., *πρόσεισιν* vlg. — § 67 *ἐτύμως* LC, *ἑτοίμως* rell. — § 68 *τετρυμένους* Ns. Cob., *τετριμμένους* codd. — § 68 *διέχων· διέχον* C. — § 68 *τὸ δὲ πέμπτον· τῷ δὲ πέμπτῳ* Huds. — § 70 *Ἐλαιῶν· Ἐλαιῶνα* Lint. cf. Krenkel. Ios. et Lucas p. 125. — § 73 *μέλλοιεν* Cob., *μένοιεν* vlg. — § 74 *ἐξεβόησαν· ἐξεβόησέ τις* LLat. — § 75 *ἁρπάσαντες· σπάσαντες* VC. — § 75 *Ῥωμαίοις* LLat., *πολεμίοις* rell. — § 76 *θαρρήσειν* L, *θαρσεῖν* rell. — § 77 *ἐφθάνοντο* LC, *ἐφονεύοντο* PAMVR. — § 79 *εἰδότας· εἰωθότας* Nr. — § 80 *ὁπότε μέν· ὁπότε μέντοι* Dest. — § 80 *οἱ καταλαμβανόμενοι· καταλαμβανόμενοι* Dest. — § 81 *ἐδόκει* LLat., *δοκεῖ* rell. — § 81 *τότε ἄν· τότε* LVRC. — § 81 *ἀγγελθέν* PAM, *ἀπαγγελθέντος* L, *ἀγγελθέντος* VRC. — § 83 *διεξέπαισαν* Cob., *διεξέπεσον* vlg. — § 84 *μέσης ἡμέρας· μεσημ-*

βρίας L. — § 86 *ἐμβολήν* LC, *συμβολήν* PAMV, *συμβουλήν* R. — 88 *ἀποπληροῦν ὄντα* PAM, *ἀποπληροῦντα τόν* L, *ἀποπληροῦντα* VRC. — § 88 *ῥοπήν· τροπήν* VRC. — § 90 *ὁρμήν* Df., *ἰσχύν* codd. — § 90 *ἑκάτερον* LVRC, *ἕτερον* PAM. — § 94 *κλίναντες· κλίναντας* Huds. — § 95 *χωροῦντες· ὑποχωροῦντες* Herw. — § 95 *ἐπὶ πόδα* Cocc., *ὑπὸ πόδα* vlg. — § 97 *προσθέντα* Dest., *προστιθέντα* vlg. — § 98 *θύραθεν* LZon., *θύραζε* rell. — § 98 *ἔνδον — ἐπηγείρετο* PAMVRC, *τὸν ἔνδον ἡ στάσις ἐπήγειρεν* LLat., *τοῖς ἔνδον ἡ στάσις ἠγείρετο* Zon. — § 100 *ἐνσκευάσας* L, *συσκευάσας* PAMVRC. — § 103 *ἀνήγετο* L, *ἐνήγετο* PAM, *ἀνελέγετο* VRC, *ἤγετο* fort. Ns., *ἐνύττετο*? Nr. — § 105 *τριμερής· τριμερίς* PA. — § 106 *ὅλῃ· ἄλλῃ* vertit Lat. — § 107 *περιφράγματος* AMVRC, *περιφραγμάτων* L, *διαφράγματος* P. — § 107 *δένδρων· δενδρώνων* Hlw. Dest. — § 108 *καλουμένῃ* Bk., *ἐπικαλουμένῃ* vlg. — § 110 *τολμηρότεροι* VRC, *τολμηροί* PAM, *τολμηρότατοι* L. — § 112 *ὁρμήσαντες* AL, *ὁρμήσαντας* PMVRC. — § 115 *φθάνουσι* Df., *ἔφθασαν* vlg. — § 115 *προτεταγμένων* ed. pr. *προστεταγμένων* PAMVRC, *προστεταγμένον* L. — § 116 *πύλης· πόλεως* L. — § 118 *διαφυγεῖν* PAML, *καταφυγεῖν* VRC, *διεκφυγεῖν* Ns. — § 118 *καὶ τῶν ἡγεμόνων* M et A corr., *τῶν ἡγεμόνων καί* PALVRC. — § 119 *μέχρι* AMVRLat., *καὶ μέχρι* PLC. — § 120 *δελεασθέντας· ὡς δελεασθέντας* Dest. — § 121 *τούτοις· τούτους* A. — § 124 *λιποτάκτην· λειποτακτεῖν* LVRC. — § 126 *χρήσεσθαι* Dest. Nr., *χρήσασθαι* PL, *χρῆσθαι* AMVRC. — § 126 *παρείθησαν* VRC, *παρεῖσαν* PA, *παρῆσαν* ML. — § 132 *πεφραγμένων* PAMVRC, *περιπεφραγμένων* L. — § 133 *πρὸς ἄρκτον* VRC, *ἀπ' ἄρκτον* AML, *ἀπάρκτον* P, *ἀπ' ἄρκτων* Dest. — § 135 *καλουμένου ὄρους* PAMVRC, *ὄρους* L, recte. — § 136 *κεκύκλωτο* M et A corr., *ἐκύκλωτο* PAVRC, *ἐκυκλοῦτο* L. — § 137 *καὶ τήν· κατὰ τήν*? Nr. — § 139 *ἔχωσαν· ἔχων* L. — § 139 *καὶ ταύτῃ· καὶ ταύτης* C. — § 144 *λεγόμενον* LVRC, *καλούμενον* M, om. PA. — § 145 *πύργον* VRC, om. PAML. — § 145 *συνῆπτε· συνῆπτο* Lugd. — § 147 *μήτηρ* Huds., *θυγάτηρ* codd. — § 147 *περιβόλῳ συνάπτον* MLVRC, *περισυνάπτων* P, *περισυνάπτον* A, *παρασυνάπτον* Dest. — § 149 *ὡς καί* M, *καί* rell., *ὥστε καὶ* Huds. Hlw. — § 152 *τῶν ταύτῃ* MVRC, *ταύτης* PA, *τῶν ἐν αὐτῇ* L, *ταύτης τῆς* Dest. —

§ 152 *στάσεως*· *στάσει* Dest. — § 153 *δυναμένοις* VRC, *δυνάμενον* PAML. — § 154 *δέκα δέ*· *δέκα δ' ἐπί* Dest. — § 154 *αὐτό* LVRC, *αὐτῷ καί* P, *αὐτὸ καί* A, *αὐτῷ* M, *αὐτίκα* Dest. — § 156 *αὐτὸ τὸ τεῖχος*· *αὐτοτεῖχος* PA, *ipse murus* Lat., *αὐτοὶ τεῖχος* coniecerit aliquis, Ns. — § 157 *ἐκεῖ* — *ἄνοδοι*· *tortuosi latique singulorum ascensus* Lat. — § 157 *ἐκεῖ πλεῖσται καὶ πλατεῖαι* LVRC, *ἕλικές τε πλατεῖαι καί* PAM, *ἕλικές τε καὶ πλατεῖαι* Dest. Incideram equidem in *κλεισταί* pro *πλεῖσται*, Nr. — § 163 *ἕκαστον* PAM, *ἕκαστος* LVRC. — § 164 *τῶν ὄμβρων* LC, *ὄμβρων* PAMVR. — § 165 *τέγη* PAMLat., *τε* LVRC. — § 166 *δ' αὐτοῦ* — *ὕψος* L, *δ' ἦν τὸ ναστὸν αὐτοῦ ὕψος* PAMVRC, *in pilae modum farta et solida eius altitudo surgebat* Lat. — § 168 *μᾶλλον ἤπερ ὁ πρὸ αὐτοῦ* MLVRC, *ἢ περιαυτοῦ* PA, corruptus locus est. — § 171 *ὀχυρωτέρους* LVRC, *ἰσχυροτέρους* PAM. — § 177 *διάστημα κεκοσμημένοις δέ*· *δὲ διάστημα κεκοσμημένοις* Hlw. Ns. — § 177 *ἑκατονταχλίνους*· *ἑκατοντατρικλίνους* L. — § 179 *διαφοραί* — *μυρίαι*· *διαφορὰ* — *μυρία* L, quod placet Ns. — § 180 *πανταχοῦ* LVRC, *πάντα* PAM. — § 181 *πολλαχοῦ* MVRC, *πανταχοῦ* PAL. — § 183 *κατεφλέχθησαν* add. C. Debuerat certe *κατεφλέχθη*, sed cf. G. Schmidt p. 466. — § 185 *ἐπετέθη*· *εἶτ' ἐτέθη* L. — § 187 *ἐκ ῥίζης* om. LVRC. — § 187 *τριχῇ* spur., Dest. — § 187 *κύκλῳ* LVRC, *κυκλόθεν* PAM. — § 187 *ἀνεπίμπλασαν*· *ἐνεπίμπλασαν* Herw., sed cf. § 218. — § 188 *καὶ πλείονος* L, *ἐκ πλείονος* PAMVRC. — § 189 *ἢ τοῦ* ML, *τοῦ* rell. — § 190 *τηλικούτων*· *τοιούτων* VRC. — § 190 *ἐφεστήκεσαν*· *ὑφεστήκεσαν* L. — § 192 *παντοδαπῷ λίθῳ* Dest., *παντοδαπῶν λίθων* vlg. — § 193 *διειργασμένος*· *ἐξειργασμένος* Nr. — § 194 *μηδένα* PAVR, *μὴ δεῖν* MLC. — § 196 *καίπερ*· *καὶ ὑπέρ* PA, *καὶ περί* C. — § 196 *τοῖς βαθμοῖς* VRC, *βαθμοῖς* L, *τοῦ βαθμοῦ* PAM, *τοῦ βάθρου* Dest., *τοῦ βάθους* Ns. Equidem dubius haereo; cf. § 206. — § 196 *εἴσω*· *τὸ εἴσω* Ns. — § 198 *πεντέβαθμοι* VRC, *ἕνδεκα βαθμοί* PAM, *ἑνδεκάβαθμοι* corr. A, *ἕνδεκα* L, cf. § 206. — § 200 *τετραμμέναι* Cob., *ἐστραμμέναι* vlg. — § 200 *γαζοφυλακίων*· *γαζοφυλακείων* LVR. — § 200 *πλὴν τοῦ*· *ἀπλέτου* VRC. — § 201 *χαλκοῦ*· *πύλη* add. M. — § 201 *ὑπεραίρουσα* Cob., *ὑπεράγουσα* vlg. — § 203 *ὑψηλάς* Cocc., *ὑψηλαί* codd. — § 205 *ἀνάτασιν* Lugd.,

ἀνάστασιν vlg. — § 208 *ἀχανές* Hlw. Bk., *ἀφανές* vlg. — § 208 *ἔσωθεν* MVRC, *ἔξωθεν* PAM, *extrinsecus* Lat. — § 209 *τοῦ — ὕψος· cum autem interior eius pars duplici tecto fulgeret, adiacens ei prima porta patebat in altitudinem perpetuam* Lat. — § 210 *καὶ τὰς χρυσᾶς· χρυσᾶς καὶ τάς* Bk. — § 211 *ἤδη· δή* Dest. — § 211 *ὄψεως ἢ ἔνδον* PAMLugd., om. LVRCLat. — § 215 *εἴκοσι· εἰκοσιτεσσάρων* L. — § 217 *διήρτηντο* Hlw., *διήρηντο* vlg. — § 218 *καὶ τῆς* LVR, *καὶ τῆς τε* PAMC, *καὶ γῆς τῆς τε* Hlw. Ns. — § 218 *οἰκουμένης· τῆς οἰκουμένης* Nr. — § 221 *ὑψηλόν* L, *ὑψηλότερον* rell. — § 222 *κεκαλυμμένος· κεκαλυμμένον* Lugd. — § 222 *ἀπέπαλλεν· ἀπέλαμπεν* L. — § 223 *εἰσαφικνουμένοις· ἀφικνουμένοις* PAM. — § 227 *γονορροίοις — παρελθεῖν· gonorrutos hoc est semine fluentes itemque leprosos tota civitas arcebat et feminis menstrua fluentibus clausa erat,* Lat. — § 227 *τὸ δ' ἱερόν· τὸ διεῖργον τὸ δ' ἱερόν* PAM, *τὸ διεῖργον* VRLugd., *εἶχεν τὸ διεῖργον* L, *διείργετο* C. cf. Ant. III § 261, B. J. VI § 426, c. Apion. II § 103, Praef. Ns. p. XXV. — § 227 *ἐμμηνίοις* Lugd., *ἐμμήνοις* rell. — § 229 *δέει· ἀεὶ δέει* PAMLugd. — § 230 *ἦν* Dest., *ἢ* PAL, om. MVRC. — § 231 *ποδῆρες* MVRC, *ποδήρη* PAM. — § 232 *προσηλοῦσα· προσειλοῦσα* LV, quod verum esse Herw. vidit. — § 233 *ἐνδυτοῦ· ἐπενδύτου* L. — § 236 *οὐκ ἐφόρει· ἐφόρει* Bonfrerius. — § 236 *τὸν ἄλλον χρόνον* LVRC, *χρόνιον* PAM. — § 236 *ὁπότε δέ· ὁπότε* Bern. et Bonfr. c. Lat. — § 237 *ἐπὶ τούτοις· περὶ τοῦτον* L. — § 239 *καὶ κατιέναι· ἢ κατιέναι* P. — § 240 *ἀνάστημα* L, *διάστημα* PAMVRC. — § 241 *αὐλάς· αὐλαῖς* (?) Ns. — § 245 *κατὰ δέ· κατὰ δή* Dest. — § 246 *τῷ ἱερῷ* MLVRC, *τὸ ἱερόν* PA. — § 247 *ἀποχρώντως εἴρηκα* MLVRC, *ἀπόχρη* PA. — § 252 *μέχρι* ML, *ὃ μέχρι* PAVRC. — § 252 *ἦν· ἐστιν* LLat. — § 253 *τὴν Ἄκραν* C, *τῆς Ἄκρας* AMLVR, *τὰς ἄκρας* P. — § 253 *καὶ τά* LVRC, *τά* PAM. — § 254 *χώραν· τὴν χώραν* L. — § 255 *ὑπονήψαντες· ὑπόνοιαν ἐκνίψαντες* L. — § 257 *ὀχυρώτερα· ἰσχυρότερα* L. — § 258 *προσβάλοι* PAR, *προσβάλλοι* RC, *προσβαλεῖ* M, *προσβάλλει* V. — § 259 *ἦν που* VRC, *ἦν* PAML. — § 261 *ὀνόματι* VRC, *ὄνομα* PAML. — § 262 *ἅμα τε οὖν* Hlw., *ἅμα τε σύν* codd., *ἡγεμόνα τε σὺν τάγμασιν* Huds., *ἅμα τε* Df., *ἅμα τε καί* Dest. — § 262 *συμφέροντας· συμφύροντας* P, *συμ-*

φοροῦντας L Zonar. — § 263 *καὶ καταπέλτας· καταπέλτας* Df. — § 264 *συμφερομένων· συμφυρουμένων* L. — § 266 *ἔξω* MLVRC, *ἔξωθεν* PA. — § 267 *ἔγγιον* ed. pr., *ἐγγίων* MVRC, *ἔτι ὤν* PA, *ἐγγίζων* L. — § 268 *ὀλίγοι· ὀλίγων* P, *ὀλίγον* VRC. — § 268 *τόξοις· καὶ τοῖς ὀργάνοις* suppl. L. — § 269 *χαρακωμάτων· χωμάτων* L, *vallum* Lat. — § 269 *δεκάτῳ· δωδεκάτῳ* Lugd. — § 270 *οἱ βαλλόμενοι πέτροι* MVR, *αἱ βαλλόμεναι πέτραι* PALC. — § 270 *πλέον* L, *πλεῖον* MVRC, *πλείονας* PA. — § 272 *οὖν· γοῦν* Dest. — § 272 *ὁ ἰός* Huds. vel *ἰού*, *ὁ υἱός* codd. — § 272 *ἤει· ἴοι* Ns. — § 275 *μολιβδίδι* Huds., *μολιβίδι* codd. — § 276 *ἰδόντες· εἰδότες* PA. — § 279 *ἰδίων· οἰκείων* L. — § 279 *διαφορῶν* MLVRC, *διαφόρων* PA. — § 284 *ἄφνω* Nr., *ἀφανοῦς* vlg., *ἀφανεῖς* Cocc. — § 288 *αὐτός· αὐτοῖς* L. — § 288 *ἐγκλίναντος* Bk., *ἐκκλίνοντος* PLAcorr., *ἐκλίνοντος* A, *ἐκκλίναντος* MVRC, *ἐγκλίνοντος* Ns. — § 290 *τινί* om. LVR. — § 290 *Ἰδουμαίοις* PALHeges., *Ἰουδαίοις* MVRCLat. — § 292 *ἕνα* CLat., *ἀνὰ* PAMVR, *διά* L. — § 294 *τῶν· ἐπὶ τῶν* Lugd. — § 294 *ἀπορούμενοι* Lugd., *ἀποδυρόμενοι* rell. — § 297 *βρῖθος* LVRC, *βάρος* PAM. cf. Praef. Ns. p. XXIX. — § 300 *φυλάττειν* add. C. — § 303 *προσβολάς* Lugd., *δέ* add. rell. — § 304 *πρὸ τῶν· τῶν* VRC. — § 304 *μνημείων· μνημείου* PA. — § 304 *τοῦ ἀρχιερέως* om. LLat. — § 304 *ἐφράξαντο· ἔφραξαν τό* Huds. — § 305 *ἐπί* Huds., *ἀπό* vlg. Dubito. — § 305 *ὄντες ἄπειροι* del. Hlw. — § 305 *δ' ἐν* PAM, *δέ* LVRC. — § 306 *ἰσχὺς μετ' ἐμπειρίας* LVRC, *μετ' ἰσχύος ἐμπειρία* PAM, *fortitudo ac scientia* Lat. — § 306 *ἐν συμφοραῖς· ἐν ταῖς συμφοραῖς* M. — § 306 *προσῆν — κρατήσειν· ad haec autem et illis suberat spes salutis et Romanis citae victoriae* Lat. — § 306 *ἦ καί· ὡς καί* Nr. — § 308 *ἀμφοτέροις·* add. *ἡ νύξ* MVRC. — § 308 *ὑπό· κατά* PAM. — § 310 *ἡ τῆς* suppl. Bk. — § 311 *κέρδος· καρπός* VR. — § 313 *πρὸς τὴν ἐμβολήν* MLVRC, *τῶν ἐμβολῶν* PA, *hoc impetu* Lat., *τῶν ἐν βολῇ* Dest. — § 313 *ἄτρωτος* Hlw., *πρῶτος* codd. — § 316 *καὶ τήν· τήν* Dest. — § 318 *σαλευομένου* L, *λυομένου* rell. — § 320 *συνήδεσθαι· ὑπερήδεσθαι* Hlw. — § 320 *διδόναι δέ* Hlw., *διδόναι τε* L, *διδόναι γε* VRC, *γε διδόναι* PAM, *καὶ διδόναι* Dest. — § 322 *ὡς οὐκ ἐπ' ὀλίγον· ἕως ἐπ' οὐκ ὀλίγον?* Nr. coll. § 254. — § 322 *ἀρχήν· ὁρμήν* L.

— § 323 διῆράν τε Lugd., διῇρουν τε rell., διάραντες Dest. — § 325 ἐπεδείκνυ· ἐπεδείκνυε G. Schmidt p. 475. Itidem § 524. — § 327 καλοῦντος· προσκαλοῦντος. — § 330 ὑπ' αὐτῷ L, ἐπ' αὐτῷ PAMVRC. — § 330 ἁλάμενοι Df., ἀλλόμενοι vlg. — § 334 ἅμα μὲν τοῖς C, ἀλλὰ τοῖς μέν PAM, ἀλλ' ἅμα τοῖς μέν L, ἅμα τοῖς μέν VR. — § 334 ἐδίδου L Lat., ἐξόδου MVR, ἔξειν PA, ἐξόδου ἐδίδου C, ἐξιέναι Dest. — § 334 σώσειν Dest., δώσειν vlg. — § 335 ὅλην Lugd., ἄλλην rell. — § 337 καθαλλόμενοι· καθαλάμενοι Cob. — § 338 ἀπολειφθεῖσι· ἀποληφθεῖσι Dest. — § 338 πληθύοντες Df., πληθύνοντες vlg. — § 339 ἐώθουν Nr., ἐξώθουν vlg. — § 342 ἐξεώσθησαν Df., ἐξεωθήσαν PAMVRC, ἐξώσθησαν L Zon. — § 342 παρελθόντες LVRC, παρελθόντων PAM. — § 344 ἐπεῖχε· Ns. alicubi invenisse videtur κατεῖχε. — § 345 τοῦ — δαπανωμένων Lugd., τὸ δ' ἐναντίον πλῆθος ὥσπερ βάρβαρον (PL, βαρβάρων AM, βαρβάρων βάρος C, ὑπὸ βαρβάρων βάρος VR, βαρβάρων βαρβάρους Lint., βάρος ὃν Cardwell., βάρος ἀργόν Dest.) ᾔδοντο δαπανώμενον. — § 346 καταρριφέν· κατερειφθέν Df. — § 347 κατέρριψε· κατήρειψε Df. — § 350 προσῄεσαν· προῄεσαν Ns. ex Lat., μεστὰς ἦν· ὁρᾶν supplet Hlw. — § 352 ὑπεριδεῖν ALVRC, ἰδεῖν P, κατιδεῖν M. — § 359 δυσεργότερα LVRC, δυσέργαστα PAM, δυσεργέστερα Dest. — § 361 αὐτός Hlw. Dest., αὐτούς PAMC, αὐτοῖς LVR. — § 361 παρειλημμένην· παρ' ὀλίγον παρειλημμένην vel simile ex § 369 Dest., περιειλημμένην Nr. — § 361 τάχ' ἄν Cob. Dest., τάχα vlg. — § 362 ἔξω τε Ns. ex Lat., ἔξω PAM, ἐξωτέρω LVRC. — § 362 ἀπαθεστέρους· ἀναισθητοτέρους L, ἀπηνεστέρους Nr. — § 364 ἦ μήν· καὶ μήν Herw. — § 364 καρτερώτερα· καρτερώτατα C. — § 367 εἶναι· στῆναι Nr. coll. § 413. — § 371 ἐπεισπίπτοιεν LV, ἐπιπίπτοιεν rell. — § 371 πόλεμον· πολέμιον C. — § 371 δύνανται· δύναιντο LVRC. — § 372 πρίν Krebs., πρό vlg. — § 373 λαβόντα PAM, λαβών LVRC. — § 374 μαχεῖσθαι Ns., μάχεσθαι vlg. — § 376 δειλοί PA, δείλαιοι MLVRC. — § 376 συμμάχων· συμμάχων συμφορῶν L. — § 377 χῶρον· χορόν Hlw. — § 380 ὑφ' PMVC, ἐφ' ALR. — § 381 μέν· μὲν αὐτῷ PAML. — § 381 ἐδωρήσατο Lugd., ἐδωρεῖτο rell. — § 381 σιγῶ ἤ om. PAML. — § 382 χερσί· τὴν ὠμότητα add. L. — § 384 ὑπὸ Σύρων PAVR, ὑπ'

Ἀσσυρίων MC, *ὑπὸ Σύρων καὶ Ἀζωτίων* L, cf. Praef. Ns. p. XXXV. — § 388 *Ἑβραίους· τοὺς Ἑβραίους* Dest. — § 391 *αὐτῷ· αὐτόν* VR. — § 393 *οὐ γὰρ ἄν* Dest. Cob., *οὐ γάρ* vlg. — § 394 *ἔτη· ἐπὶ ἔτη* L. — § 398 *πλημμελοῦντα· πολεμοῦντα* L. — § 399 *πρόσεστι· προσέστη* Ns. — § 400 *ὅταν* L, *ὅτε* PAMVRC. § 400 *πείθωσι· πείθουσι* MVR, *περιθέωσι* C, *περιέπωσι* Dest. — § 402 *ἐμφυλίοις· ὁμοφύλοις* L. — § 402 *παραλύοντες εἰς τὸν ἡμέτερον νόμον* C, *εἰς τὸν ὑμέτερον παραλύοντες νόμον* L, *παραλύοντες καὶ νόμων* PAMVRLugd., *multa per legem nostram de suis moribus derogantes* Lat. — § 407 *ἔκλασεν* PAML, *ἐκόλασεν* VRC. — § 409 *ἀνά· κατά* L. — § 409 *μὲν γάρ· μέντοι* vel *γε μήν* Ns. — § 409 *ὑμῖν· ἡμῖν* Lugd. — § 410 *ἐπιλείπουσαν* PAM, *ἐπιλιποῦσαν* MVRC. — § 410 *πρό* PAMVRC, *ἔξω* L. — § 410 *ἀμφορεῖς* VRC, *ἀμφορέας* PAM, *ἀμφοτέραις* L. — § 410 *ὠνεῖσθε* Nr., *ὠνεῖσθαι* vlg. — § 411 *πεπείραται* Ns., *πεπείρασται* PAMVR, *πεπείρασθε* L, *πεπείρασθαι* C. — § 411 *ἡλίκα· ἡλίκον?* Nr. — § 413 *ὑμετέροις* LVRC, *οἰκείοις* PA, *οἰκείοις ὑμῶν* M. — § 414 *γενήσεται* Hlw., *γένηται* vlg. — § 415 *ὁδός· ἐλπίς* L. — § 416 *φλόγα* PAM, *φλόγας* LVRC. — § 418 *εἰ μὴ ταῦτα γνησίοις· εἰ δὴ ταῦτα σκληροῖς* coll. § 515 Herw. — § 418 *ἑκάστῳ γενέσθω* PAMLC, *ἑκάστων ἔστω* VR. — § 422 *αὐτούς* Huds., *αὐτό* codd. — § 422 *πρὸς αὐτομολίαν* MC, *προσαυτομολεῖν* PA, *πρὸς αὐτομολεῖν* VR, *πρὸς τὸ αὐτομολεῖν* L. — § 423 *παρεφύλαττον* Ns. Cob., *περιεφύλαττον* vlg. — § 424 *προφάσει γάρ* MLVRC, *καὶ προφάσει* PAcorr., *προφάσει* A, *καὶ γὰρ προφάσει* Ns. — § 427 *ἀντηλλάξαντο· ἀντικατηλλάξαντο* L et Euseb. codd. plurimi. — § 428 *ὑφέλκοντες· ἀφέλκοντες* Euseb. prob. Herw. — § 429 *ἐλεεινή· ἐλεινή* Lint. — § 429 *αἰδῶ* VRHeges., *αἰδώς* PAMLCLat. Euseb. — § 432 *τροφήν* ALCEuseb., *τροφῆς* PMVR. — § 432 *ἐξαράξαντες· ῥήξαντες* L, *εἰσαράξαντες* Euseb. codd. quidam, *ῥήσσοντες* Zon. — § 432 *φαρύγγων· φαρύγων* LV prob. Herw. — § 433 *ἔδαφος· γῆν* C. — § 435 *κεκρυμμένην* LLat. Euseb. codd. optimi, *κεκρυμμένων* PAMVR, om. CZon. — § 437 *καὶ πόας* om. P. — § 438 *πολλάκις· πολλά* Dest. — § 438 *φρικτόν· φρικτότατον* Euseb. — § 439 *ἐπικαλούμενοι* PMVRC, *ἐγκαλούμενοι* AL. — § 439 *οἳ δέ* susp. Dest. — § 439 *τις* om. PAL. — § 440

δημοτῶν· ζηλωτῶν C. — § 440 *πτώματα· κτήματα* L. — § 441 *τῶν* Herw., *ἐκ τῶν* vlg. — § 442 *συνελόντι* Ns., *συνελόντα* vlg. — § 443 *καὶ νόθα* PAMC, *καινοτομοῦσι κατά* L, *καινοτομοῦσι θανάτους* VR. — § 447 *τινες μέν* RC, *τινες* rell. — § 449 *μὴ λανθάνοντας — ἁλίσκεσθαι* Lugd., *λανθάνοντας — ἁλίσκεσθαι* rell., *restabatque iam latitantes egredi et ab hostibus capi* Lat., *λανθάνοντας — μὴ ἁλίσκεσθαι* vel simile Dest. — § 449 *τούς· εἰς τούς* MLVRC. — § 449 *δέει τῆς κολάσεως* add. LLat. — § 450 *φυλαξόντων* MLugd., *φυλαξάντων* PALVRC. — § 450 *τάχ' ἄν* A, *τάχα* P, *τάχα δέ* M, *ταχεῖαν* L, *τάχα δ' ἄν* VRC, *τάχα γ' ἄν* Lugd. — § 451 *εἰ μή· ὡς εἰ μή* Dest. — § 453 *αὐτομόλων· αἰχμαλώτων* Dest., coll. § 447. — § 453 *κρεμαμένους* Dest., *κεκρατημένους* vlg. — § 454 *εἰσὶ δ' οἵ* PAML, *εἴσω, ἔνιοι δέ* VRC. — § 456 *ἀκολουθήσων* LC, *ἀκολουθήσειν* PAMVR. — § 457 *τῷ λόγῳ· τὸν λόγον* M. — § 457 *οὐκ· οὐκέτι* L. — § 458 *τοῖς — ἀπολουμένοις* MVRC, *τῆς — ἀπολουμένης* PA, *τοῖς — ἀποκαλουμένοις* L. — § 458 *ναόν* Bk., *ναοῦ* vlg. — § 458 *ἀμείνω· ἀπολομένου ἀμείνω* PR, *ἀπολουμένου ἀμείνω* AMVC, *πυρπολουμένου* L, quod placebat Hlw. — § 459 *χλευάζειν* LVRC, *χλευάσειν* PAMLat. — § 461 *γάρ* VRC, *δέ* L, *γὰρ δή* PAM. — § 462 *ὀλίγῳ τὰ τῆς τόλμης* AM, *ὀλιγωτάτης τόλμης* PL, *ὀλίγῳ τὴν τόλμαν* VRC, *ὀλίγων τὴν τόλμαν* Bk., *ὀλίγα* vel *ὀλίγον τῆς τόλμης* Dest. — § 462 *διαμαρτάνειν· διαλανθάνειν* L. — § 464 *ἰσχύν· σύνεσιν* dubitanter Herw. — § 464 *τοξευόντων* Dest., *τοξεύων* vlg. — § 466 *τὰς — ἡμέρας* Herw., *ταῖς — ἡμέραις* vlg. — § 467 *τὸ ἐπί· τῶν ἐπί* Dest. coll. § 356. — § 467 *Στρουθίου* C, *τοῦ θείου* PAMVR, *τοῦ στρουθίου* L. — § 467 *διεστώς* Dest., *διεστῶτος* vlg. — § 468 *ἐχώννυ* Lugd., *ἔχου* MVC, *ἔχουσα* PA, *ἔχουσιν* LR, *ἔχου τά* Dest. — § 469 *τῶν ὀργάνων· αὐτῶν* PA. — § 469 *διάστημα·* e Zonara supplet Huds. — § 469 *ὕλην· τὴν ὕλην* PA. — § 471 *πτώματι* LC, *πταίσματι* PAMVR. — § 471 *ἐρρήγνυτο· ἐγίνετο* L, *ἠγείρετο* C, *apparebat* Lat., *erupit* Heges., *ἐξερρήγνυτο* Dest. — § 472 *κρατήσειν· κρατεῖν* Ns. — § 472 *καὶ εἰ· ὃ κἄν* Herw. — § 473 *ἤδη* om. PA. — § 474 *καὶ Μαριάμμης* Bk., *Μαριάμμης* vlg. — § 474 *Χαγείρας* Huds., *καὶ ἁγίρας* PAMLRC, *καιαγείρας* V. — § 477 *δὲ καί· δέ* PAM. — § 479 *ἐκ τοῦ· πυρός* om.

VRC. — § 479 *προυλάμβανεν· προσελάμβανεν* ALM, *praeveniebat* Lat. — § 481 *ὁρμαῖς· ὀργαῖς* PA. — § 481 *προελθόντες· προσελθόντες* codd. — § 482 *στρατοπέδου· μετὰ τῶν ὅπλων* add. LC. — § 482 *Ῥωμαίων* susp. Dest. — § 484 *προνοουμένους* LVRC, *προνοούμενοι* PAM, *προνοούμενον* Dest. — § 484 *αἰχμαῖς* L, *ἀκμαῖς* PAMVRC. — § 486 *κινδυνεύουσι· κινδυνεύσουσι* C. — § 486 *τοὺς πολεμίους· τοῖς πολεμίοις* C. — § 487 *οἱ δέ· οἱ δὲ καί* Ns. — § 489 *ὅλον ἁρπάσαι* MLVRC, *ἁρπάσαι* PA, *ἅπαν ἁρπάσαι* Dest., *ἀναρπάσαι* Ns. — § 491 *προσφέρειν — ἀποπειρᾶσθαί τε* PAMVR, *προσαγαγόντα — ἀποπειρᾶσθαι* C. — § 492 *ἀπόσπασμα* Nr., *κατὰ σπάσμα* vel *κατάσπασμα* PAMLVR, *κατασπάσματι* C, *ἀποσπάσματι τοὺς Ἰουδαίους* Herw. — § 493 *καταλείπειν* C, *ἐκλείπειν* P, *καταλείψειν* A, *κατασχεῖν* M, *καταλαβεῖν* L, *καταλιπεῖν* VR. — § 495 *πρέπειν· πρέπον* Lugd. — § 496 *κυκλώσασθαι· κυκλώσεσθαι* PAMcorr. — § 497 *ἐπινοεῖσθαι· excogitaturos* Lat. i. e. *ἐπινοήσεσθαι* quod placet Hlw. Ns. — § 497 *παρεισκομίζοιτο* Lugd., *παρεισκομισθήσοιτο* VRC, *παρεισκομισθήσοιντο* P, *παρεισκομισθείη* AML. — § 498 *τήν· καὶ τήν* A. — § 499 *ἀποφράξαι· ἀποφράξασθαι* L. — § 500 *αὐτὸς — χρώμενος* Dest., *αὐτὸν — χρώμενον* vlg. — § 501 *ἀλλ' ἢ θεῷ μόνῳ* om. PAL. — § 502 *τῶν ταγμάτων· προστάγματος* LVRC, *πρὸς τάγμα τάγματος* cum Lugd. corr. Hlw. — § 504 *ἐστρατοπεδεύετο* L, *ἐστρατοπεδεύσατο* rell. — § 504 *Ἐλαιῶν· Eleona* Lat. — § 507 *ὅθεν· ὅθενπερ* C. — § 509 *τὸ μέν· τὸ πᾶν μέν* L. — § 511 *τὰ διαστήματα* M, *διαστήματα* PAVC, *διάστημα* LR. — § 513 *λελυμένων· ἐκλελυμένων* Zon., *ὀλλυμένων* Nr. — § 514 *προῆλθον· προυπήδων* Herw. — § 515 *ὁ λιμός· τὸν λιμόν* Hlw. — § 515 *σεσηρόσι· σεσηπόσι* LVR, *corruptis* Lat. — § 516 *κατακαλύμματα* VRCcorr., *καλύμματα* PAML. — § 516 *ἀκμάς* LEuseb., *αἰχμάς* PAMVRC, *mucrones* Lat., *aciem* Heges. — § 517 *ἀτενίσας· ἀτενές* Euseb. — § 518 *οὐ φέροντες· μὴ φέροντες* L. — § 519 *ὑπορρέοντα* Bk., *ἐκρέοντα* Zon., *τὸν ὑπορρέοντα* codd. — § 519 *κατεμαρτύρατο· κατεμαρτύρετο* LRC. — § 520 *πρὸς εὐθυμίαις* L, *ἐπ' εὐθυμίαις* rell. — § 521 *πολλοί· ἐπὶ πολύ* nonnulli codd., quod Ns. fugisse videtur. — § 522 *ἤρχετο· ἥπτετο* Zon. — § 522 *ποριζομένης· κομιζομένης* P. — § 523 *ἐκκέκοπτο* Lugd., *ἐκέκοπτο* vlg. — § 526 *ἡμέρου τὴν*

ψυχήν PAM, *ἥμερον τῆς ψυχῆς* LVRC. — § 529 *ἄν* om. PA, prob. Herw. — § 531 *φονευθεῖσιν* Huds. ex Lugd. et Lat., *φονευθείς* codd. — 534 *αὐτόν* AM, *αὐτοῦ* PVRC, *αὐτῷ* L. — § 535 *τίνας* — *ἐλπίδας* VRC, *τίνα* — *ἐλπίδα* PAML. — § 537 *ἑαυτοῦ* MVRC, *ἑαυτόν* PAM. — § 538 *διέπεμψεν* Lugd., *διέπεμπεν* vlg. — § 540 *μετὰ τῶν ὁπλιτῶν* Lugd., *μεθ' ὁπλιτῶν* vlg. — 541 *τῷ πτώματι* MVRC, *τὸ πτῶμα* PAM. — § 541 *ὑπερασπίζοντας· ὑπερασπίσαντας* Herw. — § 542 *βραχύ· βραχύ τι* PA. — § 546 *προελθών· προσελθών* ML. — § 546 *πάλιν* om. RCLugd. — § 548 *ταχέως· εὐθέως* L. — § 548 *ἐπὶ μάχῃ· ἐπὶ μάχην* Nr. — § 548 *συντονώτερον· συντομώτερον* L. — § 550 *μετελάμβανε· κατελάμβανε* Nr. — § 550 *καταπιόντες* Herw., *καταπίνοντες* vlg. — § 550 *διηρεύνων* Ns. Dest., *ἀνηρεύνων* vlg. — § 551 *φήμης* Hlw. e Zon., *φήμη εἰς* vlg. — § 552 *πρὸς δισχιλίους· ὑπὲρ τρισχιλίους* Zon. — § 553 *πολλαπλασίους· πολὺ πλείους* Exc. Peiresc. — § 554 *ἀγανακτεῖν* Bk., *ἀγανακτῶν* vlg. — § 555 *πεποιημένα ἐξ* MVRC, *πεποιημένα* PAM. — § 556 *αὐτῷ* VRC, *αὐτῶν* PAML. — § 557 *ἐρευνήσαντας* L, *ἐρευνήσοντας* PAMVRC. — § 558 *κατεφρόνει· καταφρονεῖ* Dest. — § 588 *οὐδὲν* — *παραβάλλεται* codd. *ὡς* inseruit vir doctus ap. Huds., *nullaque omnino calamitas plus habendi cupidini comparatur* Lat., *οὐδέν τε ὅλως πάθος πλεονεξίᾳ π.* Dest., *πλεονεξία* eiic. Hlw. Ns. — § 560 *προαπαντῶντες· προσαπαντῶντες* C. — § 560 *ἔσφαττον· ἀπέσφαττον* A. — § 561 *ἐπανήγαγεν· ἐπεῖχεν* coll. VI § 117 dubitanter Herw. — § 562 *τῶν ἀναθημάτων* ML, *ἐκ τῶν ἀναθημάτων* rell. — § 562 *κατεχώνευε* MC, *κατέχων ἐκ* PAR, *κατεχώννυεν ἐκ* LV. — § 565 *ἐπιχεῖν* MVRC, *ἐπεῖχεν* PA, *ἐπεισχεῖν* M, *ἐπέχεεν* Exc. Peiresc. om. Lat. — § 565 *ἐνδοτέρω* LVRC, *ἔνδον* PAM. — § 565 *πλέον τοῦ ἵν* add. MLVRC. — § 565 *ἐξ αὐτῶν* om. Lat. — § 566 *τοῦ* — *κεραυνοῦ* Ex. Peiresc., *τοὺς κεραυνούς* vlg. — § 567 *τεσσαρεσκαιδεκάτης* Dest., *τεσσαρεσκαιδεκάτῃ* vlg. — § 568 *ἀπόρων· immensa* Lat., *ἄπειρον* Huds., *ἄπορον* Hlw. — § 569 *ἀνεξεύρετον* LVRC, *ἀνεξερεύνητον* PAMZon. — § 570 *ἀποκλείειν· κλείειν* L. — § 571 *μέτρον· μέδιμνον* Zon. — § 571 *πάλαι· πάλιν*? Nr.

Libri VI § 1 *ἐν* om. LLat. Exc. Peiresc. — § 2 *γεγυμνασμένους* PALC, *γεγυμνασμένης* MVR, *μεμολυσμένης* vel *με-*

μιασμένης Nr. — § 4 *αὐτοῖς* MVRC, *αὐτῶν* PA, *αὐτούς* L. — § 5 *ἐν κύκλῳ· κύκλῳ* L. — § 5 *ἐλεεινή· πᾶσα ἐλεεινή* VRCLugd. — § 10 *οὐκ* Herw., *οὐκ ἄν* vlg. — § 11 *τῶν μέν· ὑπὸ τῶν μέν* Herw. — § 11 *τὰ σώματα* M, *corpora* Lat., *τὸ σῶμα* rell. — § 13 *καὶ πολέμου* om. VR. — § 15 *καταρριφθείη· κατερειφθείη* Df. — § 17 *ἐδόκει* VC, *ἐκεῖ* R, *ἐῴκει* PAML. — § 17 *ὑστέρητο· ὑστέρει τό* PA, *ὑστερεῖτο* L, *ὑστέρει* Dest. — § 17 *ἅμα* damnat Dest. Nr. — § 19 *πάντοθεν· πανταχόθεν* P. — § 19 *παράδυσιν· παρείσδυσιν* L. — § 20 *κρατήσειαν· κρατήσειεν*? Nr. — § 21 *πρόσω· μὴ πρόσω* MVRC. — § 25 *οἱ δέ· τῶν Ῥωμαίων πρός* suppl. PA. — § 28 *ἐνδούσης τῆς· ἐνδούσης καὶ τῆς* Hlw. — § 28 *κατερείπεται* LZon., *καταρίπτεται* P, *καταρρίπτεται* M, *κατερίπεται* A, *κατέρριπται* VRC. — § 29 *διηγέρθη* MVRC, *διετέθη* PAM. — § 30 *τῷ* PAL, *τῷ μή* MVRC. — § 30 *καὶ μή* PAMVRC, *καί* L. — § 31 *καταρριφθέντι· κατερειφθέντι* Df. — § 32 *καταρριφθέντων· κατερειφθέντων* Df. — § 32 *λύσειν* Bk., *λύσιν* L, *λύειν* rell., *διαλυτόν*? Herw. coll. VI § 51. — § 35 *ἄξιον· ἄξιον ὄν* Dest. — § 36 *αὐτός· αὐτοῖς* Bk. — § 36 *ἐν εὐκλείᾳ· ἐπ' εὐκλείᾳ* Dest. — § 37 *ὑμῖν* Huds., *ὑμᾶς* VR, *ὑμῶν* PAMLC. — § 38 *αἰσχρὸν γάρ· αἰσχρὸν μὲν οὖν* M. — § 38 *τῷ τέλει* PAM, *τέλει* LVRC. — § 39 *ταῖς — ἀρεταῖς· τῆς ὑμετέρας ἀρετῆς* Dest. — § 42 *Ἰουδαίους* L, *Ἰουδαίοις* PAMVRC. — 42 *Ἰουδαίους — φέρει· Ἰουδαίοις μὲν εἰς πολλὴν αἰσχύνην φέρειν* Dest. — § 42 *πολλήν· οὐ πολλήν* Ns. — § 42 *οὐ φέρει* MVRC, *φέρει* PA. — 42 *ὑπὲρ τοῦ· ὑπέρ τε τοῦ* Dest. — § 42 *ἐλπίδι· ἐπ' ἐλπίδι* AM. — § 46 *παραλείπω·* Lint. adscr. *τοιαῦτα φρονεῖ καὶ ὁ ἡμέτερος ἀλλ' οὐκ εἰς ἑαυτόν, εἰς δὲ τοὺς ὑπηκόους.* — § 51 post *καταρξαμένοις*, § 52, ponit Dest. — § 51 *οἰκοδομηθέν· ἀντοικοδομηθέν* Dest. — § 52 *λαθόντας· παρελθόντας* Hlw. — § 52 *καὶ βιασαμένοις· ἢ* vel *ἢ καὶ βιασαμένοις* Dest. — § 53 *ταῖς* Ns. Cob., *ἐν ταῖς* vlg. — § 53 *μακαριστά· μακάρια* VRC. — § 55 *οὐδ' εἰκαῖον* L, *οὐ δίκαιον* PAMVRC, *despicabilem* Heges. — § 55 *γενναιοτέρα* VRLugd., *γενναιοτέρῳ* PAML, *στενοτέρῳ* C, *angustiore* Lat. — § 57 *ἐπιβολῆς· ἐπιβουλῆς* AR. — § 58 *προανατείνας* LVRC, *ἀνατείνας* PAM, *ἐπανατεινάμενος* Zon. — § 59 *πάντων* P, *πάντας* rell. — § 63 *κολούουσαν* Dest., *κωλύουσαν* vlg. — § 64 *πρός τινι πέτρᾳ* PAL, *πρός τινα*

πετραν VRC, *ἔν τινι πέτρᾳ* M. — § 66 *παρῆκε· παρείθη* Zon. — § 66 *τύχη* VRC, *καὶ τύχην* PL, *καὶ τύχη* AM, *τῇ τύχῃ* Dest. — § 68 *προσκαλοῦνται* MLVRCLat. Heges., *προσποιοῦνται* PA. — § 68 *προβαίνουσι· προσβαίνουσι* vlg. — § 69 *ἐπιδεῖν· ἰδεῖν* L. — § 71 *καταφευγόντων* VRC, *καταπεφευγότων* PAMLLat. Zon. — § 72 *διαναστάντες* L, *διαστάντες* rell. — § 75 *τῶν ἀνδρῶν· ἀθρόων* Dest. — § 75 *ἀσημάντου· ἐνηλλαγμένης καὶ ἀσημάντου* L. — § 77 *ῥέπων* Bosius, *ῥέων* codd. — § 77 *μετακλήσεις* Nr., *μετακλίσεις* vlg. — § 80 *ἀποχρῆν· ἀποχρῆναι* Cocc. — § 81 *ὢν* AC, *ὃν* PMLVR. — § 83 *διᾴττων* PAML, *δι' αὐτῶν* LVR. — § 89 *φονευομένου· φαινομένων* C. — § 89 *βοηθεῖν* PAM, *τοῦ βοηθεῖν* LVRC. — § 94 *ἀνδρῶν·* fuerunt qui *ἀμνῶν* mallent vel *ἀρνῶν*. — § 95 *ἐξείη* RCcorr., *ἐξήει* V, *ἐξίει* C, *ἐξῆν* PAML, *ἐξεῖναι* Dest. — § 95 *ἐκτελεῖν· ἐπιτελεῖν* C. — § 96 *ἐπηκόῳ τά τε* P, *ἐπηκόως τάς τε* A, *ἐπηκόῳ στὰς τά* Acorr., *ἐπηκόῳ στὰς τά τε* MLVRC. — § 96 *πολλοῖς· λοιποῖς* M. — § 100 *ἀφέλῃ· ἀφέληται* C. — § 100 *ἡγήσει* C, *ἡγήσῃ* VR, *ἤγησαι* PAML. — § 101 *ἀνατιθεῖς· ἀνατιθεὶς* PAMLVR, *ἀνατίθης* C. — § 103 *ἀλλ' ὦ* Lugd., *ἀλλά τοι* rell. — § 105 *ἀνυμνεῖ* L, *ὑμνεῖ* rell. — § 107 *παύσωμαι· κηδόμενος* supplet Herw. — § 108 *ἀντικρύς· ἀντικρουούσης* Hlw. — § 108 *τῆς εἱμαρμένης τε* Hlw., *εἱμαρμένης τε* vlg. — § 110 *καθάρσιον* C, *κάθαρσιν* rell. — § 110 *πῦρ· τὸ πῦρ* Dest. — § 111 *ἐνεκόπη· ἀνεκόπη* ed. princ. — § 114 *ἐν Κυρήνῃ — διαδράς· ἐν Κυρήνῃ καὶ τέταρτος Ματθίου παῖς διαδράς* Lugd. — § 114 *παῖς* add. VRC. — § 115 *ἀλλοφύλοις· ἐν ἀλλοφύλοις* Nr., *τὴν (αὐτοῦ) διατριβήν* Herw. — § 117 *πανούργημα* LC, *πανοῦργον* PAMVR. — § 120 *γε* Bk., *τε* vlg. — § 121 *ὑπό* Ns., *ἀπό* vlg. — § 122 *ἦν* om. PAL. — § 122 *ἐξυβρίζοιεν· ἐξύβριζον* P. — § 125 *διεστήσατε· προεστήσατε* Lugd. — § 125 *ἃ μηδένα* MVcorr., *μηδένα* PA, *πρῶτον μηδένα* L, *ἃς μηδένα* VRC. — § 125 *παραγγέλλει* MVRC, *παραγγέλλειν* PAM, *ἀλλογενῆ παραγγέλλειν* Dest. ex V 194, *παραγγελλούσας (ἀλλόφυλον)* Herw. — § 126 *Ῥωμαίων* Lugd., *Ῥωμαῖος* vlg. — § 127 *τὴν ἐμήν* L, *ἐμήν* rell. — § 132 *περί* Nr., *παρά* vlg. — § 133 *καταβάς· συγκαταβάς* Herw. — § 135 *εὐκάτοπτον* PAM, *κάτοπτον* LVRC, *speculam* Lat. — § 136 *ἀναπηδήσασι* PALC, *ἀναπηδήσαντες* MVR. — § 144 *μῆκος· μῆκος τόπον* P. — § 145 *pro suorum autem eventu ex*

Antonia tumultus erat, et confidere superantibus et stare si fugerent, acclamantium Lat. — § 145 δέ· τε Dest. — § 145 καὶ κρατοῦσι· κρατοῦσι Dest. — § 145 ἐπεβόων· ἐπιβοώντων LLat. — § 145 τρεπομένοις· προτρεπομένοις PM. — 147 περί Ns., ὑπέρ vlg. — § 147 μέσην· delet Herw. — § 147 ἀγχωμάλῳ P, τῇ παρατάξει add. AMLVRC. — § 149 ὁδόν PM, ἄνοδον LVRC. — § 151 τὴν ὕλην CLat., καὶ τὴν ὕλην rell. — § 152 ἐπιβουλάς· ἐπιβολάς? Nr. — § 153 κομιδῆς MLVRC, συγκομιδῆς PA. — § 157 Ἐλαιῶν· *Eleonam* Lat. — § 157 θεραπείαις Ns., θεραπείας codd., θεραπείᾳ Bk. — § 157 διεκπαίσειν Dest., διεκπαίειν PAMLVR, διεκπεσεῖν C. — § 160 ἐνειλημμένους· *irretitos* Lat., ἐνειλημένους Dest. — § 161 ῥόθιον· ὄρθιον A corr. — § 166 καθάπαν LVRC, καθάπαξ PAM. — § 166 καὶ τὸ — χρησίμως· *et Antoniae continentia dirimentes, cum liceret iis ac deberent incendium prohibere; itaque immisso igne cursum eius otiosi pro sua utilitate metiebantur* Lat., ἐμέτρησαν τῷ σφίσι χρησίμῳ Ns. — § 167 διό· om. MVRC. — § 167 ἐμέτρησαν· ἐνέμησαν VRC, ἀνεῖσαν Lugd. corr. — § 171 ἅμα Dest., ἀλλά PAL, τά τ' ἄλλα MVR, ταῦτ' ἄλλα C. — § 171 σφαλερόν· βλαβερόν C. — § 172 κατακερτομοῦντος· κερτομοῦντος L. — § 172 αὐτός C, αὐτῷ vlg. — § 173 εἰκάσας Nr., εἰκός vlg. — § 173 ἀπερισκέπτως C, ἀσκέπτως rell. — § 174 ἀνέσειε· τῇ δεξιᾷ ἀνέσειε suppl. Huds. — § 176 δινηθείς· ὀδυνηθείς Lugd. — § 176 ἐκ· ὑπό L. — § 176 τοῖς — εὐτυχοῦσι MLVRC, τῷ — εὐτυχοῦντι PA. — § 178 ἐπ' αὐταῖς Hlw. Nr., ὑπ' αὐτῆς PAL, ἀπ' αὐτῆς MVRC, ὑπ' αὐταῖς ed. pr., ἐπ' αὐτῆς Lugd. — § 178 αὔης· στύππης L. — § 181 κατεκρήμνιζον· κατακρημνίζοντες Dest. — § 186 ἐπικοσμήσας· ἐπισκοπήσας? Nr. — 187 ἀσθενοῦντες· θέλοντες LLat., γρ. ἀσθενοῦντες mg. L. — § 188 Σερτώριος C, Ἀρτώριος rell. *Argorius* Lat., *Artorius* Heges. — § 188 συστρατιωτῶν ML, στρατιωτῶν rell. — § 190 ὅμως· ἀπαραιτήτους add. PAL. — § 190 κατεσκεύασε· προκατεσκεύασε L, κατασκευάσαν Dest. — § 191 ὑπὲρ τὰς — πύλας· *supra portas quae in xystum ducerent* Lat. — § 195 αὐτῷ MChrys., αὐτῷ PALVC, αὐτοῦ Euseb. — § 196 παρεφθείροντο Nr., παρεφέροντο PAMVRC, παρεφαίνοντο L. — § 197 ἀπείχοντο Ns., ἀπέσχοντο vlg. — § 198 παλαιοῦ· παλαιά Nr. — § 199. Sed cf. 2 Regg. 6. 25 sqq. — § 209

καταθείμην· κατεθέμην L. — § 204 *τὸ μέν· τῷ μέν* Hlw. cum Lat. — § 204 *ἄλλοις· ἄλλως* Chrysost. — § 204 *πανταχόθεν· πάντοθεν* L. — § 205 *ἀναρπασαμένη* Hlw., *ἁρπασαμένη* MLC, *ὃν ἁρπασαμένη* PAVR. — § 205 *τηρήσω· τηρῶ* LEuseb. — § 206 *ἐπ' αὐτοῖς* Huds., *ἐπ' αὐτούς* vlg. — § 209 *διεκάλυψε* ALVRC, *ἀπεκάλυψε* PM. — § 210 *ἔκστασις* MLVRC, *παρέκστασις* PA. — § 210 *ἥμισυ* Chrys., *ὑμῖν* PAMVRC, om. L. — § 212 *ὥσπερ* L, *ὡς παρ'* PAMVRC. — § 212 *τολμηθέν* PAML, *καινοτομηθέν* VRC. — § 214 *πολλούς· λοιπούς* L. — § 216 *αὐτοῖς* PAL, *αὐτούς* MVRC. — § 219 *πάθωσιν* Hlw. Nr., *παθοῦσιν* vlg. — § 220 *ἔξωθεν· ἔωθεν* PA, *ἔσωθεν* MLVRCAcorr., *exterioris* Lat. cf. § 151, 245, 250; Ns. — § 222 *ἀνείχετο* MLVRC, *ἀνείχοντο* PA. — § 222 *διὰ τῶν· διά* PM. — § 223 *ὑπαντιάζοντας· ὑπαντιάζοντες* L. — § 229 *υἱός· υἱοί* Ns. coll. V § 531. — § 229 *ἀπεχώρουν* VRC, *ὑπεχώρουν* PAM, *ἀνεχώρουν* L. — § 230 *προυβάλλετο* MVRC, *προυβάλετο* L, *προβάλλεται* PA. — § 231 *καὶ ἀφίησι· ἀφίησι γοῦν* L. — § 231 *κατέτασσε· κατέστησε* L. — § 232 *τὰς φλόγας* LVR, *τὴν φλόγα* PAML. — § 232 *ἐκφερόμεναι* LVRC, *ἐκφερομένη* PAM. — § 232 *ἐπελαμβάνοντο* LVRC, *ἐπελαμβάνετο* PAM. — § 234 *αὖοι· αὐτοί* L, *αὐτόθι* VR. — § 235 *ἴσχυσεν* Hlw., *ἴσχυσαν* vlg. — § 236 *τὰ παρά* L, *παρά* PAMVRC. — § 237 *ἕξ* spurium, Renier. ap. Ns. — § 237 *Τίτου· Τιττίου* Renier. ap. Ns. — § 240 *ἐπιβάντες· ἐπιβαίνοντας* Dest. — § 241 *ἐπ'· ἀπ'* Dest. — § 241 *ἔφη* C, *φήσας* PAMV, *φήσαντι* L, *φείσας* R, *ἔφησεν* Zon., quod fortasse praestat. — § 243 *ἐρρωμενεστέραις· ἐρρωμένοις* L, *ἐρρωμενέστερον* PAMVRC, *ἐρρωμενεστέροις* Dest. — § 244 *φύλαξι τοῖς* VR, *φύλαξι τοῦ* PAMLC. — § 245 *συμμενοῦντες* Bk., *συμμένοντες* vlg. — § 249 *εἰς· ἐπί* L. — § 249 *τῆς ἐπιούσης ἡμέρας* PAL, *τῇ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ* MVRC. — § 250 *τὸ πῦρ* fort. spur. Ns. — § 250 *περίοδος* Huds. c. Scaligero, *περιόδοις* codd. — § 251 *ἔνδοθεν· ἔνδον* L, *interioris* Lat., *ἔξωθεν* Huds. — § 251 *παρῆλθον* MLVRC, *παρηκολούθουν* PA. — § 252 *δ' ὁρμῇ* Dest., *ὁρμῇ* vlg. — § 252 *ὕλης* MLVRC, *φλογός* PA, *στοᾶς* mg. A. Excidit *δαλόν* vel *ξύλον*. — § 252 *συστρατιώτου* Bk., *στρατιώτου* vlg. — § 253 *δι' ὅ· δι' οὗ* PAL, *δι' ὃ καί* MVRC, *δι' ὅν* Dest. coll. III § 196, V 543, VI 322. — § 256 *τῷ νεύματι* VRC, *τοῖς νεύμασι* PAML.

— § 257 *ἡττωμένων· καιομένων* Dest. — § 259 *ναοῦ* PAML, *βωμοῦ* VRC. — § 261 *οὐδαμόθεν* om. A. — § 263 *λαβροτέρα· λαμπροτέρα* R. — § 264 *ἐνῆγεν· παρέθηγεν* Zon. — § 266 *ἐν σκότῳ· γρ. καὶ ἐν κοντῷ* mg. M, cf. Praef. Ns. p. XXXI, *εὐσκόπως* Herw. — § 268 *ἐπετήρησε* VRC, *ἐτήρησε* PAML. — § 273 *ἀποληφθέντος· ἀπολειφθέντος* ML. — § 274 *Περαία· πέτρα* ? Herw. — § 274 *βοήν* PAM, *ὁρμήν* LVRCMmg. — § 275 *βράττεσθαι* PAML, *διάττεσθαι* VRC. — § 276 *ἐπεμβαίνοντες· ἐπιβαίνοντες* PA. — § 276 *σωμάτων· τῶν σωμάτων* P. — § 278 *μολίβδου* Huds., *μολίβου* codd. — § 280 *σωθῆναι· ἢ σωθῆναι* Ns. — § 281 *συνενεπίμπρασαν* Df., *συνεπίμπρασαν* PAMLR, *συνεμπίμπρασαν* V, *συνεπίπρασαν* C. — § 281 *μεσημβρινῆς· ἐκ μεσημβρίας* L. — § 282 *τῶν οἴκων* MVRC, *τοὺς οἴκους* PAL. — § 283 *καταπεφεύγει* Lugd., *καταφεύγει* rell. — § 283 *πλεῖστος* add. C, *πλῆθος* L. — § 286 *παρακροτοίη* PAMC, *παρακρατῶν* L, *παρακρατοίη* VR. — § 291 *πρός* VRC, *πρό* PAML. — § 291 *ὑπό του· ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως* Euseb. codd. quidam et inde perperam Huds. — § 292 *θυσίαν* Lugd., *τὴν θυσίαν* rell. — § 293 *ἐνδοτέρω· ναοῦ* add. PAML. — § 293 *καταπῆγας* VRC, *κατάπηγας* PAML. — § 293 *ἤγγειλαν· ἀνήγγειλαν* MLugd. — § 297 *ἱστόρητο* MC, *ἱστορεῖτο* PALVR. — § 299 *φωνῆς· καὶ φωνῆς* MC. — § 300 *εἰρηνευομένης· εἰρηνευούσης* PL. — § 300 *εὐθηνούσης· εὐθηνουμένης* Lugd. — § 300 *εἰς· ἐπί* Euseb. — § 303 *εἶναι* add. LVRC. — § 303 *Ῥωμαίοις· Ῥωμαίων* VR. — § 308 *ἠμβλύνθη* LVC, *ἠμβλύθη* R, *ἤμβλυνεν* PAM. — § 308 *ἔργα· ἔργου* L, *ἔργῳ* RC. — § 308 *τὰς κληδόνας* LVRC, *τῆς κληδόνος* PAM. — § 308 *ἐπί· ἀπό* PA. — § 309 *ἐκ τοῦ· ἔκ του* Herw. — § 309 *φθεγγόμενος* L, *φθεγγομένην* rell. — § 310 *ὑπ' ἀνοίας — αὐθαιρέτων· ob dementiam malis voluntariis* Lat., *ὑπ' ἀνοίας κακῷ αὐθαιρέτῳ* Dest. — § 311 *ἔχοντες* del. Herw. — § 315 *ἐξουθένησαν· ἐξουθένισαν* Lint. — § 317 *χρυσοῦ* M, *χσυσίου* rell. — § 318 *διακαρτερούντων· προσκαρτερούντων* A. — § 318 *ἱερέων*, fort. spur. Ns. — § 319 *δεξιάν* L, *δεξιάς* rell. — § 323 *πανταχόθεν* PCL, *πάντοθεν* AMVR. — § 323 *προκαλοῦνται* Nr., *προσκαλοῦνται* vlg. — § 326 *βύζην* L, *βύσδην* PAVRC, *βύζειν* M. — § 326 *τοῖς περί* Ns., *περί* vlg. — § 331 *τεῖχος* PM, *τείχους* ALVRC. — § 335 *ἡμῖν· ἡμῶν* L. — § 335 *πολέμιοι*

add. LLat., *καὶ πολέμιοι* Lugd. — § 337 *ἀναιδεῖς καί* MLC, *ἀναιδεῖς* PAVR. — § 341 *ταῖς· καὶ ταῖς* M. — § 342 *προσφυγούσης γοῦν ἡμῖν· προστυχόντων γοῦν ἡμῶν* ? Herw., *προσπεσούσης* Nr. — § 345 *αὐτομόλοις· αὐτομολοῦσιν* Dest. — § 345 *βασανίσαι* Hlw. Dest., *βασανίσας* vlg. — § 345 *ἐκώλυσα* L, *ἐκόλασα* rell. — § 345 *καθ' ἑκάστην· μεθ' ἑκάστην* Dest. — § 347 *ἔπειτ' ὦ* Ns., *ἔπειτα* vlg. — § 347 *ποίας* Bk., *οἵας* vlg. — § 353 *ἐπέτρεψε· ἐκέλευσε* L, *permisit* Lat. — § 356 *ἐκεῖ· ἐκείνοις* Dest. — § 356 *συνελθόντες· συνεξελθόντες* Dest. — § 359 *πόλιν· ὅλην* add. L. — § 359 *ἐνί· ἐν ἐνί* L. — § 361 *αὐτόν* Ns., *αὐτοῦ* vlg. — § 363 *προκενοῦντες· προεκκενοῦντες* ? Nr. — § 368 *φονεύουσι· φωλεύουσι* Dest., *φονῶσι* Herw. — § 369 *καὶ πεπλήρωτο νεκρῶν ἢ διὰ στάσιν ἢ διὰ λιμὸν ἀπολωλότων·* post *στάσεως* add. Codd., in Lugd. sec. m. del., Cardwell. seclusit, Bk. *οὐδ' ἔγραφεν*. — § 370 *καταφεύγοντες· καταφυγόντες* Herw. — § 372 *κἂν εἰ* PAMLC, *καὶ εἰ* VR. — § 373 *φθασθέντες*, *nisi praeventi essent* Lat., *φθαρθέντες* PAMVR, *φθαρέντες* LC. — § 377 *ἔχον* Dest., *ἐξ οὗ* PALMVR, om. CLat. — § 377 *ᾠκοδόμησε· ἀνῳκοδόμησε* PAM, *ὃν ἀνῳκοδόμησε* Dest. — § 379 *ἀλλ'· ἧκον ἀλλ'* P, *εἴκων ἀλλ'* Dest. — § 379 *σωτηρίαν* Lugd., *τὴν σωτηρίαν* vlg. — § 380 *παρασκευαζομένων· παρασκευασαμένων* Lugd. — § 384 *καταλιπόντες· καταλείποντες* A. — § 388 *ταῖς — κειμέναις* C, *τῶν — κειμένων* rell. — § 388 *τραπέζας· τράπεζαν* Zon. — § 390 *ἐπέδειξε· ὑπέδειξε* A. — § 390 *κασσίαν· κασίαν* Lugd. — § 394 *παρερράγη* Herw., *περιερράγη* codd. — § 397 *προσθέοντες· προθέοντες* C. — § 397 *οἳ δ' ἤδη* Bk., *οἱ δ' ἤδη τε* codd., *ἤδη τε* ex Lat. Dest. — § 398 *ἀπό* Herw., *ἐπί* codd. — § 398 *φυγῆς· ψυχῆς* Herw. — § 400 *ἀνωτέρω· ἀμφοτέρων* AM. — § 402 *ἀγεννεστέραις· ἀγενεστέραις* AC. — § 402 *κατεάγησαν — συμφοραῖς· iam enim vires eorum labor, metus et calamitas fregerant* Lat., quem *καμάτῳ* pro *ἅμα τῷ* legisse adnotat Dest. — § 402 *ἀπ' ἀλλήλων* Lugd., *ὑπ' ἀλλήλων* vlg. — § 403 *ἀήθως· ἀληθῶς* AM, *pro certo* Lat. — § 405 *τοῦ· ὑπὸ τοῦ* Herw. — § 406 *ἐντυγχάνοντα· ἐντυχόντα* LVRC. — § 408 *πάντως* L, *πάντως ἄν* rell. — § 408 *τὸ γενεάν· τῷ γενεάν* Ns. — 410 *ἀνάτασιν* MRC prob. Herw., *ἀνάστασιν* ALV. — § 411 *τοὺς πύργους* om. Lat., quod commendatur lectione Lugd.: *τούτους ἔφη τοὺς πύργους*.

— § 411 *χεῖρές τε· χεῖρές γε* Ns. — § 412 *τοὺς δέ· τούς τε* Dest. — § 412 *οἵ· ὅσοι* AM. — § 414 *ἀντίσχοντας* AM, *ἀντισχόντας* LVRC. — § 417 *καλούς· καλλίστους* Herw. — § 421 *τὴν στενοχωρίαν· διὰ τὴν στενοχωρίαν* Hlw., *τῇ στενοχωρίᾳ* Dest. — § 421 *ὠκύτερον· ὀξύτερον* Herw. — § 422 *τῆς ἑορτῆς* Lugd., *ἑορτῆς* rell. — § 423 *ἀπὸ τῆς* Lugd., *ἀπό* rell. — § 423 *ἔλαττον· ἐλάσσων* AC. — § 423 *συνείκοσιν* Lugd., *σὺν εἴκοσιν* vlg. — § 424 *πέντε· πάντως* Huds. — § 425 *ἀνδρῶν· ἀνθρώπων* Dest. — § 425 *ἑβδομήκοντα·* Villependu prob. Hlw. *πεντήκοντα.* — § 425 *ἁγνῶν* Herw., *ἁγίων* vlg. — § 426 *γονορροϊκοῖς· γονορροίοις* VRC. — § 426 *ἐπεμμήνοις· ἐπ' ἐμμήνοις* M, *ἐμμήνοις* Df., *ἐμμηνίοις* Herw. — § 427 *ὅσοι· nisi qui* Lat., *εἰ μὴ ὅσοι* Spanh. — § 429 *ἐπεί* AML, *ἐπί* VRC. — § 430 *διεφθαρμένοι· διεφθαρμένον* Dest. — § 431 *ἐπεισπίπτουσιν· ὑποσκήπτουσιν* L, *introeuntibus* Lat., *ἐπικύπτουσιν* Zon., *ἐπεισκύπτουσιν* Dest., quod placet. — § 438 *ἱερὸν πρῶτος· ἱερόν* VRC. — § 442 *ἔθνος· κλέος* Hlw. ex Lat.

Libri Septimi § 1 *ἐπιλιπόντων* MVRC, *ἐπιλειπόντων* AL. — § 1 *δρᾶν ἔχοντες* delet Herw. — § 2 *τεῖχος· τείχους* LLat. — § 2 *ἔπειτα· μετέπειτα* L. — § 2 *ὀχυρᾶς οὕτως· ὀχυρᾶς* L, *ὀχυρᾶς ὅμως* Hlw. Ns. Dest. — § 4 *τὸ τέλος* AM, *τέλος* LVRC. — § 5 *κατωρθωμένοις· κατορθώμασιν* AM. — § 6 *τούτῳ* VRC, *τοῦτο* AML, *τούτου* Ns. — § 6 *ἡγεμόνων· ἡγεμονικωτάτων* LLat. — § 7 *τῷ πολέμῳ* Herw., *πολέμῳ* vlg. — § 7 *ἣν — παρέσχον· quodque proeliando fortitudinem in multis magnisque periculis demonstrassent* Lat. — § 7 *κατὰ σφᾶς· κατὰ τὰς μάχας* L. — § 7 *τόλμαι* L, *ὁρμαί* AMVRC, *audacia* Lat. — § 7 *εἰς πολλά· πολλά* L. — § 8 *τῷ· τὸ τῷ* Dest. — § 8 *πολλῷ χρόνῳ· πολυχρονίῳ* Bk. — § 9 *τῆς — ἀρχῆς· τὴν — ἀρχήν* L. — § 11 *πονεῖν· ποιεῖν* C. — § 13 *τῷ πολέμῳ* L., *πολέμῳ* rell. — § 14 *παριόντας, praesentes* Lat., *παρόντας* Huds. — § 14 *μακρά· μικρά* A. — § 14 *ἤλλαττεν· ἐνήλλαττεν* M. — § 16 *ὅπως* Df., *ὅπως ἄν* vlg.; tum *αὐτὸς ἕκαστος* Dest. — § 17 *ἐπί* AML, *ὑπό* VRC. — § 21 *καθ' ὃν δὲ καιρόν* L, *καθ' ὃ δὲ καιροῦ* rell. — § 21 *διέβαινεν· διέβαλεν* L. — § 22 *ἐπ'* AMVRC, *ἀπῆρεν ἐπ'* L. — § 26 *ἀφανῶν* om. LZon. — § 28 *ταμιευομένους* Herw., *ταμιευομένοις* vlg. — § 28 *ἐπιλείψειν* C, *ἀπολείψειν* AMLVR. — § 29 *ἐνδι-*

δύσκεται R, *ἐνδιδύσκει* ALVC, *ἐνδύς* M, quod placet Herw. — § 29 *χλανίδα· χλαμύδα* L Zon. — § 32 *ἐπί* C, *ὑπό* vlg. — § 33 *δι' ὅ* ed. pr., *δι' ὧν* AC, *δι' ὅν* MLVR, *propterea quod* Lat. — § 34 *οὐ γάρ* LVRC, *οὐδὲ γάρ* AM, *ἀλλ' οὐ γάρ* Nr. — § 34 *ὅτι καί· ὅτε καί* Ns. — § 34 *ὀργάς· ἀρχάς* C. — § 35 *ἄνοδος· ἀνάδυσις* Zon. — § 38 *καὶ τῶν καταπιμπραμένων* collocanda post *ἀναιρουμένων*, Ns. — § 39 *ἄλλων* spurium, Ns. — § 41 *προϋπηργμένα* LC, *ὑπηργμένα* AMVR. — § 43 *ἐπιχωρίοις· ἐγχωρίοις* M. — § 50 *παρέχειν* ML, *μὲν παρέχειν* PA, *ἐμπαρέχειν* VRC. — § 52 *πολίταις· πολεμίοις* C. — § 52 *ἀργεῖν τήν* MLVRC, *ἀργήν* PA. — § 53 *ἀργεῖν* LC, *ἀργήν* PAMVR. — § 53 *κἄν* C, *καί* PAMLVR. — § 55 *γραμματοφυλάκιον* PAC, *τὸ γραμματοφυλάκιον* M, *χαρτοφυλάκιον* L Zon., *γραμματοφυλακεῖον* VR. — § 55 *βασιλικάς· φυλακάς* C. — § 56 *αὐτούς* PAM, *ἐπ' αὐτούς* LVRC. — § 58 *Γναῖος* Bk., *νέος ὤν* PA, *νέος* MLVRC, *Κνέος* Huds., *Ναῖος* Ns. coll. Ant. XIX 166. — § 58 *δηλωθῆναι* delet Herw. — § 59 *ἡγεμονεύοντα· ἡγεμονεύσοντα* Herw. — § 60 *ἀναζήτησιν* P, *ζήτησιν* rell. — § 60 *ὡς* Dest., *καί* vlg. — § 61 *γράμματα· γραμματεῖα* Zon. — § 63 *ἐπῆλθε· ἐπανῆλθε* Herw. — § 63 *Ῥώμη· Ῥωμαίων* M. — § 66 *τετρυχωμένος· τετρυμένος* Df. — § 67 *κατωρθωμένων· κατορθωμάτων* V. — § 67 *αὐτούς·* vel dele vel scr. *αὑτούς* Herw. — § 69 *ἡδεῖαν* Huds., *iucundam* Lat., *ἰδίαν* codd., spurium putat Cardwell. — § 70 *παρόδοις· παραδόξοις* L. — § 70 *ἐξεδέχοντο* Lugd., *ἐξεδέχετο* rell. — § 71 *οὗτοι* add. PAM, om. LVRC. — § 73 *τρέπεται* LVRC, *προτρέπεται* PAMLugd. — § 73 *ἀνανταγώνιστον· ἀκαταγώνιστον* Df. — § 75 *τούτων τῶν· τούτων ἔτι τῶν* C. — § 76 *πλησίον* LVRC, *proximi* Lat., *πλεῖστοι* PAM, *γρ. καὶ πλησίον* mg. M; cf. Tac. Hist. IV 25. — § 77 *δ' αὐτούς* LC, *δὲ τούς* PAM, *δὲ αὖ τούς* VR. — § 77 *Γερμανούς* eiicit Herw. — § 78 *βεβιασμένον· βιασαμένοις* VRC, *Ῥωμαίους — βιασαμένους* e corr. Lugd. — § 80 *Οὐΐτιλλος· Civilis* Gelenius, *Κιούιλιος* Nr. — § 81 *ἔμελλον δέ· ἔμελλόν τε* Dest. — § 81 *ἔμελλον — προσφέρειν* post *νεωτεροποιίας* collocat Dest. — § 82 *ἀπόστασιν· ἀποστασίαν* PAC. — § 82 *ἄνδιχα* PM, *ἂν δίχα* ALVRC. — § 82 *Πετιλίῳ* ex Lat., *Βεντιδίῳ* codd. — § 87 *ἐπ' αὐτῷ· ἐπ' αὐτούς* P, om. A. — § 87 *μέγα — εὑρόμενοι· lucrum hoc ex timore*

maximum nancti Lat. — § 87 *μέγα* MLugd., *μετά* PALVRC. — § 87 *τοῦ φόβου· φόβου* LC. — § 89 *Σκυθικόν· σκυθρωπόν* VR. — § 90 *ἄδηλοι· ἄδηλον* C. — § 90 *Μυσίαν ἔπειτα δέ* MVRC, *ἐπιτάδε* PAL. — § 90 *ἀνέλπιστον· ἄπιστον* P. — § 91 *καρτερῶς· καὶ καρτερῶς* PAML. — § 93 *περισωθέν· περαιωθέν* A. — § 94 *τοῦτο* P, *τούτῳ* AMLVRC. — § 94 *τόπον· ποταμόν* Ns. Dest. — § 96 *τοὺς αἰχμαλώτους* P, *τοῖς αἰχμαλώτοις* AMLVRC. — § 98 *nam cum sit quando fluit plurimus neque meatu segnis, tamen interpositis sex diebus a fontibus deficiens siccum exhibet locum videre. deinde quasi nulla mutatione facta septimo die similis exoritur* Lat. — § 98 *ἕξ* — *ἀριθμόν* post *σχολαῖος* transponenda esse coniecit Casaubonus, *ἑξημεροῖ τὸ ῥεῖθρον καί* Dest. — § 98 *ξηρόν· κατὰ τὴν ἑβδόμην ἐνδίδωσι καὶ ξηρόν* Casaub., *κατὰ τὴν ἑβδόμην ξηρόν* vel *μετὰ ἓξ ἡμερῶν ἀριθμόν* Huds., Plinius Hist. Nat. XXXI 24 in Iudaea rivum sabbatis omnibus siccari tradit, Ns. — § 99 *κατά· μετά* Casaub. — § 101 *γυναίων* VRC, *γυναικῶν* PAML. — § 102 *καταστάντες· στάντες* M, *παραστάντες* L, *παρακαταστάντες* VRC. — § 102 *ἐπιφημίσμασι· εὐφημίσμασι* Bk. — § 105 *ὑπέμεινεν* PA, *ἐπέμεινεν* MLVRC. — § 108 *ἀπόκρισιν· ἀπολογίαν* L. — § 109 *τούς* VRC, *ἂν τούς* L, *ὄντας* PAM. — § 110 *ἀποστάντες· ἁμαρτόντες* L, *ἀποτυχόντες* Zon. — § 110 *τὰ δικαιώματα· τὸ δικαίωμα* P. — § 111 *εἶχον· ἔχειν* VRC. — § 112 *ἐρρηγμένων· ἠρειμμένων* Df. — § 112 *βαλόμενος* VR, *βαλλόμενος* PAMLC. — § 113 *ἄλλος* om. PA. — § 115 *ἀνηροῦντο· ἀνηύρισκον* PAM, *auferebant* Lat., *ἀνήροντο* Hlw. — § 116 *Αἴγυπτον· Αἰγύπτου* Ns. — § 118 *τόν τ' ἄλλον· τῶν τ' ἄλλων* Dest. — § 119 *περί· πρός* Nr. — § 122 *τόπους· ποταμούς* A. — § 122 *ἀναγκαῖον* A, *ἀναγκαίαν* rell. — § 123 *προεξωδευκότος* VRC, *διεξωδευκότος* PAML, *praegressa* aut *progressa* Lat. — § 123 *πλησίον· καὶ πλησίον* AMLC. — § 126 *πρό· πρός* R. — § 127 *ἐσθῆσι· ἐσθήσεσιν* codd. — § 128 *ἐπικαλυψάμενος* Huds., *ἀποκαλυψάμενος* codd. — § 129 *ἀπέλυσεν· ἀπέστειλεν* L. — § 129 *εὐτρεπισθέν* MVRC, *εὐτρεπίζεσθαι* PA, *ηὐτρεπίσθαι* L. — § 130 *τετυχηκυῖαν* C, *τετυχυῖαν* M, *τετυχυίας* PAR, *τετευχυίας* LV, *τετευχυῖαν* Ns. cf. G Schmidt. p. 467. — § 131 *ἀμφιεσάμενοι* L, *ἀμφιασάμενοι* rell. — § 131 *τῇ πύλῃ* om. A. — § 137 *ἁλουργέσιν* Cob., *ἁλουργαῖς*

vlg. — § 137 *ἐσθῆσι* PM, *ἐσθήσεσι* ALVRC. — § 138 *τῶν αἰχμαλώτων* VRC, *τὸν αἰχμάλωτον* PAML. — § 138 *αὐτοῖς* Dest., *αὐτῆς* vlg. — § 139 *ἀπιστήσαντα· ἀπαντήσαντα* VR, *ἅπαν ἀπιστήσαντα* C. — § 142 *ἄλλως* VRC, *ἄλλος* PAML. — § 143 *ἁλισκομένας· ἁλισκομένων* Nr. — § 143 *πολυανθρώπων* VRC, *πολυανθρώπους* PAML. — § 145 *et post multam vastationem eversionis atque amnes tristitiam defluentes non in arva culta neque ad hominum vel pecorum potum, sed per terram ex omni parte flagrantem* Lat., *καὶ μετὰ ταῦτα πολλὴν ἐρημίαν καὶ κατήφειαν ποταμούς τε ῥέοντας — ἢ βοσκήμασιν ὕδωρ φέροντας, ἀλλ' αἵματι πεφυρμένους διὰ γῆς κατιόντας πανταχόθεν φλεγομένης,* Ns. — § 145 *μετά· κατά* Dest. — § 145 *κατήφειαν* P, *κατηφῆ* AMLVRC. — § 145 *ποτόν· πατητήν* Dest. — § 146 *καὶ τῶν κατασκευασμάτων· τῶν κατασκευασμάτων καί* Hlw. — § 147 *ὁ τῆς· ὅλης τῆς* VR. — § 148 *ἐγκαταληφθέντα* ed. pr., *καταληφθέντα* codd. — § 148 *χρυσοῦ* MC, *χρυσῆ* rell. — § 149 *μεμήκυντο· μεμύκηντο* PL. Quid tandem latet? An forte *μεμηχάνηντο*? Nr. — § 149 *ἄκρων* VRC, *ἄκρον* PAML. — § 153 *παλαιόν· τὸ παλαιόν* Hlw. — § 156 *εὐτρεπεῖς* Ns., *εὐπρεπεῖς* vlg. — § 160 *ἕως· quomodo* Lat., *ὡς* Huds. — § 163 *Λουκίλιος* ed. pr., *Λούκιος* codd. — § 163 *στρατιάν· στρατηγίαν* PAL. — § 163 *Οὐιτελλιανοῦ· Οὐετουλενοῦ* Renier; Sex. Vettulenus Civica Cerialis huic viro nomen erat; fortasse igitur *Οὐεττιληνοῦ* reponendum, Ns. — § 164 *ἀπόστασιν· ἀποστασίαν* PA. — § 172 *ἄξιον· ἄξιος* Dest. — § 172 *ἀποβλέπον* MR, *ἀποβλέπων* PALV, *ἐπιβλέπων* C. — § 174 *ἕκαστον* R, *ἑκατόν* PAMLVC, cf. Praef. Ns. p. XXXVI. — § 178 *ἐλείπετο· ἀπελείπετο* LC. — § 185 *τυγχάνοντας· τυχόντας* ML. — § 186 *ἀπολείπουσι* AMLVR, *ἀπολείπουσαι* PC. — § 187 *ἔχουσιν· ἔχουσαι* PM. — § 188 *ἀλλ' ὡς ἄν· ἀλλ' ὃ ἄν* Hlw. — § 190 *πάντῃ* acc. ex C. — § 190 *ἔργων· ἄλλων ἔργων* L. — § 190 *τὰ χώματα — αὐτῶν* MVRC, *τὸ χῶμα — αὐτοῦ* PAL. — § 193 *προθύμως* PAML, *προθύμους* VRC. — § 193 *χοῦσι* Dest., *τυχοῦσι* vlg. — § 194 *τοῦ κρατεῖν· τὸ κρατεῖν* P. — § 194 *ἑκατέροις· ἀμφοτέροις* C. — § 196 *τολμῆσαι· τόλμῃ* L. — § 198 *ἐκείνοις* PAL, *ἐκείνους* MVRC. — § 199 *ἕως· ὡς* Nr. — § 199 *πρός· εἰς* L. — § 200 *καταστήσαντας· καταστήσαντος* PAC. — § 204 *εἰς οἶκτον* om. C. — § 206 *λαθόν-*

τες· μαθόντες VR. — § 208 ἔφθασαν· ἔφυγον C. — § 208 διεκπαίσασθαι· διεκπεσεῖν Zon. cf. § 211. — § 208 διέφυγον C, διαφυγεῖν rell. del. Herw. — § 211 διὰ τοὺς ἱππέας damnat Dest. — § 212 ὡς — διαφυγόντες· *velut ex audaci certamine fortasse fugam etiam reperturi* Lat. — § 212 ἐκ τοῦ — διαφυγόντες· ἐκπαραβόλως ἀγωνισάμενοι τάχα ἂν καὶ διαφύγοιεν Huds. — § 212 τοῦ παραβόλως· παραβόλου AMLVRC, παραλόγου P, τοῦ παραβόλως A corr. — § 212 ὡς· καί Dest. — § 213 προύβη· ἐτρίβη Zon. — § 214 ἀλλ' ὄντες· ἀλόντες PAL, ἀλόντες δὲ καί Zon. — § 215 πρότερον· hoc ante non narravit Iosephus, Ns. — § 216 Λαβερίῳ Lat., Λιβερίῳ codd., cf. Mommsen. Ephem. epigr. V p. 614, Ns. — § 217 τριάκοντα· ἑξήκοντα C. — § 222 ἄρξασθαι om. PAM, ἅψασθαι Herw. — § 222 πᾶσαν suspect. Dest. — § 224 μεγίστη· ἡ μεγίστη L. — § 225 ἄγων· ἔχων Lint. — § 226 Χαλκιδικῆς MLVRC, Χαλκίδης PA, *chaldaica* Lat., Χαλκίδος Ns. — § 226 λεγομένης· καλουμένης C. — § 228 ἐπ' ὀχήματος Nr., ἐπὶ σχήματος vlg. — 228 γυναικός· γυναικῶν Lint. — § 233 ἑσπέρας RC, ἑσπέρᾳ PAMLV, om. Lat., ἅμ' ἑσπέρᾳ Dest. — § 234 τὴν φυγήν AL, φυγήν PMVRC. — § 235 ἀπεγνωσμένης LC, κατεγνωσμένης PAMVR. — § 235 πάντων· τούτων VR. — § 236 μετ' αὐτοῦ ed. princ., μετ' αὐτῶν codd. — § 236 διαβαλόντες Hlw., διαλαβόντες PAMVR, διαβάντες LC. — § 239 ὀργήν· τὴν ὀργήν Dest. — § 240 τῶν δεσμῶν· τὸν δεσμόν VR. — § 240 ἀφαιρεθῆναι PAL, ἀφαιρεθέντα MVRC. — § 241 δυσδιαθέτου· δυσθεάτου C. — § 245 ἐστίν· ἦν C. — § 247 ἀναφυγών MLVRC, ἀναφεύγων PA. — § 251 ἀνεκομίσθησαν P, ἐκομίσθησαν AMLVRC. — § 252 Φλάουιος· Φλοΰϊος PAMVR, Φλαούιος L, Φούλβιος C, *Flavius* Lat., Φλάβιος Zon.; fort. Φλάιος reponendum, Ns. — § 254 Ῥωμαίων· Ῥωμαίοις C et corr. Ῥωμαίων. — § 254 περιελαύνοντες· αὐτοὺς περιελαύνοντες Hlw. — § 255 προειμένους Cob., προεμένους PAML, προϊεμένους VRC. — § 257 sq.: *nam idem illi et defectionis socii fuerunt et bellum cum Romanis communiter susceperunt. causa vero peior illorum in eos facta est, et cum mentita eorum pridem refelleretur occasio, peius tractabant eos, qui nequitiae suae iustis assertionibus exprobrarent* Lat.; locus corruptus et mutilus est; haec fere Iosephus scripsisse putan-

dus est, etiam eos, qui cum sicariis contra Romanos pugnarint, ab iis iniurias passos esse, Ns. — § 258 *πάλιν· pridem* Lat., *πάλαι* Hlw. — § 259 *παραλιπεῖν* MLVC, *παραλείπειν* AR, *καταλείπειν* P, *καταλιπεῖν* Exc. Peir. — § 259 *εἴ τις· εἴ τι* PA. — § 260 *πρὸς τὸ ὑπερβάλλειν* Hlw. Cob., *πρὸς ὑπερβάλλειν* AExc. Peiresc., *προσυπερβαλεῖν* M, *προσυπερβάλλειν* PL, *πρὸς ὑπερβαλεῖν* VRC. — § 260 *καί· κἄν* L. — § 262 *πρῶτοι μὲν οὖν* MLVRC, *πρῶτον οὖν* PA. — § 262 *ἦρξαν* AMLVRC, *ἤρξαντο* P. — § 262 *ἀπείρατον* Df., *ἀπείραστον* vlg. — § 262 *παραλιπόντες· παραλείποντες* PAL. — § 263 *οἷα· ὁποῖα* C. — § 264 *εὐσεβείας* PALVRC, *ἀσεβείας* M. — § 265 *ἀπέσχοντο* M, *ἀπέσχετο* PALVRC. — § 268 *ἐπηλήθευσαν· ἐπαληθεύουσαν* PA, *ἐκλήθεσαν* Exc. Peiresc. — § 269 *προϋπαρχθέν* MVRC, *προϋπάρχον* PAL, *προϋπῆρχον* Exc. Peiresc. — § 269 *μνήμη· μνήμη μή* Dest. — § 277 *τόπον· τὸν τόπον* L. — § 277 *ἐκλαβών· καταλαβών* Herw. — § 278 *μόνον· μόνη* VR. — § 278 *εἰς τὸ στρατόπεδον* om. P. — § 280 *μῆκος· κατὰ μῆκος* Hlw. — § 280 *κάτωθεν· καὶ κάτωθεν* P. — § 280 *κρημνώδεις· κρημνώδεις δ' ὁδοί* C. — § 282 *ἐκμηκυνομένη· ἐκμηρυομένη* Herw. — § 283 *τοῖν ποδοῖν* C, *τῶν ποδῶν* PAMLVR. — § 283 *ἔστι δέ· καὶ τῷ παρολισθάνειν* add. C. — § 283 *ἑκατέρωθεν· ἑτέρωθεν* Dest. — § 284 *ἐπίπεδον· ἐπίπεδος* C. — § 286 *ἑπτὰ σταδίων· ἑπτὰ στάδιον* P, *ἑπταστάδιον* Dest. — § 287 *ἀνεστήκεσαν· ἐνειστήκεσαν* Herw. — § 288 *ἔξω· ἔξωθεν* PAM. — § 289 *ἐν αὐτῷ· sibi* Lat. h. e. *ἑαυτῷ*. — § 289 *ἐγκλῖνον* MLVRC, *ἐκκλίνον* A, *ἐκκλίνων* P. — § 291 *τῶν ἐκ· τῷ ἐκ* Ns. — § 292 *ἀνεφέρετο* VRC, *ἀνέφερε* PAML. — § 292 *τοὺς πολεμίους* M, *πολεμίους* rell. — § 295 *διαμονήν· διανομήν* PA. — § 297 *γενόμενος· γεγενημένος* L. — § 298 *διαμονῆς· διανομῆς* C. — § 298 *ὕψει τῶν· ὕψει τῷ* Acorr. — § 299 *ἀποτεθησαυρισμένον* C, *ἀποτεθησαυρισμένων* rell. — § 299 *μόλιβδος· μόλυβδος* C, *μόλιβος* rell. — § 302 *ὑπηκηκόει* L, *ὑπακηκόει* rell. — § 302 *οὐχ — προσεδόκησε· quam non dominaturam speraret* Lat., *περὶ τοῦ μεταχειρίσασθαι?* Nr. — § 304 *μόνον· μόλις* Ns. — § 307 *συνηρμοσμένον* Lint., *συνηρμοσμένων* rell. — § 308 *ἐπινοηθεῖσι* PAML, *ἐπινοηθεῖσα* VRC. — § 310 *κατήρειψε· κατέρριψε* L. — § 312 *ἐνεφόρουν· ἐνέφερον* C, *συνεφόρουν* Zon. — § 314 *τὸ*

ἔργον· τῶν ἔργων L, *τῷ ἔργῳ* Dest. — § 314 *παραπλήσιον* L, *παραπλησία* PAMVRC prob. Dest. — § 314 *πρὸς εἶκον* Huds., *προσεικός* PLVR, *προσεικῶς* A, *πρὸς εἰκός* MC. — § 316 *ἐξεπύρσευσεν· ἐξεπόρευσεν* L. — § 317 *ἔτι· ἤδη* M. — § 317 *ἀπεγνώκεσαν* MVRC, *ἀπέγνωσαν* PAM. — § 318 *ἐναντίος* LVRC, *ἐναντίον* PAM. — § 321 *ἀναλούμενον* PAML, *ἀνακαιόμενον* VRC. — § 321 *τέκνα· τὰ τέκνα* M. — § 321 *αὐτῶν* om. P. — § 321 *αὑτῷ* Df., *αὐτῷ* PAMVRC, *αὐτῶν* L. — § 323 *ἥκει* L, *ἧκε* PAMVRC. — § 324 *πρότερον* (*μέν*) et *δουλείας* (*ἄν*) Herw. — § 324 *ἐπί* Nr., *ὑπό* vlg. — § 327 *ἀπώλειαν* add. LC. — § 328 *τοσούτων· τοσοῦτον* VRC. — § 329 *περιέσεσθαι· περιελέσθαι* PA. — § 329 *μηδεμιᾶς μετασχόντες* PALVRC, *παρανομίας* add. M., *nullius culpae participes fuissemus* Lat., *ἁμαρτίας* add. Huds., *μηδενὸς μιάσματος μετασχόντες* Dest. — § 331 *οὐδέ* Bk., *οὔτε* vlg. — § 331 *ἡμᾶς* acc. ex LVRC. — § 331 *ὠφέληκεν* LVRC, *ὠφέλησεν* PAM. — § 332 *ἀνέστρεψεν· ἀνετρέψαμεν* C. — § 335 *λυπήσονται* Df., *λυπηθήσονται* vlg. — § 336 *δι᾽ ἔνδειαν* VRC, *κατ᾽ ἔνδειαν* PAML. — § 337 (*πάντων*) *τῶν παρόντων* Herw. — § 338 *εἰς· εἰς γάρ* Acorr., *εἴς τε* MC. — § 340 *λήματος* Richter, *λήμματος* codd. — § 341 *τῶν — ἀγώνων· τὸν — ἀγῶνα* M. — § 341 *συναίρεσθαι· συναιρεῖσθαι* codd., *συναρεῖσθαι* Ns. — § 342 *εἰς εὐτολμίαν* MVRC, *εὐτολμίαν* PAL, *εὐτολμίᾳ* Dest. — § 343 *οὐχ ὁ* Bk., *οὐχί* codd. — § 345 *πράξεσιν· ὀρέξεσιν* ? Nr. — § 346 *καθέλκοντος· καθελκτός* R. — § 346 *μένουσα· μὲν οὖσα* PAL. — § 347 *ἕως· ὡς* AL. — § 348 *προσάψηται* AMLVRC, *προσψαύσῃ* P. cf. Praef. Ns. p. XXX. — § 349 *μή* om. PAL. — § 353 *κατεπείγοντος* C, *ἐπείγοντος* rell. — § 355 *ἀκούσωσι* L, *ἐπακούσωσι* rell. — § 355 *παραδόντες· παραδιδόντες* L. — § 356 *ἕκαστοι· ἕκαστος* LC. — § 358 *τελευτήσοντας* Nr., *τελευτήσαντας* vlg., *morituros* Lat. — § 359 *κοινοῦ* om. Lat. — § 362 *μελλήσαντας· μελλήσοντας* PAMLVRC, *μελλήσαντας ἴσμεν* corr. A. cf. Praef. Ns. p. XXXI. — § 362 *ἑορτάζοντας· ἑορτήν* PA. — § 362 *μόνους* AM, *μόνους ὡς* PLVRC. — § 365 *ὑπ᾽ αὐτῶν μέντοι· ac non ab ipsis* Lat., *ἀπατώμενοι* Dest. — § 365 *ταύτην* MC, *ταύτης* PALVR. — § 366 *παθεῖν* suppl. Hlw. — § 367 *ἀνῄρηκεν· ἀνήρῃ* C, unde *ἀνῄρει* Dest. — § 367 *Ῥωμαῖοι* Lowth., *Ῥωμαίοις* codd. — § 368

γενεαῖς· παισίν C. — § 369 *ὑπερβαλεῖν* MVRC, *ὑπερβάλλειν* PAL. — § 369 *ἅπασι τί* Hlw., *ἅπασί τε* PAMLVR, *ἅπασι* C, *ἅπαντα τά* Huds., *ἑκοῦσι τί* Herw. — § 369 *τῶν — δυναμένων* PAL, *τοῖς — δυναμένοις* MVRC. — § 369 *ἐχυρὰν* Bk., *ἐχυρᾶς* PAMVRC, *ὀχυρᾶς* L, *ἐλπίδας — ἐχυράς* Dest. — § 370 *ἄτρεστον* VRC, *ἄτρεπτον* AML, *ἄτρευτον* P, *interriti* Lat., cf. § 396 et 406. — § 371 *ἀνεφάνη· ἐφάνη* L. — § 372 *προσῆκον· προσῆκεν* LC. — § 373 *ὑπό* Ns., *ἀπό* vlg. — § 373 *παιδιάν* MLVRC, *παίγνιον* PA. — § 376 *ὑπολέλειπται· ἀπολείπεται* PAMLVR, *ὑπολέληπται* C. — § 376 *ἀνηρημένων* PAL, *ἀνηρηκότων αὐτὴν στρατόπεδον* MVRCLat., *ἀνηρημένων αὐτῆς στρατόπεδον* Lint., cf. Praef. Ns. p. XXVIII. — § 377 *παρακάθηνται· παρακαθήμενοι* Ns. — § 379 *πολεμίων* VRC, *τῶν πολεμίων* M, *ὑπὸ τῶν πολεμίων* PA. — § 380 *δυνήσεσθαι· δυνησομένους* Herw. — § 385 *δεδεμένος* PALat. Heges., *δεδεμένου* MVRC. — § 386 *ἡμῖν* acc. ex MVRC. — § 387 *ἀπέσταλκε· ἐκέλευσε* C. — § 389 *ἔτι· ἔτι γε* VRC. — § 390 *ὅπερ· ὥσπερ* VR. — § 393 *τολμήματος· φρονήματος* P. — § 394 *οὔτε* ex Lat. Dest., *οὗτοι* codd. — § 394 *ἔτι φέροντες* MLVRC, *ἐπιφέροντες* PA, *οὐκέτι φέροντες* Huds. — § 396 *ἀτρέστως* MLVRC, *ἀτρέπτως* PA. — § 397 *πολύ* om. LLat. Zon. — § 398 *οὐδὲν ἔχον ψυχήν* LVR, *οὐδεμίαν ἔχειν ψυχήν* PA, *οὐδεμίαν ἔχον ψυχήν* M, *οὐδεμίαν ψυχήν* C. — § 399 *πλεῖστον* VR, *πλείστων* PAMLC. — § 399 *ἐγκατακρυβῆναι*, *abditi* Lat., *τῷ ἐγκατακρυβῆναι* Huds., *ἐγκατακρυβεῖσαι* Dest. — § 401 *τὸ μέν* Ns., *τό* vlg. — § 402 *ἐποιοῦντο* LZon., *ἐποίουν* PAMVRC. — § 409 *ἔτι δὲ καί· nam etiam* Lat., *ἐπειδὴ καί* Dest. — § 410 *ἐνεχείρουν· ἐπεχείρουν* P. — § 413 *γάρ* om. C. — § 413 *τῆς· καὶ τῆς* C. — § 421 *καλουμένῃ* Huds., *καλούμενον* codd. — § 422 *ᾗ δέ* VRC, *ᾗ* AL, *ὁ* PM. — § 423 *Σίμωνος· Ὀνίου* Huds. ex Ant. XII § 383 et XIII § 62, *τοῦ Ὀνίου τοῦ Σίμωνος* Relandus. — § 423 *υἱός· υἱωνός* Hlw. — § 425 *ὡς αὐτόν* C, *ἐπ' αὐτόν* rell. — § 428 *οἴκοι* MVRC, *οἰκεῖον* PAL. — § 431 *καὶ τοῦτο· καίτοι* MVRC. — § 432 *ἑξακοσίοις· nongentis septuaginta* Lat.; cf. Ant. XIII § 64 et infra § 436. — § 433 *καὶ παραγενόμενος· παραγενόμενος* Dest. — § 434 *ἐφῆκεν* Ns. Nr., *ἀφῆκεν* codd. — § 438 *διαπεσών· διεκπεσών* Zon. — § 441 *ζητήσεως· ἀναζητήσεως* P. — § 444

ὀνομάσαι· μηνῦσαι ? Nr. — § 445 *ταῖς αἰτίαις* om. PA. — § 445 *συνεμπλέξας· συμπλέξας* PAML. — § 447 *συνειλημμένων· συνειδότων* L. — § 449 *δι' αὐτοῦ· δι' ἐκείνου* Exc. Peiresc. — § 450 *ἄδικον· ἀδίκως* Cprob. Hlw. — § 450 *σπουδάσαντος· συσπουδάσαντος* ? Nr. — § 451 *ἀπήλλαττεν* PAM, *ἀπαλλάττεται* LVC. — § 454 *ἐπολεμήθη· ἐπολεμώθη* PA. —

Contr. Apion. Libr. primi § 1 *κατῴκισεν* Nr., *κατῴκησεν* L. — § 1 *ἦν* acc. ex ed. princ. — § 3 *καί* add. Bk., *γράψαι* delere mavult Ns. — § 3 *διδάξαι δέ· διδάξας* Gutschm. — § 7 *εὑρήσεις* Euseb. Viger., *εὕροι* L, *cognovi* Lat. — § 7 *περὶ τὸ συγγράφειν* Ns., *περὶ τοῦ* vlg. — § 10 *ἕκαστοι· ἕκαστος* Euseb. — § 10 *τῶν ἀφ' ἑαυτῶν· τὸ καθ' ἑαυτόν* Ns. — § 12 *ὕστερος· ὕστερον* L. — § 15 *μηδέν· μηδὲ ἕν* Euseb. — § 15 *εἰκάζοιντο πλεῖον* L, *εἴκαζον πλέον* Euseb., *εἴκαζον; τὸ πλεῖον* Gutschm. — § 18 *τῆς Περσικῆς* Euseb. Lat., *τῆς περιοικήσεως τῆς Περσικῆς* L. — § 18 *ἀκριβέστατα τήν* Hlw., *ἀκριβεστάτην* L. — § 19 *ἀναφανεῖεν· ἂν φανεῖεν* Ns. — § 19 *λεχθησομέναις· ἐκτεθησομέναις αἰτίαις* Euseb. — § 19 *προτέραν· προτέραν γε* Euseb. Vig. — § 20 *δημοσίας· δημοσίᾳ* Euseb. — § 20 *τὰς περί* Euseb., *περί* vlg. — § 21 *φονικῶν· φοινίκων* L. — § 23 *προκαταβεβλημένης· προβεβλημένης* Euseb. — § 24 *πρόχειρον·* add. *αὐτοῖς* Euseb. — § 26 *εἰ — ἑτέρως· εἰ μὴ — ἑτέροις* Euseb. — § 28 *ὅπου μέν·* si deesset, nemo requireret, Nr. — § 29 *δεῖ* inser. Gutschm. Hlw. — § 30 *ἐπὶ τούτων· ἐπὶ τούτῳ* Ns. — § 30 *διαμενεῖ* Ns., *διαμένειν* L. — § 31 *ἀρχείων* Gutschm. Hlw., *ἀρχαίων* vlg. — § 33 *τῶν ἱερέων* del. Herw. — § 33 *τῆς γημαμένης* Nr., *τῆς γεγραμμένης* L, *nuptae* Lat., *τῶν γειναμένων* ed. princ., *τῆς τε γαμετῆς* Ns. — § 35 *ἀρχαίων γραμμάτων· ἀρχείων γράμματα* Gutschm. — § 36 *ἱερεῖς* Hlw., *ἀρχιερεῖς* vlg. — § 36 *οἷς* Df., *τοῖς* vlg. — § 36 *γένοιτο εἰς παράβασιν· παραβᾶσιν* Ns. — § 37 *τοῦ ὑπογράφειν* ed. pr., *τὸ ὑπογρ.* L., *τοῦ γράφειν* vel *τοῦ συγγράφειν* Ns. — § 38 *θεῖα* ante *πεπιστευμένα* add. Euseb. — § 39 *τε νόμους* Euseb., *γενομένους* L. — § 39 *τῆς ἀνθρωπογονίας* Euseb., *ἀπ' ἀνθρ.* L. — § 40 post *βασιλέως* add. *ἀρχῆς* ed. pr. — § 42 *πρόσιμεν τοῖς ἰδίοις γράμμασι* Euseb., *τοῖς ἰδίοις γράμμασι πεπιστεύκαμεν* L Lat. — § 44 *ὑπὲρ αὐτοῦ· ὑπὲρ τῶν αὐτοῦ* Hlw. — § 44 *ἀσφαλισθῆναι* Nr.,

ἀφανισθῆναι vlg. — § 49 *ἐν ᾧ χρόνῳ·* add. L *γενομένην*, seclusit Huds. — § 51 *δέδωκα· δὴ ἔδωκα* Hlw. — § 51 *καὶ αὐτός· καὶ* add. Huds. — § 56 *οὔ γε· οὔτι γε* Ns. — § 58 *ὅτι* Gutschm., *ὡς ὅτι* L. — § 59 *ἀλόγως* Huds., *ἐν τοῖς λόγοις* L, *ἐκτὸς λόγου* Gutschm. — § 60 *ἀπῳκισμέναι* Budaeus, *ἀνῳκισμέναι* L. — § 61 *ἦν ἐν· ἦν* add. ed. princ. — § 61 *τὸ ποιοῦν· τὸ* add. ed. princ. — § 62 *πολεμοῦντες· πολεμοῦντας* Gutschm. — § 64 *Πέρσαι* del. Hlw. — § 64 *ἑτέρας* Huds., *ἡμετέρας* L. — § 64 *ὑπό* Ns., *ἀπό* L. — § 65 *πρὸς τὴν ἑσπέριον· τὴν προσεσπέριον* Gutschm. — § 65 *ἠγνοήθησαν· ἠγνόησαν* L. — § 69 *πάντως· πάντες* Cob. — § 73 *Μανεθών· Μάνεθως* Euseb. De nominis forma ambigitur. — § 73 *ἔκ τε τῶν· ἐκ δέλτων* Gutschm. — § 73 *ἱερῶν* Euseb., *ἱερέων* L. — § 73 *καὶ πολλά· ὃς καὶ πολλά* Euseb. — § 75 *ἐγένετο βασιλεὺς ἡμῖν Τίμαος* ed. pr. *τοῦ Τίμαιος* L. Dixerim principi editori etiam alia praeter apographum Cod. L subsidia ad manus fuisse, cf. Ns. Praef. X et XX. Ceterum Bunsen. *Ἀμυντίμαιος* scribit, Fruinius *Ἀμενέμαος* et cf. Chabas. de Pastoribus p. 28. — § 75 *ἀνατολήν· ἀνατολῆς* Euseb. Cod. G. — § 76 *(τὰς) γυναῖκας* Herw. — § 77 *Σάλατις· Sualitis* Lat., *Silitis* Euseb. Arm. *Σαΐτης* Maneth. ap. Schol. Plat. Tim. p. 21 E et Africanum. — § 77 *ποτέ· τότε* Perizonius. — § 77 *ἐπιθυμίᾳ* Bk., *ἐπιθυμίαν* vlg. — § 78 *Σεθροΐτῃ* Bernard., *Σαΐτῃ* L. — § 78 *προφυλακήν· πρὸς φυλακήν* ed. princ. — § 81 *ποθοῦντες ἀεὶ καὶ μᾶλλον· πολεμοῦντες ἀεὶ καὶ ποθοῦντες* Big. et Hafn. ap. Huds., *debellantes semper et maxime Aegypti radicem amputare cupientes* Lat., *πορθοῦντες ἀεὶ καὶ μᾶλλον* L. — § 82 *σύμπαν αὐτῶν·* Euseb. Lat. om. L. — § 83 *ἐν δ' ἄλλῳ ἀντιγράφῳ — ἐχόμενον·* Ns. spuria videntur, scilicet supposita ex § 91, cf. Praef. eius p. XX et Chabas. p. 14. — § 83 *τοὐναντίον·* add. *βασιλεῖς* L. — § 83 *ποιμένας· οὐ ποιμένας* L, *neque pastores* Lat. — § 83 *μηνύειν* Hlw. Nr., *μηνύει* vlg. — § 85 *τῆς ἄλλης· τῆς ἄνω* Gutschm. — § 85 *πόλεμον αὐτοῖς· αὐτοῖς* om. Euseb. — § 86 *Ἀλισφραγμούθωσις* L, *Μισφραγμούθωσις* Euseb., *Aliphragmathoseos* Lat. — § 86 *ἡττωμένους· ἡττημένους* Cob. Ns. — § 86 *ποιμένας· ὑπ' αὐτοῦ* add. L. — § 87 *ὀχυρῷ· ἐχυρῷ* Euseb. — § 88 *Θούμμωσιν* L, *Thumnosim* Lat., *Θμούθωσιν* Euseb. *Thmosim* Euseb. Arm., infra § 94 *Τέθμωσις*. — § 88 *τῆς πολιορκίας·*

τὴν πολιορκίαν Euseb. — § 89 *κτήσεων· κτήνεων* Bunsen. — § 89 *διοδοιπορῆσαι* Euseb., *ὁδοιπορῆσαι* L. — § 91 *τοῦτό φησι· τὸ αὐτό φησι* Gutschm. — § 91 *τὸ ἔθνος* Bk., *ἔθνος* L. — § 92 *Ἰώσηπος·* in mg. L add. *ἐν ἑτέρῳ ἀντιγράφῳ εὑρέθη οὕτως· κατήχθη πραθεὶς παρὰ τῶν ἀδελφῶν εἰς Αἴγυπτον πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Αἰγύπτου καὶ πάλιν ὕστερον τοὺς αὐτοῦ ἀδελφοὺς μετεπέμψατο τοῦ βασιλέως ἐπιτρέψαντος*, cf. Praef. Ns. p. XX. — § 98 *τοῦ δὲ Σέθως·* in mg. L add.: *εὑρέθη ἐν ἑτέρῳ ἀντιγράφῳ οὕτως· μεθ᾽ ὃν Σέθωσις καὶ Ῥαμέσσης δύο ἀδελφοί· ὁ μὲν ναυτικὴν ἔχων δύναμιν τοὺς κατὰ θάλατταν ἀπαντῶντας καὶ διαχειρωμένους (διαπειρωμένους ?) ἐπολιόρκει· μετ᾽ οὐ πολὺ δὲ καὶ τὸν Ῥαμέσσην ἀνελὼν Ἁρμαΐν ἄλλον αὐτοῦ ἀδελφὸν ἐπίτροπον τῆς Αἰγύπτου καταστῆσαι*, cf. Herodt. II 102 et Praef. Ns. p. XX. — § 98 *οὗτος* add. in ed. princ. — § 99 *καταστρεφόμενος· καταστρεψόμενος* Cob. — § 100 *γεγονότος· ἐγγεγονότος* Fruin. — § 100 *τοὔμπαλιν* ed. princ., *τἄμπαλιν* L. — § 100 *μὴ ποιεῖν* del. Fruin. — § 100 *ἱερῶν* Huds., *ἱερέων* L. — § 101 *Σέθῳ* Ns., *Σεθώσει* L. — § 101 *αὐτοῦ· αὐτῷ* Ns. — § 102 *λέγει· λέγεται* vel *λόγος* Gutschm. — § 104 *που προτερεῖν* Lat. Euseb., *τοῦ πρότερον* L. — § 105 *γραμμάτων* ed. princ., *πραγμάτων* L. — § 107 *ἀπὸ παμπόλλων· πολλῶν* L Lat. — § 107 *ἀλλήλους· ἄλλους* Gutschm. — § 108 cf. Praef. Ns. p. XI. — § 109 *οὐκ ἀλόγως* add. Euseb. — § 110 *καὶ δὴ καὶ χώραν ἔδωκε τὴν Χαβουλὼν λεγομένην* Ns., cf. Antiq. VIII 142. Post *λεγομένη* add. *ἐπιδέδωκε* Euseb., cf. Ns. Praef. p. XIII. — § 111 *ἀνταπέστελλον* Euseb., *ἀντεπέστελλον* L. — § 113 cf. Antiqq. VIII 147 sqq. — § 113 *πεποίηκε· ἐποίησε* Antiqq. ll. Euseb. — § 113 *ναῶν· ἱερῶν* Antiqq. ll. Euseb. — § 114 *ἀξιοῦν·* add. *λύσιν* Lat. Antiqq. ll. Euseb. — § 114 *ἀποτίνειν· ἀποτιννύειν* Euseb. — § 115 *καὶ μὴ δυνηθέντα· μὴ δυνηθῆναι* Herw. — § 115 *δι᾽ Ἀβδήμονα* Syncell., *δὲ Ἀβδάμονον* Antiqq. ll. Euseb., *δὴ Ἀβδ.* L. — § 116 *οὖν* acc. ex Euseb. — § 116 *ἑκάστοις* Euseb., *ἐκείνοις* L. — § 116 *γραμμάτων· πραγμάτων* Euseb. — § 117 *δή· τοίνυν* Euseb. — § 117 *πεντήκοντα τρία — ἔτη·* om. L Lat. — § 117 *τὸν Εὐρύχωρον· τὸ Εὐρύχωρον* Antiq. VIII 145, *τὸ Εὐρύχορον* Cob. — § 118 *κέδρινα ξύλα* om. Antiqq. — § 118 *καινοὺς ναούς* Df., *καὶ ναούς* L, *καινά* Ns. — § 118 *τέμενος ἀνιέρευσεν* om. Euseb.

cf. Praef. Ns. p. XIII. — § 119 *εἶτα τὸ τῆς Ἀστάρτης* add. L, om. rell. Veram scripturam frustra quaero et turbatus locus est. — § 119 *ὁπότε Ἰτυκαίοις· ὁπότε Τιτυοῖς* L, *τοῖς τε Τιτυαίοις* Euseb., *τοῖς τε Ἰτυκαίοις* Gutschm. — § 119 *οὓς* om. Antiqq. — § 120 *ἀεὶ* et *λύων* accessere ex Euseb. — § 122 *πρεσβύτερος· πρεσβύτατος* Ns. — § 122 *Ἀβδάστρατος* cf. Six. Numism. Chron. 3[d] Ser. XIV p. 305. — § 122 *ἔτη δώδεκα·* cum Euseb. del. Rühl. — § 122 *μεθ' οὓς Ἄσταρτος ὁ Δελαιαστάρτου· Μεθουσάσταρτος* Ns., *Metusastartus* Lat., *Μεθουάσταρτος* Theoph., *μεθ' ὃν Ἄσταρτος* Euseb. qui praeterea *Ἐλεαστάρτου*, cf. Praef. Ns. p. XI et Rühl. Mus. Rhen. 1894 p. 260 et 573. — § 123 *Ἀσέρυμος· Ἀσθάρυμος* Euseb. — § 123 *ἱερεύς· βασιλεύς* Euseb. Cf. Frick. Berl. Wochenschr. 1890 p. 1328 et Rühl. ll. p. 567. — § 124 *ἐννέα· κθ'* Theoph. Euseb. Arm. — § 125 *ἐν Λιβύῃ· εἰς Λιβύην* Theophil. — § 126 *μέχρι* Euseb. Theoph. *ἄχρι* L. — § 127 *πλέον* Euseb. *πλείω* L. — § 127 *προάγει· προάγειν* Euseb., *προτερεῖ* Cob. — § 132 *ἐπύθετο* Lamb. Bos., *ὑπέθετο* L. — § 132 *καὶ τὸν ναόν· ὃς καὶ τὸν ναόν* Gutschm. — § 133 *ὑπερβαλόμενον· ὑπερβαλλόμενον* ed. princ. — § 133 *αὐτοῦ· αὐτῶν* L. — § 134 uncinis inclusa des. in Lat. Euseb. cf. Praef. Ns. p. XIV. — § 135 sqq. cf. Antiqq. X 219. — § 135 *ἔτι* bis om. Antiqq. — § 136 *αὐτοῦ τ' ἐκυρίευσε* Euseb. L, *αὐτοῦ τ' ἐκράτησε* Antiqq. — § 136 *ἐξ ἀρχῆς· ἐξ αὐτῆς* Euseb. — § 136 *ἐποιήσατο· ἐποίησεν* L. — § 137 *καταστήσας· καὶ καταστήσας* Antiqq. — § 138 *ἐξ ὁλοκλήρου· ὁλοκλήρου* Syncell. — § 138 *παραγενομένοις* Antiqq., *παραγενόμενος* L. — § 138 *αὐτοῖς* om. Lat. Antiqq., *αὐτόθι* Gutschm. — § 139 *προσχαρισάμενος· προσοχυρισάμενος* Herw. — § 139 *καὶ ἀναγκάσαι* cf. adnot. ad. Antiq. X 224. — § 139 *κατασκευάζειν· κατεσκεύαζεν* Ns. — § 139 *περιεβάλετο· ὑπερεβάλετο* L. — § 139 *αὐτῆς· αὔης* Nr. — § 140 *ἐκείνων· αὐτῶν* Antiqq. — § 140 *ὧν* Antiqq., *ὑπὲρ ὧν* Syncell., *ἐπαίρων* L, *ὑπεραίροντα* ed. princ. — § 140 *λοιπήν· πολλήν* L. — § 140 *μακρὸν — ἐξηγῆται· περισσὸν ἴσως ἂν εἴη λέγειν* Antiqq. — § 140 *πλὴν — μεγάλα· πλὴν ὡς ὄντα μεγάλα* Antiqq. — § 140 *ὑψηλά* om. Antiqq. — § 141 *δένδρεσι· δὲ δένδρεσι* Gutschm. Ns. — § 141 *τεθραμμένην· ὡς τεθραμμένην* Antiqq. — § 143 *Συρίαν· καὶ Αἴγυπτον* add. Syncell. — § 144 *τετάρτῃ· δευτέρᾳ*

C. Müller, Gutschm. — § 146 *μετήλλαξε* Euseb., *μετηλλάξατο* L. — § 148 *ἐμφαίνειν· ἐκφαίνειν* Euseb. praep. codd. BJ. — § 149 *ἐπισυστάσεως* Euseb., *ἐπιστάσεως* L. — § 150 *Ἀσίαν* LLat., *βασιλείαν* Euseb. *ἀρχήν* Syncell. — § 152 *Βορσίππων* Gutschm., *Βόρσιππον* vlg. — § 153 *φιλανθρώπως·* add. *αὐτῷ* Gutschm. — § 154 *πεντήκοντα* Euseb., *ἑπτά* LLat. — § 154 *δευτέρῳ· δεκάτῳ* Euseb. — § 157 *τοῦ Ἀβδ.· οἱ Ἀβδ.* Ns. cf. Rühl. Mus. Rhen. 1894 p. 578. — § 158 *τούτου· καὶ τούτου δέ* Ns. — § 159 *ἑβδόμῳ μὲν γὰρ ἔτει τῆς Ἰθωβάλου βασιλείας Ναβουχοδονόσορος ἤρξατο* Ns., deinde post *μὲν γάρ* suppl. Capellus et Gutschm.: *καὶ δεκάτῳ*. — § 160 *ἐπὶ τοῦ ναοῦ·* gravis corruptela latet. — § 160 *περί· παρά* Ns., eiic. Gutschm. — § 161 *ταῖς ἐν·* acc. ex edit. pr. — § 161 *παραθέσθαι* suspectum Ns. — § 164 *ἐφ' ὃν ἂν* ed. pr., *ἐφ' ὅν* L, *ἐφ' οὗ ἄν* Ns. — § 164 *διψίων· feculenta* Lat. — § 164 *ἀπέχειν* del. Herw. — § 167 *οὐδενί· οὐδέσι* Ns. — § 169 *Σύριοι· Σύροι* Herodt. II 104 — § 169 *αὐτοὶ· οὗτοι* L. — § 172 *συνεστράτευται· συνεστράτευσαν* Euseb. — § 173 *ἐπὶ λίμνῃ· ἐνὶ λίμνῃ* L, *παρὰ λίμνῃ* Eus. — § 173 *κορυφάς· κεφαλάς* Euseb. — § 173 *τροχοκουράδες· τροχοκούριδες* L cf. Choeril. Naek. p. 145. — § 176 *περιτίθησι* Hlw. Gutschm., *παρατιθείς* L, *ἀνατίθησι* Euseb. — § 177 *τῶν ἐκείνου· τὴν ἐκείνου* L. — § 177 *δ' ἴσθι εἶπεν* Euseb., *δέ σοι εἰπεῖν* L, cf. Praef. Ns. p. XIV. — § 177 *ὀνείροις* Euseb. cod. B, *θαυμαστὸν ὀνείροις* vlg. — § 178 *ἀπαγγελιῶν* Euseb., *ἐπαγγελιῶν* L. — § 178 *ὅτι σοι· εἴ τι σοι* L. — § 179 post *γένος* inser. *ἔφη* vel *εἶπεν* Ns. — § 180 *ἐπιθαλαττίους· θαλαττίους* L. — § 180 *ὑποκαταβαίνων· συγκαταβαίνων* Gutschm. — § 180 *Ἑλληνικός· gratissimus* Lat., h. e. *graiissimus* = *ἑλληνικώτατος* Gutschm. — § 181 *ἐν οἷς ἤμεν* ed. pr., *ἄνθρωπος* Euseb., *ἄνθρωπον* L, del. Herw. — § 181 *πολλοῖς — συνῳκείωτο· πολλοὶ — συνῳκείωντο* L. — § 182 *τοῦ Ἰουδαίου ἀνδρός· τἀνδρός* Ns. — § 182 *τά* suspectum Ns. — § 182 *παρατίθεσθαι· παραθέσθαι* Ns. — § 183 *εἴρηκεν· εἰρηκώς* Ns. — § 183 *μνημονεύσας* Huds., *ἐμνημόνευσεν* Ns., *μνημονεῦσαι* L. — § 185 *προθείς* Cob., *προσθείς* vlg. Item § 230, 288 et II 135. — § 185 *κατὰ Γ.· τῇ κατὰ Γ.* Ns. — § 187 *καὶ τῶν πραγμάτων* Huds., *καὶ τοῖς περὶ τῶν πραγμάτων* L, *κἂν τοῖς περὶ αὐτὸν τῶν πραγμάτων* Hlw. — § 189 *τὴν διαφοράν·*

τήν τε διαφοράν L, an *δίαιταν* vel *διαγωγήν* ? Hlw. — § 190 *καλὸν — νομίζοντες* ed. pr., *καὶ καλὸν — νομίζομεν* L. — § 191 *πάντων* ed. pr., *πάντες* L. — § 191 *γεγυμνωμένως· γεγυμνασμένως* intellexit Lat., Ns. — § 191 *πάτρια* Ns., *πατρῷα* vlg. — § 193 *καὶ νεὼς* ed. pr., *νεώς* L. — § 194 *ἡμῶν· αὐτῶν* Bk., del. Hlw. Ns. — § 195 *πλάτος* Huds., *πλῆθος* L. — § 196 *αὐτός· idem ipse* Lat., *αὖ* vel *ὁ αὐτός* Bk. — § 198 *οὐκ ἐκ τμητῶν ἀλλ' ἐκ συλλέκτων· ἀτμήτων συλλέκτων* L, *ex lapidibus non dolatis, sed collectis atque iacentibus* Lat. — § 198 *δεκάπηχυ· δωδεκάπηχυ* Euseb., *δεκάπηχυς* Bk. — § 200 *συνεστρατεύομεν* L, *συνεστρατεύσαντο* Euseb. cf. Praef. Ns. p. XXII. — § 200 *ταῦτα* Hlw., *τοῦτο* vlg. — § 201 *ἡμᾶς* Euseb., *ἡμῖν* L. — § 201 *Ἰουδαίων· Ἰουδαῖος* Ns. — § 201 *ἱκανός· ἱκανῶς* Euseb. cod. J. — § 201 *κατὰ ψυχήν· καὶ τὴν ψυχήν* Ns. — § 201 *ὁμολογούμενος· ὁμολογουμένως* Ns. — § 202 *διαβαδιζόντων· βαδιζόντων* Euseb. — § 203 *τὸν ὄρνιθα* Euseb., *τὴν ὄρνιθα* L. — § 203 *ἀναστάς· ἀναπτάς* Nr. Herw. — § 203 *παρελκύσας· ἑλκύσας* Euseb. — § 204 *ἀγανακτούντων· ἀγανακτοῦντος* Cob. — § 204 *κακοδαίμονες εἶτα τὸν· κακοδαιμονέστατον* L Lat., cf. Praef. Ns. p. XIV. — § 204 *λαβών* Euseb., *λαβόντες* L Lat. — § 204 *ἀπήγγελλεν· ἀνήγγειλεν* Euseb. — § 206 *δέ* del. Ns. — § 206 *στρατείαν* Bk., *στρατιάν* L. — § 208 *τῇ Στρατονίκῃ· τῆς Στρατονίκης* Herw. — § 209 cf. Antiqq. XII 6. — § 209 *μήτε* Bk., *μηδέ* L. — § 210 *εἰσιόντος· δέ* supplet Hlw. cum Lat. — § 211 *ἐνύπνια* Grotius, *εἰς ἐνύπνια* L. — § 211 *νόμου· θείου* Herw. — § 211 *ὑπόνοιαν· παράνοιαν* Bk. — § 214 *ἐν τοῖς· ἐν τοῖς αὐτοῖς* Cob. — § 215 *Αἰγυπτίων· Σύρων* Euseb. — § 219 *ταύτας· ταῦτα* Hlw. — § 221 *διέβαλε* Huds., *προσέλαβεν* L, *momordit* Lat., *προσέδακεν* Nr. — § 222 *καινολογεῖν* Df., *κενολογεῖν* L. — § 222 *τῇ κρίσει· γρ. τῇ ἀκροάσει* L, quod placet Hlw. — § 224 *τῶν ἱερῶν* Spanh., *τούτων* L. — § 229 *καὶ λεγόμενα* del. Cob. — § 231 *ἀπὸ δὲ τούτου τῶν μεταξὺ βασιλέων* Ns. — § 231 *πρεσβύτερος· πρεσβύτατος* Ns. — § 232 *αὐτοῦ* Nr., *αὐτῷ* vlg. — § 234 *ἡσθέντα· πεισθέντα* Ns. — § 234 *τοῦ πλήθους· τὸ πλῆθος* Ns. — § 235 *εἶεν κεχωρισμένοι* Hlw., *οἱ ἐγκεχωρισμένοι* L. — § 235 *συνεχομένους* Df., *συγκεχυμένους* vlg., *συνεσχημένους* Ns. — § 236 *ὑποδεῖσαι* Df., *ὑποδεῖσθαι* L. — § 237 *πρὸς* suspectum

Ns. — § 238 *ὁρμητήριον* supplet Hlw. — § 238 *λεγόμενον· λόγιον* Halbertsma. — § 241 *καὶ συμμεμιασμένων· τοὺς μεμιασμένους* Ns. — § 242 *ἐπάξειν· ἀπάξειν* Lowth., *ἐπανάξειν* Cob., *κατάξειν* Herw. — § 244 *πρότερον· πρῶτον* Ns. — § 244 *γ'* del. Cob. Ns. — § 245 *ἐξέθετο· ὑπεξέθετο* Cob. — § 245 post *διαβάς* Nili nomen excidit, Ns. — § 245 *τοῖς ἄλλοις· σὺν τοῖς ἄλλοις* Ns. — § 245 *καίτοι τοῖς* Hlw., *καὶ τοῖς* vlg. — § 245 *ἀπαντήσας* Cob. Ns., *ἀπαντήσασιν* vlg. — § 246 *μὴ δεῖν* Herw., *μέλλειν* vlg. — § 247 *ὅς· ὅθεν* L. — § 247 *παρασχών* vel simile quid post *πόλεις* add. Huds. — § 247 *ἔκπτωσιν* ed. pr., *εἰς τὴν ἔκπτωσιν* L. — § 247 *ἧττον* Ns., *ἧττον δέ* L, *ἧττόν γε* ed. pr. — § 249 *ἀδύτοις* Bk., *αὐτοῖς* L. — § 250 *τήν· ὁ τήν* Cob. Ns. — § 251 *ἃ παρίημι* ed. pr. ex Lat., *παρ' ἡμῖν* L. — § 252 *ἄλλους* Ns., *ἀλλήλους* L, *αὐτόν* ed. pr. — § 252 *ἐξ ἀρχῆς τό* Ns., *ἐξ ἀρχῆς τε* L. — § 258 *πρόρρησιν* ed. pr., *πρόσρησιν* L. — § 259 *οὗ δρᾶν ἑαυτόν* Herw., *δι' ὃ ἀνελεῖν* Huds., *οὐδ' ἄν* L. — § 260 *καθαρεῦσαι· καθαρίσαι* Cob. — § 261 *ἐπ' Αἰγύπτῳ· ἐπ' Αἰγύπτου* vel *ἐν Αἰγύπτῳ* vel *ὑπ' Αἰγυπτίων* Ns. — § 261 *συνάπτεσθαι* vlg. ex § 239, *συνεμβάπτεσθαι* L, quod speciem habet. — § 262 *αὐτοῖς* ed. pr., *αὐτούς* L. — § 263 *παρατεθεικέναι· παραθεῖναι* Ns. — § 264 *ἱερέας* Hlw. Bk., *ἱππέας* L. — § 267 *τε* Bk. del., *κατά γε τήν* Hlw. — § 267 *πάντως* ed. princ., *πάντες* L. — § 268 *εἰ δὲ δή· εἰ δ' ἔτι* Ns. — § 268 *οὐκ ἂν δέ· οὐκ ἄν* Nr. — § 269 *πρός* G.Schmidt., *εἰς* vlg. — § 271 *μέντοι* ed. pr., *μέν* L. — § 271 *συναποστῆναι* Bk., *συναποστῆσαι* L. — § 272 *ἔθεσι* Huds., *ἤθεσι* L. — § 275 *ἔπειτα* Huds., *τὰ σιτία* L, *εἶτα* Ns. — § 277 *οἱ τότε· οἱ μὲν τότε* Ns. — § 277 *ὃν* ed. princ., *οὐδέ* L. — § 281 *δῆλος· δῆλον* Huds. — § 281 *ὁμώροφον* ed. pr., *ὁμωρόφιον* L. — § 284 *τις ἱερώμενος* ed. princ., *τισιν ἐρώμενος* L. — § 285 *ἐκεῖνον· ἢ 'κεῖνον* Ns. — § 285 *ταῦτα· τοιαῦτα* Ns. — § 285 *ἢ τούς* Ns., *ἀνοήτως* L, cf. Praef. Ns. p. X. — § 285 *προσέσθαι* Ns., *προέσθαι* L. — § 285 *συντιθεμένους· συντεθειμένους* Ns. — § 286 *Μωυσῆν* del. Hlw. Ns. — § 287 *κατάδηλον* Bk., *καὶ δῆλον* L. — § 289 *παύσεσθαι* Ns. Hlw., *παύσασθαι* vlg. — § 291 *οἷς φιλίαν* ed. pr., *εἰς φιλίαν* L. — § 296 *ἐμβαλών* Ns., *ἐκβαλών* L. — § 298 *ἀγαγεῖν* ed. pr., *ἀνάγειν* L. — § 299 *συνεξεληλαμένον* Df., *συνεξεληλασμένον* L, *συνεξητασμένον* Nr. —

§ 301 *τετταράκοντα* ed. princ., *εἴκοσι* L. — § 302 *αὐτῶν* ed. pr., *αὐτοῖς* L. — § 304 *διὸ καὶ δῆλός ἐστιν* ed. pr., *δῆλος* L. — § 305 *ἔχοντας* ed. pr., *ἐχόντων* L. — § 305 *καταφυγόντας* Herw., *καταφεύγοντας* vlg. — § 306 *εἰπεῖν* ed. pr., *ἐρεῖν* L, *ἀνελεῖν* Ns. — § 307 *χάρτας· λάρνακας* ? Nr. — § 309 *μηδέ* Bk., *μήτε* L. — § 309 *εὐνοήσειν — συμβουλεύσειν· εὐνοῆσαι — συμβουλεῦσαι* Ns. — § 309 (*τὰ*) *ἄριστα* Herw. — § 311 *τὸ μὴ ὀνειδίζεσθαι· μὴ* inser. Huds. — § 311 *Ἱεροσολυμίτας* Ns., *Ἱεροσολύμους* L, cf. Praef. Ns. p. XXIII. — § 312 *καινότερον* ed. pr., *κενότερον* L. — § 313 *περιπεσόντων· περιπεσοῦσι* Ns. — § 314 *ὁ ποῖος* divisim Herw. — § 316 *περί* om. Lat. — § 316 *ἄν* del. Ns. — § 319 *γενομένοις· γενησομένοις* Ns. — § 319 *τῆς* suppl. Ns. — § 320 *ἄν* suppl. Ns.

Libr. secundi § 2 *καίτοι περί* ed. pr., *καὶ τοῖς* L. — § 2 post *ἀντιρρήσεως* L add. *τετολμημένοις*, quod om. in ed. pr. Niesio lacuna esse videtur. — § 4 *τὴν ἄνοιαν* ed. pr., *τὴν αὐτῶν ἄνοιαν* L. — § 7 *κατηγορία* Bk., *κατηγορίας* L Lat., *κακηγορία* Nr. — § 10 *εἰς — ἀπέστρεφεν· templa enim quae habuit haec civitas contra subsolanum convertit* Lat. — § 10 *ἡ πόλις* ed. pr., *ἥλιος* L. — § 10 *ἀφηλιώτην· ἀπηλιώτην* Hlw. — § 11 *pro obeliscis autem columnas statuit in quibus figuram scaphae fecit, ut umbram sub aethere solis circuitione servaret* Lat. — § 11 *ὑφ' οἷς· ἐφ' οἷς* Hlw. Herw. — § 11 *σκάφη· σκάφης* Huetius. — § 11 *ἀνδρός· ἀπ' ἄκρων* Huetius. — § 11 *διακειμένη· διικνουμένη* Herw. Obscurus locus est. — § 12 *οὐδὲ* Bk., *οὔτε* L. — § 12 *ἐνέθηκεν· ἀνέθηκεν* Hlw. — § 13 *συμπέπλακεν· συμπέπλεκεν* L. — § 13 *ἣν Ἡλ.· ὁ Ἡλ.* L. — § 14 *ὡς· ὧν* vel *ἧς* Ns. — § 17 *πάντως* om. Lat. — § 18 *ἀποικίας* ed. pr., *ἀπιστίας* L. — § 18 *πλείοσι· πέντε* coll. I § 126, Ns. — § 19 *ὅτι· καὶ ὅτι* Huds. — § 24 *τὸ* add. Bk. — § 24 *ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας* om. ed. pr. — § 24 *κατὰ ταὐτόματον* Ns., *κατ' αὐτόματον* L. — § 26 *ἀναίδειαν· ἢ ἀναίδειαν* Ns. — § 28 *γε· καί* Ns. — § 29 *γεγενημένος* ed. pr., *γεγεννημένος* L. — § 30 *ἔφυγεν·* add. Ns. *τὴν προσηγορίαν* vel simile quid, *τὸ γένος* Herw. — § 30 *ἀδίκως* ed. pr., *ἀδίκους* L. — § 32 *προτέθειται· προυτέθειται* L, *προυτέθειτο* ed. pr. — § 32 *συμπεριλαμβάνει· συμπεριλαμβάνειν* L. — § 35 *τόν* inser. Ns. Hlw. — § 36 *εἰ* ed. pr., om. L. — § 36

βασιλείοις ed. pr., *βασιλικοῖς* L. — § 36 *Μακεδόνες· Macedonum* Lat. — § 37 *ἐτόλμησε* ed. pr., *ἐτόλμα* L. — § 39 *καὶ κατά* ed. pr., *κατά* L. — § 40 *μικροῦ* ed. pr., *οὐ μικροῦ* L, *non parvulum* Lat. — § 40 *μεταδέδωκεν* Huds., *μεταδεδώκασιν* L. — § 41 *γεννηθείς· γενηθείς* Ns. — § 44 *Ἀλεξάνδρῳ* Bk., *Ἀλεξάνδρου* L. — § 44 *ἐνεχείρισε* ed. pr., *ἐνεχείρησε* L. — § 44 *αὐτάς* ed. pr., *αὐτά* L. — § 46 *διαφέροντα* ed. pr., *διαφερόντων* L. — § 48 *Μακεδόνων* del. Nr. — § 48 *ἄξια* Huds., *ἀξίως* L. — § 49 *διεσώσαντο* ed. pr., *διέσωσαν* L. — § 50 *αὐτῶν· τῶν Ἀλεξανδρέων* Hlw. — § 50 *οὐκ* inser. Hlw. — § 51 (*λείπει*) *φύλλα ὡσεὶ πέντε* mg. L. — § 57 *et benefactores: et* om. L. — § 58 *demens: deiiciens* Cod. Par. 5049. — § 66 *nostrorum unum atque: nostrum vestrumque* Corsin. et Paris. 1615. — § 82 *Pius* Ns., *dius* codd. Dicit Antiochum Pium, cf. Antiq. XIII 244. — § 90 *essent: sunt* Ns. — § 99 *Graecos:* Huds. add. — § 101 ante *aut* lacuna Ns. — § 108 *quatuor: viginti quatuor* Ottius. — § 110 *Mnaseam* Ns., *mnafeam* CL, *innafeam* Par. 1615, *inania facta* Ed. Bas. — § 112 *Idumaeos* Huds., *Iudaeos* vlg. — § 112 *Idumaeorum* Huds., *Iudaeorum* vlg. — § 112 *quae Dorin nominatur* Par. 5049. — § 113 *τὴν πορείαν ποιουμένων· iter agentes* Lat. — § 114 *μένοντας* Bk., *μὲν ὄντας* L. — § 114 *κάνθωνος* Huds., *ἀκανθῶνος* L. Item § 115 et 120. — § 114 *κατὰ τάχος* ed. pr., *τὸ τάχος* L. — § 116 *Ἰδουμαίας* Ns., *Ἰουδαίας* L. — § 118 *ἔρημα* ed. pr., *ἐρημία* L. — § 119 *ἑξήκοντα* Lat., *ἑπτά* L. — § 119 *διακόσιοι· εἴκοσι* Huds. cf. Bell. Jud. VI § 293. — § 120 *ἠνέῳξεν ἄν* add. ed. pr. — § 120 *ἀνοίξειν — ἔχων· aperuisse creditur, qui solus etiam habuisse asini caput aestimabatur* Lat., *ἀνέῳξεν· οἶμαι μόνος καὶ τὴν τοῦ κάνθωνος ᾤχετο κεφαλὴν ἔχων* Ns. similiterque Hlw. — § 120 *πότερον — ὀμνυόντων· quapropter dubium est, utrum hoc caput zabidon denuo revocavit, an certe sumens Apion introduxit in templum ut Antiochus inveniret, unde in secundo Apioni aliquam mentiendi daret occasionem et conscribendi verba jurantium* Lat. — § 120 *αὐτήν· αὐτή* Ns. — § 120 *Ἀπίων* ed. pr., *ἀπιών* L. — § 121 *καταψεύδεται δέ* ed. pr., *καταψεύσασθαί τινα* L. — § 122 *τῶν συγγενῶν* om. Lat. — § 123 *πολλοὶ — συνέβησαν εἰσελθεῖν· πολλοῖς συνέβη συνεισελθεῖν* Herw. — § 124 *τοῦτον* L e corr. Lat., *τούτων* L,

pr. m. — § 125 *καί* spurium Ns. Hlw. — § 125 *αὐτῶν* ed. pr., *αὐτοί* L. — § 125 *Ῥωμαίοις* legitur in L post *ἡγεμονικωτάτης*, transp. in ed. pr. — § 126 *ἀνάσχοιτο* Ns. Hlw., *ἀπόσχοιτο* vlg. — § 126 *μεγαλαυχίας* Ns., *μεγαλοψυχίας* vlg. — § 127 *διακαιροπτίας·* *continue* Lat. — § 126 *ἱκανῶς· ἱκανός* L, *εἰκότως* Hlw. — § 128 *τυχόντες·* add. *φαίνονται* ed. pr. — § 128 *οἴκοι δεσποτῶν* Cob., *οἰκοδεσποτῶν* L. — § 130 *διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἀπόστολός φησι ὡς δεισιδαιμονεστάτους ὑμᾶς θεωρῶ*, add. L in mg. cf. Praef. Ns. p. XXIV. — § 131 uncini sunt Ns. — § 131 *ἐχρήσαντο* Ns., *ἐχρήσατο* L. — § 132 *καινός* ed. pr., *κενός* L, *novus* Lat. — § 132 *ἐτύφωσεν* Nr., *ἐτύφλωσεν* L. — § 133 *τούτους μὲν οὖν·* *ἀλλὰ τούτους μὲν νῦν* Ns. — § 134 *ἐκπολεμηθέντων πρὸς Ρωμαίων· ἐκπολεμωθέντων πρὸς Ῥωμαίους* Ns. — § 134 *οἱ παρ᾽ ἡμῖν·* *maiores nostri* Lat., i. e. *οἱ πατέρες ἡμῶν* Ns. — § 135 *τῶν εἰρημένων· τοῖς εἰρημένοις* Ns. — § 135 post *πολίτην* add. Lat. *quod rite facit* Lat. i. e. *ὀρθῶς ποιῶν*, Ns. cf. Praef. Ns. p. XXIII. — § 137 *ζῷα·* *animalia consueta* Lat., *ζῷα ἥμερα* Ns. — § 137 *ἡμέρων* ed. pr., *ἡμετέρων* L Lat. — § 141 *τήν τε* ed. pr., *τήν* L. — § 141 *ὗν θύει* Ns., *συνθύει* L Lat. — § 144 uncini sunt Ns. — § 145 *ἐπεὶ δέ* Df., *ἐπειδὴ* L. — § 147 *κατηγορουμένοις· κατηγορημένοις* ed. pr. — § 148 *διὰ πάσης τῆς συγγραφῆς* ed. pr., *δὴ εἴπας* L, *quippe cum aliquando quidem nos sine deo et hominibus odiosos appellet, aliquando vero*, cet. Lat. — § 149 *διελεγχθήσεσθαι· ἐξελεγχθήσεσθαι* Cob. — § 150 *ὑπεναντίως* ed. pr., *ὑπεναντίων* L. — § 150 *οὐθ᾽* ed. pr., *οὐδ᾽* L. — § 152 *μὴ μιμεῖσθαι* ed. pr., *μιμεῖσθαι* L Lat. — § 152 *ἀλλ᾽* ed. pr., *ἀλλ᾽ οὐκ* L Lat. — § 153 *δέ· δή* Ns. — § 154 *προάγειν· προέχειν* Cob. — § 154 *ἐχθές* Df., *ὡς ἐχθές* L. — § 155 *ἀορίστοις· ἀρίσταις* Cosmas. — § 156 *περιλαβών* Bk., *παραλαβών* L. — § 156 *εἰσαεί* Bk., *ἴσασι* L, *πᾶσι* Nr. — § 157 *πολλὰς τάς· πολλὰς ὄντας* Ns. — § 157 *πολεμίους* Ns., *πολέμους* L. — § 158 *αὐτοὺς τοῦ κελευσθέντος* ed. pr., *ἀντὶ τοῦ κελευσθέντος* om. Lat. recte sec. Ns. — § 158 *ταῦτα* ed. pr., *ταύτην* L. — § 158 *ζῆν* inser. Huds. — § 159 *εὔνοιαν·* *aequitatem* Lat., *εὐνομίαν* Ns. — § 159 *βεβαιοτάτην· βεβαιωτήν* L. — § 160 *ἐκ τοιαύτης οὖν αὐτῷ προαιρέσεως πράξεων* Ns. — § 160 *ἐνόμιζεν·* *judicabat* Lat., *ἐνομίζομεν* L. — § 160 *θεόν·* *deum* Lat., *θεῖον*

L. — § 161 *αὐτός* om. Lat. del. Ns. — § 161 *οἷον* ed. pr., *ὃν* L, *quales* Lat., *οἵους* Ns. — § 161 *αὐχοῦσι* ed. pr., *αὐχοῦντες* L. — § 161 *μετ' αὐτόν* ed. pr., *μετὰ ταῦτα* L. — § 162 *οἱ μέν — ἀνέφερεν· namque quidam eorum leges positas a Mino dicebant, alii vero eas in Apollinem et vaticinium Delficum referebant* Lat.; tentat Ns.: *οἱ μὲν αὐτῶν τοὺς νόμους ὑποτίθενται Διί, οἱ δ' εἰς τὸν Ἀπόλλω καὶ τὸ Δελφικὸν αὐτοὺς μαντεῖον ἀνέφερον·* Similiter Hlw.: *οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν τοὺς νόμους ὑπὸ τοῦ Διὸς ἔλεγον τίθεσθαι, οἱ δέ γε εἰς τὸν Ἀπόλλω καὶ τὸ Δελφικὸν αὐτοῦ μαντεῖον ἀνέφερον.* — § 163 *τίς ὁ δικαιότατα· τῆς δικαιοτάτης* Euseb. — § 163 *τῆς τοῦ·* om. Euseb. cod. G. — § 163 *ἀντιπαραβάλλοντας* Euseb., *ἀντιβάλλοντας* L. — § 164 *ἐθῶν* Euseb., *ἐθνῶν* L Lat. — § 164 *κεφαλαιωδῶς ἂν ἐπίοι τις* supplet Euseb. post *διαφοραί·* Ns. tentat: *κεφαλαιωδῶς δ' αὐτὰς οὕτως* vel simile quid. — § 164 *μοναρχίαις* Euseb., *μοναρχίας* L. — § 164 *ταῖς — δυναστείαις* Euseb., *τὰς — δυναστείας* L. — § 165 *ἀπέδειξε* Euseb., *ἀπεῖπεν* L, *declaravit* Lat. — § 165 *θεῷ·* add. L: *δὲ μᾶλλον μόνῳ·* cf. Praef. Ns. p. XIII. — § 166 *ἃ* Euseb., om. L Lat. — § 166 *ἰδίᾳ τε ἑκάστοις* add. Vigerus. — § 166 *ὑπάρχει — δεηθέντες* Euseb., *παρέχειν τὰ ἴδια· καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ὧν ἀπηγόρευσαν· μόνον δὲ καὶ τοῦτο δοκεῖν ἐδίδαξαν· εἶναι μὲν θεὸν μονάρχην, μετ' αὐτὸν δὲ θεῶν τινὰς μυθολογίας ἀνεπλάσαντο· τὸ εἶναι αὐτοὶ δεηθέντες* L. — § 166 *ἀμηχάνοις* Euseb., *ἀμηχανίᾳ* L. — § 166 *οὐκ ἑνὸν οὔτε* Euseb., *οὐκ ἠδυνήθησαν ἀλλ' οὔτε* L. — § 166 *τῶν· τι τῶν* Euseb. — § 166 *ὧν* Euseb., *ὡς* L. — § 167 *ἀλλ'* Euseb., *ἕνα γοῦν* L Lat. — § 167 *ἀλλ' — ἀναλλοίωτον· ἀλλ' αὐτὸν ἀπέφηνεν ὁ ἡμέτερος νόμος ἀπρόσιτον, ἀγέννητον, ἀΐδιον, ἄχρονον, ἀναλλοίωτον* L. — § 167 *δυνάμει μέν·* add. *μόνον* L. — § 168 *παρ' Ἕλλησιν ὅτι· παρὰ τοῖς Ἕλλησι μονάρχην ὡς ἐν παραδρομῇ ἀφιέντες· εἰ γὰρ θεός, οὐ θεοί· εἰ δεῖ λέγειν τῇ ἀνάρχῳ φύσει τὰ καλά τε καὶ ἄτρεπτα καὶ ὡς ἀληθῶς πρέποντα τῇ μεγαλειότητι τοῦ θεοῦ· καὶ ὅτι* L. — § 168 *σφόδρα· οὐ σφόδρα* Euseb. cod. G. — § 168 *ἐκείνους* L Lat., *ἐκεῖνον* Euseb. — § 169 *ὀλίγους* Euseb., *ὀλίγον* L Lat. — § 169 *πλήθη* Euseb., *πλῆθος* L. — § 169 *δόξαις·* add. *ψευδέσι* Hlw. — § 169 *προκατειλημμένα* Huds., *προκατειλημμένοι* L, *κατειλημμένα* Euseb. — § 169 *ἐνέφυσεν·*

ἐνέφυεν L. — § 170 *συνεῖδε καὶ κατέστησε* om. Euseb. codd. BG cf. Praef. Ns. p. XVII. — § 171 *ἔχουσι τὴν ἀναφοράν* L, *ἀναφέρουσιν* Euseb. — § 171 *ἔθη* Huds., *ἤθη* vlg. — § 171 *διδασκαλικός· διδάσκαλος* L. — § 172 *ἐθῶν* Huds., *ἠθῶν* vlg. uti et § 173. — § 172 *ἔδοξεν ἑκάστοις* Euseb., *ἔδοξαν ἕκαστοι* L. — 172 *ἄλλον* L, *ἕτερον* Euseb. — § 172 *νόμων· λόγων* Ns. — § 172 *ὠλιγώρησαν* L, *ὠλιγώρουν* Euseb. — § 173 *νόμου λόγον· λόγου νόμον* L Lat. — § 173 *τὸ οἰκεῖον* ed. pr., *τὸν οἰκεῖον* L, *τὸν οἶκον* vel *τῶν οἴκων* Euseb. cf. Praef. Ns. p. XVII. — § 173 *οὐδέ* Bk., *οὔτε* L. — § 173 *χρησομένων· χρησαμένων* L. — § 174 *ὅσων· ὧν* Ns. — § 174 *περὶ τῶν· περὶ τίνων* L. — § 174 *εὐτονίας περὶ τὰς τέχνας* ed. pr., *εὐτόνους τέχνας* et in mg. *γρ. συντονίας* L, *συντονίας* Euseb. — § 174 *αὐτός· αὐτοῖς* Ns. — § 175 *ὑποτίμησιν* Euseb. cod. J., *ἐπιτίμησιν* L. — § 175 *ἠνέσχετο καταλιπεῖν* L, *κατέλιπεν* Euseb. — § 175 *παίδευμα* Euseb., *παιδευμάτων* L. — § 175 *ἀκροασομένοις* Euseb. cod. J., *ἀκροασαμένους* L. — § 175 *ἀφειμένους* Cob., *ἀφεμένους* L. — § 175 *ἐκέλευσε· κελεύσας* Hlw. — § 177 *καὶ κυριωτάτας* om. Euseb. codd. BG. — § 177 *παρ' αὐτοῖς* om. L Lat. — § 178 *τις· εἴ τις* L. — § 179 *τοῖς ἔθεσι· τοῖς ἤθεσι* L. — § 179 *ἐν ἔθεσι* Euseb., *ἐν ἤθεσι* L. — § 179 *ἀποτελεῖ· ἐπιτελεῖ* L. — § 180 *μόνον· μόνων* L, *γὰρ μόνον* Vigerus. — § 180 *αὐτῶν τετόλμηται* L, *ἀποτετόλμηται* Euseb. — § 180 *αὐτοῦ* ed. pr., *αὐτόν* vlg. — § 181 *ὁ τῷ νόμῳ συμφωνῶν· ὁμοῦ σύμφωνος* L. — § 182 *ἔγκλημα, τὸ δή· ἐγκλήματος ἤ* L, *ἔγκλημα τὸ ἤ* ed. pr. — § 182 *καινῶν· κενῶν* L. — § 182 *ἄνδρας· ἀνδρείας* L. — § 182 *μάλιστα* post *παραβαίνειν* trsp. Euseb. cod. G. cf. Praef. Ns. p. XVII. — § 183 *νομοθετηθεῖσιν· νομοθετήσασιν* L. — § 183 *δεόμενα* ed. pr., *δεόμεναι* Euseb., *δεχόμεναι* L. — § 184 *ἦν ἔτι· ἦν* Euseb. — § 184 *τοῦτον μή· τοῦτο* L. — § 184 *μετακινήσειεν· μετεκίνησεν* Euseb. cod. J. — § 184 *ἐξεύροι* ed. pr., *ἐξεῦρεν* vlg. — § 184 *ἐξενέγκοι* ed. pr., *ἐξήνεγκεν* L, *μετήνεγκεν* Euseb. — § 185 *ἂν καλλίων· ἦν κάλλιον* L, *ἢ καλλίων* ed. pr., *ἂν ἢ καλλίων* Ns. — § 185 *ἡγεῖσθαι* acc. ex Euseb. — § 186 *αὐτομάτοις* om. Euseb. cod. G. — § 186 *τὸ πρῶτον· πρῶτον* L. — § 186 *ὁ νομοθέτης· νομοθετῆσαι* Euseb. — § 186 *τὴν τιμήν· τῆς τιμῆς* Ns. — § 187 *τοῦτο* Ns., *τούτοις* ed. pr., *τούτου* L. — § 188 *ἁρμόζουσα· ἁρμόσουσα* L. —

§ 189 *ἄλλοι· ἀλλόφυλοι* L. — § 189 *ἀμεταπείστου* ed. pr., *ἀμεταπίστου* L, *ἀμεταθέτου* Euseb. — § 189 *τοῦ παντός* om. Euseb. codd. BG. — § 189 *προρρήσεις· προσρήσεις* L. — § 189 *ἀπαγορεύσεις· προαγορεύσεις* Euseb. — § 190 *δ' ἡγεῖται· δὴ γίνεται ἡ* L. — § 190 *ὁ θεός· ὅτι θεός* Ns. — § 190 *πάντα· ξύμπαντα* Euseb. cod. G. — § 190 *ἐναργής· ἐνεργῆσαι* L. — § 190 *ἄφατος· ἀφανέστατος* Euseb. — § 191 *κἂν ᾖ — πᾶσα δέ· ἀλλότριος κἂν ᾖ πολυτελὴς ἄτιμός ἐστι πρὸς τὴν ἐκείνου δόξαν καὶ πᾶσα* L, cf. Praef. Ns. p. XVI. — § 191 *οὐδέν· ᾧ οὐδέν* vel *οὐδὲν γάρ* Ns. — § 192 *σελήνην·* add. LLat. *ποταμοὺς καὶ θάλατταν, ἥλιον ὕδατα* Euseb. codd. BG. — § 192 *οὐ πόνοις· οὐδὲ πόνοις* LLat. — § 192 *συνεργασομένων* Ns., *συνεργασαμένων* vlg. — § 192 *καλά* om. Euseb. codd. BG. — 192 *καλῶς — γεγονότα· καθὼς ἐβουλήθη εὐθὺς ἐγένοντο* L. — § 192 *τούτῳ — αὐτόν· τοῦτον θεραπευτέον* Euseb. codd. BG. — § 193 *ἁπάντων·* add. *ὁ κόσμος* L. — § 193 *θεραπεύουσι· θεραπεύσουσι* Ns. — § 193 *ἡγεῖται· ἡγήσεται* Ns. — § 194 *μετὰ τῶν συνιερέων· μὲν πρὸ τῶν ἄλλων ἱερέων* L, *μετὰ τῶν ἱερέων* Euseb. cod. B, *μετὰ τῶν ἄλλων ἱερέων* Euseb. cod. J. — § 194 *ἐπ' ἀδίκῳ·* supplet Hlw. *πράγματι*. — § 195 *εἰς πλ. — καὶ μέθην· εἰς μέθην ἑαυτοῖς* Euseb. codd. BG. — § 195 *καὶ πρόφασις — σωφρονῶμεν· ἀλλ' εἰς σωφροσύνην* Euseb. codd. BG. — § 195 *εὐσταλεῖς* Euseb. cod. J, *εὐγενεῖς* L, *εὐτελεῖς* Ns. — § 195 *μάλιστα θ. σωφρονῶμεν· μάλιστ' ἂν θ. σωφρονοῖμεν* Ns. — § 196 *ἐν ταῖς* Cob., *ἐπὶ ταῖς* vlg. — § 196 *ὑπὲρ — πρῶτον· χρὴ πρῶτον ὑπὲρ τῆς κοινῆς* Euseb. codd. BG. — § 196 *βίου* LLat., *ἰδίου* Euseb. — § 196 *μάλιστ' ἂν εἴη* Bk., *μάλιστα* L, *μάλιστα εἴη* Euseb. — § 197 *παράκλησις — δέησις· δέησις δ' ἔστω πρὸς τὸν θεόν* Euseb. codd. BG, cf. Praef. Ns. p. XIX. — § 197 *κατέθηκεν· κατατέθεικεν* Euseb. cod. J. — § 198 *διείρηκεν· διώρικεν* Ns. — § 198 *κήδους· κοίτης* L. — § 198 *λεχοῦς* Nr., *λέχους* vlg. cf. Pythag. ap. Diog. Laert. VIII 33 et Cobet. Orat. Art. Interpr. p. 62. — § 198 *ἃ μακρόν — νόμος·* om. Euseb. codd. BG, cf. Praef. Ns. p. XIX. — § 199 *τὴν* ante *κατά* om. L. — § 199 *γίγνεσθαι· γεγενῆσθαι* L, *γενήσεσθαι* Euseb. cod. J. — § 199 *ἐπιχειρήσειεν· ἐγχειρήσειεν* L. — § 200 *τὴν ἐπιτήδειον* L, *ἐπιτηδείου* Euseb. cod. G, *ἐπιτήδειον* Euseb. codd. BG. — § 201 *γυνὴ — ἔδωκε* susp. Ns. —

§ 201 γυνὴ δὲ 'χεῖρον· γυνὴ χείρων Euseb. — § 201 ἅπαντα· ἀπάτην Euseb. codd. BG, τὰ πάντα καὶ ἡ πονηρία αὐτοῦ ὑπὲρ ἀγαθοποιοῦ γυναικός L, Pithoeus confert Sirac. XLII 14. — § 201 ὕβριν· ταῦθ' ἡγουμένη add. L. — § 201 μόνη· μόνον L. — § 201 προωμολογημένην Ns., προσωμολογημένην L. — § 202 τέκνα — ἐλαττοῦσα· ἢ τεκνοτροφοῦσαν ἅπαντα προσέταξεν ὁ νόμος καὶ γυναιξὶν ἀπεῖπεν μητ' ἀμφιβάλλειν ποτὲ ἔν τινι τῶν αὐτοῦ μήτε διαφθείρειν ἀλλὰ μηχανῇ τινι προσέπεσθαι αὐτῷ· τεκνοκτόνος γὰρ ἂν εἴη ψυχὴν ἀφανίζουσα καὶ τὸ γένος ἐλαττοῦσα L. — § 202 λέχους φθοράν Euseb., λέχος ἢ φθοράν L, λεχοῦς σποράν ? Nr. — § 202 οὐ δύναται ἢ καί L, τότε προσήκει καὶ Euseb. — § 203 ἀπολούσασθαι· ἀπολούεσθαι Euseb. — § 203 κελεύει ὁ νόμος add. L. — § 203 ψυχῆς — ὑποβαλόντων· ψυχῆς ἔχειν τοῦτο μερισμὸν πρὸς ἄλλην χώραν ὑπέλαβεν Euseb. — § 203 ἡ ψυχή om. Euseb. codd. BG. — § 203 διακριθεῖσα· διακριθεῖσαν L. — § 203 ἐπὶ πᾶσι· ἐπίτασιν L. — § 204 ἐπέτρεψεν· ἐπέτρεπεν L. — § 204 συνάγειν L, συντελεῖν Euseb. — § 204 περί τε — ἀναστρέφεσθαι L, τὰ περὶ τοὺς νόμους Euseb. codd. BG, καὶ τὰ περὶ τοὺς νόμους Ns. — § 205 ἐπιφανῶν· corruptum Ns. — § 205 παριοῦσι· περιοῦσι L. — § 205 θαπτομένου τινός om. Euseb. codd. BG. — § 205 συνελθεῖν· προσελθεῖν Euseb. — § 205 ἐποίησε νόμιμον· om. Euseb. codd. BG. — § 205 καθαίρειν· καθαίρεσθαι L. — § 205 καθαίρειν δέ· add. κελεύει L Lat. — § 205 καὶ τὸν οἶκον om. L Lat. — § 205 κήδους· add. L: διὰ τὸν μετελθόντα τοῦ βίου. — § 205 καθαρὸς — ἐργασάμενος· αὐτοὺς καθαροὺς εἶναι· τίς δὲ φόνον ἐργασάμενος ἢ ἑκὼν ἢ ἄκων· οὐδὲ τὴν πρὸς τούτοις ἀπεσιώπησεν ἂν ἐκδίκησιν L. — § 205 ἵνα — ἐργασάμενος del. Herw. — § 206 ἐλλείποντα· ἐκκλίνοντα L. — § 206 λευσθησόμενον· λιθασθησόμενον L, καταλευσθησόμενον Cob. — § 206 παραδίδωσι· παραδίδοσθαι κελεύει L. — § 206 πρεσβυτέρου· πρεσβυτερίου L. — § 207 φιλίαν· add. δεῖ L. — § 207 τούτων ἀπόρρητα Euseb., τἀπόρρητα Ns., τὸ ἀπορεῖν παραλέγειν L. — § 207 περιορῶν — ὑπεύθυνος· περιορᾶν καὶ τοῦ βοηθεῖν ἐν οἷς ὑπεύθυνος L. — § 207 περιορῶν· παρορῶν Herw. — § 208 οὐδενός· οὐχ L. — § 208 δανείσας· om. Euseb. codd. BG. — § 208 ταῦτα — κοινωνίαν· om. Euseb. cod. G. — § 209 ἐφρόντισεν· ἐφρόνησεν L. — § 209 φανεῖται

— *προνοησάμενος* om. Euseb. cod. G. — § 210 *ὑπελθόντες· ὑπελθόντας* LLat. — § 210 *φιλοφρόνως· τε φιλανθρώπως* Euseb. cod. G. — § 211 *ἐπιεικῆ· ἐπιεικεῖς* Euseb. codd. BG. — § 211 *ἐπιεικῆ — δένδρα· mitissime etiam circa hostes quae sunt agenda sancivit, ut neque terra eorum exuratur neque arbores felices incidantur* Lat. — § 211 *κριθέντας· κριθέντα* L. — § 212 *κόπτειν· τέμνειν* Euseb. codd. BG. — § 212 *συγκεχώρηκεν·* om. Euseb. codd. BG. — § 213 *δ' ἡμερότητα· δὲ πόρρωθεν ἡμερότητα* L. — § 213 *ἡμᾶς ἐπαίδευσεν·* Euseb. cod. G, *διδάσκειν ἡμᾶς ἐσπούδασεν* L. — § 213 *ὡς μηδέ· ὡς ὅτ' οὐδέ* L. — § 213 *ὠλιγώρησεν* L, *ὀλιγωρεῖν* Euseb. codd. BG. — § 213 *μόνην μέν* Euseb. cod. J, *μόνων μέν* L, *μόνην* Euseb. codd. BG. — § 213 *ἀφῆκε* Euseb., *ἐφῆκε* L. — § 213 *νόμιμον· νενομισμένην* L. — § 213 *πᾶσαν·* add. *τήνδ'* L. — § 213 *ἅ· ὅσα* L. — § 213 *προσφεύγει· προσφύει* L. — § 213 *φείδεσθαι δέ·* add. *κελεύει* L. — § 213 *κἀν τῇ πολεμίᾳ· κἂν ᾖ πολέμια* LLat. — § 214 *ἄνευ· οὐκ ἄνευ* Euseb. codd. BG. — § 215 *προσφέρειν· προφέρειν* L. — § 217 *περί· ἐπί* Ns. — § 217 *μελλήσῃ· μέλλῃ* Euseb. — § 217 *εὐθέως· εὐθύς* Euseb. — § 217 *κατὰ — πράττουσι· νομίμως βιοῦσι* Euseb. codd. BG. — § 217 *ἄργυρος· ἀργύριον* Euseb. — § 217 *κοτίνου — ἀνακήρυξις· ὁ διάλιθος στέφανος ἀλλὰ τὸ ὑπερβαῖνον ἅπαντα τὰ γήϊνα καὶ θεοῦ ἐγγὺς τὸ φίλον εἶναι καὶ γὰρ τοῦ θεοφιλοῦς ἀνδρὸς τοιαύτη ἡ ἀνακήρυξις* L, cf. Praef. Ns. p. XVI. — § 218 *ἰσχυράν· ἐχυράν* L. — § 218 *προθύμως· προθύμοις* Ns. — § 218 *ἀποθανοῦσιν* L, *ἀποθανεῖν* vel *ἀποθανών* Euseb. — § 219 *ῥῆμα· ῥῆμα μόνον* LLat. — § 219 *προείλοντο· ὑπέστησαν* L. — § 220 om. Euseb. cod. G. — § 221 *ἀλλά τις·* om. L. — § 221 *συγγράψαι· συγγραφάς* L. — § 221 *γιγνωσκομένης· γινομένης* L. — § 221 *οὕτω σεμνήν* del. Cob. — § 221 *ἐμμεμενηκόσι· ἐμμεμενηκέναι* Euseb. — § 222 *παραπλήσιον· παραπλεῖον* L. — § 222 *πολιτείαν· πολιτείας* L. — § 222 *συνθέντων· συνθετῶν* L. — § 222 *ἀδυνάτους· ἀθανάτους* Euseb. cod. J. — § 223 *δεινῶν· δεινούς* L. — § 224 *σκοπῶν· σκώπτων* Euseb. — § 224 *ἔγγιον· αἴτιον* L. — § 224 *ὡμολόγησεν· ὡμολόγηκεν* Euseb. — § 224 *περὶ — δόξαν· πίστιν τοῦ θεοῦ* Euseb. cod. B. — § 225 *λόγους τινάς· νόμους τινάς* L. — § 225 *τεθαυμάκασι* Euseb., *τε θαυμάζουσι* LLat. — § 225 *τοῖς ἐκείνου*

νόμοις· τοὺς ἐκείνου νόμους L. — § 225 *ἐνεκαρτέρησεν* Huds., *ἐνεκαρτέρησαν* Euseb., *ἤνεγκεν* L. — § 226 *ὡμολογήσθω* Euseb. cod. J., *ὁμολογείσθω* L. — § 226 *ἀντιπαραβαλλέτωσαν· ἀντιπαραλαμβανέτωσαν* L. — § 227 *ἐξελάθοντο* L, *ἐπελάθοντο* Euseb. codd. BG. — § 228 *προύδομεν· προάγομεν* L. — § 228 *τρυφῆς* Df., *τροφῆς* L. — § 228 *εἴ τις·* inser. *τἀληθές* Hlw. — § 228 *καρτερίας* Cotelerius, *μαρτυρίας* L, deinde Ns. add. *ἂν εὕροι* vel simile quid. — § 228 *ἐπιτιθέντες* Lowth., *ἐπιτιθέντας* L, *ἐπιτεθέντας* ex Lat. Ns. — § 230 *ἕν* Bk., *ἥν* vlg., *ἐφ' ἑνὶ δὴ τούτῳ* et *τῷ κρατεῖν* Ns. — § 230 *τὸ καλὸν — καὶ φιλάνθρωπον* del. Ns. — § 233 *ὥστ'* ed. pr., *ὅσον* L, *ὅν* ex Lat. Ns. — § 233 *προσφέρεσθαι ὡς* ed. pr., *προσφέρειν τοῖς* L. — § 233 *ὡς·* ante *θαυμαστόν* del. Ns. — § 233 *ἄνθρωποι οἱ* ed. pr., *οἱ ἄνθρωποι* L, *ἄνθρωποι* Ns. — § 233 *εἰ — παραβιασθεῖεν· εἰ ἢ πρᾶξαί τι παρὰ τοὺς ἑαυτῶν νόμους ἢ μόνον εἰπεῖν βιασθεῖεν* Ns. — § 234 *ἐπιτεθυμηκώς* Huds., *ὑποτεθύμηκεν* L, *ὑποτεθυμηκώς* ed. pr. — § 234 *πολυτελείᾳ·* desideratur *ἐργασίας* vel simile quid, Ns. — § 234 *ἀργίας· ἁγνείας* Cob. — § 235 *ἀλλ' οἱ· ἀλλ' εἰ* L. — § 235 *ἀντέβλεψαν* Grotius, *ἄν τις βλέψειεν* L, *ἀντιβλέψειαν* ed. pr., *οὐκ ἂν ἀντιβλέψειαν* Bk. Cob. — § 238 *ἄλλως τε — εὐδοκιμούντων· cum utique non a nobis nunc sermo compositus eos arguere videatur, sed a multis probabiliter jam praemissus* Lat., *ἄλλως τε καὶ τοῦ μέλλοντος λεχθήσεσθαι* (ita etiam Hlw.) *νῦν ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν συντεθέντος ἀλλά — εὐδοκιμούντων* Ns. — § 238 *τῶν νῦν αὐτόν* Huds., *νῦν αὐτῶν* L, *νῦν αὐτόν* ed. pr. — § 238 *εὐδοκιμούντων* Lowth., *εὐδοκιμοῦντος* L. — § 240 *ἀποφήνασθαι* L, *ἀποφηνάμενοι* Ns. — § 240 *τούτους δέ* spurium Ns. — § 240 *δεδεμένους·* inser. *διάγειν λέγοντες* Ns. — § 241 *ἐπ' αὐτόν* ed. pr., *ὑπ' αὐτῶν* L. — § 241 *θυγατρός·* inser. Ns. *πλάττοντες*. — § 242 *ἀγενείους· ephebos* Lat. — § 244 *ἀσελγέστατον* Cob., *ἀσελγέστερον* vlg. — § 245 *ὁ γενναιότατος* ed. pr., *οἱ γενναιότατοι* L. — § 245 *κρατουμένους* mavult cum Lat. Hlw. — § 246 *τούτοις ἄλλα* Huds., *τοῖς ἄλλοις* L. — § 247 *δεσμωτηρίῳ* fortasse spurium Ns. — § 247 *καὶ τοῖς· ὡς τοῖς* Ns. — § 247 *προσιεμένων* Huds., *προεμένων* L, *προσεμένων* Ns. — § 250 *ἄλλην· ὅλην* Nr. — § 252 *ὑπόθεσιν· καὶ τὰ μὲν τῶν ἱερῶν ἐν ἐρημίᾳ παντελῶς εἰσιν, τὰ δὲ ἐμπερισπούδαστα καθάρ-*

σεσι παντοδαπαῖς περικοσμούμενα· add. L, om. Lat. — § 253 *γεγηράκασιν· οἱ δὲ ὑπακμάζοντες τούτων ἐν δευτέρᾳ τάξει ὑποβέβληνται·* add. L, om. Lat. — § 254 *τυγχάνουσιν· ὡς ἐν παρεκβάσει ὧν προείπομεν τοὺς τόπους ἐρημωθέντας καταλιπεῖν* add. L, om. Lat. — § 254 *ἀνθρώπων· αὐτῶν* Ns. — § 254 *ἕκαστος· ἑκάστοις* Ns. — § 254 *ἱδρύεται· ἵδρυται* Ns. — § 254 post *δέον* om. *τοίνυν* ed. pr. — § 255 *Ἑλληνικοῖς· Ἕλλησι* Ns. — § 255 *ψυχράς* ed. pr., *ψυχάς* L. — § 257 *ἐμμενούντων* Cob., *ἐμμενόντων* vlg. — § 262 *ἐπὶ πλείω· ἐπὶ πλεῖον* Bk., *ἔτι πλείω* Ns. — § 263 *ἢ σπουδάζων·* ante *ἢ διαπαίζων* inser. Huds., *νὴ Δία παίζων* Ns. — § 264 *Ἀθηναίων· Ἀθηναῖος ὢν* Ns. — § 265 *μύδρον* Huds., *μύλον* L. — § 267 *Νίνον γὰρ τήν* Weilius cf. Demosth. F. L. § 281 c. Schol., adv. Boeot. I 2, II 9, Plut. Demosth. 14, *νῦν γὰρ τήν* L. — § 267 *κεκωλυμένον* ed. pr., *κεκαλυμμένον* L. — § 269 *ἐχέτω* Ns., *ᾤχετο* L. — § 270 *ἁπάντων δέ·* aut corrupta aut spuria, Ns. — § 272 *αἱρόμεθα* Hlw., *αἱρούμεθα* vlg. — § 273 *ἄγαν* susp. Ns. — § 275 *ἀπόμνυνται* Ns., *ἀπομίγνυνται* L. — § 276 *διαδύσεις* Cob., *διαλύσεις* vlg. — § 276 *ὅσας δέ* Df., *ὅσας καί* L. — § 276 *περὶ τῆς ἀσεβείας·* non intelligo, Ns., *ὅσας δὲ (καὶ) περὶ — παρέχουσιν ἀρνήσεως, εἰ (καί) τις* Herw. — § 278 *διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν νόμων* del. Herw. — § 279 *τοῦτον ἄν* supplet Hlw., *τοῦτον ἀρχαιότατον ἄν* vlg. — § 279 *παρὰ πάντας· παρὰ πάντ' ἄν* Ns. — § 279 *εὕροι τοῦτον·* cum sequentibus conjungendum est; nam hoc voluit Josephus: per omne hoc tempus leges non solum a nobis probati (?) sunt, sed etiam aliorum hominum studia excitaverunt; quod efficietur, si *ὅτι* post *τοῦτον* addetur, Ns. — § 280 *διηλέγχθησαν· δὴ ἠλέγχθησαν* Bk. — § 281 *πράγμασι· γράμμασι* Ns. — § 281 *ἐκείνῳ· ἐκείνοις* Bk. — § 282 *ἔθος· ἔθνος* L. — § 282 *οὐ νενομισμένων· νενομισμένων οὐ* Ns. — § 284 *δελέατος* Ns., *οὐ δελεαστός* L. — § 285 *τοίνυν·* add. *ἤ* Ns. — § 286 *πάντως* Hlw. Ns., *ἁπάντων* L. — § 287 *ἀδίκως* susp. Ns. — § 288 *παρεσχόμην* Cob., *παρέσχομεν* vlg. — § 289 *ἐπὶ τὴν οἰκείαν· εἰς τὴν οἰκείαν* Ns. — § 291 *περί· καίτοι περί* Ns. — § 292 *ἀεί* susp. Ns. — § 295 *ταῦτ' εἰ* ed. pr., *ταυτί* L. — § 295 *πρότερον* Df., *πρῶτον* LLat. — § 296 *βουλησομένοις* Ns., *βουλευσαμένους* L. —

Maccab. § 3 *ἀναφαίνεται· φαίνεται* R. — § 6 *ὑπὲρ θεοσε-*

βείας τὸ ζῆν αὐτῶν· ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας αὐτῶν Hlw. — § 13 χαρά et λύπη locum mutant B. — § 14 αὐτῷ· τῷ πόνῳ Hlw. — § 15 τρόπον Bk., τὸν τρόπον vlg. — § 16 ἐπιθεωρεῖτε Nr., ἐπιθεωρεῖται vlg. — § 19 ἄγχεται R, ἀνέχεται vlg. — § 20 καὶ τῆς ψυχῆς αἱ Hlw., αἱ τῆς ψυχῆς vlg. — § 20 τὴν τοῦ Bk., τοῦ vlg. — § 31 δύναται A, φαίνεται vlg. — § 34 πολεμῶν· προσκαμών A. — § 34 στρατιωτῶν· aut dele aut lege στρατευόμενος Hlw. — § 34 ἱδρῶν· τῷ προσώπῳ add. A. — § 35 προγόνων· περιπόλων ? Nr. — § 35 λύουσα· κάουσα ? εὔουσα ? Nr. — § 37 ψυχῇ· ψυχῆς CDR. — § 40 ὑπέρ· ὡς ὑπέρ Hlw. — § 45 στρατόν add. A. — § 47 ἑξήκοντα· πεντήκοντα Nr. — § 63 ἐπεγγελάσῃς A, ἐπιγελάσῃς vlg. — § 64 ἐκκόψῃς — τήξῃς Cob., ἐκκόψειας — τήξειας vlg. — § 69 ὑψηλόν Hlw., ὑψηλούς vlg. — § 70 ἐξανίσταιτο· ἐξανίστατο alii. — § 72 παραβάλλεις· ὑποβάλλεις alii. — § 72 τῶν ἡψημένων κρεῶν· τῶν εἰθισμένων κρεῶν Nr., τῶν καθαρῶν βρωμάτων A. — § 80 ἀπέδομεν Bk., ἀπεδόμην vlg. — § 81 ἐπεὶ καὶ γελοῖον recte om. CD. — § 83 καταιγιζόμενος Lowth., καταικιζόμενος vlg. — § 89 λογισμοῦ· plura sunt in A quae describere non vacat. — § 91 παθῶν· itidem additamentum est in A. — § 98 ἐντρυφήσατε Bk., ἐντρυφήσετε vlg. — § 104 ἑκουσίως ABCDR, ἀκουσίους vlg. — § 105 ἀδείας· ἀταραξίας CDR. — § 108 ἐλέει Bk., ἐλεήσαι vlg.*— § 109 τὰς βασάνους τῶν σῶν ἀναγκῶν· τὴν ἀνάγκην τῶν σῶν βασάνων Hercher. — § 112 τούτων· ταῦτα αὐτῶν A. — § 122 βαρέως· βαρεῖαν οὕτως Hlw. — § 123 ὁρῶν· ὁρῶντα in aliis. — § 125 συγγένειαν· additamentum est in A. — § 129 μανίαν· itidem plura sunt in A. — § 134 ὀφλήσεις Cob., ὀφλήσῃς vlg. — § 135 ὅτι· ἢ κακόν σοι δοκεῖ ὅτι in aliis. — § 135 ἄξια· additam. est in A. — § 136 δήσαντες· στήσαντες Hlw. — § 136 περὶ τὸν τροχόν del. Hlw. — § 141 οὐκ ἐνικήθημεν· ἐνικήσαμεν A. — § 153 δή Df., δέ vlg. — § 153 τούτοις Hlw., τούτους vlg. — § 159 κείμενος· κειμένοις Hlw. — § 160 αὐτῶν ἀδελφῶν· αὐταδέλφων Hlw. — § 161 χωρίῳ A, χρόνῳ vlg. — § 171 ὀροφοκοιτοῦντα· ὀροφοιτοῦντα codd. — § 174 τίν' ἂν Bk., τίνα vlg. — § 174 θαυμάσιον· θαυμαστῶς Huds. — § 176 ἐπιφυτευομένη Bk., ἐπιφυτευομένην vlg. — § 176 ὀδύνας· ὠδῖνας A. — § 179 ὄντων παρὰ τὴν φιλοτεκνίαν Hlw. — § 179 παῖδα del.

Hlw. — § 183 *σάρκας· ἐπὶ σαρξὶ σάρκας* Hlw. — § 185 *ὁρῶσα· ὁρώσης* vel *ὁρώσῃ* Bk. — § 190 *κατά* Bk., *μετά* vlg. — § 194 *ὀδύνας· ὠδῖνας* RBCD — § 196 *οὐδένα· οὐδέν* A. — § 197 *γυναικός· γυνή* Ald. — § 200 *ἔπτηξε· ἔφριξε* A. — § 200 *λέοντας· λάκκον λεόντων* CD. — § 207 *ἐπ' αὐτοῦ τοῦ τάφου· αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ τάφου* Hlw. — § 217 *λυμεών* del. Hlw. — § 224 *ὤμοις* et *ζέουσι* transponenda, Hlw. —

Sequuntur correctiones quas repetita lectio Herwerdeno suggessit: *μεγάλη χάρις αὐτῷ.*

Josephi Vitae § 22 *ἐπελθόντας· ἐπελθεῖν.* — § 49 *ἀφικνοῦντο· ἀφίκοντο.* — § 60 *ἡ δύναμις·* del. art. — § 66 *οἴκων· τῶν οἴκων.* — § 74 *ὑπὸ δύο· ὑπὸ δέους.* — § 123 *μῖσος· μοι μῖσος.* — § 133 *πειθομένων· πιθομένων.* — § 137 *ὑπ' αὐτοῦ· ὑπ' ἐμαυτοῦ.* — § 151 *ἀναχωρήσαντες· ἀναχωρήσαντος* scil. *ἐμοῦ.* — § 209 *καὶ Ῥωμαίοις·* del. *καί.* — § 224 *ἀλλὰ μετὰ χεῖρας αὐτὴν ἔχων* del. — § 225 *τὸ ἀργύριον* del. — § 252 *ἐνστησάμενοι τῷ λόγῳ· ἔστησαν ἐν τῷ συλλόγῳ* vel *τόπῳ* cf. § 245. — § 269 *ἀπελθεῖν· ἀνελθεῖν.* — § 307 *καίπερ* del. — § 327 *ὁπλῖται· πλεῖστοι.* — § 338 *φιλόπονος· φιλορώμαιος.* — § 350 *ὑμῖν·* suppl. *ἦν.* — § 355 *τοσούτοις·* suppl. *σε.* — § 356 *ἀπήλασε·* suppl. *σε.* — § 365 *ταῦτα· ταὐτά.* — § 423 *ὑφελών· ἀφελών.*

Bell. Jud. I § 268 *προσεχόντων· προσηκόντων.* — § 272 *ἀρχήν· ἀρετήν.* — § 410 *ἑτέρους* dele. — § 457 *ἀπελογεῖτο· ἀπελογίζετο.* — § 572 *μετέβαινε· παρέβαινε* c. cod. Medic. — § 575 *βοηθῷ καί·* del. *καί.* — § 604 *ἐν Ἰουδαίᾳ μένων* del. — § 614 *ἐμισεῖτο γάρ·* excidit *ἀεί* vel *καὶ πρότερον* vel simile quid. —

Bell. Jud. II § 7 (*τοῖς*) *τῶν ὑφ' Ἡρώδου τετιμημένων χρήμασι* cf. codd. lectt. — § 123 *σμήχεται· ἀποσμήχεται* — § 135 *ὀμνύειν· εἰκῇ* suppl. cf. § 139. — § 231 *συνιδών* dele c. optimis libris. — § 262 *παρελθεῖν* dele. — § 264 *πρὸς βίαν·* supple *εἰς ἐλευθερίαν.* — § 354 *ἡμετέρων· ὑμετέρων* coll. § 357, 361 al. — § 410 *τὸ* (*τοῦ*) *ὑπὲρ τῶν ἡγεμόνων* (*θύειν*) *ἔθος.* — § 442 *ἐπί· ἔτι.* — § 457 *διαφεύγοντας· διαφυγόντας.* — § 550 *ἥρπασαν· ἀνήρπασαν* cf. codd. lect. — § 566 *τότε* post *ὑποτάττεσθαι* del. —

Bell. Jud. III § 10 *ἐγγιεῖν*· latetne *ἐπιέναι* ? — § 113 *ἀναιροῦσι*· suppl. *μόνον*. — § 135 *οἱ δ' ἐπί*· *οἱ γὰρ ἐπί*. — § 228 *ἐνέμετο*· *ἐπενέμετο*. — § 249 *ὁ πρὸ τῆς μάχης περίβολος*· *ὁ προμαχὼν* vel fortasse *ὁ προμαχὼν τοῦ περιβόλου*. — § 262 *βεβλημένοις*· *καταβεβλημένοις*. — § 262 *ἐπανέχοντα*· *ἐπιτεθέντα*. — § 287 *κατὰ κόρρης*· *κατὰ κορυφήν*, cf. Polyb. VIII 9. 3 et Bell. Jud. IV § 23, 34, 44, passim. — § 308 *ἐν ἀλογίστῳ τὴν κατὰ σφᾶς ἀσθένειαν* (*τιθέντες*) ? — § 309 *ἐληλυθότων*· *συνεληλυθότων*. — § 407 *ἦρκτο*· *ἤρχετο*. — § 452 *ἅτεροι θ' ὁμοίως πεντήκοντα* (cum Huds.) *τοὺς ἵππους ἀπολιπόντες* ? — § 506 *ὅμως*· *ὅλως*.

Bell. Jud. IV § 12 *διακειμένην*· *δὴ κειμένην*. — § 73 *ἀναφεύγοντας*· *ἀναφυγόντας*. — § 75 *τοῖς τ' ἄλλοις* magis placet. — § 101 *δρασμοῦ*· *περὶ δρασμοῦ*. — § 105 *διὰ μίσους* (*οὐδ'*) *ἀεί*. — § 109 *τοὺς πολλούς*· dele artic. — § 168 placet Destinonis *εὐγενῶν*. — § 213 *συνεδρευόντων*· *ἐνεδρευόντων*. — § 302 *τὸν δῆμον* del. — § 329 (*ἐκ*) *τῆς ἀρνήσεως*. — § 352 *μή*· *μηκέτι*. — § 359 *ὃς καί*· *ὃ καί*. —

Addenda ad Archaeologiam.

I § 90 *ἡμέραις*· *ἡμέρας* Wendland. — § 106 *παρασχεῖν*· suppl. *οἶμαι* Enthoven *Mnem.* 1894 p. 15. — § 107 *δέ μου*· *δέ μοι* Krebs. — § 132 *γῆν — καὶ μηδενός*· *καὶ γῆν — μηδενός* Enth. — § 154 *ἐν ᾗ*· *ἣν* Enth. — § 185 *πρὶν* (*ἢ*) *στῆναι* Jacoby, Wochenschr. f. kl. phil. 1889 p. 1311. — § 213 *αὐτή* — *Ἄβραμος* del. Jacoby. coll. § 198. — § 269 *τὸν θεόν*· suppl. *ἵλεων* Enth. —

II § 65 *ποθήσαντος*· *ποθήσοντος* Wendl. — § 155 *καὶ τοῦτό σου δεησόμεθα*· *καὶ τοσοῦτο δεησόμεθά σου* Jacoby. —

III § 55 *καιριωτάτην*· *ταύτην* suppl. Jacoby. — § 146 *καταλλήλας*· *κατ' ἀλλήλας* Dindorf. — § 252 *Ἀσαρθά*· cf. Bernays. Mus. Rhen. XIX 471. — § 313 *ἀπολεῖ — ἐξαφανίσει*· *ἀπολεῖν — ἐξαφανίσειν* Enth. —

IV § 4 *αἴτιον*· *ἱκανὸν* Enth. — § 122 *ἀγαθοῖς*· suppl. *ἄγειν* Enth. — § 189 *ἀσφαλές*· *ἀσφαλεῖς* Enth. — § 260 *διὰ σύνεσιν*· *δι' ἀσυνεσίαν* Enth. —

V § 262 *παραχωρεῖν*· *οὐ παραχωρεῖν* Enth.

VI § 66 *εἰς μαρτύριον· μαρτύριον* Jacoby. — § 306 *ἅπαντα· πάντα* Jacoby. — § 317 *λαμβάνων· λαμβάνοντος* Enth. — § 349 *προσήκει· προσῆκεν* Jacoby. Item VII § 373. — § 370 *πρὶν· πρὶν ἤ* Jacoby.

VII § 37 *ὅσα· πόσα* Jacoby. —

VIII § 23 *τὸν λαόν· τῷ λαῷ* Enth. — § 75 *ὅ· οὗ* Enth. — § 302 *περὶ τοῦτο· τοῦτο* Krebs.

IX § 284 cf. Jeremias, Tyrus bis zur Zeit Nebuc. p. 29. — § 285 *ὀκτακοσίους· ὀκτακοσίας* Gutschmid. —

X § 51 *κατακολουθῶν οὕτω — τῆς πολιτείας — εὐοδεῖν τε — τούτων — μὴ τυγχάνειν ἀλλ' ἐξηφανίσθαι· κατακολουθοῦντι αὐτῷ — τῆς τε πολιτείας — εὐοδεῖν — πολιτῶν — μὴ ἀνεῖναι ἀλλ' ἐξαφανίσαι* Enth. —

Correctiones quae ad alteram decadem pertinent Herwerdeni sunt et leguntur in *Mnem.* 1893 p. 225 sqq.

XI § 68 *τὰ τῶν πατριῶν· τὰ τῶν ἐκ τῶν πατριῶν.* —

XII § 128 *γοῦν* vel *νῦν* del. — § 422 *χίλιοι· τρισχίλιοι.*

XIII § 88 *ὅτι μὴ — βασιλεῖ* del. — § 208 *διὰ τῆς νυκτός· τῆς νυκτός.* — § 300 *πρεσβυτέρων· πρεσβυτάτων.* — § 346 *σαρκοφάγους· ἀνθρωποφάγους* ? — § 429 *ὑπολείποντος· ἐπιλείποντος.* —

XIV § 15 placet quod Ns. dedit: *συμφέρειν ἦν ἐπὶ τῷ.* — § 16 *βαλών· λαβών* (vit. typoth.). — § 300 *θυγατριδῆν·* suppl. *Μαριάμμην.* — § 315 *ἀφ' ὑμῶν· ἀφ' ἡμῶν.*

XV § 8 *οὐδαμῶς·* suppl. *ἄλλως.* — § 44 *ἀνηξιοπάθει· ἠναξιοπάθει* (vit. typoth.). — § 54 *τυγχάνοντος·* supple *ἵν' ἦσαν.* — § 54 *ἀλύοντες· ἀλεαίνοντες.* — § 54 *ἀνέψυχον· ἀνεψύχοντο.* — § 54 *ἑώρων· ἐθεώρων.* — § 315 *διά — βασιλείας· διὰ τοῦ παραχαράττειν ἔνια τῶν ἐθῶν καὶ* (scil. *διὰ*) *τῆς ἀσεβείας.*

XVI § 21 *ἄσμενος· ἀσμένῳ.* — § 79 *οὐκ ἂν εἶναι· οὐκέτ' ἂν εἶναι.* — § 150 *ἠρνήθη· ἀρνηθείη.* — § 237 *ἀλλὰ μένειν οἱ· ἀλλ' οἱ μὲν οἰκεῖοι.* — § 243 *χεῖρον·* suppl. *διαθείς* et *τήν γε τιμήν* pro *τήν τε τιμήν.* — § 276 *αὐτός· αὐτοῖς.* — § 373 *ἅπασι τῶν· ἅπασι περὶ τῶν.* —

XVII § 70 *αὐτῆς· αὐτῇ.* — § 118 insertum *βίου* displicet. — § 238 *ἀρετῇ. ἐρρωμένου ἔτι.* — § 240 *τῶν εὐγνωμονεῖν προαιρουμένων· τὸν εὐγνωμονεῖν προαιρούμενον.* — § 259

τοιαύτης· τοιοῦτον. — § 317 *αὐτήν* del. — § 335 *μένοι·* suppl. *ἐκφύγοι.*

XVIII § 40 *ἐκ Φρaατάκου· τοῦ Φραατάκου* (vit. typoth.). — § 330 Herw. commendat: *ἐπιστόμισμα τῇ ἀρετῇ τῶν Ἰουδαίων ἀδελφῶν τὴν φιλίαν — ᾗ διανοίᾳ — ἐπ' αὐτάς.*

XIX § 28 *ἐκεῖ· ἐκείνων* vel *ἐκεῖνος.* — § 48 *προσθησομένου· οἷον τ' ἐσομένου.* — § 60 *βεβαιοῦν· βεβαιοῦσαν,* del. *γάρ* post *εἰσιόντος.* — § 69 *ἀλλὰ δὴ Κλαύδιος* (scil. *δοκεῖ μοι*) — *φυγῇ χρήσασθαι — Κάλλιστος δὲ προσποιήσασθαι* videtur praestare. — § 117 *ὃν τότε ἀνῃρήκεσαν* del. — § 312 *εἰς αὐτούς· εἰσαῦθις.* —

ΤΟΥ ΙΟΥΔΑΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΛΟΓΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ.

⟨1⟩ Ὁ μὲν οὖν Τίτος ὃν προειρήκαμεν τρόπον 1
διοδεύσας τὴν ὑπὲρ Αἰγύπτου μέχρι Συρίας ἐρημίαν εἰς Καισάρειαν παρῆν, ταύτῃ διεγνωκὼς προσυντάξασθαι τὰς δυνάμεις· ⟨2⟩ ἔτι δ' αὐτοῦ κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν συγκαθισταμένου τῷ πατρὶ τὴν ἡγεμονίαν νέον αὐτοῖς ἐγκεχειρισμένην ὑπὸ τοῦ θεοῦ, συνέβη καὶ τὴν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις στάσιν ἀνακμάσασαν τριμερῆ γενέσθαι καὶ καθ' αὐτοῦ θάτερον ἐπιστρέψαι μέρος, ὅπερ ἄν τις ὡς ἐν κακοῖς ἀγαθὸν εἴποι καὶ δίκης ἔργον. ⟨3⟩ ἡ μὲν γὰρ κατὰ τοῦ δήμου τῶν ζηλωτῶν ἐπίθεσις, ἥπερ κατῆρξεν ἁλώσεως τῇ πόλει, προδεδήλωται μετ' ἀκριβείας ὅθεν τ' ἔφυ καὶ πρὸς ὅσον κακὸν ἀνηυξήθη· ⟨4⟩ ταύτην δ' οὐκ ἂν ἁμάρτοι τις εἰπὼν στάσει στάσιν ἐγγενέσθαι, καὶ καθάπερ θηρίον λυττῆσαν ἐνδείᾳ τῶν ἔξωθεν ἐπὶ τὰς ἰδίας ἤδη σάρκας ὁρμᾶν.

⟨5⟩ Ἐλεάζαρος γὰρ ὁ τοῦ Σίμωνος, ὃς δὴ καὶ τὰ 2
πρῶτα τοῦ δήμου τοὺς ζηλωτὰς ἀπέστησεν εἰς τὸ τέμενος ὡς ἀγανακτῶν δῆθεν ἐπὶ τοῖς ὁσημέραι τῷ Ἰωάννῃ τολμωμένοις (οὐ γὰρ ἀνεπαύετο φονῶν οὗτος), τὸ δ' ἀληθὲς αὐτοῦ μεταγενεστέρῳ τυράννῳ μὴ φέρων ὑποτετάχθαι, πόθῳ τῶν ὅλων καὶ δυναστείας ἰδίας ἐπιθυμίᾳ διίσταται, ⟨6⟩ παραλαβὼν Ἰούδην τε τὸν Χελκία καὶ Σίμωνα τὸν Ἐξρῶνος τῶν δυνατῶν, πρὸς

οἷς Ἐζεκίας ἦν Χωβαρὶ παῖς οὐκ ἄσημος. ⟨7⟩ καθ' ἕκαστον δ' οὐκ ὀλίγοι τῶν ζηλωτῶν ἠκολούθησαν, καὶ καταλαβόμενοι τὸν ἐνδοτέρω τοῦ νεὼ περίβολον, ὑπὲρ τὰς ἱερὰς πύλας ἐπὶ τῶν ἁγίων μετώπων τίθενται τὰ ὅπλα. ⟨8⟩ πλήρεις μὲν οὖν ἐπιτηδείων ὄντες ἐθάρρουν (καὶ γὰρ ἀφθονία τῶν ἱερῶν ἐγίγνετο πραγμάτων τοῖς γε μηδὲν ἀσεβὲς ἡγουμένοις), ὀλιγότητι δὲ τῇ κατὰ σφᾶς ὀρρωδοῦντες ἐγκαθήμενοι τὰ πολλὰ κατὰ χώραν ἔμενον. ⟨9⟩ ὁ δὲ Ἰωάννης ὅσον ἀνδρῶν ὑπερεῖχε πλήθει, τοσοῦτον ἐλείπετο τῷ τόπῳ, καὶ κατὰ κορυφὴν ἔχων τοὺς πολεμίους οὔτ' ἀδεεῖς ἐποιεῖτο τὰς προσβολὰς οὔτε δι' ὀργὴν ἠρέμει, ⟨10⟩ κακούμενος δὲ πλέον ἤπερ διατιθεὶς τοὺς περὶ τὸν Ἐλεάζαρον ὅμως οὐκ ἀνίει· συνεχεῖς δ' ἐκδρομαὶ κατ' ἀλλήλων καὶ βελῶν ἀφέσεις ἐγίγνοντο, καὶ φόνοις ἐμιαίνετο πανταχοῦ τὸ ἱερόν.

3 ⟨11⟩ ὁ δὲ τοῦ Γιώρα Σίμων, ὃν ἐν ταῖς ἀμηχανίαις ἐπίκλητον ἑαυτῷ τύραννον ὁ δῆμος ἐλπίδι βοηθείας προσηγάγετο, τήν τ' ἄνω πόλιν ἔχων καὶ τῆς κάτω πολὺ μέρος, ἐρρωμενέστερον ἤδη τοῖς περὶ τὸν Ἰωάννην προσέβαλλεν ὡς ἂν καὶ καθύπερθεν πολεμουμένοις. ἦν δ' ὑπὸ χεῖρα προσιὼν αὐτοῖς, ὥσπερ ἐκεῖνοι τοῖς ἄνωθεν. ⟨12⟩ καὶ τῷ Ἰωάννῃ διχόθεν πολεμουμένῳ συνέβαινε βλάπτεσθαί τε καὶ βλάπτειν εὐκόλως, καὶ καθ' ὅσον ἡττᾶτο τῶν ἀμφὶ τὸν Ἐλεάζαρον ὢν ταπεινότερος, τοσοῦτον ἐπλεονέκτει τῷ ὑψηλῷ τοῦ Σίμωνος. ⟨13⟩ παρὸ καὶ χειρὶ μὲν τὰς κάτωθεν προσβολὰς εὐμαρῶς εἶργε, τοὺς δ' ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ κατακοντίζοντας ἀνέστελλε τοῖς ὀργάνοις. ⟨14⟩ ὀξυβελεῖς τε γὰρ αὐτῷ καὶ καταπέλται παρῆσαν οὐκ ὀλίγοι καὶ λιθοβόλοι, δι' ὧν οὐ μόνον ἠμύνετο τοὺς

πολεμοῦντας, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς τῶν ἱερουργούντων ἀνῄρει. ⟨15⟩ καίπερ γὰρ πρὸς πᾶσαν ἀσέβειαν ἐκλελυττηκότες, ὅμως τοὺς θύειν ἐθέλοντας εἰσηφίεσαν, μεθ᾽ ὑποψιῶν μὲν καὶ φυλακῆς τοὺς ἐπιχωρίους διερευνώμενοι, τοὺς δὲ ξένους ἀδεέστερον, οἳ καὶ περὶ τὰς εἰσόδους δυσωπήσαντες αὐτῶν τὴν ὠμότητα παρανάλωμα τῆς στάσεως ἐγίγνοντο. ⟨16⟩ τὰ γὰρ ἀπὸ τῶν ὀργάνων βέλη μέχρι τοῦ βωμοῦ καὶ τοῦ νεὼ διὰ τὴν βίαν ὑπερφερόμενα τοῖς θ᾽ ἱερεῦσι καὶ τοῖς ἱερουργοῦσιν ἐνέπιπτε, ⟨17⟩ καὶ πολλοὶ σπεύσαντες ἀπὸ γῆς περάτων περὶ τὸν διώνυμον καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις χῶρον ἅγιον πρὸ τῶν θυμάτων ἔπεσον αὐτοί, καὶ τὸν Ἕλλησι πᾶσι καὶ βαρβάροις σεβάσμιον βωμὸν κατέσπεισαν ἰδίῳ φόνῳ. ⟨18⟩ νεκροῖς δ᾽ ἐπιχωρίοις ἀλλόφυλοι καὶ ἱερεῦσι βέβηλοι συνεφύροντο, καὶ παντοδαπῶν αἷμα πτωμάτων ἐν τοῖς θείοις περιβόλοις ἐλιμνάζετο. ⟨19⟩ τί τηλικοῦτον, ὦ τλημονεστάτη πόλις, πέπονθας ὑπὸ Ῥωμαίων, οἵ σου τὰ ἐμφύλια μύση περικαθαροῦντες εἰσῆλθον. θεοῦ μὲν γὰρ οὔτ᾽ ἦς ἔτι χῶρος οὔτε μένειν ἐδύνασο, τάφος οἰκείων γενομένη σωμάτων, καὶ πολέμου τὸν ναὸν ἐμφυλίου ποιήσασα πολυάνδριον· δύναιο δ᾽ ἂν γενέσθαι πάλιν ἀμείνων, εἴ γέ ποτε τὸν πορθήσαντα θεὸν ἐξιλάσει. ⟨20⟩ ἀλλὰ καθεκτέον γὰρ καὶ τὰ πάθη τῷ νόμῳ τῆς συγγραφῆς, ὡς οὐκ ὀλοφυρμῶν οἰκείων ὁ καιρός, ἀλλ᾽ ἀφηγήσεως πραγμάτων. δίειμι δὲ τὰ ἑξῆς ἔργα τῆς στάσεως.

⟨21⟩ τριχῇ τῶν ἐπιβούλων τῆς πόλεως διῃρημέ- 4
νων, οἱ μὲν περὶ τὸν Ἐλεάζαρον τὰς ἱερὰς ἀπαρχὰς διαφυλάττοντες κατὰ τοῦ Ἰωάννου τὴν μέθην ἔφερον, οἱ δὲ σὺν τούτῳ διαρπάζοντες τοὺς δημότας ἠγείροντο κατὰ τοῦ Σίμωνος· ἦν δὲ κἀκείνῳ τροφὴ κατὰ τῶν

ἀντιστασιωτῶν ἡ πόλις. ⟨22⟩ ὁπότε μὲν οὖν ἀμφοτέρωθεν ἐπιχειροῖτο, τοὺς συνόντας ὁ Ἰωάννης ἀντέστρεφε, καὶ τοὺς μὲν ἐκ τῆς πόλεως ἀνιόντας ἀπὸ τῶν στοῶν βάλλων, τοὺς δ' ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ κατακοντίζοντας ἠμύνετο τοῖς ὀργάνοις. ⟨23⟩ εἰ δ' ἐλευθερωθείη ποτὲ τῶν καθύπερθεν ἐπικειμένων (διανέπαυε δ' αὐτοὺς πολλάκις μέθη τε καὶ κάματος), ἀδεέστερον τοῖς περὶ τὸν Σίμωνα μετὰ πλειόνων ἐπεξέθει. ⟨24⟩ ἀεὶ δ' ἐφ' ὅσον τρέψαιτο τῆς πόλεως, ὑπεπίμπρη τὰς οἰκίας σίτου μεστὰς καὶ παντοδαπῶν ἐπιτηδείων· τὸ δ' αὐτὸ πάλιν ὑποχωροῦντος ἐπιὼν ὁ Σίμων ἔπραττεν, ὥσπερ ἐπίτηδες Ῥωμαίοις διαφθείροντες ἃ παρεσκεύαστο πρὸς πολιορκίαν ἡ πόλις, καὶ τὰ νεῦρα τῆς αὐτῶν ὑποκόπτοντες δυνάμεως. ⟨25⟩ συνέβη γοῦν τὰ μὲν περὶ τὸ ἱερὸν πάντα συμφλεγῆναι καὶ μεταίχμιον ἐρημίας γενέσθαι καὶ παρατάξεως οἰκείας τὴν πόλιν, κατακαῆναι δὲ πλὴν ὀλίγου πάντα τὸν σῖτον, ὃς ἂν αὐτοῖς οὐκ ἐπ' ὀλίγα διήρκεσεν ἔτη πολιορκουμένοις. ⟨26⟩ λιμῷ γοῦν ἑάλωσαν, ὅπερ ἥκιστα δυνατὸν ἦν, εἰ μὴ τοῦτον ἑαυτοῖς προπαρεσκεύασαν.

5 ⟨27⟩ πανταχόθεν δὲ τῆς πόλεως πολεμουμένης ὑπὸ τῶν ἐπιβούλων καὶ συνηλύδων, μέσος ὁ δῆμος ὥσπερ μέγα σῶμα διεσπαράττετο. ⟨28⟩ γηραιοὶ δὲ καὶ γυναῖκες ὑπ' ἀμηχανίας τῶν εἴσω κακῶν ηὔχοντο Ῥωμαίοις, καὶ τὸν ἔξωθεν πόλεμον ἐπ' ἐλευθερίᾳ τῶν οἰκείων κακῶν ἐκαραδόκουν. ⟨29⟩ κατάπληξις δὲ δεινὴ καὶ δέος ἦν τοῖς γνησίοις, καὶ οὔτε βουλῆς καιρὸς εἰς μεταβολὴν οὔτε συμβάσεως ἐλπὶς οὔτε φυγῆς τοῖς ἐθέλουσιν· ⟨30⟩ ἐφρουρεῖτο γὰρ πάντα, καὶ τὰ λοιπὰ στασιάζοντες οἱ ἀρχιλησταὶ τοὺς εἰρηνικὰ Ῥωμαίοις φρονοῦντας ἢ πρὸς αὐτομολίαν ὑπόπτους ὡς κοινοὺς

πολεμίους ἀνῄρουν, καὶ μόνον ὡμονόουν τὸ φονεύειν τοὺς σωτηρίας ἀξίους. ⟨31⟩ καὶ τῶν μὲν μαχομένων ἀδιάλειπτος ἦν ἡ κραυγὴ μεθ' ἡμέραν τε καὶ νύκτωρ, ⟨32⟩ δεινότεροι δ' οἱ τῶν πενθούντων ὀδυρμοὶ ἀεί. καὶ θρήνων μὲν αἰτίας ἐπαλλήλους αἱ συμφοραὶ προσέφερον, τὰς δ' οἰμωγὰς ἐνέκλειεν ἡ κατάπληξις αὐτῶν. φιμούμενοι δὲ τά γε πάθη τῷ φόβῳ μεμυκόσι τοῖς στεναγμοῖς ἐβασανίζοντο, ⟨33⟩ καὶ οὔτε πρὸς τοὺς ζῶντας ἦν αἰδὼς ἔτι τοῖς προσήκουσιν οὔτε πρόνοια τῶν ἀπολωλότων ταφῆς. αἴτιον δ' ἀμφοτέρων ἡ καθ' ἑαυτὸν ἀπόγνωσις ἑκάστου· παρείθησαν γὰρ εἰς πάντα τὰς προθυμίας οἱ μὴ στασιάζοντες ὡς ἀπολούμενοι πάντως ὅσον οὔπω. ⟨34⟩ πατοῦντες δὴ τοὺς νεκροὺς ἐπ' ἀλλήλοις σεσωρευμένους οἱ στασιασταὶ συνεπλέκοντο, καὶ τὴν ἀπόνοιαν ἀπὸ τῶν ἐν ποσὶ πτωμάτων σπῶντες ἦσαν ἀγριώτεροι· ⟨35⟩ προσεξευρίσκοντες δ' ἀεί τι καθ' αὐτῶν ὀλέθριον καὶ πᾶν τὸ δοχθὲν ἀφειδῶς δρῶντες οὐδεμίαν οὔτ' αἰκίας ὁδὸν οὔτ' ὠμότητος παρέλιπον. ⟨36⟩ ἀμέλει Ἰωάννης τὴν ἱερὰν ὕλην εἰς πολεμιστηρίων κατασκευὴν ὀργάνων ἀπεχρήσατο. δόξαν γάρ ποτε τῷ λαῷ καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσιν ὑποστηρίξαντας τὸν ναὸν εἴκοσι πήχεις προσυψῶσαι, κατάγει μὲν ἀπὸ τοῦ Λιβάνου μεγίστοις ἀναλώμασι καὶ πόνοις τὴν χρήσιμον ὕλην ὁ βασιλεὺς Ἀγρίππας, ξύλα θέας ἄξια τήν τ' εὐθύτητα καὶ τὸ μέγεθος, ⟨37⟩ μεσολαβήσαντος δὲ τοῦ πολέμου τοὔργον, ὁ Ἰωάννης τεμὼν αὐτὰ πύργους κατεσκεύαζεν, ἐξαρκοῦν τὸ μῆκος εὑρὼν πρὸς τοὺς ἀπὸ τοῦ καθύπερθεν ἱεροῦ μαχομένους· ⟨38⟩ ἵστησί τε προσαγαγὼν κατόπιν τοῦ περιβόλου, τῆς πρὸς δύσιν ἐξέδρας ἄντικρυς, ᾗπερ καὶ μόνῃ δυνατὸν

ἦν, τῶν ἄλλων μερῶν βαθμοῖς πόρρωθεν διειλημμένων.

6 ⟨39⟩ *καὶ ὁ μὲν τοῖς κατασκευασθεῖσιν ἐξ ἀσεβείας ὀργάνοις κρατήσειν ἤλπισε τῶν ἐχθρῶν, ὁ δὲ θεὸς ἄχρηστον αὐτῷ τὸν πόνον ἀπέδειξε, πρὶν ἐπιστῆσαί τινα τῶν πύργων, Ῥωμαίους ἐπαγαγών.* ⟨40⟩ *ὁ γὰρ δὴ Τίτος ἐπειδὴ τὰ μὲν συνήγαγε τῆς δυνάμεως πρὸς αὐτόν, τοῖς δ' ἐπὶ Ἱεροσολύμων συναντᾶν ἐπέστειλεν, ἐξήλαυνε τῆς Καισαρείας.* ⟨41⟩ *ἦν δὲ τρία μὲν τὰ πρότερον αὐτοῦ τῷ πατρὶ συνδῃώσαντα τὴν Ἰουδαίαν τάγματα, καὶ τὸ πάλαι σὺν Κεστίῳ πταῖσαν δωδέκατον, ὅπερ καὶ ἄλλως ἐπίσημον δι' ἀνδρείαν ὑπάρχον, τότε κατὰ μνήμην ὧν ἔπαθεν εἰς ἄμυναν ᾔει προθυμότερον.* ⟨42⟩ *τούτων μὲν οὖν τὸ πέμπτον δι' Ἀμμαοῦντος ἐκέλευσεν αὐτῷ συναντᾶν, καὶ διὰ Ἱεριχοῦντος τὸ δέκατον ἀναβαίνειν· αὐτὸς δ' ἀνέζευξε μετὰ τῶν λοιπῶν, πρὸς οἷς αἵ τε τῶν βασιλέων συμμαχίαι πᾶσαι πλείους, καὶ συχνοὶ τῶν ἀπὸ τῆς Συρίας ἐπίκουροι συνῆλθον.* ⟨43⟩ *ἀνεπληρώθη δὲ καὶ τῶν τεττάρων ταγμάτων ὅσον Οὐεσπασιανὸς ἐπιλέξας Μουκιανῷ συνέπεμψεν εἰς Ἰταλίαν ἐκ τῶν ἐπελθόντων μετὰ Τίτου·* ⟨44⟩ *δισχίλιοι μὲν γὰρ αὐτῷ τῶν ἀπ' Ἀλεξανδρείας στρατευμάτων ἐπίλεκτοι, τρισχίλιοι δὲ συνείποντο τῶν ἀπ' Εὐφράτου φυλάκων.* ⟨45⟩ *φίλων δὲ δοκιμώτατος εὔνοιάν τε καὶ σύνεσιν Τιβέριος Ἀλέξανδρος, πρότερον μὲν αὐτὸς τὴν Αἴγυπτον διέπων,* ⟨46⟩ *τότε δὲ τῶν στρατευμάτων ἄρχων κριθεὶς ἄξιος ἐξ ὧν ἐδεξιώσατο πρῶτος ἐγειρομένην ἄρτι τὴν ἡγεμονίαν, καὶ μετὰ πίστεως λαμπρᾶς ἐξ ἀδήλου τῇ τύχῃ προσέθετο, σύμβουλός γε μὴν ταῖς τοῦ πολέμου χρείαις, ἡλικίᾳ τε προύχων καὶ κατ' ἐμπειρίαν, εἵπετο.*

⟨47⟩ *προιόντι δ' εἰς τὴν πολεμίαν Τίτῳ προῆγον* 2
μὲν οἱ βασιλικοὶ καὶ πᾶν τὸ συμμαχικόν, ἐφ' οἷς ὁδοποιοὶ καὶ μετρηταὶ στρατοπέδων, ἔπειτα τὰ τῶν ἡγεμόνων σκευοφόρα, καὶ μετὰ τοὺς τούτων ὁπλίτας αὐτὸς τούς τ' ἄλλους ἐπιλέκτους καὶ τοὺς λογχοφόρους ἔχων, κατόπιν δ' αὐτῷ τοῦ τάγματος τὸ ἱππικόν· ⟨48⟩ *οὗτοι δὲ πρὸ τῶν μηχανημάτων, κἀπ' ἐκείνοις μετ' ἐπιλέκτων χιλίαρχοι καὶ σπειρῶν ἔπαρχοι· μετὰ δὲ τούτους περὶ τὸν ἀετὸν αἱ σημαῖαι, καὶ ἔμπροσθεν οἱ σαλπιγκταὶ τῶν σημαιῶν· ἐπὶ δὲ τούτοις ἡ φάλαγξ, τὸ στῖφος εἰς ἓξ πλατύνασα·* ⟨49⟩ *τὸ δ' οἰκετικὸν ἑκάστου τάγματος ὀπίσω, καὶ πρὸ τούτων τὰ σκευοφόρα· τελευταῖοι δὲ πάντων οἱ μίσθιοι, καὶ τούτων φύλακες οἱ οὐραγοί.* ⟨50⟩ *προάγων δὲ τὴν δύναμιν ἐν κόσμῳ Τίτος, καθὰ Ῥωμαίοις σύνηθες, ἐμβάλλει διὰ τῆς Σαμαρείτιδος εἰς Γοφνά, κατειλημμένην τε πρότερον ὑπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τότε φρουρουμένην.* ⟨51⟩ *ἔνθα μίαν ἑσπέραν αὐλισάμενος ὑπὸ τὴν ἕω πρόεισι, καὶ διανύσας ἡμέρας σταθμὸν στρατοπεδεύεται κατὰ τὸν ὑπὸ Ἰουδαίων πατρίως Ἀκανθῶν αὐλῶνα καλούμενον, πρός τινι κώμῃ Γαβαθσαούλῃ λεγομένῃ (σημαίνει δὲ τοῦτο λόφον Σαούλου), διέχων ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων ὅσον ἀπὸ τριάκοντα σταδίων.* ⟨52⟩ *ἀναλαβών τ' ἐντεῦθεν ὅσον εἰς ἑξακοσίους τῶν ἐπιλέκτων ἱππέων ᾔει τήν τε πόλιν περισκεψόμενος, ὅπως ὀχυρότητος ἔχοι, καὶ τὰ φρονήματα τῶν Ἰουδαίων, εἰ πρὸς τὴν ὄψιν αὐτοῦ, πρὶν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, ὑποδείσαντες ἐνδοῖεν·* ⟨53⟩ *πέπυστο γάρ, ὅπερ ἦν ἀληθές, τοῖς στασιώδεσι καὶ λῃστρικοῖς τὸν δῆμον ὑπεπτηχότα ποθεῖν μὲν εἰρήνην, ἀσθενέστερον δ' ὄντα τῆς ἐπαναστάσεως ἠρεμεῖν.*

2 ⟨54⟩ ἕως μὲν οὖν ὄρθιον ἱππάζετο τὴν λεωφόρον κατατείνουσαν πρὸς τὸ τεῖχος, οὐδεὶς προυφαίνετο τῶν πυλῶν· ⟨55⟩ ἐπεὶ δ' ἐκ τῆς ὁδοῦ πρὸς τὸν Ψήφινον πύργον ἀποκλίνας πλάγιον ἦγε τὸ τῶν ἱππέων στῖφος, προπηδήσαντες ἐξαίφνης ἄπειροι κατὰ τοὺς Γυναικείους καλουμένους πύργους διὰ τῆς ἀντικρὺ τῶν Ἑλένης μνημείων πύλης διεκπαίουσι τῆς ἵππου, ⟨56⟩ καὶ τοὺς μὲν ἔτι κατὰ τὴν ὁδὸν θέοντας ἀντιμέτωποι στάντες ἐκώλυσαν συνάψαι τοῖς ἐγκλίνασι, τὸν δὲ Τίτον ὑποτέμνονται σὺν ὀλίγοις. ⟨57⟩ τῷ δὲ πρόσω μὲν ἦν χωρεῖν ἀδύνατον (ἐκτετάφρευτο γὰρ ἀπὸ τοῦ τείχους περὶ τὰς κηπείας ἅπαντα, τοίχοις τ' ἐπικαρσίοις καὶ πολλοῖς ἕρκεσι διειλημμένα), ⟨58⟩ τὴν δὲ πρὸς τοὺς σφετέρους ἀναδρομὴν πλήθει τῶν ἐν μέσῳ πολεμίων ἀμήχανον ἑώρα καὶ τραπέντας τοὺς ἀνὰ τὴν λεωφόρον, ὧν οἱ πολλοὶ μηδὲ γιγνώσκοντες τὸν τοῦ βασιλέως κίνδυνον, ἀλλ' οἰόμενοι συναναστραφῆναι κἀκεῖνον ἀνέφευγον. ⟨59⟩ ὁ δὲ κατιδὼν ὡς ἐν μόνῃ τῇ καθ' αὑτὸν ἀλκῇ κεῖται τὸ σώζεσθαι, τόν θ' ἵππον ἐπιστρέφει καὶ τοῖς περὶ αὑτὸν ἐμβοήσας ἕπεσθαι μέσοις ἐμπηδᾷ τοῖς πολεμίοις, διεκπαῖσαι πρὸς τοὺς σφετέρους βιαζόμενος. ⟨60⟩ ἔνθα δὴ μάλιστα παρέστη μοι νοεῖν ὅτι καὶ πολέμων ῥοπαὶ καὶ βασιλέων κίνδυνοι μέλονται τῷ θεῷ. ⟨61⟩ τοσούτων γὰρ ἐπὶ τὸν Τίτον ἀφιεμένων βελῶν μήτε κράνος ἔχοντα μήτε θώρακα (προῆλθε γάρ, ὡς ἔφην, οὐ πολεμιστὴς ἀλλὰ κατάσκοπος) οὐδὲν ἥψατο τοῦ σώματος, κενὰ δ', ὥσπερ ἐπίτηδες ἀστοχούντων, παρερροιζεῖτο πάντα. ⟨62⟩ ὁ δὲ ξίφει τοὺς κατὰ πλευρὰν ἀεὶ διαστέλλων, καὶ πολλοὺς τῶν ἀντιπροσώπων ἀνατρέπων, ἤλαυνεν ὑπὲρ τοὺς ἐρειπομένους τὸν ἵππον. ⟨63⟩ τῶν δὲ κραυγή

τ' ἦν πρὸς τὸ παράστημα τοῦ Καίσαρος καὶ παρακέλευσις ὁρμᾶν ἐπ' αὐτόν, φυγὴ δὲ καὶ διαχωρισμὸς ἄθρους καθ' οὓς ἐπελαύνων γένοιτο. ⟨64⟩ συνήπτοντο δ' οἱ τοῦ κινδύνου μετέχοντες κατὰ νῶτα καὶ κατὰ πλευρὰν νυττόμενοι· μία γὰρ ἐλπὶς ἦν σωτηρίας ἑκάστῳ τὸ συνεξανοίγειν τῷ Τίτῳ καὶ μὴ φθάσαντα κυκλωθῆναι. ⟨65⟩ δύο γοῦν τῶν ἀπωτέρω τὸν μὲν σὺν τῷ ἵππῳ περισχόντες κατηκόντισαν, θάτερον δὲ καταπηδήσαντα διαφθείραντες τὸν ἵππον ἀπήγαγον. μετὰ δὲ τῶν λοιπῶν Τίτος ἐπὶ τὸ στρατόπεδον διασῴζεται.

⟨66⟩ τοῖς μὲν οὖν Ἰουδαίοις πλεονεκτήσασι κατὰ τὴν πρώτην ἐπίθεσιν ἐπήγειρε τὰς διανοίας ἄσχετος ἐλπίς, καὶ πολὺ θράσος αὐτοῖς εἰς τὸ μέλλον ἡ πρόσκαιρος ῥοπὴ προυξένει· ⟨67⟩ Καῖσαρ δ' ὡς αὐτῷ συν- 3
έμιξε διὰ νυκτὸς τὸ ἀπὸ τῆς Ἀμμαοῦντος τάγμα, μεθ' ἡμέραν ἐκεῖθεν ἄρας ἐπὶ τὸν Σκοπὸν καλούμενον πρόεισιν, ἔνθεν ἥ τε πόλις ἤδη κατεφαίνετο καὶ τὸ τοῦ ναοῦ μέγεθος ἔκλαμπρον, καθὰ τῷ βορείῳ κλίματι τῆς πόλεως χθαμαλὸς συνάπτων ὁ χῶρος ἐτύμος Σκοπὸς ὠνόμασται. ⟨68⟩ τῆς δὲ πόλεως σταδίους ἑπτὰ διέχων ἐκέλευσε περιβαλέσθαι στρατόπεδον τοῖς δύο τάγμασιν ὁμοῦ, τὸ δὲ πέμπτον ὀπίσω τούτων τρισὶ σταδίοις· κόπῳ γὰρ τῆς διὰ νυκτὸς πορείας τετρυμένους ἐδόκει σκέπης ἀξίους εἶναι, ὡς ἂν ἀδεέστερον τειχίσαιντο. ⟨69⟩ καταρχομένων δ' ἄρτι τῆς δομήσεως, καὶ τὸ δέκατον τάγμα διὰ Ἱεριχοῦντος ἤδη παρῆν, ἔνθα καθῆστό τις ὁπλιτικὴ μοῖρα φρουροῦσα τὴν ἐμβολὴν ὑπὸ Ὀεσπασιανοῦ προκατειλημμένην. ⟨70⟩ προστέτακτο δ' αὐτοῖς ἓξ ἀπέχοντας τῶν Ἱεροσολύμων σταδίους στρατοπεδεύσασθαι κατὰ τὸ Ἐλαιῶν καλού-

μενον ὄρος, ὃ τῇ πόλει πρὸς ἀνατολὴν ἀντίκειται, μέσῃ φάραγγι βαθείᾳ διειργόμενον, ἣ Κεδρὼν ὠνόμασται.

4 ⟨71⟩ *τῶν δ' ἀνὰ τὸ ἄστυ συρρηγνυμένων ἀδιαλείπτως τότε πρῶτον ἀνέπαυσε τὴν ἐπ' ἀλλήλοις ἔριν ὁ ἔξωθεν πόλεμος ἐξαίφνης πολὺς ἐπελθών,* ⟨72⟩ *καὶ μετ' ἐκπλήξεως οἱ στασιασταὶ τοὺς Ῥωμαίους ἀφορῶντες στρατοπεδευομένους τριχῇ κακῆς ὁμονοίας κατήρχοντο, καὶ λόγον ἀλλήλοις ἐδίδοσαν,* ⟨73⟩ *τί μέλλοιεν ἢ τί παθόντες ἀνέχοιντο τρία ταῖς ἀναπνοαῖς αὐτῶν ἐπιφραττόμενα τείχη· καὶ τοῦ πολέμου μετ' ἀδείας ἀντιπολίζοντος ἑαυτόν, οἱ δ' ὥσπερ θεαταὶ καλῶν καὶ συμφόρων ἔργων καθέζοιντο τειχήρεις, τὼ χεῖρε καὶ τὰς πανοπλίας παρέντες;* ⟨74⟩ *'καθ' αὑτῶν ἄρα γενναῖοι μόνον ἡμεῖς' ἐξεβόησαν, "Ῥωμαῖοι δ' ἐκ τῆς ἡμετέρας στάσεως κερδήσουσιν ἀναιμωτὶ τὴν πόλιν.' τούτοις ἀθροίζοντες ἀλλήλους παρεκρότουν,* ⟨75⟩ *καὶ τὰς πανοπλίας ἁρπάσαντες αἰφνιδίως ἐπεκθέουσι τῷ δεκάτῳ τάγματι, καὶ διὰ τῆς φάραγγος ᾄξαντες μετὰ κραυγῆς ἐξαισίου τειχιζομένοις προσπίπτουσι τοῖς Ῥωμαίοις.* ⟨76⟩ *οἱ δὲ πρὸς τοὔργον διῃρημένοι, καὶ διὰ τοῦτο τὰ πολλὰ τεθεικότες τῶν ὅπλων (οὔτε γὰρ θαρρήσειν τοὺς Ἰουδαίους πρὸς ἐκδρομὴν ὑπελάμβανον, καὶ προθυμουμένων περισπασθήσεσθαι τὰς ὁρμὰς τῇ στάσει),* ⟨77⟩ *συνεταράχθησαν ἀδοκήτως, καὶ τῶν ἔργων ἀφέμενοι τινὲς μὲν ἀνεχώρουν εὐθέως, πολλοὶ δ' ἐπὶ τὰ ὅπλα θέοντες, πρὶν ἐπιστραφῆναι πρὸς τοὺς ἐχθρούς, ἐφθάνοντο παιόμενοι.* ⟨78⟩ *προσεγίγνοντο δὲ τοῖς Ἰουδαίοις ἀεὶ πλείους, ἐπὶ τῷ κρατεῖν τοὺς πρώτους τεθαρρηκότες, καὶ τῶν ὄντων πολλαπλασίους ἐδόκουν σφίσι τε καὶ τοῖς πολεμίοις, δεξιᾷ τῇ τύχῃ*

χρώμενοι. ⟨79⟩ μάλιστα δὲ τοὺς ἐν ἔθει συντάξεως ὄντας καὶ μετὰ κόσμου καὶ παραγγελμάτων πολεμεῖν εἰδότας ἀταξία φθάσασα θορυβεῖ. διὸ καὶ τότε προληφθέντες οἱ Ῥωμαῖοι ταῖς ἐμβολαῖς εἶκον· ⟨80⟩ καὶ ὁπότε μὲν ἐπιστραφεῖεν οἱ καταλαμβανόμενοι, τοῦ τε δρόμου τοὺς Ἰουδαίους ἐπεῖχον καὶ διὰ τὴν ὁρμὴν ἧττον φυλαττομένους ἐτίτρωσκον, ἀεὶ δὲ πληθυούσης τῆς ἐκδρομῆς μᾶλλον ταραττόμενοι τελευταῖον ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου τρέπονται. ⟨81⟩ καὶ δοκεῖ τότ' ἂν κινδυνεῦσαι τὸ τάγμα πᾶν, εἰ μὴ Τίτος ἀγγελθὲν αὐτῷ διὰ τάχους ἐπεβοήθησε. καὶ πόλλ' ὀνειδίσας εἰς ἀνανδρίαν ἐπιστρέφει μὲν τοὺς φεύγοντας, ⟨82⟩ αὐτὸς δὲ πλαγίοις τοῖς Ἰουδαίοις προσπεσὼν μεθ' ὧν ἧκεν ἐπιλέκτων συχνοὺς μὲν ἀναιρεῖ, τιτρώσκει δὲ πλείους, τρέπεται δὲ πάντας καὶ συνωθεῖ κατὰ τῆς φάραγγος. ⟨83⟩ οἱ δ' ἐν τῷ κατάντει πολλὰ κακωθέντες, ὡς διεξέπαισαν, ἄντικρυς ἐπιστρέφονται, καὶ μέσην ἔχοντες τὴν χαράδραν τοῖς Ῥωμαίοις διεμάχοντο.

⟨84⟩ μέχρι μὲν δὴ μέσης ἡμέρας οὕτως ἐπολέμουν· ὀλίγον δ' ἀπὸ μεσημβρίας ἐκκλίνοντος ἤδη, Τίτος τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ προσβοηθήσαντας καὶ τοὺς ἀπὸ τῶν σπειρῶν τοῖς ἐκτρέχουσιν ἀντιπαρατάξας τὸ λοιπὸν τάγμα πρὸς τὸν τειχισμὸν ἀνέπεμπεν εἰς τὴν ἀκρώρειαν. ⟨85⟩ Ἰουδαίοις δὲ τοῦτ' ἐδόκει φυγή, καὶ τοῦ σκοποῦ κατασείσαντος θοἰμάτιον, ὃς αὐτοῖς ἐπὶ τοῦ τείχους καθῆστο, προπηδῶσι πλῆθος ἀκραιφνέστατον μετὰ τοσαύτης ὁρμῆς ὡς τὸν δρόμον αὐτῶν τοῖς ἀγριωτάτοις εἰκάζειν θηρίοις. ⟨86⟩ ἀμέλει τῶν ἀντιπαραταχθέντων οὐδεὶς ἔμεινε τὴν ἐμβολήν, ἀλλ' ὥσπερ ἐξ ὀργάνου παιόμενοι διέρρηξαν τὴν τάξιν καὶ πρὸς τὸ ὄρος τραπέντες ἀνέφευγον. ⟨87⟩ λείπεται δ' ἐν μέσῳ τῷ

προσάντει Τίτος μετ' ὀλίγων, καὶ πολλὰ παραινούντων τῶν φίλων, ὅσοι δι' αἰδῶ τὴν πρὸς τὸν ἡγεμόνα τοῦ κινδύνου καταφρονήσαντες ἔστησαν, ⟨88⟩ *εἶξαι θανατῶσιν Ἰουδαίοις, καὶ μὴ προκινδυνεύειν τούτων οὓς ἐχρῆν πρὸ αὐτοῦ μένειν, λαμβάνειν δ' ἔννοιαν τῆς καθ' αὐτὸν τύχης, καὶ μὴ στρατιώτου τάξιν ἀποπληροῦν ὄντα καὶ τοῦ πολέμου καὶ τῆς οἰκουμένης δεσπότην, μηδ' ὀξεῖαν οὕτως ὑφίστασθαι ῥοπὴν ἐν ᾧ σαλεύει τὰ πάντα,* ⟨89⟩ *τούτων οὐδ' ἀκούειν ἔδοξε, τοῖς δὲ κατ' αὐτὸν ἀνατρέχουσιν ἀνθίσταται, καὶ κατὰ στόμα παίων βιαζομένους ἀνῄρει, κατά τε τοῦ πρανοῦς ἀθρόοις ἐμπίπτων ἀνεώθει τὸ πλῆθος.* ⟨90⟩ *οἱ δὲ πρός τε τὸ παράστημα καὶ τὴν ὁρμὴν καταπλαγέντες, οὐδ' οὕτω μὲν ἀνέφευγον εἰς τὴν πόλιν, καθ' ἑκάτερον δ' ἐκκλίνοντες ἀπ' αὐτοῦ τοῖς ἀνωτέρω φεύγουσι προσέκειντο. καὶ τούτοις δὲ κατὰ πλευρὰν προσβάλλων τὰς ὁρμὰς ὑπετέμνετο.* ⟨91⟩ *κἀν τούτῳ καὶ τοῖς ἄνω τειχίζουσι τὸ στρατόπεδον, ὡς ἐθεάσαντο τοὺς κάτω φεύγοντας πάλιν,* ⟨92⟩ *ἐμπίπτει ταραχὴ καὶ δέος, καὶ διασκίδναται πᾶν τὸ τάγμα, δοκούντων ἀνυπόστατον μὲν εἶναι τὴν τῶν Ἰουδαίων ἐκδρομήν, τετράφθαι δ' αὐτὸν Τίτον· οὐ γὰρ ἄν ποτε τοὺς ἄλλους φυγεῖν ἐκείνου μένοντος.* ⟨93⟩ *καὶ καθάπερ πανικῷ δείματι κυκλωθέντες ἄλλος ἀλλαχῇ διεφέροντο, μέχρι τινὲς κατιδόντες ἐν μέσῳ τοῦ πολέμου τὸν ἡγεμόνα στρεφόμενον, καὶ μέγα δείσαντες ἀμφ' αὐτῷ, διαβοῶσι τὸν κίνδυνον ὅλῳ τῷ τάγματι.* ⟨94⟩ *τοὺς δ' αἰδὼς ἐπέστρεφε, καὶ πλέον τι φυγῆς κακίζοντες ἀλλήλους ἐπὶ τῷ καταλιπεῖν Καίσαρα, πάσῃ βίᾳ κατὰ τῶν Ἰουδαίων ἐχρῶντο, καὶ κλίναντες ἅπαξ ἀπὸ τοῦ κατάντους συνεώθουν αὐτοὺς εἰς τὸ κοῖλον.* ⟨95⟩ *οἱ*

δ' ἐπὶ πόδα χωροῦντες ἐμάχοντο, καὶ πλεονεκτοῦντες οἱ Ῥωμαῖοι τῷ καθύπερθεν εἶναι συνελαύνουσι πάντας εἰς τὴν φάραγγα. ⟨96⟩ προσέκειτο δὲ τοῖς καθ' αὑτὸν ὁ Τίτος, καὶ τὸ μὲν τάγμα πάλιν ἐπὶ τὴν τειχοποιίαν ἔπεμψεν, αὐτὸς δὲ σὺν οἷς πρότερον ἀντιστὰς εἷργε τοὺς πολεμίους. ⟨97⟩ ὥστ', εἰ χρὴ μήτε θεραπείᾳ τι προσθέντα μήθ' ὑφελόντα φθόνῳ τἀληθὲς εἰπεῖν, αὐτὸς Καῖσαρ δὶς μὲν ἐρρύσατο κινδυνεῦον ὅλον τὸ τάγμα, καὶ τοῦ περιβαλέσθαι δὲ τὸ στρατόπεδον αὐτοῖς ἄδειαν παρέσχε.

⟨98⟩ λωφήσαντος δὲ πρὸς βραχὺ τοῦ θύραθεν πο- 3
λέμου πάλιν ἔνδον ἡ στάσις ἐπηγείρετο, ⟨99⟩ καὶ τῆς τῶν ἀζύμων ἐνστάσης ἡμέρας τετταρεσκαιδεκάτῃ Ξανθικοῦ μηνός, ἐν ᾗ δοκοῦσιν Ἰουδαῖοι τὸν πρῶτον ἀπαλλαγῆναι καιρὸν Αἰγυπτίων, οἱ μὲν περὶ τὸν Ἐλεάζαρον παρανοίγοντες τὰς πύλας ἐδέχοντο ἐκ τοῦ δήμου τοὺς προσκυνεῖν ἐθέλοντας εἴσω, ⟨100⟩ Ἰωάννης δὲ προκάλυμμα τῆς ἐπιβουλῆς ποιησάμενος τὴν ἑορτήν, τῶν σὺν αὐτῷ κρυπτοῖς ὅπλοις ἐνσκευάσας τοὺς ἀσημοτέρους, ὧν οἱ πλείους ἦσαν ἄναγνοι, διὰ σπουδῆς παρεισπέμπει προκαταληψομένους τὸ ἱερόν. οἱ δ' ὡς ἔνδον ἐγένοντο, τὰς ἐσθῆτας ἀπορρίψαντες ἐφάνησαν ἐξαπίνης ὁπλῖται. ⟨101⟩ ταραχὴ δὲ μεγίστη περὶ τὸν ναὸν αὐτίκα καὶ θόρυβος ἦν, τοῦ μὲν ἔξω τῆς στάσεως λαοῦ κατὰ πάντων ἄκριτον οἰομένων εἶναι τὴν ἐπίθεσιν, τῶν δὲ ζηλωτῶν ἐπὶ σφίσι μόνοις. ⟨102⟩ ἀλλ' οἱ μὲν ἀφέμενοι τὸ φρουρεῖν ἔτι τὰς πύλας, καὶ τῶν ἐπάλξεων καταπηδήσαντες πρὶν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, εἰς τοὺς ὑπονόμους τοῦ ἱεροῦ κατέφυγον· οἱ δ' ἀπὸ τοῦ δήμου πρὸς τῷ βωμῷ καταπτήσσοντες καὶ περὶ τὸν ναὸν συνειλούμενοι κατεπατοῦντο, ξύλοις τ' ἀνέδην

παιόμενοι καὶ σιδήρῳ. ⟨103⟩ πολλοὺς δὲ τῶν ἡσυχίων κατ' ἔχθραν καὶ μῖσος ἴδιον ὡς ἀντιστασιώτας ἀνῄρουν οἱ διάφοροι· καὶ πᾶς ὁ προσκρούσας τινὶ τῶν ἐπιβούλων πάλαι, τηνικαῦτ' ἐπιγνωσθεὶς ὡς ζηλωτὴς πρὸς αἰκίαν ἀνήγετο. ⟨104⟩ πολλὰ δὲ δεινὰ τοὺς ἀναιτίους διαθέντες ἐκεχειρίαν τοῖς αἰτίοις ἔδοσαν, καὶ προελθόντας ἐκ τῶν ὑπονόμων διίεσαν· αὐτοὶ δὲ καὶ τὸ ἐνδοτέρω ἱερὸν κατασχόντες καὶ τὰς ἐν αὐτῷ παρασκευὰς πάσας, κατεθάρρουν ἤδη τοῦ Σίμωνος.

⟨105⟩ ἡ μὲν οὖν στάσις οὕτω τριμερὴς οὖσα πρότερον
2 *εἰς δύο μοίρας περιίσταται· ⟨106⟩ ὁ δὲ Τίτος ἔγγιον ἀπὸ τοῦ Σκοποῦ τῇ πόλει παραστρατοπεδεύσασθαι προαιρούμενος, πρὸς μὲν τοὺς ἐκτρέχοντας ἔστησεν ἐπιλέξας ἱππέων τε καὶ πεζῶν ὅσους ἀρκέσειν ὑπελάμβανε, τῇ δ' ὅλῃ δυνάμει προσέταξεν ἐξομαλίζειν τὸ μέχρι τοῦ τείχους διάστημα. ⟨107⟩ καταβληθέντος δὲ παντὸς ἕρκους καὶ περιφράγματος, ὅσα κήπων προανεστήσαντο καὶ δένδρων οἱ οἰκήτορες, ὕλης θ' ἡμέρου τῆς μεταξὺ πάσης ἐκκοπείσης, ἀνεπλήσθη μὲν τὰ κοῖλα καὶ χαραδρώδη τοῦ τόπου, ⟨108⟩ τὰς δὲ πετρώδεις ἐξοχὰς σιδήρῳ κατεργαζόμενοι χθαμαλὸν ἐποίουν πάντα τὸν χῶρον ἀπὸ τοῦ Σκοποῦ μέχρι τῶν Ἡρώδου μνημείων, ἃ προσεῖχε τῇ τῶν Ὄφεων καλουμένῃ κολυμβήθρᾳ.*

3 *⟨109⟩ κατὰ ταύτας τὰς ἡμέρας οἱ Ἰουδαῖοι κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἐνέδραν συσκευάζονται τοιάνδε. ⟨110⟩ τῶν στασιαστῶν οἱ μὲν τολμηρότεροι προελθόντες ἔξω τῶν Γυναικείων καλουμένων πύργων, ὡς ἐκβεβλημένοι δῆθεν ὑπὸ τῶν εἰρηνικὰ φρονούντων καὶ δεδοικότες τὴν τῶν Ῥωμαίων ἔφοδον, ἀνειλοῦντο καὶ παρ' ἀλλήλους ὑπέπτησσον· ⟨111⟩ οἱ δὲ διαστάντες ἐπὶ τοῦ*

τείχους, δῆμος εἶναι δοκῶν, εἰρήνην ἐβόων καὶ δεξιὰν ᾐτοῦντο καὶ τοὺς Ῥωμαίους ἐκάλουν, ἀνοίξειν ὑπισχνούμενοι τὰς πύλας. ἅμα δὲ ταῦτα κεκραγότες, καὶ τοὺς σφετέρους ἔβαλλον λίθοις ὡς ἀπελαύνοντες τῶν πυλῶν. ⟨112⟩ κἀκεῖνοι βιάζεσθαι τὰς εἰσόδους ὑπεκρίνοντο καὶ τοὺς ἔνδον ἱκετεύειν, συνεχῶς τε πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ὁρμήσαντες ἐπιστρεφόμενοι ταραττομένοις προσεῴκεσαν. ⟨113⟩ παρὰ μὲν οὖν τοῖς στρατιώταις τὸ πανοῦργον αὐτῶν οὐκ ἐλείπετο πίστεως, ἀλλ᾽ ὡς τοὺς μὲν ἐν χερσὶν ἔχοντες ἑτοίμους πρὸς τιμωρίαν, τοὺς δ᾽ ἀνοίξειν τὴν πόλιν ἐλπίζοντες, ἐχώρουν ἐπὶ τὴν πρᾶξιν. ⟨114⟩ Τίτῳ δὲ δι᾽ ὑποψίας ἦν τὸ τῆς ἐπικλήσεως παράλογον· καὶ γὰρ πρὸ μιᾶς ἡμέρας προκαλούμενος αὐτοὺς ἐπὶ συμβάσεις διὰ τοῦ Ἰωσήπου μέτριον οὐδὲν εὕρισκε, καὶ τότε τοὺς στρατιώτας κατὰ χώραν μένειν ἐκέλευσεν. ⟨115⟩ φθάνουσι δέ τινες τῶν ἐπὶ τοῖς ἔργοις προτεταγμένων ἁρπάσαντες τὰ ὅπλα πρὸς τὰς πύλας ἐκδραμεῖν. ⟨116⟩ τούτοις οἱ μὲν ἐκβεβλῆσθαι δοκοῦντες τὸ πρῶτον ὑπεχώρουν· ἐπεὶ δὲ μεταξὺ τῶν τῆς πύλης ἐγίγνοντο πύργων, ἐκθέοντες ἐκυκλοῦντο σφᾶς καὶ προσέκειντο κατόπιν· ⟨117⟩ οἱ δ᾽ ἀπὸ τοῦ τείχους πλῆθος χερμάδων καὶ βελῶν παντοίων ἄθρουν κατέχεαν, ὥστε συχνοὺς μὲν ἀνελεῖν, τρῶσαι δὲ πλείστους. ⟨118⟩ ἦν γὰρ οὐ ῥᾴδιον τοῦ τείχους διαφυγεῖν τῶν κατόπιν βιαζομένων, καὶ ἄλλως αἰδὼς τῆς διαμαρτίας καὶ τῶν ἡγεμόνων δέος παρεκελεύετο τῷ πταίσματι προσλιπαρεῖν. ⟨119⟩ διὸ δὴ μέχρι πλείστου διαδορατιζόμενοι, καὶ πολλὰς ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων λαμβάνοντες πληγάς, ἀμέλει δ᾽ οὐκ ἐλάττους ἀντιδιδόντες, τέλος ἀνωθοῦσι τοὺς κυκλωσαμένους. ὑποχωροῦσι δ᾽ αὐτοῖς

οἱ Ἰουδαῖοι μέχρι τῶν Ἑλένης μνημείων εἵποντο βάλλοντες.

4 ⟨120⟩ ἔπειθ' οἱ μὲν ἀπειροκάλως ἐξυβρίζοντες εἰς τὴν τύχην ἔσκωπτόν τε τοὺς Ῥωμαίους δελεασθέντας ἀπάτῃ, καὶ τοὺς θυρεοὺς ἀνασείοντες ἐσκίρτων, καὶ μετὰ χαρᾶς ἀνεβόων. ⟨121⟩ τοὺς δὲ στρατιώτας ἀπειλῇ τε τῶν ταξιάρχων καὶ χαλεπαίνων Καῖσαρ τούτοις ἐξεδέχετο, φάσκων ὡς Ἰουδαῖοι μέν, οἷς ἀπόνοια μόνη στρατηγεῖ, πάντα μετὰ προνοίας πράττουσι καὶ σκέψεως, ἐπιβουλάς τε συντάττοντες καὶ λόχους, ἕπεται δ' αὐτῶν ταῖς ἐνέδραις καὶ τύχη διὰ τὸ πειθήνιον καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους εὔνοιάν τε καὶ πίστιν. ⟨122⟩ Ῥωμαῖοι δ', οἷς δι' εὐταξίαν καὶ τὸ πρὸς τοὺς ἡγεμόνας εὐπειθὲς ἀεὶ δουλεύει καὶ τύχη, νῦν ὑπὸ τῶν ἐναντίων πταίουσι καὶ διὰ χειρῶν ἀκρασίαν ἁλίσκονται, τὸ πάντων αἴσχιστον, ἀστρατήγητοι μαχόμενοι παρόντος Καίσαρος. ⟨123⟩ ἦ μεγάλα μὲν στενάξειν ἔφη τοὺς τῆς στρατείας νόμους, μεγάλα δ' αὐτοῦ τὸν πατέρα τήνδε τὴν πληγὴν πυθόμενον, ⟨124⟩ εἴ γ' ὃ μὲν ἐν πολέμοις γηράσας οὐδέποτε ἔπταισεν οὕτως, οἱ νόμοι δ' ἀεὶ καὶ τοὺς βραχύ τι τῆς τάξεως παρακινήσαντας θανάτῳ κολάζουσι, νῦν δ' ὅλην στρατιὰν ἑοράκασι λιποτάκτην. ⟨125⟩ γνώσεσθαί γε μὴν αὐτίκα τοὺς ἀπαυθαδισαμένους ὅτι καὶ τὸ νικᾶν παρὰ Ῥωμαίοις δίχα παραγγέλματος ἀδοξεῖται. ⟨126⟩ τοιαῦτα διατεινάμενος πρὸς τοὺς ἡγεμόνας δῆλος ἦν κατὰ πάντων χρήσεσθαι τῷ νόμῳ. καὶ οἱ μὲν παρείθησαν τὰς ψυχὰς ὡς ὅσον οὔπω τεθνηξόμενοι δικαίως· ⟨127⟩ περιχυθέντα δὲ τὰ τάγματα τῷ Τίτῳ περὶ τῶν συστρατιωτῶν ἱκέτευε, καὶ τὴν ὀλίγων προπέτειαν χαρίσασθαι τῇ πάντων εὐπειθείᾳ κατηντιβόλουν· ἀναλή-

ψεσθαι γὰρ αὐτοὺς τὸ παρὸν πταῖσμα ταῖς εἰς τὸ μέλλον ἀρεταῖς.

⟨128⟩ πείθεται Καῖσαρ ἅμα ταῖς θ' ἱκεσίαις καὶ 5
τῷ συμφέροντι· τὴν μὲν γὰρ καθ' ἑνὸς τιμωρίαν ᾤετο χρῆναι μέχρι ἔργου προκόπτειν, τὴν δ' ἐπὶ πλήθους μέχρι λόγου. ⟨129⟩ τοῖς μὲν οὖν στρατιώταις διηλλάττετο, πολλὰ νουθετήσας αὖθις εἶναι φρονιμωτέρους· αὐτὸς δ' ὅπως ἀμυνεῖται τὴν Ἰουδαίων ἐπιβουλὴν ἐσκόπει. ⟨130⟩ τέτταρσι δ' ἡμέραις ἐξισωθέντος τοῦ μέχρι τῶν τειχῶν διαστήματος, βουλόμενος μετ' ἀσφαλείας τάς τ' ἀποσκευὰς καὶ τὸ λοιπὸν πλῆθος παραγαγεῖν, τὸ καρτερώτατον τῆς δυνάμεως ἀντιπαρεξέτεινε τῷ τείχει κατὰ τὸ βόρειον κλῖμα καὶ πρὸς ἑσπέραν, ἐφ' ἑπτὰ βαθύνας τὴν φάλαγγα· ⟨131⟩ τῶν τε πεζῶν προτεταγμένων, καὶ κατόπιν τῶν ἱππέων, τριστοίχων ἑκατέρων, ἕβδομοι κατὰ μέσον εἱστήκεσαν οἱ τοξόται. ⟨132⟩ τοσούτῳ δὲ στίφει πεφραγμένων Ἰουδαίοις τῶν ἐκδρομῶν, τά θ' ὑποζύγια τῶν τριῶν ταγμάτων καὶ ἡ πληθὺς ἀδεῶς παρώδευσεν. ⟨133⟩ αὐτὸς μὲν οὖν Τίτος ἀπέχων ὅσον εἰς σταδίους δύο τοῦ τείχους, κατὰ τὸ γωνιαῖον αὐτοῦ μέρος ἀντικρὺ τοῦ Ψηφίνου καλουμένου πύργου στρατοπεδεύεται, πρὸς ὃν ὁ κύκλος τοῦ τείχους, πρὸς ἄρκτον καθήκων, ἀνακάμπτει πρὸς δύσιν· ⟨134⟩ ἡ δ' ἑτέρα μοῖρα τῆς στρατιᾶς κατὰ τὸν Ἱππικὸν προσαγορευθέντα πύργον τειχίζεται, διεστῶσα τῆς πόλεως ὁμοίως δύο σταδίους. ⟨135⟩ τὸ μέντοι δέκατον τάγμα κατὰ χώραν ἐπὶ τοῦ Ἐλαιῶν ὄρους ἔμενε.

⟨136⟩ τρισὶ δ' ὠχυρωμένη τείχεσιν ἡ πόλις καθ' 4
ἃ μὴ ταῖς ἀβάτοις φάραγξι κεκύκλωτο (ταύτῃ γὰρ εἷς ἦν περίβολος), αὐτὴ μὲν ὑπὲρ δύο λόφων ἀντιπρόσω-

πος ἔκτιστο, μέσῃ φάραγγι διῃρημένων, εἰς ἣν ἐπάλληλοι κατέληγον αἱ οἰκίαι, ⟨137⟩ τῶν δὲ λόφων ὁ μὲν τὴν ἄνω πόλιν ἔχων ὑψηλότερός τε πολλῷ καὶ τὸ μῆκος ἰθύτερος ἦν· διὰ γοῦν τὴν ὀχυρότητα φρούριον μὲν ὑπὸ Δαυίδου τοῦ βασιλέως ἐκαλεῖτο (πατὴρ Σολομῶνος ἦν οὗτος, τοῦ πρώτου τὸν νεὼν κτίσαντος), ἡ ἄνω δ' ἀγορὰ πρὸς ἡμῶν· ἅτερος δ' ὁ καλούμενος Ἄκρα καὶ τὴν κάτω πόλιν ὑφεστὼς ἀμφίκυρτος. ⟨138⟩ τούτου δ' ἀντικρὺ τρίτος ἦν λόφος, ταπεινότερός τε φύσει τῆς Ἄκρας, καὶ πλατείᾳ φάραγγι διειργόμενος ἄλλῃ πρότερον· ⟨139⟩ αὖθίς γε μήν, καθ' οὓς οἱ Ἀσαμωναῖοι χρόνους ἐβασίλευον, τήν τε φάραγγα ἔχωσαν, συνάψαι βουλόμενοι τῷ ἱερῷ τὴν πόλιν, καὶ τῆς Ἄκρας κατεργασάμενοι τὸ ὕψος ἐποίησαν χθαμαλώτερον, ὡς ὑπερφαίνοιτο καὶ ταύτῃ τὸ ἱερόν. ⟨140⟩ ἡ δὲ τῶν τυροποιῶν προσαγορευομένη φάραγξ, ἣν ἔφαμεν τόν τε τῆς ἄνω πόλεως καὶ τὸν κάτω λόφον διαστέλλειν, καθήκει μέχρι Σιλωάμ· οὕτω γὰρ τὴν πηγὴν γλυκεῖάν τε καὶ πολλὴν οὖσαν ἐκαλοῦμεν. ⟨141⟩ ἔξωθεν δ' οἱ τῆς πόλεως δύο λόφοι βαθείαις φάραγξι περιείχοντο, καὶ διὰ τοὺς ἑκατέρωθεν κρημνοὺς προσιτὸν οὐδαμόθεν ἦν.

2 *⟨142⟩ τῶν δὲ τριῶν τειχῶν τὸ μὲν ἀρχαῖον διά τε τὰς φάραγγας καὶ τὸν ὑπὲρ τούτων λόφον, ἐφ' οὗ κατεσκεύαστο, δυσάλωτον ἦν· ⟨143⟩ πρὸς δὲ τῷ πλεονεκτήματι τοῦ τόπου καὶ καρτερῶς ἐδεδόμητο, Δαυίδου τε καὶ Σολομῶνος, ἔτι δὲ τῶν μεταξὺ τούτων βασιλέων φιλοτιμηθέντων περὶ τοὔργον. ⟨144⟩ ἀρχόμενον δὲ κατὰ βορρᾶν ἀπὸ τοῦ Ἱππικοῦ καλουμένου πύργου, καὶ διατεῖνον ἐπὶ τὸν Ξυστὸν λεγόμενον, ἔπειτα τῇ βουλῇ συνάπτον, ἐπὶ τὴν ἑσπέριον τοῦ ἱεροῦ*

στοὰν ἀπηρτίζετο· ⟨145⟩ κατὰ θάτερα δὲ πρὸς δύσιν ἀπὸ ταὐτοῦ μὲν ἀρχόμενον πύργου, διὰ δὲ τοῦ Βηθσὼ καλουμένου χωρίου κατατεῖνον ἐπὶ τὴν Ἐσσηνῶν πύλην, κἄπειτα πρὸς νότον ὑπὲρ τὴν Σιλωὰμ ἐπιστρέφον πηγήν, ἔνθεν τε πάλιν ἐκκλῖνον πρὸς ἀνατολὴν ἐπὶ τὴν Σολομῶνος κολυμβήθραν, καὶ διῆκον μέχρι χώρου τινὸς ὃν καλοῦσιν Ὀφλάν, τῇ πρὸς ἀνατολὴν στοᾷ τοῦ ἱεροῦ συνῆπτε. ⟨146⟩ τὸ δὲ δεύτερον τὴν μὲν ἀρχὴν ἀπὸ πύλης εἶχεν ἣν Γεννὰθ ἐκάλουν, τοῦ πρώτου τείχους οὖσαν, κυκλούμενον δὲ τὸ προσάρκτιον κλῖμα μόνον ἀνήει μέχρι τῆς Ἀντωνίας. ⟨147⟩ τῷ τρίτῳ δ' ἦν ἀρχὴ ὁ Ἱππικὸς πύργος, ὅθεν μέχρι τοῦ βορείου κλίματος κατατεῖνον ἐπὶ τὸν Ψήφινον πύργον, ἔπειτα καθῆκον ἀντικρὺ τῶν Ἑλένης μνημείων (Ἀδιαβηνὴ βασιλὶς ἦν αὕτη, Ἰζάτου βασιλέως μήτηρ), καὶ διὰ σπηλαίων βασιλικῶν μηκυνόμενον ἐκάμπτετο μὲν γωνιαίῳ πύργῳ κατὰ τὸ Γναφέως προσαγορευόμενον μνῆμα, τῷ δ' ἀρχαίῳ περιβόλῳ συνάπτον εἰς τὴν Κεδρῶνα καλουμένην φάραγγα κατέληγεν. ⟨148⟩ τοῦτο τῇ προσκτισθείσῃ πόλει περιέθηκεν Ἀγρίππας, ἥπερ ἦν πᾶσα γυμνή. πλήθει γὰρ ὑπερχεομένη κατὰ μικρὸν ἐξεῖρπε τῶν περιβόλων, ⟨149⟩ καὶ τοῦ ἱεροῦ τὰ προσάρκτια πρὸς τῷ λόφῳ συμπολίζοντες ἐπ' οὐκ ὀλίγον προῆλθον ὡς καὶ τέταρτον περιοικηθῆναι λόφον, ὃς καλεῖται Βεζεθά, κείμενος μὲν ἀντικρὺ τῆς Ἀντωνίας, ἀποτεμνόμενος δ' ὀρύγματι βαθεῖ· ⟨150⟩ διεταφρεύθη γὰρ ἐπίτηδες, ὡς μὴ τῷ λόφῳ συνάπτοντες οἱ θεμέλιοι τῆς Ἀντωνίας εὐπρόσιτοί τ' εἶεν καὶ ἧττον ὑψηλοί. ⟨151⟩ διὸ δὴ καὶ πλεῖστον ὕψος τοῖς πύργοις προσεδίδου τὸ βάθος τῆς τάφρου. ἐπιχωρίως δ' ἐκλήθη Βεζεθὰ τὸ νεόκτιστον μέρος, ὃ

μεθερμηνευόμενον Ἑλλάδι γλώσσῃ Καινὴ λέγοιτ' ἂν πόλις. ⟨152⟩ δεομένων οὖν τῶν ταύτῃ σκέπης, ὁ πατὴρ τοῦ νῦν βασιλέως καὶ ὁμώνυμος Ἀγρίππας ἄρχεται μὲν οὗ προείπομεν τείχους, δείσας δὲ Κλαύδιον Καίσαρα, μὴ τὸ μέγεθος τῆς κατασκευῆς ἐπὶ νεωτερισμῷ πραγμάτων ὑπονοήσῃ καὶ στάσεως, παύεται θεμελίους μόνον βαλόμενος. ⟨153⟩ καὶ γὰρ οὐδ' ἂν ἦν ἁλώσιμος ἡ πόλις, εἰ προύκοπτε τὸ τεῖχος ὡς ἤρξατο. λίθοις μὲν γὰρ εἰκοσιπήχεσι τὸ μῆκος καὶ τὸ εὖρος δεκαπήχεσι συνηρμόζετο, μήθ' ὑπορυγῆναι σιδήρῳ ῥᾳδίως μήθ' ὑπ' ὀργάνοις διασεισθῆναι δυναμένοις· ⟨154⟩ δέκα δὲ πήχεις αὐτὸ τὸ τεῖχος ἐπλατύνετο, καὶ τὸ ὕψος πλέον μὲν ἂν ὡς εἰκὸς ἔσχε μὴ διακωλυθείσης τῆς τοῦ καταρξαμένου φιλοτιμίας. ⟨155⟩ αὖθις δέ, καίτοι μετὰ σπουδῆς ἐγειρόμενον ὑπὸ Ἰουδαίων, εἰς εἴκοσι πήχεις ἀνέστη, καὶ διπήχεις μὲν τὰς ἐπάλξεις τριπήχεις δὲ τοὺς προμαχῶνας εἶχεν, ὡς τὸ πᾶν ὕψος εἰς εἴκοσι πέντε πήχεις ἀνατετάσθαι.

3 *⟨156⟩ τοῦ δὲ τείχους ὑπερεῖχον οἱ πύργοι πήχεις εἴκοσι μὲν εἰς εὖρος εἴκοσι δ' εἰς ὕψος, τετράγωνοί τε καὶ πλήρεις ὥσπερ αὐτὸ τὸ τεῖχος ὄντες· ἥ γε μὴν ἁρμονία καὶ τὸ κάλλος τῶν λίθων οὐδὲν ἀπέδει ναοῦ. ⟨157⟩ μετὰ δὲ τὸ ναστὸν ὕψος τῶν πύργων, ὅπερ ἦν εἰκοσίπηχυ, πολυτελεῖς ἦσαν οἶκοι, καὶ καθύπερθεν ὑπερῷα, δεξαμεναί τε πρὸς τὰς τῶν ὑετῶν ὑποδοχὰς ἐκεῖ πλεῖσται, καὶ πλατεῖαι καθ' ἕκαστον ἄνοδοι. ⟨158⟩ τοιούτους μὲν οὖν πύργους τὸ τρίτον τεῖχος εἶχεν ἐνενήκοντα· τὰ δὲ μεταπύργια τούτων ἀνὰ πήχεις διακοσίους. τὸ δ' αὖ μέσον εἰς τετταρασκαίδεκα πύργους, τὸ δ' ἀρχαῖον εἰς ἑξήκοντα μεμέριστο. ⟨159⟩ τῆς πόλεως δ' ὁ πᾶς κύκλος σταδίων ἦν τριάκοντα τριῶν. θαυ-*

μασίου δ' ὄντος ὅλου τοῦ τρίτου τείχους, θαυμασιώτερος ἀνεῖχε κατὰ γωνίαν βόρειός τε καὶ πρὸς δύσιν ὁ Ψήφινος πύργος, καθ' ὃν ἐστρατοπεδεύσατο Τίτος· ⟨160⟩ ἐπὶ γὰρ ἑβδομήκοντα πήχεις ὑψηλὸς ὤν, Ἀραβίαν τ' ἀνίσχοντος ἡλίου παρεῖχεν ἀφορᾶν καὶ μέχρι θαλάττης τὰ τῆς Ἑβραίων κληρουχίας ἔσχατα. ὀκτάγωνος δ' ἦν. ⟨161⟩ τούτου δ' ἄντικρυς ὁ Ἱππικός, καὶ παρ' αὐτὸν δύο κατεσκευάσθησαν μὲν ὑφ' Ἡρώδου τοῦ βασιλέως ἐν τῷ ἀρχαίῳ τείχει, μέγεθος δὲ καὶ κάλλος ἦσαν καὶ ὀχυρότητα τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην διάφοροι. ⟨162⟩ πρὸς γὰρ τῷ φύσει μεγαλοψύχῳ καὶ τῇ περὶ τὴν πόλιν φιλοτιμίᾳ τὴν ὑπεροχὴν τῶν ἔργων ὁ βασιλεὺς πάθεσιν οἰκείοις ἐχαρίζετο, καὶ τρισὶ τοῖς ἡδίστοις προσώποις ἀφ' ὧν ὠνόμασε τοὺς πύργους, ἀδελφῷ καὶ φίλῳ καὶ γυναικί, τὴν μνήμην ἀνέθηκε, τὴν μέν, ὡς προειρήκαμεν, κτείνας δι' ἔρωτα, τοὺς δ' ἀποβαλὼν ἐν πολέμῳ γενναίως ἀγωνισαμένους. ⟨163⟩ ὁ μὲν οὖν Ἱππικὸς ἀπὸ τοῦ φίλου προσαγορευθεὶς τετράγωνος μὲν ἦν, εὖρος δὲ καὶ μῆκος εἴκοσι καὶ πέντε πήχεων ἕκαστον καὶ ὕψος τριάκοντα, οὐδαμοῦ διάκενος. ⟨164⟩ ὑπὲρ δὲ τὸ πλῆρες καὶ ταῖς πέτραις συνηνωμένον εἰς ἐκδοχὴν τῶν ὄμβρων εἰκοσίπηχυς λάκκος ἦν τὸ βάθος. ⟨165⟩ ἐπάνω δὲ τούτου δίστεγος οἶκος ἦν, ὅσον εἴκοσι καὶ πέντε πήχεων τὸ ὕψος, εἰς ποικίλα τέγη διῃρημένος, ὑπὲρ ὃν τύρσεις μὲν διπήχεις, προμαχῶνες δὲ περιβέβληντο τριπήχεις, ὡς τὸ πᾶν ὕψος εἰς ὀγδοήκοντα πήχεις συναριθμεῖσθαι. ⟨166⟩ ὁ δὲ δεύτερος πύργος, ὃν ὠνόμασεν ἀπὸ τἀδελφοῦ Φασάηλον, τὸ μὲν πλάτος καὶ τὸ μῆκος ἴσον εἶχε, τετταράκοντα πήχεων ἕκαστον, ἐπὶ τετταράκοντα δ' αὐτοῦ τὸ ναστὸν ἦν ὕψος. ⟨167⟩ ἐπάνω δ' αὐτοῦ

περιῄει στοὰ δεκάπηχυς τὸ ὕψος, θωρακείοις τε καὶ προβόλοις σκεπομένη. ⟨168⟩ μέσην δ' ὑπερῳκοδόμητο τὴν στοὰν πύργος ἕτερος, εἴς τ' οἴκους πολυτελεῖς καὶ δὴ καὶ βαλανεῖον διῃρημένος, ὡς μηδὲν ἐνδέοι τῷ πύργῳ βασίλειον δοκεῖν. τὰ δ' ἄκρα τοῖς προμαχῶσι καὶ ταῖς τύρσεσι μᾶλλον ἤπερ ὁ πρὸ αὐτοῦ κεκόσμητο. ⟨169⟩ πήχεων δ' ἦν τὸ πᾶν ὕψος ὡς ἐνενήκοντα, καὶ τὸ μὲν σχῆμα παρεῴκει τῷ κατὰ τὴν Φάρον ἐκπυρσεύοντι τοῖς ἐπ' Ἀλεξανδρείας πλέουσι, τῇ περιοχῇ δὲ πολὺ μεῖζον ἦν. τηνικαῦτά γε μὴν τυραννεῖον ἀπεδείχθη τοῦ Σίμωνος. ⟨170⟩ ὁ δὲ τρίτος πύργος ἡ Μαριάμμη (τοῦτο γὰρ ἡ βασιλὶς ἐκαλεῖτο) μέχρι μὲν εἴκοσι πήχεων ναστὸς ἦν, εἴκοσι δὲ πήχεις εἰς εὖρος διέβαινε καὶ μῆκος ἴσον. ⟨171⟩ πολυτελεστέραν δὲ καὶ ποικιλωτέραν τῶν ἄλλων τὴν οἴκησιν εἶχεν ἐπάνω, τοῦ βασιλέως οἰκεῖον ὑπολαβόντος τὸν ἀπὸ γυναικὸς ὀνομασθέντα κεκοσμῆσθαι πλέον ἢ τοὺς ἀπ' ἀνδρῶν, ὥσπερ ἐκείνους τοῦ τῆς γυναικὸς ὀχυρωτέρους. τούτου τὸ πᾶν ὕψος πεντήκοντα καὶ πέντε πήχεων ἦν.

4 *⟨172⟩ τηλικοῦτοι δ' ὄντες οἱ τρεῖς τὸ μέγεθος πολὺ μείζονες ἐφαίνοντο διὰ τὸν τόπον· ⟨173⟩ αὐτό τε γὰρ τὸ ἀρχαῖον τεῖχος, ἐν ᾧ ἦσαν, ἐφ' ὑψηλῷ λόφῳ δεδόμητο, καὶ τοῦ λόφου καθάπερ κορυφή τις ὑψηλοτέρα προανεῖχεν εἰς τριάκοντα πήχεις, ὑπὲρ ἣν οἱ πύργοι κείμενοι πολὺ δή τι τοῦ μετεώρου προσελάμβανον. ⟨174⟩ θαυμάσιον δὲ καὶ τῶν λίθων ἦν τὸ μέγεθος. οὐ γὰρ ἐξ εἰκαίας χερμάδος, οὐδὲ φορητῶν ἀνθρώποις πετρῶν συνειστήκεσαν, λευκὴ δὲ μάρμαρος ἐτμήθη. ⟨175⟩ καὶ τὸ μὲν μῆκος ἑκάστης πήχεων ἦν εἴκοσι, δέκα δ' εὖρος, καὶ βάθος πέντε. συνήνωντο δ' ἐπ' ἀλλήλοις, ὡς δοκεῖν ἕκαστον πύργον*

μίαν εἶναι πέτραν ἀναπεφυκυῖαν, ἔπειτα δὲ περιεξέσθαι χερσὶ τεχνιτῶν εἰς σχῆμα καὶ γωνίας· οὕτως οὐδαμόθεν ἡ συνάφεια τῆς ἁρμονίας διεφαίνετο. ⟨176⟩ *κειμένοις δὲ πρὸς ἄρκτον αὐτοῖς ἔνδοθεν ἡ τοῦ βασιλέως αὐλὴ προσέζευκτο, παντὸς λόγου κρείττων.* ⟨177⟩ *οὔτε γὰρ πολυτελείας οὔτε κατασκευῆς τινος ἔλειπεν ὑπερβολήν, ἀλλὰ τετείχιστο μὲν ἅπασα τριάκοντα πήχεις τὸ ὕψος κύκλῳ κατ' ἴσον διάστημα, κεκοσμημένοις δὲ πύργοις διείληπτο ἀνδρῶσί τε μεγίστοις καὶ εἰς ξενῶνας ἑκατοντακλίνους,* ⟨178⟩ *ἐν οἷς ἀδιήγητος μὲν ἡ ποικιλία τῶν λίθων ἦν (συνῆκτο γὰρ πολὺς ὁ πανταχοῦ σπάνιος), θαυμασταὶ δ' ὀροφαὶ μήκει τε δοκῶν καὶ λαμπρότητι προκοσμημάτων.* ⟨179⟩ *οἴκων δὲ πλῆθος, καὶ διαφοραὶ σχημάτων περὶ τούτους μυρίαι· πᾶσί γε μὴν ἀποσκευαὶ πλήρεις, καὶ τὰ πλείω τῶν ἐν ἑκάστοις κειμένων ἐξ ἀργύρου τε καὶ χρυσοῦ.* ⟨180⟩ *περίστοα δὲ δι' ἀλλήλων ἐν κυκλῳ πολλά, καὶ στῦλοι πρὸς ἑκάστῳ διάφοροι. τά γε μὴν τούτων ὕπαιθρα πανταχοῦ χλοερά,* ⟨181⟩ *καὶ ποικίλαι μὲν ὗλαι μακροὶ δὲ δι' αὐτῶν περίπατοι, καὶ περὶ τούτους εὔριποι βαθεῖς δεξαμεναί τε πολλαχοῦ χαλκουργημάτων περίπλεοι, δι' ὧν τὸ ὕδωρ ἐξεχεῖτο, καὶ πολλοὶ περὶ τὰ νάματα πύργοι πελειάδων ἡμέρων.* ⟨182⟩ *ἀλλὰ γὰρ οὔθ' ἑρμηνεῦσαι δυνατὸν ἀξίως τὰ βασίλεια, καὶ φέρει βάσανον ἡ μνήμη, τὰς τοῦ λῃστρικοῦ πυρὸς δαπάνας ἀναφέρουσα·* ⟨183⟩ *οὐ γὰρ ταῦτα Ῥωμαῖοι κατέφλεξαν, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἔνδον ἐπιβούλων, ὡς προειρήκαμεν, ἐν ἀρχῇ τῆς ἀποστάσεως κατεφλέχθησαν. κἀπὸ μὲν τῆς Ἀντωνίας ἤρξατο τὸ πῦρ, μετέβη δ' ἐπὶ τὰ βασίλεια, καὶ τῶν τριῶν πύργων τὰς στέγας ἐπενεμήθη.*

5 ⟨184⟩ τὸ δ᾽ ἱερὸν ἵδρυτο μέν, ὥσπερ ἔφην, ἐπὶ λόφου καρτεροῦ, κατ᾽ ἀρχὰς δὲ μόλις ἐξήρκει τὸ ἀνωτάτω χθαμαλὸν αὐτοῦ τῷ τε ναῷ καὶ τῷ βωμῷ· τὰ γὰρ πέριξ ἀπόκρημνος ἦν καὶ κατάντης. ⟨185⟩ τοῦ δὲ βασιλέως Σολομῶνος, ὃς δὴ καὶ τὸν ναὸν ἔκτισε, τὸ κατ᾽ ἀνατολὰς μέρος ἐκτειχίσαντος, ἐπετέθη μία στοὰ τῷ χώματι, καὶ κατά γε τὰ λοιπὰ μέρη γυμνὸς ὁ ναὸς ἦν. τοῖς δ᾽ ἑξῆς αἰῶσιν ἀεί τι τοῦ λαοῦ προσχωννύντος, ἀνισούμενος ὁ λόφος ηὐρύνετο. ⟨186⟩ διακόψαντες δὲ καὶ τὸ προσάρκτιον τεῖχος τοσοῦτον προσελάμβανον ὅσον ὕστερον ἐπεῖχεν ὁ τοῦ παντὸς ἱεροῦ περίβολος. ⟨187⟩ τειχίσαντες δ᾽ ἐκ ῥίζης τριχῇ κύκλῳ τὸν λόφον, καὶ μεῖζον ἐλπίδος ἐκπονήσαντες ἔργον, εἰς ὃ μακροὶ μὲν ἐξανηλώθησαν αἰῶνες αὐτοῖς καὶ οἱ ἱεροὶ δὲ θησαυροὶ πάντες, οὓς ἀνεπίμπλασαν οἱ παρὰ τῆς οἰκουμένης δασμοὶ πεμπόμενοι τῷ θεῷ, τούς τ᾽ ἄνω περιβόλους καὶ τὸ κάτω ἱερὸν ἀμφεδείμαντο. ⟨188⟩ τούτου τὸ ταπεινότατον ἀπὸ τριακοσίων ἀνετειχίσαντο πήχεων, κατὰ δέ τινας τόπους καὶ πλείονος. οὐ μέντοι πᾶν τὸ βάθος ἐφαίνετο τῶν θεμελίων· ἐπὶ πολὺ γὰρ ἔχωσαν τὰς φάραγγας, ἀνισοῦν βουλόμενοι τοὺς στενωποὺς τοῦ ἄστεως. ⟨189⟩ πέτραι δὲ τετταρακονταπήχεις τὸ μέγεθος ἦσαν τοῦ δομήματος. ἥ τε γὰρ δαψίλεια τῶν χρημάτων καὶ ἡ τοῦ λαοῦ φιλοτιμία λόγου μείζονας ἐποιεῖτο τὰς ἐπιβολάς, καὶ τὸ μηδ᾽ ἐλπισθὲν ἕξειν πέρας ἐπιμονῇ καὶ χρόνοις ἦν ἀνύσιμον.

2 ⟨190⟩ ἦν δ᾽ ἄξια τῶν τηλικούτων θεμελίων καὶ τὰ ὑπὲρ αὐτῶν ἔργα. διπλαῖ μὲν γὰρ αἱ στοαὶ πᾶσαι, κίονες δ᾽ αὐταῖς εἰκοσιπέντε πήχεων τὸ ὕψος ἐφεστήκεσαν, μονόλιθοι λευκοτάτης μαρμάρου, κεδρίνοις δὲ

φατνώμασιν ὠρόφωντο. ⟨191⟩ τούτων ἡ μὲν φυσικὴ πολυτέλεια καὶ τὸ εὔξεστον καὶ τὸ ἁρμόνιον παρεῖχε θεωρίαν ἀξιόλογον, οὐδενὶ δ' ἔξωθεν οὔτε ζωγραφίας οὔτε γλυφίδος ἔργῳ προσηγλάιστο. ⟨192⟩ καὶ πλατεῖαι μὲν ἦσαν ἐπὶ τριάκοντα πήχεις, ὁ δὲ πᾶς κύκλος αὐτῶν εἰς ἓξ σταδίους συνεμετρεῖτο, περιλαμβανομένης καὶ τῆς Ἀντωνίας. τὸ δ' ὕπαιθρον ἅπαν πεποίκιλτο παντοδαπῷ λίθῳ κατεστρωμένον. ⟨193⟩ διὰ τούτου προϊόντων ἐπὶ τὸ δεύτερον ἱερὸν δρύφακτος περιβέβλητο λίθινος, τρίπηχυς μὲν ὕψος, πάνυ δὲ χαριέντως διειργασμένος. ⟨194⟩ ἐν αὐτῷ δ' εἱστήκεσαν ἐξ ἴσου διαστήματος στῆλαι τὸν τῆς ἁγνείας προσημαίνουσαι νόμον, αἳ μὲν Ἑλληνικοῖς αἳ δὲ Ῥωμαϊκοῖς γράμμασι, μηδέν' ἀλλόφυλον ἐντὸς τοῦ ἁγίου παριέναι· τὸ γὰρ δεύτερον ἱερὸν ἅγιον ἐκαλεῖτο. ⟨195⟩ καὶ τεσσαρσικαίδεκα μὲν βαθμοῖς ἦν ἀναβατὸν ἀπὸ τοῦ πρώτου, τετράγωνον δ' ἄνω καὶ τείχει περιπεφραγμένον ἰδίῳ. ⟨196⟩ τούτου τὸ μὲν ἔξωθεν ὕψος, καίπερ τετταράκοντα πήχεων ὑπάρχον, ὑπὸ τῶν βαθμῶν ἐκαλύπτετο, τὸ δ' ἔνδον εἴκοσι καὶ πέντε πήχεων ἦν· πρὸς γὰρ ὑψηλοτέρῳ δεδομημένου τοῖς βαθμοῖς οὐκέτ' ἦν ἅπαν εἴσω καταφανές, καλυπτόμενον ὑπὸ τοῦ λόφου. ⟨197⟩ μετὰ δὲ τοὺς τετταρασκαίδεκα βαθμοὺς τὸ μέχρι τοῦ τείχους διάστημα πήχεων ἦν δέκα, πᾶν ἰσόπεδον. ⟨198⟩ ἔνθεν ἄλλοι πάλιν πεντέβαθμοι κλίμακες ἀνῆγον ἐπὶ τὰς πύλας, αἳ ἀπὸ μὲν ἄρκτου καὶ μεσημβρίας ὀκτώ, καθ' ἑκάτερον τέτταρες, δύο δ' ἦσαν ἐξ ἀνατολῆς κατ' ἀνάγκην· διατετειχισμένου γὰρ κατὰ τοῦτο τὸ κλῖμα ταῖς γυναιξὶν ἰδίου πρὸς θρησκείαν χώρου, ἔδει δευτέραν εἶναι πύλην· τέτμητο δ' αὕτη τῆς πρώτης ἀντικρύ. ⟨199⟩ κἀκ τῶν ἄλλων δὲ κλιμάτων μία

μεσημβρινὴ πύλη καὶ μία βόρειος, δι' ἧς εἰς τὴν γυναικωνῖτιν εἰσῆγον· κατὰ γὰρ τὰς ἄλλας οὐκ ἐξῆν παρελθεῖν γυναιξίν, ἀλλ' οὐδὲ κατὰ τὴν σφετέραν ὑπερβῆναι τὸ διατείχισμα. ἀνεῖτό γε μὴν ταῖς τ' ἐπιχωρίοις καὶ ταῖς ἔξωθεν ὁμοφύλοις ἐν ἴσῳ πρὸς θρησκείαν ὁ χῶρος. ⟨200⟩ τὸ δὲ πρὸς δύσιν μέρος οὐκ εἶχε πύλην, ἀλλὰ διηνεκὲς ἐδεδόμητο ταύτῃ τὸ τεῖχος. αἱ στοαὶ δὲ μεταξὺ τῶν πυλῶν ἀπὸ τοῦ τείχους ἔνδον τετραμμέναι πρὸ τῶν γαζοφυλακίων, σφόδρα μὲν καλοῖς καὶ μεγάλοις ἀνείχοντο κίοσιν, ἦσαν δ' ἁπλαῖ, καὶ πλὴν τοῦ μεγέθους τῶν κάτω κατ' οὐδὲν ἀπελείποντο.
3 ⟨201⟩ τῶν δὲ πυλῶν αἱ μὲν ἐννέα χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ κεκαλυμμέναι πανταχόθεν ἦσαν, ὁμοίως αἵ τε παραστάδες καὶ τὰ ὑπέρθυρα· μία δ' ἡ ἔξωθεν τοῦ νεὼ Κορινθίου χαλκοῦ, πολὺ τῇ τιμῇ τὰς καταργύρους καὶ περιχρύσους ὑπεραίρουσα. ⟨202⟩ καὶ δύο μὲν ἑκάστου πυλῶνος θύραι, τριάκοντα δὲ πήχεων τὸ ὕψος ἑκάστης, καὶ τὸ πλάτος ἦν πεντεκαίδεκα. ⟨203⟩ μετὰ μέντοι τὰς εἰσόδους ἐνδοτέρω πλατυνόμενοι παρ' ἑκάτερον τριακονταπήχεις ἐξέδρας εἶχον εὖρός τε καὶ μῆκος πυργοειδεῖς, ὑψηλὰς δ' ὑπὲρ τετταράκοντα πήχεις. δύο δ' ἀνεῖχον ἑκάστην κίονες, δώδεκα πήχεων τὴν περιοχὴν ἔχοντες. ⟨204⟩ καὶ τῶν μὲν ἄλλων ἴσον ἦν τὸ μέγεθος, ἡ δ' ὑπὲρ τὴν Κορινθίαν ἀπὸ τῆς γυναικωνίτιδος ἐξ ἀνατολῆς ἀνοιγομένη τῆς τοῦ ναοῦ πύλης ἀντικρὺ πολὺ μείζων· ⟨205⟩ πεντήκοντα γὰρ πήχεων οὖσα τὴν ἀνάτασιν, τετταρακονταπήχεις τὰς θύρας εἶχε, καὶ τὸν κόσμον πολυτελέστερον, ἐπὶ δαψιλὲς πάχος ἀργύρου τε καὶ χρυσοῦ. τοῦτον δὲ ταῖς ἐννέα πύλαις ἐπέχεεν ὁ Τιβερίου πατὴρ Ἀλέξανδρος. ⟨206⟩ βαθμοὶ δὲ πεντεκαίδεκα πρὸς τὴν μείζονα πύλην ἀπὸ τοῦ τῶν

γυναικῶν διατειχίσματος ἀνῆγον· τῶν γὰρ κατὰ τὰς ἄλλας πέντε βαθμῶν ἦσαν βραχύτεροι.

⟨207⟩ *αὐτὸς δ' ὁ ναὸς κατὰ μέσον κείμενος, τὸ* 4
ἅγιον ἱερόν, δώδεκα βαθμοῖς ἦν ἀναβατός. καὶ τὸ μὲν κατὰ πρόσωπον ὕψος τε καὶ εὖρος ἴσον ἀνὰ πήχεις ἑκατόν, κατόπιν δὲ τετταράκοντα πήχεσι στενότερος· ἔμπροσθεν γὰρ ὥσπερ ὦμοι παρ' ἑκάτερον εἰκοσιπήχεις διέβαινον. ⟨208⟩ *ἡ πρώτη δ' αὐτοῦ πύλη, πήχεων ἑβδομήκοντα τὸ ὕψος οὖσα καὶ εὖρος εἴκοσι καὶ πέντε, θύρας οὐκ εἶχε· τοῦ γὰρ οὐρανοῦ τὸ ἀφανὲς καὶ ἀδιάκλειστον ἐνέφαινε· κεχρύσωτο δὲ τὰ μέτωπα πάντα, καὶ δι' αὐτῆς ὅ τε πρῶτος οἶκος ἔσωθεν ἅπας κατεφαίνετο, μέγιστος ὤν, καὶ τὰ περὶ τὴν εἴσω πύλην πάντα λαμπόμενα χρυσῷ τοῖς ὁρῶσιν ὑπέπιπτεν.* ⟨209⟩ *τοῦ δὲ ναοῦ ὄντος εἴσω διστέγου, μόνος ὁ πρῶτος οἶκος προύκειτο, καὶ διηνεκὲς εἰς τὸ ὕψος, ἀνατεινόμενος μὲν ἐπ' ἐνενήκοντα πήχεις, μηκυνόμενος δ' ἐπὶ πεντήκοντα καὶ διαβαίνων ἐπ' εἴκοσιν.* ⟨210⟩ *ἡ δὲ διὰ τοῦ οἴκου πύλη κεχρύσωτο μέν, ὡς ἔφην, πᾶσα, καὶ ὅλος ὁ περὶ αὐτὴν τοῖχος, εἶχε δὲ καὶ τὰς χρυσᾶς ὑπὲρ αὐτῆς ἀμπέλους, ἀφ' ὧν βότρυες ἀνδρομήκεις κατεκρέμαντο.* ⟨211⟩ *ὄντος δ' ἤδη τοῦ ναοῦ διστέγου ταπεινοτέρα τῆς ἔξωθεν ὄψεως ἡ ἔνδον ἦν, καὶ θύρας εἶχε χρυσᾶς πεντηκονταπέντε πήχεων τὸ ὕψος, εὖρος δ' ἑκκαίδεκα.* ⟨212⟩ *πρὸ δὲ τούτων ἰσόμηκες καταπέτασμα πέπλος ἦν Βαβυλώνιος, ποικιλτὸς ἐξ ὑακίνθου καὶ βύσσου κόκκου τε καὶ πορφύρας, θαυμαστῶς μὲν εἰργασμένος, οὐκ ἀθεώρητον δὲ τῆς ὕλης τὴν κρᾶσιν ἔχων, ἀλλ' ὥσπερ εἰκόνα τῶν ὅλων.* ⟨213⟩ *ἐδόκει γὰρ αἰνίττεσθαι τῇ κόκκῳ μὲν τὸ πῦρ, τῇ βύσσῳ δὲ τὴν γῆν, τῇ δ' ὑακίνθῳ τὸν ἀέρα καὶ*

τῇ πορφύρᾳ τὴν θάλατταν, τῶν μὲν ἐκ τῆς χρόας ὁμοιουμένων, τῆς δὲ βύσσου καὶ τῆς πορφύρας διὰ τὴν γένεσιν, ἐπειδὴ τὴν μὲν ἀναδίδωσιν ἡ γῆ τὴν δ' ἡ θάλαττα. ⟨214⟩ κατεγέγραπτο δ' ὁ πέπλος πᾶσαν τὴν οὐράνιον θεωρίαν, πλὴν τῶν ζῳδίων.

5 ⟨215⟩ παριόντας δ' εἴσω τὸ ἐπίπεδον τοῦ ναοῦ μέρος ἐξεδέχετο. τούτου τοίνυν τὸ μὲν ὕψος ἑξήκοντα πήχεων καὶ τὸ μῆκος ἴσον, εἴκοσι δὲ πήχεων τὸ πλάτος ἦν. ⟨216⟩ τὸ δ' ἑξηκοντάπηχυ πάλιν διῄρητο, καὶ τὸ μὲν πρῶτον μέρος ἀποτετμημένον ἐπὶ τετταράκοντα πήχεις εἶχεν ἐν αὐτῷ τρία θαυμασιώτατα καὶ περιβόητα πᾶσιν ἀνθρώποις ἔργα, λυχνίαν τράπεζαν θυμιατήριον. ⟨217⟩ ἐνέφαινον δ' οἱ μὲν ἑπτὰ λύχνοι τοὺς πλάνητας (τοσοῦτοι γὰρ ἀπ' αὐτῆς διήρτηντο τῆς λυχνίας), οἱ δ' ἐπὶ τῆς τραπέζης ἄρτοι δώδεκα τόν τε ζῳδιακὸν κύκλον καὶ τὸν ἐνιαυτόν· ⟨218⟩ τὸ θυμιατήριον δὲ διὰ τῶν τρισκαίδεκα θυμιαμάτων, οἷς ἐκ θαλάττης ἀνεπίμπλατο καὶ τῆς ἀοικήτου καὶ τῆς οἰκουμένης, ἐσήμαινεν ὅτι τοῦ θεοῦ πάντα καὶ τῷ θεῷ. ⟨219⟩ τὸ δ' ἐνδοτάτω μέρος εἴκοσι μὲν ἦν πήχεων, διείργετο δ' ὁμοίως καταπετάσματι πρὸς τὸ ἔξωθεν. ἔκειτο δ' οὐδὲν ὅλως ἐν αὐτῷ, ἄβατον δὲ καὶ ἄχραντον καὶ ἀθέατον ἦν πᾶσιν, ἁγίου δ' ἅγιον ἐκαλεῖτο. ⟨220⟩ περὶ δὲ τὰ πλευρὰ τοῦ κάτω ναοῦ δι' ἀλλήλων ἦσαν οἶκοι τρίστεγοι πολλοί, καὶ παρ' ἑκάτερον εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τῆς πύλης εἴσοδοι. ⟨221⟩ τὸ δ' ὑπερῷον μέρος τούτους μὲν οὐκέτ' εἶχε τοὺς οἴκους, παρόσον ἦν καὶ στενότερον [illegible]ηλὸν δ' ἐπὶ τετταράκοντα πήχεις καὶ λιτότερον [illegible]υ. συνάγεται δ' οὕτω πρὸς ἑξήκοντα τοῖς τοῦ πήχεων ἑκατὸν τὸ πᾶν ὕψος.

τὸ δ' ἔξωθεν αὐτοῦ πρόσωπον οὐδὲν οὔτ'

εἰς ψυχῆς οὔτ' εἰς ὀμμάτων ἔκπληξιν ἀπέλειπε. πλαξὶ γὰρ χρυσοῦ στιβαραῖς κεκαλυμμένος πάντοθεν, ὑπὸ τὰς πρώτας ἀνατολὰς πυρωδεστάτην ἀπέπαλλεν αὐγήν, καὶ τῶν βιαζομένων ἰδεῖν τὰς ὄψεις ὥσπερ ἡλιακαῖς ἀκτῖσιν ἀπέστρεφε. ⟨223⟩ τοῖς γε μὴν εἰσαφικνουμένοις ξένοις πόρρωθεν ὅμοιος ὄρει χιόνος πλήρει κατεφαίνετο· καὶ γὰρ καθ' ἃ μὴ κεχρύσωτο λευκότατος ἦν. ⟨224⟩ κατὰ κορυφὴν δὲ χρυσοῦς ὀβελοὺς ἀνεῖχε τεθηγμένους, ὡς μή τινι προσκαθεζομένῳ μολύνοιτο τῶν ὀρνέων. τῶν δ' ἐν αὐτῷ λίθων ἔνιοι μῆκος πέντε καὶ τετταράκοντα πήχεων ἦσαν, ὕψος πήχεων πέντε, εὖρος δ' ἕξ. ⟨225⟩ πρὸ αὐτοῦ δ' ὁ βωμὸς πεντεκαίδεκα μὲν ὕψος ἦν πήχεων, εὖρος δὲ καὶ μῆκος ἐκτείνων ἴσον, ἀνὰ πεντήκοντα πήχεις. τετράγωνος δ' ἵδρυτο, κερατοειδεῖς προανέχων γωνίας, κἀπὸ μεσημβρίας ἐπ' αὐτὸν ἄνοδος ἠρέμα προσάντης ὑπτίαστο. κατεσκευάσθη δ' ἄνευ σιδήρου, καὶ οὐδέποτ' ἔψαυεν αὐτοῦ σίδηρος. ⟨226⟩ περιέστεφε δὲ τόν τε ναὸν καὶ τὸν βωμὸν εὔλιθόν τι καὶ χαρίεν γείσιον, ὅσον πηχυαῖον ὕψος, ὃ διεῖργεν ἐξωτέρω τὸν δῆμον ἀπὸ τῶν ἱερέων. ⟨227⟩ γονορροίοις μὲν δὴ καὶ λεπροῖς ἡ πόλις ὅλη, τὸ δ' ἱερὸν γυναικῶν ἐμμηνίοις ἀπεκέκλειστο, παρελθεῖν δὲ ταύταις οὐδὲ καθαραῖς ἐξῆν ὃν προείπομεν ὅρον. ἀνδρῶν δ' οἱ μὴ κατὰ πᾶν ἡγνευκότες εἴργοντο τῆς ἔνδον αὐλῆς, καὶ τῶν ἱερέων πάλιν οἱ μὴ καθαρεύοντες εἴργοντο. ⟨228⟩ τῶν δ' ἀπὸ γένους ἱερέων ὅσοι 7
διὰ πήρωσιν οὐκ ἐλειτούργουν, παρῆσάν θ' ἅμα τοῖς ὁλοκλήροις ἐνδοτέρω τοῦ γεισίου, καὶ τὰς ἀπὸ τοῦ γένους ἐλάμβανον μερίδας, ταῖς γε μὴν ἐσθῆσιν ἰδιωτικαῖς ἐχρῶντο· τὴν γὰρ ἱερὰν ὁ λειτουργῶν ἠμφιέννυτο μόνος. ⟨229⟩ ἐπὶ δὲ τὸ θυσιαστήριον καὶ τὸν

ναὸν ἀνέβαινον οἱ τῶν ἱερέων ἄμωμοι, βύσσον μὲν ἀμπεχόμενοι, μάλιστα δ' ἀπ' ἀκράτου νήφοντες δέει τῆς θρησκείας, ὡς μή τι παραβαῖεν ἐν τῇ λειτουργίᾳ. ⟨230⟩ ὁ δ' ἀρχιερεὺς ἀνῄει μὲν σὺν αὐτοῖς, ἀλλ' οὐκ ἀεί, ταῖς δ' ἑβδομάσι καὶ νουμηνίαις καὶ εἴ τις ἑορτὴ πάτριος ἢ πανήγυρις ἦν πάνδημος ἀγομένη δι' ἔτους. ⟨231⟩ ἐλειτούργει δὲ τοὺς μηροὺς μὲν ἄχρι αἰδοίου διαζώματι καλύπτων, λινοῦν δ' ὑποδύτην ἔνδοθεν λαμβάνων, καὶ ποδήρες καθύπερθεν ὑακίνθινον ἔνδυμα στρογγύλον, θυσανωτὸν ἔργον. τῶν δὲ θυσάνων ἀπήρτηντο κώδωνες χρυσοῖ καὶ ῥοαὶ παράλληλοι, βροντῆς μὲν οἱ κώδωνες ἀστραπῆς δ' αἱ ῥοαὶ σημεῖον. ⟨232⟩ ἡ δὲ τὸ ἔνδυμα τῷ στέρνῳ προσηλοῦσα ταινία πέντε διηνθισμένη ζώναις πεποίκιλτο, χρυσοῦ τε καὶ πορφύρας καὶ κόκκου, πρὸς δὲ βύσσου καὶ ὑακίνθου, δι' ὧν ἔφαμεν καὶ τὰ τοῦ ναοῦ καταπετάσματα συνυφάνθαι. ⟨233⟩ τούτοις δὲ καὶ ἐπωμίδα κεκραμένην εἶχεν, ἐν ᾗ πλείων χρυσὸς ἦν. σχῆμα μὲν οὖν ἐνδυτοῦ θώρακος εἶχεν, δύο δ' αὐτὴν ἐνεπόρπων ἀσπιδίσκαι χρυσαῖ, κατεκέκλειντο δ' ἐν ταύταις κάλλιστοί τε καὶ μέγιστοι σαρδόνυχες, τοὺς ἐπωνύμους τῶν τοῦ ἔθνους φυλῶν ἐπιγεγραμμέναι. ⟨234⟩ κατὰ δὲ θάτερον ἄλλοι προσήρτηντο λίθοι δώδεκα, κατὰ τρεῖς εἰς τέτταρα μέρη διῃρημένοι, σάρδιον τόπαζος σμάραγδος, ἄνθραξ ἴασπις σάπφειρος, ἀχάτης ἀμέθυστος λιγύριον, ὄνυξ βήρυλλος χρυσόλιθος· ὧν ἐφ' ἑκάστου πάλιν εἷς τῶν ἐπωνύμων ἐγέγραπτο. ⟨235⟩ τὴν δὲ κεφαλὴν βυσσίνη μὲν ἔσκεπε τιάρα, κατέστεπτο δ' ὑακίνθῳ· περὶ ἣν χρυσοῦς ἄλλος ἦν στέφανος ἔκτυπα φέρων τὰ ἱερὰ γράμματα· ⟨236⟩ ταῦτα δ' ἐστὶ φωνήεντα τέτταρα. ταύτην μὲν οὖν τὴν ἐσθῆτα οὐκ ἐφόρει τὸν ἄλλον

χρόνον, λιτοτέραν δ' ἀνελάμβανεν, ὁπότε δ' εἰσίοι εἰς τὸ ἄδυτον· εἰσῄει δ' ἅπαξ κατ' ἐνιαυτὸν μόνος, ἐν ᾗ νηστεύειν ἔθος ἡμέρᾳ πάντας τῷ θεῷ.

⟨237⟩ *καὶ τὰ μὲν περὶ τῆς πόλεως καὶ τοῦ ναοῦ, τῶν τ' ἐπὶ τούτοις ἐθῶν καὶ νόμων, αὖθις ἀκριβέστερον ἐροῦμεν· οὐ γὰρ ὀλίγος περὶ αὐτῶν καταλείπεται λόγος·* ⟨238⟩ *ἡ δ' Ἀντωνία κατὰ γωνίαν μὲν δύο* 8
στοῶν ἔκειτο τοῦ πρώτου ἱεροῦ, τῆς τε πρὸς ἑσπέραν καὶ τῆς πρὸς ἄρκτον, δεδόμητο δ' ὑπὲρ πέτρας πεντηκονταπήχους μὲν ὕψος, περικρήμνου δὲ πάσης. ἔργον δ' ἦν Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἐν ᾧ μάλιστα τὸ φύσει μεγαλόνουν ἐπεδείξατο. ⟨239⟩ *πρῶτον μὲν γὰρ ἐκ ῥίζης ἡ πέτρα πλαξὶ κεκάλυπτο λείαις λίθων, εἴς τε κάλλος καὶ ὡς ἀπολισθάνοι πᾶς ὁ προσβαίνειν καὶ κατιέναι πειρώμενος·* ⟨240⟩ *ἔπειτα πρὸ τῆς τοῦ πύργου δομήσεως τριῶν πήχεων τεῖχος ἦν, ἐνδοτέρω δὲ τούτου τὸ πᾶν ἀνάστημα τῆς Ἀντωνίας ἐπὶ τετταράκοντα πήχεις ἠγείρετο.* ⟨241⟩ *τὸ δ' ἔνδον βασιλείων εἶχε χώραν καὶ διάθεσιν· μεμέριστο γὰρ εἰς πᾶσαν οἴκων ἰδέαν τε καὶ χρῆσιν, περίστοά τε καὶ βαλανεῖα καὶ στρατοπέδων αὐλὰς πλατείας, ὡς τῷ μὲν πάντ' ἔχειν τὰ χρειώδη πόλις εἶναι δοκεῖν, τῇ πολυτελείᾳ δὲ βασίλειον.* ⟨242⟩ *πυργοειδὴς δ' οὖσα τὸ πᾶν σχῆμα κατὰ γωνίαν τέτταρσιν ἑτέροις διείληπτο πύργοις, ὧν οἱ μὲν ἄλλοι πεντήκοντα τὸ ὕψος, ὁ δ' ἐπὶ τῇ μεσημβρινῇ καὶ κατ' ἀνατολὴν γωνίᾳ κείμενος ἑβδομήκοντα πήχεων ἦν, ὡς καθορᾶν ὅλον ἀπ' αὐτοῦ τὸ ἱερόν.* ⟨243⟩ *καθ' ἃ δὲ συνῆπτε ταῖς τοῦ ἱεροῦ στοαῖς, εἰς ἀμφοτέρας εἶχε καταβάσεις, δι' ὧν κατιόντες οἱ φρουροὶ* ⟨244⟩ *(καθῆστο γὰρ ἀεὶ ἐπ' αὐτῆς τάγμα Ῥωμαίων) καὶ διιστάμενοι περὶ τὰς στοὰς μετὰ τῶν ὅπλων ἐν*

ταῖς ἑορταῖς τὸν δῆμον ὡς μή τι νεωτερισθείη παρεφύλαττον· ⟨245⟩ φρούριον γὰρ ἐπέκειτο τῇ πόλει μὲν τὸ ἱερόν, τῷ ἱερῷ δ' ἡ Ἀντωνία. κατὰ δὲ ταύτην οἱ τῶν τριῶν φύλακες ἦσαν, καὶ τῆς ἄνω πόλεως ἴδιον φρούριον ἦν, τὰ Ἡρώδου βασίλεια. ⟨246⟩ ἡ Βεζεθὰ δὲ λόφος διῄρητο μέν, ὡς ἔφην, ἀπὸ τῆς Ἀντωνίας, πάντων δ' ὑψηλότατος ὢν μέρει τῆς καινῆς πόλεως προσῴκιστο, καὶ μόνος τῷ ἱερῷ κατ' ἄρκτον ἐπεσκότει.

⟨247⟩ περὶ μὲν δὴ τῆς πόλεως καὶ τῶν τειχῶν αὖθις εἰπεῖν ἀκριβέστερον ἕκαστα προτεθειμένος ἐπὶ
6 *τοῦ παρόντος ἀποχρώντως εἴρηκα· ⟨248⟩ τὸ μάχιμον δ' ἐν αὐτῇ καὶ στασιάζον πλῆθος περὶ Σίμωνα μὲν μύριοι ἦσαν, δίχα τῶν Ἰδουμαίων, πεντήκοντα δ' ἡγεμόνες τῶν μυρίων, ἐφ' οἷς οὗτος κύριος τῶν ὅλων. ⟨249⟩ Ἰδουμαῖοι δ' αὐτῷ συντελοῦντες εἰς πεντακισχιλίους ἄρχοντας εἶχον δέκα· τούτων προύχειν ἐδόκουν ὅ τε τοῦ Σωσᾶ Ἰάκωβος καὶ Σίμων υἱὸς Καθλᾶ. ⟨250⟩ Ἰωάννης δὲ τὸ ἱερὸν κατειληφὼς ἑξακισχιλίους ὁπλίτας εἶχεν ὑφ' ἡγεμόνας εἴκοσι. προσεγένοντο δ' αὐτῷ τότε καὶ οἱ ζηλωταί, παυσάμενοι τοῦ διαφέρεσθαι, δισχίλιοι μὲν ὄντες καὶ τετρακόσιοι, χρώμενοι δ' ἄρχοντι τῷ καὶ πρότερον Ἐλεαζάρῳ καὶ Σίμωνι τῷ Ἀρί. ⟨251⟩ πολεμούντων δὲ τούτων, ὡς ἔφαμεν, ἆθλον ὁ δῆμος ἦν ἑκατέρων, καὶ τὸ μὴ συναδικοῦν τοῦ λαοῦ μέρος ὑπ' ἀμφοῖν διηρπάζετο. ⟨252⟩ κατεῖχε δ' ὁ μὲν Σίμων τήν τ' ἄνω πόλιν καὶ τὸ μέγα τεῖχος ἄχρι τοῦ Κεδρῶνος, τοῦ τ' ἀρχαίου τείχους ὅσον ἀπὸ τῆς Σιλωᾶς ἀνακάμπτον εἰς ἀνατολὴν μέχρι τῆς Μονοβάζου κατέβαινεν αὐλῆς· βασιλεὺς δ' οὗτος ἦν τῶν ὑπὲρ Εὐφράτην Ἀδιαβηνῶν. ⟨253⟩ κατεῖχε δὲ καὶ τὴν πηγὴν καὶ τὴν Ἄκραν (αὕτη δ' ἦν ἡ κάτω πόλις) καὶ*

τὰ μέχρι τῶν Ἑλένης βασιλείων, τῆς τοῦ Μονοβάζου μητρός· ⟨254⟩ ὁ δὲ Ἰωάννης τό θ' ἱερὸν καὶ τὰ πέριξ ἐπ' οὐκ ὀλίγον, τόν τε Ὀφλᾶν καὶ τὴν Κεδρῶνα καλουμένην φάραγγα. τὸ μεταξὺ δὲ τούτων ἐμπρήσαντες τῷ πρὸς ἀλλήλους πολέμῳ χώραν ἀνεῖσαν. ⟨255⟩ οὐδὲ γὰρ πρὸς τοῖς τείχεσιν ἐστρατοπεδευμένων Ῥωμαίων ἔνδον ἡ στάσις ἠρέμει, βραχὺ δὲ πρὸς τὴν πρώτην ὑπονήψαντες ἐνδρομὴν ἀνενόσουν, καὶ κατὰ σφᾶς πάλιν διαστάντες ἐμάχοντο, κατά τ' εὐχὴν πάντα τοῖς πολιορκοῦσιν ἔπραττον. ⟨256⟩ οὔτε γοῦν αὐτοί τι χεῖρον ὑπὸ Ῥωμαίων ἔπαθον ὧν ἀλλήλους ἔδρασαν, οὔτε μετὰ τούτους ἡ πόλις ἐπειράθη καινοτέρου πάθους, ἀλλ' ἣ μὲν χαλεπώτερόν τι πρὸ τοῦ πεσεῖν ἠτύχησεν, οἱ δ' ἑλόντες αὐτὴν κατώρθωσάν τι μεῖζον. ⟨257⟩ φημὶ γὰρ ὡς τὴν μὲν πόλιν ἡ στάσις, Ῥωμαῖοι δ' εἷλον τὴν στάσιν, ἥπερ ἦν πολὺ τῶν τειχῶν ὀχυρωτέρα. καὶ τὸ μὲν σκυθρωπὸν τοῖς οἰκείοις, τὸ δίκαιον δ' ἄν τις εὐλόγως Ῥωμαίοις προσγράφοι. νοείτω δ' ὅπῃ τοῖς πράγμασιν ἕκαστος ἄγεται.

⟨258⟩ τῶν γε μὴν ἔνδον οὕτω διακειμένων, ὁ 2
Τίτος μετ' ἐπιλέκτων ἱππέων περιιὼν ἔξωθεν ᾗ προσβάλοι τοῖς τείχεσι κατεσκέπτετο. ⟨259⟩ ἀπορουμένῳ δὲ πάντοθεν (οὔτε γὰρ κατὰ τὰς φάραγγας ἦν που προσιτόν, καὶ κατὰ θάτερα τὸ πρῶτον τεῖχος ἐφαίνετο τῶν ὀργάνων στερεώτερον) ἐδόκει κατὰ τὸ Ἰωάννου τοῦ ἀρχιερέως μνημεῖον προσβαλεῖν· ⟨260⟩ ταύτῃ γὰρ τό τε πρῶτον ἦν ἔρυμα χθαμαλώτερον καὶ τὸ δεύτερον οὐ συνῆπτεν, ἀμελησάντων καθ' ἃ μὴ λίαν ἡ καινὴ πόλις συνῴκιστο τειχίζειν, ἀλλ' ἐπὶ τὸ τρίτον ἦν εὐπέτεια, δι' οὗ τήν τ' ἄνω πόλιν καὶ διὰ τῆς Ἀντωνίας τὸ ἱερὸν αἱρήσειν ἐπενόει. ⟨261⟩ ἐν δὲ

τούτῳ περιιόντος αὐτοῦ τοξεύεταί τις τῶν φίλων, ὀνόματι Νικάνωρ, κατὰ τὸν λαιὸν ὦμον, ἔγγιον μετὰ τοῦ Ἰωσήπου προσελθών, καὶ πειρώμενος εἰρηνικὰ τοῖς ἐπὶ τοῦ τείχους (οὐ γὰρ ἄγνωστος ἦν) διαλέγεσθαι. ⟨262⟩ *διὰ τοῦτο τὰς ὁρμὰς αὐτῶν ἐπιγνοὺς Καῖσαρ, εἰ μηδὲ τῶν ἐπὶ σωτηρίᾳ προσιόντων ἀπέχοιντο, παροξύνεται πρὸς τὴν πολιορκίαν, ἅμα τ' οὖν τοῖς τάγμασι δῃοῦν τὰ πρὸ τῆς πόλεως ἠφίει, καὶ συμφέροντας ἐκέλευσε τὴν ὕλην ἐγείρειν χώματα.* ⟨263⟩ *τριχῇ δὲ διατάξας τὴν στρατιὰν πρὸς τἆργα, μέσους ἵστησι τῶν χωμάτων τούς τ' ἀκοντιστὰς καὶ τοξότας, καὶ πρὸ τούτων τοὺς ὀξυβελεῖς καὶ καταπέλτας καὶ τὰς λιθοβόλους μηχανάς, ὡς τάς τ' ἐκδρομὰς εἴργοι τῶν πολεμίων ἐπὶ τἆργα καὶ τοὺς ἀπὸ τοῦ τείχους κωλύειν πειρωμένους.*

⟨264⟩ *κοπτομένων δὲ τῶν δένδρων τὰ προάστεια μὲν ἐν τάχει γεγύμνωτο, συμφερομένων δ' ἐπὶ τὰ χώματα τῶν ξύλων, καὶ τῆς στρατιᾶς ἁπάσης ἐπὶ τοὖργον ὡρμημένης, οὐδὲ τὰ παρὰ τῶν Ἰουδαίων ἠρέμει.* ⟨265⟩ *τὸν μὲν οὖν δῆμον ἐν ἁρπαγαῖς ὄντα καὶ φόνοις συνέβαινε τότε θαρρεῖν· ἀναπνεύσειν τε γὰρ περισπωμένων πρὸς τοὺς ἔξωθεν ὑπελάμβανον, καὶ λήψεσθαι παρὰ τῶν αἰτίων αὐτοὶ δίκας, εἰ Ῥω-*
3 *μαῖοι περιγένοιντο·* ⟨266⟩ *Ἰωάννης δέ, καίτοι χωρεῖν ἐπὶ τοὺς ἔξω πολεμίους τῶν περὶ αὐτὸν ὡρμημένων, δέει τοῦ Σίμωνος ἔμενεν.* ⟨267⟩ *οὐ μὴν ὁ Σίμων ἠρέμει (καὶ γὰρ ἦν ἔγγιον τῇ πολιορκίᾳ), τὰ δ' ἀφετήρια διίστησιν ἐπὶ τοῦ τείχους, ὅσα Κέστιόν τ' ἀφῄρηντο πρότερον καὶ τὴν ἐπὶ τῆς Ἀντωνίας φρουρὰν ἑλόντες ἔλαβον.* ⟨268⟩ *ἀλλὰ τούτων μὲν τοῖς πολλοῖς ἀχρεῖος ἡ κτῆσις ἦν δι' ἀπειρίαν, ὀλίγοι δ' ὑπὸ τῶν*

αὐτομόλων διδαχθέντες ἐχρῶντο κακῶς τοῖς ὀργάνοις· χερμάσι δὲ καὶ τόξοις τοὺς χωννύντας ἔβαλλον ἀπὸ τοῦ τείχους, καὶ κατὰ συντάξεις ἐκτρέχοντες αὐτοῖς συνεπλέκοντο. ⟨269⟩ τοῖς δ' ἐργαζομένοις ἀπὸ μὲν τῶν βελῶν ἦν σκέπη γέρρα τῶν χαρακωμάτων ὑπερτεταμένα, τὰ δ' ἀφετήρια πρὸς τοὺς ἐκθέοντας· θαυμαστὰ δὲ πᾶσι μὲν κατεσκεύαστο τοῖς τάγμασι, διαφόρως δὲ τῷ δεκάτῳ βιαιότεροί τ' ὀξυβελεῖς καὶ μείζονα λιθοβόλα, δι' ὧν οὐ μόνον τὰς ἐκδρομὰς ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπὶ τοῦ τείχους ἀνέτρεπον. ⟨270⟩ ταλαντιαῖοι μὲν γὰρ ἦσαν οἱ βαλλόμενοι πέτροι, δύο δὲ καὶ πλέον ᾖσαν σταδίους· ἡ πληγὴ δὲ οὐ τοῖς προεντυχοῦσι μόνον, ἐπὶ πολὺ δὲ καὶ τοῖς μετ' ἐκείνους ἦν ἀνυπόστατος. ⟨271⟩ οἵ γε μὴν Ἰουδαῖοι τὸ πρῶτον ἐφυλάττοντο τὴν πέτραν· λευκὴ γὰρ ἦν, ὥστε μὴ τῷ ῥοίζῳ σημαίνεσθαι μόνον ἀλλὰ καὶ τῇ λαμπρότητι προορᾶσθαι. ⟨272⟩ σκοποὶ οὖν αὐτοῖς ἐπὶ τῶν πύργων καθεζόμενοι προεμήνυον, ὁπότε σχασθείη τὸ ὄργανον καὶ ἡ πέτρα φέροιτο, τῇ πατρίῳ γλώσσῃ βοῶντες 'ὁ ἰὸς ἔρχεται'. διίσταντο δὲ καθ' οὓς ᾔει, καὶ προκατεκλίνοντο καὶ συνέβαινε φυλαττομένων ἄπρακτον διεκπίπτειν τὴν πέτραν. ⟨273⟩ ἀντεπινοοῦσι δὲ Ῥωμαῖοι μελαίνειν αὐτήν· τότε γὰρ οὐκέθ' ὁμοίως προορωμένης εὐστόχουν καὶ πολλοὺς ἅμα μιᾷ βολῇ διέφθειρον. ⟨274⟩ ἀλλ' οὐδὲ κακούμενοι μετ' ἀδείας παρεῖχον Ῥωμαίοις ἐγείρειν τὰ χώματα, πάσῃ δ' ἐπινοίᾳ καὶ τόλμῃ χρώμενοι καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν εἶργον.

⟨275⟩ τῶν δ' ἔργων συντετελεσμένων, μολιβδίδι 4
μὲν καὶ λίνῳ διαμετροῦσιν οἱ τέκτονες τὸ διάστημα πρὸς τὸ τεῖχος, ἀπὸ τῶν χωμάτων ῥίψαντες· οὐ γὰρ ἐνῆν ἄλλως ἄνωθεν βαλλομένοις· εὑρόντες δ' ἐξικνεῖ-

σθαι δυναμένας τὰς ἑλεπόλεις προσῆγον, ⟨276⟩ καὶ Τίτος ἐγγυτέρω τἀφετήρια διαστήσας, ὡς μὴ τοὺς κριοὺς εἴργοιεν ἀπὸ τοῦ τείχους, ἐκέλευσε τύπτειν. ⟨277⟩ τριχόθεν δ' ἐξαισίου κτύπου περιηχήσαντος αἰφνιδίως τὴν πόλιν, κραυγή τε παρὰ τῶν ἔνδον ἤρθη, καὶ τοῖς στασιασταῖς ἴσον ἐμπίπτει δέος. κοινὸν δ' ἑκάτεροι τὸν κίνδυνον ἰδόντες κοινὴν ἐπενόουν ἤδη ποιεῖσθαι καὶ τὴν ἄμυναν. ⟨278⟩ διαβοώντων δὲ πρὸς ἀλλήλους τῶν διαφόρων ὡς πάντα πράττοιεν ὑπὲρ τῶν πολεμίων, δέον, εἰ καὶ μὴ διηνεκῆ δίδωσιν αὐτοῖς ὁμόνοιαν ὁ θεός, ἐν γοῦν τῷ παρόντι τὴν πρὸς ἀλλήλους φιλονικίαν ὑπερθεμένους κατὰ Ῥωμαίων συνελθεῖν, κηρύττει μὲν ἄδειαν ὁ Σίμων τοῖς ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ παρελθεῖν ἐπὶ τὸ τεῖχος, ἐπιτρέπει δὲ καίπερ ἀπιστῶν ὁ Ἰωάννης. ⟨279⟩ οἱ δὲ τοῦ μίσους καὶ τῶν ἰδίων διαφορῶν λαβόντες ἀμνηστίαν ἓν σῶμα γίγνονται, καὶ τὸ μὲν τεῖχος περισχόντες ἀπ' αὐτοῦ πυρά τε παμπληθῆ κατὰ τῶν μηχανημάτων ἐνίεσαν καὶ τοὺς ἐπιβρίθοντας τὰς ἑλεπόλεις ἀδιαλείπτως ἔβαλλον, ⟨280⟩ οἱ τολμηρότεροι δὲ κατὰ στίφη προπηδῶντες τὰ γέρρα τῶν μηχανημάτων ἐσπάραττον, καὶ τοῖς ἐπ' αὐτῶν προσπίπτοντες ἐπιστήμῃ μὲν ὀλίγα τόλμῃ δὲ τὰ πλείω περιεγένοντο. ⟨281⟩ προσεβοήθει δὲ τοῖς πονοῦσιν αὐτὸς ἀεὶ Καῖσαρ, καὶ παρ' ἑκάτερον τῶν ὀργάνων τούς θ' ἱππέας καὶ τοὺς τοξότας διαστήσας εἶργε μὲν τοὺς τὸ πῦρ ἐπιφέροντας, ἀνέστελλε δὲ τοὺς ἀπὸ τῶν πύργων βάλλοντας, ἐνεργοὺς δ' ἐποίει τὰς ἑλεπόλεις. ⟨282⟩ οὐ μὴν ταῖς πληγαῖς ὑπήκουε τὸ τεῖχος, εἰ μὴ καθ' ὅσον ὁ τοῦ πεντεκαιδεκάτου τάγματος κριὸς γωνίαν διεκίνησε πύργου. τὸ δὲ τεῖχος ἀκέραιον ἦν· ⟨283⟩ οὐδὲ γὰρ εὐθέως συνεκινδύνευε τῷ πύργῳ

προύχοντι πολὺ καὶ μὴ δυναμένῳ συναπορρῆξαί τι ῥᾳδίως τοῦ περιβόλου.

⟨284⟩ παυσάμενοι δὲ τῶν ἐκδρομῶν πρὸς ὀλίγον, 5
καὶ τοὺς Ῥωμαίους ἐπιτηρήσαντες ἐσκεδασμένους ἐπὶ τἆργα καὶ κατὰ τὰ στρατόπεδα (καμάτῳ γὰρ ἀναχωρῆσαι καὶ δέει τοὺς Ἰουδαίους ἠξίουν), ἐκθέουσι κατὰ τὸν Ἱππικὸν πύργον διὰ πύλης ἄφνω πάντες, πῦρ τε τοῖς ἔργοις ἐπιφέροντες καὶ μέχρι τῶν ἐρυμάτων ἐπὶ τοὺς Ῥωμαίους προελθεῖν ὡρμημένοι. ⟨285⟩ πρὸς δὲ τὴν κραυγὴν αὐτῶν οἵ τε πλησίον συνίσταντο ταχέως καὶ οἱ πόρρωθεν συνέθεον. ἔφθανε δ' ἡ Ἰουδαίων τόλμα τὴν Ῥωμαίων εὐταξίαν, καὶ τοὺς προεντυγχάνοντας τρεψάμενοι προσέκειντο τοῖς συλλεγομένοις. ⟨286⟩ δεινὴ δὲ περὶ τὰς μηχανὰς συμπίπτει μάχη, τῶν μὲν ὑποπιμπράναι τῶν δὲ κωλύειν βιαζομένων. κραυγή τε παρ' ἀμφοτέρων ἀσήμαντος ἦν, καὶ πολλοὶ τῶν προαγωνιζομένων ἔπιπτον. ⟨287⟩ Ἰουδαῖοι δ' ὑπερεῖχον ἀπονοίᾳ, καὶ τῶν ἔργων ἥπτετο τὸ πῦρ, καταφλεγῆναί τ' ἂν ἐκινδύνευσε πάντα μετὰ τῶν ὀργάνων, εἰ μὴ τῶν ἀπ' Ἀλεξανδρείας ἐπιλέκτων ἀντέστησαν οἱ πολλοί, παρὰ τὴν σφετέραν ὑπόληψιν ἀνδρισάμενοι (καὶ γὰρ τῶν ἐνδοξοτέρων διήνεγκαν κατὰ ταύτην τὴν μάχην), μέχρι Καῖσαρ τοὺς τῶν ἱππέων δυνατωτάτους ἀναλαβὼν ἐμβάλλει τοῖς πολεμίοις. ⟨288⟩ καὶ δώδεκα μὲν αὐτὸς τῶν προμάχων ἀναιρεῖ, πρὸς δὲ τὸ τούτων πάθος ἐγκλίναντος τοῦ λοιποῦ πλήθους ἑπόμενος συνελαύνει πάντας εἰς τὴν πόλιν, κἀκ τοῦ πυρὸς διασώζει τἆργα. ⟨289⟩ συνέβη δ' ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ καὶ ζωγρηθῆναί τινα τῶν Ἰουδαίων, ὃν ὁ Τίτος ἀνασταυρῶσαι πρὸ τοῦ τείχους ἐκέλευσεν, εἴ τι πρὸς τὴν ὄψιν ἐνδοῖεν οἱ λοιποὶ καταπλαγέντες. ⟨290⟩ μετὰ δὲ

τὴν ἀναχώρησιν καὶ Ἰωάννης ὁ τῶν Ἰδουμαίων ἡγεμών, πρὸ τοῦ τείχους γνωρίμῳ τινὶ στρατιώτῃ διαλεγόμενος, ὑπό τινος τῶν Ἀράβων κατὰ τοῦ στέρνου τοξεύεται καὶ παραχρῆμα θνήσκει, μέγιστον τοῖς τε Ἰδουμαίοις πένθος καὶ λύπην τοῖς στασιασταῖς ἀπολιπών· καὶ γὰρ κατά τε χεῖρα καὶ συνέσει διάσημος ἦν.

7 ⟨291⟩ *τῇ δ' ἐπιούσῃ νυκτὶ ταραχὴ καὶ τοῖς Ῥωμαίοις ἐμπίπτει παράλογος.* ⟨292⟩ *τοῦ γὰρ Τίτου πύργους τρεῖς κατασκευάσαι κελεύσαντος πεντηκονταπήχεις, ἵν' ἑκάστου χώματος ἐπιστήσας ἀπὸ τούτων τοὺς ἐπὶ τοῦ τείχους τρέποιτο, συνέβη πεσεῖν αὐτομάτως ἕνα μέσης νυκτός.* ⟨293⟩ *μεγίστου δ' ἀρθέντος ψόφου δέος ἐμπίπτει τῷ στρατῷ, καὶ τοὺς πολεμίους ἐπιχειρεῖν σφίσι δόξαντες ἐπὶ τὰ ὅπλα πάντες ἔθεον.* ⟨294⟩ *ταραχὴ δὲ τῶν ταγμάτων καὶ θόρυβος ἦν, καὶ τὸ συμβὰν οὐδενὸς εἰπεῖν ἔχοντος ἐπὶ πλεῖστον ἀπορούμενοι διεφέροντο, μηδενός τε φαινομένου πολεμίου δι' ἀλλήλων ἐπτοοῦντο,* ⟨295⟩ *καὶ τὸ σύνθημα μετὰ σπουδῆς ἕκαστος τὸν πλησίον ἐπηρώτα καθάπερ Ἰουδαίων ἐμβεβληκότων εἰς τὰ στρατόπεδα, πανικῷ τε δείματι κυκλουμένοις παρεῴκεσαν, ἄχρι μαθὼν τὸ συμβὰν Τίτος διαγγέλλειν ἐκέλευσε πᾶσι καὶ μόλις ἐπαύσαντο τῆς ταραχῆς.*

2 ⟨296⟩ *Ἰουδαίους γε μὴν πρὸς τὰ λοιπὰ καρτερῶς ἀντέχοντας ἐκάκωσαν οἱ πύργοι· καὶ γὰρ τῶν ὀργάνων τοῖς κουφοτέροις ἀπ' αὐτῶν ἐβάλλοντο καὶ τοῖς ἀκοντισταῖς καὶ τοξόταις καὶ λιθοβόλοις.* ⟨297⟩ *οὔτε δὲ τούτων αὐτοὶ διὰ τὸ ὕψος ἐφικνοῦντο, καὶ τοὺς πύργους ἦν ἀμήχανον ἑλεῖν, μήτ' ἀνατραπῆναι ῥᾳδίως διὰ τὸ βρῖθος μήτ' ἐμπρησθῆναι διὰ τὸν σίδηρον*

δυναμένους, ᾧ κατεκαλύπτοντο. ⟨298⟩ τρεπόμενοι δ' ἐξωτέρω βέλους οὐκέτ' ἐκώλυον τῶν κριῶν τὰς ἐμβολάς, οἳ ἀδιαλείπτως παίοντες ἤνυον κατ' ὀλίγον. ⟨299⟩ ἤδη δὲ τῷ Νίκωνι τοῦ τείχους ἐνδιδόντος (αὐτοὶ γὰρ τοῦτο Ἰουδαῖοι τὴν μεγίστην ἐκάλεσαν Ῥωμαίων ἑλέπολιν ἀπὸ τοῦ πάντα νικᾶν), ἀπέκαμνον μὲν πάλαι πρός τε τὰς μάχας καὶ τὰς φυλακὰς πόρρωθεν τῆς πόλεως διανυκτερεύοντες, ⟨300⟩ ἄλλως δ' ὑπὸ ῥᾳστώνης καὶ τοῦ βουλεύεσθαι πάντα κακῶς περιττὸν αὐτοῖς δόξαν φυλάττειν τὸ τεῖχος ἑτέρων μετ' αὐτὸ λειπομένων δύο, μαλακισθέντες ἀνεχώρουν οἱ πολλοί. ⟨301⟩ καὶ τῶν Ῥωμαίων ἐπιβάντων καθ' ἃ παρέρρηξεν ὁ Νίκων, καταλιπόντες τὰς φυλακὰς πάντες εἰς τὸ δεύτερον τεῖχος ἀναφεύγουσιν. οἳ δ' ὑπερβάντες, τὰς πύλας ἀνοίξαντες, πᾶσαν εἰσδέχονται τὴν στρατιάν.

⟨302⟩ καὶ Ῥωμαῖοι μὲν οὕτω τοῦ πρώτου τείχους πεντεκαιδεκάτῃ κρατήσαντες ἡμέρᾳ (ἑβδόμη δ' ἦν Ἀρτεμισίου μηνός) αὐτοῦ τε πολὺ κατασκάπτουσι καὶ τὰ προσάρκτια τῆς πόλεως, ἃ καὶ πρότερον Κέστιος· ⟨303⟩ μεταστρατοπεδεύεται δὲ Τίτος ἔσω κατὰ τὴν 3
Ἀσσυρίων παρεμβολὴν καλουμένην, ἐπισχὼν πᾶν τὸ μεταξὺ μέχρι τοῦ Κεδρῶνος, ἀπὸ δὲ τοῦ δευτέρου τείχους ὅσον ἐξωτέρω βέλους εἶναι προσβολὰς εὐθέως ἐποιεῖτο. ⟨304⟩ μερισθέντες δ' οἱ Ἰουδαῖοι καρτερῶς ἀπημύναντο τοῦ τείχους, οἱ μὲν περὶ τὸν Ἰωάννην ἀπό τε τῆς Ἀντωνίας καὶ τῆς προσαρκτίου στοᾶς τοῦ ἱεροῦ καὶ πρὸ τῶν Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως αὐτῶν μνημείων μαχόμενοι, τὸ δὲ τοῦ Σίμωνος τάγμα τὴν παρὰ τὸ Ἰωάννου τοῦ ἀρχιερέως μνημεῖον ἐμβολὴν διαλαβόντες ἐφράξαντο μέχρι πύλης καθ' ἣν τὸ ὕδωρ

ἐπὶ τὸν Ἱππικὸν πύργον εἰσῆκτο. ⟨305⟩ *προπηδῶντές τε πολλάκις ἐκ τῶν πυλῶν συστάδην ἐπολέμουν, καὶ συνδιωχθέντες ἐπὶ τοῦ τείχους κατὰ μὲν τὰς συμπλοκὰς ἡττῶντο, τῆς Ῥωμαίων ἐπιστήμης ὄντες ἄπειροι, περιῆσαν δ' ἐν ταῖς τειχομαχίαις.* ⟨306⟩ *καὶ τοὺς μὲν ἰσχὺς μετ' ἐμπειρίας παρεκρότει, Ἰουδαίους δὲ τόλμα δέει τρεφομένη καὶ τὸ φύσει καρτερικὸν ἐν συμφοραῖς. προσῆν δ' ἐλπὶς ἔτι σωτηρίας, ἣ καὶ Ῥωμαίοις τοῦ ταχέως κρατήσειν·* ⟨307⟩ *οὐδετέρων δ' ἥπτετο κόπος, ἀλλὰ προσβολαὶ καὶ τειχομαχίαι καὶ κατὰ λόχους ἐκδρομαὶ συνεχεῖς δι' ὅλης ἡμέρας ἦσαν, οὐδ' ἔστιν ἥτις ἰδέα μάχης ἀπελείπετο.* ⟨308⟩ *νὺξ δ' ἀνέπαυε μόλις ἕωθεν ἀρχομένους· ἦν δ' ἄυπνος ἀμφοτέροις, καὶ χαλεπωτέρα τῆς ἡμέρας, δέει τῶν μὲν ὅσον οὔπω καταληφθήσεσθαι τὸ τεῖχος, τῶν δ' ἐπιθήσεσθαι Ἰουδαίους τοῖς στρατοπέδοις. ἔν τε τοῖς ὅπλοις ἑκάτεροι διανυκτερεύοντες ὑπὸ τὰς πρώτας αὐγὰς ἕτοιμοι πρὸς μάχην ἦσαν.* ⟨309⟩ *καὶ παρὰ μὲν Ἰουδαίοις ἔρις ἦν ὅστις προκινδυνεύσας χαρίσαιτο τοῖς ἡγεμόσι, μάλιστα δὲ τοῦ Σίμωνος αἰδὼς ἦν καὶ δέος, οὕτω τε προσεῖχεν ἕκαστος αὐτῷ τῶν ὑποτεταγμένων ὡς καὶ πρὸς αὐτοχειρίαν ἑτοιμότατος εἶναι κελεύσαντος.* ⟨310⟩ *Ῥωμαίοις δ' ἐπ' ἀνδρείαν ἦν προτροπὴ τό τε τοῦ κρατεῖν ἔθος καὶ ἡ τῆς ἥττης ἀήθεια, συνεχεῖς τε στρατεῖαι καὶ διηνεκεῖς μελέται, καὶ μέγεθος ἡγεμονίας, πρὸ δὲ πάντων Τίτος ἀεὶ πᾶσι πανταχοῦ παρατυγχάνων.* ⟨311⟩ *τό τε γὰρ μαλακισθῆναι παρόντος καὶ συναγωνιζομένου Καίσαρος δεινὸν ἐδόκει, καὶ τῷ καλῶς ἀγωνισαμένῳ μάρτυς αὐτὸς ὁ καὶ τιμήσων παρῆν· κέρδος δ' ἦν ἤδη καὶ τὸ γνωσθῆναι Καίσαρι γενναῖον ὄντα. διὰ τοῦτο πολλοὶ τῆς κατὰ σφᾶς ἰσχύος ἀμείνους τῇ*

προθυμίᾳ διεφάνησαν. ⟨312⟩ παραταξαμένων γοῦν κατὰ ταύτας τὰς ἡμέρας τῶν Ἰουδαίων πρὸ τοῦ τείχους καρτερῷ στίφει, καὶ διακοντιζομένων ἔτι πόρρωθεν τῶν ταγμάτων ἑκατέρων, Λογγῖνός τις τῶν ἱππέων ἐξαλλόμενος τῆς Ῥωμαϊκῆς τάξεως ἐμπηδᾷ μέσῃ τῇ τῶν Ἰουδαίων φάλαγγι, ⟨313⟩ καὶ διασκεδασθέντων πρὸς τὴν ἐμβολὴν δύο τοὺς γενναιοτάτους ἀναιρεῖ, τὸν μὲν κατὰ στόμα πλήξας ὑπαντιάσαντα, τὸν δ' ἀνασπάσας ἐκ τοῦ προτέρου τὸ δόρυ κατὰ πλευρὰν διαπείρει τραπόμενον, ἐκ μέσων τε τῶν πολεμίων ἄτρωτος εἰς τοὺς σφετέρους ἔδραμεν. ⟨314⟩ ὃ μὲν οὖν δι' ἀρετὴν ἐπίσημος ἦν, ζηλωταὶ δὲ τῆς ἀνδρείας ἐγίγνοντο πολλοί. ⟨315⟩ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι μὲν ἀμελοῦντες τοῦ παθεῖν τὸ διαθεῖναι μόνον ἐσκόπουν, ὅ τε θάνατος αὐτοῖς ἐδόκει κουφότατος εἰ μετὰ τοῦ κτεῖναί τινα τῶν πολεμίων προσπέσοι· ⟨316⟩ Καῖσαρ δὲ τῆς τῶν στρατιωτῶν ἀσφαλείας οὐχ ἧττον τοῦ κρατεῖν προυνόει, καὶ τὴν μὲν ἀπερίσκεπτον ὁρμὴν ἀπόνοιαν λέγων, μόνην δ' ἀρετὴν τὴν μετὰ προνοίας καὶ τοῦ μηδὲν τὸν δρῶντα παθεῖν, ἐν ἀκινδύνῳ τῷ κατὰ σφᾶς ἐκέλευεν ἀνδρίζεσθαι.

⟨317⟩ προσάγει δ' αὐτὸς τοῦ βορείου τείχους τῷ 4
μέσῳ πύργῳ τὴν ἑλέπολιν, ἐν ᾧ τῶν Ἰουδαίων τις ἀνὴρ γόης ὄνομα Κάστωρ ἐλόχα μεθ' ὁμοίων δέκα, τῶν λοιπῶν φυγόντων διὰ τοὺς τοξότας. ⟨318⟩ οὗτοι μέχρι μέν τινος ὑπεπτηχότες τοῖς θωρακείοις ἠρέμουν, σαλευομένου δὲ τοῦ πύργου διανίστανται, καὶ προτείνας ὁ Κάστωρ τὰς χεῖρας ὡς ἱκετεύων δῆθεν ἐκάλει τὸν Καίσαρα, καὶ τῇ φωνῇ κατοικτιζόμενος ἐλεῆσαι σφᾶς παρεκάλει. ⟨319⟩ πιστεύσας δ' ἐξ ἁπλότητος ὁ Τίτος, καὶ μετανοεῖν ἤδη τοὺς Ἰουδαίους ἐλπίσας,

ἐπέχει μὲν τοῦ κριοῦ τὴν ἐμβολήν, κωλύει τε τοξεύειν τοὺς ἱκέτας, λέγειν δ' ἐκέλευσεν ὅ τι βούλεται τῷ Κάστορι. ⟨320⟩ *τοῦ δ' εἰπόντος ἐπὶ δεξιᾷ καταβῆναι θέλειν, ὁ Τίτος συνήδεσθαι μὲν αὐτῷ τῆς εὐβουλίας ἔφη, συνήδεσθαι δ' εἰ πάντες ἤδη ταὐτὰ φρονοῦσι, καὶ τῇ πόλει διδόναι δὲ πίστιν ἑτοίμως.* ⟨321⟩ *τῶν δέκα δ' οἱ πέντε μὲν αὐτῷ συνυπεκρίνοντο τὴν ἱκετηρίαν, οἱ λοιποὶ δ' οὐκ ἄν ποτε δουλεῦσαι Ῥωμαίοις ἐβόων, παρὸν ἐλευθέρους ἀποθανεῖν.* ⟨322⟩ *καὶ μέχρι πολλοῦ διαφερομένων ἐτρίβετο μὲν ἡ προσβολή, πέμπων δ' ὁ Κάστωρ πρὸς τὸν Σίμωνα σχολῇ βουλεύεσθαι περὶ τῶν ἐπειγόντων ἔλεγεν, ὡς οὐκ ἐπ' ὀλίγον αὐτὸς διαπαίζοι τὴν Ῥωμαίων ἀρχήν. ἅμα δὲ ταῦτα πέμπων καταφανὴς ἦν καὶ τοὺς ἀπειθοῦντας ἐπὶ τὴν δεξιὰν παρακαλῶν.* ⟨323⟩ *οἳ δ' ὥσπερ ἀγανακτοῦντες ὑπὲρ τὰ θωρακεῖα διῇράν τε τὰ ξίφη γυμνὰ καὶ τοὺς θώρακας αὑτῶν πλήξαντες ὡς ἀπεσφαγμένοι κατέπεσον.* ⟨324⟩ *θάμβος δὲ τὸν Τίτον καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν εἰσῄει τοῦ τῶν ἀνδρῶν παραστήματος, καὶ μὴ δυνάμενοι κάτωθεν ἀκριβῶς τὸ γεγενημένον ἰδεῖν, ἐθαύμαζόν τε τῆς εὐτολμίας αὐτοὺς καὶ τοῦ πάθους ἠλέουν.* ⟨325⟩ *τοξεύει δέ τις ἐν τούτῳ παρὰ τὴν ῥῖνα τὸν Κάστορα, κἀκεῖνος εὐθέως ἀνασπάσας τὸ βέλος ἐπεδείκνυ τῷ Τίτῳ, καὶ ὡς οὐ δίκαια πάσχων κατεμέμφετο. πρὸς δὲ τὸν βαλόντα σχετλιάσας Καῖσαρ ἔπεμπε παρεστῶτα τὸν Ἰώσηπον δοῦναι τῷ Κάστορι δεξιάν.* ⟨326⟩ *ἀλλ' ὃ μὲν οὔτ' αὐτὸς ἔφη προσελεύσεσθαι (φρονεῖν γὰρ οὐδὲν ὑγιὲς τοὺς δεομένους) καὶ τοὺς ὡρμημένους τῶν φίλων κατέσχεν, Αἰνείας δέ τις τῶν αὐτομόλων αὐτὸς ἔφη προσελεύσεσθαι.* ⟨327⟩ *καὶ τοῦ Κάστορος καλοῦντος ὅπως δέξαιτό τις καὶ τἀργύριον*

ὃ φέροι μεθ' αὐτοῦ, σπουδαιότερον ὁ Αἰνείας διαπετάσας τὸν κόλπον προσέδραμεν. ⟨328⟩ ἀράμενος δ' ὁ Κάστωρ πέτραν ἐπαφίησιν αὐτῷ, καὶ τούτου μὲν διήμαρτε φυλαξαμένου, τιτρώσκει δὲ στρατιώτην ἕτερον προσελθόντα. ⟨329⟩ συννοήσας δὲ Καῖσαρ τὴν ἀπάτην, πρὸς βλάβης μὲν ἔγνω τὸν ἐν πολέμοις ἔλεον (τὸ γὰρ ἀπηνέστερον ἧττον ὑποπίπτειν τῷ πανούργῳ), τὰς δ' ἐμβολὰς τῆς ἑλεπόλεως ὀργῇ τῆς χλεύης ἐποιεῖτο δυνατωτέρας. ⟨330⟩ ὑποδιδόντα δὲ τὸν πύργον ἐμπιμπρᾶσιν οἱ περὶ τὸν Κάστορα, καὶ διὰ τῆς φλογὸς εἰς τὴν ὑπ' αὐτῷ κρυπτὴν ἁλάμενοι πάλιν δόξαν ἀνδρείας Ῥωμαίοις παρέσχον ὡς ῥίψαντες σφᾶς αὐτοὺς εἰς τὸ πῦρ.

⟨331⟩ αἱρεῖ δὲ Καῖσαρ ταύτῃ τὸ τεῖχος ἡμέρᾳ 8
πέμπτῃ μετὰ τὸ πρῶτον, καὶ τῶν Ἰουδαίων φυγόντων ἀπ' αὐτοῦ παρέρχεται μετὰ χιλίων ὁπλιτῶν ἔνδον καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἐπιλέκτων, καθ' ὃ καὶ τῆς καινῆς πόλεως ἐριοπώλιά τ' ἦν καὶ χαλκεῖα καὶ ἱματίων ἀγορά, πρὸς δὲ τὸ τεῖχος πλάγιοι κατέτεινον οἱ στενωποί. ⟨332⟩ εἰ μὲν οὖν ἢ τοῦ τείχους πλέον εὐθέως διέλυσεν ἢ πολέμου νόμῳ παρελθὼν ἐπόρθει τὸ ληφθέν, οὐκ ἂν οἶμαί τις ἐμίγη βλάβη τῷ κράτει. ⟨333⟩ νῦν δὲ Ἰουδαίους μὲν ἐλπίσας δυσωπήσειν ἐξὸν κακοῦν τῷ μὴ θέλειν, πρὸς ἀναχώρησιν εὐμαρῆ τὴν εἰσβολὴν οὐκ ἐπλάτυνεν· οὐ γὰρ ἐπιβουλεύσειν οὓς εὐεργετεῖν ὑπελάμβανεν. ⟨334⟩ παρελθὼν γοῦν οὔτε κτείνειν τινὰ τῶν καταλαμβανομένων ἐπέτρεψεν οὔθ' ὑποπιμπράναι τὰς οἰκίας, ἀλλ' ἅμα μὲν τοῖς στασιασταῖς, εἰ βούλοιντο μάχεσθαι δίχα τῆς τοῦ δήμου βλάβης, ἄδειαν ἐδίδου, τῷ δήμῳ δὲ τὰς κτήσεις ὑπισχνεῖτο σώσειν· περὶ πλείστου γὰρ ἐποιεῖτο σῶσαι τὴν μὲν πόλιν ἑαυτῷ

τὸν δὲ ναὸν τῇ πόλει. ⟨335⟩ τὸν μὲν οὖν λαὸν ἕτοιμον εἶχεν εἰς ἃ προύτρεπε καὶ πάλαι, τοῖς μαχίμοις δ᾽ ἐδόκει τὸ φιλάνθρωπον ἀσθένεια, καὶ τὸν Τίτον ἀδυναμίᾳ τοῦ τὴν ὅλην πόλιν ἑλεῖν ταῦτα προτείνειν ὑπελάμβανον. ⟨336⟩ διαπειλοῦντες δὲ τοῖς δημόταις θάνατον εἰ περὶ παραδόσεως μνησθείη τις αὐτῶν, καὶ τοὺς παραφθεγγομένους εἰρήνην ἀποσφάττοντες, ἐπιτίθενται καὶ τοῖς εἰσελθοῦσι Ῥωμαίων, οἳ μὲν κατὰ τοὺς στενωποὺς ὑπαντιάσαντες, οἳ δ᾽ ἀπὸ τῶν οἰκιῶν, ἄλλοι δ᾽ ἔξω τοῦ τείχους κατὰ τὰς ἄνω προπηδήσαντες πύλας. ⟨337⟩ πρὸς οὓς ταραχθέντες οἱ φρουροὶ τοῦ τείχους καθαλλόμενοι τῶν πύργων ἀνεχώρουν εἰς τὰ στρατόπεδα. ⟨338⟩ κραυγὴ δ᾽ ἦν τῶν μὲν εἴσω πάντοθεν πολεμίοις κεκυκλωμένων, τῶν δ᾽ ἔξωθεν περὶ τοῖς ἀπολειφθεῖσι δεδοικότων. πληθύοντες δ᾽ ἀεὶ οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πολλὰ πλεονεκτοῦντες κατ᾽ ἐμπειρίαν τῶν στενωπῶν, ἐτίτρωσκόν τε πολλοὺς καὶ προσπίπτοντες ἐώθουν. ⟨339⟩ οἳ δὲ κατ᾽ ἀνάγκην τὸ πλέον ἀντεῖχον· οὐ γὰρ ἦν ἀθρόους διαφυγεῖν διὰ στενοῦ τοῦ τείχους· δοκοῦσί τ᾽ ἂν κατακοπῆναι πάντες οἱ παρελθόντες μὴ προσαμύναντος τοῦ Τίτου. ⟨340⟩ διαστήσας γὰρ ἐπ᾽ ἄκροις τοῖς στενωποῖς τοὺς τοξότας, καὶ κατὰ τὸν μάλιστα πληθύοντα σταθεὶς αὐτός, ἀνέστελλε τοῖς βέλεσι τοὺς πολεμίους, καὶ σὺν αὐτῷ Δομίτιος Σαβῖνος, ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ κατὰ ταύτην φανεὶς τὴν μάχην. ⟨341⟩ παρέμεινε δὲ συνεχῶς τοξεύων Καῖσαρ, καὶ τοὺς Ἰουδαίους κωλύων παρελθεῖν, μέχρι πάντες ἀνεχώρησαν οἱ στρατιῶται.

2 *⟨342⟩ Ῥωμαῖοι μὲν οὕτω κρατήσαντες τοῦ δευτέρου τείχους ἐξεώσθησαν· τῶν δ᾽ ἀνὰ τὸ ἄστυ μαχίμων ἐπήρθη τὰ φρονήματα, καὶ μετέωροι πρὸς τὴν εὐπρα-*

γίαν ἦσαν, οὔτε Ῥωμαίους εἰς τὴν πόλιν τολμήσειν ἔτι παρελθεῖν οὔτ' αὐτοὶ παρελθόντες ἡττήσεσθαι δοκοῦντες. ⟨343⟩ ἐπεσκότει γὰρ αὐτῶν ταῖς γνώμαις διὰ τὰς παρανομίας ὁ θεός, καὶ οὔτε τὴν Ῥωμαίων ἰσχὺν ὅσῳ πλείων κατελείπετο τῆς ἐξελαθείσης ἔβλεπον, οὔτε τὸν ὑφέρποντα λιμὸν αὐτοῖς. ⟨344⟩ ἔτι γὰρ παρῆν ἐσθίειν ἐκ τῶν δημοσίων κακῶν καὶ τὸ τῆς πόλεως αἷμα πίνειν. ἔνδεια δὲ τοὺς ἀγαθοὺς ἐπεῖχε πάλαι, καὶ σπάνει τῶν ἐπιτηδείων διελύοντο πολλοί. ⟨345⟩ τὴν δὲ τοῦ λαοῦ φθορὰν ἑαυτῶν οἱ στασιασταὶ κουφισμὸν ὑπελάμβανον· μόνους γὰρ ἠξίουν σώζεσθαι τοὺς μὴ ζητοῦντας εἰρήνην καὶ κατὰ Ῥωμαίων ζῆν προῃρημένους, τοῦ δ' ἐναντίου πλήθους ὥσπερ ὑπερβάλλοντος βάρους ἥδοντο δαπανωμένων. ⟨346⟩ τοιοῦτοι μὲν δὴ πρὸς τοὺς ἔνδον ἦσαν· Ῥωμαίους δὲ πάλιν τῆς εἰσόδου πειρωμένους ἐκώλυον φραξάμενοι, καὶ τὸ καταρριφὲν ἀντιτειχίσαντες τοῖς σώμασι τρισὶ μὲν ἀντέσχον ἡμέραις καρτερῶς ἀμυνόμενοι, τῇ τετάρτῃ δὲ προσβαλόντα γενναίως Τίτον οὐκ ἤνεγκαν, ἀλλὰ βιασθέντες ᾗ καὶ πρότερον ἀναφεύγουσιν. ⟨347⟩ ὁ δὲ πάλιν τοῦ τείχους κρατήσας τὸ προσάρκτιον μὲν εὐθέως κατέρριψε πᾶν, ἐπὶ δὲ τοῦ κατὰ μεσημβρίαν φρουρὰς τοῖς πύργοις ἐγκαταστήσας τῷ τρίτῳ προσβάλλειν ἐπενόει.

⟨348⟩ δόξαν δ' ἐπανεῖναι πρὸς ὀλίγον τὴν πολιορ- 9
κίαν, καὶ διωρίαν βουλῆς τοῖς στασιασταῖς παρασχεῖν, εἴ τι πρὸς τὴν καθαίρεσιν ἐνδοῖεν τοῦ δευτέρου τείχους, ἢ καὶ τὸν λιμὸν ὑποδείσαντες (οὐ γὰρ εἰς πολὺ τὰς ἁρπαγὰς αὐτοῖς ἐξαρκέσειν), εἰς δέον κατεχρῆτο τὴν ἄνεσιν. ⟨349⟩ ἐνστάσης γὰρ τῆς προθεσμίας καθ' ἣν ἔδει διαδοῦναι τοῖς στρατιώταις τροφάς, ἐν ἀπόπ-

τῳ τοῖς πολεμίοις ἐκέλευσε τοὺς ἡγεμόνας ἐκτάξαντας τὴν δύναμιν ἀπαριθμεῖν ἑκάστῳ τἀργύριον. <350> *οἳ δ', ὥσπερ ἔθος, ἀποκαλύψαντες τὰ ὅπλα θήκαις ἐσκεπασμένα τέως, κατάφρακτοι προσῇσαν, καὶ τοὺς ἵππους ἄγοντες οἱ ἱππεῖς κεκοσμημένους.* <351> *ἐπὶ πλεῖστον δὲ τὰ πρὸ τῆς πόλεως ἀργύρῳ καὶ χρυσῷ περιελάμπετο, καὶ τῆς ὄψεως ἐκείνης οὐδὲν οὔτε τοῖς σφετέροις ἐπιτερπέστερον οὔτε τοῖς πολεμίοις παρέστη φοβερώτερον.* <352> *κατεπλήσθη γὰρ ἀφορώντων τό τ' ἀρχαῖον τεῖχος ἅπαν καὶ τοῦ ἱεροῦ τὸ βόρειον κλῖμα, τάς τ' οἰκίας μεστὰς ἦν προκυπτόντων ὑπεριδεῖν, καὶ τῆς πόλεως οὐδὲν ὃ μὴ κεκάλυπτο πλήθει διεφαίνετο.* <353> *κατάπληξις δὲ δεινὴ καὶ τοῖς τολμηροτάτοις ἐνέπεσε τήν τε δύναμιν ἐπὶ ταὐτὸ πᾶσαν ὁρῶσι καὶ τὸ κάλλος τῶν ὅπλων καὶ τὴν εὐταξίαν τῶν ἀνδρῶν,* <354> *δοκοῦσί τ' ἄν μοι πρὸς ἐκείνην οἱ στασιασταὶ μεταβαλέσθαι τὴν ὄψιν, εἰ μὴ δι' ὑπερβολὴν ὧν τὸν δῆμον ἔδρασαν κακῶν συγγνώμην παρὰ Ῥωμαίοις ἀπήλπιζον·* <355> *ἀποκειμένου δὲ τοῦ μετὰ κολάσεως εἰ παύσαιντο, πολὺ κρείττω τὸν ἐν πολέμῳ θάνατον ἡγοῦντο. καὶ τὸ χρεὼν δ' ἐκράτει τούς τ' ἀναιτίους τοῖς αἰτίοις συναπολέσθαι καὶ τῇ στάσει τὴν πόλιν.*

2 <356> *τέτταρσι μὲν οὖν ἡμέραις οἱ Ῥωμαῖοι καθ' ἕκαστον τάγμα διετέλεσαν τὰς τροφὰς κομιζόμενοι· τῇ πέμπτῃ δ', ὡς οὐδὲν ἀπήντα παρὰ τῶν Ἰουδαίων εἰρηνικόν, διχῇ διελὼν τὰ τάγματα Τίτος ἤρχετο τῶν χωμάτων κατά τε τὴν Ἀντωνίαν καὶ τὸ τοῦ Ἰωάννου μνημεῖον, ταύτῃ μὲν τὴν ἄνω πόλιν αἱρήσειν ἐπινοῶν, τὸ δ' ἱερὸν κατὰ τὴν Ἀντωνίαν·* <357> *τούτου γὰρ μὴ ληφθέντος οὐδὲ τὸ ἄστυ κατέχειν ἀκίνδυνον ἦν. πρὸς*

ἑκατέρῳ δὴ μέρει δύ' ἠγείρετο χώματα, καθ' ἓν ἑκάστου τάγματος. ⟨358⟩ καὶ τοὺς μὲν παρὰ τὸ μνημεῖον ἐργαζομένους οἵ τε Ἰδουμαῖοι καὶ τὸ μετὰ τοῦ Σίμωνος ὁπλιτικὸν εἶργον ἐπεκθέοντες, τοὺς δὲ πρὸ τῆς Ἀντωνίας οἱ περὶ τὸν Ἰωάννην καὶ τὸ τῶν ζηλωτῶν πλῆθος. ⟨359⟩ ἐπλεονέκτουν δ' οὐ κατὰ χεῖρα μόνον ἀφ' ὑψηλοτέρων μαχόμενοι, καὶ τοῖς ὀργάνοις δ' ἤδη χρῆσθαι μεμαθηκότες· ἡ γὰρ καθ' ἡμέραν τριβὴ κατὰ μικρὸν ἔθρεψε τὴν ἐμπειρίαν. εἶχον δ' ὀξυβελεῖς μὲν τριακοσίους, τετταράκοντα δὲ τῶν λιθοβόλων, δι' ὧν τὰ χώματα τοῖς Ῥωμαίοις ἐποίουν δυσεργότερα. ⟨360⟩ Καῖσαρ δὲ σώζεσθαί τε τὴν πόλιν καὶ ἀπόλλυσθαι εἰδὼς ἑαυτῷ, ἅμα καὶ τῇ πολιορκίᾳ προσέκειτο καὶ τοῦ παραινεῖν Ἰουδαίοις μετάνοιαν οὐκ ἠμέλει. ⟨361⟩ τοῖς δ' ἔργοις ἀνέμισγε συμβουλίαν, καὶ πολλάκις γιγνώσκων ἀνυστικώτερον ὅπλων τὸν λόγον, αὐτός τε σώζεσθαι παρεκάλει παραδόντας τὴν πόλιν ἤδη παρειλημμένην, καὶ τὸν Ἰώσηπον καθίει τῇ πατρίῳ γλώσσῃ διαλέγεσθαι, τάχ' ἂν ἐνδοῦναι πρὸς ὁμόφυλον δοκῶν αὐτούς.

⟨362⟩ οὗτος περιιὼν τὸ τεῖχος, καὶ πειρώμενος 3
ἔξω τε βέλους εἶναι καὶ ἐν ἐπηκόῳ, πολλὰ κατηντιβόλει φείσασθαι μὲν ἑαυτῶν καὶ τοῦ δήμου, φείσασθαι δὲ καὶ τῆς πατρίδος καὶ τοῦ ἱεροῦ, μηδὲ γενέσθαι πρὸς ταῦτα τῶν ἀλλοφύλων ἀπαθεστέρους. ⟨363⟩ Ῥωμαίους μέν γε τοὺς μὴ μετέχοντας ἐντρέπεσθαι τὰ τῶν πολεμίων ἅγια καὶ μέχρι νῦν τὰς χεῖρας ἐπέχειν, τοὺς δ' ἐντραφέντας αὐτοῖς, κἂν περισωθῇ μόνους ἕξοντας, ὡρμῆσθαι πρὸς ἀπώλειαν αὐτῶν. ⟨364⟩ ἦ μὴν τὰ καρτερώτερα μὲν αὐτῶν ὁρᾶν τείχη πεπτωκότα, λειπόμενον δὲ τὸ τῶν ἑαλωκότων ἀσθενέστερον· γιγνώσκειν

δὲ τὴν Ῥωμαίων ἰσχὺν ἀνυπόστατον, καὶ τὸ δουλεύειν τούτοις οὐκ ἀπείρατον αὐτοῖς. ⟨365⟩ εἰ γὰρ δὴ καὶ πολεμεῖν ὑπὲρ ἐλευθερίας καλόν, χρῆναι τὸ πρῶτον· τὸ δ᾽ ἅπαξ ὑποπεσόντας καὶ μακροῖς εἴξαντας χρόνοις ἔπειτ᾽ ἀποσείεσθαι τὸν ζυγὸν δυσθανατώντων, οὐ φιλελευθέρων εἶναι. ⟨366⟩ δεῖν μέντοι καὶ δεσπότας ἀδοξεῖν ταπεινοτέρους, οὐχ οἷς ὑποχείρια τὰ πάντα. τί γὰρ Ῥωμαίους διαπεφευγέναι, πλὴν εἰ μή τι διὰ θάλπος ἢ κρύος ἄχρηστον; ⟨367⟩ μεταβῆναι γὰρ πρὸς αὐτοὺς πάντοθεν τὴν τύχην, καὶ κατ᾽ ἔθνος τὸν θεὸν ἐμπεριάγοντα τὴν ἀρχὴν νῦν ἐπὶ τῆς Ἰταλίας εἶναι· νόμον γε μὴν ὡρίσθαι καὶ παρὰ θηρσὶν ἰσχυρότατον καὶ παρ᾽ ἀνθρώποις, εἴκειν τοῖς δυνατωτέροις, καὶ τὸ κρατεῖν παρ᾽ οἷς ἀκμὴ τῶν ὅπλων εἶναι. ⟨368⟩ διὰ τοῦτο καὶ τοὺς προγόνους αὐτῶν, πολὺ καὶ ταῖς ψυχαῖς καὶ τοῖς σώμασι, ἔτι δὲ καὶ ταῖς ἄλλαις ἀφορμαῖς ἀμείνους ὄντας, εἶξαι Ῥωμαίοις, οὐκ ἄν, εἰ μὴ τὸν θεὸν ᾔδεσαν σὺν αὐτοῖς, τοῦθ᾽ ὑπομείναντας. ⟨369⟩ αὐτοὺς δὲ τίνι καὶ πεποιθότας ἀντέχειν, ἑαλωκυίας μὲν ἐκ πλείστου τῆς πόλεως μέρους, τῶν δ᾽ ἔνδον, εἰ καὶ τὰ τείχη παρέμενεν, ἁλώσεως χεῖρον διακειμένων; ⟨370⟩ οὐ γὰρ λανθάνειν Ῥωμαίους τὸν ἐν τῇ πόλει λιμόν, ᾧ νῦν μὲν τὸν δῆμον, μετ᾽ οὐ πολὺ δὲ διαφθαρήσεσθαι καὶ τοὺς μαχίμους. ⟨371⟩ εἰ γὰρ δὴ καὶ παύσαιντο Ῥωμαῖοι τῆς πολιορκίας, μηδ᾽ ἐπεισπίπτοιεν τῇ πόλει ξιφήρεις, αὐτοῖς γε τὸν ἄμαχον πόλεμον ἔνδον παρακαθῆσθαι καθ᾽ ἑκάστην ὥραν τρεφόμενον, εἰ μὴ καὶ πρὸς τὸν λιμὸν ἆραι τὰ ὅπλα καὶ μάχεσθαι δύνανται, μόνοι τε καὶ παθῶν ἐπικρατεῖν. ⟨372⟩ προσετίθει δὲ ὡς καλὸν πρὶν ἀνηκέστου συμφορᾶς μεταβαλέσθαι καὶ πρὸς τὸ σωτήριον, ἕως ἔξεστι,

ῥέψαι. καὶ γὰρ οὐδὲ μνησικακήσειν αὐτοῖς Ῥωμαίους τῶν γεγενημένων, εἰ μὴ μέχρι τέλους ἀπαυθαδίσαιντο· φύσει τε γὰρ ἐν τῷ κρατεῖν ἡμέρους εἶναι, καὶ πρὸ τῶν θυμῶν θήσεσθαι τὸ συμφέρον. ⟨373⟩ τοῦτο δ' εἶναι μήτε τὴν πόλιν ἀνδρῶν κενὴν μήτε τὴν χώραν ἔρημον ἔχειν. διὸ καὶ νῦν Καίσαρα βούλεσθαι δεξιὰν αὐτοῖς παρασχεῖν. οὐ γὰρ ἂν σῶσαί τινα βίᾳ λαβόντα τὴν πόλιν, καὶ μάλιστα μηδ' ἐν ἐσχάταις συμφοραῖς ὑπακουσάντων παρακαλοῦντι. ⟨374⟩ τοῦ γε μὴν ταχέως τὸ τρίτον τεῖχος ἁλώσεσθαι τὰ προεαλωκότα πίστιν εἶναι. κἂν ἄρρηκτον δ' ᾖ τὸ ἔρυμα, τὸν λιμὸν ὑπὲρ Ῥωμαίων αὐτοῖς μαχεῖσθαι.

⟨375⟩ ταῦτα τὸν Ἰώσηπον παραινοῦντα πολλοὶ μὲν 4
ἔσκωπτον ἀπὸ τοῦ τείχους, πολλοὶ δ' ἐβλασφήμουν, ἔνιοι δ' ἔβαλλον. ὃ δ' ὡς ταῖς φανεραῖς οὐκ ἔπειθε συμβουλίαις, ἐπὶ τὰς ὁμοφύλους μετέβαινεν ἱστορίας, ⟨376⟩ 'ἆ δειλοί' βοῶν 'καὶ τῶν ἰδίων ἀμνήμονες συμμάχων, ὅπλοις καὶ χερσὶ πολεμεῖτε Ῥωμαίοις; τίνα γὰρ ἄλλον οὕτως ἐνικήσαμεν; ⟨377⟩ πότε δ' οὐ θεὸς ὁ κτίσας, ἂν ἀδικῶνται, Ἰουδαίων ἔκδικος; οὐκ ἐπιστραφέντες ὄψεσθε πόθεν ὁρμώμενοι μάχεσθε, καὶ πηλίκον ἐμιάνατε σύμμαχον; οὐκ ἀναμνησθήσεσθε πατέρων ἔργα δαιμόνια, καὶ τὸν ἅγιον τόνδε χῶρον ἡλίκους ἡμῖν πάλαι πολέμους καθεῖλεν; ⟨378⟩ ἐγὼ μὲν φρίττω τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ λέγων εἰς ἀναξίους ἀκοάς· ἀκούετε δ' ὅμως, ἵνα γνῶτε μὴ μόνον Ῥωμαίοις πολεμοῦντες ἀλλὰ καὶ τῷ θεῷ. ⟨379⟩ βασιλεὺς ὁ τότε Νεχαὼς Αἰγυπτίων (ὁ δ' αὐτὸς ἐκαλεῖτο καὶ Φαραώ) μυρίᾳ χειρὶ καταβὰς ἥρπασε Σάρραν βασιλίδα, τοῦ γένους ἡμῶν τὴν μητέρα. ⟨380⟩ τί οὖν ὁ ταύτης ἀνὴρ Ἀβράαμος, προπάτωρ δ' ἡμέτερος; ἆρα τὸν ὑβρι-

στὴν ἠμύνατο τοῖς ὅπλοις, καίτοι ὀκτωκαίδεκα μὲν καὶ τριακοσίους ὑπάρχους ἔχων, δύναμιν δ' ὑφ' ἑκάστῳ τούτων ἄπειρον; ἢ αὐτοὺς μὲν ἐρημίαν ἡγήσατο μὴ συμπαρόντος θεοῦ, καθαρὰς δ' ἀνατείνας τὰς χεῖρας εἰς ὃν νῦν ἐμιάνατε χῶρον ὑμεῖς, τὸν ἀνίκητον αὑτῷ βοηθὸν ἐστρατολόγησεν; ⟨381⟩ *οὐ μετὰ μίαν ἑσπέραν ἄχραντος μὲν ἡ βασίλισσα ἀνεπέμφθη πρὸς τὸν ἄνδρα, προσκυνῶν δὲ τὸν ὑφ' ὑμῶν αἱμαχθέντα χῶρον ὁμοφύλῳ φόνῳ, καὶ τρέμων ἀπὸ τῶν ἐν νυκτὶ φαντασμάτων, ἔφευγεν ὁ Αἰγύπτιος, ἀργύρῳ δὲ καὶ χρυσῷ τοὺς θεοφιλεῖς Ἑβραίους ἐδωρήσατο; σιγῶ ἢ εἴπω τὴν εἰς Αἴγυπτον μετοικίαν τῶν πατέρων,* ⟨382⟩ *οἳ τυραννούμενοι καὶ βασιλεῦσιν ἀλλοφύλοις ὑποπεπτωκότες τετρακοσίοις ἔτεσι, παρὸν ὅπλοις ἀμύνασθαι καὶ χερσί, σφᾶς αὐτοὺς ἐπέτρεψαν τῷ θεῷ;* ⟨383⟩ *τίς οὐκ οἶδε τὴν παντὸς θηρίου καταπλησθεῖσαν Αἴγυπτον καὶ πάσῃ φθαρεῖσαν νόσῳ, τὴν ἄκαρπον γῆν, τὸν ἐπιλείποντα Νεῖλον, τὰς ἐπαλλήλους δέκα πληγάς, τοὺς διὰ ταῦτα μετὰ φρουρᾶς προπεμπομένους πατέρας ἡμῶν ἀναιμάκτους ἀκινδύνους, οὓς ὁ θεὸς ἑαυτῷ νεωκόρους ἦγεν;* ⟨384⟩ *ἀλλὰ τὴν ὑπὸ Σύρων ἁρπαγεῖσαν ἁγίαν ἡμῖν λάρνακα οὐκ ἐστέναξε μὲν ἡ Παλαιστίνη καὶ Δαγὼν τὸ ξόανον, ἐστέναξε δὲ πᾶν τὸ τῶν ἁρπασαμένων ἔθνος,* ⟨385⟩ *σηπόμενοι δὲ τὰ κρυπτὰ τοῦ σώματος, καὶ δι' αὐτῶν τὰ σπλάγχνα μετὰ τῶν σιτίων καταφέροντες, χερσὶ ταῖς λῃσαμέναις ἀνεκόμισαν, κυμβάλων καὶ τυμπάνων ἤχῳ καὶ πᾶσι μειλικτηρίοις ἱλασκόμενοι τὸ ἅγιον;* ⟨386⟩ *θεὸς ἦν ὁ ταῦτα πατράσιν ἡμετέροις στρατηγῶν, ὅτι τὰς χεῖρας καὶ τὰ ὅπλα παρέντες αὐτῷ κρῖναι τοὔργον ἐπέτρεψαν.* ⟨387⟩ *βασιλεὺς Ἀσσυρίων Σεναχηρὶμ ὅτε πᾶσαν τὴν Ἀσίαν ἐπισυρό-*

μενος τήνδε περιεστρατοπεδεύσατο τὴν πόλιν, ἆρα χερσὶν ἀνθρωπίναις ἔπεσεν; ⟨388⟩ οὐχ αἱ μὲν ἀπὸ τῶν ὅπλων ἠρεμοῦσαι ἐν προσευχαῖς ἦσαν, ἄγγελος δὲ τοῦ θεοῦ μιᾷ νυκτὶ τὴν ἄπειρον στρατιὰν ἐλυμήνατο, καὶ μεθ' ἡμέραν ἀναστὰς ὁ Ἀσσύριος ὀκτωκαίδεκα μυριάδας ἐπὶ πεντακισχιλίοις νεκρῶν εὗρε, μετὰ δὲ τῶν καταλειπομένων ἀόπλους καὶ μὴ διώκοντας Ἑβραίους ἔφυγεν; ⟨389⟩ ἴστε δὲ καὶ τὴν ἐν Βαβυλῶνι δουλείαν, ἔνθα μετανάστης ὢν ὁ λαὸς ἔτεσιν ἑβδομήκοντα οὐ πρότερον εἰς ἐλευθερίαν ἀνεχαίτισεν ἢ Κῦρον τοῦτο χαρίσασθαι τῷ θεῷ· προυπέμφθησαν γοῦν ὑπ' αὐτοῦ, καὶ πάλιν τὸν αὑτῶν σύμμαχον ἐνεωκόρουν. ⟨390⟩ καθόλου δ' εἰπεῖν, οὐκ ἔστιν ὅ τι κατώρθωσαν οἱ πατέρες ἡμῶν τοῖς ὅπλοις, ἢ δίχα τούτων διήμαρτον ἐπιτρέψαντες τῷ θεῷ· μένοντες μέν γε κατὰ χώραν ἐνίκων ὡς ἐδόκει τῷ κριτῇ, μαχόμενοι δ' ἔπταισαν ἀεί. ⟨391⟩ τοῦτο μέν, ἡνίκα βασιλεὺς Βαβυλωνίων ἐπολιόρκει ταύτην τὴν πόλιν, συμβαλὼν Σεδεκίας ὁ ἡμέτερος βασιλεὺς παρὰ τὰς Ἱερεμίου προφητείας αὐτός θ' ἑάλω καὶ τὸ ἄστυ μετὰ τοῦ ναοῦ κατασκαπτόμενον εἶδε· καίτοι πόσῳ μετριώτερος ὁ μὲν βασιλεὺς ἐκεῖνος τῶν ὑμετέρων ἡγεμόνων ἦν, ὁ δ' ὑπ' αὐτῷ λαὸς ὑμῶν. ⟨392⟩ βοῶντα γοῦν τὸν Ἱερεμίαν ὡς ἀπέχθοιντο μὲν τῷ θεῷ διὰ τὰς εἰς αὐτὸν πλημμελείας, ἁλώσοιντο δ' εἰ μὴ παραδοῖεν τὴν πόλιν, οὔθ' ὁ βασιλεὺς οὔθ' ὁ δῆμος ἀνεῖλεν. ⟨393⟩ ἀλλ' ὑμεῖς, ἵν' ἐάσω τἄνδον (οὐ γὰρ ἂν ἑρμηνεῦσαι δυναίμην τὰς παρανομίας ὑμῶν ἀξίως), ἐμὲ τὸν παρακαλοῦντα πρὸς σωτηρίαν ὑμᾶς βλασφημεῖτε καὶ βάλλετε, παροξυνόμενοι πρὸς τὰς ὑπομνήσεις τῶν ἁμαρτημάτων, καὶ μηδὲ τοὺς λόγους φέροντες ὧν τἄργα δρᾶτε καθ' ἡμέραν.

⟨394⟩ τοῦτο δ', ἡνίκα Ἀντιόχου τοῦ κληθέντος Ἐπιφανοῦς προσκαθεζομένου τῇ πόλει, πολλὰ πρὸς τὸ θεῖον ἐξυβρικότος, οἱ πρόγονοι μετὰ τῶν ὅπλων προῆλθον, αὐτοὶ μὲν ἀπεσφάγησαν ἐν τῇ μάχῃ, διηρπάγη δὲ τὸ ἄστυ τοῖς πολεμίοις, ἠρημώθη δ' ἔτη τρία καὶ μῆνας ἓξ τὸ ἅγιον. καὶ τί δεῖ τἆλλα λέγειν; ⟨395⟩ ἀλλὰ Ῥωμαίους τίς ἐστρατολόγησε κατὰ τοῦ ἔθνους; οὐχ ἡ τῶν ἐπιχωρίων ἀσέβεια; πόθεν δ' ἠρξάμεθα δουλείας; ἆρ' οὐχὶ ἐκ στάσεως τῶν προγόνων, ⟨396⟩ ὅθ' ἡ Ἀριστοβούλου καὶ Ὑρκανοῦ μανία καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλους ἔρις Πομπήιον ἐπήγαγε τῇ πόλει καὶ Ῥωμαίοις ὑπέταξεν ὁ θεὸς τοὺς οὐκ ἀξίους ἐλευθερίας; ⟨397⟩ τρισὶ γοῦν μησὶ πολιορκηθέντες ἑαυτοὺς παρέδοσαν, οὔθ' ἁμαρτόντες εἰς τὰ ἅγια καὶ τοὺς νόμους ἡλίκα ὑμεῖς, καὶ πολὺ μείζοσιν ἀφορμαῖς πρὸς τὸν πόλεμον χρώμενοι. ⟨398⟩ τὸ δ' Ἀντιγόνου τέλος, τοῦ Ἀριστοβούλου παιδός, οὐκ ἴσμεν; οὗ βασιλεύοντος ὁ θεὸς ἁλώσει πάλιν τὸν λαὸν ἤλαυνε πλημμελοῦντα, καὶ Ἡρώδης μὲν ὁ Ἀντιπάτρου Σόσσιον, Σόσσιος δὲ Ῥωμαίων στρατιὰν ἤγαγε, περισχεθέντες δ' ἐπὶ μῆνας ἓξ ἐπολιορκοῦντο, μέχρι δίκας τῶν ἁμαρτιῶν δόντες ἑάλωσαν καὶ διηρπάγη τοῖς πολεμίοις ἡ πόλις. ⟨399⟩ οὕτως οὐδέποτε τῷ ἔθνει τὰ ὅπλα δέδοται, τῷ δὲ πολεμεῖσθαι καὶ τὸ ἁλώσεσθαι πάντως πρόσεστι. ⟨400⟩ δεῖ γάρ, οἶμαι, τοὺς χωρίον ἅγιον νεμομένους ἐπιτρέπειν πάντα τῷ θεῷ δικάζειν, καὶ καταφρονεῖν τότε χειρὸς ἀνθρωπίνης ὅταν αὐτοὶ πείθωσι τὸν ἄνω δικαστήν. ⟨401⟩ ὑμῖν δὲ τί τῶν εὐλογηθέντων ὑπὸ τοῦ νομοθέτου πέπρακται; τί δὲ τῶν ὑπ' ἐκείνου κατηραμένων παραλέλειπται; πόσῳ δ' ἐστὲ τῶν τάχιον ἁλόντων ἀσεβέστεροι; ⟨402⟩ οὐ τὰ κρυπτὰ μὲν τῶν ἁμαρτημάτων

ἠδοξήκατε, κλοπὰς λέγω καὶ ἐνέδρας καὶ μοιχείας, ἁρπαγαῖς δ' ἐρίζετε καὶ φόνοις, καὶ ξένας καινοτομεῖτε κακίας ὁδούς; ἐκδοχεῖον δὲ πάντων τὸ ἱερὸν γέγονε, καὶ χερσὶν ἐμφυλίοις ὁ θεῖος μεμίανται χῶρος, ὃν καὶ Ῥωμαῖοι πόρρωθεν προσεκύνουν, πολλὰ τῶν ἰδίων ἐθῶν παραλύοντες εἰς τὸν ἡμέτερον νόμον. ⟨403⟩ εἶτ' ἐπὶ τούτοις τὸν ἀσεβηθέντα σύμμαχον προσδοκᾶτε; πάνυ γοῦν ἐστὲ δίκαιοι ἱκέται, καὶ χερσὶ καθαραῖς τὸν βοηθὸν ὑμῶν παρακαλεῖτε. ⟨404⟩ τοιαύταις ὁ βασιλεὺς ἡμῶν ἱκέτευσεν ἐπὶ τὸν Ἀσσύριον, ὅτε τὸν μέγαν ἐκεῖνον στρατὸν μιᾷ νυκτὶ κατέστρωσεν ὁ θεός; ὅμοια δὲ τῷ Ἀσσυρίῳ Ῥωμαῖοι δρῶσιν, ἵνα καὶ ἄμυναν ὑμεῖς ὁμοίαν ἐλπίσητε; ⟨405⟩ οὐχ ὃ μὲν χρήματα παρὰ τοῦ βασιλέως ὑμῶν λαβὼν ἐφ' ᾧ μὴ πορθήσει τὴν πόλιν, κατέβη παρὰ τοὺς ὅρκους ἐμπρῆσαι τὸν ναόν; Ῥωμαῖοι δὲ τὸν συνήθη δασμὸν αἰτοῦσιν, ὃν οἱ πατέρες ἡμῶν τοῖς ἐκείνων πατράσι παρέσχον, ⟨406⟩ καὶ τούτου τυχόντες οὔτε πορθοῦσι τὴν πόλιν οὔτε ψαύουσι τῶν ἁγίων, διδόασι δ' ἡμῖν τἆλλα, γενεάς τ' ἐλευθέρας καὶ κτήσεις τὰς ἑαυτῶν νέμεσθαι, καὶ τοὺς ἱεροὺς νόμους σώζουσι. ⟨407⟩ μανία δὴ τὸν θεὸν προσδοκᾶν ἐπὶ δικαίοις οἷος ἐπ' ἀδίκοις ἐφάνη. καὶ παραχρῆμα δ' ἀμύνειν οἶδεν ὅταν δέῃ· τοὺς γοῦν Ἀσσυρίους κατὰ νύκτα τὴν πρώτην παραστρατοπεδευσαμένους ἔκλασεν. ⟨408⟩ ὥστ' εἰ καὶ τὴν ἡμετέραν γενεὰν ἐλευθερίας ἢ Ῥωμαίους κολάσεως ἀξίους ἔκρινε, κἂν παραχρῆμα καθάπερ τοῖς Ἀσσυρίοις ἐνέσκηψεν, ὅτε τοῦ ἔθνους ἥπτετο Πομπήιος, ὅτε μετ' αὐτὸν ἀνήει Σόσσιος, ὅτε Οὐεσπασιανὸς ἐπόρθει τὴν Γαλιλαίαν, τὰ τελευταῖα νῦν ὅτ' ἤγγιζε Τίτος τῇ πόλει. ⟨409⟩ καίτοι Μάγνος μὲν καὶ Σόσσιος πρὸς τῷ μηδὲν παθεῖν καὶ

ἀνὰ κράτος ἔλαβον τὴν πόλιν, Οὐεσπασιανὸς δ' ἐκ τοῦ πρὸς ἡμᾶς πολέμου καὶ βασιλείας ἤρξατο. Τίτῳ μὲν γὰρ καὶ πηγαὶ πλουσιώτεραι ῥέουσιν, αἵ ξηρανθεῖσαι πρότερον ὑμῖν. ⟨410⟩ *πρὸ γοῦν τῆς αὐτοῦ παρουσίας τήν τε Σιλωὰμ ἐπιλείπουσαν ἴστε καὶ τὰς πρὸ τοῦ ἄστεος ἁπάσας, ὥστε πρὸς ἀμφορεῖς ὠνεῖσθε τὸ ὕδωρ· τὸ δὲ νῦν οὕτω πληθύουσι τοῖς πολεμίοις ὑμῶν ὡς μὴ μόνον αὐτοῖς καὶ κτήνεσιν ἀλλὰ καὶ κήποις διαρκεῖν.* ⟨411⟩ *τό γε μὴν τέρας τοῦτο πεπείραται καὶ πρότερον ἐφ' ἁλώσει τῆς πόλεως γεγενημένον, ὅθ' ὁ προειρημένος Βαβυλώνιος ἐπεστράτευσεν, ὃς τήν τε πόλιν ἑλὼν ἐνέπρησε καὶ τὸν ναόν, οὐδέν, οἶμαι, τῶν τότ' ἠσεβηκότων τηλικοῦτον ἡλίκα ὑμεῖς·* ⟨412⟩ *ὥστ' ἔγωγε πεφευγέναι μὲν ἐκ τῶν ἁγίων οἶμαι τὸ θεῖον,* ⟨413⟩ *ἑστάναι δὲ παρ' οἷς πολεμεῖτε νῦν. ἀλλ' ἀνὴρ μὲν ἀγαθὸς οἰκίαν ἀσελγῆ φεύξεται καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ στυγήσει, τὸν δὲ θεὸν ἔτι πείθεσθε τοῖς ὑμετέροις κακοῖς παραμένειν, ὃς τά τε κρυπτὰ πάντ' ἐφορᾷ καὶ τῶν σιγωμένων ἀκούει;* ⟨414⟩ *τί δὲ σιγᾶται παρ' ὑμῖν, ἢ τί κρύπτεται; τί δ' οὐχὶ καὶ τοῖς ἐχθροῖς φανερὸν γέγονε; πομπεύετε γὰρ παρανομοῦντες, καὶ καθ' ἡμέραν ἐρίζετε τίς χείρων γενήσεται, τῆς ἀδικίας ὥσπερ ἀρετῆς ἐπίδειξιν ποιούμενοι.* ⟨415⟩ *καταλείπεται δ' ὅμως ἔτι σωτηρίας ὁδός, ἐὰν θέλητε, καὶ τὸ θεῖον εὐδιάλλακτον ἐξομολογουμένοις καὶ μετανοοῦσιν.* ⟨416⟩ *ὦ σιδηροί, ῥίψατε τὰς πανοπλίας, λάβετ' ἤδη κατερειπομένης αἰδῶ πατρίδος, ἐπιστράφητε, καὶ θεάσασθε τὸ κάλλος ἧς προδίδοτε, οἷον ἄστυ, οἷον ἱερόν, ὅσων ἐθνῶν δῶρα.* ⟨417⟩ *ἐπὶ ταῦτά τις ὁδηγεῖ φλόγα; ταῦτά τις μηκέτ' εἶναι θέλει; καὶ τί σώζεσθαι τούτων ἀξιώτερον; ἄτεγκτοί γε καὶ λίθων*

ἀπαθέστεροι. ⟨418⟩ καὶ εἰ μὴ ταῦτα γνησίοις ὄμμασι βλέπετε, γενεὰς γοῦν ὑμετέρας οἰκτείρατε, καὶ πρὸ ὀφθαλμῶν ἑκάστῳ γενέσθω τέκνα καὶ γυνὴ καὶ γονεῖς, οὓς ἀναλώσει μετὰ μικρὸν ἢ λιμὸς ἢ πόλεμος. ⟨419⟩ οἶδ' ὅτι μοι συγκινδυνεύει μήτηρ καὶ γυνὴ καὶ γένος οὐκ ἄσημον καὶ πάλαι λαμπρὸς οἶκος, καὶ τάχα δοκῶ διὰ ταῦτα συμβουλεύειν. ἀποκτείνατε αὐτούς, λάβετε μισθὸν τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας τοὐμὸν αἷμα. κἀγὼ θνήσκειν ἕτοιμος, εἰ μετ' ἐμὲ σωφρονεῖν μέλλετε.'

⟨420⟩ τοιαῦτα τοῦ Ἰωσήπου μετὰ δακρύων ἐμ- 10
βοῶντος, οἱ στασιασταὶ μὲν οὔτ' ἐνέδοσαν οὔτ' ἀσφαλῆ τὴν μεταβολὴν ἔκριναν, ὁ δὲ δῆμος ἐκινήθη πρὸς αὐτομολίαν. ⟨421⟩ καὶ οἳ μὲν τὰς κτήσεις ἐλαχίστου πωλοῦντες, οἳ δὲ τὰ πολυτελέστερα τῶν κειμηλίων, τοὺς μὲν χρυσοῦς, ὡς μὴ φωραθεῖεν ὑπὸ τῶν λῃστῶν, κατέπινον, ἔπειτα πρὸς τοὺς Ῥωμαίους διαδιδράσκοντες, ὁπότε κατενέγκειαν, εὐπόρουν πρὸς ἃ δέοιντο. ⟨422⟩ διηφίει γὰρ τοὺς πολλοὺς ὁ Τίτος εἰς τὴν χώραν, ὅποι βούλοιτο ἕκαστος· καὶ τοῦτ' αὐτοὺς μᾶλλον πρὸς αὐτομολίαν παρεκάλει, τῶν μὲν εἴσω κακῶν στερησομένους, μὴ δουλεύσοντας δὲ Ῥωμαίοις. ⟨423⟩ οἱ δὲ περὶ τὸν Ἰωάννην καὶ τὸν Σίμωνα παρεφύλαττον τὰς τούτων ἐξόδους πλέον ἢ τὰς Ῥωμαίων εἰσόδους, καὶ σκιάν τις ὑπονοίας παρασχὼν μόνον εὐθέως
ἀπεσφάττετο. ⟨424⟩ τοῖς γε μὴν εὐπόροις καὶ τὸ μέ- 2
νειν πρὸς ἀπώλειαν ἴσον ἦν· προφάσει γὰρ αὐτομολίας ἀνῃρεῖτό τις διὰ τὴν οὐσίαν. τῷ λιμῷ δ' ἡ ἀπόνοια τῶν στασιαστῶν συνήκμαζε, καὶ καθ' ἡμέραν ἀμφότερα προσεξεκαίετο τὰ δεινά. ⟨425⟩ φανερὸς μὲν γὰρ οὐδαμοῦ σῖτος ἦν, ἐπεισπηδῶντες δὲ διηρεύνων

τὰς οἰκίας· ἔπειθ᾽ εὑρόντες μὲν ὡς ἀρνησαμένους ᾐκίζοντο, μὴ εὑρόντες δ᾽ ὡς ἐπιμελέστερον κρύψαντας ἐβασάνιζον. ⟨426⟩ τεκμήριον δὲ τοῦ τ᾽ ἔχειν καὶ μὴ τὰ σώματα τῶν ἀθλίων, ὧν οἱ μὲν ἔτι συνεστῶτες εὐπορεῖν τροφῆς ἐδόκουν, οἱ τηκόμενοι δ᾽ ἤδη παρωδεύοντο, καὶ κτείνειν ἄλογον ἐδόκει τοὺς ὑπ᾽ ἐνδείας τεθνηξομένους αὐτίκα. ⟨427⟩ πολλοὶ δὲ λάθρᾳ τὰς κτήσεις ἑνὸς ἀντηλλάξαντο μέτρου, πυρῶν μέν, εἰ πλουσιώτεροι τυγχάνοιεν ὄντες, οἱ δὲ πενέστεροι κριθῆς· ἔπειτα κατακλείοντες ἑαυτοὺς εἰς τὰ μυχαίτατα τῶν οἰκιῶν, τινὲς μὲν ὑπ᾽ ἄκρας ἐνδείας ἀνέργαστον τὸν σῖτον ἤσθιον, οἱ δ᾽ ἔπεττον ὡς ἥ τ᾽ ἀνάγκη καὶ τὸ δέος παρῄνει. ⟨428⟩ καὶ τράπεζα μὲν οὐδαμοῦ παρετίθετο, τοῦ δὲ πυρὸς ὑφέλκοντες ἔτ᾽ ὠμὰ τὰ σιτία
3 διήρπαζον. ⟨429⟩ ἐλεεινὴ δ᾽ ἦν ἡ τροφὴ καὶ δακρύων ἄξιος ἡ θέα, τῶν μὲν δυνατωτέρων πλεονεκτούντων, τῶν δ᾽ ἀσθενῶν ὀδυρομένων. πάντων μὲν δὴ παθῶν ὑπερίσταται λιμός, οὐδὲν δ᾽ οὕτως ἀπόλλυσιν ὡς αἰδῶ· τὸ γὰρ ἄλλως ἐντροπῆς ἄξιον ἐν τούτῳ καταφρονεῖται. ⟨430⟩ γυναῖκες γοῦν ἀνδρῶν καὶ παῖδες πατέρων, καὶ τὸ οἰκτρότατον, μητέρες νηπίων ἐξήρπαζον ἐξ αὐτῶν τῶν στομάτων τὰς τροφάς, καὶ τῶν φιλτάτων ἐν χερσὶ μαραινομένων οὐκ ἦν φειδὼ τοὺς τοῦ ζῆν ἀφελέσθαι σταλαγμούς. ⟨431⟩ τοιαῦτα δ᾽ ἐσθίοντες ὅμως οὐ διελάνθανον, πανταχοῦ δ᾽ ἐφίσταντο οἱ στασιασταὶ καὶ τούτων ταῖς ἁρπαγαῖς. ὁπότε γὰρ κατίδοιεν ἀποκεκλεισμένην οἰκίαν, ⟨432⟩ σημεῖον ἦν τοῦτο τοὺς ἔνδον προσφέρεσθαι τροφήν· εὐθέως δ᾽ ἐξαράξαντες τὰς θύρας εἰσεπήδων, καὶ μόνον οὐκ ἐκ τῶν φαρύγγων ἀναθλίβοντες τὰς ἀκόλους ἀνέφερον. ⟨433⟩ ἐτύπτοντο δὲ γέροντες ἀντεχόμενοι τῶν σιτίων,

καὶ κόμης ἐσπαράττοντο γυναῖκες συγκαλύπτουσαι τὰ ἐν χερσίν. οὐδέ τις ἦν οἶκτος πολιᾶς ἢ νηπίων, ἀλλὰ συνεπαίροντες τὰ παιδία τῶν ψωμῶν ἐκκρεμάμενα κατέσειον εἰς ἔδαφος. ⟨434⟩ τοῖς δὲ φθάσασι τὴν εἰσδρομὴν αὐτῶν καὶ προκαταπιοῦσι τὸ ἁρπαγησόμενον ὡς ἀδικηθέντες ἦσαν ὠμότεροι. ⟨435⟩ δεινὰς δὲ βασάνων ὁδοὺς ἐπενόουν πρὸς ἔρευναν τροφῆς, ὀρόβοις μὲν ἐμφράττοντες τοῖς ἀθλίοις τοὺς τῶν αἰδοίων πόρους, ῥάβδοις δ' ὀξείαις ἀναπείροντες τὰς ἕδρας. τὰ φρικτὰ δὲ καὶ ἀκοαῖς ἔπασχέ τις εἰς ἐξομολόγησιν ἑνὸς ἄρτου, καὶ ἵνα μηνύσῃ δράκα μίαν κεκρυμμένην ἀλφίτων. ⟨436⟩ οἱ βασανισταὶ δ' οὐκ ἐπείνων (καὶ γὰρ ἧττον ἂν ὠμὸν ἦν τὸ μετ' ἀνάγκης), γυμνάζοντες δὲ τὴν ἀπόνοιαν καὶ προπαρασκευάζοντες αὐτοῖς εἰς τὰς ἑξῆς ἡμέρας ἐφόδια. ⟨437⟩ τοῖς δ' ἐπὶ τὴν Ῥωμαίων φρουρὰν νύκτωρ ἐξερπύσασιν ἐπὶ λαχάνων συλλογὴν ἀγρίων καὶ πόας ὑπαντῶντες, ὅτ' ἤδη διαπεφευγέναι τοὺς πολεμίους ἐδόκουν, ἀφήρπαζον τὰ κομισθέντα· ⟨438⟩ καὶ πολλάκις ἱκετευόντων καὶ τὸ φρικτὸν ἐπικαλουμένων ὄνομα τοῦ θεοῦ, μεταδοῦναί τι μέρος αὐτοῖς ὧν κινδυνεύσαντες ἤνεγκαν, οὐδ' ὁτιοῦν μετέδοσαν· ἀγαπητὸν δ' ἦν τὸ μὴ καὶ προσαπολέσθαι σεσυλημένον.

⟨439⟩ οἱ μὲν δὴ ταπεινότεροι τοιαῦτα πρὸς τῶν 4
δορυφόρων ἔπασχον, οἱ δ' ἐν ἀξιώματι καὶ πλούτῳ πρὸς τοὺς τυράννους ἀνήγοντο. τούτων οἱ μὲν ἐπιβουλὰς ψευδεῖς ἐπικαλούμενοι διεφθείροντο, οἱ δ' ὡς προδιδοῖεν Ῥωμαίοις τὴν πόλιν. τὸ δ' ἑτοιμότατον ἦν μηνυτής τις ὑπόβλητος ὡς αὐτομολεῖν διεγνωκότων. ⟨440⟩ ὁ δ' ὑπὸ Σίμωνος γυμνωθεὶς πρὸς Ἰωάννην ἀνεπέμπετο, καὶ τῶν ὑπὸ Ἰωάννου σεσυλημένων

ὁ Σίμων μετελάμβανεν· ἀντιπροὔπινον δ' ἀλλήλοις τὸ αἷμα τῶν δημοτῶν, καὶ τὰ πτώματα τῶν ἀθλίων διεμερίζοντο. ⟨441⟩ καὶ τοῦ μὲν κρατεῖν στάσις ἦν ἐν ἀμφοτέροις, τῶν δ' ἀσεβημάτων ὁμόνοια· καὶ γὰρ ὁ μὴ μεταδοὺς τῶν ἀλλοτρίων κακῶν θατέρῳ μονοτρόπως ἐδόκει πονηρός, καὶ ὁ μὴ μεταλαβὼν ὡς ἀγαθοῦ τινὸς ἤλγει τὸν νοσφισμὸν τῆς ὠμότητος.

5 *⟨442⟩ καθ' ἕκαστον μὲν οὖν ἐπεξιέναι τὴν παρανομίαν αὐτῶν ἀδύνατον, συνελόντι δ' εἰπεῖν, μήτε πόλιν ἄλλην τοιαῦτα πεπονθέναι μήτε γενεὰν ἐξ αἰῶνος γεγονέναι κακίας γονιμωτέραν, ⟨443⟩ οἵ γε τελευταῖον καὶ τὸ γένος ἐφαύλιζον τῶν Ἑβραίων, ὡς ἧττον ἀσεβεῖς δοκοῖεν πρὸς ἀλλοτρίους, ἐξωμολογήσαντο δ' ὅπερ ἦσαν εἶναι δοῦλοι καὶ συνήλυδες καὶ νόθα τοῦ ἔθνους φθάρματα. ⟨444⟩ τὴν μέν γε πόλιν ἀνέτρεψαν αὐτοί, Ῥωμαίους δ' ἄκοντας ἠνάγκασαν ἐπιγραφῆναι σκυθρωπῷ κατορθώματι, καὶ μόνον οὐχ εἵλκυσαν ἐπὶ τὸν ναὸν βραδῦνον τὸ πῦρ. ⟨445⟩ ἀμέλει καιόμενον ἐκ τῆς ἄνω πόλεως ἀφορῶντες οὔτ' ἤλγησαν οὔτ' ἐδάκρυσαν, ἀλλὰ ταῦτα τὰ πάθη παρὰ Ῥωμαίοις εὑρέθη.*

11 *⟨446⟩ καὶ ταῦτα μὲν κατὰ χώραν ὕστερον μετ' ἀποδείξεως τῶν πραγμάτων ἐροῦμεν· Τίτῳ δὲ τὰ μὲν χώματα προύκοπτε, καίτοι πολλὰ κακουμένων ἀπὸ τοῦ τείχους τῶν στρατιωτῶν, πέμψας δ' αὐτὸς μοῖραν τῶν ἱππέων ἐκέλευσε τοὺς κατὰ τὰς φάραγγας ἐπὶ συγκομιδῇ τροφῆς ἐξιόντας ἐνεδρεύειν. ⟨447⟩ ἦσαν δέ τινες μὲν καὶ τῶν μαχίμων, οὐκέτι διαρκούμενοι ταῖς ἁρπαγαῖς, τὸ δὲ πλέον ἐκ τοῦ δήμου πένητες, οὓς αὐτομολεῖν ἀπέτρεπε τὸ περὶ τῶν οἰκείων δέος· ⟨448⟩ οὔτε γὰρ λήσεσθαι τοὺς στασιαστὰς ἤλπιζον μετὰ γυναικῶν καὶ παιδίων διαδιδράσκοντες, καὶ καταλιπεῖν ταῦτα*

τοῖς λησταῖς οὐχ ὑπέμενον ὑπὲρ αὐτῶν σφαγησόμενα. ⟨449⟩ τολμηροὺς δὲ πρὸς τὰς ἐξόδους ὁ λιμὸς ἐποίει, καὶ κατελείπετο μὴ λανθάνοντας τοὺς πολεμίους ἁλίσκεσθαι. λαμβανόμενοι δὲ κατ᾽ ἀνάγκην ἠμύνοντο δέει τῆς κολάσεως, καὶ μετὰ μάχην ἱκετεύειν ἄωρον ἐδόκει. μαστιγούμενοι δὴ καὶ προβασανιζόμενοι τοῦ θανάτου πᾶσαν αἰκίαν, ἀνεσταυροῦντο τοῦ τείχους ἀντικρύ. ⟨450⟩ Τίτῳ μὲν οὖν οἰκτρὸν τὸ πάθος κατεφαίνετο, πεντακοσίων ἑκάστης ἡμέρας, ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ πλειόνων ἁλισκομένων, οὔτε δὲ τοὺς βίᾳ ληφθέντας ἀφεῖναι ἀσφαλές, καὶ φυλάττειν τοσούτους φρουρὰν τῶν φυλαξόντων ἑώρα· τό γε μὴν πλέον οὐκ ἐκώλυε, τάχ᾽ ἂν ἐνδοῦναι πρὸς τὴν ὄψιν ἐλπίσας αὐτούς, εἰ μὴ παραδοῖεν, ὅμοια πεισομένους. ⟨451⟩ προσήλουν δ᾽ οἱ στρατιῶται δι᾽ ὀργὴν καὶ μῖσος τοὺς ἁλόντας ἄλλον ἄλλῳ σχήματι πρὸς χλεύην, καὶ διὰ τὸ πλῆθος χώρα τ᾽ ἐνέλειπε τοῖς σταυροῖς καὶ σταυροὶ τοῖς σώμασιν.

⟨452⟩ οἱ στασιασταὶ δὲ τοσοῦτον ἀπεδέησαν τοῦ 2
μεταβαλέσθαι πρὸς τὸ πάθος, ὥστε καὶ τοὐναντίον αὐτοὶ σοφίσασθαι πρὸς τὸ λοιπὸν πλῆθος. ⟨453⟩ σύροντες γὰρ τοὺς τῶν αὐτομόλων οἰκείους ἐπὶ τὸ τεῖχος καὶ τῶν δημοτῶν τοὺς ἐπὶ πίστιν ὡρμημένους, οἷα πάσχουσιν οἱ Ῥωμαίοις προσφεύγοντες ἐπεδείκνυσαν, καὶ τοὺς κρεμαμένους ἱκέτας ἔλεγον, οὐκ αἰχμαλώτους. ⟨454⟩ τοῦτο πολλοὺς τῶν αὐτομολεῖν ὡρμημένων, μέχρι τἀληθὲς ἐγνώσθη, κατέσχεν. εἰσὶ δ᾽ οἳ καὶ παραχρῆμα διέδρασαν ὡς ἐπὶ βέβαιον τιμωρίαν, ἀνάπαυσιν ἡγούμενοι τὸν ἐκ τῶν πολεμίων θάνατον ἐν λιμοῦ συγκρίσει. ⟨455⟩ πολλοὺς δὲ καὶ χειροκοπῆσαι κελεύσας Τίτος τῶν ἑαλωκότων, ὡς μὴ δοκοῖεν αὐτόμολοι καὶ πιστεύ-

οιντο διὰ τὴν συμφοράν, εἰσέπεμψε πρὸς τὸν Ἰωάννην καὶ τὸν Σίμωνα, <456> νῦν γ᾽ ἤδη παύσασθαι παρ- αινῶν, καὶ μὴ πρὸς ἀναίρεσιν τῆς πόλεως αὐτὸν βιά- ζεσθαι, κερδῆσαι δ᾽ ἐκ τῆς ἐν ὑστάτοις μεταμελείας τάς τ᾽ αὐτῶν ψυχὰς καὶ τηλικαύτην πατρίδα καὶ ναὸν ἀκοινώνητον ἄλλοις. <457> περιιὼν δὲ τὰ χώματα τοὺς ἐργαζομένους ἅμα κατήπειγεν, ὡς οὐκ εἰς μακρὰν ἀκολουθήσων ἔργοις τῷ λόγῳ. <458> πρὸς ταῦτα αὐ- τόν τ᾽ ἐβλασφήμουν ἀπὸ τοῦ τείχους Καίσαρα καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ τοῦ μὲν θανάτου καταφρονεῖν ἐβόων (ᾑρῆσθαι γὰρ αὐτὸν πρὸ δουλείας καλῶς), ἐργάσεσθαι δ᾽ ὅσ᾽ ἂν δύνωνται κακὰ Ῥωμαίους ἕως ἂν ἐμπνέωσι, πατρίδος δ᾽ οὐ μέλειν τοῖς ὡς αὐτός φησιν ἀπολου- μένοις, καὶ ναὸν ἀμείνω τούτου τῷ θεῷ τὸν κόσμον εἶναι. <459> σωθήσεσθαί γε μὴν καὶ τοῦτον ὑπὸ τοῦ κατοικοῦντος, ὃν καὶ αὐτοὶ σύμμαχον ἔχοντες πᾶσαν χλευάζειν ἀπειλὴν ὑστεροῦσαν ἔργων· τὸ γὰρ τέλος εἶναι τοῦ θεοῦ. τοιαῦτα ταῖς λοιδορίαις ἀναμίσγοντες ἐκεκράγεσαν.

3 <460> *ἐν δὲ τούτῳ καὶ ὁ Ἐπιφανὴς Ἀντίοχος παρ- ῆν, ἄλλους θ᾽ ὁπλίτας συχνοὺς ἔχων καὶ περὶ αὐτὸν στῖφος Μακεδόνων καλούμενον, ἥλικας πάντας, ὑψη- λούς, ὀλίγον ὑπὲρ ἀντίπαιδας, τὸν Μακεδονικὸν τρό- πον ὡπλισμένους τε καὶ πεπαιδευμένους, ὅθεν καὶ τὴν ἐπίκλησιν εἶχον, ὑστεροῦντες οἱ πολλοὶ τοῦ γένους.* <461> *εὐδαιμονῆσαι γὰρ μάλιστα τῶν ὑπὸ Ῥωμαίοις βασιλέων τὸν Κομμαγηνὸν συνέβη πρὶν γεύσασθαι με- ταβολῆς· ἀπέφηνε δὲ κἀκεῖνος ἐπὶ γήρως ὡς οὐδένα χρὴ λέγειν πρὸ θανάτου μακάριον.* <462> *ἀλλ᾽ ὅ γε παῖς ἀκμάζοντος αὐτοῦ τηνικαῦτα παρὼν θαυμάζειν ἔφασκε τί δήποτε Ῥωμαῖοι κατοκνοῖεν προσιέναι τῷ*

τείχει. πολεμιστὴς δέ τις αὐτὸς ἦν καὶ φύσει παράβολος, κατά τε τὴν ἀλκὴν τοσοῦτος ὡς ὀλίγῳ τὰ τῆς τόλμης διαμαρτάνειν. ⟨463⟩ μειδιάσαντος δὲ τοῦ Τίτου καὶ ‚κοινὸς ὁ πόνος‘ εἰπόντος, ὡς εἶχεν ὥρμησεν ὁ Ἀντίοχος μετὰ τῶν Μακεδόνων πρὸς τὸ τεῖχος. ⟨464⟩ αὐτὸς μὲν οὖν διά τ' ἰσχὺν καὶ κατ' ἐμπειρίαν ἐφυλάττετο τὰ τῶν Ἰουδαίων βέλη, τοξευόντων εἰς αὐτούς, τὰ μειράκια δ' αὐτῷ συνετρίβη πάντα πλὴν ὀλίγων· διὰ γὰρ αἰδῶ τῆς ὑποσχέσεως προσεφιλονίκει μαχόμενα, ⟨465⟩ καὶ τέλος ἀνεχώρουν τραυματίαι πολλοί, συννοοῦντες ὅτι καὶ τοῖς ἀληθῶς Μακεδόσιν, εἰ μέλλοιεν κρατεῖν, δέοι τῆς Ἀλεξάνδρου τύχης.

⟨466⟩ τοῖς δὲ Ῥωμαίοις ἀρξαμένοις δωδεκάτῃ μη- 4
νὸς Ἀρτεμισίου συνετελέσθη τὰ χώματα μόλις ἐνάτῃ καὶ εἰκάδι, τὰς δεχεπτὰ συνεχῶς πονουμένων ἡμέρας. ⟨467⟩ μέγιστα γὰρ ἐχώσθη τὰ τέτταρα, καὶ θάτερον μὲν τὸ ἐπὶ τὴν Ἀντωνίαν ὑπὸ τοῦ πέμπτου τάγματος ἐβλήθη κατὰ μέσον τῆς Στρουθίου καλουμένης κολυμβήθρας, τὸ δ' ἕτερον ὑπὸ τοῦ δωδεκάτου διεστὸς ὅσον εἰς πήχεις εἴκοσι. ⟨468⟩ τῷ δεκάτῳ δὲ τάγματι, διέχοντι πολὺ τούτων, κατὰ τὸ βόρειον κλῖμα τοὖργον ἦν καὶ κολυμβήθραν Ἀμύγδαλον προσαγορευομένην· τούτου δὲ τὸ πεντεκαιδέκατον ἀπὸ τριάκοντα πήχεων ἐχώννυ κατὰ τὸ τοῦ ἀρχιερέως μνημεῖον. ⟨469⟩ προσαγομένων δ' ἤδη τῶν ὀργάνων ὁ μὲν Ἰωάννης ἔνδοθεν ὑπορύξας τὸ κατὰ τὴν Ἀντωνίαν μέχρι τῶν χωμάτων διάστημα, καὶ διαλαβὼν σταυροῖς τοὺς ὑπονόμους, ἀνακρίμνησι τἆργα, πίττῃ δὲ καὶ ἀσφάλτῳ διακεχριμένην ὕλην εἰσκομίσας ἐνίησι πῦρ. ⟨470⟩ καὶ τῶν σταυρῶν ὑποκαέντων ἥ τε διῶρυξ ἐνέδωκεν ἀθρόα, καὶ μετὰ μεγίστου ψόφου κατεσείσθη τὰ σώματα εἰς

αὐτήν. ⟨471⟩ τὸ μὲν οὖν πρῶτον μετὰ τοῦ κονιορτοῦ καπνὸς ἠγείρετο βαθύς, πνιγομένου τῷ πτώματι τοῦ πυρός· τῆς δὲ θλιβούσης ὕλης διαβιβρωσκομένης ἤδη φανερὰ φλὸξ ἐρρήγνυτο. ⟨472⟩ καὶ τοῖς Ῥωμαίοις ἔκπληξις μὲν πρὸς τὸ αἰφνίδιον, ἀθυμία δὲ πρὸς τὴν ἐπίνοιαν ἐμπίπτει. καὶ κρατήσειν οἰομένοις ἤδη τὸ συμβὰν καὶ πρὸς τὸ μέλλον ἔψυξε τὴν ἐλπίδα· τὸ δ' ἀμύνειν ἀχρεῖον ἐδόκει πρὸς τὸ πῦρ, καὶ εἰ σβεσθείη, τῶν χωμάτων καταποθέντων.

5 ⟨473⟩ μετὰ δ' ἡμέρας δύο καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιτίθενται χώμασιν οἱ περὶ τὸν Σίμωνα· καὶ γὰρ δὴ προσαγαγόντες ταύτῃ τὰς ἑλεπόλεις οἱ Ῥωμαῖοι διέσειον ἤδη τὸ τεῖχος. ⟨474⟩ Τεφθαῖος δέ τις ἀπὸ Γαρσὶς πόλεως τῆς Γαλιλαίας, καὶ Μεγάσσαρος τῶν βασιλικῶν καὶ Μαριάμμης θεράπων, μεθ' ὧν Ἀδιαβηνός τις υἱὸς Ναβαταίου, τοὔνομα κληθεὶς ἀπὸ τῆς τύχης Χαγείρας, ὅπερ σημαίνει χωλός, ἁρπάσαντες λαμπάδας προυπήδησαν ἐπὶ τὰς μηχανάς. ⟨475⟩ τούτων τῶν ἀνδρῶν οὔτε τολμηρότεροι κατὰ τόνδε τὸν πόλεμον ἐκ τῆς πόλεως ἐφάνησαν οὔτε φοβερώτεροι· ⟨476⟩ καθάπερ γὰρ εἰς φίλους ἐκτρέχοντες, οὐ πολεμίων στῖφος, οὔτ' ἔδεισαν οὔτ' ἐμέλλησαν οὔτ' ἀπέστησαν, ἀλλὰ διὰ μέσων ἐνθορόντες τῶν ἐχθρῶν ὑφῆψαν τὰς μηχανάς, ⟨477⟩ βαλλόμενοι δὲ καὶ τοῖς ξίφεσιν ἀνωθούμενοι πάντοθεν οὐ πρότερον ἐκ τοῦ κινδύνου μετεκινήθησαν ἢ δράξασθαι τῶν ὀργάνων τὸ πῦρ. ⟨478⟩ αἰρομένης δ' ἤδη τῆς φλογὸς Ῥωμαῖοι μὲν ἀπὸ τῶν στρατοπέδων συνθέοντες ἐβοήθουν, Ἰουδαῖοι δ' ἐκ τοῦ τείχους ἐκώλυον καὶ τοῖς σβεννύειν πειρωμένοις συνεπλέκοντο, κατὰ μηδὲν τῶν ἰδίων φειδόμενοι σωμάτων. ⟨479⟩ καὶ οἳ μὲν εἷλκον ἐκ τοῦ πυρὸς τὰς

ἑλεπόλεις, τῶν ὑπὲρ αὐτὰς γέρρων φλεγομένων, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι καὶ διὰ τῆς φλογὸς ἀντελαμβάνοντο, καὶ τοῦ σιδήρου ζέοντος δραττόμενοι τοὺς κριοὺς οὐ μεθίεσαν. διέβαινε δ' ἀπὸ τούτων ἐπὶ τὰ χώματα τὸ πῦρ, καὶ τοὺς ἀμύνοντας προυλάμβανεν. ⟨480⟩ ἐν τούτῳ δ' οἱ μὲν Ῥωμαῖοι κυκλούμενοι τῇ φλογὶ καὶ τὴν σωτηρίαν τῶν ἔργων ἀπογνόντες ἀνεχώρουν ἐπὶ τὰ στρατόπεδα, ⟨481⟩ Ἰουδαῖοι δὲ προσέκειντο πλείους ἀεὶ γινόμενοι, τῶν ἔνδοθεν προσβοηθούντων, καὶ τῷ κρατεῖν τεθαρρηκότες ἀταμιεύτοις ἐχρῶντο ταῖς ὁρμαῖς, προελθόντες δὲ μέχρι τῶν ἐρυμάτων ἤδη συνεπλέκοντο τοῖς φρουροῖς. ⟨482⟩ τάξις δ' ἐστὶν ἐκ διαδοχῆς ἱσταμένη πρὸ τοῦ στρατοπέδου, καὶ δεινὸς ἐπ' αὐτῇ Ῥωμαίων νόμος, τὸν ὑποχωρήσαντα καθ' ἣν δήποτ' οὖν αἰτίαν θνήσκειν. ⟨483⟩ οὗτοι τοῦ μετὰ κολάσεως τὸν μετ' ἀρετῆς θάνατον προκρίναντες ἵστανται, καὶ πρὸς τὴν τούτων ἀνάγκην πολλοὶ τῶν τραπέντων ἐπεστράφησαν αἰδούμενοι. ⟨484⟩ διαθέντες δὲ καὶ τοὺς ὀξυβελεῖς ἐπὶ τοῦ τείχους εἶργον τὸ προσγιγνόμενον πλῆθος ἐκ τῆς πόλεως, οὐδὲν εἰς ἀσφάλειαν ἢ φυλακὴν τῶν σωμάτων προνοουμένους· συνεπλέκοντο γὰρ οἱ Ἰουδαῖοι τοῖς προστυχοῦσι, καὶ ταῖς αἰχμαῖς ἀφυλάκτως ἐμπίπτοντες αὐτοῖς τοῖς σώμασι τοὺς ἐχθροὺς ἔπαιον. ⟨485⟩ οὔτε δ' ἔργοις αὐτοὶ πλέον ἢ τῷ θαρρεῖν περιῆσαν, καὶ Ῥωμαῖοι τῇ τόλμῃ πλέον εἶκον ἢ τῷ κακοῦσθαι.

⟨486⟩ παρῆν δ' ἤδη ὁ Καῖσαρ ἀπὸ τῆς Ἀντωνίας, 6
ὅπου κεχώριστο κατασκεπτόμενος τόπον ἄλλοις χώμασι· καὶ πολλὰ τοὺς στρατιώτας φαυλίσας, εἰ κρατοῦντες τῶν πολεμίων τειχῶν κινδυνεύουσι τοῖς ἰδίοις, καὶ πολιορκουμένων ὑπομένουσιν αὐτοὶ τύχην, ὥσπερ ἐκ δεσμωτηρίου καθ' αὐτῶν Ἰουδαίους ἀνέντες, περιήει

μετὰ τῶν ἐπιλέκτων κατὰ πλευρὰ τοὺς πολεμίους αὐτός. ⟨487⟩ οἳ δὲ κατὰ στόμα παιόμενοι καὶ πρὸς τοῦτον ἐπιστραφέντες ἐκαρτέρουν. μιγείσης δὲ τῆς παρατάξεως ὁ μὲν κονιορτὸς τῶν ὀμμάτων, ἡ κραυγὴ δὲ τῶν ἀκοῶν ἐπεκράτει, καὶ οὐδετέρῳ παρῆν ἔτι τεκμήρασθαι τὸ ἐχθρὸν ἢ τὸ φίλιον. ⟨488⟩ Ἰουδαίων δ᾽ οὐ τοσοῦτον ἔτι κατ᾽ ἀλκὴν ὅσον ἀπογνώσει σωτηρίας παραμενόντων, καὶ Ῥωμαίους ἐτόνωσεν αἰδὼς δόξης τε καὶ τῶν ὅπλων καὶ προκινδυνεύοντος Καίσαρος, ⟨489⟩ ὥστε μοι δοκοῦσι τὰ τελευταῖα δι᾽ ὑπερβολὴν θυμῶν κἂν ὅλον ἁρπάσαι τὸ τῶν Ἰουδαίων πλῆθος, εἰ μὴ τὴν ῥοπὴν τῆς παρατάξεως φθάσαντες ἀνεχώρησαν εἰς τὴν πόλιν.

⟨490⟩ διεφθαρμένων δὲ τῶν χωμάτων Ῥωμαῖοι μὲν ἦσαν ἐν ἀθυμίαις, τὸν μακρὸν κάματον ἐπὶ μιᾶς ὥρας ἀπολέσαντες· καὶ πολλοὶ μὲν ταῖς συνήθεσι μη-
12 χαναῖς ἀπήλπιζον ἁλώσεσθαι τὴν πόλιν, ⟨491⟩ Τίτος δὲ μετὰ τῶν ἡγεμόνων ἐβουλεύετο. καὶ τοῖς μὲν θερμοτέροις ἐδόκει πᾶσαν προσάγοντα τὴν δύναμιν ἀποπειρᾶσθαι τοῦ τείχους βίᾳ· ⟨492⟩ μέχρι μὲν γὰρ νῦν ἀπόσπασμα Ἰουδαίοις τῆς στρατιᾶς συμπεπλέχθαι, προσιόντων δ᾽ ἀθρόων οὐδὲ τὴν ἔφοδον οἴσειν· καταχωσθήσεσθαι γὰρ ὑπὸ τῶν βελῶν. ⟨493⟩ τῶν δ᾽ ἀσφαλεστέρων οἳ μὲν καὶ τὰ χώματα ποιεῖν πάλιν, οἳ δὲ καὶ δίχα τούτων προσκαθέξεσθαι, μόνον παραφυλάττοντας τάς τ᾽ ἐξόδους αὐτῶν καὶ τὰς εἰσκομιδὰς τῶν ἐπιτηδείων, παρῄνουν, καὶ τῷ λιμῷ καταλείπειν τὴν πόλιν, μηδὲ συμπλέκεσθαι κατὰ χεῖρα τοῖς πολεμίοις· ⟨494⟩ ἄμαχον γὰρ εἶναι τὴν ἀπόγνωσιν, οἷς εὐχὴ μὲν τῷ σιδήρῳ πεσεῖν, ἀπόκειται δὲ καὶ δίχα τούτου πάθος χαλεπώτερον. ⟨495⟩ αὐτῷ δὲ τὸ μὲν ἀργεῖν καθόλου

μετὰ τοσαύτης δυνάμεως οὐκ ἐδόκει πρέπειν, καὶ τὸ μάχεσθαι περιττὸν πρὸς ἀλλήλων φθαρησομένοις· ⟨496⟩ βάλλεσθαι δὲ χώματα δύσεργον ἀπέφαινεν ὕλης ἀπορίᾳ, καὶ τὸ παραφυλάττειν τὰς ἐξόδους δυσεργότερον. κυκλώσασθαί τε γὰρ τῇ στρατιᾷ τὴν πόλιν διὰ τὸ μέγεθος καὶ δυσχωρίαν οὐκ εὐμαρὲς εἶναι, καὶ σφαλερὸν ἄλλως πρὸς τὰς ἐπιθέσεις· ⟨497⟩ τῶν δὲ φανερῶν φυλαττομένων ἀφανεῖς ἐπινοεῖσθαι Ἰουδαίοις ὁδοὺς κατά τ' ἀνάγκην καὶ δι' ἐμπειρίαν. εἰ δέ τι λάθρᾳ παρεισκομίζοιτο, τριβὴν ἔσεσθαι πλείω τῇ πολιορκίᾳ, ⟨498⟩ δεδιέναι τε μὴ τὴν δόξαν τοῦ κατορθώματος αὐτῷ τὸ μῆκος ἐλαττώσῃ τοῦ χρόνου· τούτῳ μὲν γὰρ εἶναι πᾶν ἀνύσιμον, πρὸς δὲ τῆς εὐκλείας τὸ τάχος. ⟨499⟩ δεῖν γε μήν, εἰ καὶ τῷ τάχει μετ' ἀσφαλείας βούλοιτο χρήσασθαι, περιτειχίζειν ὅλην τὴν πόλιν· μόνως γὰρ ἂν οὕτως πάσας ἀποφράξαι τὰς ἐξόδους, καὶ Ἰουδαίους ἢ πρὸς ἅπαντ' ἀπογνόντας τὴν σωτηρίαν παραδώσειν τὴν πόλιν, ἢ λιμώττοντας χειρωθήσεσθαι ῥᾳδίως. ⟨500⟩ οὐδὲ γὰρ ἠρεμήσειν αὐτὸς ἄλλως, ἀλλὰ καὶ τῶν χωμάτων ἐπιμελήσεσθαι πάλιν, χρώμενος τοῖς κωλύουσιν ἀτονωτέροις. ⟨501⟩ εἰ δέ τῳ μέγα δοκεῖ καὶ δυσήνυτον τοὖργον, χρῆναι σκοπεῖν ὡς οὔτε Ῥωμαίοις τι μικρὸν ἐνεργεῖν πρέπει, καὶ δίχα πόνου κατορθοῦν τι τῶν μεγάλων οὐδενὶ ῥᾴδιον ἀλλ' ἢ θεῷ μόνῳ.

⟨502⟩ τούτοις πείσας τοὺς ἡγεμόνας διανέμειν ἐκέ- 2
λευσε τὰς δυνάμεις ἐπὶ τοὖργον. ὁρμὴ δέ τις ἐμπίπτει δαιμόνιος τοῖς στρατιώταις, καὶ μερισαμένων τὸν περίβολον οὐ μόνον τῶν ταγμάτων ἦν ἔρις, ⟨503⟩ ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς τάξεων πρὸς ἀλλήλας· καὶ στρατιώτης μὲν δεκαδάρχην, δεκαδάρχης δὲ ἑκατοντάρχην,

οὗτος δ᾽ ἐσπούδαζεν ἀρέσασθαι χιλίαρχον. τῶν δὲ χιλιάρχων ἐπὶ τοὺς ἡγεμόνας ἔτεινεν ἡ φιλοτιμία, καὶ τῶν ἡγεμόνων τὴν ἅμιλλαν ἐβράβευε Καῖσαρ· περιιὼν γὰρ αὐτὸς ἑκάστης ἡμέρας πολλάκις ἐπεσκόπει τοὖργον. ⟨504⟩ ἀρξάμενος δ᾽ ἀπὸ τῆς Ἀσσυρίων παρεμβολῆς, καθ᾽ ἣν αὐτὸς ἐστρατοπεδεύετο, ἐπὶ τὴν κατωτέρω καινόπολιν ἦγε τὸ τεῖχος, ἔνθεν διὰ τοῦ Κεδρῶνος ἐπὶ τὸ Ἐλαιῶν ὄρος. ⟨505⟩ εἶτ᾽ ἀνακάμπτων κατὰ μεσημβρίαν περιλαμβάνει τὸ ὄρος ἄχρι τῆς Περιστερῶνος καλουμένης πέτρας, τόν θ᾽ ἑξῆς λόφον ὃς ἐπίκειται τῇ κατὰ τὴν Σιλωὰμ φάραγγι, κἀκεῖθεν ἐκκλίνας πρὸς δύσιν εἰς τὴν τῆς Πηγῆς κατῄει φάραγγα. ⟨506⟩ μεθ᾽ ἣν ἀναβαίνων κατὰ τὸ Ἀνάνου τοῦ ἀρχιερέως μνημεῖον, καὶ διαλαβὼν τὸ ὄρος ἔνθα Πομπήιος ἐστρατοπεδεύσατο, πρὸς κλῖμα βόρειον ἐπέστρεφε, ⟨507⟩ καὶ προελθὼν μέχρι κώμης τινός (Ἐρεβίνθων οἶκος καλεῖται), καὶ μετ᾽ ἐκείνην τὸ Ἡρώδου μνημεῖον περισχών, κατ᾽ ἀνατολὴν τῷ ἰδίῳ στρατοπέδῳ συνῆπτεν ὅθεν ἤρξατο. ⟨508⟩ τὸ μὲν οὖν τεῖχος ἑνὸς δέοντος τετταράκοντα σταδίων ἦν, ἔξωθεν δ᾽ αὐτῷ προσῳκοδομήθη τρισκαίδεκα φρούρια· καὶ τούτων οἱ κύκλοι δέκα συνηριθμοῦντο σταδίων. ⟨509⟩ τρισὶ δ᾽ ᾠκοδομήθη τὸ πᾶν ἡμέραις, ὡς τὸ μὲν ἔργον μηνῶν εἶναι ἄξιον, τὸ δὲ τάχος ἡττῆσθαι πίστεως. ⟨510⟩ περικλείσας δὲ τῷ τείχει τὴν πόλιν, καὶ δύναμιν τοῖς φρουρίοις ἐγκαταστήσας, τὴν μὲν πρώτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς περιιὼν αὐτὸς ἐπεσκέπτετο, τὴν δευτέραν δ᾽ ἐπέτρεψεν Ἀλεξάνδρῳ, τὴν τρίτην δ᾽ ἔλαχον οἱ τῶν ταγμάτων ἡγεμόνες. ⟨511⟩ διεκληροῦντο δ᾽ οἱ φύλακες τοὺς ὕπνους, καὶ δι᾽ ὅλης νυκτὸς περιῄεσαν κατὰ τὰ διαστήματα τῶν φρουρίων.

<512> Ἰουδαίοις δὲ μετὰ τῶν ἐξόδων ἀπεκόπη πᾶσα σωτηρίας ἐλπίς, καὶ βαθύνας ἑαυτὸν ὁ λιμὸς κατ' οἴκους καὶ γενεὰς τὸν δῆμον ἐπεβόσκετο. <513> καὶ τὰ μὲν τέγη πεπλήρωτο γυναικῶν καὶ βρεφῶν λελυμένων, οἱ στενωποὶ δὲ γερόντων νεκρῶν. παῖδες δὲ καὶ νεανίαι διοιδοῦντες ὥσπερ εἴδωλα κατὰ τὰς ἀγορὰς ἀνειλοῦντο, καὶ κατέπιπτον ὅπῃ τινὰ τὸ πάθος καταλαμβάνοι. <514> θάπτειν δὲ τοὺς προσήκοντας οὔτ' ἴσχυον οἱ κάμνοντες, καὶ τὸ διευτονοῦν ὤκνει διά τε τὸ πλῆθος τῶν νεκρῶν καὶ τὸ κατὰ σφᾶς ἄδηλον· πολλοὶ γοῦν τοῖς ὑπ' αὐτῶν θαπτομένοις ἐπαπέθνησκον, πολλοὶ δ' ἐπὶ τὰς θήκας, πρὶν ἐπιστῆναι τὸ χρεών, προῆλθον. <515> οὔτε δὲ θρῆνος ἐν ταῖς συμφοραῖς οὔτ' ὀλοφυρμὸς ἦν, ἀλλ' ὁ λιμὸς ἤλεγχε τὰ πάθη. ξηροῖς γὰρ τοῖς ὄμμασι καὶ σεσηρόσι τοῖς στόμασιν οἱ δυσθανατῶντες ἐφεώρων τοὺς φθάσαντας ἀναπαύσασθαι, βαθεῖα δὲ τὴν πόλιν περιεῖχε σιγὴ καὶ νὺξ θανάτου γέμουσα, καὶ τούτων οἱ λῃσταὶ χαλεπώτεροι. <516> τυμβωρυχοῦντες γοῦν τὰς οἰκίας ἐσύλων τοὺς νεκρούς, καὶ τὰ κατακαλύμματα τῶν σωμάτων περισπῶντες μετὰ γέλωτος ἐξῄεσαν, τάς τ' ἀκμὰς τῶν ξιφῶν ἐδοκίμαζον ἐν τοῖς πτώμασι, καί τινας τῶν ἐρριμμένων ἔτι ζῶντας διήλαυνον ἐπὶ πείρᾳ τοῦ σιδήρου. <517> τοὺς δ' ἱκετεύοντας χρῆσαι σφίσι δεξιὰν καὶ ξίφος τῷ λιμῷ κατέλειπον ὑπερηφανοῦντες. καὶ τῶν ἐκπνεόντων ἕκαστος ἀτενίσας εἰς τὸν ναὸν ἀφεώρα, τοὺς στασιαστὰς ζῶντας ἀπολιπών. <518> οἳ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἀπὸ τοῦ δημοσίου θησαυροῦ τοὺς νεκροὺς θάπτειν ἐκέλευον, τὴν ὀσμὴν οὐ φέροντες, ἔπειθ' ὡς οὐ διήρκουν, ἀπὸ τῶν τειχῶν ἐρρίπτουν εἰς τὰς φάραγγας. <519> περιιὼν δὲ ταύτας ὁ Τίτος ὡς ἐθε-

άσατο πεπλησμένας τῶν νεκρῶν καὶ βαθὺν ἰχῶρα μυδώντων ὑπορρέοντα τῶν σωμάτων, ἐστέναξέ τε καὶ τὰς χεῖρας ἀνατείνας κατεμαρτύρατο τὸν θεὸν ὡς οὐκ εἴη τοὖργον αὐτοῦ.

4 ⟨520⟩ *τὰ μὲν δὴ κατὰ τὴν πόλιν εἶχεν οὕτω, Ῥωμαῖοι δέ, μηδενὸς ἔτι τῶν στασιαστῶν ἐκτρέχοντος (ἤδη γὰρ καὶ τούτων ἀθυμία καὶ λιμὸς ἐφήπτετο), πρὸς εὐθυμίαις ἦσαν, σίτου τ' ἀφθονίαν καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων ἐκ τῆς Συρίας καὶ τῶν πλησίον ἐπαρχιῶν ἔχοντες·* ⟨521⟩ *ἱστάμενοι δὲ πολλοὶ τοῦ τείχους πλησίον καὶ πολὺ πλῆθος τῶν ἐδωδίμων ἐπιδεικνύμενοι, τῷ κατὰ σφᾶς κόρῳ τὸν λιμὸν τῶν πολεμίων ἐξέκαιον.* ⟨522⟩ *πρὸς δὲ τὸ πάθος τῶν στασιαστῶν μηδὲν ἐνδιδόντων, Τίτος οἰκτείρων τὰ λείψανα τοῦ δήμου καὶ σπουδάζων τὸ γοῦν περιὸν ἐξαρπάσαι πάλιν ἤρχετο χωμάτων, χαλεπῶς αὐτῷ τῆς ὕλης ποριζομένης·* ⟨523⟩ *ἡ μὲν γὰρ περὶ τὴν πόλιν πᾶσα τοῖς προτέροις ἔργοις ἐκκέκοπτο, συνεφόρουν δ' ἄλλην ἀπ' ἐνενήκοντα σταδίων οἱ στρατιῶται. καὶ πρὸς μόνης ὕψουν τῆς Ἀντωνίας κατὰ μέρη τέτταρα πολὺ μείζονα τῶν προτέρων χώματα.* ⟨524⟩ *περιιὼν δ' ὁ Καῖσαρ τὰ τάγματα, καὶ κατεπείγων τοὖργον, ἐπεδείκνυ τοῖς λῃσταῖς ὡς ἐν χερσὶν εἴησαν αὐτοῦ.* ⟨525⟩ *μόνοις δ' ἐκείνοις ἄρα κακῶν ἀπωλώλει μεταμέλεια, καὶ τὰς ψυχὰς χωρίσαντες ἀπὸ τῶν σωμάτων ἀμφοτέροις ὡς ἀλλοτρίοις ἐχρῶντο.* ⟨526⟩ *οὔτε γὰρ πάθος αὐτῶν ἡμέρου τὴν ψυχήν, οὔτ' ἀλγηδὼν ἥπτετο τοῦ σώματος, οἵ γε καὶ νεκρὸν τὸν δῆμον ὥσπερ κύνες ἐσπάραττον καὶ τὰ δεσμωτήρια τῶν ἀρρώστων ἐνεπίμπλασαν.*

13 ⟨527⟩ *Σίμων γοῦν οὐδὲ Ματθίαν, δι' ὃν κατέσχε τὴν πόλιν, ἀβασάνιστον ἀνεῖλε. Βοηθοῦ παῖς ἦν οὗτος*

ἐκ τῶν ἀρχιερέων, ἐν τοῖς μάλιστα τῷ δήμῳ πιστὸς καὶ τίμιος, ⟨528⟩ ὃς ὑπὸ τοῖς ζηλωταῖς κακουμένου τοῦ πλήθους, οἷς ἤδη καὶ Ἰωάννης προσῆν, πείθει τὸν δῆμον εἰσαφεῖναι τὸν Σίμωνα βοηθόν, οὐδὲν οὔτε προσυνθέμενος οὔτε προσδοκήσας φαῦλον ἐξ αὐτοῦ. ⟨529⟩ παρελθὼν δ' ἐκεῖνος ὡς ἐκράτησε τῆς πόλεως, ἐχθρὸν ἐν ἴσῳ τοῖς ἄλλοις ἡγεῖτο καὶ τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ σύμβουλον ὡς ἂν ἐξ ἁπλότητος γεγενημένον. ⟨530⟩ ἀχθέντα δὲ τηνικαῦτα καὶ κατηγορούμενον τὰ τῶν Ῥωμαίων φρονεῖν κατακρίνει μὲν θανάτῳ, μηδ' ἀπολογίας ἀξιώσας, σὺν τρισὶν υἱοῖς (ὁ γὰρ τέταρτος ἔφθη διαδρὰς πρὸς Τίτον), ἱκετεύοντα δ' ἀναιρεθῆναι πρὸ τῶν τέκνων, καὶ ταύτην αἰτούμενον τὴν χάριν ἀνθ' ὧν ἀνοίξειεν αὐτῷ τὴν πόλιν, τελευταῖον ἀνελεῖν ἐκέλευσεν. ⟨531⟩ ὃ μὲν οὖν ἐν ὄψει φονευθεῖσιν ἐπεσφάγη τοῖς παισίν, ἀντικρὺ Ῥωμαίων προαχθείς· οὕτω γὰρ ὁ Σίμων Ἀνάνῳ τῷ Βαμάδου προσέταξεν, ὃς ἦν ὠμότατος αὐτῷ τῶν δορυφόρων, ἐπειρωνευόμενος, εἴ τι βοηθήσουσιν αὐτῷ πρὸς οὓς ἐξελθεῖν εἵλετο. θάπτειν δ' ἀπεῖπε τὰ σώματα. ⟨532⟩ μετὰ τούτους ἱερεύς τις Ἀνανίας υἱὸς Μασαμβάλου τῶν ἐπισήμων, καὶ ὁ γραμματεὺς τῆς βουλῆς Ἀριστεύς, γένος ἐξ Ἀμμαοῦς, καὶ σὺν τούτοις πεντεκαίδεκα τῶν ἀπὸ τοῦ δήμου λαμπρῶν, ἀναιροῦνται. ⟨533⟩ τὸν δὲ τοῦ Ἰωσήπου πατέρα συγκλείσαντες ἐφύλαττον, κηρύττουσι δὲ μηδένα τῶν κατὰ τὴν πόλιν μήτε συνομιλεῖν μήτ' ἐπὶ ταὐτὸ συναθροίζεσθαι, δέει προδοσίας, καὶ τοὺς συνολοφυρομένους πρὸ ἐξετάσεως ἀνῄρουν.

⟨534⟩ ταῦθ' ὁρῶν Ἰούδης τις υἱὸς Ἰούδου, τῶν 2
ὑπάρχων τοῦ Σίμωνος εἷς ὢν καὶ πεπιστευμένος ὑπ' αὐτοῦ πύργον φυλάττειν, τάχα μέν τι καὶ οἴκτῳ τῶν

ὠμῶς ἀπολλυμένων, τὸ δὲ πλέον ἑαυτοῦ προνοίᾳ, συγκαλέσας τοὺς πιστοτάτους τῶν ὑπ' αὐτὸν δέκα, ⟨535⟩ 'μέχρι τίνος ἀνθέξομεν' ἔφη 'τοῖς κακοῖς; ἢ τίνας σωτηρίας ἔχομεν ἐλπίδας πιστοὶ πονηρῷ μένοντες; ⟨536⟩ οὐχ ὁ μὲν λιμὸς ἤδη καθ' ἡμῶν, Ῥωμαῖοι δὲ παρὰ μικρὸν ἔνδον, Σίμων δὲ καὶ πρὸς εὐεργέτας ἄπιστος, καὶ δέος μὲν ἤδη παρ' αὐτοῦ κολάσεως, ἡ δὲ παρὰ Ῥωμαίοις δεξιὰ βέβαιος; ⟨537⟩ φέρε, παραδόντες τὸ τεῖχος σώσωμεν ἑαυτοὺς καὶ τὴν πόλιν. πείσεται δ' οὐδὲν δεινὸν Σίμων, ἐὰν ἀπεγνωκὼς ἑαυτοῦ τάχιον δῷ δίκην.' ⟨538⟩ τούτοις τῶν δέκα πεισθέντων, ὑπὸ τὴν ἕω τοὺς λοιποὺς τῶν ὑποτεταγμένων ἄλλον ἀλλαχόσε διέπεμψεν, ὡς μὴ φωραθείη τι τῶν βεβουλευμένων, αὐτὸς δὲ περὶ τρίτην ὥραν ἀπὸ τοῦ πύργου τοὺς Ῥωμαίους ἐκάλει. ⟨539⟩ τῶν δ' οἳ μὲν ὑπερηφάνουν οἳ δ' ἠπίστουν, οἱ πολλοὶ δ' ὤκνουν ὡς μετὰ μικρὸν ἀκινδύνως ληψόμενοι τὴν πόλιν. ⟨540⟩ ἐν ὅσῳ δὲ Τίτος μετὰ τῶν ὁπλιτῶν παρῄει πρὸς τὸ τεῖχος, ἔφθη γνοὺς ὁ Σίμων, καὶ μετὰ τάχους τόν τε πύργον προκαταλαμβάνει καὶ τοὺς ἄνδρας συλλαβὼν ἐν ὄψει τῶν Ῥωμαίων ἀναιρεῖ, καὶ πρὸ τοῦ τείχους λωβησάμενος ἔρριψε τὰ σώματα.

3 ⟨541⟩ *κἀν τούτῳ περιιὼν Ἰώσηπος (οὐ γὰρ ἀνίει παρακαλῶν) βάλλεται τὴν κεφαλὴν λίθῳ, καὶ παραχρῆμα πίπτει καρωθείς. ἐκδρομὴ δ' ἐπὶ τῷ πτώματι τῶν Ἰουδαίων γίγνεται, κἂν ἔφθη συρεὶς εἰς τὴν πόλιν, εἰ μὴ ταχέως Καῖσαρ ἔπεμψε τοὺς ὑπερασπίζοντας.* ⟨542⟩ *μαχομένων δὲ τούτων ὁ Ἰώσηπος μὲν αἴρεται, βραχὺ τῶν πραττομένων ἐπαΐων, οἱ στασιασταὶ δ', ὡς ἀνελόντες ὃν ἐπεθύμουν μάλιστα, μετὰ χαρᾶς ἀνεβόων.* ⟨543⟩ *διαγγέλλεται δ' εἰς τὴν πόλιν, καὶ τὸ καταλει-*

πόμενον πλῆθος ἐπέσχεν ἀθυμία, πεπεισμένους οἴχεσθαι τῷ ὄντι δι' ὃν αὐτομολεῖν ἐθάρρουν. ⟨544⟩ ἀκούσασα δ' ἡ τοῦ Ἰωσήπου μήτηρ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τεθνάναι τὸν υἱόν, πρὸς μὲν τοὺς φύλακας ἀπὸ Ἰωταπάτων τοῦτ' ἔφη πεπεῖσθαι (καὶ γὰρ οὐδὲ ζῶντος ἀπολαύειν), ⟨545⟩ ἰδίᾳ δ' ὀλοφυρομένη πρὸς τὰς θεραπαινίδας τοῦτον εἰληφέναι τῆς εὐτεκνίας ἔλεγε καρπόν, τὸ μηδὲ θάψαι τὸν υἱὸν ὑφ' οὗ ταφήσεσθαι προσεδόκησεν. ⟨546⟩ ἀλλὰ γὰρ οὔτε ταύτην ἐπὶ πλέον ὠδύνα τὸ ψεῦδος οὔτε τοὺς λῃστὰς ἔθαλπε· ταχέως γὰρ ἐκ τῆς πληγῆς ἀνήνεγκεν ὁ Ἰώσηπος, καὶ προελθὼν τοὺς μὲν οὐκ εἰς μακρὰν ἐβόα δίκας αὐτῷ δώσειν τοῦ τραύματος, τὸν δὲ δῆμον πάλιν ἐπὶ πίστιν προυκαλεῖτο. ⟨547⟩ θράσος δὲ τῷ λαῷ καὶ τοῖς στασιασταῖς ἔκπληξις ἐμπίπτει πρὸς τὴν ὄψιν αὐτοῦ.

⟨548⟩ τῶν δ' αὐτομόλων οἳ μὲν ὑπ' ἀνάγκης ἀπὸ 4
τοῦ τείχους ἐπήδων ταχέως, οἳ δὲ προϊόντες ὡς ἐπὶ μάχῃ μετὰ χερμάδων, ἔπειτα πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἔφευγον. συνείπετο δὲ τούτοις τύχη τῶν εἴσω χαλεπωτέρα, καὶ τοῦ παρὰ σφίσι λιμοῦ συντονώτερον εὕρισκον πρὸς ὄλεθρον τὸν παρὰ Ῥωμαίοις κόρον. ⟨549⟩ παρεγίγνοντο μὲν γὰρ ὑπὸ τῆς ἐνδείας πεφυσημένοι καὶ ὥσπερ ὑδρωπιῶντες, ἔπειτ' ἀθρόως κενοῖς ὑπερεμπιμπλάμενοι τοῖς σώμασιν ἐρρήγνυντο, πλὴν τῶν δι' ἐμπειρίαν ταμιευσαμένων τὰς ὀρέξεις καὶ κατ' ὀλίγον προσθέντων τροφὴν ἀπειθισμένῳ τῷ σώματι φέρειν. ⟨550⟩ καὶ τοὺς οὕτω δὲ σωζομένους ἑτέρα πληγὴ μετελάμβανε. τῶν γὰρ παρὰ τοῖς Σύροις τις αὐτομόλων φωρᾶται τῶν τῆς γαστρὸς λυμάτων χρυσοῦς ἐκλέγων. καταπιόντες δ', ὡς ἔφαμεν, αὐτοὺς προῇσαν, ἐπειδὴ διηρεύνων πάντας οἱ στασιασταί, καὶ

πολὺ πλῆθος ἦν ἐν τῇ πόλει χρυσοῦ· δώδεκα γοῦν Ἀττικῶν ἐωνοῦντο τὰ πρότερον ἰσχύοντα πέντε καὶ εἴκοσιν. <551> *ἀλλά τοι τῆς ἐπινοίας ἐλεγχθείσης δι᾽ ἑνός, ἀναπίμπλαται μὲν φήμης τὰ στρατόπεδα ὡς μεστοὶ χρυσίου παρεῖεν οἱ αὐτόμολοι, τὸ δὲ τῶν Ἀράβων πλῆθος καὶ οἱ Σύροι τοὺς ἱκέτας ἀνατέμνοντες ἠρεύνων τὰς γαστέρας.* <552> *καὶ τούτου τοῦ πάθους οὐδὲν ἔμοιγε δοκεῖ συμβῆναι Ἰουδαίοις χαλεπώτερον· μιᾷ γοῦν ἀνεσχίσθησαν νυκτὶ πρὸς δισχιλίους.* <553> *καὶ γνοὺς τὴν παρανομίαν Καῖσαρ ὀλίγου μὲν ἐδέησε τὸ ἱππικὸν περιστήσας κατακοντίσαι τοὺς αἰτίους, εἰ μὴ πολὺ πλῆθος ἐνείχετο καὶ τῶν ἀνῃρημένων πολλαπλασίους ἦσαν οἱ κολασθησόμενοι.* <554> *συγκαλέσας δὲ τούς τε τῶν συμμάχων ἡγεμόνας καὶ τοὺς τῶν ταγμάτων (συνδιεβάλλοντο γὰρ καὶ τῶν στρατιωτῶν τινες) πρὸς ἑκατέρους ἀγανακτεῖν ἔλεγεν,* <555> *εἰ τῶν μὲν σὺν αὐτῷ στρατευομένων τινὲς τοιαῦτα δρῶσι κέρδους ἕνεκεν ἀδήλου, μηδὲ τὰ ὅπλα σφῶν αὐτῶν αἰδούμενοι πεποιημένα ἐξ ἀργύρου τε καὶ χρυσοῦ·* <556> *τοῖς δ᾽ Ἄραψι καὶ τοῖς Σύροις, εἰ πρῶτον μὲν ἐν ἀλλοτρίῳ πολέμῳ τοῖς πάθεσιν αὐτεξουσίως χρῶνται, ἔπειτα τῇ περὶ φόνους ὠμότητι καὶ τῷ πρὸς Ἰουδαίους μίσει Ῥωμαίους ἐπιγράφουσι· καὶ γὰρ νῦν ἐνίους αὐτῷ τῶν στρατιωτῶν συναπολαύειν τῆς κακοδοξίας.* <557> *τούτοις μὲν οὖν διηπείλησε θάνατον, εἴ τις εὑρεθείη πάλιν ταὐτὸ τολμῶν, τοῖς δ᾽ ἀπὸ τῶν ταγμάτων ἐπέστελλεν ἐρευνήσαντας τοὺς ὑπόπτους ἀναγαγεῖν ἐπ᾽ αὐτόν.* <558> *κατεφρόνει δ᾽, ὡς ἔοικε, φιλοχρηματία πάσης κολάσεως, καὶ δεινὸς ἐμπέφυκεν ἀνθρώποις τοῦ κερδαίνειν ἔρως, οὐδέν θ᾽ οὕτω πάθος ὡς πλεονεξία παραβάλλεται.* <559> *ἢ ταῦτα μὲν ἄλλως*

καὶ μέτρον ἔχει καὶ φόβοις ὑποτάττεται, θεὸς δ᾽ ἦν ὁ τοῦ λαοῦ παντὸς κατακρίνας καὶ πᾶσαν αὐτοῖς σωτηρίας ὁδὸν εἰς ἀπώλειαν ἀποστρέφων. ⟨560⟩ ὃ γοῦν μετ᾽ ἀπειλῆς ἀπεῖπεν ὁ Καῖσαρ, λάθρα κατὰ τῶν αὐτομόλων ἐτολμᾶτο, καὶ τοὺς διαδιδράσκοντας, πρὶν πᾶσιν ὀφθῆναι, προαπαντῶντες ἔσφαττον οἱ βάρβαροι, περισκοπούμενοι δὲ μή τις ἐπίδοι Ῥωμαίων ἀνέσχιζον, κἀκ τῶν σπλάγχνων τὸ μιαρὸν κέρδος εἷλκον. ⟨561⟩ ὀλίγοις δ᾽ ἐνευρίσκετο, καὶ τοὺς πολλοὺς παρανήλισκεν ἐλπὶς μόνη.

⟨562⟩ τοῦτο μὲν δὴ τὸ πάθος πολλοὺς τῶν αὐτο- 6
μόλων ἐπανήγαγεν· Ἰωάννης δ᾽, ὡς ἐπέλιπον αἱ ἁρπαγαὶ παρὰ τοῦ δήμου, πρὸς ἱεροσυλίαν ἐτρέπετο, καὶ πολλὰ μὲν τῶν ἀναθημάτων κατεχώνευεν ἐκ τοῦ ναοῦ, πολλὰ δὲ τῶν πρὸς τὰς λειτουργίας ἀναγκαίων σκεύη, κρατῆράς τε καὶ πίνακας καὶ τραπέζας. ἀπέσχετο δ᾽ οὐδὲ τῶν ὑπὸ τοῦ Σεβαστοῦ καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ πεμφθέντων ἀκρατοφόρων. ⟨563⟩ οἱ μὲν γὰρ Ῥωμαίων βασιλεῖς ἐτίμησάν τε καὶ προσεκόσμησαν τὸ ἱερὸν ἀεί· τότε δ᾽ ὁ Ἰουδαῖος καὶ τὰ τῶν ἀλλοφύλων κατέσπα. ⟨564⟩ πρὸς δὲ τοὺς συνόντας ἔλεγεν ὡς δεῖ μετ᾽ ἀδείας καταχρήσασθαι τοῖς θείοις ὑπὲρ τοῦ θείου, καὶ τοὺς τῷ ναῷ στρατευομένους ἐξ αὐτοῦ τρέφεσθαι. ⟨565⟩ διὰ τοῦτο καὶ τὸν ἱερὸν οἶνον καὶ τοὔλαιον, ὃ τοῖς ὁλοκαυτώμασιν οἱ ἱερεῖς ἐφύλαττον ἐπιχεῖν, ἐκκενώσας (ἦν δ᾽ ἐν τῷ ἐνδοτέρῳ ἱερῷ) διένεμε τῷ πλήθει, κἀκεῖνοι δίχα φρίκης πλέον τοῦ ἳν ἠλείφοντο καὶ ἔπινον ἐξ αὐτῶν. ⟨566⟩ οὐκ ἂν ὑποστειλαίμην εἰπεῖν ἅ μοι κελεύει τὸ πάθος. οἶμαι Ῥωμαίων βραδυνόντων ἐπὶ τοὺς ἀλιτηρίους ἢ καταποθῆναι ἂν ὑπὸ χάσματος ἢ κατακλυσθῆναι τὴν πόλιν, ἢ τοῦ τῆς

Σοδομηνῆς μεταλαβεῖν κεραυνοῦ· πολὺ γὰρ τῶν ταῦτα παθόντων ἤνεγκε γενεὰν ἀθεωτέραν. τῇ γοῦν τούτων ἀπονοίᾳ πᾶς ὁ λαὸς συναπώλετο.

7 <567> καὶ τί δεῖ κατὰ μέρος ἐκδιηγεῖσθαι τὰς συμφοράς; ἀλλὰ πρὸς Τίτον ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις Μανναῖος ὁ Λαζάρου φυγὼν διὰ μιᾶς ἔλεγεν ἐκκεκομίσθαι πύλης, ἣν αὐτὸς ἐπεπίστευτο, μυριάδας ἕνδεκα νεκρῶν ἐπὶ πεντακισχιλίοις ὀκτακοσίοις ὀγδοήκοντα, ἀφ᾽ ἧς αὐτοῖς ἡμέρας παρεστρατοπεδεύσατο τεσσαρεσκαιδεκάτης Ξανθικοῦ μηνὸς ἄχρι Πανέμου νουμηνίας. <568> τοῦτο δ᾽ ἦν πλῆθος ἀπόρων· καὶ οὐδ᾽ αὐτὸς ἐφεστώς, ἀλλὰ δημοσίᾳ μισθὸν διδοὺς ἐξ ἀνάγκης ἠρίθμει. τοὺς δὲ λοιποὺς οἱ προσήκοντες ἔθαπτον· ταφὴ δ᾽ ἦν τὸ προκομίσαντας ἐκ τοῦ ἄστεος ῥῖψαι. <569> μετὰ δὲ τοῦτον διαδράντες πολλοὶ τῶν ἐπισήμων τὰς πάσας τῶν ἀπόρων νεκρῶν ἀπήγγελλον μυριάδας ἑξήκοντα διὰ τῶν πυλῶν ἐκριφῆναι, τῶν δ᾽ ἄλλων ἀνεξεύρετον εἶναι τὸν ἀριθμόν. <570> μηκέτι δ᾽ εὐτονούντων τοὺς πτωχοὺς ἐκφέρειν, ἔλεγον συσσωρεύοντας εἰς τοὺς μεγίστους οἴκους τὰ πτώματα ἀποκλείειν. <571> καὶ τοῦ μὲν σίτου τὸ μέτρον πραθῆναι ταλάντου, μετὰ ταῦτα δ᾽ ὡς οὐδὲ ποηλογεῖν ἔθ᾽ οἷόν τ᾽ ἦν περιτειχισθείσης τῆς πόλεως, προελθεῖν τινας εἰς τοσοῦτον ἀνάγκης ὥστε τὰς ἀμάρας ἐρευνῶντας καὶ παλαιὸν ὄνθον βοῶν προσφέρεσθαι τὰ ἐκ τούτων σκύβαλα, καὶ τὸ μηδ᾽ ὄψει φορητὸν πάλαι τότε γενέσθαι τροφήν. <572> ταῦτα Ῥωμαῖοι μὲν ἀκούοντες ἠλέησαν, οἱ στασιασταὶ δὲ καὶ βλέποντες οὐ μετενόουν, ἀλλ᾽ ἠνείχοντο μέχρι αὐτῶν προελθεῖν· πεπήρωντο γὰρ ὑπὸ τοῦ χρεών, ὃ τῇ τε πόλει καὶ αὐτοῖς ἤδη παρῆν.

ΛΟΓΟΣ ΕΚΤΟΣ.

⟨1⟩ *Τὰ μὲν οὖν τῶν Ἱεροσολύμων πάθη προύκοπτε* 1
καθ' ἡμέραν ἐπὶ τὸ χεῖρον, τῶν τε στασιαστῶν μᾶλλον παροξυνομένων ἐν ταῖς συμφοραῖς καὶ τοῦ λιμοῦ μετὰ τὸν δῆμον ἤδη κἀκείνους νεμομένου· ⟨2⟩ *τό γε μὴν πλῆθος τῶν σεσωρευμένων ἀνὰ τὴν πόλιν πτωμάτων ὄψει τε φρικῶδες ἦν καὶ λοιμώδη προσέβαλλεν ὀσμήν, πρός τε τὰς ἐκδρομὰς ἐμπόδιον τοῖς μαχομένοις. ὥσπερ γὰρ διὰ παρατάξεως φόνῳ μυρίῳ γεγυμνασμένους χωροῦντας ἔδει τὰ σώματα πατεῖν.* ⟨3⟩ *οἱ δ' ἐπιβαίνοντες οὔτ' ἔφριττον οὔτ' ἠλέουν οὔτε κληδόνα κακὴν σφῶν αὐτῶν ὑπελάμβανον τὴν εἰς τοὺς κατοιχομένους ὕβριν·* ⟨4⟩ *πεφυρμένοι δ' ὁμοφύλῳ φόνῳ τὰς δεξιάς, ἐπὶ τὸν πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους πόλεμον ἐξέθεον, ὀνειδίζοντες, ἔμοιγε δοκεῖν, τὸ θεῖον εἰς βραδύτητα τῆς ἐπ' αὐτοῖς κολάσεως· οὐ γὰρ ἐλπίδι νίκης ὁ πόλεμος, ἤδη δ' ἀπογνώσει σωτηρίας ἐθρασύνετο.* ⟨5⟩ *Ῥωμαῖοι δέ, καίτοι πολλὰ περὶ τὴν τῆς ὕλης συγκομιδὴν ταλαιπωρούμενοι, τὰ χώματα διήγειραν μιᾷ καὶ εἴκοσι ἡμέραις, κείραντες, ὡς προείρηται, τὴν περὶ τὸ ἄστυ χώραν ἐπ' ἐνενήκοντα σταδίους ἐν κύκλῳ πᾶσαν. ἦν δ' ἐλεεινὴ καὶ τῆς γῆς ἡ θέα.* ⟨6⟩ *τὰ γὰρ πάλαι δένδρεσι καὶ παραδείσοις κεκοσμημένα τότε πανταχόθεν ἠρήμωτο καὶ περικέκοπτο τὴν ὕλην.* ⟨7⟩ *οὐδείς τε τὴν πάλαι Ἰουδαίαν καὶ τὰ περικαλλῆ προάστεια τῆς πόλεως ἑορακὼς ἀλλόφυλος, ἔπειτα τὴν τότε βλέπων ἐρημίαν, οὐκ ὠλοφύρατο καὶ κατεστέναξε τὴν μεταβολὴν παρ' ὅσον γένοιτο.* ⟨8⟩ *πάντα γὰρ*

ἐλυμήνατο τὰ σημεῖα τοῦ κάλλους ὁ πόλεμος, καὶ οὐκ ἄν τις ἐξαπίνης ἐπιστὰς τῶν προεγνωκότων ἐγνώρισε τὸν τόπον, ἀλλὰ παρὼν ἐζήτει τὴν πόλιν.

⟨9⟩ Ῥωμαίοις δὲ καὶ Ἰουδαίοις τὸ τέλος τῶν χω-
2 μάτων ἴσην ἐνεποίει δέους ἀρχήν. ⟨10⟩ οἱ μὲν γάρ,
εἰ μὴ καὶ ταῦτα καύσειαν, ἁλώσεσθαι τὴν πόλιν προσεδόκων, Ῥωμαῖοι δ' οὐκέθ' αἱρήσειν κἀκείνων διαφθαρέντων· ⟨11⟩ ὕλης τε γὰρ ἦν ἀπορία, καὶ τῶν μὲν πόνων ἤδη τὰ σώματα, τῶν δ' ἐπαλλήλων πταισμάτων αἱ ψυχαὶ τοῖς στρατιώταις ἐλείποντο. ⟨12⟩ τάς γε μὴν κατὰ τὴν πόλιν συμφορὰς Ῥωμαίοις πλέον εἶναι συνέβαινε πρὸς ἀθυμίας ἢ τοῖς ἐν αὐτῇ. παρὰ γὰρ τὰ τηλικαῦτα πάθη τοῖς μαχομένοις οὐδὲν ἐχρῶντο μαλακωτέροις, ⟨13⟩ ἀλλ' ἐθραύοντο πάντοτε τὰς ἐλπίδας, τῶν μὲν χωμάτων ταῖς ἐπιβουλαῖς, τῶν δ' ὀργάνων στερρότητι τοῦ τείχους, τῆς δὲ κατὰ χεῖρα μάχης ταῖς τῶν συμπλεκομένων τόλμαις πλεονεκτούμενοι. τὸ δὲ μέγιστον, στάσεώς τε καὶ λιμοῦ καὶ πολέμου καὶ τοσούτων κακῶν εὑρίσκοντες ἐπάνω τὸ παράστημα τῆς ψυχῆς Ἰουδαίους ἔχοντας, ⟨14⟩ ὑπελάμβανον τῶν ἀνδρῶν ἀμάχους μὲν τὰς ὁρμὰς ἀνάλωτον δὲ τὴν ἐπὶ συμφοραῖς εὐθυμίαν εἶναι· τί γὰρ ἂν μὴ ὑποστῆναι δεξιᾷ τύχῃ χρωμένους τοὺς ὑπὸ κακῶν πρὸς ἀλκὴν τρεπομένους;

3 ⟨15⟩ οἳ μὲν οὖν ἐρρωμενεστέρας διὰ ταῦτα τῶν χωμάτων ἐποιοῦντο τὰς φυλακάς· οἱ δὲ περὶ τὸν Ἰωάννην κατὰ τὴν Ἀντωνίαν ἅμα καὶ πρὸς τὸ μέλλον, εἰ καταρριφθείη τὸ τεῖχος, ἠσφαλίζοντο, καὶ πρὶν ἐπιστῆναι τοὺς κριοὺς ἐπέθεντο τοῖς ἔργοις. ⟨16⟩ οὐ μὴν ἐκράτησάν γε τῆς ἐπιχειρήσεως, ἀλλὰ προελθόντες μετὰ λαμπάδων, πρὶν ἐγγίσαι τοῖς χώμασι, ψυχρότεροι τῆς

ἐλπίδος ὑπέστρεψαν. ⟨17⟩ πρῶτον μὲν γὰρ οὐδ' ὁμονοεῖν ἡ σκέψις αὐτῶν ἐδόκει κατὰ μέρος ἐκπηδώντων κἀκ διαλειμμάτων καὶ μεμελλημένως μετὰ δέους, καθόλου τ' εἰπεῖν, οὐκ Ἰουδαϊκῶς. τὰ γὰρ ἴδια τοῦ ἔθνους ὑστέρητο ἅμα, τόλμα καὶ ὁρμὴ καὶ δρόμος ὁμοῦ πάντων καὶ τὸ μηδὲ πταίοντας ἀναστρέφειν. ⟨18⟩ ἀτονώτεροι δ' ἑαυτῶν προελθόντες καὶ τοὺς Ῥωμαίους εὗρον ἐρρωμενέστερον τοῦ συνήθους παρατεταγμένους. ⟨19⟩ τοῖς μέν γε σώμασι καὶ ταῖς πανοπλίαις οὕτως ἐφράξαντο τὰ χώματα πάντοθεν ὡς τῷ πυρὶ μηδαμόθεν καταλιπεῖν παράδυσιν, τὴν δὲ ψυχὴν ἐτόνωσαν ἕκαστος μὴ μετακινηθῆναι τῆς τάξεως πρὸ θανάτου· ⟨20⟩ πρὸς γὰρ τῷ πάσας αὐτῶν ὑποκόπτεσθαι τὰς ἐλπίδας, εἰ κἀκεῖνα καταφλεγείη τἄργα, δεινὴ τοὺς στρατιώτας εἶχεν αἰδώς, εἰ πάντα κρατήσειαν πανουργία μὲν ἀρετῆς, ἀπόνοια δ' ὅπλων, πλῆθος δ' ἐμπειρίας, Ἰουδαῖοι δὲ Ῥωμαίων. ⟨21⟩ ἅμα δέ τι καὶ τἀφετήρια συνήργει τῶν προπηδώντων ἐφικνούμενα, καὶ πεσών τις τῷ μεθ' ἑαυτὸν ἐμπόδιον ἦν, ὅ τε κίνδυνος τοῦ πρόσω χωρεῖν ἐποίει μαλακωτέρους. ⟨22⟩ τῶν δ' ἐνδοτέρω βέλους ὑποδραμόντων οἳ μέν, πρὶν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, τὴν εὐταξίαν καὶ τὸ πύκνωμα τῶν πολεμίων καταπλαγέντες, οἳ δὲ νυττόμενοι τοῖς ξυστοῖς ἐπαλινδρόμουν. καὶ τέλος ἀλλήλους κακίζοντες εἰς δειλίαν ἀνεχώρουν ἄπρακτοι. νουμηνίᾳ Πανέμου μηνὸς ἡ ἐπιχείρησις ἦν.

⟨23⟩ ἀναχωρησάντων δὲ τῶν Ἰουδαίων προσῆγον οἱ Ῥωμαῖοι τὰς ἑλεπόλεις, βαλλόμενοι πέτραις τ' ἀπὸ τῆς Ἀντωνίας καὶ πυρὶ καὶ σιδήρῳ καὶ παντὶ τῷ χορηγουμένῳ Ἰουδαίοις ὑπὸ τῆς ἀνάγκης βέλει· ⟨24⟩ καίπερ γὰρ πολὺ τῷ τείχει πεποιθότες καὶ τῶν ὀργά-

νων καταφρονοῦντες, ὅμως ἐκώλυον τοὺς Ῥωμαίους προσάγειν. ⟨25⟩ οἳ δὲ τὴν σπουδὴν τῶν Ἰουδαίων τοῦ μὴ πληγῆναι τὴν Ἀντωνίαν ὑπολαμβάνοντες γίγνεσθαι δι' ἀσθένειαν τοῦ τείχους, καὶ σαθροὺς ἐλπίσαντες εἶναι τοὺς θεμελίους, ἀντεφιλονίκουν. ⟨26⟩ οὐ μὴν ὑπήκουε τὸ τυπτόμενον, ἀλλ' οἳ μὲν συνεχῶς βαλλόμενοι καὶ πρὸς μηδένα τῶν καθύπερθεν κινδύνων ἐνδιδόντες ἐνεργοὺς παρεῖχον τὰς ἑλεπόλεις· ⟨27⟩ ὡς δ' ἦσαν ἐλάττους καὶ περιεθραύοντο ταῖς πέτραις, ἕτεροι τοὺς θυρεοὺς ὀροφώσαντες ὑπὲρ τῶν σωμάτων χερσὶ καὶ μοχλοῖς ὑπώρυττον τοὺς θεμελίους, καὶ τέτταράς γε λίθους προσκαρτερήσαντες ἐξέσεισαν. ⟨28⟩ ἀνέπαυσε δὲ νὺξ ἑκατέρους, κἀν ταύτῃ τὸ τεῖχος ὑπὸ τῶν κριῶν σεσαλευμένον, καθ' ὃ τοῖς προτέροις ἐπιβουλεύων χώμασιν ὁ Ἰωάννης ὑπώρυξεν, ἐνδούσης τῆς διώρυχος ἐξαπίνης κατερείπεται.

4 *⟨29⟩ τούτου συμβάντος παραδόξως ἑκατέροις διηγέρθη τὰ φρονήματα. ⟨30⟩ Ἰουδαίους μὲν γάρ, οὓς ἀθυμεῖν εἰκὸς ἦν τῷ παρ' ἐλπίδα γενέσθαι τὸ πτῶμα καὶ μὴ προησφαλίσθαι πρὸς αὐτό, θαρρεῖν ὡς μενούσης συνέβαινε τῆς Ἀντωνίας· ⟨31⟩ Ῥωμαίων δέ γε τὴν παρ' ἐλπίδα χαρὰν ἐπὶ τῷ καταρριφθέντι ταχέως ἔσβεσεν ὄψις ἑτέρου τείχους, ⟨32⟩ ὅπερ ἔνδοθεν οἱ περὶ τὸν Ἰωάννην ἀντῳκοδομήκεσαν. εὐμαρεστέρα γε μὴν τῆς πρότερον ἡ προσβολὴ κατεφαίνετο· τό τε γὰρ ἀναβῆναι διὰ τῶν καταρριφθέντων ῥᾷον ἐδόκει, καὶ τὸ τεῖχος ἀσθενέστερόν τε πολλῷ τῆς Ἀντωνίας καὶ ταχέως τῷ πρόσκαιρον εἶναι λύσειν ὑπελάμβανον. οὐ μὴν ἐτόλμα τις ἀναβῆναι· προῦπτος γὰρ τοῖς ἀρξαμένοις ἦν ἀπώλεια.*

5 *⟨33⟩ νομίζων δ' ὁ Τίτος ἐγείρεσθαι μάλιστα τὰς*

τῶν πολεμούντων προθυμίας ἐλπίδι καὶ λόγῳ, τάς τε προτροπὰς καὶ τὰς ὑποσχέσεις πολλάκις μὲν λήθην ἐνεργάζεσθαι τῶν κινδύνων, ἔστι δ' ὅτε καὶ θανάτου καταφρόνησιν, συναγαγὼν ἐπὶ ταὐτὸ τοὺς ἀλκίμους, ἐπειρᾶτο τῶν ἀνδρῶν, ⟨34⟩ 'ὦ συστρατιῶται' λέγων, 'τὸ μὲν παρακαλεῖν ἐπὶ τὰ μὴ φέροντα κίνδυνον αὐτόθεν τοῖς παρακαλουμένοις ἀκλεές, ἀμέλει δὲ καὶ τῷ παρακαλοῦντι φέρει κατάγνωσιν ἀνανδρίας· ⟨35⟩ δεῖ δ', οἶμαι, προτροπῆς εἰς μόνα τὰ σφαλερὰ τῶν πραγμάτων, ὡς ἐκεῖνά γε καθ' αὑτοὺς πράττειν ἄξιον. ⟨36⟩ ὥστ' ἔγωγε τὸ μὲν ὑπάρχειν χαλεπὴν τὴν ἐπὶ τὸ τεῖχος ἄνοδον αὐτὸς ὑμῖν προτίθημι· τὸ δ' ὅτι μάλιστα προσήκει μάχεσθαι τοῖς δυσκόλοις τοὺς ἀρετῆς ἐφιεμένους, καὶ ὅτι καλὸν ἐν εὐκλείᾳ τελευτή, καὶ ὡς οὐκ ἄκαρπον ἔσται τοῖς καταρξαμένοις τὸ γενναῖον, διέξειμι. ⟨37⟩ πρῶτον μὲν οὖν ὑμῖν γενέσθω προτροπὴ τό τινας ἴσως ἀποτρέπον, ἡ Ἰουδαίων μακροθυμία καὶ τὸ καρτερικὸν ἐν οἷς κακοπαθοῦσιν. ⟨38⟩ αἰσχρὸν γὰρ Ῥωμαίους τ' ὄντας καὶ στρατιώτας ἐμούς, καὶ διδακτὸν μὲν ἐν εἰρήνῃ τὸ πολεμεῖν, ἔθιμον δ' ἐν πολέμῳ τὸ κρατεῖν ἔχοντας, ἡττᾶσθαι κατὰ χεῖρα Ἰουδαίων ἢ κατὰ ψυχήν, καὶ ταῦτα πρὸς τῷ τέλει τῆς νίκης καὶ συνεργουμένους ὑπὸ τοῦ θεοῦ. ⟨39⟩ τὰ μὲν γὰρ ἡμέτερα πταίσματα τῆς Ἰουδαίων ἐστὶν ἀπονοίας, τὰ δ' ἐκείνων πάθη ταῖς θ' ὑμετέραις ἀρεταῖς καὶ ταῖς τοῦ θεοῦ συνεργίαις αὔξεται· ⟨40⟩ στάσις γὰρ καὶ λιμὸς καὶ πολιορκία καὶ δίχα μηχανημάτων πίπτοντα τείχη τί ἂν ἀλλ' ἢ θεοῦ μὲν εἴη μῆνις ἐκείνοις, βοήθεια δ' ἡμετέρα; ⟨41⟩ τὸ τοίνυν μὴ μόνον ἐλαττοῦσθαι χειρόνων, ἀλλὰ καὶ τὴν θείαν συμμαχίαν προδιδόναι, πρὸς ἡμῶν οὐκ ἂν εἴη. ⟨42⟩ πῶς δ' οὐκ

αἰσχρὸν Ἰουδαίους μέν, οἷς πολλὴν αἰσχύνην οὐ φέρει τὸ λείπεσθαι μαθοῦσι δουλεύειν, ὑπὲρ τοῦ μηκέτι τοῦτο πάσχειν θανάτου καταφρονεῖν, καὶ πολλάκις εἰς μέσους ἡμᾶς ἐκτρέχειν, οὐκ ἐλπίδι τοῦ κρατήσειν ἀλλὰ διὰ ψιλὴν ἐπίδειξιν ἀνδρείας· ⟨43⟩ ἡμᾶς δὲ τοὺς γῆς ὀλίγου δεῖν ἁπάσης καὶ θαλάττης κρατοῦντας, οἷς καὶ τὸ μὴ νικᾶν ὄνειδος, ⟨44⟩ μηδ' ἅπαξ εἰς τοὺς πολεμίους παραβάλλεσθαι, περιμένειν δὲ τὸν λιμὸν κατ' αὐτῶν καὶ τὴν τύχην, ἀργοὺς καθεζομένους μετὰ τοιούτων ὅπλων, καὶ ταῦτα δι' ὀλίγου τοῦ παραβόλου τὸ πᾶν κατορθῶσαι δυναμένους; ⟨45⟩ ἀναβάντες γοῦν ἐπὶ τὴν Ἀντωνίαν ἔχομεν τὴν πόλιν· καὶ γὰρ ἂν γίγνηταί τις ἔτι πρὸς τοὺς ἔνδον, ὅπερ οὐκ οἴομαι, μάχη, τό γε κατὰ κορυφὴν εἶναι καὶ ἀναπνοαῖς ἐπικαθῆσθαι τῶν πολεμίων ταχέως τὴν ὁλοσχερῆ νίκην ἐγγυᾶται. ⟨46⟩ καὶ ἔγωγε τὸ μὲν ὑμνεῖν ἄρτι τὴν ἐν πολέμῳ τελευτὴν καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς ἀρειμανίοις πεσοῦσιν ἀθανασίαν παραλείπω, ἐπαρασαίμην δ' ἂν τοῖς ἄλλως ἔχουσι τὸν κατ' εἰρήνην ἐκ νόσου θάνατον, οἷς μετὰ τοῦ σώματος καὶ ἡ ψυχὴ τάφῳ κατακρίνεται. ⟨47⟩ τίς γὰρ οὐκ οἶδε τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ὅτι τὰς μὲν ἐν παρατάξει ψυχὰς σιδήρῳ τῶν σαρκῶν ἀπολυθείσας τὸ καθαρώτατον στοιχεῖον αἰθὴρ ξενοδοχῶν ἄστροις ἐγκαθιδρύει, δαίμονες δ' ἀγαθοὶ καὶ ἥρωες εὐμενεῖς ἰδίοις ἐγγόνοις ἐμφανίζονται, ⟨48⟩ τὰς δ' ἐν νοσοῦσι τοῖς σώμασι συντακείσας, κἂν τὰ μάλιστα κηλίδων ἢ μιασμάτων ὦσι καθαραί, νὺξ ὑπόγειος ἀφανίζει καὶ λήθη βαθεῖα δέχεται, λαμβανούσας ἅμα τοῦ τε βίου καὶ τῶν σωμάτων, ἔτι δὲ τῆς μνήμης περιγραφήν; ⟨49⟩ εἰ δὲ κέκλωσται μὲν ἀνθρώποις ἀναγκαία τελευτή, κουφότερος δ' εἰς αὐτὴν νόσου πάσης

σίδηρος ὑπηρέτης, πῶς οὐκ ἀγεννὲς μὴ διδόναι ταῖς χρείαις ὃ τῷ χρεὼν ἀποδώσομεν; ⟨50⟩ καὶ ταῦτα μὲν ὡς οὐ δυναμένων σωθῆναι τῶν ἐπιχειρησόντων διεξῆλθον· ἔνεστι δὲ σώζεσθαι τοῖς ἀνδριζομένοις κἀκ τῶν σφαλερωτάτων. ⟨51⟩ πρῶτον μὲν γὰρ τὸ καταρριφθὲν εὐεπίβατον, ἔπειτα πᾶν τὸ οἰκοδομηθὲν εὐδιάλυτον. ὑμεῖς τε πλείους, θαρρήσαντες ἐπὶ τὴν πρᾶξιν, ἀλλήλοις προτροπὴ καὶ βοήθεια γίγνεσθε, καὶ τοῖς πολεμίοις τὸ ὑμέτερον παράστημα ταχέως κλάσει τὰ φρονήματα. ⟨52⟩ καὶ τάχ᾽ ἂν ὑμῖν ἀναίμακτον τὸ κατόρθωμα γένοιτο μόνον καταρξαμένοις· ἀναβαίνοντας μὲν γὰρ κωλύειν πειράσονται κατὰ τὸ εἰκός, λαθόντας δὲ καὶ βιασαμένους ἅπαξ οὐκ ἂν ὑποσταῖεν ἔτι, κἂν ὀλίγοι φθάσητε. ⟨53⟩ τὸν δὲ καταρξάμενον αἰσχυνοίμην ἂν εἰ μὴ ποιήσαιμι ζηλωτὸν ταῖς ἐπικαρπίαις, καὶ ὁ μὲν ζῶν ἄρξει τῶν νῦν ὁμοίων, μακαριστὰ δ᾽ ἀκολουθήσει καὶ τοῖς πεσοῦσι τἀριστεῖα.'

⟨54⟩ τοιαῦτα τοῦ Τίτου διεξιόντος τὸ μὲν ἄλλο 6
πλῆθος ἔδεισε τοῦ κινδύνου τὸ μέγεθος, τῶν δ᾽ ἐν ταῖς σπείραις στρατευομένων Σαβῖνος τοὔνομα, γένος ἀπὸ Συρίας, ἀνὴρ καὶ κατὰ χεῖρα καὶ κατὰ ψυχὴν ἄριστος ἐφάνη. ⟨55⟩ καίτοι προϊδὼν ἄν τις αὐτὸν ἀπό γε τῆς σωματικῆς ἕξεως οὐδ᾽ εἰκαῖον εἶναι στρατιώτην ἔδοξε. μέλας μὲν γὰρ ἦν τὴν χρόαν, ἰσχνὸς τὴν σάρκα, πεπιλημένος· ἀλλ᾽ ἐνῴκει τις ἡρωικὴ ψυχὴ λεπτῷ σώματι καὶ πολὺ τῆς ἰδίας ἀλκῆς γενναιοτέρα. πρῶτος γοῦν ἀναστάς ⟨56⟩ 'ἐπιδίδωμί σοι, Καῖσαρ,' ἔφη 'προθύμως ἐμαυτόν. πρῶτος ἀναβαίνω τὸ τεῖχος. ⟨57⟩ καὶ εὔχομαι μέν μου τῇ τ᾽ ἰσχύι καὶ τῇ γνώμῃ τὴν σὴν ἀκολουθῆσαι τύχην· εἰ δὲ νεμεσηθείην τῆς ἐπιβολῆς, ἴσθι με μὴ πταίσαντα παρ᾽ ἐλπίδας, ἀλλ᾽ ὑπὲρ

σοῦ κρίσει τὸν θάνατον ᾑρημένον.’ ⟨58⟩ ταῦτ’ εἰπών, καὶ τῇ μὲν ἀριστερᾷ χειρὶ τὸν θυρεὸν ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς προανατείνας, τῇ δεξιᾷ δὲ τὸ ξίφος σπασάμενος, ἐχώρει πρὸς τὸ τεῖχος, μάλιστα περὶ ὥραν τῆς ἡμέρας ἕκτην. ⟨59⟩ εἵποντο δ’ αὐτῷ καὶ τῶν ἄλλων ἕνδεκα μόνοι ζηλωταὶ τῆς ἀνδρείας γενόμενοι. προῆγε δὲ πολὺ πάντων ὁ ἀνὴρ ὁρμῇ τινι δαιμονίῳ χρώμενος. ⟨60⟩ οἱ φρουροὶ δ’ ἀπὸ τοῦ τείχους κατηκόντιζόν τ’ αὐτοὺς καὶ βέλεσι πάντοθεν ἀπείροις ἔβαλλον, καὶ πέτρας ἐξαισίους κατεκύλιον, αἳ τῶν μὲν ἕνδεκα παρέσυραν ἐνίους, ⟨61⟩ ὁ δὲ Σαβῖνος ἀπαντῶν τοῖς ἀφιεμένοις καὶ καταχωννύμενος ὑπὸ τῶν βελῶν οὐ πρότερον ἐπέσχε τὴν ὁρμὴν ἢ γενέσθαι τ’ ἐπ’ ἄκρῳ καὶ τρέψασθαι τοὺς πολεμίους· ⟨62⟩ καταπλαγέντες γὰρ αὐτοῦ τήν τε δύναμιν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ τὸ παράστημα τῆς ψυχῆς, ἅμα δὲ καὶ πλείους ἀναβεβηκέναι δόξαντες, ἐτράπησαν. ⟨63⟩ ἔνθα δὴ καταμέμψαιτ’ ἄν τις ὡς φθονερὰν ἐπὶ ταῖς ἀρεταῖς τὴν τύχην καὶ κολούουσαν ἀεὶ τὰ παράδοξα τῶν κατορθωμάτων. ⟨64⟩ ὁ γοῦν ἀνὴρ οὗτος ὅτ’ ἐκράτησε τῆς ἐπιβολῆς ἐσφάλη, καὶ πταίσας πρός τινι πέτρᾳ πρηνὴς ἐπ’ αὐτὴν μετὰ μεγίστου ψόφου κατέπεσεν. ἐπιστραφέντες δ’ οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ κατιδόντες μόνον τ’ αὐτὸν καὶ πεπτωκότα, πάντοθεν ἔβαλλον. ⟨65⟩ ὃ δ’ εἰς γόνυ διαναστὰς καὶ προκαλυψάμενος τὸν θυρεόν, τὸ μὲν πρῶτον ἠμύνατο καὶ πολλοὺς τῶν πλησιασάντων ἔτρωσεν, ⟨66⟩ αὖθις δ’ ὑπὸ πλήθους τραυμάτων παρῆκε τὴν δεξιάν, καὶ τέλος, πρὶν ἀποδοῦναι τὴν ψυχήν, κατεχώσθη τοῖς βέλεσιν, ἀνὴρ ἄξιος μὲν ἀμείνονι χρῆσθαι δι’ ἀνδρείαν τύχῃ, πεσὼν δὲ τῆς ἐπιβολῆς ἀναλόγως. ⟨67⟩ τῶν δ’ ἄλλων τρεῖς μὲν τοὺς ἤδη πρὸς τοῖς ἄκροις ὄντας

συντρίψαντες ἀπέκτειναν τοῖς λίθοις, οἱ δ' ὀκτὼ τραυματίαι κατασυρέντες ἀνεκομίσθησαν εἰς τὸ στρατόπεδον.

⟨68⟩ ταῦτα μὲν οὖν τρίτῃ Πανέμου μηνὸς ἐπράχθη· μετὰ δ' ἡμέρας δύο τῶν προκοιτούντων τινὲς ἐπὶ 7
τοῖς χώμασι φυλάκων εἴκοσι συνελθόντες προσκαλοῦνται μὲν τὸν τοῦ πέμπτου τάγματος σημαιοφόρον καὶ δύο τινὰς τῶν ἐν ταῖς ἴλαις ἱππέων καὶ σαλπικτὴν ἕνα, κατὰ δ' ὥραν τῆς νυκτὸς ἐνάτην προβαίνουσι μὲν ἡσυχῇ διὰ τῶν ἐρειπίων ἐπὶ τὴν Ἀντωνίαν, ἀποσφάξαντες δὲ τοὺς πρώτους τῶν φρουρῶν κοιμωμένους κρατοῦσι τοῦ τείχους καὶ τῷ σαλπικτῇ σημαίνειν ἐκέλευσαν. ⟨69⟩ πρὸς ὃ τῶν μὲν ἄλλων φυλάκων ἐξανάστασίς τ' αἰφνίδιος ἦν καὶ φυγή, πρίν τινα τὸ πλῆθος ἐπιδεῖν τῶν ἐπιβεβηκότων· ὅ τε γὰρ φόβος καὶ ἡ σάλπιγξ φαντασίαν αὐτοῖς τοῦ πλῆθος ἀναβεβηκέναι πολεμίων παρεῖχε. ⟨70⟩ Καῖσαρ δὲ τοῦ σημείου κατακούσας ἐξοπλίζει τήν τε δύναμιν διὰ τάχους καὶ μετὰ τῶν ἡγεμόνων πρῶτος ἀναβαίνει, τοὺς ἐπιλέκτους ἔχων. ⟨71⟩ καταφευγόντων δὲ τῶν Ἰουδαίων εἰς τὸ ἱερόν, καὶ αὐτοὶ διὰ τῆς διώρυχος εἰσέπιπτον, ἣν ὁ Ἰωάννης ἐπὶ τὰ χώματα τῶν Ῥωμαίων ὑπώρυξε. ⟨72⟩ καὶ διαναστάντες ἀπ' ἀμφοτέρων οἱ στασιασταὶ τῶν ταγμάτων, τοῦ τε Ἰωάννου καὶ τοῦ Σίμωνος, εἶργον αὐτούς, οὐδεμίαν οὔτ' ἰσχύος οὔτε προθυμίας ἐλλείποντες ὑπερβολήν. ⟨73⟩ πέρας γὰρ ἁλώσεως ὑπελάμβανον τὸ Ῥωμαίους παρελθεῖν εἰς τὸ ἅγιον, ὃ δὴ κἀκεῖνοι τοῦ κρατεῖν ἀρχήν. ⟨74⟩ συρρήγνυται δὲ περὶ τὰς εἰσόδους μάχη καρτερά, τῶν μὲν καταλαβέσθαι καὶ τὸ ἱερὸν εἰσβιαζομένων, τῶν δὲ Ἰουδαίων ἐξωθούντων αὐτοὺς ἐπὶ τὴν Ἀντωνίαν. ⟨75⟩

καὶ τὰ βέλη μὲν ἦν ἀμφοτέροις ἄχρηστα καὶ τὰ δόρατα, σπασάμενοι δὲ τὰ ξίφη συνεπλέκοντο. καὶ περὶ τὴν συμβολὴν ἄκριτον ἦν ὁποτέρωθεν ἕκαστοι μάχοιντο, πεφυρμένων μὲν τῶν ἀνδρῶν καὶ περὶ τὴν στενοχωρίαν διηλλαγμένων, τῆς δὲ βοῆς ἀσημάντου προσπιπτούσης διὰ τὸ μέγεθος. ⟨76⟩ φόνος τ' ἦν ἑκατέρωθεν πολύς, καὶ τῶν πεσόντων τά τε σώματα καὶ τὰς πανοπλίας πατοῦντες ἔθραυον οἱ μαχόμενοι. ⟨77⟩ ἀεὶ δ' ἐφ' ὁπότερον βρίσειε ῥέπων ὁ πόλεμος, παρακέλευσις μὲν ἦν τῶν πλεονεκτούντων, οἰμωγαὶ δὲ τῶν τρεπομένων. οὔτε δ' αἱ φυγαὶ τόπον εἶχον οὔθ' αἱ διώξεις, ἀλλ' ἀγχώμαλοι ῥοπαὶ καὶ μετακλήσεις μεμιγμένης ἐγίγνοντο τῆς παρατάξεως. ⟨78⟩ τοῖς δ' ἔμπροσθεν γιγνομένοις ἢ τοῦ κτείνειν ἢ τοῦ θνήσκειν ἀνάγκη παρῆν, οὐκ οὔσης ἀναφυγῆς· οἱ γὰρ κατὰ νώτου πρόσω βιαζόμενοι τοὺς σφετέρους παρ' ἀμφοῖν οὐδὲ τῇ μάχῃ μεταίχμιον κατέλιπον. ⟨79⟩ πλεονεκτούντων δὲ τῶν Ἰουδαίων τοῖς θυμοῖς τὴν Ῥωμαίων ἐμπειρίαν, καὶ κλινομένης καθ' ἅπαν ἤδη τῆς παρατάξεως (ἀπὸ γὰρ ἐνάτης νυκτὸς ὥρας εἰς ἑβδόμην τῆς ἡμέρας ἐπολέμουν, ⟨80⟩ οἱ μὲν ἀθρόοι καὶ τὸν τῆς ἁλώσεως κίνδυνον ἔχοντες ἀνδρείας ἐφόδιον, Ῥωμαῖοι δὲ μέρει τῆς δυνάμεως, οὔπω γὰρ ἐπαναβεβήκει τὰ τάγματα, κἀκείνοις ἐπανεῖχον οἱ μαχόμενοι), τότε κρατεῖν τῆς Ἀντωνίας ἀποχρῆν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐδόκει.

8 ⟨81⟩ Ἰουλιανὸς δέ τις ἑκατοντάρχης τῶν ἀπὸ τῆς Βιθυνίας, οὐκ ἄσημος ὢν ἀνήρ, ὧν ἐγὼ κατ' ἐκεῖνον ἱστόρησα τὸν πόλεμον ὅπλων τ' ἐμπειρίᾳ καὶ ἀλκῇ σώματος καὶ ψυχῆς παραστήματι πάντων ἄριστος, ⟨82⟩ ὁρῶν τοὺς Ῥωμαίους ἐνδιδόντας ἤδη καὶ κακῶς ἀμυνομένους (παρειστήκει δὲ Τίτῳ κατὰ τὴν Ἀντωνίαν)

προπηδᾷ, καὶ νικῶντας ἤδη τοὺς Ἰουδαίους τρέπεται μόνος μέχρι τῆς τοῦ ἐνδοτέρω ἱεροῦ γωνίας. ἔφευγε δὲ τὸ πλῆθος ἄθρουν, οὔτε τὴν ἰσχὺν οὔτε τὴν τόλμαν ἀνθρωπίνην ὑπολαμβάνοντες. ⟨83⟩ *ὃ δὲ διὰ μέσων τῶν σκεδαννυμένων ἄλλοτ' ἄλλῃ διάττων ἐφόνευε τοὺς καταλαμβανομένους, καὶ τῆς ὄψεως ἐκείνης οὐδὲν οὔτε τῷ Καίσαρι θαυμασιώτερον οὔτε τοῖς ἄλλοις παρέστη φρικωδέστερον.* ⟨84⟩ *ἐδιώκετο δ' ἄρα καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῆς εἱμαρμένης, ἣν ἀμήχανον διαφυγεῖν θνητὸν ὄντα.* ⟨85⟩ *τὰ γὰρ ὑποδήματα πεπαρμένα πυκνοῖς καὶ ὀξέσιν ἥλοις ἔχων, ὥσπερ τῶν ἄλλων στρατιωτῶν ἕκαστος, καὶ κατὰ λιθοστρώτου τρέχων ὑπολισθάνει, πεσὼν δ' ὕπτιος μετὰ μεγίστου τῆς πανοπλίας ἤχου τοὺς φεύγοντας ἐπιστρέφει.* ⟨86⟩ *καὶ τῶν μὲν ἀπὸ τῆς Ἀντωνίας Ῥωμαίων ἤρθη βοὴ περὶ τἀνδρὶ δεισάντων, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι περιστάντες αὐτὸν ἀθρόοι τοῖς τε ξυστοῖς καὶ ταῖς ῥομφαίαις πάντοθεν ἔπαιον.* ⟨87⟩ *ὃ δὲ πολὺν μὲν τῷ θυρεῷ σίδηρον ἐξεδέχετο, πολλάκις δ' ἀναστῆναι πειράσας ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν τυπτόντων ἀνετράπη, καὶ κείμενος δ' ὅμως ἔνυττε τῷ ξίφει πολλούς.* ⟨88⟩ *οὐδὲ γὰρ ἀνῃρέθη ταχέως, τῷ τε κράνει καὶ τῷ θώρακι πεφραγμένος πάντα τὰ καίρια πρὸς σφαγήν, καὶ τὸν αὐχένα συνέλκων, μέχρι κοπτομένων αὐτῷ τῶν ἄλλων μελῶν καὶ μηδενὸς προσαμῦναι τολμῶντος ἐνέδωκε.* ⟨89⟩ *δεινὸν δὲ πάθος εἰσῄει Καίσαρα ἀνδρὸς οὕτως ἐναρέτου καὶ ἐν ὄψει τοσούτων φονευομένου· καὶ αὐτὸν μὲν ὁ τόπος διέκλειε βοηθεῖν θέλοντα, τοὺς δυναμένους δὲ κατάπληξις.* ⟨90⟩ *Ἰουλιανὸς μὲν οὖν πολλὰ δυσθανατήσας καὶ τῶν κτεινόντων ὀλίγους ἀπλῆγας καταλιπὼν μόλις ἀποσφάττεται, μέγιστον οὐ παρὰ Ῥωμαίοις καὶ*

Καίσαρι μόνον ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς πολεμίοις κλέος καταλιπών· ⟨91⟩ Ἰουδαῖοι δὲ καὶ τὸν νεκρὸν ἁρπασάμενοι πάλιν τοὺς Ῥωμαίους τρέπονται, καὶ κατακλείουσιν εἰς τὴν Ἀντωνίαν. ⟨92⟩ ἠγωνίσαντο δ' ἐξ αὐτῶν ἐπισήμως κατὰ ταύτην τὴν μάχην Ἀλεξᾶς μέν τις καὶ Γυφθαῖος τοῦ Ἰωάννου τάγματος, ἐκ δὲ τῶν περὶ Σίμωνα Μαλαχίας τε καὶ ὁ τοῦ Μέρτωνος Ἰούδας, καὶ Σωσᾶ υἱὸς Ἰάκωβος τῶν Ἰδουμαίων ἡγεμών, τῶν δὲ ζηλωτῶν ἀδελφοὶ δύο, παῖδες Ἀρί, Σίμων τε καὶ Ἰούδης.

2 *⟨93⟩ Καῖσαρ δὲ τοῖς μὲν σὺν αὐτῷ στρατιώταις κατασκάπτειν προσέταξε τοὺς θεμελίους τῆς Ἀντωνίας, καὶ τῇ δυνάμει πάσῃ ῥᾳδίαν τὴν ἄνοδον εὐτρεπίζειν· ⟨94⟩ αὐτὸς δὲ τὸν Ἰώσηπον παραστησάμενος (ἐπέπυστο γὰρ ἐπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας, Πανέμου δ' ἦν ἑπτακαιδεκάτη, τὸν ἐνδελεχισμὸν καλούμενον ἀνδρῶν ἀπορίᾳ διαλελοιπέναι τῷ θεῷ, καὶ τὸν δῆμον ἐπὶ τούτῳ δεινῶς ἀθυμεῖν) ⟨95⟩ λέγειν τῷ Ἰωάννῃ πάλιν ἐκέλευσεν ἃ καὶ πρότερον, ὡς εἰ καί τις αὐτὸν ἔρως κακὸς ἔχοι τοῦ μάχεσθαι, προελθόντι μεθ' ὅσων βούλεται πολεμεῖν ἐξείη, δίχα τοῦ συναπολέσθαι τήν τε πόλιν καὶ τὸν ναὸν αὐτῷ, μηκέτι μέντοι μιαίνειν τὸ ἅγιον, μηδ' εἰς τὸν θεὸν πλημμελεῖν. παρεῖναι δ' αὐτῷ τὰς ἐπιλελοιπυίας θυσίας ἐκτελεῖν, δι' ὧν ἂν ἐπιλέξηται Ἰουδαίων. ⟨96⟩ καὶ ὁ Ἰώσηπος, ὡς ἂν εἴη μὴ τῷ Ἰωάννῃ μόνον ἀλλὰ καὶ τοῖς πολλοῖς ἐν ἐπηκόῳ τά τε τοῦ Καίσαρος διήγγειλεν ἑβραΐζων, ⟨97⟩ καὶ πολλὰ προσηντιβόλει φείσασθαι τῆς πατρίδος, καὶ διασκεδάσαι τοῦ ναοῦ γευόμενον ἤδη τὸ πῦρ, τούς τ' ἐναγισμοὺς ἀποδοῦναι τῷ θεῷ. ⟨98⟩ πρὸς ταῦτα τοῦ δήμου μὲν ἦν κατήφεια καὶ σιγή, πολλὰ δ' ὁ τύραννος λοιδορηθείς τε τῷ Ἰωσήπῳ καὶ καταρασάμενος τὸ τελευταῖον προσέ-*

θηκεν ὡς οὐκ ἄν ποτε δείσειεν ἅλωσιν· θεοῦ γὰρ ὑπάρχειν τὴν πόλιν. ⟨99⟩ καὶ ὁ Ἰώσηπος πρὸς ταῦτ' ἀνέκραγε 'πάνυ γοῦν καθαρὰν τῷ θεῷ τετήρηκας αὐτήν, ἀμίαντον δὲ μένει τὸ ἅγιον, εἰς ὅν τ' ἐλπίζεις σύμμαχον οὐδὲν ἠσέβησας, τὰς δ' ἐθίμους θυσίας ἀπολαμβάνει. ⟨100⟩ κἂν μέν σού τις ἀφέλῃ τὴν καθ' ἡμέραν τροφήν, ἀσεβέστατε, τοῦτον ἡγήσει πολέμιον, αὐτὸν δ', ὃν τῆς αἰωνίου θρησκείας ἐστέρησας θεόν, ἐλπίζεις σύμμαχον ἔχειν ἐν τῷ πολέμῳ; ⟨101⟩ καὶ Ῥωμαίοις τὰς ἁμαρτίας ἀνατιθεῖς, οἳ μέχρι νῦν κήδονται τῶν ἡμετέρων νόμων, καὶ τὰς ὑπὸ σοῦ διακοπείσας θυσίας ἀποδίδοσθαι τῷ θεῷ βιάζονται; ⟨102⟩ τίς οὐκ ἂν στενάξειε καὶ κατολοφύραιτο τῆς παραδόξου μεταβολῆς τὴν πόλιν, εἴ γ' ἀλλόφυλοι μὲν καὶ πολέμιοι τὴν σὴν ἀσέβειαν ἐπανορθοῦνται, σὺ δὲ ὁ Ἰουδαῖος, ὁ τοῖς νόμοις ἐντραφείς, κἀκείνων πρὸς αὐτοὺς γίγνει χαλεπώτερος; ⟨103⟩ ἀλλ' ὦ Ἰωάννη, καὶ μετανοῆσαι μὲν ἐκ κακῶν οὐκ αἰσχρὸν ἐν ἐσχάτοις, καὶ καλὸν ὑπόδειγμα βουλομένῳ σώζειν τὴν πατρίδα σοι πρόκειται βασιλεὺς Ἰουδαίων Ἰεχωνίας, ⟨104⟩ ὅς ποτε στρατεύσαντι τῷ Βαβυλωνίῳ δι' αὐτὸν ἑκὼν ἐξέστη πρὶν ἁλῶναι τῆς πόλεως, καὶ μετὰ γενεᾶς αἰχμαλωσίαν ὑπέμεινεν ἐθελούσιον ὑπὲρ τοῦ μὴ παραδοῦναι ταῦτα πολεμίοις τὰ ἅγια καὶ τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ περιιδεῖν φλεγόμενον. ⟨105⟩ διὰ τοῦτο λόγος τ' αὐτὸν πρὸς ἁπάντων Ἰουδαίων ἱερὸς ἀνυμνεῖ, καὶ μνήμη ῥέουσα δι' αἰῶνος ἀεὶ νέα τοῖς ἐπιγιγνομένοις παραδίδωσιν ἀθάνατον. ⟨106⟩ καλόν, ὦ Ἰωάννη, ὑπόδειγμα, κἂν προσῇ κίνδυνος. ἐγὼ δέ σοι καὶ τὴν ἀπὸ Ῥωμαίων συγγνώμην ἐγγυῶμαι. ⟨107⟩ μέμνησο δ' ὡς ὁμόφυλος ὢν παραινῶ καὶ Ἰουδαῖος ὢν ἐπαγγέλλομαι· καὶ χρὴ σκοπεῖν

τίς ὁ συμβουλεύων καὶ πόθεν. μὴ γὰρ ἔγωγέ ποτε γενοίμην ζῶν οὕτως αἰχμάλωτος, ἵνα παύσωμαι (κηδόμενος) τοῦ γένους ἢ τῶν πατρίων ἐπιλάθωμαι. ⟨108⟩ πάλιν ἀγανακτεῖς καὶ κέκραγάς μοι λοιδορούμενος, ἀξίῳ γε καὶ χαλεπωτέρων, ὃς ἀντικρὺς τῆς εἱμαρμένης τε παραινῶ καὶ τοὺς ὑπὸ τοῦ θεοῦ βιάζομαι κατακρίτους σώζειν. ⟨109⟩ τίς οὐκ οἶδε τὰς τῶν παλαιῶν προφητῶν ἀναγραφὰς καὶ τὸν ἐπιρρέποντα τῇ τλήμονι πόλει χρησμὸν ἤδη ἐνεστῶτα; τότε γὰρ ἅλωσιν αὐτῆς προεῖπον, ὅταν ὁμοφύλου τις ἄρξῃ φόνου. ⟨110⟩ τῶν ὑμετέρων δὲ πτωμάτων οὐχ ἡ πόλις καὶ τὸ ἱερὸν δὲ πᾶν πεπλήρωται; θεὸς ἄρα, θεὸς αὐτὸς ἐπάγει μετὰ Ῥωμαίων καθάρσιον αὐτῷ πῦρ, καὶ τὴν τοσούτων μιασμάτων γέμουσαν πόλιν ἀναρπάζει.'

2 *⟨111⟩ ταῦτα λέγων ὁ Ἰώσηπος μετ' ὀδυρμοῦ καὶ δακρύων λυγμῷ τὴν φωνὴν ἐνεκόπη. ⟨112⟩ καὶ Ῥωμαῖοι μὲν ᾤκτειράν τε τοῦ πάθους καὶ τῆς προαιρέσεως αὐτὸν ἐθαύμασαν· οἱ δὲ περὶ τὸν Ἰωάννην παρωξύνοντο μᾶλλον ἐπὶ τοὺς Ῥωμαίους, ἐπιθυμοῦντες ἐγκρατεῖς γενέσθαι κἀκείνου. ⟨113⟩ τῶν γε μὴν εὐγενῶν πολλοὺς ἐκίνησεν ὁ λόγος. καὶ τινὲς μὲν ὀρρωδοῦντες τὰς φυλακὰς τῶν στασιαστῶν κατὰ χώραν ἔμενον, ἀπώλειαν μέντοι σφῶν τ' αὐτῶν καὶ τῆς πόλεως κατεγνώκεσαν· εἰσὶ δ' οἳ καιροφυλακήσαντες ἄδειαν ἀναχωρήσεως, πρὸς τοὺς Ῥωμαίους κατέφυγον. ⟨114⟩ ὧν ἦσαν ἀρχιερεῖς μὲν Ἰώσηπός τε καὶ Ἰησοῦς, υἱοὶ δ' ἀρχιερέων τρεῖς μὲν Ἰσμαήλου τοῦ καρατομηθέντος ἐν Κυρήνῃ, καὶ τοῦ Ματθίου τέτταρες, καὶ εἷς ἑτέρου Ματθίου παῖς, διαδρὰς μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς ἀπώλειαν, ὃν ὁ τοῦ Γιώρα Σίμων ἀπέκτεινε σὺν τρισὶν υἱοῖς, ὡς προείρηται. πολλοὶ δὲ καὶ*

τῶν ἄλλων εὐγενῶν τοῖς ἀρχιερεῦσι συμμετεβάλοντο. ⟨115⟩ Καῖσαρ δ' αὐτοὺς τά τ' ἄλλα φιλοφρόνως ἐδέξατο, καὶ γιγνώσκων (ἐν) ἀλλοφύλοις ἤθεσιν ἀηδῆ τὴν διατριβὴν ἕξειν ἀπέπεμψεν αὐτοὺς εἰς Γόφναν, τέως ἐκεῖ παραινῶν μένειν· ἀποδώσειν γὰρ ἑκάστῳ τὰς κτήσεις κατὰ σχολὴν ἀπὸ τοῦ πολέμου γενόμενος. ⟨116⟩ οἳ μὲν οὖν εἰς τὸ δοθὲν πολίχνιον μετὰ πάσης ἀσφαλείας ἀνεχώρουν ἄσμενοι· μὴ φαινομένων δ' αὐτῶν διεφήμισαν οἱ στασιασταὶ πάλιν ὡς ἀποσφαγεῖεν ὑπὸ Ῥωμαίων οἱ αὐτόμολοι, δῆλον ὅτι τοὺς λοιποὺς ἀποτρέποντες τῷ φόβῳ διαδιδράσκειν. ⟨117⟩ ἤνυστο δ' ὡς καὶ πρότερον αὐτοῖς τὸ πανούργημα πρὸς καιρόν· ἐπεσχέθησαν γὰρ ὑπὸ τοῦ δέους αὐτομολεῖν.

⟨118⟩ αὖθις δ', ὡς ἀνακαλέσας τοὺς ἄνδρας ἀπὸ 3
τῆς Γόφνας Τίτος ἐκέλευσε μετὰ τοῦ Ἰωσήπου περιελθόντας τὸ τεῖχος ὀφθῆναι τῷ δήμῳ, ⟨119⟩ πλεῖστοι πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἔφευγον. γιγνόμενοι δ' ἀθρόοι καὶ πρὸ τῶν Ῥωμαίων ἱστάμενοι μετ' οἰμωγῆς καὶ δακρύων ἱκέτευον τοὺς στασιαστὰς τὸ μὲν πρῶτον ὅλῃ τοὺς Ῥωμαίους δέξασθαι τῇ πόλει, καὶ τὴν πατρίδα σῶσαι πάλιν, ⟨120⟩ εἰ δὲ μή, τοῦ γ' ἱεροῦ πάντως ὑπεξελθεῖν καὶ ῥύσασθαι τὸν ναὸν αὐτοῖς· οὐ γὰρ ἂν τολμῆσαι Ῥωμαίους μὴ μετὰ μεγίστης ἀνάγκης καταφλέξαι τὰ ἅγια. ⟨121⟩ τούτοις μᾶλλον ἀντεφιλονίκουν, καὶ πολλὰ βλάσφημα τοῖς αὐτομόλοις ἀντικεκραγότες ἐπὶ τῶν ἱερῶν πυλῶν τούς τ' ὀξυβελεῖς καὶ καταπέλτας καὶ λιθοβόλους μηχανὰς διέστησαν, ὡς τὸ κύκλῳ μὲν ἱερὸν ὑπὸ πλήθους νεκρῶν προσεοικέναι πολυανδρίῳ, τὸν δὲ ναὸν αὐτὸν φρουρίῳ. ⟨122⟩ τοῖς δ' ἁγίοις καὶ ἀβάτοις μετὰ τῶν ὅπλων εἰσεπήδων, θερμὰς ἔτι τὰς χεῖρας ἐξ ὁμοφύλων ἔχοντες φόνων·

καὶ προύκοψαν εἰς τοσοῦτον παρανομίας ὥσθ᾽, ἣν ἂν εἰκὸς ἦν ἀγανάκτησιν γενέσθαι Ἰουδαίων εἰ Ῥωμαῖοι ταῦτ᾽ ἐξυβρίζοιεν εἰς αὐτούς, ταύτην εἶναι παρὰ Ῥωμαίων τότε πρὸς Ἰουδαίους ἀσεβοῦντας εἰς τὰ ἴδια. ⟨123⟩ τῶν μέν γε στρατιωτῶν οὐκ ἔστιν ὅστις οὐ μετὰ φρίκης εἰς τὸν ναὸν ἀφεώρα καὶ προσεκύνει, τούς τε λῃστὰς ηὔχετο πρὶν ἀνηκέστου πάθους μετα-
4 νοῆσαι. ⟨124⟩ Καῖσαρ δ᾽ ὑπερπαθήσας πάλιν ἐξωνείδιζε τοὺς περὶ τὸν Ἰωάννην, λέγων ‘ἆρ᾽ οὐχ ὑμεῖς, ὦ μιαρώτατοι, τὸν δρύφακτον τοῦτον προυβάλεσθε τῶν ἁγίων; ⟨125⟩ οὐχ ὑμεῖς δὲ τὰς ἐν αὐτῷ στήλας διεστήσατε, γράμμασιν Ἑλληνικοῖς καὶ ἡμετέροις κεχαραγμένας, ἃ μηδένα τὸ γείσιον ὑπερβαίνειν παραγγέλλει; ⟨126⟩ οὐχ ἡμεῖς δὲ τοὺς ὑπερβάντας ὑμῖν ἀναιρεῖν ἐπετρέψαμεν, κἂν Ῥωμαίων τις ᾖ; τί οὖν νῦν, ἀλιτήριοι, καὶ νεκροὺς ἐν αὐτῷ καταπατεῖτε; τί δὲ τὸν ναὸν αἵματι ξένῳ καὶ ἐγχωρίῳ φύρετε; ⟨127⟩ μαρτύρομαι θεοὺς ἐγὼ πατρίους, καὶ εἴ τις ἐφεώρα ποτὲ τόνδε τὸν χῶρον (νῦν μὲν γὰρ οὐκ οἴομαι), μαρτύρομαι δὲ καὶ στρατιὰν τὴν ἐμὴν καὶ τοὺς παρ᾽ ἐμοὶ Ἰουδαίους καὶ ὑμᾶς αὐτούς, ⟨128⟩ ὡς οὐκ ἐγὼ ταῦθ᾽ ὑμᾶς ἀναγκάζω μιαίνειν, κἂν ἀλλάξητε τῆς παρατάξεως τὸν τόπον, οὔτε προσελεύσεταί τις Ῥωμαίων τοῖς ἁγίοις οὔτ᾽ ἐνυβριεῖ, τηρήσω δὲ τὸν ναὸν ὑμῖν καὶ μὴ θέλουσι.’

5 ⟨129⟩ ταῦτα τοῦ Ἰωσήπου διαγγέλλοντος ἐκ τοῦ Καίσαρος, οἱ λῃσταὶ καὶ ὁ τύραννος οὐκ ἀπ᾽ εὐνοίας ἀλλὰ κατὰ δειλίαν γίγνεσθαι τὰς παρακλήσεις δοκοῦντες ὑπερηφάνουν. ⟨130⟩ Τίτος δ᾽ ὡς οὔτ᾽ οἶκτον ἑαυτῶν τοὺς ἄνδρας οὔτε φειδώ τινα τοῦ ναοῦ ποιουμένους ἑώρα, πάλιν πρὸς πόλεμον ἄκων ἐχώρει. ⟨131⟩ πᾶσαν μὲν οὖν τὴν δύναμιν ἐπάγειν αὐτοῖς οὐχ οἷόν

τ᾽ ἦν, μὴ χωρουμένην τῷ τόπῳ, τριάκοντα δ᾽ ἐπιλέξας ἀφ᾽ ἑκάστης ἑκατονταρχίας τοὺς ἀρίστους, καὶ τοῖς χιλιάρχοις ἀνὰ χιλίους παραδούς, τούτων δ᾽ ἐπιτάξας ἡγεμόνα Κερεάλιον, ἐπιθέσθαι προσέταξε ταῖς φυλακαῖς περὶ ὥραν τῆς νυκτὸς ἐνάτην. ⟨132⟩ ὄντα δὲ καὶ αὐτὸν ἐν τοῖς ὅπλοις καὶ συγκαταβαίνειν παρεσκευασμένον οἵ τε φίλοι διὰ τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου κατέσχον, καὶ τὰ περὶ τῶν ἡγεμόνων λεγόμενα· ⟨133⟩ πλέον γὰρ αὐτὸν ἀνύσειν ἔφασαν ἐπὶ τῆς Ἀντωνίας καθεζόμενον καὶ τὴν μάχην ἀγωνοθετοῦντα τοῖς στρατιώταις ἢ εἰ καταβὰς προκινδυνεύοι· πάντας γὰρ ὁρῶντος Καίσαρος ἀγαθοὺς πολεμιστὰς ἔσεσθαι. ⟨134⟩ τούτοις πεισθεὶς ὁ Καῖσαρ, καὶ δι᾽ ἓν τοῦτο τοῖς στρατιώταις ὑπομένειν εἰπών, ἵνα κρίνῃ τὰς ἀρετὰς αὐτῶν καὶ μήτε τῶν ἀγαθῶν τις ἀγέραστος μήτε τῶν ἐναντίων ἀτιμώρητος διαλάθῃ, γένηται δ᾽ αὐτόπτης καὶ μάρτυς ἁπάντων ὁ καὶ τοῦ κολάζειν καὶ τοῦ τιμᾶν κύριος, ⟨135⟩ τοὺς μὲν ἐπὶ τὴν πρᾶξιν ἔπεμπε καθ᾽ ἣν ὥραν καὶ προείρηται, προελθὼν δ᾽ αὐτὸς εἰς τὸ εὐκάτοπτον ἀπὸ τῆς Ἀντωνίας ἐκαραδόκει τὸ μέλλον.

⟨136⟩ οὐ μὴν οἵ γε πεμφθέντες τοὺς φύλακας εὖ- 6
ρον κοιμωμένους ὡς ἤλπισαν, ἀλλ᾽ ἀναπηδήσασι μετὰ κραυγῆς εὐθέως συνεπλέκοντο. πρὸς δὲ τὴν τῶν ἐκκοιτούντων βοὴν ἔνδοθεν οἱ λοιποὶ κατὰ στῖφος ἐξέθεον. ⟨137⟩ τῶν μὲν δὴ πρώτων τὰς ὁρμὰς ἐξεδέχοντο Ῥωμαῖοι, περιέπιπτον δ᾽ οἱ μετ᾽ ἐκείνους τῷ σφετέρῳ τάγματι, καὶ πολλοὶ τοῖς οἰκείοις ὡς πολεμίοις ἐχρῶντο. ⟨138⟩ τὴν μὲν γὰρ διὰ βοῆς ἐπίγνωσιν ἡ κραυγὴ συγχυθεῖσα παρ᾽ ἀμφοῖν, τὴν δὲ δι᾽ ὀμμάτων ἡ νὺξ ἕκαστον ἀφείλετο, καὶ τυφλώττειν ἄλλως οὓς μὲν οἱ θυμοὶ παρεσκεύαζον οὓς δ᾽ οἱ φόβοι. διὰ τοῦτο

τὸν προστυχόντα πλήττειν ἦν ἄκριτον. ⟨139⟩ Ῥωμαίους μὲν οὖν συνησπικότας καὶ κατὰ συντάξεις προπηδῶντας ἧττον ἔβλαπτεν ἄγνοια· καὶ γὰρ ἦν παρ' ἑκάστῳ μνήμη τοῦ συνθήματος· ⟨140⟩ Ἰουδαῖοι δ' ἀεὶ σκεδαννύμενοι, καὶ τάς τε προσβολὰς καὶ τὰς ὑποχωρήσεις ἀνέδην ποιούμενοι, πολλάκις φαντασίαν παρεῖχον ἀλλήλοις πολεμίων· τὸν ὑποστρέφοντα γὰρ ἕκαστος οἰκεῖον διὰ σκότους ὡς ἐπιόντα Ῥωμαῖον ἐξεδέχετο. ⟨141⟩ πλείους γοῦν ὑπὸ τῶν ἰδίων ἢ τῶν πολεμίων ἐτρώθησαν, ἕως ἡμέρας γενομένης ὄψει τὸ λοιπὸν ἡ μάχη διεκρίνετο, καὶ κατὰ φάλαγγα διαστάντες τοῖς τε βέλεσιν εὐτάκτως ἐχρῶντο καὶ ταῖς ἀμύναις. ⟨142⟩ οὐδέτεροι δ' οὔτ' εἶκον οὔτ' ἐκοπίων, ἀλλ' οἳ μέν, ὡς ἐφορῶντος Καίσαρος, κατ' ἄνδρα καὶ κατὰ συντάξεις ἤριζον ἀλλήλοις, καὶ προκοπῆς ἕκαστος ἐκείνην αὐτῷ τὴν ἡμέραν ἄρξειν ὑπελάμβανεν, εἰ γενναίως ἀγωνίσαιτο· ⟨143⟩ Ἰουδαίοις δ' ἐβράβευε τὰς τόλμας ὅ τε περὶ σφῶν αὐτῶν καὶ τοῦ ἱεροῦ φόβος καὶ ὁ τύραννος ἐφεστὼς καὶ τοὺς μὲν παρακαλῶν τοὺς δὲ μαστιγῶν καὶ διεγείρων ἀπειλαῖς. ⟨144⟩ συνέβαινε δὲ τὸ μὲν πλεῖστον σταδιαίαν εἶναι τὴν μάχην, ἐν ὀλίγῳ δὲ καὶ ταχέως ἀντιστρέφεσθαι τὰς ῥοπάς· οὐδέτεροι γὰρ οὔτε φυγῆς οὔτε διώξεως μῆκος εἶχον. ⟨145⟩ ἀεὶ δὲ πρὸς τὸ συμβαῖνον οἰκεῖος ἀπὸ τῆς Ἀντωνίας ὁ θόρυβος ἦν, θαρρεῖν δὲ καὶ κρατοῦσι τοῖς σφετέροις ἐπεβόων καὶ μένειν τρεπομένοις. ⟨146⟩ ἦν δ' ὥσπερ τι πολέμου θέατρον· οὐδὲν γὰρ οὔτε Τίτον οὔτε τοὺς περὶ αὐτὸν ἐλάνθανε τῶν κατὰ τὴν μάχην. ⟨147⟩ τὸ δὲ πέρας, ἀρξάμενοι τῆς νυκτὸς ἐνάτης ὥρας, περὶ πέμπτην τῆς ἡμέρας διελύθησαν, ἀφ' οὗπερ ἤρξαντο τόπου τῆς συμβολῆς, μηδέτεροι βεβαίως κλί-

ναντες τοὺς ἑτέρους, ἀλλὰ τὴν νίκην μέσην ἐν ἀγχωμάλῳ καταλιπόντες. ⟨148⟩ καὶ Ῥωμαίων μὲν ἐπισήμως ἠγωνίσαντο πολλοί, Ἰουδαίων δ' ἐκ μὲν τῶν περὶ Σίμωνα Ἰούδας ὁ τοῦ Μαρεώτου καὶ Σίμων ὁ τοῦ Ὀσαΐα, τῶν δὲ Ἰδουμαίων Ἰάκωβος καὶ Σίμων, Καθλᾶ μὲν οὗτος παῖς, Σωσᾶ δὲ ὁ Ἰάκωβος, τῶν δὲ μετὰ Ἰωάννου Γυφθαῖος καὶ Ἀλεξᾶς, τῶν δὲ ζηλωτῶν Σίμων υἱὸς Ἀρί.

⟨149⟩ ἐν τούτῳ δ' ἡ λοιπὴ τῶν Ῥωμαίων δύνα- 7
μις, ἡμέραις ἑπτὰ καταστρεψαμένη τοὺς τῆς Ἀντωνίας θεμελίους, μέχρι τοῦ ἱεροῦ πλατεῖαν ὁδὸν εὐτρεπίσαντο. ⟨150⟩ πλησιάσαντα δὲ τῷ πρώτῳ περιβόλῳ τὰ τάγματα κατήρχετο χωμάτων, τὸ μὲν ἀντικρὺς τῆς τοῦ εἴσω ἱεροῦ γωνίας ἥτις ἦν κατ' ἄρκτον καὶ δύσιν, τὸ δὲ κατὰ τὴν βόρειον ἐξέδραν ἣ μεταξὺ τῶν δύο πυλῶν ἦν, ⟨151⟩ τῶν δὲ λοιπῶν δύο θάτερον μὲν κατὰ τὴν ἑσπέριον στοὰν τοῦ ἔξωθεν ἱεροῦ, τὸ δ' ἕτερον ἔξω κατὰ τὴν βόρειον. προύκοπτε μέντοι μετὰ πολλοῦ καμάτου καὶ ταλαιπωρίας αὐτοῖς τἄργα, τὴν ὕλην ἀφ' ἑκατὸν σταδίων συγκομίζουσιν. ⟨152⟩ ἐκακοῦντο δ' ἔσθ' ὅπῃ καὶ κατ' ἐπιβουλὰς αὐτοί, διὰ περιουσίαν τοῦ κρατεῖν ὄντες ἀδεέστεροι, καὶ δι' ἀπόγνωσιν ἤδη σωτηρίας χρώμενοι τολμηροτέροις τοῖς Ἰουδαίοις. ⟨153⟩ τῶν γὰρ ἱππέων τινὲς ὁπότε προέλθοιεν ἐπὶ ξυλείαν ἢ χόρτου συλλογήν, τὸν τῆς κομιδῆς χρόνον ἀνίεσαν βόσκεσθαι τοὺς ἵππους ἀποχαλινοῦντες, οὓς οἱ Ἰουδαῖοι κατὰ στῖφος ἐκπηδῶντες ἥρπαζον. ⟨154⟩ καὶ τούτου συνεχῶς γιγνομένου, νομίσας Καῖσαρ ὅπερ ἦν, ἀμελείᾳ τῶν σφετέρων πλέον ἢ τῇ Ἰουδαίων ἀνδρείᾳ γίγνεσθαι τὰς ἁρπαγάς, ἔγνω σκυθρωπότερον τοὺς λοιποὺς πρὸς φυλακὴν τῶν ἵππων

ἐπιστρέψαι, ⟨155⟩ καὶ κελεύσας ἀπαχθῆναι τὴν ἐπὶ θανάτῳ τῶν ἀπολεσάντων στρατιωτῶν ἕνα, φόβῳ τοῖς ἄλλοις ἐτήρησε τοὺς ἵππους· οὐκέτι γὰρ εἴων νέμεσθαι, καθάπερ δὲ συμπεφυκότες αὐτοῖς ἐπὶ τὰς χρείας ἐξῇσαν.

8 ⟨156⟩ οἳ μὲν οὖν προσεπολέμουν τῷ ἱερῷ καὶ τὰ χώματα διήγειρον· ⟨157⟩ μετὰ δὲ μίαν ἡμέραν αὐτῶν τῆς ἀνόδου πολλοὶ τῶν στασιαστῶν, οἷς ἁρπαγαί τ' ἐπέλειπον ἤδη καὶ ὁ λιμὸς ἤπειγε, συνελθόντες ταῖς κατὰ τὸ Ἐλαιῶν ὄρος Ῥωμαίων φυλακαῖς ἐπιτίθενται, περὶ ὥραν ἑνδεκάτην τῆς ἡμέρας, οἰόμενοι πρῶτον μὲν ἀδοκήτων, ἔπειτα πρὸς θεραπείαις ἤδη τοῦ σώματος ὄντων ῥαδίως διεκπαίσειν. ⟨158⟩ προαισθόμενοι δὲ τὴν ἔφοδον οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ ταχέως ἐκ τῶν πλησίον φρουρίων συνδραμόντες, εἶργον ὑπερπηδᾶν καὶ διακόπτειν τὸ περιτείχισμα βιαζομένους. ⟨159⟩ γενομένης δὲ καρτερᾶς τῆς συμβολῆς ἄλλα τε πολλὰ παρ' ἑκατέρων γενναίως ἐπράχθη, Ῥωμαίων μὲν μετὰ τῆς ἰσχύος ἐμπειρίᾳ τοῦ πολεμεῖν χρωμένων, Ἰουδαίων δ' ἀφειδέσι ταῖς ὁρμαῖς καὶ τοῖς θυμοῖς ἀκατασχέτοις ⟨160⟩ (ἐστρατήγει δὲ τῶν μὲν αἰδὼς τῶν δ' ἀνάγκη· τό τε γὰρ ἐξαφεῖναι Ἰουδαίους ὥσπερ ἄρκυσιν ἐνειλημμένους Ῥωμαίοις αἴσχιστον ἐδόκει, κἀκεῖνοι μίαν ἐλπίδα σωτηρίας εἶχον, εἰ βιασάμενοι ῥήξειαν τὸ τεῖχος), ⟨161⟩ καὶ τῶν ἀπὸ σπείρας τις ἱππέων, Πεδάνιος τοὔνομα, τρεπομένων ἤδη τῶν Ἰουδαίων καὶ κατὰ τῆς φάραγγος συνωθουμένων ῥόθιον ἐκ πλαγίου παρελαύνων τὸν ἵππον, ἁρπάζει τινὰ φεύγοντα τῶν πολεμίων, νεανίαν στιβαρόν τ' ἄλλως τὸ σῶμα καὶ καθωπλισμένον, δραξάμενος ἐκ τοῦ σφυροῦ. ⟨162⟩ τοσοῦτον μὲν ἑαυτὸν ἐκ τρέχοντος ἐπέκλινε τοῦ ἵππου, τοσοῦτον δ' ἐπεδείξατο τῆς τε δεξιᾶς τὸν τόνον καὶ

τοῦ λοιποῦ σώματος, ἔτι δ' ἐμπειρίας ἱππικῆς. ⟨163⟩ ὃ μὲν οὖν ὥσπερ τι κειμήλιον ἁρπασάμενος ἧκε φέρων Καίσαρι τὸν αἰχμάλωτον· Τίτος δὲ τὸν μὲν λαβόντα τῆς δυνάμεως θαυμάσας, τὸν δὲ ληφθέντα τῆς περὶ τὸ τεῖχος ἐπιχειρήσεως κολάσαι κελεύσας, αὐτὸς ἐν ταῖς περὶ τὸ ἱερὸν διαμάχαις ἦν καὶ τὰ χώματα κατήπειγεν.

⟨164⟩ ἐν ᾧ Ἰουδαῖοι κακούμενοι ταῖς συμβολαῖς 9
ἀεὶ κατ' ὀλίγον κορυφουμένου τοῦ πολέμου καὶ τῷ ναῷ προσέρποντος, καθάπερ σηπομένου σώματος, ἀπέκοπτον τὰ προειλημμένα μέλη, φθάνοντες τὴν εἰς τὸ πρόσω νομήν. ⟨165⟩ τῆς γὰρ βορείου καὶ κατὰ δύσιν στοᾶς τὸ συνεχὲς πρὸς τὴν Ἀντωνίαν ἐμπρήσαντες, ἔπειτ' ἀπέρρηξαν ὅσον πήχεις εἴκοσι, ταῖς ἰδίαις χερσὶν ἀρξάμενοι καίειν τὰ ἅγια. ⟨166⟩ μετὰ δ' ἡμέρας δύο, τετράδι καὶ εἰκάδι τοῦ προειρημένου μηνός, τὴν πλησίον στοὰν ὑποπιμπρᾶσι Ῥωμαῖοι, καὶ μέχρι πεντεκαίδεκα πήχεων προκόψαντος τοῦ πυρὸς ἀποκόπτουσιν ὁμοίως Ἰουδαῖοι τὴν ὀροφήν, μήτε καθ' ἅπαν ἐξιστάμενοι τῶν ἔργων καὶ τὸ πρὸς τὴν Ἀντωνίαν συναφὲς αὐτῶν διαιροῦντες· ⟨167⟩ διὸ καὶ παρὸν κωλύειν ὑποπιμπράντας, οἳ δὲ πρὸς τὴν ἐμβολὴν τοῦ πυρὸς ἠρεμήσαντες τὴν νομὴν ἐμέτρησαν αὐτῷ σφίσι χρησίμως. ⟨168⟩ περὶ μὲν δὴ τὸ ἱερὸν οὐ διέλιπον αἱ συμβολαί, συνεχὴς δ' ἦν κατὰ μέρος ἐκθεόντων ἐπ' ἀλλήλους ὁ πόλεμος.

⟨169⟩ τῶν Ἰουδαίων δέ τις κατὰ ταύτας τὰς ἡμέ- 10
ρας ἀνὴρ τό τε σῶμα βραχὺς καὶ τὴν ὄψιν εὐκαταφρόνητος, γένους θ' ἕνεκα καὶ τῶν ἄλλων ἄσημος (Ἰωνάθης ἐκαλεῖτο), προελθὼν κατὰ τὸ τοῦ ἀρχιερέως Ἰωάννου μνημεῖον ἄλλα τε πολλὰ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους

ὑπερηφάνως ἐφθέγγετο, καὶ τὸν ἄριστον αὐτῶν εἰς μονομαχίαν προυκαλεῖτο. ⟨170⟩ τῶν δὲ ταύτῃ παρατεταγμένων οἱ πολλοὶ μὲν ὑπερηφάνουν, ἦσαν δ᾽ οἳ κατὰ τὸ εἰκὸς ἐδεδοίκεσαν· ἥπτετό γε μὴν τινῶν καὶ λογισμὸς οὐκ ἀσύνετος, θανατῶντι μὴ συμπλέκεσθαι· ⟨171⟩ τοὺς γὰρ ἀπεγνωκότας τὴν σωτηρίαν ἅμα καὶ τὰς ὁρμὰς ἀταμιεύτους ἔχειν καὶ τὸ θεῖον ἀδυσώπητον, τό τε παραβάλλεσθαι πρὸς οὓς καὶ τὸ νικᾶν οὐ μέγα καὶ μετ᾽ αἰσχύνης τὸ λειφθῆναι σφαλερόν, οὐκ ἀνδρείας ἀλλὰ θρασύτητος εἶναι. ⟨172⟩ μηδενὸς δ᾽ ἐπὶ πολὺ προϊόντος, καὶ τοῦ Ἰουδαίου πολλὰ κατακερτομοῦντος αὐτοὺς εἰς δειλίαν (ἀλαζὼν γάρ τις ἦν αὐτὸς σφόδρα καὶ τῶν Ῥωμαίων ὑπερήφανος) Πούδης τις ὄνομα, τῶν ἐξ ἴλης ἱππέων, βδελυξάμενος αὐτοῦ τά τε ῥήματα καὶ τὸ αὔθαδες ⟨173⟩ (εἰκάσας δὲ καὶ πρὸς τὴν βραχύτητα τοῦ σώματος αὐτὸν ἀπερισκέπτως ἐπαρθῆναι) προπηδᾷ. καὶ τὰ μὲν ἄλλα περιῆν συμβαλών, προυδόθη δ᾽ ὑπὸ τῆς τύχης· πεσόντα γὰρ αὐτὸν ὁ Ἰωνάθης ἀποσφάττει προσδραμών. ⟨174⟩ ἔπειτ᾽ ἐπιβὰς τῷ νεκρῷ τό τε ξίφος ᾑμαγμένον ἀνέσειε καὶ τῇ λαιᾷ τὸν θυρεόν, ἐπηλάλαξέ τε τῇ στρατιᾷ πολλά, καὶ πρὸς τὸν πεσόντα κομπάζων καὶ τοὺς ὁρῶντας Ῥωμαίους ἐπισκώπτων, ⟨175⟩ ἕως αὐτὸν ἀνασκιρτῶντα καὶ ματᾴζοντα Πρῖσκός τις ἑκατοντάρχης τοξεύσας διήλασε βέλει. πρὸς ὃ τῶν τε Ἰουδαίων καὶ τῶν Ῥωμαίων κραυγὴ συνεξήρθη διάφορος. ⟨176⟩ ὃ δὲ δινηθεὶς ἐκ τῶν ἀλγηδόνων ἐπὶ τὸ σῶμα τοῦ πολεμίου κατέπεσεν, ὠκυτάτην ἀποφήνας ἐν πολέμῳ τὴν ἐπὶ τοῖς ἀλόγως εὐτυχοῦσι νέμεσιν.

3 ⟨177⟩ οἱ δ᾽ ἀνὰ τὸ ἱερὸν στασιασταὶ φανερῶς τ᾽ οὐκ ἀνίεσαν τοὺς ἐπὶ τῶν χωμάτων στρατιώτας ἀμυ-

νόμενοι καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν, καὶ τοῦ προειρημένου μηνὸς ἑβδόμῃ καὶ εἰκάδι δόλον ἐνσκευάζονται τοιόνδε. ⟨178⟩ τῆς ἑσπερίου στοᾶς τὸ μεταξὺ τῶν δοκῶν καὶ τῆς ἐπ᾽ αὐταῖς ὀροφῆς ὕλης ἀναπιμπλᾶσιν αὔης, πρὸς δ᾽ ἀσφάλτου τε καὶ πίττης, ἔπειθ᾽ ὡς καταπονούμενοι δῆθεν ὑπεχώρουν. ⟨179⟩ πρὸς ὃ τῶν μὲν ἀσκέπτων πολλοὶ ταῖς ὁρμαῖς φερόμενοι προσέκειντο τοῖς ὑποχωροῦσιν, ἐπί τε τὴν στοὰν ἐπῄδων προσθέμενοι κλίμακας· οἱ δὲ συνετώτεροι, τὴν ἄλογον τροπὴν τῶν Ἰουδαίων ὑπονοήσαντες, ἔμενον. ⟨180⟩ κατεπλήσθη μέντοι τῶν ἀναπηδησάντων ἡ στοά, κἂν τούτῳ οἱ Ἰουδαῖοι πᾶσαν ὑποπιμπρᾶσιν αὐτήν. αἰρομένης δ᾽ αἰφνιδίως πάντοθεν τῆς φλογός, τούς τ᾽ ἔξω τοῦ κινδύνου Ῥωμαίους ἔκπληξις ἐπέσχε δεινὴ καὶ τοὺς περισχεθέντας ἀμηχανία. ⟨181⟩ κυκλούμενοι δ᾽ ὑπὸ τῆς φλογὸς οἳ μὲν εἰς τὴν πόλιν ὀπίσω κατεκρήμνιζον ἑαυτούς, οἳ δ᾽ εἰς τοὺς πολεμίους· πολλοὶ δ᾽ ἐλπίδι σωτηρίας εἰς τοὺς σφετέρους καταπηδῶντες ἐκλῶντο τὰ μέλη, πλείστων δ᾽ ἔφθανε τὰς ὁρμὰς τὸ πῦρ, καί τινες τὴν φλόγα σιδήρῳ. ⟨182⟩ περιεῖχε δ᾽ εὐθέως καὶ τοὺς ἄλλως φθειρομένους τὸ πῦρ ἐπὶ πλεῖστον ἐκφερόμενον. Καίσαρα δέ, καίπερ χαλεπαίνοντα τοῖς ἀπολλυμένοις, ἐπειδὴ δίχα παραγγέλματος ἀναβεβήκεσαν, ὅμως οἶκτος εἰσῄει τῶν ἀνδρῶν. ⟨183⟩ καὶ μηδενὸς προσαμύνειν δυναμένου, τοῦτο γοῦν παραμύθιον ἦν τοῖς φθειρομένοις, τὸ βλέπειν ὑπὲρ οὗ τις ἠφίει τὴν ψυχὴν ὀδυνώμενον· βοῶν τε γὰρ αὐτοῖς καὶ προπηδῶν καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν ἐκ τῶν ἐνόντων ἐπαμύνειν παρακαλῶν δῆλος ἦν. ⟨184⟩ τὰς δὲ φωνὰς ἕκαστος καὶ τὴν διάθεσιν ὥσπερ τι λαμπρὸν ἀποφέρων ἐντάφιον, εὔθυμος ἀπέθνησκεν. ⟨185⟩ ἔνιοί γε μὴν ἐπὶ

τὸν τοῖχον τῆς στοᾶς ὄντα πλατὺν ἀναχωρήσαντες ἐκ μὲν τοῦ πυρὸς διεσώθησαν, ὑπὸ δὲ τῶν Ἰουδαίων περισχεθέντες ἐπὶ πολὺ μὲν ἀντέσχον διατιτρωσκόμενοι,
2 *τέλος δὲ πάντες ἔπεσον, ⟨186⟩ καὶ τελευταῖος αὐτῶν τις νεανίας, ὀνόματι Λόγγος, ὅλον ἐπικοσμήσας τὸ πάθος, καὶ κατ᾽ ἄνδρα μνήμης ἀξίων ὄντων πάντων τῶν ἀπολωλότων ἄριστος φανείς, ⟨187⟩ ὃν οἱ μὲν Ἰουδαῖοι τῆς τ᾽ ἀλκῆς ἀγάμενοι, καὶ ἄλλως ἀνελεῖν ἀσθενοῦντες, καταβῆναι πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ δεξιᾷ παρεκάλουν, ὁ δ᾽ ἀδελφὸς Κορνήλιος ἐκ θατέρου μὴ καταισχῦναι τὸ σφέτερον κλέος καὶ τὴν Ῥωμαίων στρατιάν. τούτῳ πεισθεὶς καὶ διαράμενος φανερὸν ἑκατέροις τοῖς τάγμασι τὸ ξίφος ἑαυτὸν ἀναιρεῖ. ⟨188⟩ τῶν δὲ τῷ πυρὶ περισχεθέντων Σερτώριός τις πανουργίᾳ διασώζεται. προσκαλεσάμενος γάρ τινα τῶν συστρατιωτῶν Λούκιον, ᾧ συνεσκήνει, μεγάλῃ τῇ φωνῇ ‘κληρονόμον’ ἔφη ‘καταλείπω σε τῶν ἐμαυτοῦ κτημάτων, εἰ προσελθών με δέξαιο.’ ⟨189⟩ τοῦ δ᾽ ἑτοίμως προσδραμόντος, ὃ μὲν ἐπ᾽ αὐτὸν κατενεχθεὶς ἔζησεν, ὁ δὲ δεξάμενος ὑπὸ τοῦ βάρους τῷ λιθοστρώτῳ προσαραχθεὶς παραχρῆμα θνήσκει.*

⟨190⟩ τοῦτο τὸ πάθος πρὸς καιρὸν μὲν Ῥωμαίοις ἐνεποίησεν ἀθυμίαν, πρός δὲ τὸ μέλλον ὅμως κατεσκεύασε φυλακτικωτέρους, καὶ πρὸς τὰς τῶν Ἰουδαίων ἐνέδρας ὠφέλησεν, ἐν αἷς τὰ πολλὰ δι᾽ ἄγνοιαν τῶν τόπων καὶ τὸ ἦθος τῶν ἀνδρῶν ἐβλάπτοντο. ⟨191⟩ κατεκάη δ᾽ ἡ στοὰ μέχρι τοῦ Ἰωάννου πύργου, ὃν ἐκεῖνος ἐν τῷ πρὸς Σίμωνα πολέμῳ κατεσκεύασεν ὑπὲρ τὰς ἐξαγούσας ὑπὲρ τὸν ξυστὸν πύλας· τὸ δὲ λοιπὸν ἐπὶ διεφθαρμένοις ἤδη Ἰουδαῖοι τοῖς ἀναβᾶσιν ἀπέκοψαν. ⟨192⟩ τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ καὶ Ῥωμαῖοι τὴν βό-

ρειον στοὰν ἐνέπρησαν μέχρι τῆς ἀνατολικῆς ὅλην, ὧν ἡ συνάπτουσα γωνία τῆς Κεδρῶνος καλουμένης φάραγγος ὑπερδεδόμητο, παρ' ὃ καὶ φοβερὸν ἦν τὸ βάθος.

⟨193⟩ καὶ τὰ μὲν περὶ τὸ ἱερὸν ἐν τούτοις ἦν, 3
τῶν δ' ὑπὸ τοῦ λιμοῦ φθειρομένων κατὰ τὴν πόλιν ἄπειρον μὲν ἔπιπτε τὸ πλῆθος, ἀδιήγητα δὲ συνέβαινε τὰ πάθη. ⟨194⟩ καθ' ἑκάστην γὰρ οἰκίαν, εἴ που τροφῆς παραφανείη σκιά, πόλεμος ἦν, καὶ διὰ χειρῶν ἐχώρουν οἱ φίλτατοι πρὸς ἀλλήλους, ἐξαρπάζοντες τὰ ταλαίπωρα τῆς ψυχῆς ἐφόδια. ⟨195⟩ πίστις δ' ἀπορίας οὐδὲ τοῖς θνήσκουσιν ἦν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκπνέοντας οἱ λησταὶ διηρεύνων, μή τις ὑπὸ κόλπον ἔχων τροφὴν σκήπτοιτο τὸν θάνατον αὐτῷ. ⟨196⟩ οἳ δ' ὑπ' ἐνδείας κεχηνότες ὥσπερ λυττῶντες κύνες ἐσφάλλοντο, καὶ παρεφθείροντο ταῖς τε θύραις ἐνσειόμενοι μεθυόντων τρόπον, καὶ ὑπ' ἀμηχανίας εἰς τοὺς αὐτοὺς οἴκους εἰσπηδῶντες δὶς ἢ τρὶς ὥρᾳ μιᾷ. ⟨197⟩ πάντα δ' ὑπ' ὀδόντας ἦγεν ἡ ἀνάγκη, καὶ τὰ μηδὲ τοῖς ῥυπαρωτάτοις τῶν ἀλόγων ζῴων πρόσφορα συλλέγοντες ἐσθίειν ὑπέφερον. ζωστήρων γοῦν καὶ ὑποδημάτων τὸ τελευταῖον οὐκ ἀπείχοντο, καὶ τὰ δέρματα τῶν θυρεῶν ἀποδέροντες ἐμασῶντο. ⟨198⟩ τροφὴ δ' ἦν καὶ χόρτου τισὶ παλαιοῦ σπαράγματα· τὰς γὰρ ἶνας ἔνιοι συλλέγοντες ἐλάχιστον σταθμὸν ἐπώλουν Ἀττικῶν τεττάρων. ⟨199⟩ καὶ τί δεῖ τὴν ἐπ' ἀψύχοις ἀναίδειαν τοῦ λιμοῦ λέγειν; εἶμι γὰρ αὐτοῦ δηλώσων ἔργον οἷον μήτε παρ' Ἕλλησι μήτε παρὰ βαρβάροις ἱστόρηται, φρικτὸν μὲν εἰπεῖν ἄπιστον δ' ἀκοῦσαι. ⟨200⟩ καὶ ἔγὼ δέ, μὴ δόξαιμι τερατεύεσθαι τοῖς αὖθις ἀνθρώποις, κἂν παρέλιπον τὴν συμφορὰν ἡδέως, εἰ μὴ τῶν

κατ' ἐμαυτὸν εἶχον ἀπείρους μάρτυρας. ἄλλως τε καὶ ψυχρὰν ἂν καταθείμην τῇ πατρίδι χάριν, καθυφέμενος τὸν λόγον οὗ πέπονθε τἄργα.

4 ⟨201⟩ γυνή τις τῶν ὑπὲρ τὸν Ἰορδάνην κατοικούντων, Μαρία τοὔνομα, πατρὸς Ἐλεαζάρου, κώμης Βηθεζώβ (σημαίνει δὲ τοῦτο οἶκος ὑσσώπου), διὰ γένος καὶ πλοῦτον ἐπίσημος, μετὰ τοῦ λοιποῦ πλήθους εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα καταφυγοῦσα συνεπολιορκεῖτο. ⟨202⟩ ταύτης τὴν μὲν ἄλλην κτῆσιν οἱ τύραννοι διήρπασαν, ὅσην ἐκ τῆς Περαίας ἀνασκευασαμένη μετήνεγκεν εἰς τὴν πόλιν, τὰ δὲ λείψανα τῶν κειμηλίων, κἂν εἴ τι τροφῆς ἐπινοηθείη, καθ' ἡμέραν εἰσπηδῶντες ἥρπαζον οἱ δορυφόροι. ⟨203⟩ δεινὴ δὴ τὸ γύναιον ἀγανάκτησις εἰσῄει, καὶ πολλάκις λοιδοροῦσα καὶ καταρωμένη τοὺς ἅρπαγας ἐφ' ἑαυτὴν ἠρέθιζεν. ⟨204⟩ ὡς δ' οὔτε παροξυνόμενός τις οὔτ' ἐλεῶν αὐτὴν ἀνῄρει, καὶ τὸ μὲν εὑρεῖν τι σιτίον ἄλλοις ἐκοπία, πανταχόθεν δ' ἄπορον ἦν ἤδη καὶ τὸ εὑρεῖν, ὁ λιμὸς δὲ διὰ σπλάγχνων καὶ μυελῶν ἐχώρει, καὶ τοῦ λιμοῦ μᾶλλον ἐξέκαιον οἱ θυμοί, σύμβουλον λαβοῦσα τὴν ὀργὴν μετὰ τῆς ἀνάγκης ἐπὶ τὴν φύσιν ἐχώρει, ⟨205⟩ καὶ τὸ τέκνον (ἦν δ' αὐτῇ παῖς ὑπομάστιος) ἀναρπασαμένη 'βρέφος' εἶπεν 'ἄθλιον, ἐν πολέμῳ καὶ λιμῷ καὶ στάσει τίνι σε τηρήσω; ⟨206⟩ τὰ μὲν παρὰ Ῥωμαίοις δουλεία, κἂν ζήσωμεν ἐπ' αὐτοῖς· φθάνει δὲ καὶ τὴν δουλείαν ὁ λιμός, οἱ στασιασταὶ δ' ἀμφοτέρων χαλεπώτεροι. ⟨207⟩ ἴθι γενοῦ μοι τροφή, καὶ τοῖς στασιασταῖς ἐρινὺς καὶ τῷ βίῳ μῦθος ὁ μόνος ἐλλείπων ταῖς Ἰουδαίων συμφοραῖς.' ⟨208⟩ καὶ ταῦθ' ἅμα λέγουσα κτείνει τὸν υἱόν, ἔπειτ' ὀπτήσασα τὸ μὲν ἥμισυ κατεσθίει, τὸ δὲ λοιπὸν κατακαλύψασα ἐφύλαττεν.

⟨209⟩ εὐθέως δ' οἱ στασιασταὶ παρῆσαν, καὶ τῆς ἀθεμίτου κνίσης σπάσαντες ἠπείλουν, εἰ μὴ δείξειε τὸ παρασκευασθέν, ἀποσφάξειν αὐτὴν εὐθέως. ἡ δὲ καὶ μοῖραν αὐτοῖς εἰποῦσα καλὴν τετηρηκέναι, τὰ λείψανα τοῦ τέκνου διεκάλυψε. ⟨210⟩ τοὺς δ' εὐθέως φρίκη καὶ φρενῶν ἔκστασις ᾕρει, καὶ παρὰ τὴν ὄψιν ἐπεπήγεσαν. ἡ δέ 'ἐμόν' ἔφη 'τοῦτο τὸ τέκνον γνήσιον, καὶ τοὖργον ἐμόν. φάγετε· καὶ γὰρ ἐγὼ βέβρωκα. ⟨211⟩ μὴ γένησθε μήτε μαλακώτεροι γυναικὸς μήτε συμπαθέστεροι μητρός. εἰ δ' ὑμεῖς εὐσεβεῖς καὶ τὴν ἐμὴν ἀποστρέφεσθε θυσίαν, ἐγὼ μὲν ἥμισυ βέβρωκα, καὶ τὸ λοιπὸν δ' ἐμοὶ μεινάτω.' ⟨212⟩ μετὰ ταῦθ' οἱ μὲν τρέμοντες ἐξῆσαν, πρὸς ἓν τοῦτο δειλοί, καὶ μόλις ταύτης τῆς τροφῆς τῇ μητρὶ παραχωρήσαντες· ἀνεπλήσθη δ' εὐθέως ὅλη τοῦ μύσους ἡ πόλις, καὶ πρὸ ὀμμάτων ἕκαστος τὸ πάθος λαμβάνων ὥσπερ αὐτῷ τολμηθὲν ἔφριττεν. ⟨213⟩ σπουδὴ δὲ τῶν λιμωττόντων ἐπὶ τὸν θάνατον ἦν, καὶ μακαρισμὸς τῶν φθασάντων πρὶν ἀκοῦσαι καὶ θεάσασθαι κακὰ τηλικαῦτα.

⟨214⟩ ταχέως δὲ καὶ Ῥωμαίοις διηγγέλθη τὸ πάθος. τῶν δ' οἱ μὲν ἠπίστουν οἱ δ' ᾤκτειρον, τοὺς δὲ πολλοὺς εἰς μῖσος τοῦ ἔθνους σφοδρότερον συνέβη προελθεῖν. ⟨215⟩ Καῖσαρ δ' ἀπελογεῖτο καὶ περὶ τούτου τῷ θεῷ, φάσκων παρὰ μὲν αὐτοῦ Ἰουδαίοις εἰρήνην καὶ αὐτονομίαν προτείνεσθαι καὶ πάντων ἀμνηστίαν τῶν τετολμημένων, ⟨216⟩ τοὺς δ' ἀντὶ μὲν ὁμονοίας στάσιν ἀντὶ δ' εἰρήνης πόλεμον, πρὸ κόρου δὲ καὶ εὐθηνίας λιμὸν αἱρουμένους, ἰδίαις δὲ χερσὶν ἀρξαμένους καίειν τὸ συντηρούμενον ὑφ' ἡμῶν ἱερὸν αὐτοῖς, εἶναι καὶ τοιαύτης τροφῆς ἀξίους. ⟨217⟩

καλύψειν μέντοι τὸ τῆς τεκνοφαγίας μύσος αὐτῷ τῷ τῆς πατρίδος πτώματι, καὶ οὐ καταλείψειν ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ἡλίῳ καθορᾶν πόλιν ἐν ᾗ μητέρες οὕτω τρέφονται. ⟨218⟩ *προσήκειν μήντοι πρὸ μητέρων πατράσι τὴν τοιαύτην τροφήν, οἳ καὶ μετὰ τηλικαῦτα πάθη μένουσιν ἐν τοῖς ὅπλοις.* ⟨219⟩ *ταῦθ' ἅμα διεξιὼν ἐνενόει καὶ τὴν ἀπόγνωσιν τῶν ἀνδρῶν· οὐ γὰρ ἂν ἔτι σωφρονῆσαι τοὺς πάντα προπεπονθότας ἐφ' οἷς εἰκὸς ἦν μεταβαλέσθαι μὴ πάθωσιν.*

4 ⟨220⟩ *ἤδη δὲ τῶν δύο ταγμάτων συντετελεκότων τὰ χώματα Λώου μηνὸς ὀγδόῃ, προσάγειν ἐκέλευσε τοὺς κριοὺς κατὰ τὴν ἑσπέριον ἐξέδραν τοῦ ἔξωθεν ἱεροῦ.* ⟨221⟩ *πρὸ δὲ τούτων ἓξ ἡμέραις ἀδιαλείπτως ἡ στερροτάτη πασῶν ἑλέπολις τύπτουσα τὸν τοῖχον οὐδὲν ἤνυσεν, ἀλλὰ καὶ ταύτης καὶ τῶν ἄλλων τὸ μέγεθος καὶ ἡ ἁρμονία τῶν λίθων ἦν ἀμείνων.* ⟨222⟩ *τῆς δὲ βορείου πύλης ὑπώρυττον ἕτεροι τοὺς θεμελίους, καὶ πολλὰ ταλαιπωρήσαντες τοὺς ἔμπροσθεν λίθους ἐξεκύλισαν. ἀνείχετο δ' ὑπὸ τῶν ἐνδοτέρω καὶ διέμενεν ἡ πύλη, μέχρι τὰς διὰ τῶν ὀργάνων καὶ τῶν μοχλῶν ἐπιχειρήσεις ἀπογνόντες κλίμακας ταῖς στοαῖς προσέφερον.* ⟨223⟩ *οἱ δὲ Ἰουδαῖοι κωλῦσαι οὐκ ἔφθασαν, ἀναβᾶσι δὲ συμπεσόντες ἐμάχοντο, καὶ τοὺς μὲν ἀνωθοῦντες εἰς τοὐπίσω κατεκρήμνιζον, τοὺς δ' ὑπαντιάζοντας ἀνῄρουν.* ⟨224⟩ *πολλοὺς δὲ τῶν κλιμάκων ἀποβαίνοντας, πρὶν φράξασθαι τοῖς θυρεοῖς, παίοντες ταῖς ῥομφαίαις ἔφθανον· ἐνίας δὲ γεμούσας ὁπλιτῶν κλίμακας παρακλίνοντες ἄνωθεν κατέσειον.* ⟨225⟩ *ἦν δ' οὐκ ὀλίγος καὶ αὐτῶν φόνος. οἱ δ' ἀνενεγκόντες τὰς σημαίας περὶ αὐτῶν ἐπολέμουν, δεινὴν ἡγούμενοι καὶ πρὸς αἰσχύνης τούτων τὴν ἁρπαγήν.*

⟨226⟩ τέλος δὲ καὶ τῶν σημαιῶν οἱ Ἰουδαῖοι κρατοῦσι καὶ τοὺς ἀναβάντας διαφθείρουσιν· οἱ δὲ λοιποὶ πρὸς τὸ τῶν ἀπολωλότων πάθος ὀρρωδοῦντες ἀνεχώρουν. ⟨227⟩ τῶν μὲν οὖν Ῥωμαίων ἄπρακτος οὐδεὶς ἀπέθανε, τῶν δὲ στασιαστῶν οἳ κατὰ τὰς προτέρας μάχας ἠγωνίσαντο γενναίως καὶ τότε, καὶ Ἐλεάζαρος ὁ ἀδελφιδοῦς τοῦ τυράννου Σίμωνος. ⟨228⟩ ὁ δὲ Καῖσαρ ὡς ἑώρα τὴν ἐπὶ τοῖς ἀλλοτρίοις ἱεροῖς φειδὼ πρὸς βλάβης τοῖς στρατιώταις γιγνομένην καὶ φόνου, τὰς πύλας προσέταξεν ὑφάπτειν.

⟨229⟩ ἐν δὲ τούτῳ πρὸς αὐτὸν αὐτομολοῦσιν Ἄνα- 2
νός θ' ὁ ἀπ' Ἀμμαοῦς, τῶν Σίμωνος δορυφόρων ὁ φονικώτατος, καὶ Ἀρχέλαος υἱὸς Μαγαδάτου, συγγνώμην ἐλπίσαντες ἐπειδὴ κρατούντων Ἰουδαίων ἀπεχώρουν. ⟨230⟩ Τίτος δὲ καὶ τοῦτο πανούργημα προυβάλλετο τῶν ἀνδρῶν, καὶ τὴν ἄλλην περὶ τοὺς Ἰουδαίους ὠμότητα πεπυσμένος ὥρμητο κτείνειν ἑκατέρους, ὑπ' ἀνάγκης ἧχθαι λέγων αὐτούς, οὐκ ἐκ προαιρέσεως παρεῖναι, καὶ σωτηρίας οὐκ ἀξίους εἶναι τοὺς φλεγομένης ἤδη δι' αὐτοὺς τῆς πατρίδος ἐξαλλομένους. ⟨231⟩ ἐκράτει δ' ὅμως τοῦ θυμοῦ ἡ πίστις, καὶ ἀφίησι τοὺς ἄνδρας, οὐ μὴν ἐν ἴσῃ μοίρᾳ κατέταττε τοῖς ἄλλοις.

⟨232⟩ ἤδη δὲ ταῖς πύλαις οἱ στρατιῶται προσῆγον τὸ πῦρ, καὶ περιτηκόμενος ὁ ἄργυρος διεδίδου ταχέως εἰς τὴν ξυλείαν τὰς φλόγας, ἔνθεν ἀθρόως ἐκφερόμεναι τῶν στοῶν ἐπελαμβάνοντο. ⟨233⟩ τοῖς δ' Ἰουδαίοις δρῶσι τὸ πῦρ ἐν κύκλῳ μετὰ τῶν σωμάτων παρείθησαν αἱ ψυχαί, καὶ διὰ τὴν κατάπληξιν ἀμύνειν μὲν ἢ σβεννύειν ὥρμησεν οὐδείς, ⟨234⟩ αὖοι δ' ἑστῶτες ἀφεώρων. οὐ μὴν πρὸς τὸ δαπανώμενον ἀθυ-

μοῦντες εἰς γοῦν τὸ λοιπὸν ἐσωφρόνουν, ἀλλ' ὡς ἤδη καὶ τοῦ ναοῦ καιομένου τοὺς θυμοὺς ἐπὶ Ῥωμαίους ἔθηγον.

⟨235⟩ ἐκείνην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα τὸ πῦρ ἐπεκράτει· κατὰ μέρος γάρ, οὐχ
3 ὁμοῦ πάντοθεν ἴσχυσεν ὑφάψαι τὰς στοάς. ⟨236⟩
τῇ δ' ἐπιούσῃ Τίτος μέρει τῆς δυνάμεως σβεννύειν τε καὶ τὰ παρὰ τὰς πύλας ὁδοποιεῖν εἰς εὐμαρεστέραν τῶν ταγμάτων ἄνοδον κελεύσας αὐτὸς συνῆγε τοὺς ἡγεμόνας. ⟨237⟩ καὶ συνελθόντων ἓξ τῶν κορυφαιοτάτων, Τιβερίου τ' Ἀλεξάνδρου τοῦ πάντων τῶν στρατευμάτων ἐπάρχοντος, καὶ Σέξτου Κερεαλίου τὸ πέμπτον ἄγοντος τάγμα, καὶ Λαρκίου Λεπίδου τὸ δέκατον, καὶ Τίτου Φρυγίου τὸ πεντεκαιδέκατον, ⟨238⟩ πρὸς οἷς Φρόντων ἦν Λιτέρνιος, στρατοπεδάρχης τῶν ἀπ' Ἀλεξανδρείας δύο ταγμάτων, καὶ Μᾶρκος Ἀντώνιος Ἰουλιανὸς ὁ τῆς Ἰουδαίας ἐπίτροπος, καὶ μετὰ τούτους ἐπιτρόπων καὶ χιλιάρχων ἀθροισθέντων, βουλὴν περὶ τοῦ ναοῦ προυτίθει. τοῖς μὲν οὖν ἐδόκει χρῆσθαι τῷ τοῦ πολέμου νόμῳ· ⟨239⟩ μὴ γὰρ ἄν ποτε Ἰουδαίους παύσασθαι νεωτερίζοντας τοῦ ναοῦ μένοντος, ἐφ' ὃν οἱ πανταχόθεν συλλέγονται. ⟨240⟩ τινὲς δὲ παρῄνουν, εἰ μὲν καταλίποιεν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ μηδεὶς ἐπ' αὐτοῦ τὰ ὅπλα θείη, σώζειν, εἰ δὲ πολεμοῖεν ἐπιβάντες, καταφλέγειν· φρούριον γάρ, οὐκέτι ναὸν εἶναι, καὶ τὸ λοιπὸν ἔσεσθαι τῶν ἀναγκασάντων τὴν ἀσέβειαν, οὐκ αὐτῶν. ⟨241⟩ ὁ δὲ Τίτος οὐδ' ἂν εἰ ἐπιβάντες ἐπ' αὐτοῦ πολεμοῖεν Ἰουδαῖοι, ἔφη ἀντὶ τῶν ἀνδρῶν ἀμύνασθαι τὰ ἄψυχα, οὐδὲ καταφλέξειν ποτὲ τηλικοῦτον ἔργον· Ῥωμαίων γὰρ ἔσεσθαι τὴν βλάβην, ὥσπερ καὶ κόσμον τῆς ἡγεμονίας

αὐτοῦ μένοντος. ⟨242⟩ θαρροῦντες δ' ἤδη προσετίθεντο τῇ γνώμῃ Φρόντων τε καὶ Ἀλέξανδρος καὶ Κερεάλιος. ⟨243⟩ τότε μὲν οὖν διαλύει τὸ συνέδριον, καὶ τὰς ἄλλας δυνάμεις διαναπαῦσαι κελεύσας τοῖς ἡγεμόσιν, ὅπως ἐρρωμενεστέραις ἐν τῇ παρατάξει χρήσαιντο, τοῖς ἀπὸ τῶν σπειρῶν ἐπιλέκτοις ὁδοποιεῖν διὰ τῶν ἐρειπίων προσέταξε καὶ τὸ πῦρ σβεννύειν.

⟨244⟩ κατ' ἐκείνην μὲν δὴ τὴν ἡμέραν Ἰουδαίων 4
κάματός τε καὶ κατάπληξις ἐκράτησε τὰς ὁρμάς· τῇ δ' ἐπιούσῃ συλλεξάμενοί τε τὴν ἰσχὺν καὶ ἀναθαρρήσαντες ἐπεκθέουσι διὰ τῆς ἀνατολικῆς πύλης τοῖς φύλαξι τοῦ ἔξωθεν ἱεροῦ περὶ δευτέραν ὥραν. ⟨245⟩ οἱ δὲ καρτερῶς μὲν ἐδέξαντο αὐτῶν τὴν ἐμβολήν, καὶ φραξάμενοι τοῖς θυρεοῖς κατὰ μέτωπον ὥσπερ τεῖχος ἐπύκνωσαν τὴν φάλαγγα, δῆλοι δ' ἦσαν οὐκ ἐπὶ πολὺ συμμενοῦντες, πλήθει τε τῶν ἐκτρεχόντων καὶ θυμοῖς ἡττώμενοι. ⟨246⟩ φθάσας δὲ τῆς παρατάξεως τὴν ῥοπὴν Καῖσαρ (καθεώρα γὰρ ἀπὸ τῆς Ἀντωνίας) ἐπήμυνε μετὰ τῶν ἐπιλέκτων ἱππέων. ⟨247⟩ Ἰουδαῖοι δὲ τὴν ἔφοδον οὐχ ὑπέμειναν, ἀλλὰ τῶν πρώτων πεσόντων ἐτράπησαν οἱ πολλοί. ⟨248⟩ καὶ ὑποχωροῦσι μὲν τοῖς Ῥωμαίοις ἐπιστρεφόμενοι προσέκειντο, μεταβαλλομένων δ' ἀνέφευγον πάλιν, ἕως περὶ πέμπτην τῆς ἡμέρας ὥραν οἱ μὲν βιασθέντες εἰς τὸ ἔνδον συνεκλείσθησαν ἱερόν, ⟨249⟩ Τίτος δ' ἀνεχώρησεν εἰς τὴν 5
Ἀντωνίαν, διεγνωκὼς τῆς ἐπιούσης ἡμέρας ὑπὸ τὴν ἕω μετὰ πάσης ἐμβαλεῖν τῆς δυνάμεως καὶ τὸν ναὸν περικατασχεῖν.

⟨250⟩ τοῦ δ' ἄρα κατεψήφιστο μὲν τὸ πῦρ ὁ θεὸς πάλαι, παρῆν δ' ἡ εἱμαρμένη χρόνων περίοδος, ἡμέρα

δεκάτη Λώου μηνός, καθ' ἣν καὶ πρότερον ὑπὸ τοῦ τῶν Βαβυλωνίων βασιλέως ἐνεπρήσθη. ⟨251⟩ *λαμβάνουσι δ' αἱ φλόγες ἐκ τῶν οἰκείων τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν αἰτίαν. ὑποχωρήσαντος γὰρ τοῦ Τίτου πρὸς ὀλίγον λωφήσαντες οἱ στασιασταὶ πάλιν τοῖς Ῥωμαίοις ἐπιτίθενται, καὶ τῶν τοῦ ναοῦ φρουρῶν γίγνεται συμβολὴ πρὸς τοὺς σβεννύντας τὸ πῦρ τοῦ ἔνδοθεν ἱεροῦ, οἳ τρεψάμενοι τοὺς Ἰουδαίους μέχρι τοῦ ναοῦ παρῆλθον.* ⟨252⟩ *ἔνθα δὴ τῶν στρατιωτῶν τις, οὔτε παράγγελμα περιμείνας οὔτ' ἐπὶ τηλικούτῳ δείσας ἐγχειρήματι, δαιμονίῳ δ' ὁρμῇ τινι χρώμενος ἁρπάζει μὲν ἐκ τῆς φλεγομένης ὕλης, ἀνακουφισθεὶς δ' ὑπὸ συστρατιώτου τὸ πῦρ ἐνίησι θυρίδι χρυσῇ, καθ' ἣν εἰς τοὺς περὶ τὸν ναὸν οἴκους εἰσιτὸν ἦν ἐκ τοῦ βορείου κλίματος.* ⟨253⟩ *αἰρομένης δὲ τῆς φλογὸς Ἰουδαίων μὲν ἐγείρεται κραυγὴ τοῦ πάθους ἀξία, καὶ πρὸς τὴν ἄμυναν συνέθεον, οὔτε τοῦ ζῆν ἔτι φειδὼ λαμβάνοντες οὔτε ταμιευόμενοι τὴν ἰσχύν, δι' ὃ καὶ φυλακτικοὶ πρότε-*
6 *ρον ἦσαν οἰχομένου·* ⟨254⟩ *δραμὼν δέ τις ἀγγέλλει Τίτῳ, κἀκεῖνος (ἔτυχε δὲ κατὰ σκηνὴν ἀναπαυόμενος ἐκ τῆς μάχης) ὡς εἶχεν ἀναπηδήσας ἔθει πρὸς τὸν ναὸν εἴρξων τὸ πῦρ,* ⟨255⟩ *κατόπιν δ' οἵ θ' ἡγεμόνες εἵποντο πάντες καὶ πτοηθέντα τούτοις ἠκολούθει τὰ τάγματα. βοὴ δ' ἦν καὶ θόρυβος ἅτε τηλικαύτης δυνάμεως ἀτάκτως κεκινημένης.* ⟨256⟩ *ὁ μὲν οὖν Καῖσαρ τῇ τε βοῇ καὶ τῇ δεξιᾷ διεσήμαινε τοῖς μαχομένοις τὸ πῦρ σβεννύειν· οὔτε δὲ βοῶντος ἤκουον, μείζονι κραυγῇ τὰς ἀκοὰς προκατειλημμένοι, καὶ τῷ νεύματι τῆς χειρὸς οὐ προσεῖχον, οἳ μὲν τῷ πολεμεῖν οἳ δ' ὀργῇ περισπώμενοι.* ⟨257⟩ *τῶν δὲ ταγμάτων εἰσθεόντων οὔτε παραίνεσις οὔτ' ἀπειλὴ κατεῖχε τὰς ὁρμάς,*

ἀλλ' ὁ θυμὸς ἁπάντων ἐστρατήγει· καὶ περὶ τὰς εἰσόδους συνωθούμενοι πολλοὶ μὲν ὑπ' ἀλλήλων κατεπατοῦντο, πολλοὶ δὲ θερμοῖς ἔτι καὶ τυφομένοις τοῖς ἐρειπίοις τῶν στοῶν ἐμπίπτοντες ἡττωμένων συμφοραῖς ἐχρῶντο. ⟨258⟩ πλησίον δὲ τοῦ ναοῦ γιγνόμενοι τῶν μὲν τοῦ Καίσαρος παραγγελμάτων προσεποιοῦντο μηδὲ κατακούειν, τοῖς πρὸ αὐτῶν δὲ τὸ πῦρ ἐνιέναι παρεκελεύοντο. ⟨259⟩ τῶν δὲ στασιαστῶν ἀμηχανία μὲν ἦν ἤδη τοῦ βοηθεῖν, φόνος δὲ πανταχοῦ καὶ τροπή. τὸ δὲ πλέον ὁ ἀπὸ τοῦ δήμου λαὸς ἀσθενὴς καὶ ἄοπλος ὅπου καταληφθείη τις ἀπεσφάττετο, καὶ περὶ μὲν τὸν βωμὸν πλῆθος ἐσωρεύετο νεκρῶν, κατὰ δὲ τῶν τοῦ ναοῦ βάθρων αἷμά τ' ἔρρει πολὺ καὶ τὰ τῶν ἄνω φονευομένων σώματα κατωλίσθανε.

⟨260⟩ Καῖσαρ δ' ὡς οὔτε τὰς ὁρμὰς ἐνθουσιών- 7 των τῶν στρατιωτῶν κατασχεῖν οἷός τ' ἦν καὶ τὸ πῦρ ἐπεκράτει, παρελθὼν μετὰ τῶν ἡγεμόνων ἔνδον ἐθεάσατο τοῦ ναοῦ τὸ ἅγιον καὶ τἀν αὐτῷ, πολὺ μὲν τῆς παρὰ τοῖς ἀλλοφύλοις φήμης ἀμείνω, τοῦ δὲ κόμπου καὶ τῆς παρὰ τοῖς οἰκείοις δόξης οὐκ ἐλάττω. ⟨261⟩ τῆς φλογὸς δ' οὐδέπω διικνουμένης οὐδαμόθεν εἴσω, τοὺς δὲ περὶ τὸν ναὸν οἴκους νεμομένης, νομίσας ὅπερ ἦν, ἔτι σώζεσθαι τὸ ἔργον δύνασθαι, προπηδᾷ, ⟨262⟩ καὶ αὐτός τε παρακαλεῖν τοὺς στρατιώτας ἐπειρᾶτο τὸ πῦρ σβεννύειν, καὶ Λιβεράλιον ἑκατοντάρχην τῶν περὶ αὐτὸν λογχοφόρων ξύλοις παίοντα τοὺς ἀπειθοῦντας ἐκέλευσεν εἴργειν. ⟨263⟩ τῶν δὲ καὶ τὴν πρὸς Καίσαρα αἰδῶ καὶ τὸν ἀπὸ τοῦ κωλύοντος φόβον ἐνίκων οἱ θυμοὶ καὶ τὸ πρὸς Ἰουδαίους μῖσος καὶ πολεμική τις ὁρμὴ λαβροτέρα· ⟨264⟩ τοὺς δὲ πολλοὺς ἐνῆγεν ἁρπαγῆς ἐλπίς, δόξαν τ' ἔχοντας ὡς τἄνδον ἅπαντα

χρημάτων μεστὰ εἴη, καὶ τὰ πέριξ δρῶντας χρυσοῦ πεποιημένα. ⟨265⟩ φθάνει δέ τις καὶ τῶν εἴσω παρεληλυθότων, ἐκπηδήσαντος τοῦ Καίσαρος πρὸς ἐποχὴν τῶν στρατιωτῶν, πῦρ εἰς τοὺς στροφέας ἐμβαλὼν τῆς πύλης ἐν σκότῳ, ⟨266⟩ ἐξαπίνης τ' ἔνδοθεν ἐκφανείσης φλογὸς οἵ θ' ἡγεμόνες μετὰ τοῦ Καίσαρος ἀνεχώρουν, καὶ τοὺς ἔξωθεν οὐδεὶς ὑφάπτειν ἐκώλυεν.

8 ⟨267⟩ ὁ μὲν οὖν ναὸς οὕτως ἄκοντος Καίσαρος ἐμπίμπραται· πολλὰ δ' ἄν τις ἐπολοφυράμενος ἔργῳ πάντων ὧν ὄψει καὶ ἀκοῇ παρειλήφαμεν θαυμασιωτάτῳ κατασκευῆς θ' ἕνεκα καὶ μεγέθους, ἔτι τε τῆς καθ' ἕκαστον πολυτελείας καὶ τῆς περὶ τὰ ἅγια δόξης, μεγίστην λάβοι παραμυθίαν τὴν εἱμαρμένην, ἄφυκτον οὖσαν ὥσπερ ἐμψύχοις, οὕτω καὶ ἔργοις καὶ τόποις. ⟨268⟩ θαυμάσειε δ' ἄν τις ἐν αὐτῇ τῆς περιόδου τὴν ἀκρίβειαν. καὶ μῆνα γοῦν, ὡς ἔφην, καὶ ἡμέραν ἐπετήρησε τὴν αὐτὴν ἐν ᾗ πρότερον ὑπὸ Βαβυλωνίων ὁ ναὸς ἐνεπρήσθη. ⟨269⟩ καὶ ἀπὸ μὲν τῆς πρώτης αὐτοῦ κτίσεως, ἣν κατεβάλετο Σολομὼν ὁ βασιλεύς, μέχρι τῆς νῦν ἀναιρέσεως, ἣ γέγονεν ἔτει δευτέρῳ τῆς Οὐεσπασιανοῦ ἡγεμονίας, ἔτη συνάγεται χίλια ἑκατὸν τριάκοντα, πρὸς δὲ μῆνες ἑπτὰ καὶ πεντεκαίδεκα ἡμέραι· ⟨270⟩ ἀπὸ δὲ τῆς ὕστερον, ἣν ἔτει δευτέρῳ Κύρου βασιλεύοντος ἐποιήσατο Ἀγγαῖος, ἔτη μέχρι τῆς ὑπὸ Οὐεσπασιανοῦ ἁλώσεως τριάκοντα ἐννέα πρὸς ἑξακοσίοις καὶ ἡμέραι τετταράκοντα πέντε.

5 ⟨271⟩ καιομένου δὲ τοῦ ναοῦ τῶν μὲν προσπιπτόντων ἦν ἁρπαγή, φόνος δὲ τῶν καταλαμβανομένων μυρίος· οὔτε γὰρ ἡλικίας ἦν ἔλεος οὔτ' ἐντροπὴ σεμνότητος, ἀλλὰ καὶ παιδία καὶ γέροντες καὶ βέβηλοι καὶ ἱερεῖς ὁμοίως ἀνῃροῦντο, καὶ πᾶν γένος ἐπεξῄει πε-

ρισχὼν ὁ πόλεμος, ὁμοῦ τούς θ' ἱκετεύοντας καὶ τοὺς ἀμυνομένους. ⟨272⟩ συνήχει δ' ἡ φλὸξ ἐπὶ πλεῖστον ἐκφερομένη τοῖς τῶν πιπτόντων στεναγμοῖς, καὶ διὰ μὲν τὸ ὕψος τοῦ λόφου καὶ τὸ τοῦ φλεγομένου μέγεθος ἔργου πᾶσαν ἄν τις ἔδοξε καίεσθαι τὴν πόλιν, τῆς δὲ βοῆς ἐκείνης οὐδὲν ἐπινοηθῆναι δύναιτ' ἂν ἢ μεῖζον ἢ φοβερώτερον. ⟨273⟩ τῶν τε γὰρ Ῥωμαϊκῶν ταγμάτων ἀλαλαγμὸς ἦν συμφερομένων, καὶ τῶν στασιαστῶν πυρὶ καὶ σιδήρῳ κεκυκλωμένων κραυγή, τοῦ τ' ἀποληφθέντος ἄνω λαοῦ τροπή τε μετ' ἐκπλήξεως εἰς τοὺς πολεμίους καὶ πρὸς τὸ πάθος οἰμωγαί. ⟨274⟩ συνεβόα δὲ τοῖς ἐπὶ τοῦ λόφου τὸ κατὰ τὴν πόλιν πλῆθος· ἤδη δὲ πολλοὶ τῷ λιμῷ μαραινόμενοι καὶ μεμυκότες, ὡς εἶδον τὸ τοῦ ναοῦ πῦρ, εἰς ὀδυρμοὺς πάλιν καὶ κραυγὴν εὐτόνησαν. συνήχει δ' ἥ τε Περαία καὶ τὰ πέριξ ὄρη, βαρυτέραν ποιοῦντα τὴν βοήν. ἦν δὲ τοῦ θορύβου τὰ πάθη φοβερώτερα. ⟨275⟩ τὸν μέν γε τοῦ ἱεροῦ λόφον ἐκ ῥιζῶν ἄν τις ἔδοξε βράττεσθαι, πάντοθεν τοῦ πυρὸς καταγέμοντα, δαψιλέστερον δὲ τὸ αἷμα τοῦ πυρὸς εἶναι καὶ τῶν φονευόντων πλείους τοὺς φονευομένους· ⟨276⟩ οὐδαμοῦ γὰρ ἡ γῆ διεφαίνετο τῶν νεκρῶν, ἀλλὰ σωροῖς ἐπεμβαίνοντες οἱ στρατιῶται σωμάτων ἐπὶ τοὺς διαφεύγοντας ἔθεον. ⟨277⟩ τὸ μὲν οὖν ληστρικὸν πλῆθος ὠσάμενοι τοὺς Ῥωμαίους μόλις εἰς τὸ ἔξω διεκπίπτουσιν ἱερὸν κἀκεῖθεν εἰς τὴν πόλιν, τοῦ δημοτικοῦ δὲ τὸ λειφθὲν ἐπὶ τὴν ἔξω στοὰν κατέφυγε. ⟨278⟩ τῶν δ' ἱερέων τινὲς τὸ μὲν πρῶτον ἀπὸ τοῦ ναοῦ τούς τ' ὀβελοὺς καὶ τὰς ἕδρας αὐτῶν μολίβδου πεποιημένας ἀνασπῶντες εἰς τοὺς Ῥωμαίους ἠφίεσαν, ⟨279⟩ αὖθις δ' ὡς οὔτ' ἤνυόν τι καὶ τὸ πῦρ ἐπ' αὐτοὺς ἀνερρήγνυτο, ἐπὶ τὸν τοῖχον

ἀναχωρήσαντες, ὄντα ὀκτώπηχυν τὸ εὖρος, ἔμενον. ⟨280⟩ *δύο γε μὴν τῶν ἐπισήμων, παρὸν σωθῆναι πρὸς Ῥωμαίους μεταστᾶσιν, ἢ διακαρτερεῖν πρὸς τὴν μετὰ τῶν ἄλλων τύχην, ἑαυτοὺς ἔρριψαν εἰς τὸ πῦρ καὶ τῷ ναῷ συγκατεφλέγησαν, Μήιρός θ' υἱὸς Βελγᾶ καὶ Ἰώσηπος Δαλαίου.*

2 ⟨281⟩ *Ῥωμαῖοι δὲ μάταιον τὴν ἐπὶ τοῖς πέριξ φειδὼ κρίναντες τοῦ ναοῦ φλεγομένου πάντα συνενεπίμπρασαν, τά τε λείψανα τῶν στοῶν καὶ τὰς πύλας, πλὴν δύο, τῆς μὲν ἐκ τῶν ἀνατολικῶν τῆς δ' ἐκ μεσημβρινῆς· καὶ ταύτας ὕστερον κατέσκαψαν.* ⟨282⟩ *ἔκαιον δὲ καὶ τὰ γαζοφυλάκια, ἐν οἷς ἄπειρον μὲν χρημάτων πλῆθος ἄπειροι δ' ἐσθῆτες καὶ ἄλλα κειμήλια, συνελόντι δ' εἰπεῖν, πᾶς ὁ Ἰουδαίων σεσώρευτο πλοῦτος, ἀνεσκευασμένων ἐκεῖ τῶν οἴκων τῶν εὐπόρων. ἧκον δὲ καὶ ἐπὶ τὴν λοιπὴν στοὰν τοῦ ἔξωθεν ἱεροῦ·* ⟨283⟩ *καταπεφεύγει δ' ἐπ' αὐτὴν ἀπὸ τοῦ δήμου γύναια καὶ σύμμικτος ὄχλος πλεῖστος εἰς ἑξακισχιλίους.* ⟨284⟩ *πρὶν δὲ Καίσαρα κρῖναί τι περὶ αὐτῶν ἢ κελεῦσαι τοὺς ἡγεμόνας, φερόμενοι τοῖς θυμοῖς οἱ στρατιῶται τὴν στοὰν ὑφάπτουσι. καὶ συνέβη τοὺς μὲν ῥιπτοῦντας αὑτοὺς ἐκ τῆς φλογὸς διαφθαρῆναι, τοὺς δ' ἐν αὐτῇ, περιεσώθη δ' ἐκ τοσούτων οὐδείς.* ⟨285⟩ *τούτοις αἴτιος τῆς ἀπωλείας ψευδοπροφήτης τις κατέστη, κατ' ἐκείνην κηρύξας τὴν ἡμέραν τοῖς ἐπὶ τῆς πόλεως ὡς ὁ θεὸς ἐπὶ τὸ ἱερὸν ἀναβῆναι κελεύει, δεξομένους τὰ σημεῖα τῆς σωτηρίας.* ⟨286⟩ *πολλοὶ δ' ἦσαν ἐγκάθετοι παρὰ τῶν τυράννων τότε πρὸς τὸν δῆμον προφῆται, προσμένειν τὴν ἀπὸ τοῦ θεοῦ βοήθειαν καταγγέλλοντες, ὡς ἧττον αὐτομολοῖεν καὶ τοὺς ἐπάνω δέους καὶ φυλακῆς γενομένους ἐλπὶς παρακροτοίη.* ⟨287⟩ *πείθεται*

δὲ ταχέως ἄνθρωπος ἐν συμφοραῖς. ὅταν δὲ δὴ καὶ τῶν κατεχόντων δεινῶν ἀπαλλαγὴν ὁ ἐξαπατῶν ὑπογράφῃ, τόθ' ὁ πάσχων ὅλος γίγνεται τῆς ἐλπίδος.

⟨288⟩ τὸν γοῦν ἄθλιον δῆμον οἱ μὲν ἀπατεῶνες 3
καὶ καταψευδόμενοι τοῦ θεοῦ τηνικαῦτα παρέπειθον, τοῖς δ' ἐναργέσι καὶ προσημαίνουσι τὴν μέλλουσαν ἐρημίαν τέρασιν οὔτε προσεῖχον οὔτ' ἐπίστευον, ἀλλ' ὡς ἐμβεβροντημένοι καὶ μήτ' ὄμματα μήτε ψυχὴν ἔχοντες τῶν τοῦ θεοῦ κηρυγμάτων παρήκουσαν, ⟨289⟩ τοῦτο μὲν ὅθ' ὑπὲρ τὴν πόλιν ἄστρον ἔστη ῥομφαίᾳ παραπλήσιον καὶ παρατείνας ἐπ' ἐνιαυτὸν κομήτης, ⟨290⟩ τοῦτο δ' ἡνίκα πρὸ τῆς ἀποστάσεως καὶ τοῦ πρὸς τὸν πόλεμον κινήματος, ἀθροιζομένου τοῦ λαοῦ πρὸς τὴν τῶν ἀζύμων ἑορτήν (ὀγδόη δ' ἦν Ξανθικοῦ μηνός), κατὰ νυκτὸς ἐνάτην ὥραν, τοσοῦτο φῶς περιέλαμψε τὸν βωμὸν καὶ τὸν ναὸν ὡς δοκεῖν ἡμέραν εἶναι λαμπράν, καὶ τοῦτο παρέτεινεν ἐφ' ἡμίσειαν ὥραν· ⟨291⟩ ὃ τοῖς μὲν ἀπείροις ἀγαθὸν ἐδόκει, τοῖς δ' ἱερογραμματεῦσι πρὸς τῶν ἀποβεβηκότων εὐθέως ἐκρίθη. ⟨292⟩ καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἑορτὴν βοῦς μὲν ἀχθεῖσα ὑπό του πρὸς θυσίαν ἔτεκεν ἄρνα ἐν τῷ ἱερῷ μέσῳ, ⟨293⟩ ἡ δ' ἀνατολικὴ πύλη τοῦ ἐνδοτέρω ναοῦ, χαλκῆ μὲν οὖσα καὶ στιβαρωτάτη, κλειομένη δὲ περὶ δείλην μόλις ὑπ' ἀνδρῶν εἴκοσι, καὶ μοχλοῖς μὲν ἐπερειδομένη σιδηροδέτοις, καταπῆγας δ' ἔχουσα βαθυτάτους εἰς τὸν οὐδὸν ὄντα διηνεκοῦς λίθου καθιεμένους, ὤφθη κατὰ νυκτὸς ὥραν ἕκτην αὐτομάτως ἀνεῳγμένη· δραμόντες δ' οἱ τοῦ ἱεροῦ φύλακες ἤγγειλαν τῷ στρατηγῷ, ⟨294⟩ κἀκεῖνος ἀναβὰς μόλις αὐτὴν ἴσχυσε κλεῖσαι. ⟨295⟩ πάλιν τοῦτο τοῖς μὲν ἰδιώταις κάλλιστον ἐδόκει τέρας· ἀνοῖξαι γὰρ τὸν θεὸν αὐτοῖς τὴν

τῶν ἀγαθῶν πύλην· οἱ λόγιοι δὲ λυομένην αὐτομάτως τοῦ ναοῦ τὴν ἀσφάλειαν ἐνενόουν, καὶ πολεμίοις δῶρον ἀνοίγεσθαι τὴν πύλην, δηλωτικόν τ' ἐρημίας ἀπέφαινον ἐν ἑαυτοῖς τὸ σημεῖον. ⟨296⟩ μετὰ δὲ τὴν ἑορτὴν ἡμέραις ὕστερον οὐ πολλαῖς, μιᾷ καὶ εἰκάδι Ἀρτεμισίου μηνός, φάσμα τι δαιμόνιον ὤφθη μεῖζον πίστεως. ⟨297⟩ τερατεία δ' ἂν ἔδοξεν, οἶμαι, τὸ ῥηθησόμενον, εἰ μὴ καὶ παρὰ τοῖς θεασαμένοις ἱστόρητο, καὶ τὰ ἐπακολουθήσαντα πάθη τῶν σημείων ἦν ἄξια· ⟨298⟩ πρὸ γὰρ ἡλίου δύσεως ὤφθη μετέωρα περὶ πᾶσαν τὴν χώραν ἅρματα καὶ φάλαγγες ἔνοπλοι διάττουσαι τῶν νεφῶν καὶ κυκλούμεναι τὰς πόλεις. ⟨299⟩ κατὰ δὲ τὴν ἑορτὴν ἣ πεντηκοστὴ καλεῖται, νύκτωρ οἱ ἱερεῖς παρελθόντες εἰς τὸ ἔνδον ἱερόν, ὥσπερ αὐτοῖς ἔθος ἦν πρὸς τὰς λειτουργίας, πρῶτον μὲν κινήσεως ἀντιλαβέσθαι ἔφασαν καὶ κτύπου, μετὰ δὲ ταῦτα φωνῆς ἀθρόας 'μεταβαίνωμεν ἐντεῦθεν.' ⟨300⟩ τὸ δὲ τούτων φοβερώτερον· Ἰησοῦς γάρ τις υἱὸς Ἀνάνου, τῶν ἰδιωτῶν, ἀγροῖκος, πρὸ τεττάρων ἐτῶν τοῦ πολέμου, τὰ μάλιστα τῆς πόλεως εἰρηνευομένης καὶ εὐθηνούσης, ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτὴν ἐν ᾗ σκηνοποιεῖσθαι πάντας ἔθος τῷ θεῷ κατὰ τὸ ἱερόν, ἐξαπίνης ἀναβοᾶν ἤρξατο ⟨301⟩ 'φωνὴ ἀπ' ἀνατολῆς, φωνὴ ἀπὸ δύσεως, φωνὴ ἀπὸ τῶν τεττάρων ἀνέμων, φωνὴ ἐπὶ Ἱεροσόλυμα καὶ τὸν ναόν, φωνὴ ἐπὶ νυμφίους καὶ νύμφας, φωνὴ ἐπὶ τὸν λαὸν πάντα.' τοῦτο μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ κατὰ πάντας τοὺς στενωποὺς περιήει κεκραγώς. ⟨302⟩ τῶν δ' ἐπισήμων τινὲς δημοτῶν, ἀγανακτήσαντες πρὸς τὸ κακόφημον, συλλαμβάνουσι τὸν ἄνθρωπον καὶ πολλαῖς αἰκίζονται πληγαῖς. ὃ δ' οὔθ' ὑπὲρ ἑαυτοῦ φθεγξάμενος οὔτ' ἰδίᾳ πρὸς τοὺς

παίοντας, ἃς καὶ πρότερον φωνὰς βοῶν διετέλει. ⟨303⟩ νομίσαντες δ' οἱ ἄρχοντες ὅπερ ἦν, δαιμονιώτερον εἶναι τὸ κίνημα τἀνδρός, ἀνάγουσιν αὐτὸν ἐπὶ τὸν παρὰ Ῥωμαίοις ἔπαρχον, ⟨304⟩ ἔνθα μάστιξι μέχρι ὀστέων ξαινόμενος οὔθ' ἱκέτευσεν οὔτ' ἐδάκρυσεν, ἀλλ' ὡς ἐνῆν μάλιστα τὴν φωνὴν ὀλοφυρτικῶς παρεγκλίνων πρὸς ἑκάστην ἀπεκρίνατο πληγήν 'αἰαῖ Ἱεροσολύμοις.' ⟨305⟩ τοῦ δ' Ἀλβίνου διερωτῶντος (οὗτος γὰρ ἔπαρχος ἦν) τίς τ' εἴη καὶ πόθεν, καὶ διὰ τί ταῦτα φθέγγοιτο, πρὸς ταῦτα μὲν οὐδ' ὁτιοῦν ἀπεκρίνατο, τὸν δ' ἐπὶ τῇ πόλει θρῆνον εἴρων οὐ διέλειπε, μέχρι καταγνοὺς μανίαν ὁ Ἀλβῖνος ἀπέλυσεν αὐτόν. ⟨306⟩ ὁ δὲ τὸν μέχρι τοῦ πολέμου χρόνον οὔτε προσήει τινὶ τῶν πολιτῶν οὔτ' ὤφθη λαλῶν, ἀλλὰ καθ' ἡμέραν ὥσπερ εὐχὴν μεμελετηκὼς 'αἰαῖ Ἱεροσολύμοις' ἐθρήνει. ⟨307⟩ οὔτε δέ τινι τῶν τυπτόντων αὐτὸν ὁσημέραι κατηρᾶτο, οὔτε τοὺς τροφῆς μεταδιδόντας εὐλόγει, μία δὲ πρὸς πάντας ἦν ἡ σκυθρωπὴ κληδὼν ἀπόκρισις, μάλιστα δ' ἐν ταῖς ἑορταῖς ἐκεκράγει. ⟨308⟩ καὶ τοῦτ' ἐφ' ἑπτὰ ἔτη καὶ μῆνας πέντε εἴρων, οὔτ' ἠμβλύνθη τὴν φωνὴν οὔτ' ἔκαμεν, μέχρι κατὰ τὴν πολιορκίαν ἔργα τὰς κληδόνας ἰδὼν ἀνεπαύσατο. ⟨309⟩ περιιὼν γὰρ ἐπὶ τοῦ τείχους 'αἰαῖ πάλιν τῇ πόλει καὶ τῷ λαῷ καὶ τῷ ναῷ' διαπρύσιον ἐβόα· ὡς δὲ τελευταῖον προσέθηκεν 'αἰαῖ δὲ κἀμοί,' λίθος ἐκ τοῦ πετροβόλου σχασθεὶς καὶ πλήξας αὐτὸν παραχρῆμα κτείνει, φθεγγόμενος δ' ἔτι τὰς κληδόνας ἐκείνας τὴν ψυχὴν ἀφῆκεν.

⟨310⟩ ταῦτά τις ἐννοῶν εὑρήσει τὸν μὲν θεὸν 4
ἀνθρώπων κηδόμενον καὶ παντοίως προσημαίνοντα τῷ σφετέρῳ γένει τὰ σωτήρια, τοὺς δ' ὑπ' ἀνοίας καὶ

κακῶν αὐθαιρέτων ἀπολλυμένους, ⟨311⟩ ὅπου γε Ἰουδαῖοι καὶ τὸ ἱερὸν μετὰ τὴν καθαίρεσιν τῆς Ἀντωνίας τετράγωνον ἐποίησαν, ἀναγεγραμμένον ἐν τοῖς λογίοις ἔχοντες ἁλώσεσθαι τὴν πόλιν καὶ τὸν ναὸν ἐπειδὰν τὸ ἱερὸν γένηται τετράγωνον. ⟨312⟩ τὸ δ' ἐπᾶραν αὐτοὺς μάλιστα πρὸς τὸν πόλεμον ἦν χρησμὸς ἀμφίβολος ὁμοίως ἐν τοῖς ἱεροῖς εὑρημένος γράμμασιν, ὡς κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἀπὸ τῆς χώρας αὐτῶν τις ἄρξει τῆς οἰκουμένης. ⟨313⟩ τοῦθ' οἳ μὲν ὡς οἰκεῖον ἐξέλαβον, καὶ πολλοὶ τῶν σοφῶν ἐπλανήθησαν περὶ τὴν κρίσιν· ἐδήλου δ' ἄρα τὴν Οὐεσπασιανοῦ τὸ λόγιον ἡγεμονίαν, ἀποδειχθέντος ἐπὶ Ἰουδαίας αὐτοκράτορος. ⟨314⟩ ἀλλὰ γὰρ οὐ δυνατὸν ἀνθρώποις τὸ χρεὼν διαφυγεῖν οὐδὲ προορωμένοις. ⟨315⟩ οἳ δὲ καὶ τῶν σημείων ἃ μὲν ἔκριναν πρὸς ἡδονὴν ἃ δ' ἐξουθένησαν, μέχρι τῇ θ' ἁλώσει τῆς πατρίδος καὶ τῷ σφῶν αὐτῶν ὀλέθρῳ διηλέγχθησαν τὴν ἄνοιαν.

6 ⟨316⟩ *Ῥωμαῖοι δὲ τῶν μὲν στασιαστῶν καταπεφευγότων εἰς τὴν πόλιν, καιομένου δ' αὐτοῦ τε τοῦ ναοῦ καὶ τῶν πέριξ ἁπάντων, κομίσαντες τὰς σημαίας εἰς τὸ ἱερὸν καὶ θέμενοι τῆς ἀνατολικῆς πύλης ἀντικρὺς ἔθυσάν τ' αὐταῖς αὐτόθι καὶ τὸν Τίτον μετὰ μεγίστων εὐφημιῶν ἀπέφηναν αὐτοκράτορα. ⟨317⟩ ταῖς δ' ἁρπαγαῖς οὕτως ἐνεπλήσθησαν οἱ στρατιῶται πάντες ὥστε κατὰ τὴν Συρίαν πρὸς ἥμισυ τῆς πάλαι τιμῆς τὸν σταθμὸν τοῦ χρυσοῦ πιπράσκεσθαι.*

⟨318⟩ *τῶν δ' ἀνὰ τὸν τοῖχον τοῦ ναοῦ ἱερέων διακαρτερούντων παῖς διψήσας ἱκέτευε τοὺς φύλακας τῶν Ῥωμαίων δοῦναι δεξιὰν αὐτῷ, καὶ τὸ δίψος ἐξωμολογεῖτο. ⟨319⟩ τῶν δὲ τῆς ἡλικίας καὶ τῆς ἀνάγκης οἶκτον λαβόντων καὶ δόντων δεξιὰν καταβὰς αὐτός τε*

πίνει, καὶ ὃ φέρων ἧκεν ἀγγεῖον πλήσας ὕδατος ᾤχετο φεύγων ἄνω πρὸς τοὺς σφετέρους. ⟨320⟩ τῶν δὲ φυλάκων καταλαβεῖν μὲν οὐδεὶς ἴσχυσε, πρὸς δὲ τὴν ἀπιστίαν ἐβλασφήμουν. κἀκεῖνος οὐδὲν ἔφη παραβεβηκέναι τῶν συνθηκῶν· λαβεῖν γὰρ δεξιὰν οὐ τοῦ μένειν παρ' αὐτοῖς, ἀλλὰ τοῦ καταβῆναι μόνον καὶ λαβεῖν ὕδωρ, ἅπερ ἀμφότερα πεποιηκὼς πιστὸς ἔδοξεν εἶναι. ⟨321⟩ τὸ μὲν δὴ πανούργημα διὰ τὴν ἡλικίαν μάλιστα τοῦ παιδὸς ἀπεθαύμαζον οἱ πλανηθέντες· πέμπτῃ δ' ἡμέρᾳ λιμώττοντες οἱ ἱερεῖς καταβαίνουσι, καὶ πρὸς Τίτον ἀναχθέντες ὑπὸ τῶν φυλάκων ἱκέτευον τυχεῖν σωτηρίας. ⟨322⟩ ὃ δὲ τὸν μὲν τῆς συγγνώμης καιρὸν αὐτοῖς παρῳχηκέναι φήσας, οἴχεσθαι δὲ δι' ὃν εὐλόγως ἂν αὐτοὺς ἔσωζε, πρέπειν δὲ τοῖς ἱερεῦσι τῷ ναῷ συναπολέσθαι, κελεύει κολάσαι τοὺς ἄνδρας.

2 *⟨323⟩ οἱ δὲ περὶ τοὺς τυράννους ὡς τῷ τε πολέμῳ πανταχόθεν ἐκρατοῦντο καὶ περιτετειχισμένοις διαφυγεῖν οὐδαμόθεν ἦν, προκαλοῦνται τὸν Τίτον εἰς λόγους. ⟨324⟩ ὃ δὲ καὶ διὰ τὸ φιλάνθρωπον φύσει τὸ γοῦν ἄστυ περισῶσαι προαιρούμενος, καὶ τῶν φίλων ἐναγόντων (ἤδη γὰρ μετριάζειν τοὺς λῃστὰς ὑπελάμβανον), ἵσταται κατὰ τὸ πρὸς δύσιν μέρος τοῦ ἔξωθεν ἱεροῦ. ⟨325⟩ ταύτῃ γὰρ ὑπὲρ τὸν ξυστὸν ἦσαν πύλαι καὶ γέφυρα συνάπτουσα τῷ ἱερῷ τὴν ἄνω πόλιν· αὕτη τότε μέση τῶν τυράννων ἦν καὶ τοῦ Καίσαρος. ⟨326⟩ τὸ δὲ πλῆθος ἑκατέροις βύζην ἐφειστήκει, Ἰουδαῖοι μὲν τοῖς περὶ Σίμωνα καὶ Ἰωάννην μετέωροι συγγνώμης ἐλπίδι, Ῥωμαῖοι δὲ Καίσαρι, καραδοκοῦντες αὐτῶν τὴν ἀξίωσιν. ⟨327⟩ παραγγείλας δὲ τοῖς στρατιώταις Τίτος θυμοῦ τε καὶ βελῶν μένειν*

ἐγκρατεῖς, καὶ τὸν ἑρμηνέα παραστησάμενος, ὅπερ ἦν τεκμήριον τοῦ κρατεῖν, πρῶτος ἤρξατο λέγειν. ⟨328⟩ 'ἆρά γ' ἤδη κεκόρεσθε τῶν τῆς πατρίδος κακῶν, ὦ ἄνδρες οἱ μήτε τῆς ἡμετέρας δυνάμεως μήτε τῆς αὑτῶν ἀσθενείας ἔννοιαν λαβόντες, ὁρμῇ δ' ἀσκέπτῳ καὶ μανίᾳ τόν τε δῆμον καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸν ναὸν ἀπολωλεκότες, ἀπολούμενοι δὲ καὶ αὐτοὶ δικαίως, ⟨329⟩ οἳ πρῶτον μὲν ἀφ' οὗ Πομπήιος εἷλεν ὑμᾶς κατὰ κράτος, οὐκ ἐπαύσασθε νεωτεροποιίας ἔπειτα καὶ φανερὸν ἐξηνέγκατε πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον; ἆρά γε πλήθει πεποιθότες; ⟨330⟩ καὶ μὴν ἐλάχιστον ὑμῖν μέρος ἀντήρκεσε τοῦ Ῥωμαίων στρατιωτικοῦ. πίστει τοιγαροῦν συμμάχων; καὶ τί τῶν ἔξω τῆς ἡμετέρας ἡγεμονίας ἐθνῶν ἔμελλεν αἱρήσεσθαι Ἰουδαίους πρὸ Ῥωμαίων; ἀλλ' ἀλκῇ σωμάτων; ⟨331⟩ καὶ μὴν ἴστε Γερμανοὺς δουλεύοντας ἡμῖν. ὀχυρότητι δὲ τειχῶν; καὶ τί μεῖζον ὠκεανοῦ τεῖχος κώλυμα, ὃν περιβεβλημένοι Βρεττανοὶ τὰ Ῥωμαίων ὅπλα προσκυνοῦσι; ⟨332⟩ καρτερίᾳ ψυχῆς καὶ πανουργίᾳ στρατηγῶν; ἀλλὰ μὴν ᾔδειτε καὶ Καρχηδονίους ἁλόντας. ⟨333⟩ τοιγαροῦν ὑμᾶς ἐπήγειρε κατὰ Ῥωμαίων ἡ Ῥωμαίων φιλανθρωπία, οἳ πρῶτον μὲν ὑμῖν τήν τε χώραν ἔδομεν νέμεσθαι καὶ βασιλεῖς ὁμοφύλους ἐπεστήσαμεν, ⟨334⟩ ἔπειτα τοὺς πατρίους νόμους ἐτηρήσαμεν, καὶ ζῆν οὐ μόνον καθ' ἑαυτοὺς ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἐπετρέψαμεν ὡς ἐβούλεσθε· ⟨335⟩ τὸ δὲ μέγιστον, δασμολογεῖν θ' ὑμῖν ἐπὶ τῷ θεῷ καὶ ἀναθήματα συλλέγειν ἐπετρέψαμεν, καὶ τοὺς ταῦτα φέροντας οὔτ' ἐνουθετήσαμεν οὔτ' ἐκωλύσαμεν, ἵν' ἡμῖν γένησθε πλουσιώτεροι πολέμιοι, καὶ παρασκευάσησθε τοῖς ἡμετέροις χρήμασι καθ' ἡμῶν. ⟨336⟩ ἔπειτα τηλικούτων ἀγαθῶν

ἀπολαύοντες ἐπὶ τοὺς παρασχόντας ἠνέγκατε τὸν κόρον, καὶ δίκην τῶν ἀτιθασεύτων ἑρπετῶν τοῖς σαίνουσι τὸν ἰὸν ἐναφήκατε. ⟨337⟩ ἔστω γοῦν, κατεφρονήσατε τῆς Νέρωνος ῥᾳθυμίας, καὶ καθάπερ ῥήγματα ἢ σπάσματα τὸν ἄλλον χρόνον κακοήθως ἠρεμοῦντες ἐν τῇ μείζονι νόσῳ διεφάνητε, καὶ πρὸς ἐλπίδας ἀναιδεῖς καὶ ἀμέτρους ἐξετείνατε τὰς ἐπιθυμίας. ⟨338⟩ ἧκεν ὁ πατὴρ οὑμὸς εἰς τὴν χώραν, οὐ τιμωρησόμενος ὑμᾶς τῶν κατὰ Κέστιον, ἀλλὰ νουθετήσων. ⟨339⟩ δέον γοῦν, εἴπερ ἐπ' ἀναστάσει τοῦ ἔθνους παρῆν, ἐπὶ τὴν ῥίζαν ὑμῶν δραμεῖν καὶ ταύτην ἐκπορθεῖν τὴν πόλιν εὐθέως, ὃ δὲ Γαλιλαίαν ἐδῄου καὶ τὰ πέριξ, ἐπιδιδοὺς ὑμῖν χρόνον εἰς μεταμέλειαν. ⟨340⟩ ἀλλ' ὑμῖν ἀσθένεια τὸ φιλάνθρωπον ἐδόκει, κἀκ τῆς ἡμετέρας πρᾳότητος τὴν τόλμαν ἐπεθρέψατε. ⟨341⟩ Νέρωνος οἰχομένου τοῦθ' ὅπερ ἐχρῆν τοὺς πονηροτάτους ἐποιήσατε, ταῖς ἐμφυλίοις ἡμῶν ταραχαῖς ἐπεθαρρήσατε, καὶ χωρισθέντων εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐμοῦ τε καὶ τοῦ πατρὸς εἰς παρασκευὰς τοῦ πολέμου κατεχρήσασθε τοῖς καιροῖς, καὶ οὐκ ᾐδέσθητε ταράττειν αὐτοκράτορας γεγενημένους οὓς καὶ στρατηγοὺς φιλανθρώπους ἐπειράσατε. ⟨342⟩ προσφυγούσης γοῦν ἡμῖν τῆς ἡγεμονίας, καὶ τῶν μὲν κατὰ ταύτην ἠρεμούντων πάντων, πρεσβευομένων δὲ καὶ συνηδομένων τῶν ἔξωθεν ἐθνῶν, πάλιν οἱ Ἰουδαῖοι πολέμιοι, ⟨343⟩ καὶ πρεσβεῖαι μὲν ὑμῶν πρὸς τοὺς ὑπὲρ Εὐφράτην ἐπὶ νεωτερισμῷ, περίβολοι δὲ τειχῶν ἀνοικοδομούμενοι καινοί, στάσεις δὲ καὶ τυράννων φιλονικίαι καὶ πόλεμος ἐμφύλιος, μόνα τοῖς οὕτω πονηροῖς πρέποντα. ⟨344⟩ ἧκον ἐπὶ τὴν πόλιν ἐγώ, παρὰ τοῦ πατρὸς ἄκοντος λαβὼν σκυθρωπὰ παραγγέλματα· τὸν δῆμον ἀκούσας εἰρηνικὰ

φρονεῖν ᾔσθην, ⟨345⟩ ὑμᾶς παύσασθαι πρὸ πολέμου παρεκάλουν, μέχρι πολλοῦ πολεμούντων ἐφειδόμην, δεξιὰς αὐτομόλοις ἔδωκα, καταφυγοῦσι πίστεις ἐτήρησα, πολλοὺς αἰχμαλώτους ἠλέησα, τοὺς ἐπείγοντας βασανίσαι ἐκώλυσα, τείχεσιν ὑμετέροις μηχανὰς ἄκων προσήγαγον, ἀεὶ φονῶντας τοὺς στρατιώτας ἐφ' ὑμῖν κατέσχον, καθ' ἑκάστην νίκην ὡς ἡττώμενος ὑμᾶς εἰς εἰρήνην προυκαλεσάμην. ⟨346⟩ τοῦ ἱεροῦ πλησίον γενόμενος πάλιν ἑκὼν ἐξελαθόμην τῶν τοῦ πολέμου νόμων, φείσασθαι δὲ παρεκάλουν τῶν ἰδίων ὑμᾶς ἁγίων καὶ σῶσαι τὸν ναὸν ἑαυτοῖς, διδοὺς ἄδειάν τ' ἐξόδου καὶ πίστιν σωτηρίας, εἰ δ' ἐβούλεσθε, καὶ μάχης καιρὸν ἐν ἄλλῳ τόπῳ. πάντων ὑπερείδετε, καὶ τὸν ναὸν ἰδίαις χερσὶν ἐνεπρήσατε. ⟨347⟩ ἔπειτα, μιαρώτατοι, προκαλεῖσθέ με πρὸς λόγους νῦν; ἵνα τί σώσητε τοιοῦτον οἷον ἀπόλωλεν; ποίας ὑμᾶς αὐτοὺς ἀξιοῦτε μετὰ τὸν ναὸν σωτηρίας; ⟨348⟩ ἀλλὰ καὶ νῦν μετὰ τῶν ὅπλων ἑστήκατε, καὶ οὐδ' ἐν ἐσχάτοις ὑποκρίνεσθε γοῦν ἱκέτας, ὦ ταλαίπωροι, τίνι πεποιθότες; ⟨349⟩ οὐ νεκρὸς μὲν ὑμῶν ὁ δῆμος, οἴχεται δ' ὁ ναός, ὑπ' ἐμοὶ δ' ἡ πόλις, ἐν χερσὶ δὲ ταῖς ἐμαῖς ἔχετε τὰς ψυχάς; εἶθ' ὑπολαμβάνετε δόξαν ἀνδρείας τὸ δυσθανατᾶν; ⟨350⟩ οὐ μὴν ἐγὼ φιλονικήσω πρὸς τὴν ἀπόνοιαν ὑμῶν, ῥίψασι δὲ τὰ ὅπλα καὶ παραδοῦσι τὰ σώματα χαρίζομαι τὸ ζῆν, ὥσπερ ἐν οἰκίᾳ πρᾶος δεσπότης, τὰ μὲν ἀνήκεστα κολάσας, τὰ δὲ λοιπὰ σῴζων ἐμαυτῷ.'

3 ⟨351⟩ πρὸς ταῦτ' ἀποκρίνονται δεξιὰν μὲν μὴ δύνασθαι παρ' αὐτοῦ λαβεῖν, ὀμωμοκέναι γὰρ μηδέποτε τοῦτο ποιήσειν· ἔξοδον δ' ᾐτοῦντο διὰ τοῦ περιτειχίσματος μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων· ἀπελεύσεσθαι

γὰρ εἰς τὴν ἔρημον καὶ καταλείψειν αὐτῷ τὴν πόλιν. ⟨352⟩ πρὸς ταῦτ' ἀγανακτήσας Τίτος, εἰ τύχην ἑαλωκότων ἔχοντες αἱρέσεις αὐτῷ προτείνουσιν νενικηκότων, κηρῦξαι μὲν ἐκέλευσεν εἰς αὐτοὺς μήτ' αὐτομολεῖν ἔτι μήτε δεξιὰν ἐλπίζειν (φείσεσθαι γὰρ οὐδενός), ⟨353⟩ ἀλλὰ πάσῃ δυνάμει μάχεσθαι, καὶ σώζειν ἑαυτοὺς ὅπως ἂν δύνωνται· πάντα γὰρ αὐτὸς ἤδη πράξειν πολέμου νόμῳ. τοῖς δὲ στρατιώταις ἐμπιμπράναι καὶ διαρπάζειν ἐπέτρεψε τὴν πόλιν. ⟨354⟩ οἳ δ' ἐκείνην μὲν ἐπέσχον τὴν ἡμέραν, τῇ δ' ὑστεραίᾳ τό τ' ἀρχεῖον καὶ τὴν ἄκραν καὶ τὸ βουλευτήριον καὶ τὸν Ὀφλᾶν καλούμενον ὑφῆψαν. ⟨355⟩ καὶ προύκοψε τὸ πῦρ μέχρι τῶν Ἑλένης βασιλείων, ἃ δὴ κατὰ μέσην τὴν ἄκραν ἦν. ἐκαίοντο δ' οἵ τε στενωποὶ καὶ αἱ οἰκίαι νεκρῶν ὑπὸ τοῦ λιμοῦ διεφθαρμένων πλήρεις.

⟨356⟩ κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν οἵ τε Ἰζάτου βασι- 4
λέως υἱοὶ καὶ ἀδελφοί, πρὸς οἷς πολλοὶ τῶν ἐπισήμων δημοτῶν ἐκεῖ συνελθόντες, ἱκέτευσαν Καίσαρα δοῦναι δεξιὰν αὐτοῖς. ὃ δέ, καίτοι πρὸς πάντας τοὺς ὑπολοίπους διωργισμένος, οὐκ ἤλλαξε τὸ ἦθος, δέχεται δὲ τοὺς ἄνδρας. ⟨357⟩ καὶ τότε μὲν ἐν φρουρᾷ πάντας εἶχε, τοὺς δὲ τοῦ βασιλέως παῖδας καὶ συγγενεῖς δήσας ὕστερον εἰς Ῥώμην ἀνήγαγε, πίστιν ὁμήρων παρέξοντας.

⟨358⟩ οἱ στασιασταὶ δ' ἐπὶ τὴν βασιλικὴν ὁρμή- 7
σαντες αὐλήν, εἰς ἣν δι' ὀχυρότητα πολλοὶ τὰς κτήσεις ἀπέθεντο, τούς τε Ῥωμαίους ἀπ' αὐτῆς τρέπονται, καὶ τὸ συνηθροισμένον αὐτόθι τοῦ δήμου πᾶν φονεύσαντες, ὄντας εἰς ὀκτακισχιλίους καὶ τετρακοσίους, τὰ χρήματα διήρπασαν. ⟨359⟩ ἐξώγρησαν δὲ καὶ Ῥωμαίων δύο, τὸν μὲν ἱππέα τὸν δὲ πεζόν. καὶ τὸν μὲν

πεζὸν ἀποσφάξαντες εὐθέως ἔσυραν περὶ τὴν πόλιν, ὥσπερ ἑνὶ σώματι πάντας Ῥωμαίους ἀμυνόμενοι, ⟨360⟩ ὁ δ' ἱππεὺς ὠφέλιμόν τι αὐτοῖς πρὸς σωτηρίαν ὑποθήσεσθαι λέγων ἀνάγεται πρὸς Σίμωνα· παρ' ᾧ μηδὲν εἰπεῖν ἔχων Ἀρδάλῳ τινὶ τῶν ἡγεμόνων παραδίδοται κολασθησόμενος. ⟨361⟩ ὁ δ' αὐτὸν ὀπίσω τὼ χεῖρε δήσας καὶ ταινίᾳ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀντικρὺ τῶν Ῥωμαίων προήγαγεν ὡς καρατομήσων· φθάνει δ' ἐκεῖνος εἰς τοὺς Ῥωμαίους διαφυγών, ἐν ὅσῳ τὸ ξίφος ἐσπάσατο ὁ Ἰουδαῖος. ⟨362⟩ τοῦτον διαφυγόντα ἐκ τῶν πολεμίων ἀνελεῖν μὲν οὐχ ὑπέμεινε Τίτος, ἀνάξιον δὲ Ῥωμαίων εἶναι στρατιώτην κρίνας ὅτι ζῶν ἐλήφθη, τά θ' ὅπλ' ἀφείλετο καὶ τοῦ τάγματος ἐξέβαλεν, ἅπερ ἦν αἰσχυνομένῳ θανάτου χαλεπώτερα.

2 ⟨363⟩ τῇ δ' ἑξῆς Ῥωμαῖοι τρεψάμενοι τοὺς λῃστὰς ἐκ τῆς κάτω πόλεως τὰ μέχρι τοῦ Σιλωὰμ πάντ' ἐνέπρησαν. καὶ τοῦ μὲν ἄστεος ἥδοντο δαπανωμένου, τῶν δ' ἁρπαγῶν διημάρτανον, ἐπειδὴ πάνθ' οἱ στασιασταὶ προκενοῦντες ἀνεχώρουν εἰς τὴν ἄνω πόλιν. ⟨364⟩ ἦν γὰρ αὐτοῖς μετάνοια μὲν οὐδεμία τῶν κακῶν, ἀλαζονεία δ' ὡς ἐπ' ἀγαθοῖς. καιομένην γοῦν ἀφορῶντες τὴν πόλιν, ἱλαροῖς τοῖς προσώποις εὔθυμοι τὴν τελευτὴν προσδέχεσθαι ἔλεγον, πεφονευμένου μὲν τοῦ δήμου, κεκαυμένου δὲ τοῦ ναοῦ, φλεγομένου δὲ ἄστεος, μηδὲν καταλιπόντες τοῖς πολεμίοις. ⟨365⟩ οὐ μὴν ὅ γε Ἰώσηπος ἐν ἐσχάτοις ἱκετεύων αὐτοὺς ὑπὲρ τῶν λειψάνων τῆς πόλεως ἔκαμνεν, ἀλλὰ πολλὰ μὲν πρὸς τὴν ὠμότητα καὶ τὴν ἀσέβειαν εἰπών, πολλὰ δὲ συμβουλεύσας πρὸς σωτηρίαν, οὐδὲν τοῦ χλευασθῆναι πλέον ἀπηνέγκατο. ⟨366⟩ ἐπεὶ δ' οὔτε παραδοῦναι διὰ τὸν ὅρκον ἑαυτοὺς ὑπέμενον οὔτε πολεμεῖν ἐξ

ἴσου Ῥωμαίοις ἔϑ' οἷοί τ' ἦσαν, ὥσπερ εἱρκτῇ περιειλημμένοι, τό τε τοῦ φονεύειν ἔϑος ἐκίνει τὰς δεξιάς, σκιδνάμενοι κατὰ τὰ ἔμπροσϑεν τῆς πόλεως τοῖς ἐρειπίοις ὑπελόχων τοὺς αὐτομολεῖν ὡρμημένους. ⟨367⟩ ἡλίσκοντο δὲ πολλοί, καὶ πάντας ἀποσφάττοντες (ὑπὸ γὰρ ἐνδείας οὐδὲ φυγεῖν ἴσχυον) ἐρρίπτουν αὐτῶν κυσὶ τοὺς νεκρούς. ⟨368⟩ ἐδόκει δὲ πᾶς τρόπος ἀπωλείας τοῦ λιμοῦ κουφότερος, ὥστε καὶ Ῥωμαίοις ἀπηλπικότες ἤδη τὸν ἔλεον ὅμως προσέφευγον, καὶ φονεύουσι τοῖς στασιασταῖς ἑκόντες ἐνέπιπτον. ⟨369⟩ τόπος τ' ἐπὶ τῆς πόλεως οὐδεὶς γυμνὸς ἦν, ἀλλὰ πᾶς λιμοῦ νεκρὸν εἶχεν ἢ στάσεως.

⟨370⟩ ἔϑαλπε δὲ τούς τε τυράννους καὶ τὸ σὺν 3
αὐτοῖς ληστρικὸν ἐλπὶς ἐσχάτη περὶ τῶν ὑπονόμων, εἰς οὓς καταφεύγοντες οὐ προσεδόκων ἐρευνηϑήσεσϑαι· μετὰ δὲ τὴν παντελῆ τῆς πόλεως ἅλωσιν ἀναζευξάντων τῶν Ῥωμαίων προελϑόντες ἀποδράσεσϑαι ἐπεχείρουν. ⟨371⟩ τὸ δ' ἦν ἄρ' ὄνειρος αὐτοῖς· οὔτε γὰρ τὸν ϑεὸν οὔτε Ῥωμαίους λήσειν ἔμελλον. ⟨372⟩ τηνικαῦτά γε μὴν τοῖς ὑπογείοις πεποιϑότες αὐτοὶ πλείονα τῶν Ῥωμαίων ἐνεπίμπρασαν, καὶ τοὺς ἐκ τῶν καιομένων καταφεύγοντας εἰς τὰς διώρυχας ἔκτεινόν τ' ἀνέδην καὶ ἐσύλων, καὶ εἴ τινος εὕροιεν τροφὴν ἁρπάζοντες αἵματι πεφυρμένην κατέπινον. ⟨373⟩ ἦν δὲ καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐν ταῖς ἁρπαγαῖς ἤδη πόλεμος αὐτοῖς, δοκοῦσι δ' ἄν μοι μὴ φϑασϑέντες ὑπὸ τῆς ἁλώσεως δι' ὑπερβολὴν ὠμότητος γεύσασϑαι καὶ τῶν νεκρῶν.

⟨374⟩ Καῖσαρ δ', ὡς ἀμήχανον ἦν ἐξελεῖν δίχα 8
χωμάτων τὴν ἄνω πόλιν περίκρημνον οὖσαν, διανέμει τοῖς ἔργοις τὴν δύναμιν Λώου μηνὸς εἰκάδι. ⟨375⟩ χαλεπὴ δ' ἦν τῆς ὕλης ἡ κομιδή, πάντων, ὡς ἔφην,

τῶν περὶ τὴν πόλιν ἐφ' ἑκατὸν σταδίους ἐψιλωμένων εἰς τὰ πρότερον χώματα. ⟨376⟩ *τῶν μὲν οὖν τεττάρων ταγμάτων ἠγείρετο τἆργα κατὰ τὸ πρὸς δύσιν κλῖμα τῆς πόλεως, ἀντικρὺ τῆς βασιλικῆς αὐλῆς,* ⟨377⟩ *τὸ δὲ συμμαχικὸν πλῆθος καὶ ὁ λοιπὸς ὄχλος κατὰ τὸν ξυστὸν ἔχου καὶ τὴν γέφυραν καὶ τὸν Σίμωνος πύργον, ὃν ᾠκοδόμησε πρὸς Ἰωάννην πολεμῶν ἑαυτῷ φρούριον.*

2 ⟨378⟩ *κατὰ ταύτας τὰς ἡμέρας οἱ τῶν Ἰδουμαίων ἡγεμόνες κρύφα συνελθόντες ἐβουλεύσαντο περὶ παραδόσεως σφῶν αὐτῶν, καὶ πέμψαντες ἄνδρας πέντε πρὸς Τίτον ἱκέτευον δοῦναι δεξιὰν αὐτοῖς.* ⟨379⟩ *ὁ δὲ καὶ τοὺς τυράννους ἐνδώσειν ἐλπίσας ἀποσπασθέντων τῶν Ἰδουμαίων, οἳ πολὺ τοῦ πολέμου μέρος ἦσαν, βραδέως μὲν ἀλλ' οὖν κατανεύει γε σωτηρίαν αὐτοῖς καὶ τοὺς ἄνδρας ἀνέπεμψε.* ⟨380⟩ *παρασκευαζομένων δ' ἀποχωρεῖν αἰσθάνεται Σίμων, καὶ πέντε μὲν τοὺς ἀπελθόντας πρὸς Τίτον εὐθέως ἀναιρεῖ, τοὺς δ' ἡγεμόνας, ὧν ἐπισημότατος ἦν ὁ τοῦ Σωσᾶ Ἰάκωβος, συλλαβὼν εἵργνυσι·* ⟨381⟩ *τὸ δὲ πλῆθος τῶν Ἰδουμαίων ἀμηχανοῦν διὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ἡγεμόνων οὐκ ἀφύλακτον εἶχε, καὶ τὸ τεῖχος φρουραῖς ἐπιμελεστέραις διελάμβανεν.* ⟨382⟩ *οὐ μὴν ἀντέχειν οἱ φρουροὶ πρὸς τὰς αὐτομολίας ἴσχυον, ἀλλὰ καίτοι πλείστων φονευομένων πολὺ πλείους οἱ διαφεύγοντες ἦσαν.* ⟨383⟩ *ἐδέχοντο δὲ Ῥωμαῖοι πάντας, τοῦ τε Τίτου διὰ πρᾳότητα τῶν προτέρων ἀμελήσαντος παραγγελμάτων, καὶ αὐτοὶ κόρῳ τοῦ κτείνειν ἀπεχόμενοι καὶ κέρδους ἐλπίδι·* ⟨384⟩ *τοὺς γὰρ δημοτικοὺς καταλιπόντες μόνους τὸν ἄλλον ὄχλον ἐπώλουν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ἐλαχίστης τιμῆς ἕκαστον, πλήθει τε τῶν πιπρασκομένων*

καὶ ὀλιγότητι τῶν ὠνουμένων. ⟨385⟩ καίπερ δὲ προκηρύξας μηδένα μόνον αὐτομολεῖν, ὅπως καὶ τὰς γενεὰς ἐξαγάγοιεν, ὅμως καὶ τούτους ἐδέχετο· ἐπέστησε μέντοι τοὺς διακρινοῦντας ἀπ' αὐτῶν, εἴ τις εἴη κολάσεως ἄξιος. ⟨386⟩ καὶ τῶν μὲν ἀπεμποληθέντων ἄπειρον τὸ πλῆθος ἦν, οἱ δημοτικοὶ δὲ διεσώθησαν ὑπὲρ τετρακισμυρίους, οὓς διαφῆκε Καῖσαρ ᾗ φίλον ἦν ἑκάστῳ.

⟨387⟩ ἐν δὲ ταῖς αὐταῖς ἡμέραις καὶ τῶν ἱερέων 3
τις, Θεβουθὶ παῖς, Ἰησοῦς ὄνομα, λαβὼν περὶ σωτηρίας ὅρκους παρὰ Καίσαρος ἐφ' ᾧ παραδώσει τινὰ τῶν ἱερῶν κειμηλίων, ἔξεισι, ⟨388⟩ καὶ παραδίδωσιν ἀπὸ τοῦ τοίχου τοῦ ναοῦ λυχνίας δύο ταῖς κατὰ τὸν ναὸν κειμέναις παραπλησίας, τραπέζας τε καὶ κρατῆρας καὶ φιάλας, πάνθ' ὁλόχρυσα καὶ στιβαρώτατα· ⟨389⟩ παραδίδωσι δὲ καὶ τὰ καταπετάσματα καὶ τὰ ἐνδύματα τῶν ἀρχιερέων σὺν τοῖς λίθοις, καὶ πολλὰ τῶν πρὸς τὰς ἱερουργίας σκευῶν ἄλλα. ⟨390⟩ συλληφθεὶς δὲ καὶ ὁ γαζοφύλαξ τοῦ ἱεροῦ Φινέας ὄνομα τούς τε χιτῶνας καὶ τὰς ζώνας ἐπέδειξε τῶν ἱερέων, πορφύραν τε πολλὴν καὶ κόκκον, ἃ πρὸς τὰς χρείας ἀπέκειτο τοῦ καταπετάσματος, σὺν οἷς κιννάμωμόν τε πολὺ καὶ κασσίαν καὶ πλῆθος ἑτέρων ἀρωμάτων, ἃ συμμίσγοντες ἐθυμίων ὁσημέραι τῷ θεῷ. ⟨391⟩ παρεδόθη δ' ὑπ' αὐτοῦ πολλὰ καὶ τῶν ἄλλων κειμηλίων, κόσμος θ' ἱερὸς οὐκ ὀλίγος, ἅπερ αὐτῷ βίᾳ ληφθέντι τὴν τῶν αὐτομόλων συγγνώμην ἔδωκε.

⟨392⟩ συντετελεσμένων δ' ἤδη καὶ τῶν χωμάτων 4
ἑβδόμῃ Γορπιαίου μηνὸς ἐν ὀκτωκαίδεκα ἡμέραις Ῥωμαῖοι μὲν προσῆγον τὰς μηχανάς, τῶν δὲ στασιαστῶν οἳ μέν, ἀπεγνωκότες ἤδη τὴν πόλιν, ἀνεχώρουν τοῦ τείχους εἰς τὴν ἄκραν, οἳ δ' ἐγκατεδύοντο τοῖς

ὑπονόμοις, ⟨393⟩ πολλοὶ δὲ διαστάντες ἠμύνοντο τοὺς προσάγοντας τὰς ἑλεπόλεις. ἐκράτουν δὲ καὶ τούτων Ῥωμαῖοι πλήθει τε καὶ βίᾳ, καὶ τὸ μέγιστον, εὐθυμοῦντες ἀθύμων ἤδη καὶ παρειμένων. ⟨394⟩ ὡς δὲ παρερράγη μέρος τι τοῦ τείχους, καί τινες τῶν πύργων τυπτόμενοι τοῖς κριοῖς ἐνέδοσαν, φυγὴ μὲν ἦν εὐθέως τῶν ἀμυνομένων, δέος δὲ καὶ τοῖς τυράννοις ἐμπίπτει σφοδρότερον τῆς ἀνάγκης· ⟨395⟩ πρὶν γὰρ ὑπερβῆναι τοὺς πολεμίους, ἐνάρκων τε καὶ μετέωροι πρὸς φυγὴν ἦσαν. ἦν δ' ἰδεῖν τοὺς πάλαι σοβαροὺς καὶ τοῖς ἀσεβήμασιν ἀλαζόνας τότε ταπεινοὺς καὶ τρέμοντας, ὡς ἐλεεινὴν εἶναι καίπερ ἐν πονηροτάτοις τὴν μεταβολήν. ⟨396⟩ ὥρμησαν μὲν οὖν ἐπὶ τὸ περιτείχισμα δραμόντες ὤσασθαί τε τοὺς φρουροὺς καὶ διακόψαντες ἐξελθεῖν· ⟨397⟩ ὡς δὲ τοὺς μὲν πάλαι πιστοὺς ἑώρων οὐδαμοῦ (διέφυγον γὰρ ὅπῃ τινὶ συνεβούλευεν ἡ ἀνάγκη), προσθέοντες δ' οἳ μὲν ὅλον ἀνατετράφθαι τὸ πρὸς δύσιν τεῖχος ἤγγελλον, οἳ δ' ἐμβεβληκέναι τοὺς Ῥωμαίους, οἳ δ' ἤδη πλησίον εἶναι ζητοῦντας αὐτούς, ⟨398⟩ ἕτεροι δὲ καὶ ἀφορᾶν ἀπὸ τῶν πύργων πολεμίους ἔλεγον πλάζοντος τὰς ὄψεις τοῦ δέους, ἐπὶ στόμα πεσόντες ἀνῴμωζον τὴν ἑαυτῶν φρενοβλάβειαν, καὶ καθάπερ ὑποκεκομμένοι τὰ νεῦρα τῆς φυγῆς ἠπόρουν, ⟨399⟩ ἔνθα δὴ μάλιστ' ἄν τις καταμάθοι τήν τε τοῦ θεοῦ δύναμιν ἐπὶ τοῖς ἀνοσίοις καὶ τὴν Ῥωμαίων τύχην. οἱ μὲν γὰρ τύραννοι τῆς ἀσφαλείας ἐγύμνωσαν ἑαυτοὺς κἀκ τῶν πύργων κατέβησαν ἑκόντες, ἐφ' ὧν βίᾳ μὲν οὐδέποτ' ἁλῶναι, μόνῳ δ' ἐδύναντο λιμῷ· ⟨400⟩ Ῥωμαῖοι δὲ τοσαῦτα περὶ τοῖς ἀσθενεστέροις τείχεσι καμόντες παρέλαβον τύχῃ τὰ μὴ δυνατὰ τοῖς ὀργάνοις· παντὸς γὰρ ἰσχυρότεροι

μηχανήματος ἦσαν οἱ τρεῖς πύργοι, περὶ ὧν ἀνωτέρω δεδηλώκαμεν.

⟨401⟩ *καταλιπόντες δὴ τούτους, μᾶλλον δ' ὑπὸ* 5 *τοῦ θεοῦ καταβληθέντες ἀπ' αὐτῶν, παραχρῆμα μὲν εἰς τὴν ὑπὸ Σιλωὰμ φάραγγα καταφεύγουσιν, αὖθις δ' ὀλίγον ἀνακύψαντες ἐκ τοῦ δέους ὥρμησαν ἐπὶ τὸ τῇδε περιτείχισμα.* ⟨402⟩ *χρησάμενοι δὲ ταῖς τόλμαις ἀγεννεστέραις τῆς ἀνάγκης (κατεάγησαν γὰρ ἤδη τὴν ἰσχὺν ἅμα τῷ δέει καὶ ταῖς συμφοραῖς) ὑπὸ τῶν φρουρῶν ἀνωθοῦνται, καὶ σκεδασθέντες ἀπ' ἀλλήλων κατέδυσαν εἰς τοὺς ὑπονόμους.* ⟨403⟩ *Ῥωμαῖοι δὲ τῶν τειχῶν κρατήσαντες τάς τε σημαίας ἔστησαν ἐπὶ τῶν πύργων, καὶ μετὰ κρότου καὶ χαρᾶς ἐπαιάνιζον ἐπὶ τῇ νίκῃ, πολὺ τῆς ἀρχῆς κουφότερον τοῦ πολέμου τὸ τέλος εὑρηκότες. ἀναιμωτὶ γοῦν τοῦ τελευταίου τείχους ἐπιβάντες ἠπίστουν, καὶ μηδένα βλέποντες ἀντίπαλον ἀήθως ἠπόρηντο.* ⟨404⟩ *εἰσχυθέντες δὲ τοῖς στενωποῖς ξιφήρεις τούς τε καταλαμβανομένους ἐφόνευον ἀνέδην, καὶ τῶν συμφευγόντων τὰς οἰκίας αὐτάνδρους ὑπεπίμπρασαν.* ⟨405⟩ *πολλὰ δὲ κεράζοντες, ὁπότ' ἔνδον παρέλθοιεν ἐφ' ἁρπαγήν, γενεὰς ὅλας νεκρῶν κατελάμβανον, καὶ τὰ δωμάτια πλήρη τῶν τοῦ λιμοῦ πτωμάτων· ἔπειτα πρὸς τὴν ὄψιν πεφρικότες κεναῖς χερσὶν ἐξῄεσαν.* ⟨406⟩ *οὐ μὴν οἰκτείροντες τοὺς οὕτως ἀπολωλότας ταὐτὸ καὶ πρὸς τοὺς ζῶντας ἔπασχον, ἀλλὰ τὸν ἐντυγχάνοντα διελαύνοντες ἀπέφραξαν μὲν τοὺς στενωποὺς νεκροῖς, αἵματι δ' ὅλην τὴν πόλιν κατέκλυσαν, ὡς πολλὰ τῶν φλεγομένων σβεσθῆναι τῷ φόνῳ.* ⟨407⟩ *καὶ οἱ μὲν κτείνοντες ἐπαύσαντο πρὸς ἑσπέραν, ἐν δὲ τῇ νυκτὶ τὸ πῦρ ἐπεκράτει. φλεγομένοις δ' ἐπανέτειλεν Ἱεροσολύμοις ἡμέρα Γορπιαίου*

μηνὸς ὀγδόῃ, ⟨408⟩ πόλει τοσαύταις χρησαμένῃ συμφοραῖς κατὰ τὴν πολιορκίαν ὅσοις ἀπὸ τῆς κτίσεως ἀγαθοῖς κεχρημένη πάντως ἂν ἐπίφθονος ἔδοξεν, οὐ μὴν ἀξίᾳ κατ' ἄλλο τι τῶν τηλικούτων ἀτυχημάτων ἢ τὸ γενεὰν τοιαύτην ἐνεγκεῖν ὑφ' ἧς ἀνετράπη.

9 *⟨409⟩ παρελθὼν δὲ Τίτος εἴσω τά τ' ἄλλα τῆς ὀχυρότητος τὴν πόλιν καὶ τῶν πύργων ἀπεθαύμασεν, οὓς οἱ τύραννοι κατὰ φρενοβλάβειαν ἀπέλιπον. ⟨410⟩ κατιδὼν γοῦν τό τε ναστὸν αὐτῶν ὕψος καὶ τὸ μέγεθος ἑκάστης πέτρας, τήν τ' ἀκρίβειαν τῆς ἁρμονίας, καὶ ὅσοι μὲν εὖρος ἡλίκοι δ' ἦσαν τὴν ἀνάτασιν, ⟨411⟩ 'σὺν θεῷ γ' ἐπολεμήσαμεν' ἔφη, 'καὶ θεὸς ἦν ὁ τῶνδε τῶν ἐρυμάτων Ἰουδαίους καθελών, ἐπεὶ χεῖρές τ' ἀνθρώπων ἢ μηχαναὶ τί πρὸς τούτους τοὺς πύργους δύνανται;' ⟨412⟩ τότε μὲν οὖν πολλὰ τοιαῦτα διελέχθη πρὸς τοὺς φίλους, τοὺς δὲ τῶν τυράννων δεσμώτας οἳ κατελήφθησαν ἐν τοῖς φρουρίοις ἀνῆκεν. ⟨413⟩ αὖθις δὲ τὴν ἄλλην ἀφανίζων πόλιν καὶ τὰ τείχη κατασκάπτων τούτους τοὺς πύργους κατέλιπε μνημεῖον εἶναι τῆς αὐτοῦ τύχης, ᾗ συστρατιώτιδι χρησάμενος ἐκράτησε τῶν ἁλῶναι μὴ δυναμένων.*

2 *⟨414⟩ ἐπεὶ δ' οἱ στρατιῶται μὲν ἔκαμνον ἤδη φονεύοντες, πολὺ δ' ἔτι πλῆθος τῶν περιόντων ἀνεφαίνετο, κελεύει Καῖσαρ μόνους μὲν τοὺς ἐνόπλους καὶ χεῖρας ἀντίσχοντας κτείνειν, τὸ δὲ λοιπὸν πλῆθος ζωγρεῖν. ⟨415⟩ οἳ δὲ μετὰ τῶν παρηγγελμένων τό τε γηραιὸν καὶ τοὺς ἀσθενεῖς ἀνῄρουν, τὸ δ' ἀκμάζον καὶ χρήσιμον εἰς τὸ ἱερὸν συνελάσαντες ἐγκατέκλεισαν τῷ τῶν γυναικῶν περιτειχίσματι· ⟨416⟩ καὶ φρουρὸν μὲν ἐπέστησε Καῖσαρ ἕνα τῶν ἀπελευθέρων, Φρόντωνα δὲ τῶν φίλων ἐπικρινοῦντα τὴν ἀξίαν ἑκάστῳ*

τύχην. ⟨417⟩ ὃ δὲ τοὺς μὲν στασιώδεις καὶ ληστρικοὺς πάντας ὑπ' ἀλλήλων ἐνδεικνυμένους ἀπέκτεινε, τῶν δὲ νέων τοὺς ὑψηλοτάτους καὶ καλοὺς ἐπιλέξας ἐτήρει τῷ θριάμβῳ. ⟨418⟩ τοῦ δὲ λοιποῦ πλήθους τοὺς ὑπὲρ ἑπτακαίδεκα ἔτη δήσας ἔπεμψεν εἰς τὰ κατ' Αἴγυπτον ἔργα, πλείστους δ' εἰς τὰς ἐπαρχίας διεδωρήσατο Τίτος, φθαρησομένους ἐν τοῖς θεάτροις σιδήρῳ καὶ θηρίοις. οἱ δ' ἐντὸς ἑπτακαίδεκα ἐτῶν ἐπράθησαν. ⟨419⟩ ἐφθάρησαν δ' αὐτῶν, ἐν αἷς διέκρινεν ὁ Φρόντων ἡμέραις, ὑπ' ἐνδείας χίλιοι πρὸς τοῖς μυρίοις, οἳ μὲν ὑπὸ μίσους τῶν φυλάκων μὴ μεταλαμβάνοντες τροφῆς, οἳ δ' οὐ προσιέμενοι διδομένην. πρὸς δὲ τὸ πλῆθος ἦν ἔνδεια καὶ σίτου.

⟨420⟩ τῶν μὲν οὖν αἰχμαλώτων πάντων, ὅσα καθ' 3
ὅλον ἐλήφθη τὸν πόλεμον, ἀριθμὸς ἐννέα μυριάδες καὶ ἑπτακισχίλιοι συνήχθη, τῶν δ' ἀπολομένων κατὰ πᾶσαν τὴν πολιορκίαν μυριάδες ἑκατὸν καὶ δέκα. ⟨421⟩ τούτων τὸ πλέον ὁμόφυλον μὲν ἀλλ' οὐκ ἐπιχώριον· ἀπὸ γὰρ τῆς χώρας ὅλης ἐπὶ τὴν τῶν ἀζύμων ἑορτὴν συνεληλυθότες ἐξαπίνης τῷ πολέμῳ περιεσχέθησαν, ὥστε τὸ μὲν πρῶτον αὐτοῖς τὴν στενοχωρίαν γενέσθαι λοιμώδη φθοράν, αὖθις δὲ καὶ λιμὸν ὠκύτερον. ⟨422⟩ ὅτι δ' ἐχώρει τοσούτους ἡ πόλις, δῆλον ἐκ τῶν ἐπὶ Κεστίου συναριθμηθέντων, ὃς τὴν ἀκμὴν τῆς πόλεως διαδηλῶσαι Νέρωνι βουλόμενος καταφρονοῦντι τοῦ ἔθνους παρεκάλεσε τοὺς ἀρχιερεῖς, εἴ πως δυνατὸν εἴη τὴν πληθὺν ἐξαριθμήσασθαι. ⟨423⟩ οἳ δ' ἐνστάσης τῆς ἑορτῆς (πάσχα καλεῖται), καθ' ἣν θύουσι μὲν ἀπὸ τῆς ἐνάτης ὥρας μέχρι ἑνδεκάτης, ὥσπερ δὲ φρατρία περὶ ἑκάστην γίγνεται θυσίαν, οὐκ ἔλαττον ἀνδρῶν δέκα (μόνον γὰρ οὐκ ἔξεστι δαίνυ-

σθαι, πολλοὶ δὲ καὶ συνείκοσιν ἀθροίζονται), ⟨424⟩ τῶν μὲν θυμάτων εἴκοσι πέντε μυριάδας ἠρίθμησαν, πρὸς δ' ἑξακισχίλια καὶ πεντακόσια. ⟨425⟩ γίγνονται δ' ἀνδρῶν, ἵν' ἑκάστου δέκα δαιτυμόνας θῶμεν, μυριάδες ἑβδομήκοντα καὶ διακόσιαι, καθαρῶν ἁπάντων καὶ ἁγνῶν· ⟨426⟩ οὔτε γὰρ λεπροῖς οὔτε γονορροϊκοῖς οὔτε γυναιξὶν ἐπεμμήνοις οὔτε τοῖς ἄλλως μεμιασμένοις ἐξῆν τῆσδε τῆς θυσίας μεταλαμβάνειν, ⟨427⟩ ἀλλ' οὐδὲ τοῖς ἀλλοφύλοις, ὅσοι κατὰ θρησκείαν παρῆσαν.
4 πολὺ δὲ τούτων πλῆθος ἔξωθεν συλλέγεται. ⟨428⟩ τότε γε μὴν ὥσπερ εἰς εἱρκτὴν ὑπὸ τῆς εἱμαρμένης πᾶν συνεκλείσθη τὸ ἔθνος, καὶ ναστὴν ὁ πόλεμος τὴν πόλιν ἀνδρῶν ἐκυκλώσατο. ⟨429⟩ πᾶσαν γοῦν ἀνθρωπίνην καὶ δαιμονίαν φθορὰν ὑπερβάλλει τὸ πλῆθος τῶν ἀπολωλότων. ἐπεὶ γοῦν τῶν φανερῶν οὓς μὲν ἀνεῖλον, οὓς δ' ᾐχμαλωτίσαντο Ῥωμαῖοι, οὓς δ' ἐν τοῖς ὑπονόμοις ἀνηρεύνων, καὶ τοὔδαφος ἀναρρηγνύντες ὅσοις μὲν ἐνετύγχανον ἔκτεινον, ⟨430⟩ εὑρέθησαν δὲ κἀκεῖ νεκροὶ πλείους δισχιλίων, οἳ μὲν ὑπὸ σφῶν αὐτῶν, οἳ δ' ὑπ' ἀλλήλων, τὸ πλέον δ' ὑπὸ τοῦ λιμοῦ διεφθαρμένοι. ⟨431⟩ δεινὴ δ' ὑπήντα τοῖς ἐπεισπίπτουσιν ὀσμὴ τῶν σωμάτων, ὡς πολλοὺς μὲν ἀναχωρεῖν εὐθέως, τοὺς δ' ὑπὸ πλεονεξίας εἰσδύεσθαι, νεκροὺς σεσωρευμένους ἐμπατοῦντας· ⟨432⟩ πολλὰ γὰρ τῶν κειμηλίων ἐν ταῖς διώρυξιν εὑρίσκετο, καὶ πᾶσαν θεμιτὴν ὁδὸν ἐποίει τὸ κέρδος. ἀνήγοντο δὲ καὶ δεσμῶται πολλοὶ τῶν τυράννων· ⟨433⟩ οὐδὲ γὰρ ἐν ἐσχάτοις ἐπαύσαντο τῆς ὠμότητος. ἀπετίσατό γε μὴν ὁ θεὸς ἀμφοτέρους ἀξίως, καὶ Ἰωάννης μὲν λιμώττων μετὰ τῶν ἀδελφῶν ἐν τοῖς ὑπονόμοις, ἣν πολλάκις ὑπερηφάνησε παρὰ Ῥωμαίων δεξιὰν λαβεῖν ἱκέτευσε,

Σίμων δὲ πολλὰ διαμαχήσας πρὸς τὴν ἀνάγκην, ὡς διὰ τῶν ἑξῆς δηλώσομεν, ἑαυτὸν παραδίδωσιν. ⟨434⟩ ἐφυλάχθη δ' ὁ μὲν τῷ θριάμβῳ σφάγιον, ὁ δ' Ἰωάννης δεσμοῖς αἰωνίοις. Ῥωμαῖοι δὲ τάς τ' ἐσχατιὰς τοῦ ἄστεος ἐνέπρησαν καὶ τὰ τείχη κατέσκαψαν.

⟨435⟩ ἑάλω μὲν οὕτως Ἱεροσόλυμα ἔτει δευτέρῳ 10
τῆς Οὐεσπασιανοῦ ἡγεμονίας Γορπιαίου μηνὸς ὀγδόῃ, ἁλοῦσα δὲ καὶ πρότερον πεντάκις τοῦτο δεύτερον ἠρημώθη. ⟨436⟩ Ἀσωχαῖος μὲν γὰρ ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς καὶ μετ' αὐτὸν Ἀντίοχος, ἔπειτα Πομπήιος, καὶ ἐπὶ τούτοις σὺν Ἡρώδῃ Σόσσιος ἑλόντες ἐτήρησαν τὴν πόλιν· ⟨437⟩ πρὸ δὲ τούτων ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς κρατήσας ἠρήμωσεν αὐτὴν μετ' ἔτη τῆς κτίσεως χίλια τετρακόσια ἑξήκοντα ὀκτὼ καὶ μῆνας ἕξ. ⟨438⟩ ὁ δὲ πρῶτος κτίσας ἦν Χαναναίων δυνάστης, ὁ τῇ πατρίῳ γλώττῃ κληθεὶς βασιλεὺς δίκαιος· ἦν γὰρ δὴ τοιοῦτος. διὰ τοῦτο ἱεράσατό τε τῷ θεῷ πρῶτος, καὶ τὸ ἱερὸν πρῶτος δειμάμενος Ἱεροσόλυμα τὴν πόλιν προσηγόρευσε, Σόλυμα καλουμένην πρότερον. ⟨439⟩ τὸν μὲν δὴ τῶν Χαναναίων λαὸν ἐκβαλὼν ὁ τῶν Ἰουδαίων βασιλεὺς Δαυίδης κατοικίζει τὸν ἴδιον, καὶ μετὰ τοῦτον ἔτεσι τετρακοσίοις ἑβδομήκοντα καὶ ἑπτά, μησὶν ἕξ, ὑπὸ Βαβυλωνίων κατασκάπτεται. ⟨440⟩ ἀπὸ δὲ Δαυίδου τοῦ βασιλέως, ὃς πρῶτος αὐτῆς ἐβασίλευσεν Ἰουδαῖος, μέχρι τῆς ὑπὸ Τίτου γενομένης κατασκαφῆς ἔτη χίλια καὶ ἑκατὸν ἑβδομήκοντα ἐννέα. ⟨441⟩ ἀπὸ δὲ τῆς πρώτης κτίσεως ἔτη μέχρι τῆς ἐσχάτης ἁλώσεως δισχίλια ἑκατὸν ἑβδομήκοντα καὶ ἑπτά. ⟨442⟩ ἀλλὰ γὰρ οὔθ' ἡ ἀρχαιότης οὔθ' ὁ βαθὺς πλοῦτος οὔτε τὸ διαπεφοιτηκὸς ὅλης τῆς οἰκουμένης ἔθνος οὔθ' ἡ

μεγάλη δόξα τῆς θρησκείας ἤρκεσέ τι πρὸς ἀπώλειαν αὐτῇ. τοιοῦτο μὲν δὴ τὸ τέλος τῆς Ἱεροσολύμων πολιορκίας.

ΛΟΓΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ.

---

1 ⟨1⟩ *Ἐπεὶ δ' οὔτε φονεύειν οὔτε διαρπάζειν εἶχεν ἡ στρατιὰ πάντων τοῖς θυμοῖς ἐπιλιπόντων (οὐ γὰρ δή γε φειδοῖ τινος ἔμελλον ἀφέξεσθαι δρᾶν ἔχοντες), κελεύει Καῖσαρ ἤδη τήν τε πόλιν ἅπασαν καὶ τὸν νεὼν κατασκάπτειν, πύργους μὲν ὅσοι τῶν ἄλλων ὑπερανεστήκεσαν καταλιπόντας, Φασάηλον Ἱππικὸν Μαριάμμην,* ⟨2⟩ *τεῖχος δ' ὅσον ἦν ἐξ ἑσπέρας τὴν πόλιν περιέχον, τοῦτο μὲν ὅπως εἴη τοῖς ὑπολειφθησομένοις φρουροῖς στρατόπεδον, τοὺς πύργους δ' ἵνα τοῖς ἔπειτα σημαίνωσιν οἵας πόλεως καὶ τίνα τρόπον ὀχυρᾶς οὕτως ἐκράτησεν ἡ Ῥωμαίων ἀνδραγαθία.* ⟨3⟩ *τὸν δ' ἄλλον ἅπαντα τῆς πόλεως περίβολον οὕτως ἐξωμάλισαν οἱ κατασκάπτοντες ὡς μηδὲ πώποτ' οἰκηθῆναι πίστιν ἂν ἔτι παρασχεῖν τοῖς προσελθοῦσι.*

⟨4⟩ *τοῦτο μὲν οὖν τὸ τέλος ἐκ τῆς τῶν νεωτερισάντων ἀνοίας Ἱεροσολύμοις ἐγένετο, λαμπρᾷ τε πόλει*
2 *καὶ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις διαβοηθείσῃ·* ⟨5⟩ *Καῖσαρ δὲ φυλακὴν μὲν αὐτόθι καταλιπεῖν ἔγνω τῶν ταγμάτων τὸ δέκατον καί τινας ἴλας ἱππέων καὶ λόχους πεζῶν, πάντα δ' ἤδη τὰ τοῦ πολέμου διῳκηκὼς ἐπαινέσαι τε σύμπασαν ἐπόθει τὴν στρατιὰν ἐπὶ τοῖς κατωρθωμένοις καὶ τὰ προσήκοντα γέρα τοῖς ἀριστεύσασιν ἀποδοῦναι.* ⟨6⟩ *ποιηθέντος οὖν αὐτῷ μεγάλου*

κατὰ μέσην τὴν πρότερον παρεμβολὴν βήματος, καταστὰς ἐπὶ τούτῳ μετὰ τῶν ἡγεμόνων εἰς ἐπήκοον ἁπάσῃ τῇ στρατιᾷ ἔλεγε χάριν μὲν πολλὴν ἔχειν αὐτοῖς τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας, ᾗ χρώμενοι διατελοῦσιν, ⟨7⟩ ἐπήνει δὲ τῆς ἐν παντὶ (τῷ) πολέμῳ πειθαρχίας, ἣν ἐν πολλοῖς καὶ μεγάλοις κινδύνοις ἅμα τῇ κατὰ σφᾶς ἀνδρείᾳ παρέσχον, τῇ μὲν πατρίδι καὶ δι' αὐτῶν τὸ κράτος αὔξοντες, φανερὸν δὲ πᾶσιν ἀνθρώποις καθιστάντες ὅτι μήτε πλῆθος πολεμίων μήτε χωρίων ὀχυρότητες ἢ μεγέθη πόλεων ἢ τῶν ἀντιτεταγμένων ἀλόγιστοι τόλμαι καὶ θηριώδεις ἀγριότητες δύναιντ' ἄν ποτε τὴν Ῥωμαίων ἀρετὴν διαφυγεῖν, κἂν εἰς πολλά τινες τὴν τύχην εὕρωνται συναγωνιζομένην. ⟨8⟩ καλὸν μὲν οὖν ἔφη καὶ τῷ πολέμῳ τέλος αὐτοὺς ἐπιθεῖναι, πολλῷ χρόνῳ γενομένῳ· μηδὲ γὰρ εὔξασθαί τι τούτων ἄμεινον, ὅτ' εἰς αὐτὸν καθίσταντο. ⟨9⟩ τούτου δὲ κάλλιον αὐτοῖς καὶ λαμπρότερον ὑπάρχειν, ὅτι τοὺς ἡγησομένους καὶ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ἐπιτροπεύσοντας αὐτῶν χειροτονησάντων εἴς τε τὴν πατρίδα προπεμψάντων, ἄσμενοι πάντες προσίενται, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτῶν ἐγνωσμένοις ἐμμένουσι, χάριν ἔχοντες τοῖς ἑλομένοις. ⟨10⟩ θαυμάζειν μὲν οὖν ἔφη πάντας καὶ ἀγαπᾶν, εἰδὼς ὅτι τοῦ δυνατοῦ τὴν προθυμίαν οὐδεὶς ἔσχε βραδυτέραν· ⟨11⟩ τοῖς μέντοι διαπρεπέστερον ἀγωνισαμένοις ὑπὸ ῥώμης πλείονος, καὶ τὸν μὲν αὑτῶν βίον ἀριστείαις κεκοσμηκόσι, τὴν δ' αὐτοῦ στρατείαν ἐπιφανεστέραν διὰ τῶν κατορθωμάτων πεποιηκόσιν, ἔφη τὰ γέρα καὶ τὰς τιμὰς εὐθὺς ἀποδώσειν, καὶ μηδένα τῶν πλέον πονεῖν ἑτέρου θελησάντων τῆς δικαίας ἀμοιβῆς ἁμαρτήσεσθαι. ⟨12⟩ πλείστην γὰρ αὐτῷ τούτου γενήσεσθαι τὴν ἐπιμέλειαν, ἐπεὶ καὶ μᾶλλον ἐθέ-

λειν τὰς ἀρετὰς τιμᾶν τῶν συστρατευομένων ἢ κολάζειν τοὺς ἁμαρτάνοντας.

3 ⟨13⟩ εὐθέως οὖν ἐκέλευσεν ἀναγιγνώσκειν τοῖς ἐπὶ τούτῳ τεταγμένοις ὅσοι τι λαμπρὸν ἦσαν ἐν τῷ πολέμῳ κατωρθωκότες. ⟨14⟩ καὶ κατ᾽ ὄνομα καλῶν ἐπῄνει τε παριόντας ὡς ἂν ὑπερευφραινόμενός τις ἐπ᾽ οἰκείοις κατορθώμασι, καὶ στεφάνους ἐπετίθει χρυσοῦς, περιαυχένιά τε χρυσᾶ καὶ δόρατα μακρὰ χρυσᾶ καὶ σημαίας ἐδίδου πεποιημένας ἐξ ἀργύρου, ⟨15⟩ καὶ τὴν ἑκάστου τάξιν ἤλλαττεν εἰς τὸ κρεῖττον. οὐ μὴν ἀλλὰ κἀκ τῶν λαφύρων ἄργυρον καὶ χρυσὸν ἐσθῆτάς τε καὶ τῆς ἄλλης αὐτοῖς λείας δαψιλῶς ἀπένειμε. ⟨16⟩ πάντων δὲ τετιμημένων ὅπως αὐτὸς ἕκαστον ἠξίωσε, τῇ συμπάσῃ στρατιᾷ ποιησάμενος εὐχὰς ἐπὶ πολλῇ κατέβαινεν εὐφημίᾳ, τρέπεταί τε πρὸς θυσίας ἐπινικίους, καὶ πολλοῦ βοῶν πλήθους τοῖς βωμοῖς παρεστηκότος καταθύσας ἅπαντας τῇ στρατιᾷ διαδίδωσιν εἰς εὐωχίαν. ⟨17⟩ αὐτὸς δὲ τοῖς ἐν τέλει τρεῖς ἡμέρας συνεορτάσας, τὴν μὲν ἄλλην στρατιὰν διαφίησιν, ᾗ καλῶς εἶχεν ἑκάστους ἀπιέναι, τῷ δεκάτῳ δὲ τάγματι τὴν τῶν Ἱεροσολύμων ἐπέτρεψε φυλακήν, οὐκέτ᾽ αὐτοὺς ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ἀποστείλας, ἔνθα πρότερον ἦσαν. ⟨18⟩ μεμνημένος δὲ τοῦ δωδεκάτου τάγματος ὅτι Κεστίου στρατηγοῦντος ἐνέδωκαν τοῖς Ἰουδαίοις, τῆς μὲν Συρίας αὐτὸ παντάπασιν ἐξήλασεν (ἦν γὰρ τὸ παλαιὸν ἐν Ῥαφαναίαις), εἰς δὲ τὴν Μελιτηνὴν καλουμένην ἀπέστειλε. παρὰ τὸν Εὐφράτην ἐν μεθορίοις τῆς Ἀρμενίας ἐστὶ καὶ Καππαδοκίας. ⟨19⟩ δύο δ᾽ ἠξίωσεν αὐτῷ μέχρι τῆς εἰς Αἴγυπτον ἀφίξεως, τὸ πέμπτον καὶ τὸ πεντεκαιδέκατον, παραμένειν. ⟨20⟩ καὶ καταβὰς ἅμα τῷ στρατῷ πρὸς τὴν ἐπὶ τῇ θαλάττῃ

Καισάρειαν, εἰς ταύτην τό τε πλῆθος τῶν λαφύρων ἀπέθετο, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους προσέταξεν ἐν αὐτῇ φυλάττεσθαι· τὸν γὰρ εἰς τὴν Ἰταλίαν πλοῦν ὁ χειμὼν ἐκώλυε.

2 ⟨21⟩ *καθ' ὃν δὲ καιρὸν Τίτος Καῖσαρ τοῖς Ἱεροσολύμοις πολιορκῶν προσήδρευεν, ἐν τούτῳ νεὼς φορτίδος Οὐεσπασιανὸς ἐπιβὰς ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας εἰς Ῥόδον διέβαινεν·* ⟨22⟩ *ἐντεῦθεν δὲ πλέων ἐπὶ τριήρων, καὶ πάσας τὰς ἐν τῷ παράπλῳ πόλεις ἐπελθών, εὐκταίως αὐτὸν δεχομένας, ἀπὸ τῆς Ἰωνίας εἰς τὴν Ἑλλάδα περαιοῦται, κἀκεῖθεν ἀπὸ Κερκύρας ἐπ' ἄκραν Ἰαπυγίαν, ὅθεν ἤδη κατὰ γῆν ἐποιεῖτο τὴν πορείαν.* ⟨23⟩ *Τίτος δ' ἀπὸ τῆς ἐπὶ θαλάττῃ Καισαρείας ἀναζεύξας εἰς τὴν Φιλίππου καλουμένην Καισάρειαν ἧκει, συχνόν τ' ἐν αὐτῇ χρόνον ἐπέμεινε παντοίας θεωρίας ἐπιτελῶν·* ⟨24⟩ *καὶ πολλοὶ τῶν αἰχμαλώτων ἐνταῦθα διεφθάρησαν, οἱ μὲν θηρίοις παραβληθέντες, οἱ δὲ κατὰ πληθὺν ἀλλήλοις ἀναγκαζόμενοι χρήσασθαι πολεμίοις.* ⟨25⟩ *ἐνταῦθα καὶ τὴν Σίμωνος τοῦ Γιώρα σύλληψιν ἐπύθετο, τοῦτον γενομένην τὸν τρόπον.* ⟨26⟩ *Σίμων οὗτος Ἱεροσολύμων πολιορκουμένων ἐπὶ τῆς ἄνω πόλεως ὤν, ἐπεὶ τῶν τειχῶν ἐντὸς ἡ Ῥωμαίων στρατιὰ γενομένη πᾶσαν ἐπόρθει τὴν πόλιν, τότε τῶν φίλων τοὺς πιστοτάτους παραλαβών, καὶ σὺν αὐτοῖς λιθοτόμους τε καὶ τὸν πρὸς τὴν ἐργασίαν ἐπιτήδειον τούτοις σίδηρον, τροφήν τε διαρκεῖν εἰς πολλὰς ἡμέρας δυναμένην, σὺν ἐκείνοις ἅπασι καθίησιν ἑαυτὸν εἴς τινα τῶν ἀφανῶν ὑπονόμων.* ⟨27⟩ *καὶ μέχρι μὲν ἦν τὸ παλαιὸν ὄρυγμα, προυχώρουν δι' αὐτοῦ, τῆς στερεᾶς δὲ γῆς ὑπαντώσης ταύτην ὑπενόμευον, ἐλπίδι τοῦ πορρωτέρω δυνήσεσθαι προελθόν-*

τες, ἐν ἀσφαλεῖ ποιησάμενοι τὴν ἀνάδυσιν, ἀποσώζεσθαι. ⟨28⟩ ψευδῆ δὲ τὴν ἐλπίδα διήλεγχεν ἡ πεῖρα τῶν ἔργων· ὀλίγον τε γὰρ μόλις προύβαινον οἱ μεταλλεύοντες, ἥ τε τροφὴ καίτοι ταμιευομένους ἔμελλεν ἐπιλείψειν. ⟨29⟩ τότε δὴ τοίνυν, ὡς δι' ἐκπλήξεως ἀπατῆσαι τοὺς Ῥωμαίους δυνησόμενος, λευκοὺς ἐνδιδύσκεται χιτωνίσκους, καὶ πορφυρᾶν ἐμπερονησάμενος χλανίδα, κατ' αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν τόπον ἐν ᾧ τὸ ἱερὸν ἦν πρόσθεν, ἐκ τῆς γῆς ἀνεφάνη. ⟨30⟩ τὸ μὲν οὖν πρῶτον τοῖς ἰδοῦσι θάμβος προσέπεσε, καὶ κατὰ χώραν ἔμενον, ἔπειτα δ' ἐγγυτέρω προσελθόντες ὅστις ἐστὶν ἤροντο. ⟨31⟩ καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἐδήλου Σίμων αὐτοῖς, καλεῖν δὲ τὸν ἡγεμόνα προσέταττεν. καὶ ταχέως πρὸς αὐτὸν δραμόντων ἧκε Τερέντιος Ῥοῦφος· οὗτος γὰρ ἄρχων τῆς στρατιᾶς κατελέλειπτο. πυθόμενος δὲ παρ' αὐτοῦ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν, τὸν μὲν ἐφύλαττε δεδεμένον, Καίσαρι δ' ὅπως εἴη συνειλημμένος ἐδήλου. ⟨32⟩ Σίμωνα μὲν οὖν εἰς δίκην τῆς κατὰ τῶν πολιτῶν ὠμότητος, ὧν πικρῶς αὐτὸς ἐτυράννησεν, ἐπὶ τοῖς μάλιστα μισοῦσι πολεμίοις ἐποίησεν ὁ θεός, οὐ βίᾳ γενόμενον αὐτοῖς ὑποχείριον, ἀλλ' αὐτὸν ἑκουσίως εἰς τὴν τιμωρίαν παραβαλόντα, ⟨33⟩ δι' ὃ πολλοὺς αὐτὸς ὠμῶς ἀπέκτεινε, ψευδεῖς αἰτίας ἐπιφέρων τῆς πρὸς Ῥωμαίους μεταβολῆς. ⟨34⟩ οὐ γὰρ διαφεύγει πονηρία θεοῦ χόλον, οὐδ' ἀσθενὴς ἡ δίκη, χρόνῳ δὲ μέτεισι τοὺς εἰς αὐτὴν παρανομήσαντας, καὶ χείρω τὴν τιμωρίαν ἐπιφέρει τοῖς πονηροῖς, ὅτι καὶ προσεδόκησαν αὐτῆς ἀπηλλάχθαι μὴ παραυτίκα κολασθέντες. ἔγνω τοῦτο καὶ Σίμων εἰς τὰς Ῥωμαίων ὀργὰς ἐμπεσών. ⟨35⟩ ἡ δ' ἐκείνου γῆθεν ἄνοδος πολὺ καὶ τῶν ἄλλων στασιαστῶν πλῆθος ὑπ' ἐκείνας τὰς

ἡμέρας ἐν τοῖς ὑπονόμοις φωραθῆναι παρεσκεύασε. ⟨36⟩ Καίσαρι δ' εἰς τὴν παράλιον ἐπανελθόντι Καισάρειαν Σίμων προσήχθη δεδεμένος, κἀκεῖνον μὲν εἰς ὃν ἐπιτελεῖν ἐν Ῥώμῃ παρεσκευάζετο θρίαμβον προσέταξε φυλάττειν, ⟨37⟩ διατρίβων δ' αὐτόθι τὴν τάδελ- 3
φοῦ γενέθλιον ἡμέραν ἐπιφανῶς ἑώρταξε, πολὺ καὶ τῆς τῶν Ἰουδαίων κολάσεως εἰς τὴν ἐκείνου τιμὴν ἀνατιθείς· ⟨38⟩ ὁ γὰρ ἀριθμὸς τῶν ἔν τε ταῖς πρὸς τὰ θηρία μάχαις καὶ τῶν καταπιμπραμένων ἔν τε ταῖς ἀλληλοκτονίαις ἀναιρουμένων πεντακοσίους ἐπὶ τοῖς δισχιλίοις ὑπερέβαλε. πάντα μέντοι Ῥωμαίοις ἐδόκει ταῦτα μυρίοις αὐτῶν ἀπολλυμένων τρόποις ἐλάττων κόλασις εἶναι.

⟨39⟩ μετὰ τοῦτο Καῖσαρ εἰς Βηρυτὸν ἧκεν (ἡ δ' ἐστὶν ἐν τῇ Φοινίκῃ πόλις, Ῥωμαίων ἄποικος), κἀνταῦθα χρονιωτέραν ἐποιήσατο τὴν ἐπιδημίαν, πλείονι χρώμενος τῇ λαμπρότητι περὶ τὴν τοῦ πατρὸς ἡμέραν γενέθλιον ἔν τε ταῖς τῶν θεωριῶν πολυτελείαις καὶ κατὰ τὴν ἄλλην ἐπίνοιαν τῶν ἄλλων ἀναλωμάτων. ⟨40⟩ τὸ δὲ τῶν αἰχμαλώτων πλῆθος τὸν αὐτὸν τρόπον ὡς πρόσθεν ἀπώλλυτο.

⟨41⟩ γενέσθαι δὲ συνέβη περὶ τὸν καιρὸν τοῦτον 2
καὶ τοῖς ἐν Ἀντιοχείᾳ τῶν Ἰουδαίων ὑπολειπομένοις ἐγκλήματα καὶ κίνδυνον ὀλέθρου, τῆς πόλεως ἐπ' αὐτοὺς τῶν Ἀντιοχέων ἐκταραχθείσης διά τε τὰς ἐν τῷ παρόντι διαβολὰς αὐτοῖς ἐπενεχθείσας καὶ διὰ τὰ προϋπηργμένα χρόνῳ πρόσθεν οὐ πολλῷ. ⟨42⟩ περὶ ὧν ἀναγκαῖόν ἐστι διὰ συντόμων προειπεῖν, ἵνα καὶ τῶν μετὰ ταῦτα πραχθέντων εὐπαρακολούθητον ποιήσωμαι τὴν διήγησιν.

⟨43⟩ τὸ γὰρ Ἰουδαίων γένος πολὺ μὲν κατὰ πᾶ- 3

σαν τὴν οἰκουμένην παρέσπαρται τοῖς ἐπιχωρίοις, πλεῖστον δὲ τῇ Συρίᾳ κατὰ τὴν γειτνίασιν ἀναμεμιγμένον, ἐξαιρέτως δ' ἐπὶ τῆς Ἀντιοχείας ἦν πολὺ διὰ τὸ τῆς πόλεως μέγεθος. μάλιστα δ' αὐτοῖς ἀδεᾶ τὴν ἐκεῖ κατοίκησιν οἱ μετ' Ἀντίοχον βασιλεῖς παρέσχον. ⟨44⟩ Ἀντίοχος μὲν γὰρ ὁ κληθεὶς Ἐπιφανὴς Ἱεροσόλυμα πορθήσας τὸν νεὼν ἐσύλησεν, οἱ δὲ μετ' αὐτὸν τὴν βασιλείαν παραλαβόντες τῶν ἀναθημάτων ὅσα χαλκᾶ πεποίητο πάντα τοῖς ἐπ' Ἀντιοχείας Ἰουδαίοις ἀπέδοσαν, εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν ἀναθέντες, καὶ συνεχώρησαν αὐτοῖς ἐξ ἴσου τῆς πόλεως τοῖς Ἕλλησι μετέχειν. ⟨45⟩ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τῶν μετὰ ταῦτα βασιλέων αὐτοῖς προσφερομένων εἴς τε τὸ πλῆθος ἐπέδωκαν, καὶ τῇ κατασκευῇ καὶ τῇ πολυτελείᾳ τῶν ἀναθημάτων τὸ ἱερὸν ἐξελάμπρυναν, ἀεί τε προσαγόμενοι ταῖς θρησκείαις πολὺ πλῆθος Ἑλλήνων, κἀκείνους τρόπῳ τινὶ μοῖραν αὐτῶν πεποίηντο. ⟨46⟩ καθ' ὃν δὲ καιρὸν ὁ πόλεμος ἀνακεκήρυκτο, νεωστὶ δ' εἰς τὴν Συρίαν Οὐεσπασιανὸς καταπεπλεύκει, τὸ δὲ κατὰ τῶν Ἰουδαίων παρὰ πᾶσιν ἤκμαζε μῖσος, ⟨47⟩ τότε δή τις Ἀντίοχος εἷς ἐξ αὐτῶν τὰ μάλιστα διὰ τὸν πατέρα τιμώμενος (ἦν γὰρ ἄρχων τῶν ἐπ' Ἀντιοχείας Ἰουδαίων), τοῦ δήμου τῶν Ἀντιοχέων ἐκκλησιάζοντος εἰς τὸ θέατρον παρελθὼν τόν τε πατέρα τὸν ἑαυτοῦ καὶ τοὺς ἄλλους ἐνεδείκνυτο, κατηγορῶν ὅτι νυκτὶ μιᾷ καταπρῆσαι τὴν πόλιν ἅπασαν διεγνώκεσαν, καὶ παρεδίδου ξένους Ἰουδαίους τινὰς ὡς κεκοινωνηκότας τῶν βεβουλευμένων. ⟨48⟩ ταῦτα δ' ἀκούων ὁ δῆμος τὴν ὀργὴν οὐ κατεῖχεν, ἀλλ' ἐπὶ μὲν τοὺς παραδοθέντας πῦρ εὐθὺς ἐκέλευον κομίζειν, καὶ παραχρῆμα πάντες ἐπὶ τοῦ θεάτρου κατεφλέγησαν, ⟨49⟩ ἐπὶ δὲ τὸ πλῆ-

θος ὥρμητο τῶν Ἰουδαίων, ἐν τῷ τάχιον ἐκείνους τιμωρίᾳ περιβαλεῖν τὴν αὑτῶν πατρίδα σώζειν νομίζοντες. ⟨50⟩ *Ἀντίοχος δὲ προσεπέτεινε τὴν ὀργήν, περὶ μὲν τῆς αὑτοῦ μεταβολῆς, καὶ τοῦ μεμισηκέναι τὰ τῶν Ἰουδαίων ἔθη, τεκμήριον παρέχειν οἰόμενος τὸ ἐπιθύειν ὥσπερ νόμος ἐστὶ τοῖς Ἕλλησιν·* ⟨51⟩ *ἐκέλευε δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ταὐτὸ ποιεῖν ἀναγκάζειν· φανεροὺς γὰρ γενήσεσθαι τῷ μὴ θέλειν τοὺς ἐπιβεβουλευκότας. χρωμένων δὲ τῇ πείρᾳ τῶν Ἀντιοχέων ὀλίγοι μὲν ὑπέμειναν, οἱ δὲ μὴ βουληθέντες ἀνηρέθησαν.* ⟨52⟩ *Ἀντίοχος δὲ στρατιώτας παρὰ τοῦ Ῥωμαίων ἡγεμόνος λαβὼν χαλεπὸς ἐφειστήκει τοῖς αὑτοῦ πολίταις, ἀργεῖν τὴν ἑβδόμην οὐκ ἐπιτρέπων, ἀλλὰ βιαζόμενος πάντα πράττειν ὅσα δὴ καὶ ταῖς ἄλλαις ἡμέραις.* ⟨53⟩ *οὕτω τε τὴν ἀνάγκην ἰσχυρὰν ἐποίησεν ὡς μὴ μόνον ἐπ' Ἀντιοχείας καταλυθῆναι τὴν ἑβδομάδα ἀργεῖν ἡμέραν, ἀλλ' ἐκεῖθεν ἀρξαμένου τοῦ πράγματος κἀν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν ὁμοίως βραχύν τινα χρόνον.*

⟨54⟩ *τοιούτων δὴ τοῖς ἐπ' Ἀντιοχείας Ἰουδαίοις* 4 *τῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν κακῶν γεγενημένων, δευτέρα πάλιν συμφορὰ προσέπεσε, περὶ ἧς ἐπιχειρήσαντες ἀφηγεῖσθαι καὶ ταῦτα διεξήλθομεν.* ⟨55⟩ *ἐπεὶ γὰρ συνέβη καταπρησθῆναι τὴν τετράγωνον ἀγορὰν ἀρχεῖά τε καὶ γραμματοφυλάκιον καὶ τὰς βασιλικάς, μόλις τε τὸ πῦρ ἐκωλύθη μετὰ πολλῆς βίας ἐπὶ πᾶσαν τὴν πόλιν περιφερόμενον, ταύτην Ἀντίοχος τὴν πρᾶξιν Ἰουδαίων κατηγόρει,* ⟨56⟩ *καὶ τοὺς Ἀντιοχεῖς, εἰ καὶ μὴ πρότερον εἶχον πρὸς αὐτοὺς ἀπεχθῶς, τάχιστα τῇ διαβολῇ παρὰ τὴν ἐκ τοῦ συμβεβηκότος ταραχὴν ὑπαχθέντας πολὺ μᾶλλον ἐκ τῶν προϋπηργμένων τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις πιστεύειν παρεσκεύασεν, ὡς μόνον*

οὐκ αὐτοὺς τὸ πῦρ ἐνιέμενον ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἑορακότας. ⟨57⟩ καὶ καθάπερ ἐμμανεῖς γεγενημένοι μετὰ πολλοῦ τινος οἴστρου πάντες ἐπὶ τοὺς διαβεβλημένους ὥρμηντο. ⟨58⟩ μόλις δ' αὐτῶν ἐδυνήθη τὰς ὁρμὰς ἐπισχεῖν Γναῖος Κολλήγας τις πρεσβευτής, ἀξιῶν ἐπιτρέψαι Καίσαρι δηλωθῆναι περὶ τῶν γεγονότων· ⟨59⟩ τὸν γὰρ ἡγεμονεύοντα τῆς Συρίας Καισέννιον Παῖτον ἤδη μὲν Οὐεσπασιανὸς ἐξαπεστάλκει, συνέβαινε δὲ παρεῖναι μηδέπω. ⟨60⟩ ποιούμενος δ' ἐπιμελῆ τὴν ἀναζήτησιν ὁ Κολλήγας ἐξεῦρε τὴν ἀλήθειαν, ὡς τῶν μὲν τὴν αἰτίαν ὑπ' Ἀντιόχου λαβόντων Ἰουδαίων οὐδεὶς οὐδ' ἐκοινώνησεν, ⟨61⟩ ἅπαν δὲ τοὖργον ἔπραξαν ἄνθρωποί τινες ἀλιτήριοι διὰ χρεῶν ἀνάγκας, νομίζοντες, εἰ τὴν ἀγορὰν καὶ τὰ δημόσια καταπρήσειαν γράμματα, τῆς ἀπαιτήσεως ἀπαλλαγὴν ἕξειν.

4 ⟨62⟩ Ἰουδαῖοι μὲν οὖν ἐπὶ μετεώροις ταῖς αἰτίαις τὸ μέλλον ἔτι καραδοκοῦντες ἐν φόβοις χαλεποῖς ἀπεσάλευον· ⟨63⟩ Τίτος δὲ Καῖσαρ τῆς περὶ τοῦ πατρὸς ἀγγελίας αὐτῷ κομισθείσης, ὅτι πάσαις μὲν ποθεινὸς ταῖς κατὰ τὴν Ἰταλίαν πόλεσιν ἐπῆλθε, μάλιστα δ' ἡ Ῥώμη μετὰ πολλῆς αὐτὸν ἐδέξατο προθυμίας καὶ λαμπρότητος, εἰς πολλὴν χαρὰν καὶ θυμηδίαν ἐτράπετο, τῶν περὶ αὐτοῦ φροντίδων ὡς ἥδιστον ἦν ἀπηλλαγμένος. ⟨64⟩ Οὐεσπασιανὸν γὰρ ἔτι μὲν καὶ μακρὰν ἀπόντα πάντες οἱ κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἄνθρωποι ταῖς γνώμαις περιεῖπον ὡς ἥκοντα, τὴν προσδοκίαν ἐκ τοῦ πάνυ θέλειν ἄφιξιν αὐτοῦ νομίζοντες, καὶ πάσης ἀνάγκης ἐλευθέραν τὴν πρὸς αὐτὸν ἔχοντες εὔνοιαν. ⟨65⟩ τῇ τε γὰρ βουλῇ κατὰ μνήμην τῶν γεγενημένων ἐν ταῖς τῶν ἡγεμόνων μεταβολαῖς συμφορῶν εὐκταῖον ἦν ἀπολαβεῖν ἡγεμόνα γήρως σεμνότητι καὶ πράξεων ἀκμῇ

πολεμικῶν κεκοσμημένον, ᾧ τὴν ὑπεροχὴν πρὸς μόνην ἠπίσταντο τὴν τῶν ἀρχομένων σωτηρίαν ἐσομένην· ⟨66⟩ καὶ μὴν ὁ δῆμος ὑπὸ τῶν ἐμφυλίων κακῶν τετρυχωμένος ἔτι μᾶλλον ἐλθεῖν αὐτὸν ἔσπευδε, τότε δὴ βεβαίως μὲν ἀπαλλαγήσεσθαι τῶν συμφορῶν ὑπολαμβάνων, ἀπολήψεσθαι δὲ τὴν ἄδειαν μετὰ τῆς εὐετηρίας πεπιστευκώς. ⟨67⟩ ἐξαιρέτως δὲ τὸ στρατιωτικὸν εἰς αὐτὸν ἀφεώρα· μάλιστα γὰρ οὗτοι τῶν κατωρθωμένων αὐτῷ πολέμων ἐγίγνωσκον τὸ μέγεθος, τῆς ἀπειρίας δὲ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων καὶ τῆς ἀνανδρίας πεπειραμένοι πολλῆς μὲν αἰσχύνης αὑτοὺς ἐπεθύμουν ἀπηλλάχθαι, τὸν μόνον δὲ καὶ σώζειν αὐτοὺς καὶ κοσμεῖν δυνάμενον ἀπολαβεῖν ηὔχοντο. ⟨68⟩ τοιαύτης δ' εὐνοίας ἐξ ἁπάντων ὑπαρχούσης, τοῖς μὲν κατὰ τὰς ἀξιώσεις προύχουσι τῶν ἀνδρῶν οὐκέτ' ἀνεκτὸν ἦν ἀναμένειν, ἀλλὰ πορρωτάτω τῆς Ῥώμης αὐτῷ προεντυχεῖν ἔσπευδον. ⟨69⟩ οὐ μὴν οὐδὲ τῶν ἄλλων τις ἠνείχετο τῆς ἐντεύξεως τὴν ἀναβολήν, ἀλλ' οὕτως ἐξεχέοντο πάντες ἀθρόοι, καὶ πᾶσιν εὐπορώτερον καὶ ῥᾷον ἐδόκει τοῦ μένειν τὸ ἀπιέναι, ὡς καὶ τὴν πόλιν αὐτὴν τότε πρῶτον ἐν ἑαυτῇ λαβεῖν ὀλιγανθρωπίας αἴσθησιν ἡδεῖαν· ἦσαν γὰρ ἐλάττους τῶν ἀπιόντων οἱ μένοντες. ⟨70⟩ ἐπεὶ δὲ προσιὼν ἠγγέλλετο καὶ τὴν ἡμερότητα τῆς ἐντεύξεως αὐτοῦ τὴν πρὸς ἑκάστους ἐδήλουν οἱ προελθόντες, ἅπαν ἤδη τὸ λοιπὸν πλῆθος ἅμα γυναιξὶ καὶ παισὶν ἐπὶ ταῖς παρόδοις ἐξεδέχοντο, ⟨71⟩ καὶ καθ' οὓς γένοιτο παριὼν οὗτοι πρὸς τὴν ἡδονὴν τῆς θέας καὶ τὸ μειλίχιον αὐτοῦ τῆς ὄψεως παντοίας ἠφίεσαν φωνάς, τὸν εὐεργέτην καὶ σωτῆρα καὶ μόνον ἄξιον ἡγεμόνα τῆς Ῥώμης ἀνακαλοῦντες. ἅπασα δ' ἡ πόλις ὡς νεὼς ἦν στεφανωμάτων καὶ θυ-

μιαμάτων ἀνάπλεως. ⟨72⟩ μόλις δ' ὑπὸ πλήθους τῶν περὶ αὐτὸν ἱσταμένων δυνηθεὶς εἰς τὸ βασίλειον ἐλθεῖν, αὐτὸς μὲν τοῖς ἔνδον θεοῖς θυσίας τῆς ἀφίξεως χαριστηρίους ἐπετέλει, ⟨73⟩ τρέπεται δὲ τὰ πλήθη πρὸς εὐωχίαν, καὶ κατὰ φυλὰς καὶ γένη καὶ γειτονίας ποιούμενοι τὰς ἑστιάσεις ηὔχοντο τῷ θεῷ σπένδοντες αὐτόν τ' ἐπὶ πλεῖστον χρόνον Οὐεσπασιανὸν ἐπιμεῖναι τῇ Ῥωμαίων ἡγεμονίᾳ, καὶ παισὶν αὐτοῦ καὶ τοῖς ἐξ ἐκείνων ἀεὶ γιγνομένοις φυλαχθῆναι τὸ κράτος ἀνανταγώνιστον.

⟨74⟩ ἡ μὲν οὖν Ῥωμαίων πόλις οὕτως Οὐεσπασιανὸν ἐκδεξαμένη προθύμως εὐθὺς εἰς πολλὴν εὐδαιμο-
2 *νίαν ἐπεδίδου· ⟨75⟩ πρὸ δὲ τούτων τῶν χρόνων, ἐν οἷς Οὐεσπασιανὸς μὲν περὶ Ἀλεξάνδρειαν ἦν Τίτος δὲ τῇ τῶν Ἱεροσολύμων προσήδρευε πολιορκίᾳ, πολὺ μέρος Γερμανῶν ἐκινήθη πρὸς ἀπόστασιν, ⟨76⟩ οἷς καὶ Γαλατῶν οἱ πλησίον συμφρονήσαντες κοινῇ μεγάλας ἐλπίδας αὐτοῖς συνέθεσαν ὡς καὶ τῆς Ῥωμαίων ἀπαλλαξόμενοι δεσποτείας. ⟨77⟩ ἐπῆρε δ' αὐτοὺς [Γερμανοὺς] ἅψασθαι τῆς ἀποστάσεως καὶ τὸν πόλεμον ἐξενεγκεῖν πρῶτον μὲν ἡ φύσις, οὖσα λογισμῶν ἔρημος ἀγαθῶν καὶ μετὰ μικρᾶς ἐλπίδος ἑτοίμως ῥιψοκίνδυνος, ⟨78⟩ ἔπειτα δὲ καὶ μῖσος τὸ πρὸς τοὺς κρατοῦντας, ἐπεὶ μόνοις ἴσασι Ῥωμαίοις τὸ γένος αὐτῶν δουλεύειν βεβιασμένον. οὐ μὴν ἀλλὰ μάλιστά γε πάντων ὁ καιρὸς αὐτοῖς θράσος ἐνεποίησεν· ⟨79⟩ ὁρῶντες γὰρ τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ταῖς συνεχέσι τῶν αὐτοκρατόρων ἀλλαγαῖς ἐν ἑαυτῇ τεταραγμένην, πᾶν τε μέρος τῆς ὑπ' αὐτοῖς οἰκουμένης πυθόμενοι μετέωρον εἶναι καὶ κραδαίνεσθαι, τοῦτον σφίσιν αὐτοῖς ἄριστον ὑπὸ τῆς ἐκείνων κακοπραγίας καὶ στάσεως καιρὸν ᾠήθησαν*

παραδεδόσθαι. ⟨80⟩ ἐνῆγον δὲ τὸ βούλευμα καὶ ταύταις αὐτοὺς ταῖς ἐλπίσιν ἐτύφουν Κλασσικός τις καὶ Ȣίτιλλος τῶν παρ' αὐτοῖς ὄντες ἡγεμόνων, ⟨81⟩ οἳ δῆλον μὲν ὡς ἐκ μακροῦ ταύτης ἐφίεντο τῆς νεωτεροποιίας, ὑπὸ τοῦ καιροῦ δὲ θαρρῆσαι προαχθέντες τὴν αὐτῶν γνώμην ἐξέφηναν. ἔμελλον δὲ προθύμως διακειμένοις τὴν πεῖραν τοῖς πλήθεσι προσφέρειν. ⟨82⟩ πολλοῦ δὴ μέρους ἤδη τῶν Γερμανῶν τὴν ἀπόστασιν ἀνωμολογηκότος καὶ τῶν ἄλλων οὐκ ἄνδιχα φρονησάντων, ὥσπερ ἐκ δαιμονίου προνοίας Ȣεσπασιανὸς πέμπει γράμματα Πετιλίῳ Κερεαλίῳ τῷ πρότερον ἡγεμόνι Γερμανίας γενομένῳ, τὴν ὕπατον διδοὺς τιμὴν καὶ κελεύων ἄρξοντα Βρεττανίας ἀπιέναι. ⟨83⟩ πορευόμενος οὖν ἐκεῖνος ὅποι προσετέτακτο, καὶ τὰ περὶ τὴν ἀπόστασιν τῶν Γερμανῶν πυθόμενος, ἤδη συνειλεγμένοις αὐτοῖς ἐπιπεσὼν καὶ παραταξάμενος πολύ τε πλῆθος αὐτῶν ἀναιρεῖ κατὰ τὴν μάχην, καὶ τῆς ἀνοίας παυσαμένους ἠνάγκασε σωφρονεῖν. ⟨84⟩ ἔμελλον δέ, κἀκείνου μὴ θᾶττον εἰς τοὺς τόπους παραβαλόντος, δίκην οὐκ εἰς μακρὰν ὑφέξειν. ⟨85⟩ ἡνίκα γὰρ πρῶτον ἡ περὶ τῆς ἀποστάσεως αὐτῶν ἀγγελία τῇ Ῥώμῃ προσέπεσε, Δομετιανὸς Καῖσαρ πυθόμενος οὐχ ὡς ἂν ἕτερος ἐν τούτῳ τῆς ἡλικίας (νέος γὰρ ἦν ἔτι παντάπασι) τηλικοῦτον ἄρασθαι μέγεθος πραγμάτων ὤκνησεν, ⟨86⟩ ἔχων δὲ πατρόθεν ἔμφυτον τὴν ἀνδραγαθίαν, καὶ τελειοτέραν τὴν ἄσκησιν τῆς ἡλικίας πεποιημένος, ἐπὶ τοὺς βαρβάρους εὐθὺς ἤλαυνεν. ⟨87⟩ οἱ δὲ πρὸς τὴν φήμην τῆς ἐφόδου καταπεσόντες ἐπ' αὐτῷ σφᾶς αὐτοὺς ἐποιήσαντο μέγα τοῦ φόβου κέρδος εὑρόμενοι τὸ χωρὶς συμφορῶν ὑπὸ τὸν αὐτὸν πάλιν ζυγὸν ὑπαχθῆναι. ⟨88⟩ πᾶσιν οὖν ἐπιθεὶς τοῖς περὶ

τὴν Γαλατίαν τάξιν τὴν προσήκουσαν Δομετιανός, ὡς μηδ' αὖθις ἄν ποτε ῥᾳδίως ἔτι τἀκεῖ ταραχθῆναι, λαμπρὸς καὶ περίβλεπτος ἐπὶ κρείττοσι μὲν τῆς ἡλικίας πρέπουσι δὲ τῷ πατρὶ κατορθώμασιν εἰς τὴν Ῥώμην ἀνέζευξεν.

3 *⟨89⟩ τῇ δὲ προειρημένῃ Γερμανῶν ἀποστάσει κατὰ τὰς αὐτὰς ἡμέρας καὶ Σκυθικὸν τόλμημα πρὸς Ῥωμαίους συνέδραμεν. ⟨90⟩ οἱ γὰρ καλούμενοι Σκυθῶν Σαρμάται, πολὺ πλῆθος ὄντες, ἄδηλοι μὲν τὸν Ἴστρον ἐπεραιώθησαν εἰς τὴν Μυσίαν, ἔπειτα δὲ πολλῇ βίᾳ καὶ χαλεποὶ διὰ τὸ παντάπασιν ἀνέλπιστον τῆς ἐφόδου προσπεσόντες πολλοὺς μὲν τῶν ἐπὶ τῆς φρουρᾶς Ῥωμαίων ἀναιροῦσι, ⟨91⟩ καὶ τὸν πρεσβευτὴν τὸν ὑπατικὸν Φοντήιον Ἀγρίππαν ὑπαντιάσαντα καρτερῶς μαχόμενον κτείνουσι, τὴν δ' ὑποκειμένην χώραν ἅπασαν κατέτρεχον, ἄγοντες καὶ φέροντες ὅτῳ περιπέσοιεν. ⟨92⟩ Οὐεσπασιανὸς δὲ τὰ γεγενημένα καὶ τὴν πόρθησιν τῆς Μυσίας πυθόμενος Ῥούβριον Γάλλον ἐκπέμπει δίκην ἐπιθήσοντα τοῖς Σαρμάταις, ⟨93⟩ ὑφ' οὗ πολλοὶ μὲν αὐτῶν ἐν ταῖς μάχαις ἀπέθανον, τὸ δὲ περισωθὲν μετὰ δέους εἰς τὴν οἰκείαν διέφυγε. ⟨94⟩ τοῦτο δὲ τῷ πολέμῳ τέλος ἐπιθεὶς ὁ στρατηγὸς καὶ τῆς εἰς τὸ μέλλον ἀσφαλείας προυνόησε· πλείοσι γὰρ καὶ μείζοσι φυλακαῖς τὸν τόπον διέλαβεν, ὡς εἶναι τοῖς βαρβάροις τὴν διάβασιν τελέως ἀδύνατον.*

5 *⟨95⟩ ὁ μὲν οὖν περὶ τὴν Μυσίαν πόλεμος ταχεῖαν οὕτως ἔλαβε τὴν κρίσιν. ⟨96⟩ Τίτος δὲ Καῖσαρ χρόνον μέν τινα διέτριψεν ἐν Βηρυτῷ, καθὰ προειρήκαμεν, ἐκεῖθεν δ' ἀναζεύξας, καὶ δι' ὧν ᾔει πόλεων τῆς Συρίας, ἐν πάσαις θεωρίας τε συντελῶν πολυτελεῖς, καὶ τῶν Ἰουδαίων τοὺς αἰχμαλώτους εἰς ἐπίδειξιν τῆς*

ἑαυτῶν ἀπωλείας ἀποχρώμενος, θεᾶται κατὰ τὴν πορείαν ποταμοῦ φύσιν ἀξίαν ἱστορηθῆναι. ⟨97⟩ ῥεῖ μὲν γὰρ μέσος Ἀρκαίας τῆς Ἀγρίππα βασιλείας καὶ Ῥαφαναίας, ἔχει δὲ θαυμαστὴν ἰδιότητα· ⟨98⟩ πολὺς γὰρ ὢν ὅτε ῥεῖ, καὶ κατὰ τὴν φορὰν οὐ σχολαῖος, ἔπειτα δὲ πᾶς ἐκ τῶν πηγῶν ἐπιλείπων ἓξ ἡμερῶν ἀριθμόν, ξηρὸν παραδίδωσιν ὁρᾶν τὸν τόπον, ⟨99⟩ εἶθ᾽ ὥσπερ οὐδεμιᾶς γενομένης μεταβολῆς ὅμοιος κατὰ τὴν ἑβδόμην ἐκδίδωσι. καὶ ταύτην ἀεὶ τὴν τάξιν ἀκριβῶς τετήρηται διαφυλάττων· ὅθεν δὴ καὶ Σαββατικὸν αὐτὸν κεκλήκασιν, ἀπὸ τῆς ἱερᾶς τῶν Ἰουδαίων ἑβδόμης οὕτως ὀνομάσαντες.

⟨100⟩ ὁ δὲ τῶν Ἀντιοχέων δῆμος ἐπεὶ πλησίον 2
ὄντα Τίτον ἐπυνθάνοντο, μένειν μὲν ἐντὸς τειχῶν ὑπὸ χαρᾶς οὐχ ὑπέμενον, ἔσπευδον δ᾽ ἐπὶ τὴν ὑπάντησιν, ⟨101⟩ καὶ τριάκοντα σταδίων ἐπὶ πλέον προῆλθον, οὐκ ἄνδρες μόνον ἀλλὰ καὶ γυναίων πλῆθος ἅμα παισί, τῆς πόλεως ἐκχεόμενοι. ⟨102⟩ κἀπειδήπερ ἐθεάσαντο προσιόντα, παρὰ τὴν ὁδὸν ἑκατέρωθεν καταστάντες τάς τε δεξιὰς προύτεινον προσαγορεύοντες, καὶ παντοίοις ἐπιφημίσμασι χρώμενοι συνυπέστρεφον. ⟨103⟩ συνεχὴς δ᾽ ἦν αὐτῶν παρὰ πάσας ἅμα τὰς εὐφημίας δέησις ἐκβαλεῖν τῆς πόλεως τοὺς Ἰουδαίους. ⟨104⟩ Τίτος μὲν οὖν οὐδὲν ἐνέδωκε πρὸς ταύτην τὴν δέησιν, ἀλλ᾽ ἡσυχῇ τῶν λεγομένων ἐπήκουεν· ἐπ᾽ ἀδήλῳ δὲ τῷ τί φρονεῖ καὶ τί ποιήσει πολὺς καὶ χαλεπὸς τοῖς Ἰουδαίοις ὁ φόβος ἦν. ⟨105⟩ οὐδὲ γὰρ ὑπέμεινεν ἐν Ἀντιοχείᾳ Τίτος, ἀλλ᾽ εὐθὺς ἐπὶ τὸ Ζεῦγμα τὸ κατὰ τὸν Εὐφράτην συνέτεινε τὴν πορείαν, ἔνθα δὴ καὶ παρὰ τοῦ Πάρθων βασιλέως Βολογέσου πρὸς αὐτὸν ἧκον στέφανον χρυσοῦν ἐπὶ τῇ κατὰ τῶν Ἰουδαίων

νίκῃ κομίζοντες. ⟨106⟩ ὃν δεξάμενος εἱστία τοὺς βασιλικούς, κἀκεῖθεν εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ἐπανέρχεται. ⟨107⟩ τῆς δὲ βουλῆς καὶ τοῦ δήμου τῶν Ἀντιοχέων πολλὰς ποιησαμένων δεήσεις ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς τὸ θέατρον, ἐν ᾧ πᾶν τὸ πλῆθος ἠθροισμένον ἐξεδέχετο, φιλανθρώπως ὑπήκουσε. ⟨108⟩ πάλιν δ' αὐτῶν σφόδρα λιπαρῶς ἐγκειμένων καὶ συνεχῶς δεομένων ἐξελάσαι τῆς πόλεως τοὺς Ἰουδαίους, εὔστοχον ἐποιήσατο τὴν ἀπόκρισιν, εἰπὼν ⟨109⟩ ʽἀλλ' ἥ γε πατρὶς αὐτῶν, εἰς ἣν ἐκβαλεῖν ἐχρῆν τοὺς Ἰουδαίους, ἀνῄρηται, καὶ δέξαιτ' ἂν οὐδεὶς αὐτοὺς ἔτι τόπος.' ⟨110⟩ ἐπὶ δευτέραν οὖν Ἀντιοχεῖς τρέπονται δέησιν, τῆς προτέρας ἀποστάντες· τὰς γὰρ χαλκᾶς ἠξίουν δέλτους ἀνελεῖν αὐτόν, ἐν αἷς γέγραπται τὰ δικαιώματα τῶν Ἰουδαίων. ⟨111⟩ οὐ μὴν οὐδὲ τοῦτο Τίτος ἐπένευσεν αὐτοῖς, ἀλλ' ἐάσας πάντα κατὰ χώραν τοῖς ἐπ' Ἀντιοχείας Ἰουδαίοις ὡς πρότερον εἶχον, εἰς Αἴγυπτον ἀπηλλάττετο. ⟨112⟩ καὶ κατὰ τὴν πορείαν τοῖς Ἱεροσολύμοις προσελθών, καὶ τὴν βλεπομένην λυπρὰν ἐρημίαν ἀντιθεὶς τῇ ποτε τῆς πόλεως λαμπρότητι, καὶ τὸ μέγεθος τῶν ἐρρηγμένων κατασκευασμάτων καὶ τὸ πάλαι κάλλος εἰς μνήμην βαλόμενος, ᾤκτειρε τῆς πόλεως τὸν ὄλεθρον, ⟨113⟩ οὐχ ὥσπερ ἄλλος ἄν τις αὐχῶν ὅτι τηλικαύτην οὖσαν καὶ τοσαύτην εἷλε κατὰ κράτος, ἀλλὰ πολλάκις ἐπαρώμενος τοῖς αἰτίοις τῆς ἀποστάσεως ὑπάρξασι καὶ ταύτην ἐπὶ τῇ πόλει τὴν τιμωρίαν γενέσθαι παρασκευάσασιν· οὕτως ἔκδηλος ἦν οὐκ ἂν ἐθελήσας ἐκ τῆς συμφορᾶς τῶν κολασθέντων γενέσθαι τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ τὴν ἐπιφάνειαν. ⟨114⟩ τοῦ δὲ πολλοῦ πλούτου τῆς πόλεως ἔτι κἀν τοῖς ἐρειπίοις οὐκ ὀλίγον μέρος ἀνηυρίσκετο· ⟨115⟩ τὰ μὲν γὰρ πολλὰ ἀνέσκαπτον οἱ

Ῥωμαῖοι, τὰ πλείω δ᾽ ἐκ μηνύσεως τῶν αἰχμαλώτων ἀνῃροῦντο, χρυσόν τε καὶ ἄργυρον καὶ τὰ τῆς ἄλλης τιμιώτατα κατασκευῆς, ἅπερ οἱ κεκτημένοι πρὸς τὰς ἀδήλους τοῦ πολέμου τύχας κατὰ γῆς ἀποτεθησαυρίκεσαν.

3 ⟨116⟩ Τίτος δὲ τὴν προκειμένην ποιούμενος πορείαν ἐπ᾽ Αἴγυπτον, καὶ τὴν ἔρημον ᾗ τάχιστα διανύσας, ἧκεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν· ⟨117⟩ καὶ πλεῖν ἐπὶ τῆς Ἰταλίας διεγνωκώς, δυοῖν αὐτῷ ταγμάτων συνηκολουθηκότων ἑκάτερον ὅθενπερ ἀφῖκτο πάλιν ἀπέστειλεν, εἰς μὲν τὴν Μυσίαν τὸ πέμπτον, εἰς Παννονίαν δὲ τὸ πεντεκαιδέκατον, ⟨118⟩ τῶν αἰχμαλώτων δὲ τοὺς μὲν ἡγεμόνας Σίμωνα καὶ Ἰωάννην, τόν τ᾽ ἄλλον ἀριθμὸν ἑπτακοσίους ἄνδρας ἐπιλέξας μεγέθει τε καὶ κάλλει σωμάτων ὑπερβάλλοντας, προσέταξεν εἰς τὴν Ἰταλίαν αὐτίκα μάλα κομίζεσθαι, βουλόμενος αὐτοὺς ἐν τῷ θριάμβῳ παραγαγεῖν. ⟨119⟩ τοῦ πλοῦ δ᾽ αὐτῷ κατὰ νοῦν ἀνυσθέντος, ὁμοίως μὲν ἡ Ῥώμη περὶ τὴν ὑποδοχὴν εἶχε καὶ τὰς ὑπαντήσεις ὥσπερ ἐπὶ τοῦ πατρός, λαμπρότερον δ᾽ ἦν Τίτῳ καὶ αὐτὸς ὁ πατὴρ ὑπαντῶν καὶ δεχόμενος. ⟨120⟩ τῷ δὲ πλήθει τῶν πολιτῶν δαιμόνιόν τινα τὴν χαρὰν παρεῖχε τὸ βλέπειν αὐτοὺς ἤδη τοὺς τρεῖς ἐν ταὐτῷ γεγονότας. ⟨121⟩ οὐ πολλῶν δ᾽ ἡμερῶν διελθουσῶν ἕνα καὶ κοινὸν ἔγνωσαν τὸν ἐπὶ τοῖς κατωρθωμένοις ποιήσασθαι θρίαμβον, καίπερ ἑκατέρῳ τῆς βουλῆς ἴδιον ψηφισαμένης. ⟨122⟩ προδιασαφηθείσης δὲ τῆς ἡμέρας ἐφ᾽ ἧς ἔμελλεν ἡ πομπὴ γενήσεσθαι τῶν ἐπινικίων, οὐδεὶς οἴκοι καταλέλειπτο τῆς ἀμέτρου πληθύος ἐν τῇ πόλει, πάντες δ᾽ ὅπῃ καὶ στῆναι μόνον ἦν οἷόν τε προεληλυθότες, τοὺς τόπους κατειλήφεσαν, ὅσον τοῖς ὀφθησομένοις μόνον εἰς πάροδον ἀναγκαῖον καταλιπόντες.

4 ⟨123⟩ τοῦ δὲ στρατιωτικοῦ παντὸς ἔτι νύκτωρ κατὰ λόχους καὶ τάξεις ὑπὸ τοῖς ἡγεμόσι προεξωδευκότος καὶ περὶ θύρας ὄντος οὐ τῶν ἄνω βασιλείων ἀλλὰ πλησίον τοῦ τῆς Ἴσιδος ἱεροῦ ⟨124⟩ (ἐκεῖ γὰρ ἀνεπαύοντο τῆς νυκτὸς ἐκείνης οἱ αὐτοκράτορες), περὶ αὐτὴν ἀρχομένην ἤδη τὴν ἕω προίασιν Ȣεσπασιανὸς καὶ Τίτος δάφνῃ μὲν ἐστεφανωμένοι, πορφυρᾶς δ' ἐσθῆτας πατρίους ἀμπεχόμενοι, καὶ παρίασιν εἰς τοὺς Ὀκταβίας περιπάτους· ⟨125⟩ ἐνταῦθα γὰρ ἥ τε βουλὴ καὶ τὰ τέλη τῶν ἀρχόντων οἵ τ' ἀπὸ τῶν τιμημάτων ἱππεῖς τὴν ἄφιξιν αὐτῶν ἀνέμενον. ⟨126⟩ πεποίητο δὲ βῆμα πρὸ τῶν στοῶν, δίφρων αὐτοῖς ἐλεφαντίνων ἐπ' αὐτοῦ κειμένων, ἐφ' οὓς παρελθόντες ἐκαθέσθησαν, καὶ τὸ στρατιωτικὸν εὐθέως ἐπευφήμει, πολλὰς αὐτοῖς τῆς ἀρετῆς μαρτυρίας ἀποδιδόντες ἅπαντες. κἀκεῖνοι χωρὶς ὅπλων ἦσαν ἐν ἐσθῆσι σηρικαῖς, ἐστεφανωμένοι δάφναις. ⟨127⟩ δεξάμενος δ' αὐτῶν τὴν εὐφημίαν Ȣεσπασιανός, ἔτι βουλομένων λέγειν τὸ τῆς σιγῆς ἐποιήσατο σύμβολον, ⟨128⟩ καὶ πολλῆς ἐκ πάντων ἡσυχίας γενομένης ἀναστάς, καὶ τῷ περιβλήματι τὸ πλέον τῆς κεφαλῆς μέρος ἐπικαλυψάμενος, εὐχὰς ἐποιήσατο τὰς νενομισμένας. ὁμοίως δὲ καὶ Τίτος ηὔξατο. ⟨129⟩ μετὰ δὲ τὰς εὐχὰς εἰς κοινὸν ἅπασιν Ȣεσπασιανὸς βραχέα διαλεχθείς, τοὺς μὲν στρατιώτας ἀπέλυσεν ἐπὶ τὸ νενομισμένον ἄριστον αὐτοῖς ὑπὸ τῶν αὐτοκρατόρων εὐτρεπισθέν, ⟨130⟩ πρὸς δὲ τὴν πύλην αὐτὸς ἀνεχώρει τὴν ἀπὸ τοῦ πέμπεσθαι δι' αὐτῆς ἀεὶ τοὺς θριάμβους τῆς προσηγορίας ἀπ' αὐτῶν τετυχηκυῖαν. ⟨131⟩ ἐνταῦθα τροφῆς προαπογεύονται, καὶ τὰς θριαμβικὰς ἐσθῆτας ἀμφιεσάμενοι, τοῖς τε παριδρυμένοις τῇ πύλῃ θύσαντες θεοῖς, ἔπεμπον τὸν θρίαμβον. διὰ

τῶν θεάτρων διεξελαύνοντες, ὅπως εἴη τοῖς πλήθεσιν ἡ θέα ῥᾴων.

⟨132⟩ ἀμήχανον δὲ κατὰ τὴν ἀξίαν εἰπεῖν τῶν θεαμάτων ἐκείνων τὸ πλῆθος καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν ἐν ἅπασιν οἷς ἄν τις ἐπινοήσειεν ἢ τεχνῶν ἔργοις ἢ πλούτου μέρεσιν ἢ φύσεως σπανιότησι· ⟨133⟩ σχεδὸν γὰρ ὅσα τοῖς πώποτ' ἀνθρώποις εὐδαιμονήσασιν ἐκτήθη κατὰ μέρος ἄλλα παρ' ἄλλοις θαυμαστὰ καὶ πολυτελῆ, ταῦτ' ἐπὶ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἀθρόα τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἔδειξε τὸ μέγεθος. ⟨134⟩ ἀργύρου γὰρ καὶ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος ἐν παντοίαις ἰδέαις κατασκευασμάτων ἦν ὁρᾶν οὐχ ὥσπερ ἐν πομπῇ κομιζόμενον πλῆθος, ἀλλ' ὡς ἂν εἴποι τις ῥέοντα ποταμόν. καὶ τὰ μὲν ἐκ πορφύρας ὑφάσματα τῆς σπανιωτάτης φερόμενα, τὰ δ' εἰς ἀκριβῆ ζωγραφίαν πεποικιλμένα τῇ Βαβυλωνίων τέχνῃ· ⟨135⟩ λίθοι τε διαφανεῖς, οἱ μὲν χρυσοῖς ἐμπεπλεγμένοι στεφάνοις, οἱ δὲ κατ' ἄλλας ποιήσεις, τοσοῦτοι παρηνέχθησαν ὥστε μαθεῖν ὅτι μάτην εἶναί τι τούτων σπάνιον ὑπειλήφαμεν. ⟨136⟩ ἐφέρετο δὲ καὶ θεῶν ἀγάλματα τῶν παρ' αὐτοῖς μεγέθεσι θαυμαστὰ καὶ κατὰ τὴν τέχνην οὐ παρέργως πεποιημένα, καὶ τούτων οὐδὲν ὅ τι μὴ τῆς ὕλης τῆς πολυτελοῦς. ζῴων τε πολλαὶ φύσεις παρήγοντο, κόσμον οἰκεῖον ἁπάντων περικειμένων. ⟨137⟩ ἦν δὲ καὶ τὸ κομίζον ἕκαστα τούτων ἀνθρώπων πλῆθος ἁλουργέσιν ἐσθῆσι καὶ διαχρύσοις κεκοσμημένον, οἵ τ' εἰς αὐτὸ τὸ πομπεύειν διακριθέντες ἐξαίρετον εἶχον καὶ καταπληκτικὴν περὶ αὐτοὺς τοῦ κόσμου τὴν πολυτέλειαν. ⟨138⟩ ἐπὶ τούτοις οὐδὲ τῶν αἰχμαλώτων ἦν ἰδεῖν ὄχλον ἀκόσμητον, ἀλλ' ἡ τῶν ἐσθήτων ποικιλία καὶ τὸ κάλλος αὐτοῖς τὴν ἀπὸ τῆς κακώσεως τῶν σωμάτων

ἀηδίαν ἔκλεπτε τῆς ὄψεως. ⟨139⟩ *θαῦμα δ' ἐν τοῖς μάλιστα παρεῖχεν ἡ τῶν φερομένων πηγμάτων κατασκευή· καὶ γὰρ διὰ μέγεθος ἦν δεῖσαι τῷ βεβαίῳ τῆς φορᾶς ἀπιστήσαντα,* ⟨140⟩ *τριώροφα γὰρ αὐτῶν πολλὰ καὶ τετρώροφα πεποίητο, καὶ τῇ πολυτελείᾳ τῇ περὶ τὴν κατασκευὴν ἦν ἡσθῆναι μετ' ἐκπλήξεως·* ⟨141⟩ *καὶ γὰρ ὑφάσματα πολλοῖς διάχρυσα περιβέβλητο, καὶ χρυσὸς καὶ ἐλέφας οὐκ ἀποίητος πᾶσι περιπεπήγει.* ⟨142⟩ *διὰ πολλῶν δὲ μιμημάτων ὁ πόλεμος ἄλλως εἰς ἄλλα μεμερισμένος ἐναργεστάτην ὄψιν ἑαυτοῦ παρεῖχεν·* ⟨143⟩ *ἦν γὰρ ὁρᾶν χώραν μὲν εὐδαίμονα δῃουμένην, ὅλας δὲ φάλαγγας κτεινομένας πολεμίων, καὶ τοὺς μὲν φεύγοντας τοὺς δ' εἰς αἰχμαλωσίαν ἀγομένους, τείχη δ' ὑπερβάλλοντα μεγέθει μηχαναῖς ἐρειπόμενα, καὶ φρουρίων ἁλισκομένας ὀχυρότητας, καὶ πόλεων πολυανθρώπων περιβόλους κατ' ἄκρας ἐχομένους,* ⟨144⟩ *καὶ στρατιὰν ἔνδον τειχῶν εἰσχεομένην, καὶ πάντα φόνου πληθύοντα τόπον, καὶ τῶν ἀδυνάτων χεῖρας ἀνταίρειν ἱκεσίας, πῦρ τ' ἐνιέμενον ἱεροῖς καὶ κατασκαφὰς οἴκων ἐπὶ τοῖς δεσπόταις,* ⟨145⟩ *καὶ μετὰ πολλὴν ἐρημίαν καὶ κατήφειαν ποταμοὺς ῥέοντας οὐκ ἐπὶ γῆν γεωργουμένην, οὐδὲ ποτὸν ἀνθρώποις ἢ βοσκήμασιν, ἀλλὰ διὰ τῆς ἔτι πανταχόθεν φλεγομένης· ταῦτα γὰρ Ἰουδαῖοι πεισομένους αὐτοὺς τῷ πολέμῳ παρέδοσαν.* ⟨146⟩ *ἡ τέχνη δὲ καὶ τῶν κατασκευασμάτων ἡ μεγαλουργία τοῖς οὐκ ἰδοῦσι τὰ γενόμενα τότ' ἐδείκνυεν ὡς παροῦσι.* ⟨147⟩ *τέτακτο δ' ἐφ' ἑκάστῳ τῶν πηγμάτων ὁ τῆς ἁλισκομένης πόλεως στρατηγός, ὃν τρόπον ἐλήφθη.* ⟨148⟩ *πολλαὶ δὲ καὶ νῆες εἵποντο. λάφυρα δὲ τὰ μὲν ἄλλα χύδην ἐφέρετο, διέπρεπε δὲ πάντων τὰ ἐγκαταληφθέντα τῷ ἐν Ἱεροσολύμοις ἱερῷ, χρυσῆ τε*

τράπεζα τὴν ὁλκὴν πολυτάλαντος, καὶ λυχνία χρυσοῦ μὲν ὁμοίως πεποιημένη, τὸ δ' ἔργον ἐξήλλακτο τῆς κατὰ τὴν ἡμετέραν χρῆσιν συνηθείας. ⟨149⟩ ὁ μὲν γὰρ μέσος ἦν κίων ἐκ τῆς βάσεως πεπηγώς, λεπτοὶ δ' ἀπ' αὐτοῦ μεμήκυντο καυλίσκοι, τριαίνης σχήματι παραπλησίαν τὴν θέσιν ἔχοντες, λύχνον ἕκαστος αὐτῶν ἐπ' ἄκρων κεχαλκευμένος· ἑπτὰ δ' ἦσαν οὗτοι, τῆς παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις ἑβδομάδος τὴν τιμὴν ἐμφανίζοντες. ⟨150⟩ ὅ τε νόμος ὁ τῶν Ἰουδαίων ἐπὶ τούτοις ἐφέρετο τῶν λαφύρων τελευταῖος. ⟨151⟩ ἐπὶ τούτοις παρῆσαν πολλοὶ Νίκης ἀγάλματα κομίζοντες· ἐξ ἐλέφαντος δ' ἦν πάντων καὶ χρυσοῦ ἡ κατασκευή. ⟨152⟩ μεθ' ἃ Οὐεσπασιανὸς ἤλαυνε πρῶτος, καὶ Τίτος εἵπετο, Δομετιανὸς δὲ παρίππευεν, αὐτός τε διαπρεπῶς κεκοσμημένος καὶ τὸν ἵππον παρέχων θέας ἄξιον.

⟨153⟩ ἦν δὲ τῆς πομπῆς τὸ τέλος ἐπὶ τὸν νεὼν 6
τοῦ Καπετωλίου Διός, ἐφ' ὃν ἐλθόντες ἔστησαν· ἦν γὰρ παλαιὸν πάτριον περιμένειν μέχρι ἂν τὸν τοῦ στρατηγοῦ τῶν πολεμίων θάνατον ἀπαγγείλῃ τις. ⟨154⟩ Σίμων οὗτος ἦν ὁ Γιώρα, τότε πεπομπευκὼς ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις, βρόχῳ δὲ περιβληθεὶς εἰς τὸν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ἐσύρετο τόπον, αἰκιζομένων αὐτὸν ἅμα τῶν ἀγόντων. νόμος δ' ἐστὶ Ῥωμαίοις ἐκεῖ κτείνειν τοὺς ἐπὶ κακουργίᾳ θάνατον κατεγνωσμένους. ⟨155⟩ ἐπεὶ δ' ἀπηγγέλθη τέλος ἔχων καὶ πάντες εὐφήμησαν, ἤρχοντο τῶν θυσιῶν, ἃς ἐπὶ ταῖς νομιζομέναις καλλιερήσαντες εὐχαῖς ἀπῆσαν εἰς τὸ βασίλειον. ⟨156⟩ καὶ τοὺς μὲν αὐτοὶ πρὸς εὐωχίαν ὑπεδέχοντο, τοῖς δ' ἄλλοις ἅπασιν εὐτρεπεῖς κατὰ τὸ οἰκεῖον αἱ τῆς ἑστιάσεως ἦσαν παρασκευαί· ⟨157⟩ ταύτην γὰρ τὴν ἡμέραν ἡ Ῥωμαίων πόλις ἑώρταζεν ἐπινίκιον μὲν τῆς κατὰ

τῶν πολεμίων στρατείας, πέρας δὲ τῶν ἐμφυλίων κακῶν, ἀρχὴν δὲ τῶν ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας ἐλπίδων.

7 〈158〉 *μετὰ δὲ τοὺς θριάμβους καὶ τὴν βεβαιοτάτην τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας κατάστασιν Ȣεσπασιανὸς ἔγνω τέμενος Εἰρήνης κατασκευάσαι. ταχὺ δὲ δὴ μάλα καὶ πάσης ἀνθρωπίνης κρεῖττον ἐπινοίας ἐτετελείωτο.* 〈159〉 *τῇ γὰρ ἐκ τοῦ πλούτου χορηγίᾳ δαιμονίῳ χρησάμενος, ἔτι καὶ τοῖς ἔκπαλαι κατωρθωμένοις γραφῆς τε καὶ πλαστικῆς ἔργοις αὐτὸ κατεκόσμησε·* 〈160〉 *πάντα γὰρ εἰς ἐκεῖνον τὸν νεὼν συνήχθη καὶ κατετέθη, δι᾽ ὧν τὴν θέαν ἄνθρωποι πρότερον περὶ πᾶσαν ἐπλανῶντο τὴν οἰκουμένην, ἕως ἄλλο παρ᾽ ἄλλοις ἦν κείμενον, ἰδεῖν ποθοῦντες.* 〈161〉 *ἀνέθηκε δ᾽ ἐνταῦθα καὶ τὰ ἐκ τοῦ ἱεροῦ τῶν Ἰουδαίων χρυσᾶ κατασκευάσματα, σεμνυνόμενος ἐπ᾽ αὐτοῖς.* 〈162〉 *τὸν δὲ νόμον αὐτῶν καὶ τὰ πορφυρᾶ τοῦ σηκοῦ καταπετάσματα προσέταξεν ἐν τοῖς βασιλείοις ἀποθεμένους φυλάττειν.*

6 〈163〉 *εἰς δὲ τὴν Ἰουδαίαν πρεσβευτὴς Λουκίλιος Βάσσος ἐκπεμφθείς, καὶ τὴν στρατιὰν παρὰ Κερεαλίου Ȣιτελλιανοῦ παραλαβών, τὸ μὲν ἐν τῷ Ἡρωδείῳ φρούριον προσηγάγετο μετὰ τῶν ἐχόντων,* 〈164〉 *μετὰ ταῦτα δὲ πᾶν ὅσον ἦν στρατιωτικὸν συναγαγών (πολὺ δ᾽ ἦν κατὰ μέρη διῃρημένον) καὶ τῶν ταγμάτων τὸ δέκατον, ἔγνω στρατεύειν ἐπὶ Μαχαιροῦντα. πάνυ γὰρ ἦν ἀναγκαῖον ἐξαιρεθῆναι τὸ φρούριον, μὴ διὰ τὴν ὀχυρότητα πολλοὺς εἰς ἀπόστασιν ἐπαγάγηται·* 〈165〉 *καὶ γὰρ τοῖς κατέχουσι βεβαίαν ἐλπίδα σωτηρίας καὶ τοῖς ἐπιοῦσιν ὄκνον καὶ δέος ἡ τοῦ χωρίου φύσις ἦν παρασχεῖν ἱκανωτάτη.* 〈166〉 *αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ τετειχισμένον πετρώδης ὄχθος ἐστίν, εἰς μήκιστον ὕψος ἐγηγερμένος, ὡς εἶναι καὶ διὰ τοῦτο δυσχείρωτος,*

⟨167⟩ μεμηχάνηται δ' ὑπὸ τῆς φύσεως εἶναι μηδὲ προσιτός· φάραγξι γὰρ πάντοθεν ἀσύνοπτον ἐχούσαις τὸ βάθος περιτετάφρευται, μήτε περαθῆναι ῥᾳδίως δυναμέναις καὶ χωσθῆναι παντάπασιν ἀμηχάνοις. ⟨168⟩ ἡ μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς ἑσπέρας περιτέμνουσα παρατείνει σταδίους ἑξήκοντα, πέρας αὐτῆς τὴν Ἀσφαλτῖτιν ποιουμένη λίμνην (κατὰ τοῦτο δέ πῃ καὶ αὐτὸς ὁ Μαχαιροῦς τὴν ὑψηλοτάτην ἔχει κορυφὴν ὑπερανίσχουσαν)· ⟨169⟩ αἱ δὲ ἀπὸ τῆς ἄρκτου καὶ μεσημβρίας φάραγγες μεγέθει μὲν ἀπολείπονται τῆς προειρημένης, ὁμοίως δ' εἰσὶν ἀμήχανοι πρὸς ἐπιχείρησιν. ⟨170⟩ τῆς δὲ πρὸς τὴν ἀνατολὴν φάραγγος τὸ μὲν βάθος οὐκ ἔλαττον ἑκατὸν εὑρίσκεται πήχεων, τέρμα δὲ γίγνεται πρὸς ὄρος ἀπαντικρὺ κείμενον Μαχαιροῦντος.

⟨171⟩ ταύτην τοῦ τόπου κατιδὼν τὴν φύσιν βασι- 2
λεὺς Ἰουδαίων Ἀλέξανδρος πρῶτος ἐπ' αὐτοῦ τειχίζει φρούριον, ὃ μετὰ ταῦτα Γαβίνιος Ἀριστοβούλῳ πολεμῶν καθεῖλεν. ⟨172⟩ Ἡρώδῃ δὲ βασιλεύοντι παντὸς ἔδοξε μᾶλλον ἐπιμελείας ἄξιον εἶναι καὶ κατασκευῆς ὀχυρωτάτης, μάλιστα καὶ διὰ τὴν τῶν Ἀράβων γειτνίασιν· κεῖται γὰρ ἐν ἐπικαίρῳ πρὸς τὴν ἐκείνων γῆν ἀποβλέπον. ⟨173⟩ μέγαν μὲν οὖν τόπον τείχεσι καὶ πύργοις περιβαλὼν πόλιν ἐνταῦθα κατῴκισεν, ἐξ ἧς ἄνοδος εἰς αὐτὴν ἔφερε τὴν ἀκρώρειαν· ⟨174⟩ οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτὴν ἄνω τὴν κορυφὴν τεῖχος ἐδείματο, καὶ πύργους ἐπὶ ταῖς γωνίαις ἕκαστον ἑξήκοντα πήχεων ἀνέστησε. ⟨175⟩ μέσον δὲ τοῦ περιβόλου βασίλειον ᾠκοδομήσατο μεγέθει τε καὶ κάλλει τῶν οἰκήσεων πολυτελές, ⟨176⟩ πολλὰς δὲ καὶ δεξαμενὰς εἰς ὑποδοχὴν ὕδατος καὶ χορηγίαν ἄφθονον ἐν τοῖς ἐπιτηδειοτάτοις τῶν τόπων κατεσκεύασεν, ὥσπερ πρὸς

τὴν φύσιν ἁμιλληθείς, ἵν' αὐτὸς τὸ κατ' ἐκείνην τοῦ τόπου δυσάλωτον ὑπερβάληται ταῖς χειροποιήτοις ὀχυρώσεσιν· ⟨177⟩ ἔτι τε γὰρ καὶ βελῶν πλῆθος καὶ μηχανημάτων ἐγκατέθετο, καὶ πᾶν ἐπενόησεν ἑτοιμάσασθαι τὸ παρασχεῖν δυνάμενον τοῖς ἐνοικοῦσι μηκίστης πολιορκίας καταφρόνησιν.

3 *⟨178⟩ ἐπεφύκει δ' ἐν τοῖς βασιλείοις πήγανον ἄξιον τοῦ μεγέθους θαυμάσαι· συκῆς γὰρ οὐδεμιᾶς ὕψους καὶ πάχους ἐλείπετο. ⟨179⟩ λόγος δ' ἦν ἀπὸ τῶν Ἡρώδου χρόνων αὐτὸ διαρκέσαι, κἂν ἐπὶ πλεῖστον ἴσως ἔμεινεν· ἐξεκόπη δ' ὑπὸ τῶν παραλαβόντων τὸν τόπον Ἰουδαίων. ⟨180⟩ τῆς φάραγγος δὲ τῆς κατὰ τὴν ἄρκτον περιεχούσης τὴν πόλιν Βαάρας ὀνομάζεταί τις τόπος, φύει τε ῥίζαν ὁμωνύμως λεγομένην αὐτῷ. ⟨181⟩ αὕτη φλογὶ μὲν τὴν χρόαν ἔοικε, περὶ δὲ τὰς ἑσπέρας σέλας ἀπαστράπτουσα τοῖς τ' ἐπιοῦσι καὶ βουλομένοις λαβεῖν αὐτὴν οὐκ ἔστιν εὐχείρωτος, ἀλλ' ὑποφεύγει, καὶ οὐ πρότερον ἵσταται πρὶν ἄν τις οὖρον γυναικὸς ἢ τὸ ἔμμηνον αἷμα χέῃ κατ' αὐτῆς. ⟨182⟩ οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τότε τοῖς ἁψαμένοις πρόδηλός ἐστι θάνατος, εἰ μὴ τύχοι τις αὐτὴν ἐκείνην ἐπενεγκάμενος τὴν ῥίζαν ἐκ τῆς χειρὸς ἀπηρτημένην. ⟨183⟩ ἁλίσκεται δὲ καὶ καθ' ἕτερον τρόπον ἀκινδύνως, ὅς ἐστι τοιόσδε. κύκλῳ πᾶσαν αὐτὴν περιορύττουσιν, ὡς εἶναι τὸ κρυπτόμενον τῆς ῥίζης βραχύτατον, ⟨184⟩ εἶτ' ἐξ αὐτῆς ἀποδοῦσι κύνα, κἀκείνου τῷ δήσαντι συνακολουθεῖν ὁρμήσαντος ἡ μὲν ἀνασπᾶται ῥᾳδίως, θνήσκει δ' εὐθὺς ὁ κύων ὥσπερ ἀντιδοθεὶς τοῦ μέλλοντος τὴν βοτάνην ἀναιρήσεσθαι· φόβος γὰρ οὐδεὶς τοῖς μετὰ ταῦτα λαμβάνουσιν. ⟨185⟩ ἔστι δὲ μετὰ τοσούτων κινδύνων διὰ μίαν ἰσχὺν περισπούδαστος· τὰ γὰρ κα-*

λούμενα δαιμόνια (ταῦτα δὲ πονηρῶν ἐστιν ἀνθρώπων πνεύματα) τοῖς ζῶσιν εἰσδυόμενα, καὶ κτείνοντα τοὺς βοηθείας μὴ τυγχάνοντας, αὕτη ταχέως ἐξελαύνει, κἂν προσενεχθῇ μόνον τοῖς νοσοῦσι· ⟨186⟩ ῥέουσι δὲ καὶ θερμῶν ὑδάτων πηγαὶ κατὰ τὸν τόπον, πολὺ τὴν γεῦσιν ἀλλήλων διαφέρουσαι· πικραὶ μὲν γὰρ αὐτῶν τινες εἰσίν, αἳ δὲ γλυκύτητος οὐδὲν ἀπολείπουσι. ⟨187⟩ πολλαὶ δὲ καὶ ψυχρῶν ὑδάτων ἀναδόσεις οὐ μόνον ἐν τῷ χθαμαλωτέρῳ τὰς πηγὰς παραλλήλους ἔχουσιν, ⟨188⟩ ἀλλ' ὡς ἂν καὶ μᾶλλόν τις θαυμάσειε· σπήλαιον γάρ τι πλησίον ὁρᾶται κοιλότητι μὲν οὐ βαθύ, τῇ πέτρᾳ δὲ προυχούσῃ σκεπόμενον· ⟨189⟩ ταύτης ἄνωθεν ὡσανεὶ μαστοὶ δύο ἀνέχουσιν, ἀλλήλων ὀλίγῳ διεστῶτες, καὶ ψυχροτάτην μὲν ἅτερος πηγήν, ἅτερος δὲ θερμοτάτην ἐκδίδωσιν, αἳ μισγόμεναι ποιοῦσι λουτρὸν ἥδιστον παιώνιόν τε νοσημάτων, πολλῷ δὲ μάλιστα νεύρων ἄκεσιν. ἔχει δ' ὁ τόπος καὶ θείου καὶ στυπτηρίας μέταλλα.

⟨190⟩ Βάσσος δὲ πάντῃ περισκεψάμενος τὸ χωρίον 4
ἔγνω ποιεῖσθαι τὴν πρόσοδον, χωννὺς τὴν φάραγγα τὴν πρὸς ταῖς ἀνατολαῖς, καὶ τῶν ἔργων εἴχετο, σπουδὴν ποιούμενος ᾗ τάχος ἐξᾶραι τὰ χώματα καὶ δι' αὐτῶν ῥᾳδίαν ποιῆσαι τὴν πολιορκίαν. ⟨191⟩ οἱ δ' ἔνδον ἀπειλημμένοι τῶν Ἰουδαίων, αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν ξένων διακριθέντες, ἐκείνους μὲν ἠνάγκασαν, ὄχλον ἄλλως εἶναι νομίζοντες, ἐν τῇ κάτω πόλει παραμένειν καὶ τοὺς κινδύνους προεκδέχεσθαι, ⟨192⟩ τὸ δ' ἄνω φρούριον αὐτοὶ καταλαβόντες εἶχον καὶ διὰ τὴν ἰσχὺν τῆς ὀχυρότητος καὶ προνοίᾳ τῆς σωτηρίας αὐτῶν· τεύξεσθαι γὰρ ἀφέσεως ὑπελάμβανον, εἰ τὸ χωρίον Ῥωμαίοις ἐγχειρίσειαν. ⟨193⟩ πείρᾳ δὲ πρό-

τερον ἐβούλοντο τὰς ὑπὲρ τοῦ διαφεύξεσθαι τὴν πολιορκίαν ἐλπίδας ἐλέγξαι. διὰ τοῦτο καὶ προθύμως ἐποιοῦντο τὰς ἐξόδους ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν, καὶ τοῖς χοῦσι συμπλεκόμενοι πολλοὶ μὲν ἔθνησκον, πολλοὺς δὲ τῶν Ῥωμαίων ἀνῄρουν. ⟨194⟩ ἀεὶ δὲ τοῦ κρατεῖν ὁ καιρὸς ἐβράβευεν ἑκατέροις τὸ πλέον, τοῖς μὲν Ἰουδαίοις, εἰ πρὸς ἀφυλακτοτέρους προσπέσοιεν, τοῖς δ' ἐπὶ τῶν χωμάτων προϊδομένοις, εἰ τὴν ἐκδρομὴν αὐτῶν δέχοιντο πεφραγμένως. ⟨195⟩ ἀλλ' οὐκ ἐν τούτοις ἔμελλε γενήσεσθαι τὸ πέρας τῆς πολιορκίας, ἔργον δέ τι πραχθὲν ἐκ συντυχίας παράλογον τῆς παραδόσεως τοῦ φρουρίου τὴν ἀνάγκην ἐπέστησε τοῖς Ἰουδαίοις. ⟨196⟩ ἦν ἐν τοῖς πολιορκουμένοις νεανίας τολμῆσαί τε θρασὺς καὶ κατὰ χεῖρα δραστήριος, Ἐλεάζαρος ὄνομα. ⟨197⟩ γεγόνει δ' οὗτος ἐν ταῖς ἐκδρομαῖς ἐπιφανής, τοὺς πολλοὺς ἐξιέναι καὶ κωλύειν τὴν χῶσιν παρακαλῶν καὶ κατὰ τὰς μάχας πολλὰ καὶ δεινὰ τοὺς Ῥωμαίους διατιθείς, τοῖς δὲ σὺν αὐτῷ τολμῶσιν ἐπεκτρέχειν ῥᾳδίαν μὲν τὴν προσβολὴν τιθέμενος, ἀκίνδυνον δὲ παρέχων τὴν ἀναχώρησιν τῷ τελευταῖος ἀπιέναι. ⟨198⟩ καὶ δή ποτε τῆς μάχης διακριθείσης καὶ γεγονυίας ἀμφοτέρων ἀναχωρήσεως αὐτός, ἅτε δὴ περιφρονῶν καὶ νομίζων οὐκ ἂν ἔτι τῶν πολεμίων οὐδένα τότε μάχης ἄρξαι, μείνας τῶν πυλῶν ἔξω τοῖς ἐπὶ τοῦ τείχους διελάλει, καὶ πᾶς πρὸς ἐκείνοις τὴν διάνοιαν ἦν. ⟨199⟩ ὁρᾷ δὲ τὸν καιρὸν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ τις στρατοπέδου Ῥοῦφος, γένος Αἰγύπτιος, καὶ μηδενὸς ἂν προσδοκήσαντος ἐξαίφνης ἐπιδραμών, σὺν αὐτοῖς ἀράμενος αὐτὸν τοῖς ὅπλοις, ὡς κατεῖχε τοὺς ἀπὸ τῶν τειχῶν ἰδόντας ἔκπληξις, φθάνει τὸν ἄνδρα μεταθεὶς πρὸς τὸ Ῥωμαίων στρατόπεδον. ⟨200⟩ τοῦ

δὲ στρατηγοῦ κελεύσαντος γυμνὸν διαλαβεῖν αὐτόν, καὶ καταστήσαντας εἰς τὸ φανερώτατον τοῖς ἐκ τῆς πόλεως ἀποβλέπουσι μάστιξιν αἰκίζεσθαι, σφόδρα τοὺς Ἰουδαίους τὸ περὶ τὸν νεανίαν πάθος συνέχεεν, ἀθρόα θ᾽ ἡ πόλις ἀνῴμωξε, καὶ θρῆνος ἦν μείζων ἢ καθ᾽ ἑνὸς ἀνδρὸς συμφοράν. ⟨201⟩ τοῦτο συνιδὼν ὁ Βάσσος κατὰ τῶν πολεμίων ἀρχὴν ἐποιήσατο στρατηγήματος, καὶ βουληθεὶς αὐτῶν ἐπιτεῖναι τὸ περιαλγές, ἵνα βιασθῶσιν ἀντὶ τῆς σωτηρίας τἀνδρὸς ποιήσασθαι τοῦ φρουρίου παράδοσιν, τῆς ἐλπίδος οὐ διήμαρτεν. ⟨202⟩ ὃ μὲν γὰρ προσέταξε καταπηγνύναι σταυρὸν ὡς αὐτίκα κρεμῶν τὸν Ἐλεάζαρον· τοῖς δ᾽ ἀπὸ τοῦ φρουρίου τοῦτο θεασαμένοις ὀδύνη τε πλείων προσέπεσε, καὶ διωλύγιον ἀνῴμωζον, οὐκ ἀνασχετὸν εἶναι τὸ πάθος βοῶντες. ⟨203⟩ ἐνταῦθα δὴ τοίνυν Ἐλεάζαρος ἱκέτευεν αὐτοὺς μήτ᾽ αὐτὸν περιιδεῖν ὑπομείναντα θανάτων τὸν οἴκτιστον, καὶ σφίσιν αὐτοῖς τὴν σωτηρίαν παρασχεῖν τῇ Ῥωμαίων εἴξαντας ἰσχύϊ καὶ τύχῃ, μετὰ πάντας ἤδη κεχειρωμένους. ⟨204⟩ οἳ δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἐκείνου λόγους κατακλώμενοι, καὶ πολλῶν ἔνδον ὑπὲρ αὐτοῦ δεομένων (ἦν γὰρ ἐκ μεγάλης καὶ σφόδρα πολυανθρώπου συγγενείας), παρὰ τὴν αὐτῶν φύσιν εἰς οἶκτον ἐνέδωκαν, ⟨205⟩ καί τινας ἐξαποστείλαντες κατὰ τάχος διελέγοντο ποιεῖσθαι τὴν παράδοσιν τοῦ φρουρίου ἀξιοῦντες, ἵν᾽ ἀδεεῖς ἀπαλλάττωνται, κομισάμενοι τὸν Ἐλεάζαρον. ⟨206⟩ δεξαμένων δὲ τῶν Ῥωμαίων καὶ τοῦ στρατηγοῦ ταῦτα, τὸ πλῆθος τῶν ἐν τῇ κάτω πόλει, τὴν γεγενημένην ἰδίᾳ τοῖς Ἰουδαίοις πυθόμενοι σύμβασιν, αὐτοὶ κατὰ νύκτα λαθόντες ἔγνωσαν ἀποδρᾶναι. ⟨207⟩ τὰς πύλας δ᾽ αὐτῶν ἀνοιξάντων παρὰ τῶν τὴν ὁμολογίαν πεποιημένων πρὸς τὸν

Βάσσον ἧκε μήνυσις, εἴτ' οὖν τῆς σωτηρίας αὐτοῖς φθονησάντων, εἴτε διὰ δέος μὴ τὴν αἰτίαν αὐτοὶ λάβωσι τῆς ἐκείνων ἀποδράσεως. ⟨208⟩ *οἱ μὲν οὖν ἀνδρειότατοι τῶν ἐξιόντων ἔφθασαν διεκπαίσασθαι καὶ διέφυγον· τῶν δ' ἔνδον καταληφθέντων ἄνδρες μὲν ἀνηρέθησαν ἐπὶ τοῖς χιλίοις ἑπτακόσιοι, γύναια δὲ καὶ παῖδες ἠνδραποδίσθησαν.* ⟨209⟩ *τὰς δὲ πρὸς τοὺς παραδόντας τὸ φρούριον ὁμολογίας οἰόμενος δεῖν ὁ Βάσσος διαφυλάττειν αὐτούς τ' ἀφίησι καὶ τὸν Ἐλεάζαρον ἀπέδωκεν.*

5 ⟨210⟩ *ταῦτα δὲ διοικησάμενος ἠπείγετο τὴν στρατιὰν ἄγων ἐπὶ τὸν προσαγορευόμενον Ἰάρδην δρυμόν· πολλοὶ γὰρ εἰς αὐτὸν ἠγγέλθησαν ἠθροῖσθαι τῶν κατὰ τὰς πολιορκίας πρότερον ἔκ τε Ἱεροσολύμων καὶ Μαχαιροῦντος ἀποδράντων.* ⟨211⟩ *ἐλθὼν οὖν ἐπὶ τὸν τόπον καὶ γνοὺς τὴν ἀγγελίαν οὐκ ἐψευσμένην, πρῶτον μὲν τοῖς ἱππεῦσιν ἅπαν κυκλοῦται τὸ χωρίον, ὅπως τοῖς διεκπαίεσθαι τολμῶσι τῶν Ἰουδαίων ἄπορος ἡ φυγὴ γίγνηται διὰ τοὺς ἱππέας, τοὺς δὲ πεζοὺς ἐκέλευσε δενδροτομεῖν τὴν ὕλην εἰς ἣν καταπεφεύγεσαν.* ⟨212⟩ *καθίστανται δὲ διὰ τοῦτο πρὸς ἀνάγκην οἱ Ἰουδαῖοι τοῦ δρᾶν τι γενναῖον, ὡς ἐκ τοῦ παραβόλως ἀγωνίσασθαι τάχ' ἂν καὶ διαφυγόντες. ἀθρόοι δὴ καὶ μετὰ βοῆς ᾄξαντες ἐνέπιπτον τοῖς κεκυκλωμένοις.* ⟨213⟩ *οἳ δ' αὐτοὺς ἐδέχοντο καρτερῶς, καὶ πολλῇ τῶν μὲν ἀπονοίᾳ τῶν δὲ φιλονικίᾳ χρωμένων χρόνος μὲν οὐκ ὀλίγος διὰ τοῦτο τῇ μάχῃ προὔβη, τέλος δ' αὐτῆς οὐχ ὅμοιον ἀπέβη τοῖς ἀγωνισαμένοις·* ⟨214⟩ *Ῥωμαίων μὲν γὰρ δώδεκα τοὺς πάντας συνέβη πεσεῖν, ὀλίγους τε τρωθῆναι, τῶν Ἰουδαίων δ' ἐκ τῆς μάχης ταύτης οὐδεὶς διέφυγεν, ἀλλ' ὄντες οὐκ ἐλάττους τρισχιλίων*

πάντες ἀπέθανον, <215> καὶ ὁ στρατηγὸς αὐτῶν Ἰούδας ὁ τοῦ Ἀρὶ παῖς, περὶ οὗ πρότερον εἰρήκαμεν ὅτι τάξεως ἡγούμενός τινος ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῶν Ἱεροσολύμων κατά τινας διαδὺς τῶν ὑπονόμων ἔλαθεν ἀποδράς.

<216> περὶ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐπέστειλε Καῖσαρ 6
Βάσσῳ καὶ Λαβερίῳ Μαξίμῳ (οὗτος δ' ἦν ἐπίτροπος), κελεύων πᾶσαν γῆν ἀποδόσθαι τῶν Ἰουδαίων. <217> οὐ γὰρ κατῴκισεν ἐκεῖ πόλιν, ἰδίαν αὐτῷ τὴν χώραν φυλάττων, ὀκτακοσίοις δὲ μόνοις ἀπὸ τῆς στρατιᾶς διαφειμένοις χωρίον ἔδωκεν εἰς κατοίκησιν, ὃ καλεῖται μὲν Αμμαοῦς, ἀπέχει δὲ τῶν Ἱεροσολύμων σταδίους τριάκοντα. <218> φόρον δὲ τοῖς ὁπουδήποτ' οὖσιν Ἰουδαίοις ἐπέβαλε, δύο δραχμὰς ἕκαστον κελεύσας ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰς τὸ Καπετώλιον φέρειν, ὥσπερ πρότερον εἰς τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις νεὼν συνετέλουν.

<219> καὶ τὰ μὲν Ἰουδαίων τότε τοιαύτην εἶχε 7
κατάστασιν, ἤδη δ' ἔτος τέταρτον Οὐεσπασιανοῦ διέποντος τὴν ἡγεμονίαν συνέβη τὸν βασιλέα τῆς Κομμαγηνῆς Ἀντίοχον μεγάλαις συμφοραῖς πανοικεσίᾳ περιπεσεῖν ἀπὸ τοιαύτης αἰτίας. <220> Καισέννιος Παῖτος ὁ τῆς Συρίας ἡγεμὼν τότε καθεστηκώς, εἴτ' οὖν ἀληθεύων εἴτε καὶ διὰ τὴν πρὸς Ἀντίοχον ἔχθραν (οὐ σφόδρα γὰρ τὸ σαφὲς ἠλέγχθη), γράμματα πρὸς Καίσαρα διεπέμψατο, <221> λέγων τὸν Ἀντίοχον μετὰ τοῦ παιδὸς Ἐπιφανοῦς διεγνωκέναι Ῥωμαίων ἀφίστασθαι, συνθήκας πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Πάρθων πεποιημένον· <222> δεῖν οὖν προκαταλαβεῖν αὐτούς, μὴ φθάσαντες τῶν πραγμάτων ἄρξασθαι πᾶσαν τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν πολέμῳ συνταράξωσιν. <223> ἔμελλε δὲ Καῖσαρ τοιούτου μηνύματος αὐτῷ προσπεσόντος μὴ περιορᾶν·

καὶ γὰρ ἡ γειτνίασις τῶν βασιλέων ἐποίει τὸ πρᾶγμα μείζονος ἄξιον προνοίας. ⟨224⟩ τὰ γὰρ Σαμόσατα, τῆς Κομμαγηνῆς μεγίστη πόλις, κεῖται παρὰ τὸν Εὐφράτην, ὥστ᾽ εἶναι τοῖς Πάρθοις, εἴ τι τοιοῦτον διενενόηντο, ῥᾴστην μὲν τὴν διάβασιν βεβαίαν δὲ τὴν ὑποδοχήν. ⟨225⟩ πιστευθεὶς οὖν ὁ Παῖτος, καὶ λαβὼν ἐξουσίαν πράττειν ἃ δοκεῖ συμφέρειν, οὐκ ἐμέλλησεν, ἐξαίφνης δὲ τῶν περὶ τὸν Ἀντίοχον οὐδὲν προσδοκώντων εἰς τὴν Κομμαγηνὴν ἐνέβαλε, τῶν μὲν ταγμάτων ἄγων τὸ ἕκτον, καὶ πρὸς τούτῳ λόχους καί τινας ἴλας ἱππέων, ⟨226⟩ συνεμάχουν δὲ καὶ βασιλεῖς αὐτῷ, τῆς μὲν Χαλκιδικῆς λεγομένης Ἀριστόβουλος, τῆς Ἐμέσης δὲ καλουμένης Σόαιμος. ⟨227⟩ ἦν δ᾽ αὐτοῖς τὰ περὶ τὴν εἰσβολὴν ἀνανταγώνιστα· τῶν γὰρ κατὰ τὴν χώραν οὐδεὶς ἤθελε χεῖρας ἀνταίρειν. ⟨228⟩ Ἀντίοχος δέ, τῆς ἀγγελίας ἀδοκήτως προσπεσούσης, πολέμου μὲν οὐδ᾽ ἐπίνοιαν πρὸς Ῥωμαίους ἔσπασεν, ἔγνω δὲ πᾶσαν τὴν βασιλείαν ὡς εἶχεν ἐπ᾽ ὀχήματος καταλιπὼν μετὰ γυναικὸς καὶ τέκνων ὑπεξελθεῖν, οὕτως ἂν οἰόμενος καθαρὸν Ῥωμαίοις ἑαυτὸν ἀποδεῖξαι τῆς ἐπενηνεγμένης αἰτίας. ⟨229⟩ καὶ προελθὼν ἀπὸ τῆς πόλεως ἑκατὸν σταδίους πρὸς τοῖς εἴκοσιν εἰς τὸ πε-
2 *δίον ἐν αὐτῷ καταυλίζεται. ⟨230⟩ Παῖτος δ᾽ ἐπὶ μὲν τὰ Σαμόσατα τοὺς καταληψομένους ἀποστέλλει, καὶ δι᾽ ἐκείνων εἶχε τὴν πόλιν, αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς ἄλλης δυνάμεως ἐπ᾽ Ἀντίοχον ἐποιεῖτο τὴν ὁρμήν. ⟨231⟩ οὐ μὴν ὁ βασιλεὺς οὐδ᾽ ὑπὸ τῆς ἀνάγκης προήχθη πρᾶξαί τι πρὸς Ῥωμαίους πολεμικόν, ἀλλὰ τὴν αὐτοῦ τύχην ὀδυρόμενος ὅ τι δέοι παθεῖν ὑπέμενε. ⟨232⟩ νέοις δὲ καὶ πολέμων ἐμπείροις καὶ ῥώμῃ σωμάτων διαφέρουσιν οὐ ῥᾴδιον ἦν τοῖς παισὶν αὐτοῦ τὴν συμφορὰν*

ἀμαχεὶ καρτερεῖν. τρέπονται οὖν πρὸς ἀλκὴν Ἐπιφανής τε καὶ Καλλίνικος. ⟨233⟩ σφοδρᾶς δὲ τῆς μάχης καὶ παρ' ὅλην τὴν ἡμέραν γενομένης, αὐτοὶ τὴν ἀνδρείαν διαπρεπῆ παρέσχον, καὶ μηδὲν ἐλαττωθείσῃ τῇ σφετέρᾳ δυνάμει ἑσπέρας διελύθησαν. ⟨234⟩ Ἀντιόχῳ δ' οὐδ' ἐπὶ τῇ μάχῃ τοῦτον κεχωρηκυίᾳ τὸν τρόπον μένειν ἀνεκτὸν ἐδόκει· λαβὼν δὲ τὴν γυναῖκα καὶ τὰς θυγατέρας μετ' ἐκείνων ἐποιεῖτο τὴν φυγὴν εἰς Κιλικίαν, καὶ τοῦτο πράξας τὰ φρονήματα τῶν οἰκείων στρατιωτῶν κατέκλασεν· ⟨235⟩ ὡς γὰρ ἀπεγνωσμένης ὑπ' αὐτοῦ τῆς βασιλείας ἀπέστησαν καὶ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους μετεβάλοντο, καὶ πάντων πρόδηλος ἦν ἀπόγνωσις. ⟨236⟩ πρὶν οὖν τελέως ἐρημωθῆναι τῶν συμμάχων, τοῖς περὶ τὸν Ἐπιφανῆ σώζειν αὑτοὺς ἐκ τῶν πολεμίων ἦν ἀναγκαῖον. καὶ γίγνονται δέκα σύμπαντες ἱππεῖς οἱ μετ' αὐτοῦ τὸν Εὐφράτην διαβαλόντες, ⟨237⟩ ἔνθεν ἤδη μετ' ἀδείας πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Πάρθων Βολογαίσην κομισθέντες οὐχ ὡς φυγάδες ὑπερηφανήθησαν, ἀλλ' ὡς ἔτι τὴν παλαιὰν ἔχοντες εὐδαιμονίαν πάσης τιμῆς ἠξιώθησαν.

⟨238⟩ Ἀντιόχῳ δ' εἰς Ταρσὸν ἀφιγμένῳ τῆς Κιλι- 3
κίας ἑκατοντάρχην Παῖτος ἐπιπέμψας, δεδεμένον αὐτὸν εἰς Ῥώμην ἀπέστειλεν. ⟨239⟩ Οὐεσπασιανὸς δ' οὐχ ὑπέμεινεν οὕτω πρὸς αὐτὸν ἀναχθῆναι τὸν βασιλέα, τῆς παλαιᾶς ἀξιῶν φιλίας μᾶλλον αἰδῶ λαβεῖν ἢ διὰ τὴν τοῦ πολέμου πρόφασιν ἀπαραίτητον ὀργὴν διαφυλάττειν. ⟨240⟩ κελεύει δὴ καθ' ὁδὸν ἔτ' ὄντος αὐτοῦ τῶν δεσμῶν ἀφαιρεθῆναι, καὶ παρέντα τὴν εἰς Ῥώμην ἄφιξιν τὸ νῦν ἐν Λακεδαίμονι διάγειν, δίδωσί τε μεγάλας αὐτῷ προσόδους χρημάτων, ὅπως μὴ μόνον ἄφθονον ἀλλὰ καὶ βασιλικὴν ἔχοι τὴν δίαιταν. ⟨241⟩

ταῦτα τοῖς περὶ τὸν Ἐπιφανῆ πυθομένοις, πρότερον σφόδρα περὶ τοῦ πατρὸς δεδιόσιν, ἀνείθησαν αἱ ψυχαὶ μεγάλης καὶ δυσδιαθέτου φροντίδος. ⟨242⟩ *ἐλπὶς δὲ καὶ αὐτοῖς τῶν παρὰ Καίσαρος διαλλαγῶν ἐγένετο, Βολογαίσου περὶ αὐτῶν ἐπιστείλαντος· οὐδὲ γὰρ εὐδαιμονοῦντες ὑπέμενον ἔξω τῆς Ῥωμαίων ζῆν ἡγεμονίας.* ⟨243⟩ *δόντος δὲ Καίσαρος ἡμέρως αὐτοῖς τὴν ἄδειαν εἰς Ῥώμην παρεγένοντο, τοῦ τε πατρὸς ὡς αὐτοὺς ἐκ τῆς Λακεδαίμονος εὐθὺς ἐλθόντος πάσης ἀξιούμενοι τιμῆς κατέμενον ἐνταῦθα.*

4 ⟨244⟩ *τὸ δὲ τῶν Ἀλανῶν ἔθνος ὅτι μέν εἰσι Σκύθαι περὶ τὸν Τάναϊν καὶ τὴν Μαιῶτιν λίμνην κατοικοῦντες, πρότερόν που δεδηλώκαμεν,* ⟨245⟩ *κατὰ τούτους δὲ τοὺς χρόνους διανοηθέντες εἰς τὴν Μηδίαν καὶ προσωτέρω ταύτης ἔτι καθ' ἁρπαγὴν ἐμβαλεῖν, τῷ βασιλεῖ τῶν Ὑρκανῶν διαλέγονται· τῆς παρόδου γὰρ οὗτος δεσπότης ἐστίν, ἣν ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος πύλαις σιδηραῖς κλειστὴν ἐποίησε.* ⟨246⟩ *κἀκείνου τὴν εἴσοδον αὐτοῖς παρασχόντος, ἀθρόοι καὶ μηδὲν προϋποπτεύσασι τοῖς Μήδοις ἐπιπεσόντες χώραν πολυάνθρωπον καὶ παντοίων ἀνάμεστον βοσκημάτων διήρπαζον, μηδενὸς αὐτοῖς τολμῶντος ἀνθίστασθαι·* ⟨247⟩ *καὶ γὰρ ὁ βασιλεύων τῆς χώρας Πάκορος ὑπὸ δέους εἰς τὰς δυσχωρίας ἀναφυγὼν τῶν μὲν ἄλλων ἁπάντων παρακεχωρήκει, μόλις δὲ παρ' αὐτῶν ἐρρύσατο τήν τε γυναῖκα καὶ τὰς παλλακὰς αἰχμαλώτους γενομένας, ἑκατὸν δοὺς τάλαντα.* ⟨248⟩ *μετὰ πολλῆς οὖν ῥᾳστώνης ἀμαχεὶ ποιούμενοι τὰς ἁρπαγάς, μέχρι τῆς Ἀρμενίας προῆλθον πάντα λεηλατοῦντες.* ⟨249⟩ *Τιριδάτης δ' αὐτῆς ἐβασίλευεν, ὃς ὑπαντιάσας αὐτοῖς καὶ ποιησάμενος μάχην παρὰ μικρὸν ἦλθεν ἐπ' αὐτῆς*

ζωὸς ἁλῶναι τῆς παρατάξεως. <250> βρόχον γὰρ αὐτῷ τις πόρρωθεν περιβαλὼν ἔμελλεν ἐπισπάσειν, εἰ μὴ τῷ ξίφει θᾶττον ἐκεῖνος τὸν τόνον κόψας ἔφθη διαφυγεῖν. <251> οἳ δὲ καὶ διὰ τὴν μάχην ἔτι μᾶλλον ἀγριωθέντες τὴν μὲν χώραν ἐλυμήναντο, πολὺ δὲ πλῆθος ἀνθρώπων καὶ τῆς ἄλλης λείας ἄγοντες ἐξ ἀμφοῖν τῶν βασιλειῶν πάλιν εἰς τὴν οἰκείαν ἐκομίσθησαν.

<252> ἐπὶ δὲ τῆς Ἰουδαίας Βάσσου τελευτήσαντος 8
Φλάβιος Σίλβας διαδέχεται τὴν ἡγεμονίαν· καὶ τὴν μὲν ἄλλην ἅπασαν ὁρῶν τῷ πολέμῳ κεχειρωμένην, ἓν δὲ μόνον ἔτι φρούριον ἀφεστηκός, ἐστράτευσεν ἐπὶ τοῦτο, πᾶσαν τὴν ἐν τοῖς τόποις δύναμιν συναγαγών. <253> καλεῖται δὲ τὸ μὲν φρούριον Μασάδα, προειστήκει δὲ τῶν κατειληφότων αὐτὸ σικαρίων δυνατὸς ἀνὴρ Ἐλεάζαρος, ἀπόγονος Ἰούδα τοῦ πείσαντος Ἰουδαίων οὐκ ὀλίγους, ὡς πρότερον δεδηλώκαμεν, μὴ ποιεῖσθαι τὰς ἀπογραφάς, ὅτε Κυρίνιος τιμητὴς εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐπέμφθη. <254> τότε γὰρ οἱ σικάριοι συνέστησαν ἐπὶ τοὺς ὑπακούειν Ῥωμαίων θέλοντας, καὶ πάντα τρόπον ὡς πολεμίοις προσεφέροντο, τὰς μὲν κτήσεις ἁρπάζοντες καὶ περιελαύνοντες, ταῖς δ' οἰκήσεσιν αὐτῶν πῦρ ἐνιέντες· <255> οὐδὲν γὰρ ἀλλοφύλων αὐτοὺς ἔφασκον διαφέρειν, οὕτως ἀγεννῶς τὴν περιμάχητον Ἰουδαίοις ἐλευθερίαν προειμένους καὶ δουλείαν αἱρεῖσθαι τὴν ὑπὸ Ῥωμαίοις ἀνωμολογηκότας. <256> ἦν δ' ἄρα τοῦτο πρόφασις εἰς παρακάλυμμα τῆς ὠμότητος καὶ τῆς πλεονεξίας ὑπ' αὐτῶν λεγόμενον. σαφὲς δὲ διὰ τῶν ἔργων ἐποίησαν· <257> οἳ μὲν γὰρ αὐτοῖς τῆς ἀποστάσεως ἐκοινώνησαν καὶ τοῦ πρὸς Ῥωμαίους συνήραντο πολέμου καὶ παρ' ἐκεί-

νων δὲ τολμήματα χείρω πρὸς αὐτοὺς ἐγένετο. ⟨258⟩ κἀπὶ τῷ ψεύδεσθαι πάλιν τὴν πρόφασιν ἐξελεγχόμενοι μᾶλλον ἐκάκουν τοὺς τὴν πονηρίαν αὐτῶν διὰ τῆς δικαιολογίας ὀνειδίζοντας. ⟨259⟩ ἐγένετο γάρ πως ὁ χρόνος ἐκεῖνος παντοδαπῆς ἐν τοῖς Ἰουδαίοις πονηρίας πολυφόρος, ὡς μηδὲν κακίας ἔργον ἄπρακτον παραλιπεῖν, μηδ᾽ εἴ τις ἐπινοίᾳ διαπλάττειν ἐθελήσειεν ἔχειν ἄν τι καινότερον ἐξευρεῖν. ⟨260⟩ οὕτως ἰδίᾳ τε καὶ κοινῇ πάντες ἐνόσησαν, καὶ πρὸς τὸ ὑπερβάλλειν ἀλλήλους ἔν τε ταῖς πρὸς τὸν θεὸν ἀσεβείαις καὶ ταῖς εἰς τοὺς πλησίον ἀδικίαις ἐφιλονίκησαν, οἱ μὲν δυνατοὶ τὰ πλήθη κακοῦντες, οἱ πολλοὶ δὲ τοὺς δυνατοὺς ἀπολλύναι σπεύδοντες· ⟨261⟩ ἦν γὰρ ἐκείνοις μὲν ἐπιθυμία τοῦ τυραννεῖν, τοῖς δὲ τοῦ βιάζεσθαι καὶ τὰ τῶν εὐπόρων διαρπάζειν. ⟨262⟩ πρῶτοι μὲν οὖν οἱ σικάριοι τῆς παρανομίας καὶ τῆς πρὸς τοὺς συγγενεῖς ἦρξαν ὠμότητος, μήτε λόγον ἄρρητον εἰς ὕβριν μήτ᾽ ἔργον ἀπείρατον εἰς ὄλεθρον τῶν ἐπιβουλευθέντων παραλιπόντες. ἀλλὰ καὶ τούτους Ἰωάννης ἀπέδειξεν αὑτοῦ μετριωτέρους. ⟨263⟩ οὐ γὰρ μόνον ἀνῄρει πάντας ὅσοι τὰ δίκαια καὶ συμφέροντα συνεβούλευον, καθάπερ ἐχθίστοις μάλιστα δὴ τῶν πολιτῶν τοῖς τοιούτοις προσφερόμενος, ἀλλὰ καὶ κοινῇ τὴν πατρίδα μυρίων ἐνέπλησε κακῶν, οἷα πράξειν ἔμελλεν ἄνθρωπος ἤδη καὶ τὸν θεὸν ἀσεβεῖν τετολμηκώς· ⟨264⟩ τράπεζάν τε γὰρ ἄθεσμον παρετίθετο, καὶ τὴν νενομισμένην καὶ πάτριον ἐξεδιῄτησεν ἁγνείαν, ἵν᾽ ᾖ μηκέτι θαυμαστὸν εἰ τὴν πρὸς ἀνθρώπους ἡμερότητα καὶ κοινωνίαν οὐκ ἐτήρησεν ὁ τῆς πρὸς θεὸν εὐσεβείας οὕτω καταμανείς. ⟨265⟩ πάλιν τοίνυν ὁ Γιώρα Σίμων τί κακὸν οὐκ ἔδρασεν; ἢ ποίας ὕβρεως ἐλευθέρων ἀπέ-

σχοντο σωμάτων, οἳ τοῦτον ἀνέδειξαν τύραννον; ⟨266⟩ ποία δὲ αὐτοὺς φιλία, ποία δὲ συγγένεια πρὸς τοὺς ἐφ' ἑκάστης ἡμέρας φόνους οὐχὶ θρασυτέρους ἐποίησε; τὸ μὲν γὰρ τοὺς ἀλλοτρίους κακῶς ποιεῖν ἀγεννοῦς ἔργον εἶναι πονηρίας ὑπελάμβανον, λαμπρὰν δὲ φέρειν ἐπίδειξιν ἡγοῦντο τὴν ἐν τοῖς οἰκειοτάτοις ὠμότητα. ⟨267⟩ παρημιλλήσατο δὲ καὶ τὴν τούτων ἀπόνοιαν ἡ τῶν Ἰδουμαίων μανία· ἐκεῖνοι γὰρ οἱ μιαρώτατοι τοὺς ἀρχιερέας κατασφάξαντες, ὅπως μηδὲ μέρος τι τῆς πρὸς τὸν θεὸν εὐσεβείας διαφυλάττηται, πᾶν ὅσον ἦν λείψανον ἔτι πολιτικοῦ σχήματος ἐξέκοψαν, ⟨268⟩ καὶ τὴν τελεωτάτην εἰσήγαγον διὰ πάντων ἀνομίαν, ἐν ᾗ τὸ τῶν ζηλωτῶν κληθέντων γένος ἤκμαζεν, οἳ τὴν προσηγορίαν τοῖς ἔργοις ἐπηλήθευσαν. ⟨269⟩ πᾶν γὰρ κακίας ἔργον ἐξεμιμήσαντο, μηδ' εἴ τι πρότερον προϋπαρχθὲν ἡ μνήμη παραδέδωκεν αὐτοὶ παραλιπόντες ἄζήλωτον· ⟨270⟩ καίτοι τὴν προσηγορίαν αὑτοῖς ἀπὸ τῶν ἐπ' ἀγαθῷ ζηλουμένων ἐπέθεσαν, ἢ κατειρωνευόμενοι τῶν ἀδικουμένων διὰ τὴν αὑτῶν θηριώδη φύσιν, ἢ τὰ μέγιστα τῶν κακῶν ἀγαθὰ νομίζοντες. ⟨271⟩ τοιγαροῦν προσῆκον ἕκαστοι τὸ τέλος εὕροντο, τοῦ θεοῦ τὴν ἀξίαν ἐπὶ πᾶσιν αὐτοῖς τιμωρίαν βραβεύσαντος· ⟨272⟩ ὅσας γὰρ ἀνθρώπου δύναται φύσις κολάσεις ὑπομεῖναι, πᾶσαι κατέσκηψαν εἰς αὐτοὺς μέχρι καὶ τῆς ἐσχάτης τοῦ βίου τελευτῆς, ἣν ὑπέμειναν ἐν πολυτρόποις αἰκίαις ἀποθανόντες. ⟨273⟩ οὐ μὴν ἀλλὰ φαίη τις ἂν αὐτοὺς ἐλάττω παθεῖν ὧν ἔδρασαν· τὸ γὰρ δικαίως ἐπ' αὐτῶν οὐ προσῆν. ⟨274⟩ τοὺς δὲ ταῖς ἐκείνων ὠμότησι περιπεσόντας οὐ τοῦ παρόντος ἂν εἴη καιροῦ κατὰ τὴν ἀξίαν ὀδύρεσθαι. πάλιν οὖν ἐπάνειμι πρὸς τὸ καταλειπόμενον μέρος τῆς διηγήσεως.

2 ⟨275⟩ ἐπὶ γὰρ τὸν Ἐλεάζαρον καὶ τοὺς κατέχοντας σὺν αὐτῷ τὴν Μασάδαν σικαρίους ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς ἧκε τὰς δυνάμεις ἄγων. καὶ τῆς μὲν χώρας ἁπάσης εὐθὺς ἐκράτει, φρουρὰς ἐν τοῖς ἐπικαιροτάτοις αὐτῆς μέρεσιν ἐγκαταστήσας, ⟨276⟩ τεῖχος δὲ περιέβαλε κύκλῳ περὶ πᾶν τὸ φρούριον, ὅπως μηδενὶ τῶν πολιορκουμένων ᾖ ῥᾴδιον διαφυγεῖν. καὶ διανέμει τοὺς φυλάξοντας, ⟨277⟩ αὐτὸς δὲ καταστρατοπεδεύει τόπον ὡς μὲν πρὸς τὴν πολιορκίαν ἐπιτηδειότατον ἐκλαβών, καθ᾽ ὃν αἱ τοῦ φρουρίου πέτραι τῷ πλησίον ὄρει συνήγγιζον, ἄλλως δὲ πρὸς ἀφθονίαν τῶν ἐπιτηδείων δύσκολον· ⟨278⟩ οὐ γὰρ ἡ τροφὴ μόνον πόρρωθεν ἐκομίζετο καὶ σὺν μεγάλῃ ταλαιπωρίᾳ τῶν ἐπὶ τούτῳ τεταγμένων Ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ τὸ ποτὸν ἦν ἀγώγιμον εἰς τὸ στρατόπεδον, τοῦ τόπου μηδεμίαν ἐγγὺς πηγὴν ἀναδιδόντος. ⟨279⟩ ταῦτ᾽ οὖν προοικονομησάμενος ὁ Σίλβας ἐπὶ τὴν πολιορκίαν ἐτράπετο, πολλῆς ἐπιτεχνήσεως καὶ ταλαιπωρίας δεομένην διὰ τὴν ὀχυρότητα τοῦ φρουρίου τοιοῦδε τὴν φύσιν ὑπάρχοντος.

3 ⟨280⟩ πέτραν οὐκ ὀλίγην τῇ περιόδῳ καὶ μῆκος ὑψηλὴν πανταχόθεν περιερρώγασι βαθεῖαι φάραγγες κάτωθεν ἐξ ἀοράτου τέρματος, κρημνώδεις καὶ πάσῃ βάσει ζῴων ἀπρόσιτοι, πλὴν ὅσον κατὰ δύο τόπους τῆς πέτρας εἰς ἄνοδον οὐκ εὐμαρῆ παρεικούσης. ⟨281⟩ ἔστι δὲ τῶν ὁδῶν ἡ μὲν ἀπὸ τῆς Ἀσφαλτίτιδος λίμνης πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα, καὶ πάλιν ἀπὸ τῆς δύσεως ᾗ ῥᾷον πορευθῆναι. ⟨282⟩ καλοῦσι δὲ τὴν ἑτέραν ὄφιν, τῇ στενότητι προσεικάσαντες καὶ τοῖς συνεχέσιν ἑλιγμοῖς· κλᾶται γὰρ περὶ τὰς τῶν κρημνῶν ἐξοχάς, καὶ πολλάκις εἰς αὐτὴν ἀναστρέφουσα καὶ κατὰ μικρὸν αὖθις ἐκμηκυνομένη μόλις ψαύει τοῦ πρόσω. ⟨283⟩

δεῖ δὲ παραλλὰξ τὸν δι' αὐτῆς βαδίζοντα τὸν ἕτερον τοῖν ποδοῖν ἐρείδεσθαι. ἔστι δὲ πρόδηλος ὄλεθρος· ἑκατέρωθεν γὰρ βάθος κρημνῶν ὑποκέχηνε, τῇ φοβερότητι πᾶσαν εὐτολμίαν ἐκπλῆξαι δυνάμενον. ⟨284⟩ *διὰ τοιαύτης οὖν ἐλθόντι σταδίους τριάκοντα κορυφὴ τὸ λοιπόν ἐστιν, οὐκ εἰς ὀξὺ τέρμα συνηγμένη, ἀλλ' ὥστ' εἶναι κατ' ἄκρας ἐπίπεδον.* ⟨285⟩ *ἐπὶ ταύτῃ πρῶτον μὲν ὁ ἀρχιερεὺς ᾠκοδομήσατο φρούριον Ἰωνάθης, καὶ προσηγόρευσε Μασάδαν· ὕστερον δ' Ἡρώδῃ τῷ βασιλεῖ διὰ πολλῆς ἐγένετο σπουδῆς ἡ τοῦ χωρίου κατασκευή.* ⟨286⟩ *τεῖχός τε γὰρ ἤγειρε περὶ πάντα τὸν κύκλον τῆς κορυφῆς ἑπτὰ σταδίων ὄντα, λευκοῦ μὲν λίθου πεποιημένον, ὕψος δὲ δώδεκα καὶ πλάτος ὀκτὼ πήχεις ἔχον.* ⟨287⟩ *τριάκοντα δ' αὐτῷ καὶ ἑπτὰ πύργοι πεντηκονταπήχεις ἀνεστήκεσαν, ἐξ ὧν ἦν εἰς οἰκήματα διελθεῖν περὶ πᾶν τὸ τεῖχος ἔνδον ᾠκοδομημένα·* ⟨288⟩ *τὴν γὰρ κορυφὴν πίονα καὶ πεδίου παντὸς οὖσαν μαλακωτέραν ἀνῆκεν εἰς γεωργίαν ὁ βασιλεύς, ἵν' εἴ ποτε τῆς ἔξω τροφῆς ἀπορία γένοιτο, μηδὲ ταύτῃ κάμοιεν οἱ τὴν αὐτῶν σωτηρίαν τῷ φρουρίῳ πεπιστευκότες.* ⟨289⟩ *καὶ βασίλειον δὲ κατεσκεύασεν ἐν αὐτῷ, κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς ἑσπέρας ἀνάβασιν, ὑποκάτω μὲν τῶν τῆς ἄκρας τειχῶν, πρὸς δὲ τὴν ἄρκτον ἐγκλῖνον. τοῦ δὲ βασιλείου τὸ τεῖχος ἦν ὕψει μέγα καὶ καρτερόν, πύργους ἔχον ἑξηκονταπήχεις ἐγγωνίους τέτταρας.* ⟨290⟩ *ἥ τε τῶν οἰκημάτων ἔνδον καὶ στοῶν καὶ βαλανείων κατασκευὴ παντοία καὶ πολυτελὴς ἦν, κιόνων μὲν ἁπανταχοῦ μονολίθων ὑφεστηκότων, τοίχων δὲ καὶ τῶν ἐν τοῖς οἰκήμασιν ἐδαφῶν λίθου στρώσει πεποικιλμένων.* ⟨291⟩ *πρὸς ἕκαστον δὲ τῶν οἰκουμένων τόπων ἄνω τε καὶ περὶ τὸ βασίλειον καὶ πρὸ*

τοῦ τείχους πολλοὺς καὶ μεγάλους ἐτετμήκει λάκκους ἐν ταῖς πέτραις φυλακτῆρας ὑδάτων, μηχανώμενος εἶναι χορηγίαν ὅση τῶν ἐκ πηγῶν ἐστι χρωμένοις. ⟨292⟩ ὀρυκτὴ δ' ὁδὸς ἐκ τοῦ βασιλείου πρὸς ἄκραν τὴν κορυφὴν ἀνεφέρετο, τοῖς ἔξωθεν ἀφανής. οὐ μὴν οὐδὲ ταῖς φανεραῖς ὁδοῖς ἦν οἷόν τε χρήσασθαι ῥᾳδίως τοὺς πολεμίους· ⟨293⟩ ἡ μὲν γὰρ ἑῴα διὰ τὴν φύσιν, ὡς προείπομεν, ἐστὶν ἄβατος, τὴν δ' ἀπὸ τῆς ἑσπέρας μεγάλῳ κατὰ τὸ στενότατον πύργῳ διετείχισεν, ἀπέχοντι τῆς ἄκρας πήχεων οὐκ ἔλαττον διάστημα χιλίων, ὃν οὔτε παρελθεῖν δυνατὸν ἦν οὔτε ῥᾴδιον ἑλεῖν. δυσέξοδος δὲ καὶ τοῖς μετ' ἀδείας βαδίζουσιν ἐπεποίητο.

4 ⟨294⟩ οὕτω μὲν οὖν πρὸς τὰς τῶν πολεμίων ἐφόδους φύσει τε καὶ χειροποιήτως τὸ φρούριον ὠχύρωτο, ⟨295⟩ τῶν δ' ἔνδον ἀποκειμένων παρασκευῶν ἔτι μᾶλλον ἄν τις ἐθαύμασε τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν διαμομήν· ⟨296⟩ σῖτός τε γὰρ ἀπέκειτο πολὺς καὶ πολὺν χρόνον ἀρκεῖν ἱκανώτατος, οἶνός τε πολὺς ἦν καὶ ἔλαιον, ἔτι δὲ παντοῖος ὀσπρίων καρπὸς καὶ φοίνικες ἐσεσώρευντο. ⟨297⟩ πάντα δ' εὗρεν ὁ Ἐλεάζαρος, τοῦ φρουρίου μετὰ τῶν σικαρίων ἐγκρατὴς δόλῳ γενόμενος, ἀκμαῖα καὶ μηδὲν τῶν νεωστὶ κειμένων ἀποδέοντα· καίτοι σχεδὸν ἀπὸ τῆς παρασκευῆς εἰς τὴν ὑπὸ Ῥωμαίοις ἅλωσιν ἑκατὸν ἦν χρόνος ἐτῶν. ἀλλὰ καὶ Ῥωμαῖοι τοὺς περιλειφθέντας τῶν καρπῶν εὗρον ἀδιαφθόρους. ⟨298⟩ αἴτιον δ' οὐκ ἂν ἁμάρτοι τις ὑπολαμβάνων εἶναι τὸν ἀέρα τῆς διαμονῆς, ὕψει τῶν περὶ τὴν ἄκραν πάσης ὄντα γεώδους καὶ θολερᾶς ἀμιγῆ κράσεως. ⟨299⟩ εὑρέθη δὲ καὶ παντοίων πλῆθος ὅπλων ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἀποτεθησαυρισμένον, ὡς ἀν-

δράσιν ἀρκεῖν μυρίοις, ἀργός τε σίδηρος καὶ χαλκός, ἔτι δὲ καὶ μόλιβδος, ἅτε δὴ τῆς παρασκευῆς ἐπὶ μεγάλαις αἰτίαις γενομένης. <300> *λέγεται γὰρ αὐτῷ τὸν Ἡρώδην τοῦτο τὸ φρούριον εἰς ὑποφυγὴν ἑτοιμάζειν, διπλοῦν ὑφορώμενον κίνδυνον, τὸν μὲν παρὰ τοῦ πλήθους τῶν Ἰουδαίων, μὴ καταλύσαντες ἐκεῖνον τοὺς πρὸ αὐτοῦ βασιλέας ἐπὶ τὴν ἀρχὴν καταγάγωσι, τὸν μείζω δὲ καὶ χαλεπώτερον ἐκ τῆς βασιλευούσης Αἰγύπτου Κλεοπάτρας.* <301> *αὕτη γὰρ τὴν αὑτῆς γνώμην οὐκ ἐπεῖχεν, ἀλλὰ πολλάκις Ἀντωνίῳ λόγους προσέφερε τὸν μὲν Ἡρώδην ἀνελεῖν ἀξιοῦσα, χαρίσασθαι δ' αὐτῇ τὴν βασιλείαν τῶν Ἰουδαίων δεομένη·* <302> *καὶ μᾶλλον ἄν τις ἐθαύμασεν ὅτι μηδέπω τοῖς προστάγμασιν Ἀντώνιος ὑπηκηκόει, κακῶς ὑπὸ τοῦ πρὸς αὐτὴν ἔρωτος δεδουλωμένος, οὐχ ὅτι περὶ τοῦ μὴ χαρίσασθαι προσεδόκησε.* <303> *διὰ τοιούτους μὲν φόβους Ἡρώδης Μασάδαν κατασκευασάμενος ἔμελλε Ῥωμαίοις ἀπολείψειν ἔργον τοῦ πρὸς Ἰουδαίους πολέμου τελευταῖον.*

<304> *ἐπεὶ γὰρ ἔξωθεν ἤδη περιτετειχίκει πάντα* 5 *τὸν τόπον ὁ τῶν Ῥωμαίων, ὡς προείπομεν, ἡγεμών, καὶ τοῦ μή τινα ἀποδρᾶναι πρόνοιαν ἐπεποίητο τὴν ἀκριβεστάτην, ἐνεχείρει τῇ πολιορκίᾳ, μόνον εὑρὼν ἕνα τόπον ἐπιβολὴν χωμάτων δέξασθαι δυνάμενον.* <305> *μετὰ γὰρ τὸν διατειχίζοντα πύργον τὴν ἀπὸ τῆς δύσεως ὁδὸν ἄγουσαν εἴς τε τὸ βασίλειον καὶ τὴν ἀκρώρειαν, ἦν τις ἐξοχὴ πέτρας εὐμεγέθης τῷ πλάτει καὶ πολὺ προκύπτουσα, τοῦ δ' ὕψους τῆς Μασάδας τριακοσίους πήχεις ὑποκάτω. Λευκὴν δ' αὐτὴν ὠνόμαζον.* <306> *ἐπὶ ταύτην οὖν ἀναβὰς καὶ κατασχὼν αὐτὴν ὁ Σίλβας ἐκέλευσε τὸν στρατὸν χοῦν ἐπιφέρειν.*

τῶν δὲ προθύμως καὶ μετὰ πολλῆς χειρὸς ἐργαζομένων στερεὸν εἰς διακοσίους πήχεις ὑψώθη τὸ χῶμα. ⟨307⟩ οὐ μὴν οὔτε βέβαιον οὔτ᾽ αὔταρκες ἐδόκει τοῦτο τὸ μέτρον εἶναι τοῖς μηχανήμασιν εἰς ἐπιβάθραν, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ αὐτοῦ βῆμα λίθων μεγάλων συνηρμοσμένον ἐποιήθη, πεντήκοντα πήχεων εὖρός τε καὶ ὕψος. ⟨308⟩ ἦν δὲ τῶν ἄλλων τε μηχανημάτων ἡ κατασκευὴ παραπλησία τοῖς ὑπὸ μὲν Οὐεσπασιανοῦ πρότερον μετὰ ταῦτα δ᾽ ὑπὸ Τίτου πρὸς τὰς πολιορκίας ἐπινοηθεῖσι, ⟨309⟩ καὶ πύργος ἑξηκοντάπηχυς συνετελέσθη, σιδήρῳ καταπεφραγμένος ἅπας, ἐξ οὗ πολλοῖς ὀξυβελέσι καὶ πετροβόλοις βάλλοντες οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς ἀπὸ τοῦ τείχους μαχομένους ταχέως ἀνέστειλαν καὶ προκύπτειν ἐκώλυσαν. ⟨310⟩ ἐν ταὐτῷ δὲ καὶ κριὸν ὁ Σίλβας μέγαν κατασκευασάμενος, συνεχεῖς ποιεῖσθαι κελεύσας τῷ τείχει τὰς ἐμβολάς, μόλις μὲν ἀλλ᾽ οὖν ἀναρρήξας τι μέρος αὐτοῦ κατήρειψε. ⟨311⟩ φθάνουσι δ᾽ οἱ σικάριοι ταχέως ἔνδοθεν οἰκοδομησάμενοι τεῖχος ἕτερον, ὃ μηδ᾽ ὑπὸ τῶν μηχανημάτων ἔμελλεν ὅμοιόν τι πείσεσθαι· μαλακὸν γὰρ αὐτὸ καὶ τὴν σφοδρότητα τῆς ἐμβολῆς ὑπεκλύειν δυνάμενον τοιῷδε τρόπῳ κατεσκεύασαν. ⟨312⟩ δοκοὺς μεγάλας ἐπὶ μῆκος προσεχεῖς ἀλλήλαις κατὰ τὴν τομὴν συνέθεσαν. δύο δ᾽ ἦσαν στίχοι παράλληλοι, τοσοῦτον διεστῶτες ὅσον εἶναι πλάτος τείχους, καὶ μέσον ἀμφοῖν τὸν χοῦν ἐνεφόρουν. ⟨313⟩ ὅπως δὲ μηδ᾽ ὑψουμένου τοῦ χώματος ἡ γῆ διαχέοιτο, πάλιν ἑτέραις δοκοῖς ἐπικαρσίαις τὰς κατὰ μῆκος κειμένας διέδουν. ⟨314⟩ ἦν οὖν ἐκείνοις μὲν οἰκοδομίᾳ τὸ ἔργον παραπλήσιον, τῶν μηχανημάτων δ᾽ αἱ πληγαὶ φερόμεναι πρὸς εἶκον ἐξελύοντο, καὶ τῷ σάλῳ συνιζάνον ἐποίουν αὐτὸ στεριφώτερον. ⟨315⟩

τοῦτο συνιδὼν ὁ *Σίλβας* πυρὶ μᾶλλον αἱρήσειν ἐνόμιζε τὸ τεῖχος, καὶ τοῖς στρατιώταις προσέταττε λαμπάδας αἰθομένας ἀθρόους εἰσακοντίζειν. ⟨316⟩ τὸ δ', οἷα δὴ ξύλων τὸ πλέον πεποιημένον, ταχὺ τοῦ πυρὸς ἀντελάβετο, καὶ τῇ χαυνότητι πυρωθὲν διὰ βάθους φλόγα πολλὴν ἐξεπύρσευσεν. ⟨317⟩ ἀρχομένου μὲν οὖν ἔτι τοῦ πυρὸς βορρᾶς ἐμπνέων τοῖς Ῥωμαίοις φοβερὸς ἦν· ἄνωθεν γὰρ ἀποστρέφων ἐπ' ἐκείνους ἤλαυνε τὴν φλόγα, καὶ σχεδὸν ἤδη τῶν μηχανημάτων ὡς συμφλεγησομένων ἀπεγνώκεσαν. ⟨318⟩ ἔπειτα δ' αἰφνίδιον νότος μεταβαλὼν καθάπερ ἐκ δαιμονίου προνοίας, καὶ πολὺς ἐναντίος πνεύσας, τῷ τείχει φέρων αὐτὴν προσέβαλε, καὶ πᾶν ἤδη διὰ βάθους ἐφλέγετο.

⟨319⟩ Ῥωμαῖοι μὲν οὖν τῇ παρὰ τοῦ θεοῦ συμμαχίᾳ κεχρημένοι χαίροντες εἰς τὸ στρατόπεδον ἀπηλλάττοντο, μεθ' ἡμέραν ἐπιχειρεῖν τοῖς πολεμίοις διεγνωκότες, καὶ τὰς φυλακὰς νύκτωρ ἐπιμελεστέρας ἐποιήσαντο, μή τινες αὐτῶν λάθωσιν ἀποδράντες· ⟨320⟩ 6
οὐ μὴν οὔτ' αὐτὸς Ἐλεάζαρος ἐν νῷ δρασμὸν ἔλαβεν οὔτ' ἄλλῳ τινὶ τοῦτο ποιεῖν ἔμελλεν ἐπιτρέψειν. ⟨321⟩ ὁρῶν δὲ τὸ μὲν τεῖχος ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἀναλούμενον, ἄλλον δ' οὐδένα σωτηρίας τρόπον οὐδ' ἀλκῆς ἐπινοῶν, ἃ δ' ἔμελλον Ῥωμαῖοι δράσειν αὐτοὺς καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας αὐτῶν, εἰ κρατήσειαν, ὑπ' ὀφθαλμοὺς αὑτῷ τιθέμενος, θάνατον κατὰ πάντων ἐβουλεύσατο. ⟨322⟩ καὶ τοῦτο κρίνας ἐκ τῶν παρόντων ἄριστον, τοὺς ἀνδρωδεστάτους τῶν ἑταίρων συναγαγὼν τοιούτοις ἐπὶ τὴν πρᾶξιν λόγοις παρεκάλει. ⟨323⟩ 'πάλαι διεγνωκότας ἡμᾶς, ἄνδρες ἀγαθοί, μήτε Ῥωμαίοις μήτ' ἄλλῳ τινὶ δουλεύειν ἢ θεῷ (μόνος γὰρ οὗτος ἀληθής ἐστι

καὶ δίκαιος ἀνθρώπων δεσπότης), ἥκει νῦν καιρὸς ἐπαληθεῦσαι κελεύων τὸ φρόνημα τοῖς ἔργοις. ⟨324⟩ πρὸς ὃν αὐτοὺς μὴ καταισχύνωμεν, πρότερον μηδὲ δουλείαν ἀκίνδυνον ὑπομείναντες, νυνὶ δὲ μετὰ δουλείας ἑλόμενοι τιμωρίας ἀνηκέστους, εἰ ζῶντες ἐπὶ Ῥωμαίοις ἐσόμεθα· πρῶτοί τε γὰρ πάντων ἀπέστημεν, καὶ πολεμοῦμεν αὐτοῖς τελευταῖοι. ⟨325⟩ νομίζω δὲ καὶ παρὰ θεοῦ ταύτην ἡμῖν δεδόσθαι χάριν, τοῦ δύνασθαι καλῶς καὶ ἐλευθέρως ἀποθανεῖν, ὅπερ ἄλλοις οὐκ ἐγένετο παρ' ἐλπίδα κρατηθεῖσιν. ⟨326⟩ ἡμῖν δὲ πρόδηλος μέν ἐστιν ἡ γενησομένη μεθ' ἡμέραν ἅλωσις, ἐλευθέρα δ' ἡ τοῦ γενναίου θανάτου μετὰ τῶν φιλτάτων αἵρεσις. οὔτε γὰρ τοῦτ' ἀποκωλύειν οἱ πολέμιοι δύνανται πάντως εὐχόμενοι ζῶντας ἡμᾶς παραλαβεῖν, οὔθ' ἡμεῖς ἐκείνους ἔτι νικᾶν μαχόμενοι. ⟨327⟩ ἔδει μὲν γὰρ εὐθὺς ἴσως ἐξ ἀρχῆς, ὅτε τῆς ἐλευθερίας ἡμῖν ἀντιποιεῖσθαι θελήσασι πάντα καὶ παρ' ἀλλήλων ἀπέβαινε χαλεπὰ καὶ παρὰ τῶν πολεμίων χείρω, τῆς τοῦ θεοῦ γνώμης στοχάζεσθαι, καὶ γιγνώσκειν ὅτι τὸ πάλαι φίλον αὐτῷ φῦλον Ἰουδαίων ἀπώλειαν κατέγνωστο· ⟨328⟩ μένων γὰρ εὐμενής, ἢ μετρίως γοῦν ἡμῖν ἀπηχθημένος, οὐκ ἂν τοσούτων μὲν ἀνθρώπων περιεῖδεν ὄλεθρον, προήκατο δὲ τὴν ἱερωτάτην αὐτοῦ πόλιν πυρὶ καὶ κατασκαφαῖς πολεμίων. ⟨329⟩ ἡμεῖς δ' ἄρα καὶ μόνοι τοῦ παντὸς Ἰουδαίων γένους ἠλπίσαμεν περιέσεσθαι τὴν ἐλευθερίαν φυλάξαντες, ὥσπερ ἀναμάρτητοι πρὸς τὸν θεὸν γενόμενοι καὶ μηδεμιᾶς μετασχόντες ⟨παρανομίας⟩, οἳ καὶ τοὺς ἄλλους ἐδιδάξαμεν. ⟨330⟩ τοιγαροῦν ὁρᾶτε πῶς ἡμᾶς ἐλέγχει μάταια προσδοκήσαντας, κρείττονα τῶν ἐλπίδων τὴν ἐν τοῖς δεινοῖς ἀνάγκην ἐπαγαγών. ⟨331⟩

οὐδὲ γὰρ ἡμᾶς ἡ τοῦ φρουρίου φύσις ἀνάλωτος οὖσα πρὸς σωτηρίαν ὠφέληκεν, ἀλλὰ καὶ τροφῆς ἀφθονίαν καὶ πλῆθος ὅπλων καὶ τὴν ἄλλην ἔχοντες παρασκευὴν περιττεύουσαν, ὑπ᾽ αὐτοῦ περιφανῶς τοῦ θεοῦ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας ἀφῃρήμεθα· <332> τὸ γὰρ πῦρ εἰς τοὺς πολεμίους φερόμενον οὐκ αὐτομάτως ἐπὶ τὸ κατασκευασθὲν τεῖχος ὑφ᾽ ἡμῶν ἀνέστρεψεν, ἀλλ᾽ ἔστι ταῦτα χόλος πολλῶν ἀδικημάτων, ἃ μανέντες εἰς τοὺς ὁμοφύλους ἐτολμήσαμεν. <333> ὑπὲρ ὧν μὴ τοῖς ἐχθίστοις Ῥωμαίοις δίκας ἀλλὰ τῷ θεῷ δι᾽ ἡμῶν αὐτῶν ὑπόσχωμεν. αὗται δ᾽ εἰσὶν ἐκείνων μετριώτεραι· <334> θνησκέτωσαν γὰρ γυναῖκες ἀνύβριστοι καὶ παῖδες δουλείας ἀπείρατοι, μετὰ δ᾽ αὐτοὺς ἡμεῖς εὐγενῆ χάριν ἀλλήλοις παράσχωμεν, καλὸν ἐντάφιον τὴν ἐλευθερίαν φυλάξαντες. <335> πρότερον δὲ καὶ τὰ χρήματα καὶ τὸ φρούριον πυρὶ διαφθείρωμεν· λυπήσονται γὰρ Ῥωμαῖοι, σαφῶς οἶδα, μήτε τῶν ἡμετέρων σωμάτων κρατήσαντες καὶ τοῦ κέρδους ἁμαρτόντες. <336> τὰς τροφὰς μόνας ἐάσωμεν· αὗται γὰρ ἡμῖν τεθνηκόσι μαρτυρήσουσιν ὅτι μὴ δι᾽ ἔνδειαν ἐκρατήθημεν, ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς διέγνωμεν, θάνατον ἑλόμενοι πρὸ δουλείας.᾽

<337> ταῦτα Ἐλεάζαρος ἔλεγεν, οὐ μὴν κατ᾽ αὐτὸ 7
ταῖς γνώμαις προσέπιπτε τῶν παρόντων, ἀλλ᾽ οἱ μὲν ἔσπευδον ὑπακούειν καὶ μόνον οὐχ ἡδονῆς ἐνεπίμπλαντο, καλὸν εἶναι τὸν θάνατον νομίζοντες, <338> τοὺς δ᾽ αὐτῶν μαλακωτέρους γυναικῶν καὶ γενεᾶς οἶκτος εἰσῄει· πάντως δὲ καὶ τῆς ἑαυτῶν προδήλου τελευτῆς εἰς ἀλλήλους ἀποβλέποντες τοῖς δακρύοις τὸ μὴ βουλόμενον τῆς γνώμης ἐσήμαινον. <339> τούτους ἰδὼν Ἐλεάζαρος ἀποδειλιῶντας καὶ πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ

βουλεύματος τὰς ψυχὰς ὑποκλωμένους, ἔδεισε μή ποτε καὶ τοὺς ἐρρωμένως τῶν λόγων ἀκούσαντας αὐτοὶ συνεκθηλύνωσι ποτνιώμενοι καὶ δακρύοντες. ⟨340⟩ οὔκουν ἀνῆκε τὴν παρακέλευσιν, ἀλλ᾽ ἑαυτὸν ἐπεγείρας καὶ πολλοῦ λήματος πλήρης γενόμενος λαμπροτέροις ἐνεχείρει λόγοις περὶ ψυχῆς ἀθανασίας, ⟨341⟩ μέγα τε σχετλιάσας καὶ τοῖς δακρύουσιν ἀτενὲς ἐμβλέψας 'ἦ πλεῖστον' εἶπεν 'ἐψεύσθην, νομίζων ἀνδράσιν ἀγαθοῖς τῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγώνων συναίρεσθαι, ζῆν καλῶς ἢ τεθνάναι διεγνωκόσιν. ⟨342⟩ ὑμεῖς δ᾽ ἦτε τῶν τυχόντων οὐδὲν εἰς ἀρετὴν οὐδ᾽ εἰς εὐτολμίαν διαφέροντες, οἵ γε καὶ τὸν ἐπὶ μεγίστων ἀπαλλαγῇ κακῶν φοβεῖσθε θάνατον, δέον ὑπὲρ τούτου μήτε μελλῆσαι μήτε σύμβουλον ἀναμεῖναι. ⟨343⟩ πάλαι γὰρ εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης αἰσθήσεως παιδεύοντες ἡμᾶς οἱ πάτριοι καὶ θεῖοι λόγοι διετέλουν, ἔργοις τε καὶ φρονήμασι τῶν ἡμετέρων προγόνων αὐτοὺς βεβαιούντων, ὅτι συμφορὰ τὸ ζῆν ἐστιν ἀνθρώποις, οὐχ ὁ θάνατος. ⟨344⟩ οὗτος μὲν γὰρ ἐλευθερίαν διδοὺς ψυχαῖς εἰς τὸν οἰκεῖον καὶ καθαρὸν ἀφίησι τόπον ἀπαλλάττεσθαι, πάσης συμφορᾶς ἀπαθεῖς ἐσομένας· ἕως δ᾽ εἰσὶν ἐν σώματι θνητῷ δεδεμέναι καὶ τῶν τούτου κακῶν συναναπίμπλανται, τἀληθέστατον εἰπεῖν, τεθνήκασι· κοινωνία γὰρ θείῳ πρὸς θνητὸν ἀπρεπής ἐστι. ⟨345⟩ μέγα μὲν οὖν δύναται ψυχὴ καὶ σώματι συνδεδεμένη· ποιεῖ γὰρ αὑτῆς ὄργανον αἰσθανόμενον ἀοράτως αὐτὸ κινοῦσα καὶ θνητῆς φύσεως περαιτέρω προάγουσα ταῖς πράξεσιν· ⟨346⟩ οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἐπειδὰν ἀπολυθεῖσα τοῦ καθέλκοντος αὐτὴν βάρους ἐπὶ γῆν καὶ προσκρεμαμένου χῶρον ἀπολάβῃ τὸν οἰκεῖον, τότε δὴ μακαρίας ἰσχύος καὶ πανταχόθεν ἀκωλύτου μετέχει

δυνάμεως, ἀόρατος μένουσα τοῖς ἀνθρωπίνοις ὄμμασιν ὥσπερ αὐτὸς ὁ θεός. ⟨347⟩ οὐδὲ γὰρ ἕως ἐστὶν ἐν σώματι θεωρεῖται· πρόσεισι γὰρ ἀφανῶς, καὶ μὴ βλεπομένη πάλιν ἀπαλλάττεται, μίαν μὲν αὐτὴ φύσιν ἔχουσα τὴν ἄφθαρτον, αἰτία δὲ σώματι γιγνομένη μεταβολῆς. ⟨348⟩ ὅτου γὰρ ἂν ψυχὴ προσάψηται, τοῦτο ζῇ καὶ τέθηλεν, ὅτου δ᾽ ἂν ἀπαλλαγῇ, μαρανθὲν ἀποθνήσκει· τοσοῦτον περίεστιν αὐτῇ ἀθανασίας. ⟨349⟩ ὕπνος δὲ τεκμήριον ὑμῖν ἔστω τῶν λόγων ἐναργέστατον, ἐν ᾧ ψυχαί, τοῦ σώματος αὐτὰς μὴ περισπῶντος, ἡδίστην μὲν ἔχουσιν ἀνάπαυσιν ἐφ᾽ ἑαυτῶν γενόμεναι, θεῷ δ᾽ ὁμιλοῦσαι κατὰ συγγένειαν πάντῃ μὲν ἐπιφοιτῶσι, πολλὰ δὲ τῶν ἐσομένων προθεσπίζουσι. ⟨350⟩ τί δὲ δεῖ δεδιέναι θάνατον, τὴν ἐν ὕπνῳ γιγνομένην ἀνάπαυσιν ἀγαπῶντας; πῶς δ᾽ οὐκ ἀνόητόν ἐστι τὴν ἐν τῷ ζῆν ἐλευθερίαν διώκοντας τῆς ἀιδίου φθονεῖν ἑαυτοῖς; ⟨351⟩ ἔδει μὲν οὖν ἡμᾶς οἴκοθεν πεπαιδευμένους ἄλλοις εἶναι παράδειγμα τῆς πρὸς θάνατον ἑτοιμότητος· οὐ μὴν ἀλλ᾽ εἰ καὶ τῆς παρὰ τῶν ἀλλοφύλων δεόμεθα πίστεως, βλέψωμεν εἰς Ἰνδοὺς τοὺς σοφίαν ἀσκεῖν ὑπισχνουμένους. ⟨352⟩ ἐκεῖνοί τε γὰρ ὄντες ἄνδρες ἀγαθοὶ τὸν μὲν τοῦ ζῆν χρόνον ὥσπερ ἀναγκαίαν τινὰ τῇ φύσει λειτουργίαν ἀκουσίως ὑπομένουσι, σπεύδουσι δὲ τὰς ψυχὰς ἀπολῦσαι τῶν σωμάτων, ⟨353⟩ καὶ μηδενὸς αὐτοὺς κατεπείγοντος κακοῦ μηδ᾽ ἐξελαύνοντος, πόθῳ τῆς ἀθανάτου διαίτης προλέγουσι μὲν τοῖς ἄλλοις ὅτι μέλλουσιν ἀπιέναι, καὶ ἔστιν ὁ κωλύσων οὐδείς, ἀλλὰ πάντες αὐτοὺς εὐδαιμονίζοντες πρὸς τοὺς οἰκείους ἕκαστοι διδόασιν ἐπιστολάς· ⟨354⟩ οὕτω βεβαίαν καὶ ἀληθεστάτην ταῖς ψυχαῖς τὴν μετ᾽ ἀλλήλων εἶναι δίαιταν πεπιστεύκασιν.

⟨355⟩ οἳ δ' ἐπειδὰν ἀκούσωσι τῶν ἐντεταλμένων αὐτοῖς, πυρὶ τὸ σῶμα παραδόντες ὅπως δὴ καὶ καθαρωτάτην ἀποκρίνωσι τοῦ σώματος τὴν ψυχήν, ὑμνούμενοι τελευτῶσι· ⟨356⟩ ῥᾷον γὰρ ἐκείνους εἰς τὸν θάνατον οἱ φίλτατοι προπέμπουσιν ἢ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἕκαστοι τοὺς πολίτας εἰς μηκίστην ἀποδημίαν, καὶ σφᾶς μὲν αὐτοὺς δακρύουσιν, ἐκείνους δὲ μακαρίζουσιν ἤδη τὴν ἀθάνατον τάξιν ἀπολαμβάνοντας. ⟨357⟩ ἆρ' οὖν οὐκ αἰδούμεθα χεῖρον Ἰνδῶν φρονοῦντες, καὶ διὰ τῆς ἑαυτῶν ἀτολμίας τοὺς πατρίους νόμους, οἳ πᾶσιν ἀνθρώποις εἰς ζῆλον ἥκουσιν, αἰσχρῶς ὑβρίζοντες; ⟨358⟩ ἀλλ' εἴ γε καὶ τοὺς ἐναντίους ἐξ ἀρχῆς λόγους ἐπαιδεύθημεν, ὡς ἄρα μέγιστον ἀγαθὸν ἀνθρώποις ἐστὶ τὸ ζῆν, συμφορὰ δ' ὁ θάνατος, ὁ γοῦν καιρὸς ἡμᾶς παρακαλεῖ φέρειν εὐκαρδίως αὐτόν, θεοῦ γνώμῃ καὶ κατ' ἀνάγκας τελευτήσοντας. ⟨359⟩ πάλαι γάρ, ὡς ἔοικε, κατὰ τοῦ κοινοῦ παντὸς Ἰουδαίων γένους ταύτην ἔθετο τὴν ψῆφον ὁ θεός, ὥσθ' ἡμᾶς τοῦ ζῆν ἀπηλλάχθαι μὴ μέλλοντας αὐτῷ χρῆσθαι κατὰ τρόπον. ⟨360⟩ μὴ γὰρ αὐτοῖς ὑμῖν ἀνάπτετε τὰς αἰτίας, μηδὲ χαρίζεσθε τοῖς Ῥωμαίοις ὅτι πάντας ἡμᾶς ὁ πρὸς αὐτοὺς πόλεμος διέφθειρεν. οὐ γὰρ ἐκείνων ἰσχύι ταῦτα συμβέβηκεν, ἀλλὰ κρείττων αἰτία γενομένη τὸ δοκεῖν ἐκείνοις νικᾶν παρέσχηκεν. ⟨361⟩ ποίοις γὰρ ὅπλοις Ῥωμαίων τεθνήκασιν οἱ Καισάρειαν Ἰουδαῖοι κατοικοῦντες; ⟨362⟩ ἀλλ' οὐδὲ μελλήσαντας αὐτοὺς ἐκείνων ἀφίστασθαι, μεταξὺ δὲ τὴν ἑβδόμην ἑορτάζοντας, τὸ πλῆθος τῶν Καισαρέων ἐπιδραμὸν μηδὲ χεῖρας ἀνταίροντας ἅμα γυναιξὶ καὶ τέκνοις κατέσφαξαν, οὐδ' αὐτοὺς Ῥωμαίους ἐντραπέντες, οἳ μόνους ἡμᾶς ἡγοῦντο πολεμίους τοὺς ἀφεστηκότας; ⟨363⟩

ἀλλὰ φήσει τις ὅτι Καισαρεῦσιν ἦν ἀεὶ διαφορὰ πρὸς τοὺς παρ᾽ αὐτοῖς, καὶ τοῦ καιροῦ λαβόμενοι τὸ παλαιὸν μῖσος ἀπεπλήρωσαν. ⟨364⟩ τί οὖν τοὺς ἐν Σκυθοπόλει φῶμεν; ἡμῖν γὰρ ἐκεῖνοι διὰ τοὺς Ἕλληνας πολεμεῖν ἐτόλμησαν, ἀλλ᾽ οὐ μετὰ τῶν συγγενῶν ἡμῶν Ῥωμαίους ἀμύνεσθαι. πολὺ τοίνυν ὤνησεν αὐτοὺς ἡ πρὸς ἐκείνους εὔνοια καὶ πίστις. ⟨365⟩ ὑπ᾽ αὐτῶν μέντοι πανοικεσίᾳ πικρῶς κατεφονεύθησαν, ταύτην τῆς συμμαχίας ἀμοιβὴν ἀπολαβόντες· ⟨366⟩ ἃ γὰρ ἐκείνους ὑφ᾽ ἡμῶν (παθεῖν) ἐκώλυσαν, ταῦθ᾽ ὑπέμειναν ὡς αὐτοὶ δρᾶσαι θελήσαντες. μακρὸν ἂν εἴη νῦν ἰδίᾳ περὶ ἑκάστων λέγειν. ⟨367⟩ ἴστε γὰρ ὅτι τῶν ἐν Συρίᾳ πόλεων οὐκ ἔστιν ἥτις τοὺς παρ᾽ αὐτῇ κατοικοῦντας Ἰουδαίους οὐκ ἀνῄρηκεν, ἡμῖν πλέον ἢ Ῥωμαίοι ὄντας πολεμίους· ⟨368⟩ ὅπου γε Δαμασκηνοὶ μηδὲ πρόφασιν εὔλογον πλάσαι δυνηθέντες φόνου μιαρωτάτου τὴν αὐτῶν πόλιν ἐνέπλησαν, ὀκτακισχιλίους πρὸς τοῖς μυρίοις Ἰουδαίους ἅμα γυναιξὶ καὶ γενεαῖς ἀποσφάξαντες. ⟨369⟩ τὸ δ᾽ ἐν Αἰγύπτῳ πλῆθος τῶν μετ᾽ αἰκίας ἀνῃρημένων ἓξ που μυριάδας ὑπερβαλεῖν ἐπυνθανόμεθα. κἀκεῖνοι μὲν ἴσως ἐπ᾽ ἀλλοτρίας γῆς οὐδὲν ἀντίπαλον εὑρόμενοι τοῖς πολεμίοις οὕτως ἀπέθανον, τοῖς δ᾽ ἐπὶ τῆς οἰκείας τὸν πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον ἀραμένοις ἅπασι τί τῶν ἐλπίδα νίκης ἐχυρὰν παρασχεῖν δυναμένων οὐχ ὑπῆρξε; ⟨370⟩ καὶ γὰρ ὅπλα καὶ τείχη καὶ φρουρίων δυσάλωτοι κατασκευαὶ καὶ φρόνημα πρὸς τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας κινδύνους ἄτρεστον πάντας πρὸς τὴν ἀπόστασιν ἐπέρρωσεν. ⟨371⟩ ἀλλὰ ταῦτα πρὸς βραχὺν χρόνον ἀρκέσαντα καὶ ταῖς ἐλπίσιν ἡμᾶς ἐπάραντα μειζόνων ἀρχὴ κακῶν ἀνεφάνη· πάντα γὰρ ἥλω καὶ πάντα τοῖς πολεμίοις ὑπέπεσεν,

ὥσπερ εἰς τὴν ἐκείνων εὐκλεεστέραν νίκην, οὐκ εἰς τὴν τῶν παρασκευασαμένων σωτηρίαν εὐτρεπισθέντα. ⟨372⟩ *καὶ τοὺς μὲν ἐν ταῖς μάχαις ἀποθνήσκοντας εὐδαιμονίζειν προσῆκον (ἀμυνόμενοι γὰρ καὶ τὴν ἐλευθερίαν οὐ προέμενοι τεθνήκασι), τὸ δὲ πλῆθος τῶν ὑπὸ Ῥωμαίοις γενομένων τίς οὐκ ἂν ἐλεήσειεν; ἢ τίς οὐκ ἂν ἐπειχθείη πρὸ τοῦ ταὐτὰ παθεῖν ἐκείνοις ἀποθανεῖν;* ⟨373⟩ *ὧν οἳ μὲν στρεβλούμενοι καὶ πυρὶ καὶ μάστιξιν αἰκιζόμενοι τεθνήκασιν, οἳ δ' ὑπὸ θηρίων ἡμίβρωτοι πρὸς δευτέραν αὐτοῖς τροφὴν ζῶντες ἐφυλάχθησαν, γέλωτα καὶ παιδιὰν τοῖς πολεμίοις παρασχόντες.* ⟨374⟩ *ἐκείνων μὲν οὖν ἀθλιωτάτους ὑποληπτέον τοὺς ἔτι ζῶντας, οἳ πολλάκις εὐχόμενοι τὸν θάνατον λαβεῖν οὐκ ἔχουσι·* ⟨375⟩ *ποῦ δ' ἡ μεγάλη πόλις ἡ τοῦ παντὸς Ἰουδαίων γένους μητρόπολις, ἡ τοσούτοις μὲν ἐρυμνὴ τειχῶν περιβόλοις, τοσαῦτα δ' αὐτῆς φρούρια καὶ μεγέθη πύργων προβεβλημένη, μόλις δὲ χωροῦσα τὰς εἰς τὸν πόλεμον παρασκευάς, τοσαύτας δὲ μυριάδας ἀνδρῶν ἔχουσα τῶν ὑπὲρ αὐτῆς μαχομένων;* ⟨376⟩ *ποῦ γέγονεν ἡμῖν ἡ τὸν θεὸν ἔχειν οἰκιστὴν πεπιστευμένη; πρόρριζος ἐκ βάθρων ἀνήρπασται, καὶ μόνον αὐτῆς μνημεῖον ὑπολέλειπται τὸ τῶν ἀνῃρημένων ἔτι τοῖς λειψάνοις ἐποικοῦν.* ⟨377⟩ *πρεσβῦται δὲ δύστηνοι τῇ σποδῷ τοῦ τεμένους παρακάθηνται, καὶ γυναῖκες ὀλίγαι πρὸς ὕβριν αἰσχίστην ὑπὸ τῶν πολεμίων τετηρημέναι.* ⟨378⟩ *ταῦτα τίς ἐν νῷ βαλλόμενος ἡμῶν καρτερήσει τὸν ἥλιον ὁρᾶν, κἂν δύνηται ζῆν ἀκινδύνως; τίς οὕτω τῆς πατρίδος ἐχθρός, ἢ τίς οὕτως ἄνανδρος καὶ φιλόψυχος, ὡς μὴ καὶ περὶ τοῦ μέχρι νῦν ζῆσαι μετανοεῖν;* ⟨379⟩ *ἀλλ' εἴθε πάντες ἐτεθνήκειμεν πρὶν τὴν ἱερὰν ἐκείνην πόλιν χερσὶν*

ἰδεῖν κατασκαπτομένην πολεμίων, πρὶν τὸν ναὸν τὸν ἅγιον οὕτως ἀνοσίως ἐξορωρυγμένον. ⟨380⟩ ἐπεὶ δ' ἡμᾶς οὐκ ἀγεννὴς ἐλπὶς ἐβουκόλησεν, ὡς τάχα που δυνήσεσθαι τοὺς πολεμίους ὑπὲρ αὐτῆς ἀμύνασθαι, φρούδη δὲ γέγονε νῦν καὶ μόνους ἡμᾶς ἐπὶ τῆς ἀνάγκης καταλέλοιπε, σπεύσωμεν καλῶς ἀποθανεῖν, ἐλεήσωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας, ἕως ἡμῖν ἔξεστι παρ' ἡμῶν αὐτῶν λαβεῖν τὸν ἔλεον. ⟨381⟩ ἐπὶ μὲν γὰρ θάνατον ἐγεννήθημεν καὶ τοὺς ἐξ αὑτῶν ἐγεννήσαμεν, καὶ τοῦτον οὐδὲ τοῖς εὐδαιμονοῦσιν ἔστι διαφυγεῖν· ⟨382⟩ ὕβρις δὲ καὶ δουλεία καὶ τὸ βλέπειν γυναῖκας εἰς αἰσχύνην ἀγομένας μετὰ τέκνων οὐκ ἔστιν ἀνθρώποις κακὸν ἐκ φύσεως ἀναγκαῖον, ἀλλὰ ταῦτα διὰ τὴν αὑτῶν δειλίαν ὑπομένουσιν οἱ παρὸν πρὸ αὐτῶν ἀποθανεῖν μὴ θελήσαντες. ⟨383⟩ ἡμεῖς δ' ἐπ' ἀνδρείᾳ μέγα φρονοῦντες Ῥωμαίων ἀπέστημεν, καὶ τὰ τελευταῖα νῦν ἐπὶ σωτηρίᾳ προκαλουμένων ἡμᾶς οὐχ ὑπηκούσαμεν. ⟨384⟩ τίνι τοίνυν οὐκ ἔστιν ὁ θυμὸς αὐτῶν πρόδηλος, εἰ ζώντων ἡμῶν κρατήσουσιν; ἄθλιοι μὲν οἱ νέοι τῆς ῥώμης τῶν σωμάτων εἰς πολλὰς αἰκίας ἀρκέσοντες, ἄθλιοι δ' οἱ παρηβηκότες, φέρειν τῆς ἡλικίας τὰς συμφορὰς οὐ δυναμένης. ⟨385⟩ ὄψεταί τις γυναῖκα πρὸς βίαν ἀγομένην, φωνῆς ἐπακούσεται τέκνου πατέρα βοῶντος χεῖρας δεδεμένος. ⟨386⟩ ἀλλ' ἕως εἰσὶν ἐλεύθεραι καὶ ξίφος ἔχουσι, καλὴν ὑπουργίαν ἡμῖν ὑπουργησάτωσαν. ἀδούλωτοι μὲν ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀποθάνωμεν, ἐλεύθεροι δὲ μετὰ τέκνων καὶ γυναικῶν τοῦ ζῆν συνεξέλθωμεν. ⟨387⟩ ταῦθ' ἡμᾶς οἱ νόμοι κελεύουσι, ταῦθ' ἡμᾶς γυναῖκες καὶ παῖδες ἱκετεύουσι. τούτων τὴν ἀνάγκην θεὸς ἀπέσταλκε, τούτων Ῥωμαῖοι τἀναντία θέλουσι, καὶ μή τις ἡμῶν πρὸ

τῆς ἁλώσεως ἀποθάνῃ δεδοίκασι. ⟨388⟩ *σπεύσωμεν οὖν ἀντὶ τῆς ἐλπιζομένης αὐτοῖς καθ' ἡμῶν ἀπολαύσεως ἔκπληξιν τοῦ θανάτου καὶ θαῦμα τῆς τόλμης καταλιπεῖν.'*

9 ⟨389⟩ *ἔτι βουλόμενον αὐτὸν παρακαλεῖν πάντες ὑπετέμνοντο καὶ πρὸς τὴν πρᾶξιν ἠπείγοντο, ἀνεπισχέτου τινὸς ὁρμῆς πεπληρωμένοι, καὶ δαιμονῶντες ἀπῇσαν, ἄλλος πρὸ ἄλλου φθάσαι γλιχόμενος, καὶ ταύτην ἐπίδειξιν εἶναι τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς εὐβουλίας νομίζοντες, τὸ μή τις ἐν ὑστάτοις γενόμενος ὀφθῆναι· τοσοῦτος αὐτοῖς γυναικῶν καὶ παιδίων καὶ τῆς αὑτῶν σφαγῆς ἔρως ἐνέπεσεν.* ⟨390⟩ *καὶ μὴν οὐδ' ὅπερ ἄν τις ᾠήθη τῇ πράξει προσιόντες ἠμβλύνθησαν, ἀλλ' ἀτενῆ τὴν γνώμην διεφύλαξαν οἵαν ἔσχον τῶν λόγων ἀκροώμενοι, τοῦ μὲν οἰκείου καὶ φιλοστόργου πάθους ἅπασι παραμένοντος, τοῦ λογισμοῦ δ' ὡς τὰ κράτιστα βεβουλευκότος τοῖς φιλτάτοις ἐπικρατοῦντος.* ⟨391⟩ *ὁμοῦ γὰρ ἠσπάζοντο γυναῖκας περιπτυσσόμενοι καὶ τέκνα προσηγκαλίζοντο, τοῖς ὑστάτοις φιλήμασιν ἐμφυόμενοι καὶ δακρύοντες,* ⟨392⟩ *ὁμοῦ δέ, καθάπερ ἀλλοτρίαις χερσὶν ὑπουργούμενοι, συνετέλουν τὸ βούλευμα, τὴν ἐπίνοιαν ὧν πείσονται κακῶν ὑπὸ τοῖς πολεμίοις γενόμενοι παραμύθιον τῆς ἐν τῷ κτείνειν ἀνάγκης ἔχοντες.* ⟨393⟩ *καὶ πέρας οὐδεὶς τηλικούτου τολμήματος ἥττων εὑρέθη, πάντες δὲ διὰ τῶν οἰκειοτάτων διεξῆλθον, ἄθλιοι τῆς ἀνάγκης, οἷς αὐτοχειρὶ γυναῖκας τὰς αὑτῶν καὶ τέκνα κτεῖναι κακῶν ἔδοξεν εἶναι τὸ κουφότατον.* ⟨394⟩ *οὔτε δὴ τοίνυν τὴν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις ὀδύνην ἔτι φέροντες, καὶ τοὺς ἀνῃρημένους νομίζοντες ἀδικεῖν κἂν βραχὺν αὐτοῖς ἔτι χρόνον ἐπιζήσωσι, ταχὺ μὲν τὴν κτῆσιν ἅπασαν εἰς*

ταὐτὸ σωρεύσαντες πῦρ εἰς αὐτὴν ἐνέβαλον, ⟨395⟩ κλήρῳ δ' ἐξ αὐτῶν ἑλόμενοι δέκα τοὺς ἁπάντων σφαγεῖς ἐσομένους, καὶ γυναικί τις αὑτὸν καὶ παισὶ κειμένοις παραστρώσας καὶ τὰς χεῖρας περιβαλών, παρεῖχον ἑτοίμους τὰς σφαγὰς τοῖς τὴν δύστηνον ὑπουργίαν ἐκτελοῦσιν. ⟨396⟩ οἳ δ' ἀτρέστως πάντας φονεύσαντες τὸν αὐτὸν ἐπ' ἀλλήλοις τοῦ κλήρου νόμον ὥρισαν, ἵν' ὁ λαχὼν τοὺς ἐννέα κτείνας ἑαυτὸν ἐπὶ πᾶσιν ἀνέλῃ. πάντες οὕτως ἐθάρρουν ἑαυτοῖς μήτ' εἰς τὸ δρᾶν μήτ' εἰς τὸ παθεῖν ἄλλος ἄλλου διαφέρειν. ⟨397⟩ καὶ τέλος οἳ μὲν τὰς σφαγὰς ὑπέθεσαν, ὁ δ' εἷς καὶ τελευταῖος τὸ πλῆθος τῶν κειμένων περιαθρήσας, μή πού τις ἔτι ἐν πολλῷ φόνῳ τῆς αὐτοῦ λείπεται χειρὸς δεόμενος, ὡς ἔγνω πάντας ἀνῃρημένους, πῦρ μὲν πολὺ τοῖς βασιλείοις ἐνίησιν, ἀθρόᾳ δὲ τῇ χειρὶ δι' αὑτοῦ πᾶν ἐλάσας τὸ ξίφος πλησίον τῶν οἰκείων κατέπεσε. ⟨398⟩ καὶ οἳ μὲν ἐτεθνήκεσαν ὑπειληφότες οὐδὲν ἔχον ψυχὴν ὑποχείριον ἐξ αὐτῶν Ῥωμαίοις καταλιπεῖν, ⟨399⟩ ἔλαθε δὲ γυνὴ πρεσβῦτις καὶ συγγενὴς ἑτέρα τις Ἐλεαζάρου, φρονήσει καὶ παιδείᾳ πλεῖστον γυναικῶν διαφέρουσα, καὶ πέντε παιδία τοῖς ὑπονόμοις, οἳ ποτὸν ἦγον ὕδωρ διὰ γῆς, ἐγκατακρυβῆναι τῶν ἄλλων πρὸς τῇ σφαγῇ τὰς διανοίας ἐχόντων, ⟨400⟩ οἳ τὸν ἀριθμὸν ἦσαν ἑξήκοντα πρὸς τοῖς ἐνακοσίοις, γυναικῶν ἅμα καὶ παίδων αὐτοῖς συναριθμουμένων. ⟨401⟩ καὶ τὸ μὲν πάθος ἐπράχθη πεντεκαιδεκάτῃ Ξανθικοῦ μηνός.

⟨402⟩ οἱ δὲ Ῥωμαῖοι μάχην ἔτι προσδοκῶντες, ὑπὸ 2
τὴν ἕω διασκευασάμενοι καὶ τὰς ἀπὸ τῶν χωμάτων ἐφόδους ταῖς ἐπιβάθραις γεφυρώσαντες, προσβολὴν ἐποιοῦντο. ⟨403⟩ βλέποντες δ' οὐδένα τῶν πολεμίων,

ἀλλὰ δεινὴν πανταχόθεν ἐρημίαν καὶ πῦρ ἔνδον καὶ σιωπήν, ἀπόρως εἶχον τὸ γεγονὸς συμβαλεῖν, καὶ τέλος ὡς εἰς ἄφεσιν βολῆς ἠλάλαξαν, εἴ τινα τῶν ἔνδον προκαλέσαιντο. ⟨404⟩ τῆς δὲ βοῆς αἴσθησις γίγνεται τοῖς γυναίοις, κἀκ τῶν ὑπονόμων ἀναδῦσαι τὸ πραχθέν, ὡς εἶχε, πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἐμήνυον, πάντα τῆς ἑτέρας ὡς ἐλέχθη τε καὶ τίνα τρόπον ἐπράχθη σαφῶς ἐκδιηγουμένης. ⟨405⟩ οὐ μὴν ῥᾳδίως αὐτῇ προσεῖχον τῷ μεγέθει τοῦ τολμήματος ἀπιστοῦντες, ἐπεχείρουν τε τὸ πῦρ σβεννύναι, καὶ ταχέως ὁδὸν δι' αὐτοῦ τεμόντες τῶν βασιλείων ἐντὸς ἐγένοντο. ⟨406⟩ καὶ τῷ πλήθει τῶν πεφονευμένων ἐπιτυχόντες οὐχ ὡς ἐπὶ πολεμίοις ἥσθησαν, τὴν δὲ γενναιότητα τοῦ βουλεύματος καὶ τὴν ἐν τοσούτοις ἄτρεπτον ἐπὶ τῶν ἔργων ἐθαύμασαν τοῦ θανάτου καταφρόνησιν.

10 ⟨407⟩ τοιαύτης δὲ τῆς ἁλώσεως γενομένης ἐπὶ μὲν τοῦ φρουρίου καταλείπει φυλακὴν ὁ στρατηγός, αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς δυνάμεως ἀπῆλθεν εἰς Καισάρειαν. ⟨408⟩ οὐδὲ γὰρ ὑπελείπετό τις τῶν κατὰ τὴν χώραν πολεμίων, ἀλλ' ἤδη πᾶσα διὰ μακροῦ τοῦ πολέμου κατέστραπτο, πολλοῖς καὶ τῶν ἀπωτάτω κατοικούντων αἴσθησιν καὶ κίνδυνον ταραχῆς παρασχόντος. ⟨409⟩ ἔτι δὲ καὶ περὶ Ἀλεξάνδρειαν τὴν ἐν Αἰγύπτῳ μετὰ ταῦτα συνέβη πολλοὺς Ἰουδαίων ἀποθανεῖν. ⟨410⟩ τοῖς γὰρ ἐκ τῆς στάσεως τῶν σικαρίων ἐκεῖ διαφυγεῖν δυνηθεῖσιν οὐκ ἀπέχρη τὸ σῴζεσθαι, πάλιν δὲ καινοτέροις ἐνεχείρουν πράγμασι, καὶ πολλοὺς τῶν ὑποδεξαμένων ἔπειθον τῆς ἐλευθερίας ἀντιποιεῖσθαι, καὶ Ῥωμαίους μὲν μηδὲν κρείττους αὐτῶν ὑπολαμβάνειν, θεὸν δὲ μόνον ἡγεῖσθαι δεσπότην. ⟨411⟩ ἐπεὶ δ' αὐτοῖς τῶν οὐκ ἀφανῶν τινες Ἰουδαίων ἀντέβαινον,

τοὺς μὲν ἀπέσφαξαν, τοῖς δ' ἄλλοις ἐνέκειντο πρὸς τὴν ἀπόστασιν παρακαλοῦντες. ⟨412⟩ ὁρῶντες δ' αὐτῶν τὴν ἀπόνοιαν οἱ πρωτεύοντες τῆς γερουσίας οὐκέτ' ἀσφαλὲς αὐτοῖς ἐνόμιζον περιορᾶν, ἀλλὰ πάντας ἀθροίσαντες εἰς ἐκκλησίαν τοὺς Ἰουδαίους ἤλεγχον τὴν ἀπόνοιαν τῶν σικαρίων, πάντων αἰτίους ἀποφαίνοντες ἐκείνους τῶν κακῶν· ⟨413⟩ καὶ νῦν ἔφασαν αὐτούς, ἐπείπερ οὐδὲ πεφευγότες τῆς σωτηρίας ἐλπίδα βεβαίαν ἔχουσι (γνωσθέντας γὰρ ὑπὸ Ῥωμαίων εὐθὺς ἀπολεῖσθαι), τῆς αὐτοῖς προσηκούσης συμφορᾶς ἀναπιμπλάναι τοὺς μηδενὸς τῶν ἁμαρτημάτων μετασχόντας. ⟨414⟩ φυλάξασθαι τοίνυν τὸν ἐξ αὐτῶν ὄλεθρον τὸ πλῆθος παρεκάλουν, καὶ περὶ αὐτῶν πρὸς Ῥωμαίους ἀπολογήσασθαι τῇ τούτων παραδόσει. ⟨415⟩ συνιδόντες οὖν τοῦ κινδύνου τὸ μέγεθος ἐπείσθησαν τοῖς λεγομένοις, καὶ μετὰ πολλῆς ὁρμῆς ἐπὶ τοὺς σικαρίους ᾄξαντες συνήρπαξον αὐτούς. ⟨416⟩ τῶν δ' ἑξακόσιοι μὲν εὐθὺς ἑάλωσαν, ὅσοι δ' εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ τὰς ἐκεῖ Θήβας διέφυγον, οὐκ εἰς μακρὰν συλληφθέντες ἐπανήχθησαν. ⟨417⟩ ἐφ' ὧν οὐκ ἔστιν ὃς οὐ τὴν καρτερίαν καὶ τὴν εἴτ' ἀπόνοιαν εἴτε τῆς γνώμης ἰσχὺν χρὴ λέγειν οὐ κατεπλάγη· ⟨418⟩ πάσης γὰρ ἐπ' αὐτοὺς βασάνου καὶ λύμης τῶν σωμάτων ἐπινοηθείσης ἐφ' ἓν τοῦτο μόνον, ὅπως αὐτῶν Καίσαρα δεσπότην ὁμολογήσωσιν, οὐδεὶς ἐνέδωκεν, οὐδ' ἐμέλλησεν εἰπεῖν, ἀλλὰ πάντες ὑπερτέραν τῆς ἀνάγκης τὴν αὑτῶν γνώμην διεφύλαξαν, ὥσπερ ἀναισθήτοις σώμασι, χαιρούσῃ μόνον οὐχὶ τῇ ψυχῇ τὰς βασάνους καὶ τὸ πῦρ δεχόμενοι. ⟨419⟩ μάλιστα δ' ἡ τῶν παίδων ἡλικία τοὺς θεωμένους ἐξέπληξεν· οὐδὲ γὰρ ἐκείνων τις ἐξενικήθη Καίσαρα δεσπότην ἐξονομάσαι. τοσοῦτον

ἄρα τῆς τῶν σωμάτων ἀσθενείας ἢ τῆς τόλμης ἰσχὺς ἐπεκράτει.

2 ⟨420⟩ *Λοῦπος τότε διῴκει τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ περὶ τοῦ κινήματος τούτου Καίσαρι κατὰ τάχος ἐπέστειλεν.* ⟨421⟩ *ὁ δὲ τῶν Ἰουδαίων τὴν ἀκατάπαυστον ὑφορώμενος νεωτεροποιίαν, καὶ δείσας μὴ πάλιν εἰς ἓν ἀθρόοι συλλεγῶσι καί τινας αὐτοῖς συνεπισπάσωνται, προσέταξε τῷ Λούπῳ τὸν ἐν τῇ Ὀνίου καλουμένῃ νεὼν καθελεῖν τῶν Ἰουδαίων.* ⟨422⟩ *ἢ δ' ἐστὶν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ διὰ τοιαύτην αἰτίαν ᾠκίσθη τε καὶ τὴν ἐπίκλησιν ἔλαβεν.* ⟨423⟩ *Ὀνίας Σίμωνος υἱός, εἷς τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις ἀρχιερέων, φεύγων Ἀντίοχον τὸν Συρίας βασιλέα πολεμοῦντα τοῖς Ἰουδαίοις ἧκεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, καὶ δεξαμένου Πτολεμαίου φιλοφρόνως αὐτὸν διὰ τὴν πρὸς Ἀντίοχον ἀπέχθειαν, ἔφη σύμμαχον αὐτῷ ποιήσειν τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος, εἰ πεισθείη τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις.* ⟨424⟩ *ποιήσειν δὲ τὰ δυνατὰ τοῦ βασιλέως ὁμολογήσαντος, ἠξίωσεν ἐπιτρέπειν αὐτῷ νεών τέ που τῆς Αἰγύπτου κατασκευάσασθαι καὶ τοῖς πατρίοις ἔθεσι θεραπεύειν τὸν θεόν·* ⟨425⟩ *οὕτω γὰρ Ἀντιόχῳ μὲν ἔτι μᾶλλον ἐκπολεμώσεσθαι τοὺς Ἰουδαίους, τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις νεὼν πεπορθηκότι, πρὸς αὐτὸν δ' εὐνοϊκωτέρως ἕξειν καὶ πολλοὺς ἐπ' ἀδείᾳ τῆς εὐσεβείας ὡς αὐτὸν συλλεγήσεσθαι.*

3 ⟨426⟩ *πεισθεὶς Πτολεμαῖος τοῖς λεγομένοις δίδωσιν αὐτῷ χώραν ἑκατὸν ἐπὶ τοῖς ὀγδοήκοντα σταδίους ἀπέχουσαν Μέμφεως. νομὸς δ' οὗτος Ἡλιοπολίτης καλεῖται,* ⟨427⟩ *ἔνθα φρούριον κατασκευασάμενος Ὀνίας τὸν μὲν ναὸν οὐχ ὅμοιον ᾠκοδόμησε τῷ ἐν Ἱεροσολύμοις, ἀλλὰ πύργῳ παραπλήσιον, λίθων μεγάλων εἰς ἑξήκοντα πήχεις ἀνεστηκότα,* ⟨428⟩ *τοῦ βωμοῦ δὲ τὴν*

κατασκευὴν πρὸς τὸν οἴκοι ἐξεμιμήσατο καὶ τοῖς ἀναθήμασιν ὁμοίως ἐκόσμησε, χωρὶς τῆς περὶ τὴν λυχνίαν κατασκευῆς· ⟨429⟩ οὐ γὰρ ἐποίησε λυχνίαν, αὐτὸν δὲ χαλκευσάμενος λύχνον χρυσοῦν ἐπιφαίνοντα σέλας χρυσῆς ἁλύσεως ἐξεκρέμασε. τὸ δὲ τέμενος πᾶν ὀπτῇ πλίνθῳ περιτετείχιστο, πύλας ἔχον λιθίνας. ⟨430⟩ ἀνῆκε δὲ καὶ χώραν πολλὴν ὁ βασιλεὺς εἰς χρημάτων πρόσοδον, ὅπως εἴη καὶ τοῖς ἱερεῦσιν ἀφθονία καὶ τῷ θεῷ πολλὰ τὰ πρὸς τὴν εὐσέβειαν. ⟨431⟩ οὐ μὴν Ὀνίας ἐξ ὑγιοῦς γνώμης ταῦτ' ἔπραττεν, ἀλλ' ἦν αὐτῷ φιλονικία πρὸς τοὺς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις Ἰουδαίους, ὀργὴν τῆς φυγῆς ἀπομνημονεύοντι· καὶ τοῦτο τὸ ἱερὸν ἐνόμιζε κατασκευάσας εἰς αὐτὸ περισπάσειν ἀπ' ἐκείνων τὸ πλῆθος. ⟨432⟩ ἐγεγόνει δέ τις καὶ παλαιὰ πρόρρησις ἔτεσί που πρόσθεν ἑξακοσίοις· Ἠσαΐας ὄνομα τῷ προαγορεύσαντι τοῦδε τοῦ ναοῦ τὴν ἐν Αἰγύπτῳ γενησομένην ὑπ' ἀνδρὸς Ἰουδαίου κατασκευήν.

⟨433⟩ τὸ μὲν οὖν ἱερὸν οὕτως ἐπεποίητο, Λοῦπος 4
δ' ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας ἡγεμών, τὰ παρὰ Καίσαρος λαβὼν γράμματα καὶ παραγενόμενος εἰς τὸ ἱερὸν καί τινα τῶν ἀναθημάτων ἐκφορήσας, τὸν ναὸν ἀπέκλεισε. ⟨434⟩ Λούπου δὲ μετὰ βραχὺ τελευτήσαντος Παυλῖνος διαδεξάμενος τὴν ἡγεμονίαν οὔτε τῶν ἀναθημάτων οὐδὲν κατέλιπε (πολλὰ γὰρ διηπείλησε τοῖς ἱερεῦσιν, εἰ μὴ πάντα προκομίσειαν) οὔτε προσιέναι τῷ τεμένει τοὺς θρησκεύειν βουλομένους ἐφῆκεν, ⟨435⟩ ἀλλ' ἀποκλείσας τὰς πύλας ἀπρόσιτον αὐτὸ παντελῶς ἐποίησεν, ὡς μηδ' ἴχνος ἔτι τῆς εἰς τὸν θεὸν θεραπείας ἐν τῷ τόπῳ καταλιπεῖν. ⟨436⟩ χρόνος ἦν εἰς τὴν ἀπόκλεισιν τοῦ ναοῦ γεγονὼς ἀπὸ τῆς κατασκευῆς ἔτη τρία καὶ τετταράκοντα καὶ τριακόσια.

11 ⟨437⟩ ἥψατο δὲ καὶ τῶν περὶ Κυρήνην πόλεων ἡ τῶν σικαρίων ἀπόνοια καθάπερ νόσος. ⟨438⟩ διαπεσὼν γὰρ εἰς αὐτὴν Ἰωνάθης, πονηρότατος ἄνθρωπος καὶ τὴν τέχνην ὑφάντης, οὐκ ὀλίγους τῶν ἀπόρων ἀνέπεισε προσέχειν αὐτῷ, καὶ προήγαγεν εἰς τὴν ἔρημον, σημεῖα καὶ φάσματα δείξειν ὑπισχνούμενος. ⟨439⟩ καὶ τοὺς μὲν ἄλλους ἐλάνθανε ταῦτα διαπραττόμενος καὶ φενακίζων, οἱ δὲ τοῖς ἀξιώμασι προύχοντες τῶν ἐπὶ τῆς Κυρήνης Ἰουδαίων τὴν ἔξοδον αὐτοῦ καὶ παρασκευὴν τῷ τῆς πενταπόλεως Λιβύης ἡγεμόνι Κατύλλῳ προσαγγέλλουσιν. ⟨440⟩ ὃ δ' ἱππέας τε καὶ πεζοὺς ἀποστείλας ῥᾳδίως ἐκράτησεν ἀόπλων. καὶ τὸ μὲν πλέον ἐν χερσὶν ἀπώλετο, τινὲς δὲ καὶ ζωγρηθέντες ἀνήχθησαν πρὸς τὸν Κάτυλλον. ⟨441⟩ ὁ δ' ἡγεμὼν τοῦ βουλεύματος Ἰωνάθης τότε μὲν διέφυγε, πολλῆς δὲ καὶ λίαν ἐπιμελοῦς ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν ζητήσεως γιγνομένης ἥλω, καὶ πρὸς τὸν ἡγεμόνα ἀναχθεὶς ἑαυτῷ μὲν ἐμηχανᾶτο τῆς τιμωρίας ἀπαλλαγήν, τῷ Κατύλλῳ δ' ἔδωκεν ἀφορμὴν ἀδικημάτων. ⟨442⟩ ὃ μὲν γὰρ τοὺς πλουσιωτάτους τῶν Ἰουδαίων ἔλεγε καταψευδόμενος διδασκάλους αὐτῷ τοῦ βουλεύματος

2 γεγονέναι· ⟨443⟩ προθύμως δὲ τὰς διαβολὰς ἐκεῖνος ἐξεδέχετο, καὶ τῷ πράγματι πολὺν ὄγκον περιετίθει, μεγάλα προστραγῳδῶν, ἵνα δὴ δόξειε καὶ αὐτὸς Ἰουδαϊκόν τινα πόλεμον κατωρθωκέναι. ⟨444⟩ τὸ δὲ δὴ τούτου χαλεπώτερον, πρὸς γὰρ τῷ πιστεύειν ῥᾳδίως ἔτι καὶ διδάσκαλος ἦν τῶν σικαρίων τῆς ψευδολογίας. κελεύσας γοῦν αὐτὸν ὀνομάσαι τινὰ τῶν Ἰουδαίων Ἀλέξανδρον, ⟨445⟩ ᾧ πάλαι προσκεκρουκὼς φανερὸν ἐξενηνόχει τὸ μῖσος, τήν τε γυναῖκα τὴν ἐκείνου Βερενίκην ταῖς αἰτίαις συνεμπλέξας, τούτους μὲν πρῶ-

*τον ἀνεῖλεν, ἐπὶ δ' αὐτοῖς ἅπαντας τοὺς εὐπορίᾳ χρη-
μάτων διαφέροντας ὁμοῦ τρισχιλίους ἐφόνευσεν ἄνδρας.
⟨446⟩ καὶ ταῦτα πράττειν ἐνόμιζεν ἀσφαλῶς, ὅτι τὰς
οὐσίας αὐτῶν εἰς τὰς τοῦ Καίσαρος προσόδους ἀνε-
λάμβανεν. ⟨447⟩ ὅπως δὲ μηδ' ἀλλαχοῦ τινες τῶν* 3
*Ἰουδαίων ἐλέγξωσιν αὐτοῦ τὴν ἀδικίαν, πορρωτέρω τὸ
ψεῦδος ἐξέτεινε, καὶ πείθει τὸν Ἰωνάθην καί τινας
τῶν ἅμ' ἐκείνῳ συνειλημμένων νεωτερισμοῦ κατηγο-
ρίαν ἐπιφέρειν τοῖς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τε καὶ Ῥώμῃ τῶν
Ἰουδαίων δοκιμωτάτοις. ⟨448⟩ τούτων εἷς τῶν ἐξ
ἐπιβουλῆς αἰτιαθέντων ἦν Ἰώσηπος ὁ ταῦτα συγγρα-
ψάμενος. ⟨449⟩ οὐ μὴν κατ' ἐλπίδα τῷ Κατύλλῳ τὸ
σκευώρημα προυχώρησεν. ἧκε μὲν γὰρ εἰς τὴν Ῥώμην
τοὺς περὶ τὸν Ἰωνάθην ἄγων δεδεμένους, καὶ πέρας
ᾤετο τῆς ἐξετάσεως εἶναι τὴν ἐπ' αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ
γενομένην ψευδολογίαν· ⟨450⟩ Οὐεσπασιανὸς δὲ τὸ
πρᾶγμα ὑποπτεύσας ἀναζητεῖ τὴν ἀλήθειαν, καὶ γνοὺς
ἄδικον τὴν αἰτίαν τοῖς ἀνδράσιν ἐπενηνεγμένην τοὺς
μὲν ἀφίησι τῶν ἐγκλημάτων Τίτου σπουδάσαντος, δί-
κην δ' ἐπέθηκεν Ἰωνάθῃ τὴν προσήκουσαν. ζῶν γὰρ
κατεκαύθη, πρότερον αἰκισθείς. ⟨451⟩ Κατύλλῳ δὲ* 4
*τότε μὲν ὑπῆρξε διὰ τὴν πρᾳότητα τῶν αὐτοκρατόρων
μηδὲν πλέον ὑπομεῖναι καταγνώσεως· οὐκ εἰς μακρὰν
δὲ νόσῳ καταληφθεὶς πολυτρόπῳ καὶ δυσιάτῳ χαλε-
πῶς ἀπήλλαττεν, οὐ τὸ σῶμα μόνον κολαζόμενος, ἀλλ'
ἦν ἡ τῆς ψυχῆς αὐτῷ νόσος βαρυτέρα. ⟨452⟩ δείμασι
γὰρ ἐξεταράττετο, καὶ συνεχῶς ἀνεβόα βλέπειν εἴδωλα
τῶν ὑπ' αὐτοῦ πεφονευμένων ἐφεστηκότα, καὶ κατέ-
χειν ἑαυτὸν οὐ δυνάμενος ἐξήλλετο τῆς εὐνῆς ὡς βα-
σάνων αὐτῷ καὶ πυρὸς προσφερομένων. ⟨453⟩ τοῦ
δὲ κακοῦ πολλὴν ἀεὶ τὴν ἐπίδοσιν λαμβάνοντος, καὶ*

τῶν ἐντέρων αὐτῷ κατὰ διάβρωσιν ἐκπεσόντων, οὕτως ἀπέθανεν, οὐδενὸς ἧττον ἑτέρου τῆς προνοίας τοῦ θεοῦ τεκμήριον γενόμενος ὅτι τοῖς πονηροῖς δίκην ἐπιτίθησιν.

⟨454⟩ ἐνταῦθα τῆς ἱστορίας ἡμῖν τὸ πέρας ἐστίν, ἣν ἐπηγγειλάμεθα μετὰ πάσης ἀκριβείας παραδώσειν τοῖς βουλομένοις μαθεῖν τίνα τρόπον οὗτος ὁ πόλεμος Ῥωμαίοις πρὸς Ἰουδαίους ἐπολεμήθη. ⟨455⟩ καὶ πῶς μὲν ἡρμήνευται, τοῖς ἀναγνωσομένοις κρίνειν ἀπολελείφθω, περὶ τῆς ἀληθείας δ' οὐκ ἂν ὀκνήσαιμι θαρρῶν λέγειν ὅτι μόνης ταύτης παρὰ πᾶσαν τὴν ἀναγραφὴν ἐστοχασάμην.

ΦΛΑΒΙΟΥ ΙΩΣΗΠΟΥ

ΠΕΡΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΟΣ ΙΟΥΔΑΙΩΝ

ΚΑΤΑ ΑΠΙΩΝΟΣ

ΛΟΓΟΣ ΠΡΟΤΕΡΟΣ.

⟨1⟩ *Ἱκανῶς μὲν ὑπολαμβάνω καὶ διὰ τῆς περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν συγγραφῆς, κράτιστε ἀνδρῶν Ἐπαφρόδιτε, τοῖς ἐντευξομένοις αὐτῇ πεποιηκέναι φανερὸν περὶ τοῦ γένους ἡμῶν τῶν Ἰουδαίων ὅτι καὶ παλαιότατόν ἐστι καὶ τὴν πρώτην ὑπόστασιν ἔσχεν ἰδίαν, καὶ πῶς τὴν χώραν ἣν νῦν ἔχομεν κατῴκισεν· (ἣν) πεντακισχιλίων ἐτῶν ἀριθμὸν ἱστορίαν περιέχουσαν ἐκ τῶν παρ' ἡμῖν ἱερῶν βίβλων διὰ τῆς Ἑλληνικῆς φωνῆς συνεγραψάμην.* ⟨2⟩ *ἐπεὶ δὲ συχνοὺς ὁρῶ ταῖς ὑπὸ δυσμενείας ὑπό τινων εἰρημέναις προσέχοντας βλασφημίαις, καὶ τοῖς περὶ τὴν ἀρχαιολογίαν ὑπ' ἐμοῦ γεγραμμένοις ἀπιστοῦντας, τεκμήριόν τε ποιουμένους τοῦ νεώτερον εἶναι τὸ γένος ἡμῶν τὸ μηδεμιᾶς παρὰ τοῖς ἐπιφανέσι τῶν Ἑλληνικῶν ἱστοριογράφων μνήμης ἠξιῶσθαι,* ⟨3⟩ *περὶ τούτων ἁπάντων ᾠήθην δεῖν γράψαι συντόμως, (καὶ) τῶν μὲν λοιδορούντων τὴν δυσμένειαν καὶ τὴν ἑκούσιον ἐλέγξαι ψευδολογίαν, τῶν δὲ τὴν ἄγνοιαν ἐπανορθώσασθαι, διδάξαι δὲ πάντας ὅσοι τἀληθὲς εἰδέναι βούλονται περὶ τῆς ἡμετέρας ἀρχαι-*

ότητος. ⟨4⟩ χρήσομαι δὲ τῶν μὲν ὑπ' ἐμοῦ λεγομένων μάρτυσι τοῖς ἀξιοπιστοτάτοις εἶναι περὶ πάσης ἀρχαιολογίας ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων κεκριμένοις· τοὺς δὲ βλασφήμως περὶ ἡμῶν καὶ ψευδῶς γεγραφότας αὐτοὺς δι' ἑαυτῶν ἐλεγχομένους παρέξω. ⟨5⟩ πειράσομαι δὲ καὶ τὰς αἰτίας ἀποδοῦναι δι' ἃς οὐ πολλοὶ τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἐν ταῖς ἱστορίαις Ἕλληνες ἐμνημονεύκασιν· ἔτι μέντοι καὶ τοὺς οὐ παραλιπόντας τὴν περὶ ἡμῶν ἱστορίαν ποιήσω φανεροὺς τοῖς μὴ γιγνώσκουσιν ἢ προσποιουμένοις ἀγνοεῖν.

2 *⟨6⟩ πρῶτον οὖν ἐπέρχεταί μοι πάνυ θαυμάζειν τοὺς οἰομένους δεῖν περὶ τῶν παλαιτάτων ἔργων μόνοις προσέχειν τοῖς Ἕλλησι καὶ παρὰ τούτων πυνθάνεσθαι τὴν ἀλήθειαν, ἡμῖν δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ἀπιστεῖν. πᾶν γὰρ ἐγὼ τοὐναντίον ὁρῶ συμβεβηκός, εἴ γε δεῖ μὴ ταῖς ματαίαις δόξαις ἐπακολουθεῖν ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τὸ δίκαιον τῶν πραγμάτων λαμβάνειν. ⟨7⟩ τὰ μὲν γὰρ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἅπαντα νέα καὶ χθὲς καὶ πρῴην, ὡς ἂν εἴποι τις, εὑρήσεις γεγονότα· λέγω δὲ τὰς κτίσεις τῶν πόλεων καὶ τὰ περὶ τὰς ἐπινοίας τῶν τεχνῶν καὶ τὰ περὶ τὰς τῶν νόμων ἀναγραφάς· πάντων δὲ νεωτάτη σχεδόν ἐστι παρ' αὐτοῖς ἡ περὶ τὸ συγγράφειν τὰς ἱστορίας ἐπιμέλεια. ⟨8⟩ τὰ μέντοι παρ' Αἰγυπτίοις τε καὶ Χαλδαίοις καὶ Φοίνιξιν (ἐῶ γὰρ νῦν ἡμᾶς ἐκείνοις συγκαταλέγειν) αὐτοὶ δήπουθεν ὁμολογοῦσιν ἀρχαιοτάτην τε καὶ μονιμωτάτην ἔχειν τῆς μνήμης τὴν παράδοσιν· ⟨9⟩ καὶ γὰρ τόπους ἅπαντες οἰκοῦσιν ἥκιστα ταῖς ἐκ τοῦ περιέχοντος φθοραῖς ὑποκειμένους, καὶ πολλὴν ἐποιήσαντο πρόνοιαν τοῦ μηδὲν ἄμνηστον τῶν παρ' αὐτοῖς πραττομένων παραλιπεῖν, ἀλλ' ἐν δημοσίαις ἀναγραφαῖς ὑπὸ τῶν*

σοφωτάτων ἀεὶ καθιεροῦσθαι. ⟨10⟩ τὸν δὲ περὶ τὴν Ἑλλάδα τόπον μυρίαι μὲν φθοραὶ κατέσχον, ἐξαλείφουσαι τὴν μνήμην τῶν γεγονότων· ἀεὶ δὲ καινοὺς καθιστάμενοι βίους τοῦ παντὸς ἐνόμιζον ἄρχειν ἕκαστοι τῶν ἀφ' ἑαυτῶν, ὀψὲ δὲ καὶ μόλις ἔγνωσαν φύσιν γραμμάτων. οἱ γοῦν ἀρχαιοτάτην αὐτῶν τὴν χρῆσιν εἶναι θέλοντες παρὰ Φοινίκων καὶ Κάδμου σεμνύνονται μαθεῖν. ⟨11⟩ οὐ μὴν οὐδ' ἀπ' ἐκείνου τοῦ χρόνου δύναιτό τις ἂν δεῖξαι σωζομένην ἀναγραφὴν οὔτ' ἐν ἱεροῖς οὔτ' ἐν δημοσίοις ἀναθήμασιν, ὅπου γε καὶ περὶ τῶν ἐπὶ Τροίαν τοσούτοις ἔτεσι στρατευσάντων ὕστερον πολλὴ γέγονεν ἀπορία τε καὶ ζήτησις, εἰ γράμμασιν ἐχρῶντο· καὶ τἀληθὲς ἐπικρατεῖ μᾶλλον περὶ τοῦ τὴν νῦν οὖσαν τῶν γραμμάτων χρῆσιν ἐκείνους ἀγνοεῖν. ⟨12⟩ ὅλως δὲ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν οὐδὲν ὁμολογούμενον εὑρίσκεται γράμμα τῆς Ὁμήρου ποιήσεως πρεσβύτερον. οὗτος δὲ καὶ τῶν Τρωϊκῶν ὕστερος φαίνεται γενόμενος· καί φασιν οὐδὲ τοῦτον ἐν γράμμασι τὴν αὑτοῦ ποίησιν καταλιπεῖν, ἀλλὰ διαμνημονευομένην ἐκ τῶν ᾀσμάτων ὕστερον συντεθῆναι, καὶ διὰ τοῦτο πολλὰς ἐν αὐτῇ σχεῖν τὰς διαφωνίας. ⟨13⟩ οἱ μέντοι τὰς ἱστορίας ἐπιχειρήσαντες συγγράφειν παρ' αὐτοῖς, λέγω δὲ τοὺς περὶ Κάδμον τε τὸν Μιλήσιον καὶ τὸν Ἀργεῖον Ἀκουσίλαον, καὶ μετὰ τοῦτον εἴ τινες ἄλλοι λέγονται γενέσθαι, βραχὺ τῆς Περσῶν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατείας τῷ χρόνῳ προὔλαβον. ⟨14⟩ ἀλλὰ μὴν καὶ τοὺς περὶ τῶν οὐρανίων τε καὶ θείων πρώτους παρ' Ἕλλησι φιλοσοφήσαντας, οἷον Φερεκύδην τε τὸν Σύριον καὶ Πυθαγόραν καὶ Θάλητα, πάντες συμφώνως ὁμολογοῦσιν Αἰγυπτίων καὶ Χαλδαίων γενομένους μαθητὰς ὀλίγα συγγράψαι· καὶ ταῦτα τοῖς

Ἕλλησιν εἶναι δοκεῖ πάντων ἀρχαιότατα, καὶ μόλις αὐτὰ πιστεύουσιν ὑπ᾽ ἐκείνων γεγράφθαι.

3 ⟨15⟩ πῶς οὖν οὐκ ἔστιν ἄλογον τετυφῶσθαι τοὺς Ἕλληνας ὡς μόνους ἐπισταμένους τἀρχαῖα καὶ τὴν ἀλήθειαν περὶ αὐτῶν ἀκριβῶς παραδιδόντας; ἢ τίς οὐ παρ᾽ αὐτῶν ἂν τῶν συγγραφέων μάθοι ῥᾳδίως ὅτι μηδὲν βεβαίως εἰδότες συνέγραφον, ἀλλ᾽ ὡς ἕκαστοι περὶ τῶν πραγμάτων εἴκαζον; τὸ πλέον γοῦν διὰ τῶν βιβλίων ἀλλήλους ἐλέγχουσι, καὶ τἀναντιώτατα περὶ τῶν αὐτῶν λέγειν οὐκ ὀκνοῦσι. ⟨16⟩ περίεργος δ᾽ ἂν εἴην ἐγὼ τοὺς ἐμοῦ μᾶλλον ἐπισταμένους διδάσκων ὅσα μὲν Ἑλλάνικος Ἀκουσιλάῳ περὶ τῶν γενεαλογιῶν διαπεφώνηκεν, ὅσα δὲ διορθοῦται τὸν Ἡσίοδον Ἀκουσίλαος, ἢ τίνα τρόπον Ἔφορος μὲν Ἑλλάνικον ἐν τοῖς πλείστοις ψευδόμενον ἐπιδείκνυσιν, Ἔφορον δὲ Τίμαιος, καὶ Τίμαιον οἱ μετ᾽ ἐκεῖνον γεγονότες, Ἡρόδοτον δὲ πάντες. ⟨17⟩ ἀλλ᾽ οὐδὲ περὶ τῶν Σικελικῶν τοῖς περὶ Ἀντίοχον καὶ Φίλιστον ἢ Καλλίαν Τίμαιος συμφωνεῖν ἠξίωσεν, οὐδ᾽ αὖ περὶ τῶν Ἀττικῶν οἱ τὰς Ἀτθίδας συγγεγραφότες ἢ περὶ τῶν Ἀργολικῶν οἱ τὰ περὶ Ἄργος ἱστοροῦντες ἀλλήλοις κατηκολουθήκασι. ⟨18⟩ καὶ τί δεῖ λέγειν περὶ τῶν κατὰ πόλεις καὶ βραχυτέρων, ὅπου γε περὶ τῆς Περσικῆς στρατείας καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πραχθέντων οἱ δοκιμώτατοι διαπεφωνήκασιν; πολλὰ δὲ καὶ Θουκυδίδης ὡς ψευδόμενος ὑπό τινων κατηγορεῖται, καίτοι δοκῶν ἀκριβέστατα τὴν καθ᾽ αὑτὸν ἱστορίαν συγγράφειν.

4 ⟨19⟩ αἰτίαι δὲ τῆς τοσαύτης διαφωνίας πολλαὶ μὲν ἴσως ἂν καὶ ἕτεραι τοῖς βουλομένοις ζητεῖν ἀναφανεῖεν, ἐγὼ δὲ δυσὶ ταῖς λεχθησομέναις τὴν μεγίστην ἰσχὺν ἀνατίθημι. καὶ προτέραν ἐρῶ τὴν κυριωτέραν εἶναί

μοι δοκοῦσαν. ⟨20⟩ τὸ γὰρ ἐξ ἀρχῆς μὴ σπουδασθῆναι παρὰ τοῖς Ἕλλησι δημοσίας γενέσθαι τὰς περὶ τῶν ἑκάστοτε πραττομένων ἀναγραφάς, τοῦτο μάλιστα δὴ καὶ τὴν πλάνην καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ψεύδεσθαι τοῖς μετὰ ταῦτα βουληθεῖσι περὶ τῶν παλαιῶν τι γράφειν παρέσχεν. ⟨21⟩ οὐ γὰρ μόνον παρὰ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν ἠμελήθη τὰ περὶ τὰς ἀναγραφάς, ἀλλ' οὐδὲ παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις, οὓς αὐτόχθονας εἶναι λέγουσι καὶ παιδείας ἐπιμελεῖς, οὐδὲν τοιοῦτον εὑρίσκεται γενόμενον, ἀλλὰ τῶν δημοσίων γραμμάτων ἀρχαιοτάτους εἶναί φασι τοὺς ὑπὸ Δράκοντος αὐτοῖς περὶ τῶν φονικῶν γραφέντας νόμους, ὀλίγῳ πρότερον τῆς Πεισιστράτου τυραννίδος ἀνθρώπου γεγονότος. ⟨22⟩ περὶ μὲν γὰρ Ἀρκάδων τί δεῖ λέγειν αὐχούντων ἀρχαιότητα; μόλις γὰρ οὗτοι καὶ μετὰ ταῦτα γράμμασιν ἐπαιδεύθησαν.

⟨23⟩ ἅτε δὴ τοίνυν οὐδεμιᾶς προκαταβεβλημένης 5
ἀναγραφῆς, ἣ καὶ τοὺς μαθεῖν βουλομένους διδάξειν ἔμελλε καὶ τοὺς ψευδομένους ἐλέγξειν, ἡ πολλὴ πρὸς ἀλλήλους ἐγένετο διαφωνία τοῖς συγγραφεῦσι. ⟨24⟩ δευτέραν δὲ πρὸς ταύτῃ θετέον ἐκείνην τὴν αἰτίαν. οἱ γὰρ ἐπὶ τὸ γράφειν ὁρμήσαντες οὐ περὶ τὴν ἀλήθειαν ἐσπούδασαν, καίτοι τοῦτο πρόχειρόν ἐστιν ἀεὶ τὸ ἐπάγγελμα, λόγων δὲ δύναμιν ἐπεδείκνυντο· ⟨25⟩ καὶ καθ' ὅντινα τρόπον ἐν τούτῳ παρευδοκιμήσειν τοὺς ἄλλους ὑπελάμβανον, κατὰ τοῦτον ἡρμόζοντο, τινὲς μὲν ἐπὶ τὸ μυθολογεῖν τρεπόμενοι, τινὲς δὲ πρὸς χάριν ἢ τὰς πόλεις ἢ τοὺς βασιλέας ἐπαινοῦντες. ἄλλοι δ' ἐπὶ τὸ κατηγορεῖν τῶν πράξεων ἢ τῶν γεγραφότων ἐχώρησαν, ἐνευδοκιμήσειν τούτῳ νομίζοντες. ⟨26⟩ ὅλως δὲ τὸ πάντων ἐναντιώτατον ἱστορίᾳ πράτ-

τοντες διατελοῦσι. τῆς μὲν γὰρ ἀληθοῦς ἐστι τεκμήριον ἱστορίας, εἰ περὶ τῶν αὐτῶν ἅπαντες ταὐτὰ καὶ λέγοιεν καὶ γράφοιεν· οἱ δ' εἰ ταὐτὰ γράψειαν ἑτέρως, οὕτως ἐνόμιζον αὐτοὶ φανεῖσθαι πάντων ἀληθέστατοι. ⟨27⟩ λόγων μὲν οὖν ἕνεκα καὶ τῆς ἐν τούτοις δεινότητος δεῖ παραχωρεῖν ἡμᾶς τοῖς συγγραφεῦσι τοῖς Ἑλληνικοῖς, οὐ μὴν καὶ τῆς περὶ τῶν ἀρχαίων ἀληθοῦς ἱστορίας, καὶ μάλιστά γε τῆς περὶ τῶν ἑκάστοις ἐπιχωρίων.

6 *⟨28⟩ ὅτι μὲν οὖν παρ' Αἰγυπτίοις τε καὶ Βαβυλωνίοις ἐκ μακροτάτων ἄνωθεν χρόνων τὴν περὶ τὰς ἀναγραφὰς ἐπιμέλειαν ὅπου μὲν οἱ ἱερεῖς ἦσαν ἐγκεχειρισμένοι καὶ περὶ ταύτας ἐφιλοσόφουν, Χαλδαῖοι δὲ παρὰ τοῖς Βαβυλωνίοις, καὶ ὅτι μάλιστα δὴ τῶν Ἕλλησιν ἐπιμιγνυμένων ἐχρήσαντο Φοίνικες γράμμασιν εἴς τε τὰς περὶ τὸν βίον οἰκονομίας καὶ πρὸς τὴν τῶν κοινῶν ἔργων παράδοσιν, ἐπειδὴ συγχωροῦσιν ἅπαντες, ἐάσειν μοι δοκῶ· ⟨29⟩ περὶ δὲ τῶν ἡμετέρων προγόνων, ὅτι τὴν αὐτήν (ἐῶ γὰρ λέγειν εἰ καὶ πλείω τῶν εἰρημένων) ἐποιήσαντο περὶ τὰς ἀναγραφὰς ἐπιμέλειαν, τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς προφήταις τοῦτο προστάξαντες, καὶ ὡς μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων πεφύλακται μετὰ πολλῆς ἀκριβείας, εἰ δὲ ⟨δεῖ⟩ θρασύτερον εἰπεῖν καὶ φυλαχθήσεται, πειράσομαι συντόμως διδάσκειν.*

7 *⟨30⟩ οὐ γὰρ μόνον ἐξ ἀρχῆς ἐπὶ τούτων τοὺς ἀρίστους καὶ τῇ θεραπείᾳ τοῦ θεοῦ προσεδρεύοντας κατέστησαν, ἀλλ' ὅπως τὸ γένος τῶν ἱερέων ἄμικτον καὶ καθαρὸν διαμενεῖ προυνόησαν. ⟨31⟩ δεῖ γὰρ τὸν μετέχοντα τῆς ἱερωσύνης ἐξ ὁμοεθνοῦς γυναικὸς παιδοποιεῖσθαι, καὶ μὴ πρὸς χρήματα μηδὲ τὰς ἄλλας*

ἀποβλέπειν τιμάς, ἀλλὰ τὸ γένος ἐξετάζειν ἐκ τῶν ἀρχείων λαμβάνοντα τὴν διαδοχὴν καὶ πολλοὺς παρεχόμενον μάρτυρας. ⟨32⟩ *καὶ ταῦτα πράττομεν οὐ μόνον ἐπ' αὐτῆς Ἰουδαίας, ἀλλ' ὅπου ποτὲ σύστημα τοῦ γένους ἐστὶν ἡμῶν, κἀκεῖ τἀκριβὲς ἀποσώζεται τοῖς ἱερεῦσι περὶ τοὺς γάμους·* ⟨33⟩ *λέγω δὲ τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Βαβυλῶνι, καὶ εἴ που τῆς ἄλλης οἰκουμένης τοῦ γένους τῶν ἱερέων εἰσί τινες διεσπαρμένοι. πέμπουσι γὰρ εἰς Ἱεροσόλυμα συγγράψαντες πατρόθεν τοὔνομα τῆς γημαμένης καὶ τῶν ἐπάνω προγόνων, καὶ τίνες οἱ μαρτυροῦντες.* ⟨34⟩ *πόλεμος δ' εἰ κατάσχοι, καθάπερ ἤδη γέγονε πολλάκις, Ἀντιόχου τε τοῦ Ἐπιφανοῦς εἰς τὴν χώραν ἐμβαλόντος καὶ Πομπηίου Μάγνου καὶ Κυιντιλίου Ὀάρου, μάλιστα δὲ καὶ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις,* ⟨35⟩ *οἱ περιλειπόμενοι τῶν ἱερέων καινὰ πάλιν ἐκ τῶν ἀρχαίων γραμμάτων συνίστανται, καὶ δοκιμάζουσι τὰς ὑπολειφθείσας γυναῖκας. οὐ γὰρ ἔτι τὰς αἰχμαλώτους γενομένας προσίενται, πολλάκις γεγονυῖαν αὐταῖς τὴν πρὸς ἀλλόφυλον κοινωνίαν ὑφορώμενοι.* ⟨36⟩ *τεκμήριον δὲ μέγιστον τῆς ἀκριβείας· οἱ γὰρ ἱερεῖς οἱ παρ' ἡμῖν ἀπὸ δισχιλίων ἐτῶν ὀνομαστοὶ παῖδες ἐκ πατρός εἰσιν ἐν ταῖς ἀναγραφαῖς. οἷς δὲ τῶν εἰρημένων ὁτιοῦν γένοιτο εἰς παράβασιν, ἀπηγόρευται μήτε τοῖς βωμοῖς παρίστασθαι μήτε μετέχειν τῆς ἄλλης ἁγιστείας.* ⟨37⟩ *εἰκότως οὖν, μᾶλλον δ' ἀναγκαίως, ἅτε μήτε τοῦ ὑπογράφειν αὐτεξουσίου πᾶσιν ὄντος μήτε τινὸς ἐν τοῖς γραφομένοις ἐνούσης διαφωνίας, ἀλλὰ μόνων τῶν προφητῶν τὰ μὲν ἀνωτάτω καὶ παλαίτατα κατὰ τὴν ἐπίπνοιαν τὴν ἀπὸ τοῦ θεοῦ μαθόντων, τὰ δὲ καθ' αὑτοὺς ὡς ἐγένετο σαφῶς συγγραφόντων.*

8 ⟨38⟩ οὐ γὰρ μυριάδες βιβλίων εἰσὶ παρ᾽ ἡμῖν ἀσυμφώνων καὶ μαχομένων, δύο δὲ μόνα πρὸς τοῖς εἴκοσι βιβλία, τοῦ παντὸς ἔχοντα χρόνου τὴν ἀναγραφήν, τὰ δικαίως πεπιστευμένα. ⟨39⟩ καὶ τούτων πέντε μέν ἐστι τὰ Μωυσέος, ἃ τούς τε νόμους περιέχει καὶ τὴν τῆς ἀνθρωπογονίας παράδοσιν μέχρι τῆς αὐτοῦ τελευτῆς. οὗτος ὁ χρόνος ἀπολείπει τρισχιλίων ὀλίγον ἐτῶν. ⟨40⟩ ἀπὸ δὲ τῆς Μωυσέος τελευτῆς μέχρι τῆς Ἀρταξέρξου τοῦ μετὰ Ξέρξην Περσῶν βασιλέως οἱ μετὰ Μωυσῆν προφῆται τὰ κατ᾽ αὐτοὺς πραχθέντα συνέγραψαν ἐν τρισὶ καὶ δέκα βιβλίοις. αἱ δὲ λοιπαὶ τέτταρες ὕμνους εἰς τὸν θεὸν καὶ τοῖς ἀνθρώποις ὑποθήκας τοῦ βίου περιέχουσιν. ⟨41⟩ ἀπὸ δὲ Ἀρταξέρξου μέχρι τοῦ καθ᾽ ἡμᾶς χρόνου γέγραπται μὲν ἕκαστα, πίστεως δὲ οὐχ ὁμοίας ἠξίωται τοῖς πρὸ αὐτῶν διὰ τὸ μὴ γενέσθαι τὴν τῶν προφητῶν ἀκριβῆ διαδοχήν. ⟨42⟩ δῆλον δ᾽ ἐστὶν ἔργῳ πῶς ἡμεῖς πρόσιμεν τοῖς ἰδίοις γράμμασι· τοσούτου γὰρ αἰῶνος ἤδη παρῳχηκότος οὔτε προσθεῖναί τις οὐδὲν οὔτ᾽ ἀφελεῖν αὐτῶν οὔτε μεταθεῖναι τετόλμηκεν. πᾶσι δὲ σύμφυτόν ἐστιν εὐθὺς ἐκ τῆς πρώτης γενέσεως Ἰουδαίοις τὸ νομίζειν αὐτὰ θεοῦ δόγματα, καὶ τούτοις ἐμμένειν, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν, εἰ δέοι, θνήσκειν ἡδέως. ⟨43⟩ ἤδη οὖν πολλοὶ πολλάκις ἑώρανται τῶν αἰχμαλώτων στρέβλας καὶ παντοίων θανάτων τρόπους ἐν θεάτροις ὑπομένοντες ἐπὶ τῷ μηδὲν ῥῆμα προέσθαι παρὰ τοὺς νόμους καὶ τὰς μετὰ τούτων ἀναγραφάς. ⟨44⟩ ὃ τίς ἂν ὑπομείνειεν Ἑλλήνων ὑπὲρ αὐτοῦ; ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ὑπὲρ τοῦ καὶ πάντα τὰ παρ᾽ αὐτοῖς ἀσφαλισθῆναι συγγράμματα τὴν τυχοῦσαν ὑποστήσεται βλάβην· ⟨45⟩ λόγους γὰρ αὐτὰ νομίζουσιν εἶναι κατὰ τὴν τῶν γραψάντων

βούλησιν ἐσχεδιασμένους. καὶ τοῦτο δικαίως καὶ περὶ τῶν παλαιτέρων φρονοῦσιν, ἐπειδὴ καὶ τῶν νῦν ἐνίους δρῶσι τολμῶντας περὶ τούτων συγγράφειν οἷς μήτ' αὐτοὶ παρεγένοντο μήτε πυθέσθαι παρὰ τῶν εἰδότων ἐφιλοτιμήθησαν. ⟨46⟩ *ἀμέλει καὶ περὶ τοῦ γενομένου νῦν ἡμῖν πολέμου τινὲς ἱστορίας ἐπιγράψαντες ἐξενηνόχασιν οὔτ' εἰς τοὺς τόπους παραβαλόντες οὔτε πλησίον τούτων πραττομένων προσελθόντες, ἀλλ' ἐκ παρακουσμάτων ὀλίγα συνθέντες τῷ τῆς ἱστορίας ὀνόματι λίαν ἀναιδῶς ἐνεπαροίνησαν.*

⟨47⟩ *ἐγὼ δὲ καὶ περὶ τοῦ πολέμου παντὸς καὶ* 9
περὶ τῶν ἐν αὐτῷ κατὰ μέρος γενομένων ἀληθῆ τὴν ἀναγραφὴν ἐποιησάμην, τοῖς πράγμασιν αὐτὸς ἅπασι παρατυχών. ⟨48⟩ *ἐστρατήγουν μὲν γὰρ τῶν παρ' ἡμῖν Γαλιλαίων ὀνομαζομένων, ἕως ἀντέχειν δυνατὸν ἦν, ἐγενόμην δὲ παρὰ Ῥωμαίοις συλληφθεὶς αἰχμάλωτος· καί με διὰ φυλακῆς Οὐεσπασιανὸς καὶ Τίτος ἔχοντες ἀεὶ προσεδρεύειν αὐτοῖς ἠνάγκασαν, τὸ μὲν πρῶτον δεδεμένον, αὖθις δὲ λυθεὶς συνεπέμφθην ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας Τίτῳ πρὸς τὴν Ἱεροσολύμων πολιορκίαν.* ⟨49⟩ *ἐν ᾧ χρόνῳ τῶν πραττομένων οὐκ ἔστιν ὃ τὴν ἐμὴν γνῶσιν διέφυγε· καὶ γὰρ τὰ κατὰ τὸ στρατόπεδον τὸ Ῥωμαίων ὁρῶν ἐπιμελῶς ἀνέγραφον, καὶ τὰ παρὰ τῶν αὐτομόλων ἀπαγγελλόμενα μόνος αὐτὸς συνίειν.* ⟨50⟩ *εἶτα σχολῆς ἐν τῇ Ῥώμῃ λαβόμενος πάσης μοι τῆς πραγματείας ἐν παρασκευῇ γεγενημένης, χρησάμενός τισι πρὸς τὴν Ἑλληνίδα φωνὴν συνεργοῖς, οὕτως ἐποιησάμην τῶν πράξεων τὴν παράδοσιν. τοσοῦτον δέ μοι περιῆν θάρσος τῆς ἀληθείας ὥστε πρώτους πάντων τοὺς αὐτοκράτορας τοῦ πολέμου γενομένους Οὐεσπασιανὸν καὶ Τίτον ἠξίωσα λαβεῖν μάρτυρας.* ⟨51⟩

πρώτοις γὰρ δέδωκα τὰ βιβλία, καὶ μετ' ἐκείνους πολλοῖς μὲν Ῥωμαίων τοῖς συμπεπολεμηκόσι, πολλοῖς δὲ τῶν ἡμετέρων ἐπίπρασκον, ἀνδράσι καὶ τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας μετεσχηκόσιν, ὧν ἐστιν Ἰούλιος Ἀρχέλαος, Ἡρώδης ὁ σεμνότατος, καὶ αὐτὸς ὁ θαυμασιώτατος βασιλεὺς Ἀγρίππας. ⟨52⟩ οὗτοι μὲν οὖν ἅπαντες ἐμαρτύρησαν ὅτι τῆς ἀληθείας προύστην ἐπιμελῶς, οὐκ ἂν ὑποστειλάμενοι καὶ σιωπήσαντες, εἴ τι κατ' ἄγνοιαν ἢ χαριζόμενος μετέθηκα τῶν γεγονότων ἢ παρέλιπον·
10 *⟨53⟩ φαῦλοι δέ τινες ἄνθρωποι διαβάλλειν μου τὴν ἱστορίαν ἐπικεχειρήκασιν, ὥσπερ ἐν σχολῇ μειρακίων γύμνασμα προκεῖσθαι νομίζοντες κατηγορίας παραδόξου καὶ διαβολῆς, δέον ἐκεῖνο γιγνώσκειν, ὅτι δεῖ τὸν ἄλλοις παράδοσιν πράξεων ἀληθινῶν ὑπισχνούμενον αὐτὸν ἐπίστασθαι ταύτας πρότερον ἀκριβῶς, ἢ παρηκολουθηκότα τοῖς γεγονόσιν ἢ παρὰ τῶν εἰδότων πυνθανόμενον· ⟨54⟩ ὅπερ ἐγὼ μάλιστα περὶ ἀμφοτέρας νομίζω πεποιηκέναι τὰς πραγματείας. τὴν μὲν γὰρ ἀρχαιολογίαν, ὥσπερ ἔφην, ἐκ τῶν ἱερῶν γραμμάτων μεθηρμήνευκα, γεγονὼς ἱερεὺς ἐκ γένους καὶ μετεσχηκὼς τῆς φιλοσοφίας τῆς ἐν ἐκείνοις τοῖς γράμμασι· ⟨55⟩ τοῦ δὲ πολέμου τὴν ἱστορίαν ἔγραψα πολλῶν μὲν αὐτουργὸς πράξεων, πλείστων δ' αὐτόπτης γενόμενος, ὅλως δὲ τῶν λεχθέντων ἢ πραχθέντων οὐδ' ὁτιοῦν ἀγνοήσας. ⟨56⟩ πῶς οὖν οὐκ ἂν θρασεῖς τις ἡγήσαιτο τοὺς ἀνταγωνίζεσθαί μοι περὶ τῆς ἀληθείας ἐπικεχειρηκότας; οἳ κἂν τοῖς τῶν αὐτοκρατόρων ὑπομνήμασιν ἐντυχεῖν λέγωσιν, ἀλλ' οὔ γε καὶ τοῖς ἡμετέροις τῶν ἀντιπολεμούντων πράγμασι παρέτυχον.*

11 *⟨57⟩ περὶ μὲν οὖν τούτων ἀναγκαίαν ἐποιησάμην τὴν παρέκβασιν, ἐπισημήνασθαι βουλόμενος τῶν ἐπαγ-*

γελλομένων τὰς ἱστορίας συγγράφειν τὴν εὐχέρειαν· ⟨58⟩ ἱκανῶς δὲ φανερόν, ὡς οἶμαι, πεποιηκὼς ὅτι πάτριός ἐστιν ἡ περὶ τῶν παλαιῶν ἀναγραφὴ τοῖς βαρβάροις μᾶλλον ἢ τοῖς Ἕλλησιν, βούλομαι μικρὰ πρότερον διαλεχθῆναι πρὸς τοὺς ἐπιχειροῦντας νέαν ἡμῶν ἀποφαίνειν τὴν κατάστασιν ἐκ τοῦ μηδὲν περὶ ἡμῶν, ὥς φασιν ἐκεῖνοι, λελέχθαι παρὰ τοῖς Ἑλληνικοῖς συγγραφεῦσιν· ⟨59⟩ εἶτα δὲ τὰς μαρτυρίας τῆς ἀρχαιότητος ἐκ τῶν παρ' ἄλλοις γραμμάτων παρέξω, καὶ τοὺς βεβλασφημηκότας ἡμῶν τὸ γένος ἀποδείξω λίαν ἀλόγως βλασφημοῦντας.

12 *⟨60⟩ ἡμεῖς τοίνυν οὔτε χώραν οἰκοῦμεν παράλιον οὔτ' ἐμπορίαις χαίρομεν, οὐδὲ ταῖς πρὸς ἄλλους διὰ τούτων ἐπιμιξίαις· ἀλλ' εἰσὶ μὲν ἡμῶν αἱ πόλεις μακρὰν ἀπὸ θαλάττης ἀπῳκισμέναι, χώραν δ' ἀγαθὴν νεμόμενοι ταύτην ἐκπονοῦμεν, μάλιστα δὲ πάντων περὶ παιδοτροφίαν φιλοκαλοῦντες, καὶ τὸ φυλάττειν τοὺς νόμους καὶ τὴν κατὰ τούτους παραδεδομένην εὐσέβειαν ἔργον ἀναγκαιότατον παντὸς τοῦ βίου πεποιημένοι. ⟨61⟩ προσούσης τοίνυν τοῖς εἰρημένοις καὶ τῆς περὶ τὸν βίον ἡμῶν ἰδιότητος, οὐδὲν ἦν ἐν τοῖς παλαιοῖς χρόνοις τὸ ποιοῦν πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἡμῖν ἐπιμιξίαν, ὥσπερ Αἰγυπτίοις μὲν τὰ παρ' αὐτῶν ἐξαγόμενα καὶ πρὸς αὐτοὺς εἰσαγόμενα, τοῖς δὲ τὴν παράλιον τῆς Φοινίκης κατοικοῦσιν ἡ περὶ τὰς καπηλείας καὶ τὰς ἐμπορίας σπουδὴ διὰ τὸ φιλοχρηματεῖν. ⟨62⟩ οὐ μὴν οὐδὲ πρὸς λῃστείας ὥσπερ ἄλλοι τινὲς ἢ τὸ πλέον ἔχειν ἀξιοῦν πολεμοῦντες ἐτράπησαν ἡμῶν οἱ πατέρες, καίτοι πολλὰς τῆς χώρας ἐχούσης μυριάδας ἀνδρῶν οὐκ ἀτόλμων. ⟨63⟩ διὰ τοῦτο Φοίνικες μὲν αὐτοὶ κατ' ἐμπορίαν τοῖς Ἕλλησιν ἐπεισπλέοντες εὐθὺς*

ἐγνώσθησαν, καὶ δι' ἐκείνων Αἰγύπτιοι, καὶ πάντες ἀφ' ὧν τὸν φόρτον εἰς τοὺς Ἕλληνας διεκόμιζον, μεγάλα πελάγη διαίροντες. ⟨64⟩ Μῆδοι δὲ μετὰ ταῦτα καὶ Πέρσαι φανεροὶ κατέστησαν τῆς Ἀσίας ἐπάρξαντες, οἳ δὲ καὶ μέχρι τῆς ἑτέρας ἠπείρου Πέρσαι στρατεύσαντες· Θρᾷκες δὲ διὰ γειτονίαν, καὶ τὸ Σκυθικὸν ὑπὸ τῶν εἰς τὸν Πόντον ἐγνώσθη πλεόντων. ⟨65⟩ ὅλως γὰρ ἅπαντες οἱ παρὰ τὴν θάλατταν καὶ τὴν πρὸς ταῖς ἀνατολαῖς καὶ πρὸς τὴν ἑσπέριον κατοικοῦντες τοῖς συγγράφειν τι βουλομένοις γνωριμώτεροι κατέστησαν, οἱ δὲ ταύτης ἀνωτέρω τὰς οἰκήσεις ἔχοντες ἐπὶ πλεῖστον ἠγνοήθησαν. ⟨66⟩ καὶ τοῦτο φαίνεται καὶ περὶ τὴν Εὐρώπην συμβεβηκός, ὅπου γε τῆς Ῥωμαίων πόλεως, τοιαύτην ἐκ μακροῦ δύναμιν κεκτημένης καὶ τοιαύτας πράξεις κατορθούσης πολεμικάς, οὔθ' Ἡρόδοτος οὔτε Θουκυδίδης οὔτε τῶν ἅμα τούτοις γενομένων οὐδὲ εἷς ἐμνημόνευκεν, ἀλλ' ὀψέ ποτε καὶ μόλις αὐτῶν εἰς τοὺς Ἕλληνας ἡ γνῶσις διεξῆλθεν. ⟨67⟩ περὶ μὲν γὰρ Γαλατῶν τε καὶ Ἰβήρων οὕτως ἠγνόησαν οἱ δοκοῦντες ἀκριβέστατοι συγγραφεῖς, ὧν ἐστιν Ἔφορος, ὥστε πόλιν οἴεται μίαν εἶναι τοὺς Ἴβηρας τοὺς τοσοῦτο μέρος τῆς ἑσπερίου γῆς κατοικοῦντας· καὶ τὰ μήτε γενόμενα παρ' αὐτοῖς ἔθη μήτε λεγόμενα γράφειν, ὡς ἐκείνων αὐτοῖς χρωμένων, ἐτόλμησαν. ⟨68⟩ αἴτιον δὲ τοῦ μὲν μὴ γινώσκειν τἀληθὲς τὸ λίαν ἀνεπίμικτον, τοῦ δὲ γράφειν ψευδῆ τὸ βούλεσθαι δοκεῖν τι πλέον τῶν ἄλλων ἱστορεῖν. πῶς οὖν ἔτι θαυμάζειν προσῆκεν εἰ μηδὲ τὸ ἡμέτερον ἔθνος πολλοῖς ἐγιγνώσκετο, μηδὲ τῆς ἐν τοῖς συγγράμμασι μνήμης ἀφορμὴν παρέσχεν, οὕτω μὲν ἀπῳκισμένον τῆς θαλάττης, οὕτω δὲ βιοτεύειν προῃρημένον; |

⟨69⟩ φέρε τοίνυν ἡμᾶς ἀξιοῦν τεκμηρίῳ χρήσα- 13
σθαι περὶ τῶν Ἑλλήνων, ὅτι μὴ παλαιόν ἐστιν αὐτῶν τὸ γένος, τῷ μηδὲν ἐν ταῖς ἡμετέραις ἀναγραφαῖς περὶ αὐτῶν εἰρῆσθαι, ἆρ' οὐχὶ πάντως ἂν κατεγέλων, αὐτάς, οἶμαι, τὰς ὑπ' ἐμοῦ νῦν εἰρημένας κομίζοντες αἰτίας, καὶ μάρτυρας ἂν τοὺς πλησιοχώρους παρείχοντο τῆς αὐτῶν ἀρχαιότητος; κἀγὼ τοίνυν πειράσομαι τοῦτο ποιεῖν. /⟨70⟩ Αἰγυπτίοις γὰρ καὶ Φοίνιξι μάλιστα δὴ χρήσομαι μάρτυσιν, οὐκ ἄν τινος ὡς ψευδῆ τὴν μαρτυρίαν διαβάλλειν δυνηθέντος· φαίνονται γὰρ καὶ δὴ μάλιστα πρὸς ἡμᾶς δυσμενῶς διατεθέντες κοινῇ μὲν ἅπαντες Αἰγύπτιοι, Φοινίκων δὲ Τύριοι. ⟨71⟩ περὶ μέντοι Χαλδαίων οὐκέτι δυναίμην ἂν ταὐτὸ τοῦτο λέγειν, ἐπεὶ καὶ τοῦ γένους ἡμῶν ἀρχηγοὶ καθεστήκασι καὶ διὰ τὴν συγγένειαν ἐν ταῖς αὐτῶν ἀναγραφαῖς Ἰουδαίων μνημονεύουσιν. ⟨72⟩ ὅταν δὲ τὰς περὶ τούτων πίστεις παράσχω, τότε καὶ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων ἀποφανῶ τοὺς μνήμην Ἰουδαίων πεποιηκότας, ἵνα μηδὲ ταύτην ἔτι τὴν πρόφασιν οἱ βασκαίνοντες ἔχωσι τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀντιλογίας.

⟨73⟩ ἄρξομαι δὴ πρῶτον ἀπὸ τῶν παρ' Αἰγυπτίοις 14
γραμμάτων. αὐτὰ μὲν οὖν οὐχ οἷόν τε παρατίθεσθαι τἀκείνων· Μανεθὼν δ' ἦν τὸ γένος ἀνὴρ Αἰγύπτιος, τῆς Ἑλληνικῆς μετεσχηκὼς παιδείας, ὡς δῆλός ἐστι· γέγραφε γὰρ Ἑλλάδι φωνῇ τὴν πάτριον ἱστορίαν, ἔκ τε τῶν ἱερῶν, ὥς φησιν αὐτός, μεταφράσας καὶ πολλὰ τὸν Ἡρόδοτον ἐλέγχει τῶν Αἰγυπτιακῶν ὑπ' ἀγνοίας ἐψευσμένον. ⟨74⟩ οὗτος δὴ τοίνυν ὁ Μανεθὼν ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Αἰγυπτιακῶν ταῦτα περὶ ἡμῶν γράφει· παραθήσομαι δὲ τὴν λέξιν αὐτοῦ, καθάπερ αὐτὸν ἐκεῖνον παραγαγὼν μάρτυρα. ⟨75⟩ 'ἐγένετο βασιλεὺς

ἡμῖν, Τίμαος ὄνομα. ἐπὶ τούτου οὐκ οἶδ' ὅπως ὁ θεὸς ἀντέπνευσεν, καὶ παραδόξως ἐκ τῶν πρὸς ἀνατολὴν μερῶν ἄνθρωποι τὸ γένος ἄσημοι καταθαρρήσαντες ἐπὶ τὴν χώραν ἐστράτευσαν, καὶ ῥαδίως ἀμαχητὶ ταύτην κατὰ κράτος εἷλον, ⟨76⟩ καὶ τοὺς ἡγεμονεύσαντας ἐν αὐτῇ χειρωσάμενοι τὸ λοιπὸν τάς τε πόλεις ὠμῶς ἐνέπρησαν καὶ τὰ ἱερὰ τῶν θεῶν κατέσκαψαν, πᾶσι δὲ τοῖς ἐπιχωρίοις ἐχθρότατά πως ἐχρήσαντο, τοὺς μὲν σφάζοντες, τῶν δὲ καὶ τὰ τέκνα καὶ γυναῖκας εἰς δουλείαν ἄγοντες. ⟨77⟩ πέρας δὲ καὶ βασιλέα ἕνα ἐξ αὐτῶν ἐποίησαν, ᾧ ὄνομα ἦν Σάλατις. καὶ οὗτος ἐν τῇ Μέμφιδι κατεγίνετο, τήν τε ἄνω καὶ κάτω χώραν δασμολογῶν, καὶ φρουρὰν ἐν τοῖς ἐπιτηδειοτάτοις καταλείπων τόποις. μάλιστα δὲ καὶ τὰ πρὸς ἀνατολὴν ἠσφαλίσατο μέρη, προορώμενος Ἀσσυρίων ποτὲ μεῖζον ἰσχυόντων ἐσομένην ἐπιθυμίᾳ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἔφοδον. ⟨78⟩ εὑρὼν δὲ ἐν νομῷ τῷ Σεθροΐτῃ πόλιν ἐπικαιροτάτην, κειμένην μὲν πρὸς ἀνατολὴν τοῦ Βουβαστίτου ποταμοῦ, καλουμένην δ' ἀπό τινος ἀρχαίας θεολογίας Αὔαριν, ταύτην ἔκτισέ τε καὶ τοῖς τείχεσιν ὀχυρωτάτην ἐποίησεν, ἐνοικίσας αὐτῇ καὶ πλῆθος ὁπλιτῶν εἰς εἴκοσι καὶ τέσσαρας μυριάδας ἀνδρῶν προφυλακήν. ⟨79⟩ ἐνθάδε κατὰ θέρειαν ἤρχετο, τὰ μὲν σιτομετρῶν καὶ μισθοφορίαν παρεχόμενος, τὰ δὲ καὶ ταῖς ἐξοπλισίαις πρὸς φόβον τῶν ἔξωθεν ἐπιμελῶς γυμνάζων. ἄρξας δ' ἐννεακαίδεκ' ἔτη τὸν βίον ἐτελεύτησεν. ⟨80⟩ μετὰ τοῦτον δ' ἕτερος ἐβασίλευσε τέσσαρα καὶ τεσσαράκοντα ἔτη, καλούμενος Βηών. μεθ' ὃν ἄλλος Ἀπαχνὰς ἓξ καὶ τριάκοντα ἔτη καὶ μῆνας ἑπτά, ἔπειτα δὲ καὶ Ἄπωφις ἓν καὶ ἑξήκοντα, καὶ Ἰανίας πεντήκοντα καὶ μῆνα ἕνα, ⟨81⟩ ἐπὶ πᾶσι δὲ καὶ

Ἄσσις ἐννέα καὶ τεσσαράκοντα καὶ μῆνας δύο. καὶ οὗτοι μὲν ἓξ ἐν αὐτοῖς ἐγενήθησαν πρῶτοι ἄρχοντες, ποθοῦντες ἀεὶ καὶ μᾶλλον τῆς Αἰγύπτου ἐξᾶραι τὴν ῥίζαν. ⟨82⟩ ἐκαλεῖτο δὲ τὸ σύμπαν αὐτῶν ἔθνος Ὑκσως, τοῦτο δέ ἐστι βασιλεῖς ποιμένες· τὸ γὰρ ὑκ καθ' ἱερὰν γλῶσσαν βασιλέα σημαίνει, τὸ δὲ σὼς ποιμήν ἐστι καὶ ποιμένες κατὰ τὴν κοινὴν διάλεκτον, καὶ οὕτω συντιθέμενον γίνεται Ὑκσως. τινὲς δὲ λέγουσιν αὐτοὺς Ἄραβας εἶναι.' ⟨83⟩ ἐν δ' ἄλλῳ ἀντιγράφῳ οὐ βασιλεῖς σημαίνεσθαι διὰ τῆς τοῦ ὑκ προσηγορίας, ἀλλὰ τοὐναντίον αἰχμαλώτους δηλοῦσθαι ποιμένας· τὸ γὰρ ὑκ πάλιν αἰγυπτιστὶ καὶ τὸ ἂκ δασυνόμενον αἰχμαλώτους ῥητῶς μηνύειν. καὶ τοῦτο μᾶλλον πιθανώτερόν μοι φαίνεται καὶ παλαιᾶς ἱστορίας ἐχόμενον. ⟨84⟩ τούτους δὲ τοὺς προκατωνομασμένους βασιλέας καὶ τοὺς τῶν ποιμένων καλουμένων καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν γενομένους κρατῆσαι τῆς Αἰγύπτου φησὶν ἔτη πρὸς τοῖς πεντακοσίοις ἕνδεκα. ⟨85⟩ μετὰ ταῦτα δὲ τῶν ἐκ τῆς Θηβαΐδος καὶ τῆς ἄλλης Αἰγύπτου βασιλέων γενέσθαι φησὶν ἐπὶ τοὺς ποιμένας ἐπανάστασιν, καὶ πόλεμον αὐτοῖς συρραγῆναι μέγαν καὶ πολυχρόνιον. ⟨86⟩ ἐπὶ δὲ βασιλέως ᾧ ὄνομα εἶναι Ἀλισφραγμούθωσις, ἡττωμένους φησὶ τοὺς ποιμένας ἐκ μὲν τῆς ἄλλης Αἰγύπτου πάσης ἐκπεσεῖν, κατακλεισθῆναι δ' εἰς τόπον ἀρουρῶν ἔχοντα μυρίων τὴν περίμετρον· Αὔαριν ὄνομα τῷ τόπῳ. ⟨87⟩ τοῦτόν φησιν ὁ Μανεθὼν ἅπαντα τείχει τε μεγάλῳ καὶ ἰσχυρῷ περιβαλεῖν τοὺς ποιμένας, ὅπως τήν τε κτῆσιν ἅπασαν ἔχωσιν ἐν ὀχυρῷ καὶ τὴν λείαν τὴν ἑαυτῶν. ⟨88⟩ τὸν δὲ Ἀλισφραγμουθωσέως υἱὸν Θούμμωσιν ἐπιχειρῆσαι μὲν αὐτοὺς διὰ πολιορκίας ἑλεῖν κατὰ κράτος, ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα

μυριάσι προσεδρεύσαντα τοῖς τείχεσιν· ἐπεὶ δὲ τῆς πολιορκίας ἀπέγνω, ποιήσασθαι συμβάσεις, ἵνα τὴν Αἴγυπτον ἐκλιπόντες ὅποι βούλονται πάντες ἀβλαβεῖς ἀπέλθωσι. ⟨89⟩ *τοὺς δὲ ἐπὶ ταῖς ὁμολογίαις πανοικησίᾳ μετὰ τῶν κτήσεων, οὐκ ἐλάττους μυριάδων ὄντας εἴκοσι τεσσάρων, ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου τὴν ἔρημον εἰς Συρίαν διοδοιπορῆσαι,* ⟨90⟩ *φοβουμένους δὲ τὴν Ἀσσυρίων δυναστείαν (τότε γὰρ ἐκείνους τῆς Ἀσίας κρατεῖν), ἐν τῇ νῦν Ἰουδαίᾳ καλουμένῃ πόλιν οἰκοδομησαμένους τοσαύταις μυριάσιν ἀνθρώπων ἀρκέσουσαν, Ἱεροσόλυμα ταύτην ὀνομάσαι.* ⟨91⟩ *ἐν ἄλλῃ δέ τινι βίβλῳ τῶν Αἰγυπτιακῶν Μανεθὼν τοῦτό φησι τὸ ἔθνος τοὺς καλουμένους ποιμένας αἰχμαλώτους ἐν ταῖς ἱεραῖς αὐτῶν βίβλοις γεγράφθαι, λέγων ὀρθῶς. καὶ γὰρ τοῖς ἀνωτάτω προγόνοις ἡμῶν τὸ ποιμαίνειν πάτριον ἦν, καὶ νομαδικὸν ἔχοντες τὸν βίον οὕτως ἐκαλοῦντο ποιμένες.* ⟨92⟩ *αἰχμάλωτοί τε πάλιν οὐκ ἀλόγως ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ἀνεγράφησαν, ἐπειδήπερ ὁ πρόγονος ἡμῶν Ἰώσηπος ἑαυτὸν ἔφη πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων αἰχμάλωτον εἶναι, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς εἰς τὴν Αἴγυπτον ὕστερον μετεπέμψατο τοῦ βασιλέως ἐπιτρέψαντος.*

ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν ἄλλοις ποιήσομαι τὴν ἐξέτασιν ἀκριβεστέραν· ⟨93⟩ *νυνὶ δὲ τῆς ἀρχαιότητος ταύτης παρατίθεμαι τοὺς Αἰγυπτίους μάρτυρας. πάλιν οὖν τὰ τοῦ Μανεθῶνος πῶς ἔχει πρὸς τὴν τῶν χρόνων τάξιν ὑπογράψω.* ⟨94⟩ *φησὶ δ' οὕτω. ʽμετὰ τὸ ἐξελθεῖν ἐξ Αἰγύπτου τὸν λαὸν τῶν ποιμένων εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ ἐκβαλὼν αὐτοὺς ἐξ Αἰγύπτου βασιλεὺς Τέθμωσις ἐβασίλευσε μετὰ ταῦτα ἔτη εἴκοσι πέντε καὶ μῆνας τέσσαρας, καὶ ἐτελεύτησε, καὶ παρέλαβε τὴν*

ἀρχὴν αὐτοῦ υἱὸς Χέβρων ἔτη τρισκαίδεκα, ⟨95⟩ μεθ' ὃν Ἀμένωφις εἴκοσι καὶ μῆνας ἑπτά, τοῦ δὲ ἀδελφὴ Ἀμεσσὶς εἴκοσι ἓν καὶ μῆνας ἐννέα, τῆς δὲ Μήφρης δώδεκα καὶ μῆνας ἐννέα, τοῦ δὲ Μηφραμούθωσις εἴκοσι πέντε καὶ μῆνας δέκα, ⟨96⟩ τοῦ δὲ Θμῶσις ἐννέα καὶ μῆνας ὀκτώ, τοῦ δ' Ἀμένωφις τριάκοντα καὶ μῆνας δέκα, τοῦ δὲ Ὧρος τριάκοντα ἓξ καὶ μῆνας πέντε, τοῦ δὲ θυγάτηρ Ἀκεγχρὴς δώδεκα καὶ μῆνα ἕνα, τῆς δὲ Ῥάθωτις ἀδελφὸς ἐννέα, ⟨97⟩ τοῦ δὲ Ἀκεγχήρης δώδεκα καὶ μῆνας πέντε, τοῦ δ' Ἀκεγχήρης ἕτερος δώδεκα καὶ μῆνας τρεῖς, τοῦ δὲ Ἁρμαῒς τέσσαρα καὶ μῆνα ἕνα, τοῦ δὲ Ῥαμέσσης ἓν καὶ μῆνας τέσσαρας, τοῦ δὲ Ἀρμέσσης Μιαμμοῦ ἑξήκοντα ἓξ καὶ μῆνας δύο, τοῦ δὲ Ἀμένωφις δέκα καὶ ἐννέα καὶ μῆνας ἕξ, ⟨98⟩ τοῦ δὲ Σέθως ὁ καὶ Ῥαμέσσης, ἱππικὴν καὶ ναυτικὴν ἔχων δύναμιν. οὗτος τὸν μὲν ἀδελφὸν Ἁρμαῒν ἐπίτροπον τῆς Αἰγύπτου κατέστησε, καὶ πᾶσαν μὲν αὐτῷ τὴν ἄλλην βασιλικὴν περιέθηκεν ἐξουσίαν, μόνον δὲ ἐνετείλατο διάδημα μὴ φορεῖν, μηδὲ τὴν βασιλίδα μητέρα τε τῶν τέκνων ἀδικεῖν, ἀπέχεσθαι δὲ καὶ τῶν ἄλλων βασιλικῶν παλλακίδων. ⟨99⟩ αὐτὸς δὲ ἐπὶ Κύπρον καὶ Φοινίκην καὶ πάλιν Ἀσσυρίους τε καὶ Μήδους στρατεύσας, ἅπαντας, τοὺς μὲν δόρατι τοὺς δὲ ἀμαχητί, φόβῳ δὲ τῆς πολλῆς δυνάμεως, ὑποχειρίους ἔλαβε. καὶ μέγα φρονήσας ἐπὶ ταῖς εὐπραγίαις ἔτι καὶ θαρσαλεώτερον ἐπεπορεύετο, τὰς πρὸς ἀνατολὰς πόλεις τε καὶ χώρας καταστρεφόμενος. ⟨100⟩ χρόνου τε ἱκανοῦ γεγονότος Ἁρμαῒς ὁ καταλειφθεὶς ἐν Αἰγύπτῳ πάντα τοὔμπαλιν οἷς ἀδελφὸς παρῄνει μὴ ποιεῖν ἀδεῶς ἔπραττεν· καὶ γὰρ τὴν βασιλίδα βιαίως ἔσχε, καὶ ταῖς ἄλλαις παλλακίσιν ἀφειδῶς διετέλει χρώμενος, πειθό-

μενος δὲ ὑπὸ τῶν φίλων διάδημα ἐφόρει, καὶ ἀντῆρε τῷ ἀδελφῷ. ⟨101⟩ *ὁ δὲ τεταγμένος ἐπὶ τῶν ἱερῶν τῆς Αἰγύπτου γράψας βιβλίον ἔπεμψε τῷ Σέθῳ, δηλῶν αὐτῷ πάντα, καὶ ὅτι ἀντῆρεν ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἅρμαϊς. παραχρῆμα οὖν ὑπέστρεψεν εἰς Πηλούσιον, καὶ ἐκράτησε τῆς ἰδίας βασιλείας. ἡ δὲ χώρα ἐκλήθη ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος Αἴγυπτος·* ⟨102⟩ *λέγει γὰρ ὅτι ὁ μὲν Σέθως ἐκαλεῖτο Αἴγυπτος, Ἅρμαϊς δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Δαναός.'*

16 ⟨103⟩ *ταῦτα μὲν ὁ Μανεθών, δῆλον δ' ἐστὶν ἐκ τῶν εἰρημένων ἐτῶν τοῦ χρόνου συλλογισθέντος ὅτι οἱ καλούμενοι ποιμένες, ἡμέτεροι δὲ πρόγονοι, τρισὶ καὶ ἐνενήκοντα καὶ τριακοσίοις πρόσθεν ἔτεσιν ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀπαλλαγέντες τὴν χώραν ταύτην ἐπῴκησαν ἢ Δαναὸν εἰς Ἄργος ἀφικέσθαι. καίτοι τοῦτον ἀρχαιότατον Ἀργεῖοι νομίζουσι.* ⟨104⟩ *δύο τοίνυν ὁ Μανεθὼν ἡμῖν τὰ μέγιστα μεμαρτύρηκεν ἐκ τῶν παρ' Αἰγυπτίοις γραμμάτων, πρῶτον μὲν τὴν ἑτέρωθεν ἄφιξιν εἰς Αἴγυπτον, ἔπειτα δὲ τὴν ἐκεῖθεν ἀπαλλαγὴν οὕτως ἀρχαίαν τοῖς χρόνοις ὡς ἐγγύς που προτερεῖν αὐτὴν τῶν Ἰλιακῶν ἔτεσι χιλίοις.* ⟨105⟩ *ὑπὲρ ὧν δ' ὁ Μανεθὼν οὐκ ἐκ τῶν παρ' Αἰγυπτίοις γραμμάτων, ἀλλ' ὡς αὐτὸς ὡμολόγηκεν, ἐκ τῶν ἀδεσπότως μυθολογουμένων προστέθεικεν, ὕστερον ἐξελέγξω κατὰ μέρος, ἀποδεικνὺς τὴν ἀπίθανον αὐτοῦ ψευδολογίαν.*

17 ⟨106⟩ *βούλομαι τοίνυν ἀπὸ τούτων ἔτι μετελθεῖν ἐπὶ τὰ παρὰ τοῖς Φοίνιξιν ἀναγεγραμμένα περὶ τοῦ γένους ἡμῶν, καὶ τὰς ἐξ ἐκείνων μαρτυρίας παρασχεῖν.* ⟨107⟩ *ἔστι τοίνυν παρὰ Τυρίοις ἀπὸ παμπόλλων ἐτῶν γράμματα, δημοσίᾳ γεγραμμένα καὶ πεφυλαγμένα λίαν ἐπιμελῶς, περὶ τῶν παρ' αὐτοῖς γενομένων καὶ πρὸς*

ἀλλήλους πραχθέντων μνήμης ἀξίων. ⟨108⟩ ἐν τούτοις γέγραπται ὅτι ὁ ἐν Ἱεροσολύμοις ᾠκοδομήθη ναὸς ὑπὸ Σολομῶνος τοῦ βασιλέως ἔτεσι θᾶττον ἑκατὸν τεσσαράκοντα καὶ τρισὶν καὶ μησὶν ὀκτὼ τοῦ κτίσαι Τυρίους Καρχηδόνα. ⟨109⟩ ἀνεγράφη δὲ παρ' ἐκείνοις οὐκ ἀλόγως ἡ τοῦ ναοῦ κατασκευὴ τοῦ παρ' ἡμῖν· Εἴρωμος γὰρ ὁ τῶν Τυρίων βασιλεὺς φίλος ἦν τοῦ βασιλέως ἡμῶν Σολομῶνος, πατρικὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν διαδεδεγμένος. ⟨110⟩ οὗτος οὖν συμφιλοτιμούμενος εἰς τὴν τοῦ κατασκευάσματος τῷ Σολομῶνι λαμπρότητα, χρυσοῦ μὲν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἔδωκε τάλαντα, τεμὼν δὲ καλλίστην ὕλην ἐκ τοῦ ὄρους ὃ καλεῖται Λίβανος, εἰς τὸν ὄροφον ἀπέστειλεν. ἀντεδωρήσατο δ' αὐτὸν ὁ Σολομὼν ἄλλοις τε πολλοῖς καὶ γῇ κατὰ χώραν τῆς Γαλιλαίας τῇ Χαβουλὼν λεγομένῃ. ⟨111⟩ μάλιστα δ' αὐτοὺς εἰς φιλίαν ἡ τῆς σοφίας συνῆγεν ἐπιθυμία· προβλήματα γὰρ ἀλλήλοις ἀνταπέστελλον λύειν κελεύοντες, καὶ κρείττων ἐν τούτοις ἦν ὁ Σολομὼν (ὢν) καὶ τἄλλα σοφώτερος. σῴζονται δὲ μέχρι νῦν παρὰ τοῖς Τυρίοις πολλαὶ τῶν ἐπιστολῶν ἃς ἐκεῖνοι πρὸς ἀλλήλους ἔγραψαν. ⟨112⟩ ὅτι δ' οὐ λόγος ἐστὶν ὑπ' ἐμοῦ συγκείμενος ὁ περὶ τῶν παρὰ τοῖς Τυρίοις γραμμάτων, παραθήσομαι μάρτυρα Δῖον, ἄνδρα περὶ τὴν Φοινικικὴν ἱστορίαν ἀκριβῆ γεγονέναι πεπιστευμένον. οὗτος τοίνυν ἐν ταῖς περὶ Φοινίκων ἱστορίαις γράφει τὸν τρόπον τοῦτον. ⟨113⟩ "Ἀβιβάλου τελευτήσαντος υἱὸς αὐτοῦ Εἴρωμος ἐβασίλευσεν. οὗτος τὰ πρὸς ἀνατολὰς μέρη τῆς πόλεως προσέχωσε, καὶ μεῖζον τὸ ἄστυ πεποίηκε, καὶ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς τὸ ἱερὸν καθ' ἑαυτὸ ὂν ἐν νήσῳ, χώσας τὸν μεταξὺ τόπον, συνῆψε τῇ πόλει καὶ χρυσοῖς ἀναθήμασιν ἐκόσμησεν·

ἀναβὰς δὲ εἰς τὸν Λίβανον ὑλοτόμησε πρὸς τὴν τῶν ναῶν κατασκευήν. ⟨114⟩ *τὸν δὲ τυραννοῦντα Ἱεροσολύμων Σολομῶνα πέμψαι φασὶ πρὸς τὸν Εἴρωμον αἰνίγματα καὶ παρ' αὐτοῦ λαβεῖν ἀξιοῦν, τὸν δὲ μὴ δυνηθέντα διακρῖναι τῷ λύσαντι χρήματα ἀποτίνειν.* ⟨115⟩ *ὁμολογήσαντα δὲ τὸν Εἴρωμον, καὶ μὴ δυνηθέντα λῦσαι τὰ αἰνίγματα, πολλὰ τῶν χρημάτων εἰς τὸ ἐπιζήμιον ἀναλῶσαι. εἶτα δι' Ἀβδήμονά τινα Τύριον ἄνδρα τὰ προτεθέντα λῦσαι, καὶ αὐτὸν ἄλλα προβαλεῖν, ἃ μὴ λύσαντα τὸν Σολομῶνα πολλὰ τῷ Εἰρώμῳ προσαποτῖσαι χρήματα.'*

18 ⟨116⟩ *Δῖος μὲν οὖν οὕτω περὶ τῶν προειρημένων ἡμῖν μεμαρτύρηκεν· ἀλλὰ πρὸς τούτῳ παραθήσομαι καὶ Μένανδρον τὸν Ἐφέσιον. γέγραφε δ' οὗτος τὰς ἐφ' ἑκάστου τῶν βασιλέων πράξεις τὰς παρὰ τοῖς Ἕλλησι καὶ βαρβάροις γεγενημένας, ἐκ τῶν παρ' ἑκάστοις ἐπιχωρίων γραμμάτων σπουδάσας τὴν ἱστορίαν μαθεῖν.* ⟨117⟩ *γράφων δὴ περὶ τῶν βεβασιλευκότων ἐν Τύρῳ, ἔπειτα γενόμενος κατὰ τὸν Εἴρωμον, ταῦτά φησι. 'τελευτήσαντος δὲ Ἀβιβάλου διεδέξατο τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εἴρωμος, ὃς βιώσας ἔτη πεντήκοντα τρία ἐβασίλευσεν ἔτη τριάκοντα τέσσαρα.* ⟨118⟩ *οὗτος ἔχωσε τὸν Εὐρύχωρον, τόν τε χρυσοῦν κίονα τὸν ἐν τοῖς τοῦ Διὸς ἀνέθηκεν, ἔτι τε ὕλην ξύλων ἀπελθὼν ἔκοψεν ἀπὸ τοῦ λεγομένου ὄρους Λιβάνου, κέδρινα ξύλα, εἰς τὰς τῶν ἱερῶν στέγας, καθελών τε τὰ ἀρχαῖα ἱερὰ καινοὺς ναοὺς ᾠκοδόμησε, τό τε τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς Ἀστάρτης τέμενος ἀνιέρευσε,* ⟨119⟩ *καὶ τὸ μὲν τοῦ Ἡρακλέους πρῶτον ἐποιήσατο ἐν τῷ Περιτίῳ μηνί, εἶτα τὸ τῆς Ἀστάρτης, ὁπότε Ἰτυκαίοις ἐπεστρατεύσατο μὴ ἀποδιδοῦσι τοὺς φόρους, οὓς καὶ ὑποτάξας ἑαυτῷ*

πάλιν ἀνέστρεψεν. ⟨120⟩ ἐπὶ τούτου δέ τις ἦν Ἀβδήμονος παῖς νεώτερος, ὃς ἀεὶ ἐνίκα λύων τὰ προβλήματα ἃ ἐπέτασσε Σολομὼν ὁ Ἱεροσολύμων βασιλεύς.'

⟨121⟩ ψηφίζεται δ' ὁ χρόνος ἀπὸ τούτου τοῦ βασιλέως ἄχρι τῆς Καρχηδόνος κτίσεως οὕτως. 'τελευτήσαντος Εἰρώμου διεδέξατο τὴν βασιλείαν Βαλεάζαρος ὁ υἱός, ὃς βιώσας ἔτη τεσσαράκοντα τρία ἐβασίλευσεν ἔτη ἑπτά. ⟨122⟩ μετὰ τοῦτον Ἀβδάστρατος ὁ αὐτοῦ υἱὸς βιώσας ἔτη εἴκοσι ἐννέα ἐβασίλευσεν ἔτη ἐννέα. τοῦτον οἱ τῆς τροφοῦ αὐτοῦ υἱοὶ τέσσαρες ἐπιβουλεύσαντες ἀπώλεσαν, ὧν ὁ πρεσβύτερος ἐβασίλευσεν ἔτη δώδεκα. μεθ' οὓς Ἄσταρτος ὁ Δελαιαστάρτου, ὃς βιώσας ἔτη πεντήκοντα τέσσαρα ἐβασίλευσεν ἔτη δώδεκα. ⟨123⟩ μετὰ τοῦτον ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀσέρυμος βιώσας ἔτη τέσσαρα καὶ πεντήκοντα ἐβασίλευσεν ἔτη ἐννέα. οὗτος ἀπώλετο ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ Φέλλητος, ὃς λαβὼν τὴν βασιλείαν ἦρξε μῆνας ὀκτώ, βιώσας ἔτη πεντήκοντα. τοῦτον ἀνεῖλεν Εἰθώβαλος ὁ τῆς Ἀστάρτης ἱερεύς, ὃς βασιλεύσας ἔτη τριάκοντα δύο ἐβίωσεν ἔτη ἑξήκοντα ὀκτώ. ⟨124⟩ τοῦτον διεδέξατο Βαδέζωρος υἱός, ὃς βιώσας ἔτη τεσσαράκοντα πέντε ἐβασίλευσεν ἔτη ἕξ. τούτου διάδοχος γέγονε Μάττηνος ὁ υἱός, ὃς βιώσας ἔτη τριάκοντα δύο ἐβασίλευσεν ἔτη ἐννέα. ⟨125⟩ τούτου διάδοχος γέγονε Φυγμαλίων ὃς βιώσας ἔτη πεντήκοντα ἓξ ἐβασίλευσεν ἔτη τεσσαράκοντα ἑπτά. ἐν δὲ τῷ ἐπ' αὐτοῦ ἑβδόμῳ ἔτει ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ φυγοῦσα ἐν τῇ Λιβύῃ πόλιν ᾠκοδόμησε Καρχηδόνα.' ⟨126⟩ συνάγεται δὴ πᾶς ὁ χρόνος ἀπὸ τῆς Εἰρώμου βασιλείας μέχρι Καρχηδόνος κτίσεως ἔτη ρνε' μῆνες η'. ἐπεὶ δὲ δωδεκάτῳ ἔτει τῆς Εἰρώμου βασιλείας ὁ ἐν Ἱεροσολύμοις ᾠκοδομήθη ναός, γέγονεν

ἀπὸ τῆς οἰκοδομήσεως τοῦ ναοῦ μέχρι Καρχηδόνος κτίσεως ἔτη ἑκατὸν τεσσαράκοντα τρία, μῆνες ὀκτώ.

⟨127⟩ *τῆς μὲν οὖν παρὰ Φοινίκων μαρτυρίας τί δεῖ προσθεῖναι πλέον; βλέπεται γὰρ τἀληθὲς ἰσχυρῶς ὡμολογημένον. καὶ πολὺ δήπου προάγει τῆς τοῦ νεὼ κατασκευῆς ἡ τῶν προγόνων ἡμῶν εἰς τὴν χώραν ἄφιξις· ὅτε γὰρ αὐτὴν πᾶσαν πολέμῳ παρέλαβον, τότε τὸν νεὼν κατεσκεύασαν. καὶ ταῦτα σαφῶς ἐκ τῶν ἱερῶν γραμμάτων ὑπ' ἐμοῦ δεδήλωται διὰ τῆς ἀρχαιολογίας.*

19 ⟨128⟩ *λέξω δὲ νῦν ἤδη τὰ παρὰ Χαλδαίοις ἀναγεγραμμένα καὶ ἱστορούμενα περὶ ἡμῶν, ἅπερ ἔχει πολλὴν ὁμολογίαν καὶ περὶ τῶν ἄλλων τοῖς ἡμετέροις γράμμασι.* ⟨129⟩ *μάρτυς δὲ τούτων Βηρωσσός, ἀνὴρ Χαλδαῖος μὲν τὸ γένος, γνώριμος δὲ τοῖς περὶ παιδείαν ἀναστρεφομένοις, ἐπειδὴ περί τε ἀστρονομίας καὶ περὶ τῶν παρὰ Χαλδαίοις φιλοσοφουμένων αὐτὸς εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐξήνεγκε τὰς συγγραφάς.* ⟨130⟩ *οὗτος τοίνυν ὁ Βηρωσσὸς ταῖς ἀρχαιοτάταις ἐπακολουθῶν ἀναγραφαῖς περί τε τοῦ γενομένου κατακλυσμοῦ καὶ τῆς ἐν αὐτῷ φθορᾶς τῶν ἀνθρώπων, καθάπερ Μωυσῆς οὕτως ἱστόρηκε καὶ περὶ τῆς λάρνακος ἐν ᾗ Νῶχος ὁ τοῦ γένους ἡμῶν ἀρχηγὸς διεσώθη, προσενεχθείσης αὐτῆς ταῖς ἀκρωρείαις τῶν Ἀρμενίων ὀρῶν.* ⟨131⟩ *εἶτα τοὺς ἀπὸ Νώχου καταλέγων καὶ τοὺς χρόνους αὐτοῖς προστιθεὶς ἐπὶ Ναβοπαλάσσαρον παραγίγνεται, τὸν Βαβυλῶνος καὶ Χαλδαίων βασιλέα,* ⟨132⟩ *καὶ τὰς τούτου πράξεις ἀφηγούμενος λέγει τίνα τρόπον πέμψας ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον καὶ ἐπὶ τὴν ἡμετέραν γῆν τὸν υἱὸν τὸν ἑαυτοῦ Ναβουχοδονόσορον μετὰ πολλῆς δυνάμεως, ἐπειδήπερ ἀφεστῶτας αὐτοὺς ἐπύθετο,*

πάντων ἐκράτησε, καὶ τὸν ναὸν ἐνέπρησε τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις, ὅλως τε πάντα τὸν παρ' ἡμῶν λαὸν ἀναστήσας εἰς Βαβυλῶνα μετῴκισεν. συνέβη δὲ καὶ τὴν πόλιν ἐρημωθῆναι χρόνον ἐτῶν ἑβδομήκοντα μέχρι Κύρου τοῦ Περσῶν βασιλέως. ⟨133⟩ *κρατῆσαι δέ φησι τὸν Βαβυλώνιον Αἰγύπτου Συρίας Φοινίκης Ἀραβίας, πάντας [δὲ] ὑπερβαλόμενον ταῖς πράξεσι τοὺς πρὸ αὐτοῦ Χαλδαίων καὶ Βαβυλωνίων βεβασιλευκότας.* ⟨134⟩ *[εἶθ' ἑξῆς ὑποκαταβὰς ὀλίγον ὁ Βηρωσσὸς πάλιν παρατίθεται ἐν τῇ τῆς ἀρχαιότητος ἱστοριογραφίᾳ·] αὐτὰ δὲ παραθήσομαι τὰ τοῦ Βηρωσσοῦ, τοῦτον ἔχοντα τὸν τρόπον.* ⟨135⟩ *'ἀκούσας δ' ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ναβοπαλάσσαρος ὅτι ὁ τεταγμένος σατράπης ἔν τ' Αἰγύπτῳ καὶ τοῖς περὶ τὴν Συρίαν τὴν Κοίλην καὶ τὴν Φοινίκην τόποις ἀποστάτης γέγονεν, οὐ δυνάμενος αὐτὸς ἔτι κακοπαθεῖν, συστήσας τῷ υἱῷ Ναβουχοδονοσόρῳ ὄντι ἔτι ἐν ἡλικίᾳ μέρη τινὰ τῆς δυνάμεως, ἐξέπεμψεν ἐπ' αὐτόν.* ⟨136⟩ *συμμίξας δὲ Ναβουχοδονόσορος τῷ ἀποστάτῃ καὶ παραταξάμενος αὐτοῦ τ' ἐκυρίευσε καὶ τὴν χώραν ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ βασιλείαν ἐποιήσατο. τῷ δὲ πατρὶ αὐτοῦ συνέβη Ναβοπαλασσάρῳ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἀρρωστήσαντι ἐν τῇ Βαβυλωνίων πόλει μεταλλάξαι τὸν βίον, ἔτη βεβασιλευκότι εἴκοσι καὶ ἕν.* ⟨137⟩ *αἰσθόμενος δὲ μετ' οὐ πολὺ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν Ναβουχοδονόσορος, καταστήσας τὰ κατὰ τὴν Αἴγυπτον πράγματα καὶ τὴν λοιπὴν χώραν, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους Ἰουδαίων τε καὶ Φοινίκων καὶ Σύρων καὶ τῶν κατὰ τὴν Αἴγυπτον ἐθνῶν συντάξας τισὶ τῶν φίλων μετὰ τῆς βαρυτάτης δυνάμεως καὶ τῆς λοιπῆς ὠφελείας ἀνακομίζειν εἰς τὴν Βαβυλωνίαν, αὐτὸς ὁρμήσας ὀλιγοστὸς παρεγένετο διὰ τῆς*

ἐρήμου εἰς Βαβυλῶνα. ⟨138⟩ *καταλαβὼν δὲ τὰ πράγματα διοικούμενα ὑπὸ Χαλδαίων καὶ διατηρουμένην τὴν βασιλείαν ὑπὸ τοῦ βελτίστου αὐτῶν, κυριεύσας ἐξ ὁλοκλήρου τῆς πατρικῆς ἀρχῆς, τοῖς μὲν αἰχμαλώτοις παραγενομένοις συνέταξεν* [*αὐτοῖς*] *ἀποικίας ἐν τοῖς ἐπιτηδειοτάτοις τῆς Βαβυλωνίας τόποις ἀποδεῖξαι,* ⟨139⟩ *αὐτὸς δ᾽ ἀπὸ τῶν ἐκ τοῦ πολέμου λαφύρων τό τε Βήλου ἱερὸν καὶ τὰ λοιπὰ κοσμήσας φιλοτίμως, τήν τε ὑπάρχουσαν ἐξ ἀρχῆς πόλιν ἀνακαινίσας καὶ ἑτέραν ἔξωθεν προσχαρισάμενος καὶ ἀναγκάσας πρὸς τὸ μηκέτι δύνασθαι τοὺς πολιορκοῦντας τὸν ποταμὸν ἀναστρέφοντας ἐπὶ τὴν πόλιν κατασκευάζειν, περιεβάλετο τρεῖς μὲν τῆς ἔνδον πόλεως περιβόλους, τρεῖς δὲ τῆς ἔξω τούτων, τοὺς μὲν ἐξ ὀπτῆς πλίνθου καὶ ἀσφάλτου, τοὺς δὲ ἐξ αὐτῆς τῆς πλίνθου.* ⟨140⟩ *καὶ τειχίσας ἀξιολόγως τὴν πόλιν, καὶ τοὺς πυλῶνας κοσμήσας ἱεροπρεπῶς, προσκατεσκεύασε τοῖς πατρικοῖς βασιλείοις ἕτερα βασίλεια ἐχόμενα ἐκείνων, ὧν τὸ μὲν ἀνάστημα καὶ τὴν λοιπὴν πολυτέλειαν μακρὸν ἴσως ἔσται ἐάν τις ἐξηγῆται, πλὴν ὄντα γ᾽ εἰς ὑπερβολὴν ὡς μεγάλα καὶ ὑπερήφανα συνετελέσθη ἡμέραις πεντεκαίδεκα.* ⟨141⟩ *ἐν δὲ τοῖς βασιλείοις τούτοις ἀναλήμματα λίθινα ὑψηλὰ ἀνοικοδομήσας καὶ τὴν ὄψιν ἀποδοὺς ὁμοιοτάτην τοῖς ὄρεσι, καταφυτεύσας δένδρεσι παντοδαποῖς ἐξειργάσατο, καὶ κατασκευάσας τὸν καλούμενον κρεμαστὸν παράδεισον διὰ τὸ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἐπιθυμεῖν τῆς ὀρείας διαθέσεως, τεθραμμένην ἐν τοῖς κατὰ τὴν Μηδίαν τόποις.*᾽

20 ⟨142⟩ *ταῦτα μὲν οὗτος ἱστόρηκε περὶ τοῦ προειρημένου βασιλέως, καὶ πολλὰ πρὸς τούτοις ἐν τῇ τρίτῃ βίβλῳ τῶν Χαλδαϊκῶν, ἐν ᾗ μέμφεται τοῖς Ἑλληνικοῖς*

συγγραφεῦσιν ὡς μάτην οἰομένοις ὑπὸ Σεμιράμεως τῆς Ἀσσυρίας κτισθῆναι τὴν Βαβυλῶνα, καὶ τὰ θαυμάσια κατασκευασθῆναι περὶ αὐτὴν ὑπ' ἐκείνης ἔργα ψευδῶς γεγραφόσι. ⟨143⟩ *καὶ κατὰ ταῦτα τὴν μὲν τῶν Χαλδαίων ἀναγραφὴν ἀξιόπιστον ἡγητέον, οὐ μὴν ἀλλὰ κἀν τοῖς ἀρχείοις τῶν Φοινίκων σύμφωνα τοῖς ὑπὸ Βηρωσσοῦ λεγομένοις ἀναγέγραπται περὶ τοῦ τῶν Βαβυλωνίων βασιλέως, ὅτι καὶ τὴν Συρίαν καὶ τὴν Φοινίκην ἅπασαν ἐκεῖνος κατεστρέψατο.* ⟨144⟩ *περὶ τούτων γοῦν συμφωνεῖ καὶ Φιλόστρατος ἐν ταῖς ἱστορίαις, μεμνημένος τῆς Τύρου πολιορκίας, καὶ Μεγασθένης ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Ἰνδικῶν, δι' ἧς ἀποφαίνειν πειρᾶται τὸν προειρημένον βασιλέα τῶν Βαβυλωνίων Ἡρακλέους ἀνδρείᾳ καὶ μεγέθει πράξεων διενηνοχέναι· καταστρέψασθαι γὰρ αὐτόν φησι καὶ Λιβύης τὴν πολλὴν καὶ Ἰβηρίαν.* ⟨145⟩ *τὰ δὲ περὶ τοῦ ναοῦ προειρημένα τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις, ὅτι κατεπρήσθη μὲν ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων ἐπιστρατευσάντων, ἤρξατο δὲ πάλιν ἀνοικοδομεῖσθαι Κύρου τῆς Ἀσίας τὴν βασιλείαν παρειληφότος, ἐκ τῶν Βηρωσσοῦ σαφῶς ἐπιδειχθήσεται παρατεθέντων. λέγει γὰρ οὕτω διὰ τῆς τρίτης.* ⟨146⟩ *'Ναβουχοδονόσορος μὲν οὖν μετὰ τὸ ἄρξασθαι τοῦ προειρημένου τείχους ἐμπεσὼν εἰς ἀρρωστίαν μετήλλαξε τὸν βίον, βεβασιλευκὼς ἔτη τεσσαράκοντα τρία, τῆς δὲ βασιλείας κύριος ἐγένετο ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εὐειλμαράδουχος.* ⟨147⟩ *οὗτος προστὰς τῶν πραγμάτων ἀνόμως καὶ ἀσελγῶς, ἐπιβουλευθεὶς ὑπὸ τοῦ τὴν ἀδελφὴν ἔχοντος αὐτοῦ Νηριγλισσοόρου ἀνῃρέθη, βασιλεύσας ἔτη δύο. μετὰ δὲ τὸ ἀναιρεθῆναι τοῦτον διαδεξάμενος τὴν ἀρχὴν ὁ ἐπιβουλεύσας αὐτῷ Νηριγλισσόορος ἐβασίλευσεν ἔτη τέσσαρα.* ⟨148⟩ *τούτου υἱὸς Λαβορο-*

σοάρχοδος ἐκυρίευσε μὲν τῆς βασιλείας παῖς ὢν μῆνας ἐννέα, ἐπιβουλευθεὶς δὲ διὰ τὸ πολλὰ ἐμφαίνειν κακοήθη ὑπὸ τῶν φίλων ἀπετυμπανίσθη. ⟨149⟩ *ἀπολομένου δὲ τούτου συνελθόντες οἱ ἐπιβουλεύσαντες αὐτῷ κοινῇ τὴν βασιλείαν περιέθηκαν Ναβοννήδῳ τινὶ τῶν ἐκ Βαβυλῶνος, ὄντι ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπισυστάσεως. ἐπὶ τούτου τὰ περὶ τὸν ποταμὸν τείχη τῆς Βαβυλωνίων πόλεως ἐξ ὀπτῆς πλίνθου καὶ ἀσφάλτου κατεκοσμήθη.* ⟨150⟩ *οὔσης δὲ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐν τῷ ἑπτακαιδεκάτῳ ἔτει, προεξεληλυθὼς Κῦρος ἐκ τῆς Περσίδος μετὰ δυνάμεως πολλῆς, καὶ καταστρεψάμενος τὴν λοιπὴν Ἀσίαν πᾶσαν, ὥρμησεν ἐπὶ τῆς Βαβυλωνίας.* ⟨151⟩ *αἰσθόμενος δὲ Ναβόννηδος τὴν ἔφοδον αὐτοῦ, ἀπαντήσας μετὰ τῆς δυνάμεως καὶ παραταξάμενος, ἡττηθεὶς τῇ μάχῃ καὶ φυγὼν ὀλιγοστὸς συνεκλείσθη εἰς τὴν Βορσιππηνῶν πόλιν.* ⟨152⟩ *Κῦρος δὲ Βαβυλῶνα καταλαβόμενος, καὶ συντάξας τὰ ἔξω τῆς πόλεως τείχη κατασκάψαι διὰ τὸ λίαν αὐτῷ πραγματικὴν καὶ δυσάλωτον φανῆναι τὴν πόλιν, ἀνέζευξεν ἐπὶ Βορσίππων, ἐκπολιορκήσων τὸν Ναβόννηδον.* ⟨153⟩ *τοῦ δὲ Ναβοννήδου οὐχ ὑπομείναντος τὴν πολιορκίαν ἀλλ' ἐγχειρίσαντος αὐτὸν πρότερον, χρησάμενος Κῦρος φιλανθρώπως, καὶ δοὺς οἰκητήριον αὐτῷ Καρμανίαν, ἐξέπεμψεν ἐκ τῆς Βαβυλωνίας. Ναβόννηδος μὲν οὖν τὸ λοιπὸν τοῦ χρόνου διαγενόμενος ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ κατέστρεψε τὸν βίον.'*

21 ⟨154⟩ *ταῦτα σύμφωνον ἔχει ταῖς ἡμετέραις βίβλοις τὴν ἀλήθειαν. γέγραπται γὰρ ἐν αὐταῖς ὅτι Ναβουχοδονόσορος ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἔτει τὸν παρ' ἡμῖν ναὸν ἠρήμωσε, καὶ ἦν ἀφανὴς ἐπ' ἔτη πεντήκοντα, δευτέρῳ δὲ τῆς Κύρου βασιλείας ἔτει τῶν*

θεμελίων ὑποβληθέντων, δευτέρῳ πάλιν τῆς Δαρείου βασιλείας ἀπετελέσθη. ⟨155⟩ προσθήσω δὲ καὶ τὰς τῶν Φοινίκων ἀναγραφάς· οὐ γὰρ παραλειπτέον τῶν ἀποδείξεων τὴν περιουσίαν. ἔστι δὲ τοιαύτη τῶν χρόνων ἡ καταρίθμησις. ⟨156⟩ 'ἐπ' Εἰθωβάλου τοῦ βασιλέως ἐπολιόρκησε Ναβουχοδονόσορος τὴν Τύρον ἐπ' ἔτη τρισκαίδεκα. ⟨157⟩ μετὰ τοῦτον ἐβασίλευσε Βαὰλ ἔτη δέκα. μετὰ τοῦτον δικασταὶ κατεστάθησαν καὶ ἐδίκασαν, Ἐκνίβαλος Βασλάχου μῆνας δύο, Χέλβης Ἀβδαίου μῆνας δέκα, Ἄββαρος ἀρχιερεὺς μῆνας τρεῖς, Μύττυνος καὶ Γεράστρατος τοῦ Ἀβδηλέμου δικασταὶ ἔτη ἕξ, ὧν μεταξὺ ἐβασίλευσε Βαλάτορος ἐνιαυτὸν ἕνα. ⟨158⟩ τούτου τελευτήσαντος ἀποστείλαντες μετεπέμψαντο Μέρβαλον ἐκ τῆς Βαβυλῶνος, καὶ ἐβασίλευσεν ἔτη τέσσαρα. τούτου τελευτήσαντος μετεπέμψαντο τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Εἴρωμον, ὃς ἐβασίλευσεν ἔτη εἴκοσιν. ἐπὶ τούτου Κῦρος Περσῶν ἐδυνάστευσεν.' ⟨159⟩ οὐκοῦν ὁ σύμπας χρόνος ἔτη πεντήκοντα τέτταρα καὶ τρεῖς μῆνες πρὸς αὐτοῖς· ἑβδόμῳ μὲν γὰρ ἔτει τῆς Ναβουχοδονοσόρου βασιλείας ἤρξατο πολιορκεῖν Τύρον, τετταρεσκαιδεκάτῳ δ' ἔτει τῆς Εἰρώμου Κῦρος ὁ Πέρσης τὸ κράτος παρέλαβεν. ⟨160⟩ καὶ σύμφωνα μὲν ἐπὶ τοῦ ναοῦ τοῖς ἡμετέροις γράμμασι τὰ Χαλδαίων καὶ Τυρίων, ὡμολογημένη δὲ καὶ ἀναντίρρητος ἡ περὶ τῶν εἰρημένων μοι μαρτυρία τῆς τοῦ γένους ἡμῶν ἀρχαιότητος.

⟨161⟩ τοῖς μὲν οὖν μὴ σφόδρα φιλονίκοις ἀρκέσειν 22
ὑπολαμβάνω τὰ προειρημένα, δεῖ δ' ἄρα καὶ τῶν ἀπιστούντων μὲν ταῖς ἐν τοῖς βαρβάροις ἀναγραφαῖς, μόνοις δὲ τοῖς Ἕλλησι πιστεύειν ἀξιούντων ἀποπληρῶσαι τὴν ἐπιζήτησιν, καὶ παρασχεῖν πολλοὺς καὶ

τούτων ἐπισταμένους τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ καθ' ὃ καιρὸς ἦν αὐτοῖς μνημονεύοντας παραθέσθαι ἐν ἰδίοις αὐτῶν συγγράμμασιν. ⟨162⟩ Πυθαγόρας τοίνυν ὁ Σάμιος ἀρχαῖος ὤν, σοφίᾳ δὲ καὶ τῇ περὶ τὸ θεῖον εὐσεβείᾳ πάντων ὑπειλημμένος διενεγκεῖν τῶν φιλοσοφησάντων, οὐ μόνον ἐγνωκὼς τὰ παρ' ἡμῖν δῆλός ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ζηλωτὴς αὐτῶν ἐκ πλείστου γεγενημένος. ⟨163⟩ αὐτοῦ μὲν οὖν οὐδὲν ὁμολογεῖται σύγγραμμα, πολλοὶ δὲ τὰ περὶ αὐτὸν ἱστορήκασι, καὶ τούτων ἐπισημότατός ἐστιν Ἕρμιππος, ἀνὴρ περὶ πᾶσαν ἱστορίαν ἐπιμελής. ⟨164⟩ λέγει τοίνυν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν περὶ Πυθαγόρου βιβλίων ὅτι Πυθαγόρας, ἑνὸς αὐτῶν τῶν συνουσιαστῶν τελευτήσαντος, τοὔνομα Καλλιφῶντος, τὸ γένος Κροτωνιάτου, τὴν ἐκείνου ψυχὴν ἔλεγε συνδιατρίβειν αὐτῷ καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, καὶ ὅτι παρεκελεύετο μὴ διέρχεσθαι τόπον ἐφ' ὃν ἂν ὄνος ὀκλάσῃ, καὶ τῶν διψίων ὑδάτων ἀπέχεσθαι, καὶ πάσης ἀπέχειν βλασφημίας. ⟨165⟩ εἶτα προστίθησι μετὰ ταῦτα καὶ τάδε· 'ταῦτα δ' ἔπραττε καὶ ἔλεγε τὰς Ἰουδαίων καὶ Θρᾳκῶν δόξας μιμούμενος καὶ μεταφέρων εἰς ἑαυτόν.' λέγεται γὰρ ὡς ἀληθῶς ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος πολλὰ τῶν παρὰ Ἰουδαίοις νομίμων εἰς τὴν αὐτοῦ μετενεγκεῖν φιλοσοφίαν. ⟨166⟩ ἦν δὲ καὶ κατὰ πόλεις οὐκ ἄγνωστον ἡμῶν πάλαι τὸ ἔθνος, καὶ πολλὰ τῶν ἐθῶν εἴς τινας ἤδη διαπεφοιτήκει καὶ ζήλου παρ' ἐνίοις ἠξιοῦτο. δηλοῖ δὲ ὁ Θεόφραστος ἐν τοῖς περὶ νόμων· ⟨167⟩ λέγει γὰρ ὅτι κωλύουσιν οἱ Τυρίων νόμοι ξενικοὺς ὅρκους ὀμνύειν, ἐν οἷς μετά τινων ἄλλων καὶ τὸν καλούμενον ὅρκον κορβὰν καταριθμεῖ. παρ' οὐδενὶ δ' ἂν οὗτος εὑρεθείη πλὴν μόνοις Ἰουδαίοις, δηλοῖ δ', ὡς ἂν εἴποι τις,

ἐκ τῆς Ἑβραίων μεθερμηνευόμενος διαλέκτου, δῶρον θεοῦ.

⟨168⟩ καὶ μὴν οὐδ' Ἡρόδοτος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς ἠγνόηκεν ἡμῶν τὸ ἔθνος, ἀλλὰ τρόπῳ τινὶ φαίνεται μεμνημένος. περὶ γὰρ Κόλχων ἱστορῶν ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ φησὶν οὕτως. ⟨169⟩ 'μοῦνοι δὲ πάντων' φησὶ 'Κόλχοι καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Αἰθίοπες περιτέμνονται ἀπ' ἀρχῆς τὰ αἰδοῖα. Φοίνικες δὲ καὶ Σύριοι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, καὶ αὐτοὶ ὁμολογοῦσι παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι. ⟨170⟩ Σύριοι δὲ οἱ περὶ Θερμώδοντα καὶ Παρθένιον ποταμόν, καὶ Μάκρωνες οἱ τούτοισιν ἀστυγείτονες ὄντες, ἀπὸ Κόλχων φασὶ νεωστὶ μεμαθηκέναι. οὗτοι γάρ εἰσιν οἱ περιτεμνόμενοι ἀνθρώπων μοῦνοι, καὶ οὗτοι Αἰγυπτίοισι φαίνονται ποιεῦντες κατὰ ταὐτά. αὐτῶν δὲ Αἰγυπτίων καὶ Αἰθιόπων οὐκ ἔχω εἰπεῖν ὁκότεροι παρὰ τῶν ἑτέρων ἐξέμαθον.' ⟨171⟩ οὐκοῦν εἴρηκε Σύρους τοὺς ἐν τῇ Παλαιστίνῃ περιτέμνεσθαι· τῶν δὲ τὴν Παλαιστίνην κατοικούντων μόνοι τοῦτο ποιοῦσιν Ἰουδαῖοι. τοῦτο ἄρα γιγνώσκων εἴρηκε περὶ αὐτῶν.

⟨172⟩ καὶ Χοιρίλος δ' ἀρχαιότερος γενόμενος ποιητὴς μέμνηται τοῦ ἔθνους ἡμῶν, ὅτι συνεστράτευται Ξέρξῃ τῷ Περσῶν βασιλεῖ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. καταριθμησάμενος γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τελευταῖον καὶ τὸ ἡμέτερον ἐνέταξε, λέγων·

⟨173⟩ τῶν δ' ὄπιθεν διέβαινε γένος θαυμαστὸν ἰδέσθαι,
γλῶσσαν μὲν Φοίνισσαν ἀπὸ στομάτων ἀφιέντες·
ᾤκευν δ' ἐν Σολύμοις ὄρεσι πλατέῃ ἐπὶ λίμνῃ,
αὐχμαλέοι κορυφὰς τροχοκουράδες· αὐτὰρ ὕπερθεν
ἵππων δαρτὰ πρόσωπ' ἐφόρευν ἐσκληκότα καπνῷ.

⟨174⟩ δῆλον οὖν ἐστιν, ὡς οἶμαι, πᾶσιν ἡμῶν αὐτὸν

μεμνῆσθαι τῷ καὶ τὰ Σόλυμα ὄρη ἐν τῇ ἡμετέρᾳ εἶναι χώρᾳ, ἃ κατοικοῦμεν, καὶ τὴν Ἀσφαλτῖτιν λεγομένην λίμνην· αὕτη γὰρ πασῶν τῶν ἐν τῇ Συρίᾳ [λίμνη] πλατυτέρα καὶ μείζων καθέστηκεν.

⟨175⟩ *καὶ Χοιρίλος μὲν οὕτω μέμνηται ἡμῶν· ὅτι δ' οὐ μόνον ἠπίσταντο τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλὰ καὶ ἐθαύμαζον ὅσοις αὐτῶν ἐντύχοιεν, οὐχ οἱ φαυλότατοι τῶν Ἑλλήνων ἀλλ' οἱ ἐπὶ σοφίᾳ μάλιστα τεθαυμασμένοι, ῥᾴδιον γνῶναι.* ⟨176⟩ *Κλέαρχος γὰρ ὁ Ἀριστοτέλους ὢν μαθητὴς καὶ τῶν ἐκ τοῦ Περιπάτου φιλοσόφων οὐδενὸς δεύτερος, ἐν τῷ πρώτῳ περὶ ὕπνου βιβλίῳ φησὶν Ἀριστοτέλην τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ περί τινος ἀνδρὸς Ἰουδαίου ταῦτα ἱστορεῖν, αὐτῷ τε τὸν λόγον Ἀριστοτέλει περιτίθησι. ἔστι δ' οὕτω γεγραμμένον.* ⟨177⟩ *'ἀλλὰ τὰ μὲν πολλὰ μακρὸν ἂν εἴη λέγειν, ὅσα δ' ἔχει τῶν ἐκείνου θαυμασιότητά τινα καὶ φιλοσοφίαν, ὁμοίως διελθεῖν οὐ χεῖρον. 'σαφῶς δ' ἴσθι' εἶπεν 'Ὑπεροχίδη, ὀνείροις ἴσα σοι δόξω λέγειν.' καὶ ὁ Ὑπεροχίδης εὐλαβούμενος 'δι' αὐτὸ γάρ' ἔφη 'τοῦτο καὶ ζητοῦμεν ἀκοῦσαι πάντες.'* ⟨178⟩ *'οὐκοῦν' εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης 'κατὰ τὸ τῶν ῥητορικῶν παράγγελμα, τὸ γένος αὐτοῦ πρῶτον διέλθωμεν, ἵνα μὴ ἀπειθῶμεν τοῖς τῶν ἀπαγγελιῶν διδασκάλοις.' 'λέγε' εἶπεν ὁ Ὑπεροχίδης 'ὅ τι σοι δοκεῖ.'* ⟨179⟩ *'κἀκεῖνος τοίνυν τὸ μὲν γένος ἦν Ἰουδαῖος ἐκ τῆς Κοίλης Συρίας, οὗτοι δ' εἰσὶν ἀπόγονοι τῶν ἐν Ἰνδοῖς φιλοσόφων. καλοῦνται δέ, ὥς φασιν, οἱ φιλόσοφοι παρὰ μὲν Ἰνδοῖς Καλανοί, παρὰ δὲ Σύροις Ἰουδαῖοι, τοὔνομα λαβόντες ἀπὸ τοῦ τόπου· προσαγορεύεται γὰρ ὃν κατοικοῦσι τόπον Ἰουδαία. τὸ δὲ τῆς πόλεως αὐτῶν ὄνομα πάνυ σκολιόν ἐστιν· Ἱερουσαλὴμ γὰρ αὐτὴν*

καλοῦσιν. ⟨180⟩ οὗτος οὖν ὁ ἄνθρωπος ἐπιξενούμενός τε πολλοῖς κἀκ τῶν ἄνω τόπων εἰς τοὺς ἐπιθαλαττίους ὑποκαταβαίνων Ἑλληνικὸς ἦν, οὐ τῇ διαλέκτῳ μόνον ἀλλὰ καὶ τῇ ψυχῇ. ⟨181⟩ καὶ τότε διατριβόντων ἡμῶν περὶ τὴν Ἀσίαν, παραβαλὼν εἰς τοὺς τόπους ἐν οἷς ἦμεν, ἐντυγχάνει ἡμῖν τε καί τισιν ἑτέροις τῶν σχολαστικῶν, πειρώμενος αὐτῶν τῆς σοφίας. ὡς δὲ πολλοῖς τῶν ἐν παιδείᾳ συνῳκείωτο, παρεδίδου τι μᾶλλον ὧν εἶχεν.' ⟨182⟩ ταῦτ' εἴρηκεν Ἀριστοτέλης παρὰ τῷ Κλεάρχῳ, καὶ προσέτι πολλὴν καὶ θαυμάσιον καρτερίαν τοῦ Ἰουδαίου ἀνδρὸς ἐν τῇ διαίτῃ καὶ σωφροσύνην διεξιών. ἔνεστι δὲ τοῖς βουλομένοις ἐξ αὐτοῦ τὸ πλέον γνῶναι τοῦ βιβλίου· φυλάττομαι γὰρ ἐγὼ [τὰ] πλείω τῶν ἱκανῶν παρατίθεσθαι.

⟨183⟩ Κλέαρχος μὲν οὖν ἐν παρεκβάσει ταῦτ' εἴρηκεν (τὸ γὰρ προκείμενον ἦν αὐτῷ καθ' ἕτερον), οὕτως ἡμῶν μνημονεύσας· Ἑκαταῖος δ' ὁ Ἀβδηρίτης, ἀνὴρ φιλόσοφος ἅμα καὶ περὶ τὰς πράξεις ἱκανώτατος, Ἀλεξάνδρῳ τῷ βασιλεῖ συνακμάσας καὶ Πτολεμαίῳ τῷ Λάγου συγγενόμενος, οὐ παρέργως, ἀλλὰ περὶ αὐτῶν Ἰουδαίων συγγέγραφε βιβλίον, ἐξ οὗ βούλομαι κεφαλαιωδῶς ἐπιδραμεῖν ἔνια τῶν εἰρημένων. ⟨184⟩ καὶ πρῶτον ἐπιδείξω τὸν χρόνον· μνημονεύει γὰρ τῆς Πτολεμαίου περὶ Γάζαν πρὸς Δημήτριον μάχης, αὕτη δὲ γέγονεν ἑνδεκάτῳ μὲν ἔτει τῆς Ἀλεξάνδρου τελευτῆς, ἐπὶ δ' ὀλυμπιάδος ἑβδόμης καὶ δεκάτης καὶ ἑκατοστῆς, ὡς ἱστορεῖ Κάστωρ· ⟨185⟩ προθεὶς γὰρ ταύτην τὴν ὀλυμπιάδα φησίν 'ἐπὶ ταύτης Πτολεμαῖος ὁ Λάγου ἐνίκα κατὰ Γάζαν μάχῃ Δημήτριον τὸν Ἀντιγόνου, τὸν ἐπικληθέντα Πολιορκητήν.' Ἀλέξανδρον

δὲ τεθνάναι πάντες ὁμολογοῦσιν ἐπὶ τῆς ἑκατοστῆς τετταρεσκαιδεκάτης ὀλυμπιάδος. δῆλον οὖν ὅτι καὶ κατ᾽ ἐκεῖνον καὶ κατ᾽ Ἀλέξανδρον ἤκμαζεν ἡμῶν τὸ ἔθνος. ⟨186⟩ λέγει τοίνυν ὁ Ἑκαταῖος πάλιν τάδε, ὅτι μετὰ τὴν ἐν Γάζῃ μάχην ὁ Πτολεμαῖος ἐγένετο τῶν περὶ Συρίαν τόπων ἐγκρατής, καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων πυνθανόμενοι τὴν ἠπιότητα καὶ φιλανθρωπίαν τοῦ Πτολεμαίου συναπαίρειν εἰς Αἴγυπτον αὐτῷ καὶ κοινωνεῖν τῶν πραγμάτων ἠβουλήθησαν. ⟨187⟩ 'ὧν εἷς ἦν' φησίν ''Εξεκίας ὁ ἀρχιερεὺς τῶν Ἰουδαίων, ἄνθρωπος τὴν μὲν ἡλικίαν ὡς ἑξήκοντα ἓξ ἐτῶν, τῷ δ᾽ ἀξιώματι τῷ παρὰ τοῖς ὁμοέθνοις μέγας καὶ τὴν ψυχὴν οὐκ ἀνόητος, ἔτι δὲ καὶ λέγειν δυνατὸς καὶ τῶν πραγμάτων, εἴπερ τις ἄλλος, ἔμπειρος· ⟨188⟩ καίτοι' φησίν 'οἱ πάντες ἱερεῖς τῶν Ἰουδαίων, οἱ τὴν δεκάτην τῶν γινομένων λαμβάνοντες καὶ τὰ κοινὰ διοικοῦντες, περὶ χιλίους μάλιστα καὶ πεντακοσίους εἰσίν.' ⟨189⟩ πάλιν δὲ τοῦ προειρημένου μνημονεύων ἀνδρός 'οὗτος' φησίν 'ὁ ἄνθρωπος τετευχὼς τῆς τιμῆς ταύτης καὶ συνήθης ἡμῖν γενόμενος, παραλαβών τινας τῶν μεθ᾽ ἑαυτοῦ, τὴν διαφορὰν ἀνέγνω πᾶσαν αὐτοῖς· εἶχε γὰρ τὴν κατοίκησιν αὐτῶν καὶ τὴν πολιτείαν γεγραμμένην.' ⟨190⟩ εἶτα Ἑκαταῖος δηλοῖ πάλιν πῶς ἔχομεν πρὸς τοὺς νόμους, ὅτι πάντα πάσχειν ὑπὲρ τοῦ μὴ παραβῆναι τούτους προαιρούμεθα, καλὸν εἶναι νομίζοντες. ⟨191⟩ 'τοιγαροῦν' φησί 'καὶ κακῶς ἀκούοντες ὑπὸ τῶν ἀστυγειτόνων καὶ τῶν εἰσαφικνουμένων πάντων, καὶ προπηλακιζόμενοι πολλάκις ὑπὸ τῶν Περσικῶν βασιλέων καὶ σατραπῶν, οὐ δύνανται μεταπεισθῆναι τῇ διανοίᾳ, ἀλλὰ γεγυμνωμένως περὶ τούτων καὶ αἰκίαις καὶ θανάτοις δεινοτάτοις μάλιστα

πάντων ἀπαντῶσι, μὴ ἀρνούμενοι τὰ πάτρια.' ⟨192⟩ παρέχεται δὲ καὶ τεκμήρια τῆς ἰσχυρογνωμοσύνης τῆς περὶ τῶν νόμων οὐκ ὀλίγα. φησὶ γάρ, Ἀλεξάνδρου ποτὲ ἐν Βαβυλῶνι γενομένου καὶ προελομένου τὸ τοῦ Βήλου πεπτωκὸς ἱερὸν ἀνακαθῆραι, καὶ πᾶσιν αὐτοῦ τοῖς στρατιώταις ὁμοίως φέρειν τὸν χοῦν προστάξαντος, μόνους τοὺς Ἰουδαίους οὐ προσσχεῖν, ἀλλὰ καὶ πολλὰς ὑπομεῖναι πληγὰς καὶ ζημίας ἀποτῖσαι μεγάλας, ἕως αὐτοῖς συγγνόντα τὸν βασιλέα δοῦναι τὴν ἄδειαν. ⟨193⟩ 'τῶν γε μὴν εἰς τὴν χώραν' φησί 'πρὸς αὐτοὺς ἀφικνουμένων καὶ νεὼς καὶ βωμοὺς κατασκευασάντων ἅπαντα ταῦτα κατέσκαπτον, καὶ τῶν μὲν ζημίαν τοῖς σατράπαις ἐξέτινον, περί τινων δὲ καὶ συγγνώμης μετελάμβανον.' καὶ προσεπιτίθησιν ὅτι δίκαιον ἐπὶ τούτοις αὐτούς ἐστι θαυμάζειν. ⟨194⟩ λέγει δὲ καὶ περὶ τοῦ πολυανθρωπότατον γεγονέναι ἡμῶν τὸ ἔθνος· 'πολλὰς μὲν γὰρ ἡμῶν' φησίν 'ἀνασπάστους εἰς Βαβυλῶνα Πέρσαι πρότερον αὐτῶν ἐποίησαν μυριάδας, οὐκ ὀλίγαι δὲ καὶ μετὰ τὸν Ἀλεξάνδρου θάνατον εἰς Αἴγυπτον καὶ Φοινίκην μετέστησαν διὰ τὴν ἐν Συρίᾳ στάσιν.' ⟨195⟩ ὁ δ' αὐτὸς οὗτος ἀνὴρ καὶ τὸ μέγεθος τῆς χώρας ἣν κατοικοῦμεν καὶ τὸ κάλλος ἱστόρηκεν. 'τριακοσίας γὰρ μυριάδας ἀρουρῶν σχεδὸν τῆς ἀρίστης καὶ παμφορωτάτης χώρας νέμονται' φησίν· 'ἡ γὰρ Ἰουδαία τοσαύτη πλάτος ἐστίν.' ⟨196⟩ ἀλλὰ μὴν ὅτι καὶ τὴν πόλιν αὐτὴν τὰ Ἱεροσόλυμα καλλίστην τε καὶ μεγίστην ἐκ παλαιοτάτου κατοικοῦμεν, καὶ περὶ πλήθους ἀνδρῶν καὶ περὶ τῆς τοῦ νεὼ κατασκευῆς, οὕτως αὐτὸς διηγεῖται. ⟨197⟩ 'ἔστι γὰρ τῶν Ἰουδαίων τὰ μὲν πολλὰ ὀχυρώματα κατὰ τὴν χώραν καὶ κῶμαι, μία δὲ πόλις ὀχυρὰ πεντήκοντα μάλιστα

σταδίων τὴν περίμετρον, ἣν οἰκοῦσι μὲν ἀνθρώπων περὶ δώδεκα μυριάδες, καλοῦσι δ' αὐτὴν Ἱεροσόλυμα. ⟨198⟩ ἐνταῦθα δ' ἔστι κατὰ μέσον μάλιστα τῆς πόλεως περίβολος λίθινος, μῆκος ὡς πεντάπλεθρος, εὖρος δὲ πηχῶν ἑκατόν, ἔχων διπλᾶς πύλας. ἐν ᾧ βωμός ἐστι τετράγωνος, οὐκ ἐκ τμητῶν ἀλλ' ἐκ συλλέκτων ἀργῶν λίθων οὕτω συγκείμενος, πλευρὰν μὲν ἑκάστην εἴκοσι πήχεων, ὕψος δὲ δεκάπηχυ. καὶ παρ' αὐτὸν οἴκημα μέγα, οὗ βωμός ἐστι καὶ λυχνίον, ἀμφότερα χρυσᾶ, δύο τάλαντα τὴν ὁλκήν. ⟨199⟩ ἐπὶ δὲ τούτων φῶς ἐστιν ἀναπόσβεστον καὶ τὰς νύκτας καὶ τὰς ἡμέρας. ἄγαλμα δ' οὐκ ἔστιν οὐδ' ἀνάθημα τὸ παράπαν, οὐδὲ φύτευμα παντελῶς οὐδέν, οἷον ἀλσῶδες ἤ τι τοιοῦτον. διατρίβουσι δ' ἐν αὐτῷ καὶ τὰς νύκτας καὶ τὰς ἡμέρας ἱερεῖς, ἁγνείας τινὰς ἁγνεύοντες καὶ τὸ παράπαν οἶνον οὐ πίνοντες ἐν τῷ ἱερῷ.' ⟨200⟩ ἔτι γε μὴν ὅτι καὶ Ἀλεξάνδρῳ τῷ βασιλεῖ συνεστρατεύομεν καὶ μετὰ ταῦτα τοῖς διαδόχοις αὐτοῦ μεμαρτύρηκεν· οἷς δ' αὐτὸς παρατυχεῖν φησιν ὑπ' ἀνδρὸς Ἰουδαίου κατὰ τὴν στρατείαν γενομένοις, ταῦτα παραθήσομαι. ⟨201⟩ λέγει δ' οὕτως. 'ἐμοῦ γοῦν ἐπὶ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν βαδίζοντος συνηκολούθει τις μετὰ τῶν ἄλλων τῶν παραπεμπόντων ἡμᾶς ἱππέων Ἰουδαίων, ὄνομα Μοσόλλαμος, ἄνθρωπος ἱκανὸς κατὰ ψυχήν, εὔρωστος, καὶ τοξότης ὑπὸ δὴ πάντων ὁμολογούμενος καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων ἄριστος. ⟨202⟩ οὗτος οὖν ὁ ἄνθρωπος διαβαδιζόντων πολλῶν κατὰ τὴν ὁδόν, καὶ μάντεώς τινος ὀρνιθευομένου καὶ πάντας ἐπισχεῖν ἀξιοῦντος, ἠρώτησε διὰ τί προσμένουσι. ⟨203⟩ δείξαντος δὲ τοῦ μάντεως αὐτῷ τὸν ὄρνιθα καὶ φήσαντος, ἐὰν μὲν αὐτοῦ μένῃ, προσμένειν συμφέρειν πᾶσιν, ἐὰν δ' ἀνα-

στὰς εἰς τοὔμπροσθεν πέτηται, προάγειν, ἐὰν δὲ εἰς τοὔπισθεν, ἀναχωρεῖν αὖθις, σιωπήσας καὶ παρελκύσας τὸ τόξον ἔβαλε, καὶ τὸν ὄρνιθα πατάξας ἀπέκτεινεν. ⟨204⟩ ἀγανακτούντων δὲ τοῦ μάντεως καί τινων ἄλλων, καὶ καταρωμένων αὐτῷ, 'τί μαίνεσθε' ἔφη, 'κακοδαίμονες'; εἶτα τὸν ὄρνιθα λαβὼν εἰς τὰς χεῖρας, 'πῶς γὰρ οὗτος' ἔφη 'τὴν αὐτοῦ σωτηρίαν οὐ προϊδών, περὶ τῆς ἡμετέρας πορείας ἡμῖν ἄν τι ὑγιὲς ἀπήγγελλεν; εἰ γὰρ ἠδύνατο προγιγνώσκειν τὸ μέλλον, εἰς τὸν τόπον τοῦτον οὐκ ἂν ἦλθε, φοβούμενος μὴ τοξεύσας αὐτὸν ἀποκτείνῃ Μοσόλλαμος ὁ Ἰουδαῖος.'

⟨205⟩ ἀλλὰ τῶν μὲν Ἑκαταίου μαρτυριῶν ἅλις· τοῖς γὰρ βουλομένοις πλείω μαθεῖν τῷ βιβλίῳ ῥᾴδιόν ἐστιν ἐντυχεῖν· οὐκ ὀκνήσω δὲ καὶ τὸν ἐπ' εὐηθείας διασυρμῷ, καθάπερ αὐτὸς οἴεται, μνήμην πεποιημένον ἡμῶν Ἀγαθαρχίδην ὀνομάσαι. ⟨206⟩ διηγούμενος γὰρ τὰ περὶ Στρατονίκην, ὃν τρόπον ἦλθε μὲν εἰς Συρίαν ἐκ Μακεδονίας, καταλιποῦσα τὸν ἑαυτῆς ἄνδρα Δημήτριον, Σελεύκου δὲ γαμεῖν αὐτὴν οὐ θελήσαντος, ὅπερ ἐκείνη προσεδόκησε, ποιουμένου [δὲ] τὴν ἀπὸ Βαβυλῶνος στρατείαν αὐτοῦ, τὰ περὶ τὴν Ἀντιόχειαν ἐνεωτέρισεν, ⟨207⟩ εἶθ' ὡς ἀνέστρεψεν ὁ βασιλεύς, ἁλισκομένης τῆς Ἀντιοχείας εἰς Σελεύκειαν φυγοῦσα, παρὸν αὐτῇ ταχέως ἀποπλεῖν, ἐνυπνίῳ κωλύοντι πεισθεῖσα ἐλήφθη καὶ ἀπέθανεν, — ⟨208⟩ ταῦτα προειπὼν ὁ Ἀγαθαρχίδης, καὶ ἐπισκώπτων τῇ Στρατονίκῃ τὴν δεισιδαιμονίαν, παραδείγματι χρῆται τῷ περὶ ἡμῶν λόγῳ, καὶ γέγραφεν οὕτως. ⟨209⟩ 'οἱ καλούμενοι Ἰουδαῖοι πόλιν οἰκοῦντες ὀχυρωτάτην πασῶν, ἣν καλεῖν Ἱεροσόλυμα συμβαίνει τοὺς ἐγχωρίους, ἀργεῖν εἰθισμένοι δι' ἑβδόμης ἡμέρας, καὶ μήτε τὰ ὅπλα βαστάζειν ἐν

τοῖς εἰρημένοις χρόνοις μήτε γεωργίας ἅπτεσθαι μήτε ἄλλης ἐπιμελεῖσθαι λειτουργίας μηδεμιᾶς, ἀλλ' ἐν τοῖς ἱεροῖς ἐκτετακότες τὰς χεῖρας εὔχεσθαι μέχρι τῆς ἑσπέρας, ⟨210⟩ εἰσιόντος εἰς τὴν πόλιν Πτολεμαίου τοῦ Λάγου μετὰ τῆς δυνάμεως, καὶ τῶν ἀνθρώπων ἀντὶ τοῦ φυλάττειν τὴν πόλιν διατηρούντων τὴν ἄνοιαν, ἡ μὲν πατρὶς εἰλήφει δεσπότην πικρόν, ὁ δὲ νόμος ἐξηλέγχθη φαῦλον ἔχων ἐθισμόν. ⟨211⟩ τὸ δὲ συμβὰν πλὴν ἐκείνων τοὺς ἄλλους πάντας δεδίδαχε τηνικαῦτα φυγεῖν ἐνύπνια καὶ τὴν περὶ τοῦ νόμου παραδεδομένην ὑπόνοιαν, ἡνίκ' ἂν τοῖς ἀνθρωπίνοις λογισμοῖς περὶ τῶν διαπορουμένων ἐξασθενήσωσιν.' ⟨212⟩ τοῦτο μὲν Ἀγαθαρχίδῃ καταγέλωτος ἄξιον δοκεῖ· τοῖς δὲ μὴ μετὰ δυσμενείας ἐξετάζουσι φαίνεται μέγα καὶ πολλῶν ἄξιον ἐγκωμίων, εἰ καὶ σωτηρίας καὶ πατρίδος ἄνθρωποί τινες νόμων φυλακὴν καὶ τὴν πρὸς θεὸν εὐσέβειαν ἀεὶ προτιμῶσιν.

23 ⟨213⟩ ὅτι δ' οὐκ ἀγνοοῦντες ἔνιοι τῶν συγγραφέων τὸ ἔθνος ἡμῶν, ἀλλ' ὑπὸ φθόνου τινὸς ἢ δι' ἄλλας αἰτίας οὐχ ὑγιεῖς τὴν μνήμην παρέλιπον, τεκμήριον οἶμαι παρέξειν. Ἱερώνυμος γὰρ ὁ τὴν περὶ τῶν διαδόχων ἱστορίαν συγγεγραφὼς κατὰ τὸν αὐτὸν μὲν ἦν Ἑκαταίῳ χρόνον, φίλος δ' ὢν Ἀντιγόνου τοῦ βασιλέως τὴν Συρίαν ἐπετρόπευεν. ⟨214⟩ ἀλλ' ὅμως Ἑκαταῖος μὲν καὶ βιβλίον ἔγραψε περὶ ἡμῶν, Ἱερώνυμος δ' οὐδαμοῦ κατὰ τὴν ἱστορίαν ἐμνημόνευσε, καίτοι σχεδὸν ἐν τοῖς τόποις διατετριφώς. τοσοῦτον αἱ προαιρέσεις τῶν ἀνθρώπων διήνεγκαν· τῷ μὲν γὰρ ἐδόξαμεν καὶ σπουδαίας εἶναι μνήμης ἄξιοι, τῷ δὲ πρὸς τὴν ἀλήθειαν πάντως τι πάθος οὐκ εὔγνωμον ἐπεσκότησεν. ⟨215⟩ ἀρκοῦσι δ' ὅμως εἰς τὴν ἀπόδειξιν

τῆς ἀρχαιότητος αἵ τ' Αἰγυπτίων καὶ Χαλδαίων καὶ Φοινίκων ἀναγραφαί, πρὸς ἐκείναις τε τοσοῦτοι τῶν Ἑλλήνων συγγραφεῖς. ⟨216⟩ ἔτι δὲ καὶ πρὸς τοῖς εἰρημένοις Θεόφιλος καὶ Θεόδοτος καὶ Μνασέας καὶ Ἀριστοφάνης καὶ Ἑρμογένης, Εὐήμερός τε καὶ Κόνων καὶ Ζωπυρίων, καὶ πολλοί τινες ἄλλοι τάχα (οὐ γὰρ ἔγωγε πᾶσιν ἐντετύχηκα τοῖς βιβλίοις) οὐ παρέργως ἡμῶν ἐμνημονεύκασιν. ⟨217⟩ οἱ πολλοὶ δὲ τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν τῆς μὲν ἀληθείας τῶν ἐξ ἀρχῆς πραγμάτων διήμαρτον, ὅτι μὴ ταῖς ἱεραῖς ἡμῶν βίβλοις ἐνέτυχον, κοινῶς μέντοι περὶ τῆς ἀρχαιότητος ἅπαντες μεμαρτυρήκασιν, ὑπὲρ ἧς τὰ νῦν λέγειν προεθέμην. ⟨218⟩ ὁ μέντοι Φαληρεὺς Δημήτριος καὶ Φίλων ὁ πρεσβύτερος καὶ Εὐπόλεμος οὐ πολὺ τῆς ἀληθείας διήμαρτον. οἷς συγγιγνώσκειν ἄξιον· οὐ γὰρ ἐνῆν αὐτοῖς μετὰ πάσης ἀκριβείας τοῖς ἡμετέροις γράμμασι παρακολουθεῖν.

⟨219⟩ ἓν ἔτι μοι κεφάλαιον ὑπολείπεται τῶν κατὰ 24
τὴν ἀρχὴν προτεθέντων τοῦ λόγου, τὰς διαβολὰς καὶ τὰς λοιδορίας, αἷς κέχρηνταί τινες κατὰ τοῦ γένους ἡμῶν, ἀποδεῖξαι ψευδεῖς, καὶ τοῖς γεγραφόσι ταύτας καθ' ἑαυτῶν χρήσασθαι μάρτυσιν. ⟨220⟩ ὅτι μὲν οὖν καὶ ἑτέροις τοῦτο πολλοῖς συμβέβηκε διὰ τὴν ἐνίων δυσμένειαν, οἶμαι γιγνώσκειν τοὺς πλέον ταῖς ἱστορίαις ἐντυγχάνοντας. ⟨221⟩ καὶ γὰρ ἐθνῶν τινες καὶ τῶν ἐνδοξοτάτων πόλεων ῥυπαίνειν τὴν εὐγένειαν καὶ τὰς πολιτείας ἐπεχείρησαν λοιδορεῖν, Θεόπομπος μὲν τὴν Ἀθηναίων, τὴν δὲ Λακεδαιμονίων Πολυκράτης· ὁ δὲ τὸν Τριπολιτικὸν γράψας (οὐ γὰρ δὴ Θεόπομπός ἐστιν, ὥς τινες οἴονται) καὶ τὴν Θηβαίων πόλιν διέβαλε. πολλὰ δὲ καὶ Τίμαιος ἐν ταῖς ἱστορίαις περὶ

τῶν προειρημένων καὶ περὶ ἄλλων βεβλασφήμηκεν. ⟨222⟩ *μάλιστα δὲ τοῦτο ποιοῦσι τοῖς ἐνδοξοτάτοις προσπλεκόμενοι, τινὲς μὲν διὰ φθόνον καὶ κακοήθειαν, ἄλλοι δὲ διὰ τοῦ καινολογεῖν μνήμης ἀξιωθήσεσθαι νομίζοντες. παρὰ μὲν οὖν τοῖς ἀνοήτοις ταύτης οὐ διαμαρτάνουσι τῆς ἐλπίδος, οἱ δ' ὑγιαίνοντες τῇ κρίσει πολλὴν αὐτῶν μοχθηρίαν καταδικάζουσι.*

⟨223⟩ *τῶν δ' εἰς ἡμᾶς βλασφημιῶν ἤρξαντο μὲν Αἰγύπτιοι· βουλόμενοι δ' ἐκείνοις τινὲς χαρίζεσθαι παρατρέπειν ἐπεχείρησαν τὴν ἀλήθειαν, οὔτε τὴν εἰς Αἴγυπτον ἄφιξιν ὡς ἐγένετο τῶν ἡμετέρων προγόνων ὁμολογοῦντες οὔτε τὴν ἔξοδον ἀληθεύοντες.* ⟨224⟩ *αἰτίας δὲ πολλὰς ἔλαβον τοῦ μισεῖν καὶ φθονεῖν, τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς ὅτι κατὰ τὴν χώραν αὐτῶν ἐδυνάστευσαν ἡμῶν οἱ πρόγονοι, κἀκεῖθεν ἀπαλλαγέντες ἐπὶ τὴν οἰκείαν πάλιν εὐδαιμόνησαν. εἶθ' ἡ τῶν ἱερῶν ὑπεναντιότης πολλὴν αὐτοῖς ἐνεποίησεν ἔχθραν, τοσοῦτον τῆς ἡμετέρας διαφερούσης εὐσεβείας πρὸς τὴν ὑπ' ἐκείνων νενομισμένην ὅσον θεοῦ φύσις ζῴων ἀλόγων διέστηκεν.* ⟨225⟩ *κοινὸν μὲν γὰρ αὐτοῖς ἐστι πάτριον τὸ ταῦτα θεοὺς νομίζειν, ἰδίᾳ δὲ πρὸς ἀλλήλους ἐν ταῖς τιμαῖς αὐτῶν διαφέρονται, κοῦφοι δὲ καὶ ἀνόητοι παντάπασιν ἄνθρωποι, κακῶς ἐξ ἀρχῆς εἰθισμένοι δοξάζειν περὶ θεῶν, μιμήσασθαι μὲν τὴν σεμνότητα τῆς ἡμετέρας θεολογίας οὐκ ἐχώρησαν,* ⟨226⟩ *ὁρῶντες δὲ ζηλουμένους ὑπὸ πολλῶν ἐφθόνησαν. εἰς τοσοῦτον γὰρ ἦλθον ἀνοίας καὶ μικροψυχίας ἔνιοι τῶν παρ' αὐτοῖς ὥστ' οὐδὲ ταῖς ἀρχαίαις αὐτῶν ἀναγραφαῖς ὤκνησαν τἀναντία λέγειν, ἀλλὰ καὶ σφίσιν αὐτοῖς ἐναντία γράφοντες ὑπὸ τυφλότητος τοῦ πάθους ἠγνόησαν.*

⟨227⟩ ἐφ' ἑνὸς δὴ πρώτου στήσω τὸν λόγον, ᾧ 26
καὶ μάρτυρι μικρὸν ἔμπροσθεν τῆς ἀρχαιότητος ἐχρησάμην. ⟨228⟩ ὁ γὰρ Μανεθὼν οὗτος, ὁ τὴν Αἰγυπτιακὴν ἱστορίαν ἐκ τῶν ἱερῶν γραμμάτων μεθερμηνεύσειν ὑπεσχημένος, προειπὼν τοὺς ἡμετέρους προγόνους πολλαῖς μυριάσιν ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον ἐλθόντας κρατῆσαι τῶν ἐνοικούντων, εἶτ' αὐτὸς ὁμολογῶν χρόνῳ πάλιν ὕστερον ἐκπεσόντας τὴν νῦν Ἰουδαίαν κατασχεῖν καὶ κτίσαντας Ἱεροσόλυμα τὸν νεὼν κατασκευάσασθαι, μέχρι μὲν τούτων ἠκολούθησε ταῖς ἀναγραφαῖς, ⟨229⟩ ἔπειτα δὲ δοὺς ἐξουσίαν αὑτῷ διὰ τοῦ φάναι γράψειν τὰ μυθευόμενα καὶ λεγόμενα περὶ τῶν Ἰουδαίων, λόγους ἀπιθάνους παρενέβαλεν, ἀναμῖξαι βουλόμενος ἡμῖν Αἰγυπτίων πλῆθος λεπρῶν καὶ ἐπ' ἄλλοις ἀρρωστήμασιν, ὥς φησι, φυγεῖν ἐκ τῆς Αἰγύπτου καταγνωσθέντων. ⟨230⟩ Ἀμένωφιν γὰρ βασιλέα προθείς, ψευδὲς ὄνομα, καὶ διὰ τοῦτο χρόνον αὐτοῦ τῆς βασιλείας ὁρίσαι μὴ τολμήσας, καίτοι γ' ἐπὶ τῶν ἄλλων βασιλέων ἀκριβῶς τὰ ἔτη προστιθείς, τούτῳ προσάπτει τινὰς μυθολογίας, ἐπιλαθόμενος σχεδὸν ὅτι πεντακοσίοις ἔτεσι καὶ ὀκτωκαίδεκα πρότερον ἱστόρηκε γενέσθαι τὴν τῶν ποιμένων ἔξοδον εἰς Ἱεροσόλυμα· ⟨231⟩ Τέθμωσις γὰρ ἦν βασιλεὺς ὅτ' ἐξῇσαν. ἀπὸ δὲ τούτων μεταξὺ τῶν βασιλέων κατ' αὐτόν ἐστι τριακόσια ἐνενήκοντα τρία ἔτη μέχρι τῶν δύο ἀδελφῶν Σέθω καὶ Ἑρμαίου, ὧν τὸν μὲν Σέθων Αἴγυπτον, τὸν δὲ Ερμαιον Δαναὸν μετονομασθῆναί φησιν. ὃν ἐκβαλὼν ὁ Σέθως ἐβασίλευσεν ἔτη νθ', καὶ μετ' αὐτὸν ὁ πρεσβύτερος τῶν υἱῶν αὐτοῦ Ῥάμψης ξϛ'. ⟨232⟩ τοσούτοις οὖν πρότερον ἔτεσιν ἀπελθεῖν ἐξ Αἰγύπτου τοὺς πατέρας ἡμῶν ὡμολογηκώς, εἶτα τὸν Ἀμένωφιν εἰσποι-

ήσας ἐμβόλιμον βασιλέα, φησὶ τοῦτον ἐπιθυμῆσαι θεῶν γενέσθαι θεατὴν ὥσπερ Ὧρος εἷς τῶν πρὸ αὐτοῦ βεβασιλευκότων, ἀνενεγκεῖν δὲ τὴν ἐπιθυμίαν ὁμωνύμῳ μὲν αὐτοῦ Ἀμενώφει, πατρὸς δὲ Παάπιος ὄντι, θείας δὲ δοκοῦντι μετεσχηκέναι φύσεως κατά τε σοφίαν καὶ πρόγνωσιν τῶν ἐσομένων. ⟨233⟩ *εἰπεῖν οὖν αὐτῷ τοῦτον τὸν ὁμώνυμον ὅτι δυνήσεται θεοὺς ἰδεῖν, εἰ καθαρὰν ἀπό τε λεπρῶν καὶ τῶν ἄλλων μιαρῶν ἀνθρώπων τὴν χώραν ἅπασαν ποιήσειεν.* ⟨234⟩ *ἡσθέντα δὲ τὸν βασιλέα πάντας τοὺς τὰ σώματα λελωβημένους ἐκ τῆς Αἰγύπτου συναγαγεῖν (γενέσθαι δὲ τοῦ πλήθους μυριάδας ὀκτώ),* ⟨235⟩ *καὶ τούτους εἰς τὰς λιθοτομίας τὰς ἐν τῷ πρὸς ἀνατολὴν μέρει τοῦ Νείλου ἐμβαλεῖν αὐτόν, ὅπως ἐργάζοιντο καὶ τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων εἶεν κεχωρισμένοι. εἶναι δέ τινας ἐν αὐτοῖς καὶ τῶν λογίων ἱερέων φησί, λέπρᾳ συνεχομένους.* ⟨236⟩ *τὸν δὲ Ἀμένωφιν ἐκεῖνον, τὸν σοφὸν καὶ μαντικὸν ἄνδρα, ὑποδεῖσαι πρὸς αὐτόν τε καὶ τὸν βασιλέα χόλον τῶν θεῶν, εἰ βιασθέντες ὀφθήσονται, καὶ προσθέμενον εἰπεῖν ὅτι συμμαχήσουσί τινες τοῖς μιαροῖς καὶ τῆς Αἰγύπτου κρατήσουσιν ἐπ' ἔτη τρισκαίδεκα, μὴ τολμῆσαι μὲν αὐτὸν εἰπεῖν ταῦτα τῷ βασιλεῖ, γραφὴν δὲ καταλιπόντα περὶ πάντων ἑαυτὸν ἀνελεῖν. ἐν ἀθυμίᾳ δ' εἶναι τὸν βασιλέα.* ⟨237⟩ *κἄπειτα κατὰ λέξιν οὕτω γέγραφεν. 'τῶν δ' ἐν ταῖς λατομίαις ὡς χρόνος ἱκανὸς διῆλθεν ταλαιπωρούντων, ἀξιωθεὶς ὁ βασιλεὺς ἵνα [πρὸς] κατάλυσιν αὐτοῖς καὶ σκέπην ἀπομερίσῃ τὴν τότε τῶν ποιμένων ἐρημωθεῖσαν πόλιν Αὔαριν, συνεχώρησεν. ἔστι δ' ἡ πόλις κατὰ τὴν θεολογίαν ἄνωθεν Τυφώνιος.* ⟨238⟩ *οἱ δ' εἰς ταύτην εἰσελθόντες, καὶ τὸν τόπον τοῦτον (ὁρμητήριον) εἰς*

ἀπόστασιν ἔχοντες, ἡγεμόνα αὐτῶν λεγόμενόν τινα τῶν Ἡλιοπολιτῶν ἱερέων Ὀσάρσιφον ἐστήσαντο, καὶ τούτῳ πειθαρχήσοντες ἐν πᾶσιν ὡρκωμότησαν. ⟨239⟩ *ὃ δὲ πρῶτον μὲν αὐτοῖς νόμον ἔθετο μήτε προσκυνεῖν θεοὺς μήτε τῶν μάλιστα ἐν Αἰγύπτῳ θεμιστευομένων ἱερῶν ζῴων ἀπέχεσθαι μηδενός, πάντα τε θύειν καὶ ἀναλοῦν, συνάπτεσθαι δὲ μηδενὶ πλὴν τῶν συνομωμοσμένων.* ⟨240⟩ *τοιαῦτα δὲ νομοθετήσας καὶ πλεῖστα ἄλλα, μάλιστα τοῖς Αἰγυπτίοις ἐθισμοῖς ἐναντιούμενα, ἐκέλευσε πολυχειρίᾳ τὰ τῆς πόλεως ἐπισκευάζειν τείχη καὶ πρὸς πόλεμον ἑτοίμους γίνεσθαι τὸν πρὸς Ἀμένωφιν τὸν βασιλέα.* ⟨241⟩ *αὐτὸς δὲ προσλαβόμενος μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἱερέων καὶ συμμεμιασμένων ἔπεμψε πρέσβεις πρὸς τοὺς ὑπὸ Τεθμώσεως ἀπελαθέντας ποιμένας εἰς πόλιν τὴν καλουμένην Ἱεροσόλυμα, καὶ τὰ καθ' ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς συνατιμασθέντας δηλώσας ἠξίου συνεπιστρατεύειν ὁμοθυμαδὸν ἐπ' Αἴγυπτον.* ⟨242⟩ *ἐπάξειν μὲν οὖν αὐτοὺς ἐπηγγείλατο πρῶτον μὲν εἰς Αὔαριν τὴν προγονικὴν αὐτῶν πατρίδα, καὶ τὰ ἐπιτήδεια τοῖς ὄχλοις παρέξειν ἀφθόνως, ὑπερμαχήσεσθαι δ' ὅτε δέοι, καὶ ῥᾳδίως ὑποχείριον αὐτοῖς τὴν χώραν ποιήσειν.* ⟨243⟩ *οἱ δ' ὑπερχαρεῖς γενόμενοι πάντες προθύμως εἰς εἴκοσι μυριάδας ἀνδρῶν συνεξώρμησαν, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἧκον εἰς Αὔαριν. Ἀμένωφις δ' ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς ὡς ἐπύθετο τὰ κατὰ τὴν ἐκείνων ἔφοδον, οὐ μετρίως συνεχύθη, τῆς παρ' Ἀμενώφεως τοῦ Παάπιος μνησθεὶς προδηλώσεως.* ⟨244⟩ *καὶ πρότερον συναγαγὼν πλῆθος Αἰγυπτίων, καὶ βουλευσάμενος μετὰ τῶν ἐν τούτοις ἡγεμόνων, τά τε ἱερὰ ζῷα τὰ [πρῶτα] μάλιστα ἐν τοῖς ἱεροῖς τιμώμενα ὥς γ' ἑαυτὸν μετεπέμψατο,*

καὶ τοῖς κατὰ μέρος ἱερεῦσι παρήγγειλεν ὡς ἀσφαλέστατα τῶν θεῶν συγκρύψαι τὰ ξόανα. ⟨245⟩ τὸν δὲ υἱὸν Σέθων, τὸν καὶ Ῥαμέσσην ἀπὸ Ῥάμψεως τοῦ πατρὸς ὠνομασμένον, πενταετῆ ὄντα ἐξέθετο πρὸς τὸν ἑαυτοῦ φίλον. αὐτὸς δὲ διαβὰς τοῖς ἄλλοις Αἰγυπτίοις, οὖσιν εἰς τριάκοντα μυριάδας ἀνδρῶν μαχιμωτάτων, καίτοι τοῖς πολεμίοις ἀπαντήσας οὐ συνέβαλεν, ⟨246⟩ ἀλλὰ μὴ δεῖν θεομαχεῖν νομίσας, παλινδρομήσας ἧκεν εἰς Μέμφιν, ἀναλαβών τε τόν τε Ἆπιν καὶ τἆλλα τἀκεῖσε μεταπεμφθέντα ἱερὰ ζῷα, εὐθὺς εἰς Αἰθιοπίαν σὺν ἅπαντι τῷ στόλῳ καὶ πλήθει τῶν Αἰγυπτίων ἀνήχθη. χάριτι γὰρ ἦν αὐτῷ ὑποχείριος ὁ τῶν Αἰθιόπων βασιλεύς· ⟨247⟩ ὃς ὑποδεξάμενος καὶ τοὺς ὄχλους πάντας ὑπολαβὼν οἷς ἔσχεν ἡ χώρα τῶν πρὸς ἀνθρωπίνην τροφὴν ἐπιτηδείων, καὶ πόλεις καὶ κώμας πρὸς τὴν τῶν πεπρωμένων τρισκαίδεκα ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ ἔκπτωσιν αὐτάρκεις, οὐχ ἧττον καὶ στρατόπεδον Αἰθιοπικὸν πρὸς φυλακὴν ἐπέταξε τοῖς παρ' Ἀμενώφεως τοῦ βασιλέως ἐπὶ τῶν ὁρίων τῆς Αἰγύπτου. ⟨248⟩ καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Αἰθιοπίαν τοιαῦτα, οἱ δὲ Σολυμῖται κατελθόντες σὺν τοῖς μιαροῖς τῶν Αἰγυπτίων οὕτως ἀνοσίως τοῖς ἀνθρώποις προσηνέχθησαν ὥστε τὴν τῶν προειρημένων κράτησιν χρυσὸν φαίνεσθαι τοῖς τότε τὰ τούτων ἀσεβήματα θεωμένοις· ⟨249⟩ καὶ γὰρ οὐ μόνον πόλεις καὶ κώμας ἐνέπρησαν, οὐδ' ἱεροσυλοῦντες οὐδὲ λυμαινόμενοι ξόανα θεῶν ἠρκοῦντο, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀδύτοις ὀπτανίοις τῶν σεβαστευομένων ἱερῶν ζῴων χρώμενοι διετέλουν, καὶ θύτας καὶ σφαγεῖς τούτων ἱερεῖς καὶ προφήτας ἠνάγκαζον γίνεσθαι, καὶ γυμνοὺς ἐξέβαλλον. ⟨250⟩ λέγεται δ' ὅτι τὴν πολιτείαν καὶ τοὺς νόμους αὐτοῖς καταβαλόμενος ἱερεὺς

τὸ γένος Ἡλιοπολίτης, ὄνομα Ὀσαρσὶφ ἀπὸ τοῦ ἐν Ἡλιουπόλει θεοῦ Ὀσίρεως, ὡς μετέβη εἰς τοῦτο τὸ γένος, μετετέθη τοὔνομα καὶ προσηγορεύθη Μωσῆς.'

⟨251⟩ *ἃ μὲν οὖν Αἰγύπτιοι φέρουσι περὶ τῶν* 27
Ἰουδαίων, ταῦτ' ἐστὶ καὶ ἕτερα πλείονα, ἃ παρίημι συντομίας ἕνεκα. λέγει δὲ ὁ Μανεθὼν πάλιν ὅτι μετὰ ταῦτ' ἐπῆλθεν ὁ Ἀμένωφις ἀπ' Αἰθιοπίας μετὰ μεγάλης δυνάμεως, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ῥάμψης καὶ αὐτὸς ἔχων δύναμιν, καὶ συμβαλόντες οἱ δύο τοῖς ποιμέσι καὶ τοῖς μιαροῖς ἐνίκησαν αὐτούς, καὶ πολλοὺς ἀποκτείναντες ἐδίωξαν αὐτοὺς ἄχρι τῶν ὁρίων τῆς Συρίας. ⟨252⟩ *ταῦτα μὲν καὶ τὰ τοιαῦτα Μανεθὼν συνέγραψεν· ὅτι δὲ ληρεῖ καὶ ψεύδεται περιφανῶς ἐπιδείξω, προδιαστειλάμενος ἐκεῖνο τῶν ὕστερον πρὸς ἄλλους λεχθησομένων ἕνεκα. δέδωκε γὰρ οὗτος ἡμῖν καὶ ὡμολόγηκεν ἐξ ἀρχῆς τὸ μὴ εἶναι τὸ γένος Αἰγυπτίους, ἀλλ' αὐτοὺς ἔξωθεν ἐπελθόντας κρατῆσαι τῆς Αἰγύπτου καὶ πάλιν ἐξ αὐτῆς ἀπελθεῖν·* ⟨253⟩ *ὅτι δ' οὐκ ἀνεμίχθησαν ἡμῖν ὕστερον τῶν Αἰγυπτίων οἱ τὰ σώματα λελωβημένοι, καὶ ὅτι ἐκ τούτων οὐκ ἦν Μωσῆς ὁ τὸν λαὸν ἀγαγών, ἀλλὰ πολλαῖς ἐγεγόνει γενεαῖς πρότερον, ταῦτα πειράσομαι διὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ λεγομένων ἐλέγχειν.*

⟨254⟩ *πρώτην δὴ τὴν αἰτίαν τοῦ πλάσματος ὑπο-* 28
τίθεται καταγέλαστον. 'ὁ βασιλεύς' γάρ φησιν 'Ἀμένωφις ἐπεθύμησε τοὺς θεοὺς ἰδεῖν.' ποίους; εἰ μὲν τοὺς παρ' αὐτοῖς νενομοθετημένους, τὸν βοῦν καὶ τράγον καὶ κροκοδείλους καὶ κυνοκεφάλους, ἑώρα· ⟨255⟩ *τοὺς οὐρανίους δὲ πῶς ἠδύνατο; καὶ διὰ τί ταύτην ἔσχε τὴν ἐπιθυμίαν; ὅτι νὴ Δία καὶ πρότερος αὐτοῦ βασιλεὺς ἄλλος ἑωράκει. παρ' ἐκείνου τοίνυν ἐπέπυστο*

ποταποί τινές εἰσι καὶ τίνα τρόπον αὐτοὺς εἶδεν· ὥστε καινῆς αὐτῷ τέχνης οὐκ ἔδει. ⟨256⟩ ἀλλὰ σοφὸς ἦν ὁ μάντις δι' οὗ τοῦτο κατορθώσειν ὁ βασιλεὺς ὑπελάμβανε. καὶ πῶς οὐ προέγνω τὸ ἀδύνατον αὐτοῦ τῆς ἐπιθυμίας; οὐ γὰρ ἀπέβη. τίνα δὲ καὶ λόγον εἶχε διὰ τοὺς ἠκρωτηριασμένους ἢ λεπρῶντας ἀφανεῖς εἶναι τοὺς θεούς; ὀργίζονται γὰρ ἐπὶ τοῖς ἀσεβήμασιν, οὐκ ἐπὶ τοῖς ἐλαττώμασι τῶν σωμάτων. ⟨257⟩ ὀκτὼ δὲ μυριάδας τῶν λεπρῶν καὶ κακῶς διακειμένων πῶς οἷόντε μιᾷ σχεδὸν ἡμέρᾳ συλλεγῆναι; πῶς δὲ παρήκουσε τοῦ μάντεως ὁ βασιλεύς; ὁ μὲν γὰρ αὐτὸν ἐκέλευσεν ἐξορίσαι τῆς Αἰγύπτου τοὺς λελωβημένους, ὃ δ' αὐτοὺς εἰς τὰς λιθοτομίας ἐνέβαλεν, ὥσπερ τῶν ἐργαζομένων δεόμενος, ἀλλ' οὐχὶ καθῆραι τὴν χώραν προαιρούμενος. ⟨258⟩ φησὶ δὲ τὸν μὲν μάντιν αὑτὸν ἀνελεῖν, τὴν ὀργὴν τῶν θεῶν προορώμενον καὶ τὰ συμβησόμενα περὶ τὴν Αἴγυπτον, τῷ δὲ βασιλεῖ γεγραμμένην τὴν πρόρρησιν καταλιπεῖν. εἶτα πῶς οὐκ ἐξ ἀρχῆς ὁ μάντις τὸν αὑτοῦ θάνατον προηπίστατο; ⟨259⟩ πῶς δ' οὐκ εὐθὺς ἀντεῖπε τῷ βασιλεῖ βουλομένῳ τοὺς θεοὺς ἰδεῖν; πῶς δ' εὔλογος ὁ φόβος τῶν μὴ παρ' αὐτὸν συμβησομένων κακῶν; ἢ τί χεῖρον ἔδει παθεῖν, οὗ δρᾶν ἑαυτὸν ἔσπευδεν; τὸ δὲ δὴ πάντων εὐηθέστατον ἴδωμεν. ⟨260⟩ πυθόμενος γὰρ ταῦτα, καὶ περὶ τῶν μελλόντων φοβηθείς, τοὺς λελωβημένους ἐκείνους, ὧν αὐτῷ καθαρίσαι προείρητο τὴν Αἴγυπτον, οὐδὲ τότε τῆς χώρας ἐξήλασεν, ἀλλὰ δεηθεῖσιν αὐτοῖς ἔδωκε πόλιν, ὥς φησι, τὴν πάλαι μὲν οἰκηθεῖσαν ὑπὸ τῶν ποιμένων, Αὔαριν δὲ καλουμένην. ⟨261⟩ εἰς ἣν ἀθροισθέντας αὐτοὺς ἡγεμόνα φησὶν ἐξελέσθαι τῶν ἐξ Ἡλιουπόλεως πάλαι γεγονότων

ἱερέων, καὶ τοῦτον αὐτοῖς εἰσηγήσασθαι μήτε θεοὺς προσκυνεῖν μήτε τῶν ἐπ' Αἰγύπτῳ θρησκευομένων ζῴων ἀπέχεσθαι, πάντα δὲ θύειν καὶ κατεσθίειν, συνάπτεσθαι δὲ μηδενὶ πλὴν τῶν συνομωμοσμένων· ὅρκοις τε τὸ πλῆθος ἐνδησάμενον, ἦ μὴν τούτοις ἐμμενεῖν τοῖς νόμοις, καὶ τειχίσαντα τὴν Αὔαριν, πρὸς τὸν βασιλέα πόλεμον ἐξενεγκεῖν. ⟨262⟩ καὶ προστίθησιν ὅτι ἔπεμψεν εἰς Ἱεροσόλυμα, παρακαλῶν ἐκείνους αὐτοῖς συμμαχεῖν, καὶ δώσειν αὐτοῖς τὴν Αὔαριν ὑπισχνούμενος· εἶναι γὰρ αὐτὴν τοῖς ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων ἀφιξομένοις προγονικήν· ἀφ' ἧς ὁρμωμένους αὐτοὺς πᾶσαν τὴν Αἴγυπτον καθέξειν. ⟨263⟩ εἶτα τοὺς μὲν ἐπελθεῖν εἴκοσι στρατοῦ μυριάσι λέγει, τὸν δὲ βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων Ἀμένωφιν, οὐκ οἰόμενον δεῖν θεομαχεῖν, εἰς τὴν Αἰθιοπίαν εὐθὺς ἀποδρᾶναι, τὸν δ' Ἆπιν καί τινα τῶν ἄλλων ἱερῶν ζῴων παρατεθεικέναι τοῖς ἱερεῦσι, διαφυλάττεσθαι κελεύσαντα. ⟨264⟩ εἶτα τοὺς Ἱεροσολυμίτας ἐπελθόντας τάς τε πόλεις ἀνιστάναι καὶ τὰ ἱερὰ κατακαίειν καὶ τοὺς ἱερέας ἀποσφάττειν, ὅλως τε μηδεμιᾶς ἀπέχεσθαι παρανομίας μηδ' ὠμότητος. ⟨265⟩ ὁ δὲ τὴν πολιτείαν καὶ τοὺς νόμους αὐτοῖς καταβαλόμενος ἱερεύς, φησίν, ἦν τὸ γένος Ἡλιοπολίτης, ὄνομα δ' Ὀσαρσὶφ ἀπὸ τοῦ ἐν Ἡλιουπόλει θεοῦ Ὀσίρεως· μεταθέμενος δὲ Μωυσῆν αὐτὸν προσηγόρευσεν. ⟨266⟩ τρισκαιδεκάτῳ δέ φησιν ἔτει τὸν Ἀμένωφιν (τοσοῦτον γὰρ αὐτῷ χρόνον εἶναι τῆς ἐκπτώσεως πεπρωμένον) ἐξ Αἰθιοπίας ἐπελθόντα μετὰ πολλῆς στρατιᾶς, καὶ συμβαλόντα τοῖς ποιμέσι καὶ τοῖς μιαροῖς, νικῆσαί τε τῇ μάχῃ καὶ κτεῖναι πολλοὺς ἐπιδιώξαντα μέχρι τῶν τῆς Συρίας ὅρων.

⟨267⟩ ἐν τούτοις πάλιν οὐ συνίησιν ἀπιθάνως 29

ψευδόμενος. οἱ γὰρ λεπροὶ καὶ τὸ μετ᾽ αὐτῶν πλῆθος εἰ καὶ πρότερον ὠργίζοντο τῷ βασιλεῖ καὶ τοῖς τὰ περὶ αὐτοὺς πεποιηκόσι κατὰ [τε] *τὴν τοῦ μάντεως προαγόρευσιν, ἀλλ᾽ ὅτε τῶν λιθοτομιῶν ἐξῆλθον καὶ πόλιν παρ᾽ αὐτοῦ καὶ χώραν ἔλαβον, πάντως ἂν ἐγεγόνεισαν πρᾳότεροι πρὸς αὐτόν.* ⟨268⟩ *εἰ δὲ δὴ κἀκεῖνον ἐμίσουν, ἰδίᾳ μὲν ἂν αὐτῷ ἐπεβούλευον, οὐκ ἂν δὲ πρὸς ἅπαντας ἤραντο πόλεμον, δηλονότι πλείστας ἔχοντες συγγενείας, τοσοῦτοί γε τὸ πλῆθος ὄντες.* ⟨269⟩ *ὅμως δὲ καὶ τοῖς ἀνθρώποις πολεμεῖν διεγνωκότες οὐκ ἂν πρὸς τοὺς αὐτῶν θεοὺς πολεμεῖν ἐτόλμησαν, οὐδ᾽ ὑπεναντιωτάτους ἔθεντο νόμους τοῖς πατρίοις αὐτῶν καὶ οἷς ἐνετράφησαν.* ⟨270⟩ *δεῖ δ᾽ ἡμᾶς τῷ Μανεθῶνι χάριν ἔχειν ὅτι ταύτης τῆς παρανομίας οὐχὶ τοὺς ἐξ Ἱεροσολύμων ἐλθόντας ἀρχηγοὺς γενέσθαι φησίν, ἀλλ᾽ αὐτοὺς ἐκείνους ὄντας Αἰγυπτίους, καὶ τούτων μάλιστα τοὺς ἱερέας ἐπινοῆσαί τε ταῦτα καὶ ὁρκωμοτῆσαι τὸ πλῆθος.* ⟨271⟩ *ἐκεῖνο μέντοι πῶς οὐκ ἄλογον, τῶν μὲν οἰκείων αὐτοῖς καὶ τῶν φίλων συναποστῆναι οὐδένα, μηδὲ τοῦ πολέμου τὸν κίνδυνον συνάρασθαι, πέμψαι δὲ τοὺς μιαροὺς εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τὴν παρ᾽ ἐκείνων ἐπάγεσθαι συμμαχίαν.* ⟨272⟩ *ποίας αὐτοῖς φιλίας ἢ τίνος αὐτοῖς οἰκειότητος προϋπηργμένης; τοὐναντίον γὰρ ἦσαν πολέμιοι καὶ τοῖς ἔθεσι πλεῖστον διέφερον. ὃ δέ φησιν εὐθὺς ὑπακοῦσαι τοῖς ὑπισχνουμένοις ὅτι τὴν Αἴγυπτον καθέξουσιν, ὥσπερ αὐτῶν οὐ σφόδρα τῆς χώρας ἐμπείρως ἐχόντων, ἧς βιασθέντες ἐκπεπτώκασιν.* ⟨273⟩ *εἰ μὲν οὖν ἀπόρως ἢ κακῶς ἔπραττον, ἴσως ἂν καὶ παρεβάλλοντο· πόλιν δὲ κατοικοῦντες εὐδαίμονα καὶ χώραν πολλὴν κρείττω τῆς Αἰγύπτου καρπούμενοι, διὰ τί ποτ᾽ ἂν*

ἐχθροῖς μὲν πάλαι τὰ δὲ σώματα λελωβημένοις, οὓς μηδὲ τῶν οἰκείων οὐδεὶς ὑπέμενε, τούτοις ἔμελλον παρακινδυνεύσειν βοηθοῦντες; οὐ γὰρ δή γε τὸν γενησόμενον προῄδεσαν δρασμὸν τοῦ βασιλέως. ⟨274⟩ τοὐναντίον γὰρ αὐτὸς εἴρηκεν ὡς ὁ παῖς τοῦ Ἀμενώφιος τριάκοντα μυριάδας ἔχων εἰς τὸ Πηλούσιον ὑπηντίαζεν. καὶ τοῦτο μὲν ᾔδεισαν πάντως οἱ παραγιγνόμενοι· τὴν δὲ μετάνοιαν αὐτοῦ καὶ τὴν φυγὴν πόθεν εἰκάζειν ἔμελλον; ⟨275⟩ ἔπειτα κρατήσαντάς φησι τῆς Αἰγύπτου πολλὰ καὶ δεινὰ δρᾶν τοὺς ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων ἐπιστρατεύσαντας, καὶ περὶ τούτων ὀνειδίζει καθάπερ οὐ πολεμίους αὐτοῖς ἐπαγαγών, ἢ δέον τοῖς ἔξωθεν ἐπικληθεῖσιν ἐγκαλεῖν, ὁπότε ταῦτα πρὸ τῆς ἐκείνων ἀφίξεως ἔπραττον, καὶ πράξειν ὠμωμόκεσαν οἱ τὸ γένος Αἰγύπτιοι. ⟨276⟩ ἀλλὰ καὶ χρόνοις ὕστερον Ἀμένωφις ἐπελθὼν ἐνίκησε μάχῃ, καὶ κτείνων τοὺς πολεμίους μέχρι τῆς Συρίας ἤλασεν. οὕτω γὰρ παντάπασίν ἐστιν ἡ Αἴγυπτος τοῖς ὁποθενδηποτοῦν ἐπιοῦσιν εὐάλωτος· ⟨277⟩ καὶ οἱ τότε πολέμῳ κρατοῦντες αὐτήν, ζῆν πυνθανόμενοι τὸν Ἀμένωφιν, οὔτε τὰς ἐκ τῆς Αἰθιοπίας ἐμβολὰς ὠχύρωσαν, πολλὴν εἰς τοῦτο παρασκευὴν ἔχοντες, οὔτε τὴν ἄλλην ἡτοίμασαν δύναμιν. 'ὃ δὲ καὶ μέχρι τῆς Συρίας ἀναιρῶν' φησίν 'αὐτοὺς ἠκολούθησε διὰ τῆς ψάμμου τῆς ἀνύδρου.' δηλονότι οὐ ῥᾴδιον ⟨ὂν⟩ ἀμαχεὶ στρατοπέδῳ διελθεῖν.

⟨278⟩ κατὰ μὲν οὖν τὸν Μανεθῶνα οὔτ' ἐκ τῆς 30
Αἰγύπτου τὸ γένος ἡμῶν ἐστιν οὔτε τῶν ἐκεῖθέν τινες ἀνεμίχθησαν· τῶν γὰρ λεπρῶν καὶ νοσούντων πολλοὺς μὲν εἰκὸς ἐν ταῖς λιθοτομίαις ἀποθανεῖν, πολὺν χρόνον ἐκεῖ γενομένους καὶ κακοπαθοῦντας, πολλοὺς δ' ἐν ταῖς μετὰ ταῦτα μάχαις, πλείστους δ' ἐν τῇ τελευταίᾳ καὶ τῇ φυγῇ.

31 ⟨279⟩ *λοιπόν μοι πρὸς αὐτὸν εἰπεῖν περὶ Μωυσέος. τοῦτον δὲ τὸν ἄνδρα θαυμαστὸν μὲν Αἰγύπτιοι καὶ θεῖον νομίζουσι, βούλονται δὲ προσποιεῖν αὐτοῖς μετὰ βλασφημίας ἀπιθάνου, λέγοντες Ἡλιοπολίτην εἶναι τῶν ἐκεῖθεν ἱερέων ἕνα, διὰ τὴν λέπραν συνεξεληλαμένον.* ⟨280⟩ *δείκνυται δ' ἐν ταῖς ἀναγραφαῖς ὀκτωκαίδεκα σὺν τοῖς πεντακοσίοις πρότερον ἔτεσι γεγονὼς καὶ τοὺς ἡμετέρους ἐξαγαγὼν ἐκ τῆς Αἰγύπτου πατέρας εἰς τὴν χώραν τὴν νῦν οἰκουμένην ὑφ' ἡμῶν.* ⟨281⟩ *ὅτι δ' οὐδὲ συμφορᾷ τινι τοιαύτῃ περὶ τὸ σῶμα κεχρημένος ἦν, ἐκ τῶν λεγομένων ὑπ' αὐτοῦ δῆλός ἐστι. τοῖς γὰρ λεπρῶσιν ἀπείρηκε μήτε μένειν ἐν πόλει μήτ' ἐν κώμῃ κατοικεῖν, ἀλλὰ μόνους περιπατεῖν κατεσχισμένους τὰ ἱμάτια· καὶ τὸν ἀψάμενον αὐτῶν ἢ ὁμώροφον γενόμενον οὐ καθαρὸν ἡγεῖται.* ⟨282⟩ *καὶ μὴν κἂν θεραπευθῇ τὸ νόσημα καὶ τὴν αὑτοῦ φύσιν ἀπολάβῃ, προείρηκέ τινας ἁγνείας, καθαρμοὺς πηγαίων ὑδάτων λουτροῖς καὶ ξυρήσεις πάσης τριχός, πολλάς τε κελεύει καὶ παντοίας ἐπιτελέσαντα θυσίας τότε παρελθεῖν εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν.* ⟨283⟩ *καίτοι τοὐναντίον εἰκὸς ἦν προνοίᾳ τινὶ καὶ φιλανθρωπίᾳ χρήσασθαι τὸν ἐν τῇ συμφορᾷ ταύτῃ γεγονότα πρὸς τοὺς ὁμοίως αὐτῷ δυστυχήσαντας.* ⟨284⟩ *οὐ μόνον δὲ περὶ τῶν λεπρῶν οὕτως ἐνομοθέτησεν, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς καὶ τὸ βραχύτατόν τι τοῦ σώματος ἠκρωτηριασμένοις ἱερᾶσθαι συγκεχώρηκεν, ἀλλ' εἰ καὶ μεταξύ τις ἱερώμενος τοιαύτῃ χρήσαιτο συμφορᾷ, τὴν τιμὴν αὐτὸν ἀφείλετο.* ⟨285⟩ *πῶς οὖν εἰκὸς ἐκεῖνον ταῦτα νομοθετεῖν ἢ τοὺς ἀπὸ τοιούτων συμφορῶν συνειλεγμένους προσέσθαι καθ' ἑαυτῶν, εἰς ὄνειδός τε καὶ βλάβην νόμους συντιθεμένους;* ⟨286⟩ *ἀλλὰ μὴν καὶ τοὔνομα λίαν ἀπι-*

θάνως μετατέθεικεν· ‘Ὀσαρσίφ’ γάρ φησιν ‘ἐκαλεῖτο.’ τοῦτο μὲν οὖν εἰς τὴν μετάθεσιν οὐκ ἐναρμόζει, τὸ δ' ἀληθὲς ὄνομα δηλοῖ τὸν ἐκ τοῦ ὕδατος σωθέντα [*Μωυσῆν*]· *τὸ γὰρ ὕδωρ οἱ Αἰγύπτιοι μῶϋ καλοῦσιν.*

⟨287⟩ *ἱκανῶς οὖν γεγονέναι νομίζω κατάδηλον ὅτι Μανεθών, ἕως μὲν ἠκολούθει ταῖς ἀρχαίαις ἀναγραφαῖς, οὐ πολὺ τῆς ἀληθείας διημάρτανεν, ἐπὶ δὲ τοὺς ἀδεσπότους μύθους τραπόμενος ἢ συνέθηκεν αὐτοὺς ἀπιθάνως ἤ τισι τῶν πρὸς ἀπέχθειαν εἰρηκότων ἐπίστευσεν.*

⟨288⟩ *μετὰ τοῦτον ἐξετάσαι βούλομαι Χαιρήμονα.* 32
καὶ γὰρ οὗτος Αἰγυπτιακὴν φάσκων ἱστορίαν συγγράφειν, καὶ προθεὶς ταὐτὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως ὅπερ ὁ Μανεθών, Ἀμένωφιν, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ῥαμέσσην, ⟨289⟩ *φησὶν ὅτι κατὰ τοὺς ὕπνους ἡ Ἶσις ἐφάνη τῷ Ἀμενώφει, μεμφομένη αὐτὸν ὅτι τὸ ἱερὸν αὐτῆς ἐν τῷ πολέμῳ κατέσκαπται. Φριτιφάντην δ' ἱερογραμματέα φάναι, ἐὰν τῶν τοὺς μολυσμοὺς ἐχόντων ἀνδρῶν καθήρῃ τὴν Αἴγυπτον, παύσεσθαι τῆς πτοίας αὐτόν.* ⟨290⟩ *ἐπιλέξαντα δὲ τῶν ἐπισινῶν μυριάδας εἴκοσι πέντε ἐκβαλεῖν. ἡγεῖσθαι δ' αὐτῶν γραμματέας Μωυσῆν τε καὶ Ἰώσηπον, καὶ τοῦτον ἱερογραμματέα· Αἰγύπτια δ' αὐτοῖς ὀνόματα εἶναι, τῷ μὲν Μωυσεῖ Τισιθέν, τῷ δὲ Ἰωσήπῳ Πετεσήφ.* ⟨291⟩ *τούτους δ' εἰς Πηλούσιον ἐλθεῖν καὶ ἐπιτυχεῖν μυριάσι τριάκοντα ὀκτὼ καταλελειμμέναις ὑπὸ τοῦ Ἀμενώφιος, ἃς οὐ θέλειν εἰς τὴν Αἴγυπτον διακομίζειν· οἷς φιλίαν συνθεμένους ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον στρατεῦσαι.* ⟨292⟩ *τὸν δὲ Ἀμένωφιν οὐχ ὑπομείναντα τὴν ἔφοδον αὐτῶν εἰς Αἰθιοπίαν φυγεῖν, καταλιπόντα τὴν γυναῖκα ἔγκυον,*

ἣν κρυπτομένην ἔν τισι σπηλαίοις τεκεῖν παῖδα ὄνομα Ῥαμέσσην, ὃν ἀνδρωθέντα ἐκδιῶξαι τοὺς Ἰουδαίους εἰς τὴν Συρίαν, ὄντας περὶ εἴκοσι μυριάδας, καὶ τὸν πατέρα Ἀμένωφιν ἐκ τῆς Αἰθιοπίας καταδέξασθαι.

33 ⟨293⟩ *καὶ ταῦτα μὲν ὁ Χαιρήμων. οἶμαι δ' αὐτόθεν φανερὰν εἶναι ἐκ τῶν εἰρημένων τὴν ἀμφοῖν ψευδολογίαν. ἀληθείας μὲν γάρ τινος ὑποκειμένης ἀδύνατον ἦν διαφωνεῖν ἐπὶ τοσοῦτον· οἱ δὲ τὰ ψευδῆ συντιθέντες οὐχ ἑτέροις σύμφωνα γράφουσι, ἀλλ' αὐτοῖς τὰ δόξαντα πλάττουσιν.* ⟨294⟩ *ἐκεῖνος μὲν οὖν ἐπιθυμίαν τοῦ βασιλέως ἵνα τοὺς θεοὺς ἴδῃ φησὶν ἀρχὴν γενέσθαι τῆς τῶν μιαρῶν ἐκβολῆς, ὁ δὲ Χαιρήμων ἴδιον ὡς τῆς Ἴσιδος ἐνύπνιον συντέθεικεν.* ⟨295⟩ *κἀκεῖνος μὲν Ἀμένωφιν εἶναι λέγει τὸν προειπόντα τῷ βασιλεῖ τὸν καθαρμόν, οὗτος δὲ Φριτιφάντην. ὁ δὲ δὴ τοῦ πλήθους ἀριθμὸς καὶ σφόδρα σύνεγγυς, ὀκτὼ μὲν μυριάδας ἐκείνου λέγοντος, τούτου δὲ πέντε πρὸς ταῖς εἴκοσιν.* ⟨296⟩ *ἔτι τοίνυν ὁ μὲν Μανεθὼν πρότερον εἰς τὰς λιθοτομίας τοὺς μιαροὺς ἐμβαλών, εἶτ' αὐτοῖς τὴν Αὔαριν δοὺς ἐγκατοικεῖν καὶ τὰ πρὸς τοὺς ἄλλους Αἰγυπτίους ἐκπολεμώσας, τότε φησὶν ἐπικαλέσασθαι τὴν παρὰ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν αὐτοὺς ἐπικουρίαν·* ⟨297⟩ *ὁ δὲ Χαιρήμων ἀπαλλαττομένους ἐκ τῆς Αἰγύπτου περὶ Πηλούσιον εὑρεῖν ὀκτὼ καὶ τριάκοντα μυριάδας ἀνθρώπων καταλελειμμένας ὑπὸ τοῦ Ἀμενώφιος, καὶ μετ' ἐκείνων πάλιν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐμβαλεῖν, φυγεῖν δὲ τὸν Ἀμένωφιν εἰς τὴν Αἰθιοπίαν.* ⟨298⟩ *τὸ δὲ δὴ γενναιότατον, οὐδὲ τίνες ἢ πόθεν ἦσαν αἱ τοσαῦται τοῦ στρατοῦ μυριάδες εἴρηκεν, εἴτε Αἰγύπτιοι τὸ γένος εἴτ' ἔξωθεν ἥκοντες. ἀλλ' οὐδὲ τὴν αἰτίαν διεσάφησε δι' ἣν αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀγαγεῖν οὐκ*

ἠθέλησεν, ὁ περὶ τῶν λεπρῶν τὸ τῆς Ἴσιδος ἐνύπνιον συμπλάσας. ⟨299⟩ *τῷ δὲ Μωυσεῖ καὶ τὸν Ἰώσηπον ὁ Χαιρήμων, ὡς ἐν ταὐτῷ χρόνῳ συνεξεληλαμένον, προστέθεικεν, τὸν πρὸ Μωυσέος πρεσβύτερον τέτταρσι γενεαῖς τετελευτηκότα, ὧν ἐστιν ἔτη σχεδὸν ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατόν.* ⟨300⟩ *ἀλλὰ μὴν ὁ Ῥαμέσσης ὁ τοῦ Ἀμενώφιος υἱὸς κατὰ μὲν τὸν Μανεθῶνα νεανίας συμπολεμεῖ τῷ πατρὶ καὶ συνεκπίπτει φυγὼν εἰς τὴν Αἰθιοπίαν, οὗτος δὲ πεποίηκεν αὐτὸν μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν ἐν σπηλαίῳ τινὶ γεγενημένον, καὶ μετὰ ταῦτα νικῶντα μάχῃ καὶ τοὺς Ἰουδαίους εἰς Συρίαν ἐξελαύνοντα τὸν ἀριθμὸν ὄντας περὶ μυριάδας εἴκοσιν.* ⟨301⟩ *ὢ τῆς εὐχερείας· οὔτε γὰρ πρότερον οἵτινες ἦσαν αἱ τριάκοντα καὶ ὀκτὼ μυριάδες εἶπεν, οὔτε πῶς αἱ τετταράκοντα καὶ τρεῖς διεφθάρησαν, πότερον ἐν τῇ μάχῃ κατέπεσον ἢ πρὸς τὸν Ῥαμέσσην μετεβάλοντο.* ⟨302⟩ *τὸ δὲ δὴ θαυμασιώτατον, οὐδὲ τίνας καλεῖ τοὺς Ἰουδαίους δυνατόν ἐστι παρ᾽ αὐτοῦ μαθεῖν, ἢ ποτέροις αὐτῶν τίθεται ταύτην τὴν προσηγορίαν, ταῖς εἴκοσι πέντε μυριάσι τῶν λεπρῶν ἢ ταῖς ὀκτὼ καὶ τριάκοντα ταῖς περὶ τὸ Πηλούσιον.* ⟨303⟩ *ἀλλὰ γὰρ εὔηθες ἴσως ἂν εἴη διὰ πλειόνων ἐλέγχειν τοὺς ὑφ᾽ ἑαυτῶν ἐληλεγμένους· τὸ γὰρ ὑπ᾽ ἄλλων ἦν μετριώτερον.*

⟨304⟩ *ἐπεισάξω δὲ τούτοις Λυσίμαχον, εἰληφότα* 34 *μὲν τὴν αὐτὴν τοῖς προειρημένοις ὑπόθεσιν τοῦ ψεύσματος περὶ τῶν λεπρῶν καὶ λελωβημένων, ὑπερπεπαικότα δὲ τὴν ἐκείνων ἀπιθανότητα τοῖς πλάσμασι, διὸ καὶ δῆλός ἐστι συντεθεικὼς κατὰ πολλὴν ἀπέχθειαν.* ⟨305⟩ *λέγει γὰρ ἐπὶ Βοκχόρεως τοῦ Αἰγυπτίων βασιλέως τὸν λαὸν τῶν Ἰουδαίων, λεπροὺς ὄντας καὶ*

ψωροὺς καὶ ἄλλα νοσήματά τινα ἔχοντας, εἰς τὰ ἱερὰ καταφυγόντας μεταιτεῖν τροφήν, παμπόλλων δ' ἀνθρώπων νοσηλείᾳ περιπεσόντων ἀκαρπίαν ἐν τῇ Αἰγύπτῳ γενέσθαι. ⟨306⟩ Βόκχοριν δέ, τὸν τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα, εἰς Ἄμμωνος πέμψαι περὶ τῆς ἀκαρπίας τοὺς μαντευσομένους· τὸν θεὸν δ' εἰπεῖν τὰ ἱερὰ καθῆραι ἀπ' ἀνθρώπων ἀνάγνων καὶ δυσσεβῶν, ἐκβαλόντα αὐτοὺς ἐκ τῶν ἱερῶν εἰς τόπους ἐρήμους, τοὺς δὲ ψωροὺς καὶ λεπροὺς βυθίσαι ὡς τοῦ ἡλίου ἀγανακτοῦντος ἐπὶ τῇ τούτων ζωῇ, καὶ τὰ ἱερὰ ἁγνίσαι, καὶ οὕτω τὴν γῆν καρποφορήσειν. ⟨307⟩ τὸν δὲ Βόκχοριν τοὺς χρησμοὺς λαβόντα, τούς τε ἱερεῖς καὶ ἐπιβωμίτας προσκαλεσάμενον, κελεῦσαι ἐπιλογὴν ποιησαμένους τῶν ἀκαθάρτων τοῖς στρατιώταις τούτους παραδοῦναι κατάξειν αὐτοὺς εἰς τὴν ἔρημον, τοὺς δὲ λεπροὺς εἰς μολιβδίνους χάρτας ἐνδήσαντας, ἵνα καθῶσιν εἰς τὸ πέλαγος. ⟨308⟩ βυθισθέντων δὲ τῶν λεπρῶν καὶ ψωρῶν τοὺς ἄλλους συναθροισθέντας εἰς τόπους ἐρήμους ἐκτεθῆναι ἐπ' ἀπωλείᾳ· συναχθέντας δὲ βουλεύσασθαι περὶ αὐτῶν, νυκτὸς δ' ἐπιγενομένης πῦρ καὶ λύχνους καύσαντας φυλάττειν ἑαυτούς, τήν τ' ἐπιοῦσαν νύκτα νηστεύσαντας ἱλάσκεσθαι τοὺς θεοὺς περὶ τοῦ σῶσαι αὐτούς. ⟨309⟩ τῇ δ' ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ Μωυσῆν τινα συμβουλεῦσαι αὐτοῖς παραβαλλομένους μίαν ὁδὸν τέμνειν, ἄχρι ἂν ἔλθωσιν εἰς τόπους οἰκουμένους, παρακελεύσασθαί τ' αὐτοῖς μήτ' ἀνθρώπων τινὶ εὐνοήσειν μηδ' ἄριστα συμβουλεύσειν ἀλλὰ τὰ χείρονα, θεῶν δὲ ναοὺς καὶ βωμούς, οἷς ἂν περιτύχωσιν, ἀνατρέπειν. ⟨310⟩ συναινεσάντων δὲ τῶν ἄλλων, τὰ δοχθέντα ποιοῦντας διὰ τῆς ἐρήμου πορεύεσθαι, ἱκανῶς δ' ὀχληθέντας ἐλθεῖν εἰς τὴν οἰκου-

μένην χώραν, καὶ τούς τ᾽ ἀνθρώπους ὑβρίζοντας καὶ τὰ ἱερὰ συλῶντας καὶ ἐμπρήσαντας ἐλθεῖν εἰς τὴν νῦν Ἰουδαίαν προσαγορευομένην, κτίσαντας δὲ πόλιν ἐνταῦθα κατοικεῖν. ⟨311⟩ τὸ δὲ ἄστυ τοῦτο Ἱερόσυλα ἀπὸ τῆς ἐκείνων διαθέσεως ὠνομάσθαι· ὕστερον δ᾽ αὐτοὺς ἐπικρατήσαντας χρόνῳ διαλλάξαι τὴν ὀνομασίαν πρὸς τὸ μὴ ὀνειδίζεσθαι, καὶ τήν τε πόλιν Ἱεροσόλυμα καὶ αὐτοὺς Ἱεροσολυμίτας προσαγορεύεσθαι.

⟨312⟩ οὗτος οὐδὲ τὸν αὐτὸν ἐκείνοις εὗρεν εἰπεῖν βασιλέα, καινότερον δ᾽ ὄνομα συντέθεικεν, καὶ παρεὶς ἐνύπνιον καὶ προφήτην Αἰγύπτιον, εἰς Ἄμμωνος ἀπελήλυθε περὶ τῶν ψωρῶν καὶ λεπρῶν χρησμὸν οἴσων. ⟨313⟩ φησὶ γὰρ εἰς τὰ ἱερὰ συλλέγεσθαι πλῆθος Ἰουδαίων, ἆρά γε τοῦτο τοῖς λεπροῖς ὄνομα θέμενος, ἢ μόνων τῶν Ἰουδαίων τοῖς νοσήμασι περιπεσόντων; λέγει γὰρ ‘ὁ λαὸς τῶν Ἰουδαίων.’ ⟨314⟩ ὁ ποῖος; ἔπηλυς, ἢ τὸ γένος ἐγχώριος; διὰ τί τοίνυν Αἰγυπτίους αὐτοὺς ὄντας Ἰουδαίους καλεῖς; εἰ δὲ ξένοι, διὰ τί πόθεν οὐ λέγεις; πῶς δέ, τοῦ βασιλέως πολλοὺς μὲν αὐτῶν βυθίσαντος εἰς τὴν θάλατταν, τοὺς δὲ λοιποὺς εἰς ἐρήμους τόπους ἐκβαλόντος, τοσοῦτοι τὸ πλῆθος ὑπελείφθησαν; ⟨315⟩ ἢ τίνα τρόπον διεξῆλθον μὲν τὴν ἔρημον, ἐκράτησαν δὲ τῆς χώρας ἧς νῦν κατοικοῦμεν, ἔκτισαν δὲ καὶ πόλιν καὶ νεὼν ᾠκοδομήσαντο πᾶσι περιβόητον; ⟨316⟩ ἐχρῆν δὲ καὶ περὶ τοῦ νομοθέτου μὴ μόνον εἰπεῖν τοὔνομα, δηλῶσαι δὲ καὶ τὸ γένος ὅστις ἦν καὶ τίνων. διὰ τί δὲ τοιούτους [ἂν] αὐτοῖς ἐπεχείρησε τιθέναι νόμους περὶ θεῶν καὶ τῆς πρὸς ἀνθρώπους ἀδικίας κατὰ τὴν πορείαν; ⟨317⟩ εἴτε γὰρ Αἰγύπτιοι τὸ γένος ἦσαν, οὐκ ἂν ἐκ τῶν πατρίων ἐθῶν οὕτω ῥᾳδίως μετεβάλοντο· εἴτ᾽ ἀλλα-

χόθεν ἦσαν, πάντως τινὲς ὑπῆρχον αὐτοῖς νόμοι διὰ μακρᾶς συνηθείας πεφυλαγμένοι. ⟨318⟩ εἰ μὲν οὖν περὶ τῶν ἐξελασάντων αὐτοὺς ὤμοσαν μηδέποτ' εὐνοήσειν, λόγον εἶχεν εἰκότα· πᾶσι δὲ πόλεμον ἀνθρώποις ἀκήρυκτον ἄρασθαι τούτους, εἴπερ ἔπραττον ὡς αὐτὸς λέγει κακῶς, παρὰ πάντων βοηθείας δεομένους, ἄνοιαν οὐκ ἐκείνων ἀλλὰ τοῦ ψευδομένου πάνυ πολλὴν παρίστησιν, ὅς γε καὶ τοὔνομα θέσθαι τῇ πόλει ἀπὸ τῆς ἱεροσυλίας αὐτοὺς ἐτόλμησεν εἰπεῖν, τοῦτο δὲ μετὰ ταῦτα παρατρέψαι. ⟨319⟩ δῆλον γὰρ ὅτι τοῖς μὲν ὕστερον γενομένοις αἰσχύνην τοὔνομα καὶ μῖσος ἔφερεν, αὐτοὶ δ' οἱ κτίζοντες τὴν πόλιν κοσμήσειν αὐτοὺς ὑπελάμβανον οὕτως ὀνομάσαντες. ὁ δὲ γενναῖος ὑπὸ πολλῆς τῆς τοῦ λοιδορεῖν ἀκρασίας οὐ συνῆκεν ὅτι ἱεροσυλεῖν οὐ κατὰ τὴν αὐτὴν φωνὴν Ἰουδαῖοι τοῖς Ἕλλησιν ὀνομάζομεν. ⟨320⟩ τί ἂν οὖν ἔτι πλείω τις λέγοι πρὸς τὸν ψευδόμενον οὕτως ἀναισχύντως;

ἀλλ' ἐπειδὴ σύμμετρον ἤδη τὸ βιβλίον εἴληφε μέγεθος, ἑτέραν ποιησάμενος ἀρχὴν τὰ λοιπὰ τῶν εἰς τὸ προκείμενον πειράσομαι προσαποδοῦναι.

ΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

⟨1⟩ *Διὰ μὲν οὖν τοῦ προτέρου βιβλίου, τιμιώτατέ μοι Ἐπαφρόδιτε, περί τε τῆς ἀρχαιότητος ἡμῶν ἐπέδειξα, τοῖς Φοινίκων καὶ Χαλδαίων καὶ Αἰγυπτίων γράμμασι πιστωσάμενος τὴν ἀλήθειαν καὶ πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων συγγραφεῖς παρασχόμενος μάρτυρας, τήν τ᾽ ἀντίρρησιν ἐποιησάμην πρὸς Μανεθῶνα καὶ Χαιρήμονα καί τινας ἑτέρους·* ⟨2⟩ *ἄρξομαι δὲ νῦν τοὺς ὑπολειπομένους τῶν γεγραφότων τι καθ᾽ ἡμῶν ἐλέγχειν. καίτοι περὶ τῆς πρὸς Ἀπίωνα τὸν γραμματικὸν ἀντιρρήσεως ἐπῆλθέ μοι διαπορεῖν εἰ χρὴ σπουδάσαι·* ⟨3⟩ *τὰ μὲν γάρ ἐστι τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγραμμένων τοῖς ὑπ᾽ ἄλλων εἰρημένοις ὅμοια, τὰ δὲ λίαν ψυχρῶς προστέθεικεν, τὰ πλεῖστα δὲ βωμολοχίαν ἔχει καὶ πολλήν, εἰ δεῖ τἀληθὲς εἰπεῖν, ἀπαιδευσίαν, ὡς ἂν ὑπ᾽ ἀνθρώπου συγκείμενα καὶ φαύλου τὸν τρόπον καὶ παρὰ πάντα τὸν βίον ὀχλαγωγοῦ γεγονότος.* ⟨4⟩ *ἐπεὶ δ᾽ οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων διὰ τὴν ἄνοιαν ὑπὸ τῶν τοιούτων ἁλίσκονται λόγων μᾶλλον ἢ τῶν μετά τινος σπουδῆς γεγραμμένων, καὶ χαίρουσι μὲν ταῖς λοιδορίαις ἄχθονται δὲ τοῖς ἐπαίνοις, ἀναγκαῖον ἡγησάμην εἶναι μηδὲ τοῦτον ἀνεξέταστον καταλιπεῖν, κατηγορίαν ἡμῶν ἄντικρυς ὡς ἐν δίκῃ γεγραφότα·* ⟨5⟩ *καὶ γὰρ αὖ κἀκεῖνο τοῖς πολλοῖς ἀνθρώποις ὁρῶ παρακολουθοῦν, τὸ λίαν ἐφήδεσθαι ὅταν τις ἀρξά-*

μενος βλασφημεῖν ἕτερον αὐτὸς ἐλέγχηται περὶ τῶν αὐτῷ προσόντων κακῶν. ⟨6⟩ *ἔστι μὲν οὖν οὐ ῥᾴδιον αὐτοῦ διελθεῖν τὸν λόγον, οὐδὲ σαφῶς γνῶναι τί λέγειν βούλεται· σχεδὸν δ' ὡς ἐν πολλῇ ταραχῇ καὶ ψευσμάτων συγχύσει, τὰ μὲν εἰς τὴν ὁμοίαν ἰδέαν πίπτει τοῖς προεξητασμένοις, περὶ τῆς ἐξ Αἰγύπτου τῶν ἡμετέρων προγόνων μεταναστάσεως, τὰ δ' ἐστὶ κατηγορία τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατοικούντων Ἰουδαίων.* ⟨7⟩ *τρίτον δ' ἐπὶ τούτοις μέμικται περὶ τῆς ἁγιστείας τῆς κατὰ τὸ ἱερὸν ἡμῶν καὶ τῶν ἄλλων νομίμων κατηγορία.*

2 ⟨8/9⟩ *ὅτι μὲν οὖν οὔτ' Αἰγύπτιοι τὸ γένος ἦσαν ἡμῶν οἱ πατέρες, οὔτε διὰ λύμην σωμάτων ἤ τοιαύτας ἄλλας συμφοράς τινας ἐκεῖθεν ἐξηλάθησαν, οὐ μόνον μετρίως ἀλλὰ καὶ πέρα τοῦ συμμέτρου προαποδεδεῖχθαι νομίζω· περὶ ὧν δὲ προστίθησιν ὁ Ἀπίων ἐπιμνησθήσομαι συντόμως.* ⟨10⟩ *φησὶ γὰρ ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Αἰγυπτιακῶν τάδε. ‘Μωυσῆς, ὡς ἤκουσα παρὰ τῶν πρεσβυτέρων τῶν Αἰγυπτίων, ἦν Ἡλιοπολίτης, ὃς πατρίοις ἔθεσι κατηγγυημένος αἰθρίους προσευχὰς ἀνῆγεν εἰς οἵους εἶχεν ἡ πόλις περιβόλους, πρὸς ἀφηλιώτην δὲ πάσας ἀπέστρεφεν· ὧδε γὰρ καὶ Ἡλίου κεῖται πόλις.* ⟨11⟩ *ἀντὶ δὲ ὀβελῶν ἔστησε κίονας, ὑφ' οἷς ἦν ἐκτύπωμα σκάφη, σκιὰ δ' ἀνδρὸς ἐπ' αὐτὴν διακειμένη, ὡς ὃν ἐν αἰθέρι, τοῦτον ἀεὶ τὸν δρόμον ἡλίῳ συμπεριπολεῖ.’* ⟨12⟩ *τοιαύτη μέν τις ἡ θαυμαστὴ τοῦ γραμματικοῦ φράσις, τὸ δὲ ψεῦσμα λόγων οὐ δεόμενον ἀλλ' ἐκ τῶν ἔργων περιφανές. οὔτε γὰρ αὐτὸς Μωυσῆς, ὅτε τὴν πρώτην σκηνὴν τῷ θεῷ κατεσκεύασεν, οὐδὲν ἐκτύπωμα τοιοῦτον εἰς αὐτὴν ἐνέθηκεν, οὐδὲ ποιεῖν τοῖς ἔπειτα*

προσέταξεν· ὅ τε μετὰ ταῦτα κατασκευάσας τὸν ναὸν τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις Σολομὼν πάσης ἀπέσχετο τοιαύτης περιεργίας οἵαν συμπέπλακεν Ἀπίων. ⟨13⟩ *ἀκοῦσαι δέ φησι τῶν πρεσβυτέρων ὅτι Μωυσῆς ἦν Ἡλιοπολίτης, δηλονότι νεώτερος μὲν ὢν αὐτός, ἐκείνοις δὲ πιστεύσας τοῖς διὰ τὴν ἡλικίαν ἐπισταμένοις αὐτὸν καὶ συγγενομένοις.* ⟨14⟩ *καὶ περὶ μὲν Ὁμήρου τοῦ ποιητοῦ, γραμματικὸς ὢν αὐτὸς οὐκ ἂν ἔχοι τίς αὐτοῦ πατρίς ἐστι διαβεβαιωσάμενος εἰπεῖν, οὐδὲ περὶ Πυθαγόρου μόνον οὐκ ἐχθὲς καὶ πρῴην γεγονότος· περὶ δὲ Μωυσέος, τοσούτῳ πλήθει προάγοντος ἐκείνους ἐτῶν, οὕτως ἀποφαίνεται ῥᾳδίως πιστεύων ἀκοῇ πρεσβυτέρων, ὡς δῆλός ἐστι καταψευσάμενος.* ⟨15⟩ *τὰ δὲ δὴ τῶν χρόνων ἐν οἷς φησι τὸν Μωυσῆν ἐξαγαγεῖν τοὺς λεπρῶντας καὶ τυφλοὺς καὶ τὰς βάσεις πεπηρωμένους, σφόδρα δὴ τοῖς πρὸ αὐτοῦ συμπεφώνηκεν, ὡς οἶμαι, ὁ γραμματικὸς ὁ ἀκριβής.* ⟨16⟩ *Μανεθὼν μὲν γὰρ κατὰ τὴν Τεθμώσιος βασιλείαν ἀπαλλαγῆναί φησιν ἐξ Αἰγύπτου τοὺς Ἰουδαίους, πρὸ ἐτῶν τριακοσίων ἐνενήκοντα τριῶν τῆς εἰς Ἄργος Δαναοῦ φυγῆς, Λυσίμαχος δὲ κατὰ Βόκχοριν τὸν βασιλέα, τουτέστι πρὸ ἐτῶν χιλίων ἑπτακοσίων, Μόλων δὲ καὶ ἄλλοι τινὲς ὡς αὐτοῖς ἔδοξεν·* ⟨17⟩ *ὁ δέ γε πάντων πιστότατος Ἀπίων ὡρίσατο τὴν ἔξοδον ἀκριβῶς, κατὰ τὴν ἑβδόμην ὀλυμπιάδα, καὶ ταύτης ἔτος εἶναι πρῶτον ἐν ᾧ, φησί, Καρχηδόνα Φοίνικες ἔκτισαν. τοῦτο δὲ πάντως προσέθηκε, τὸ Καρχηδόνα, τεκμήριον οἰόμενος αὐτῷ γενέσθαι τῆς ἀληθείας ἐναργέστατον· οὐ συνῆκε δὲ καθ' ἑαυτοῦ τὸν ἔλεγχον ἐπισπώμενος.* ⟨18⟩ *εἰ γὰρ περὶ τῆς ἀποικίας πιστεύειν δεῖ ταῖς Φοινίκων ἀναγραφαῖς, ἐν ἐκείναις Εἴρωμος*

ὁ βασιλεὺς γέγραπται πρεσβύτερος τῆς Καρχηδόνος κτίσεως ἔτεσι πλείοσι πρὸς τοῖς πεντήκοντα καὶ ἑκατόν, περὶ οὗ τὰς πίστεις ἀνωτέρω παρέσχον ἐκ τῶν Φοινίκων ἀναγραφῶν, ⟨19⟩ ὅτι Σολομῶνι τῷ τὸν ναὸν οἰκοδομησαμένῳ τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις φίλος ἦν Εἴρωμος, καὶ πολλὰ συνεβάλλετο πρὸς τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευήν· αὐτὸς δὲ ὁ Σολομὼν ᾠκοδόμησε τὸν ναὸν μετὰ τὸ ἐξελθεῖν ἐξ Αἰγύπτου τοὺς Ἰουδαίους δώδεκα καὶ ἑξακοσίοις ἔτεσιν ὕστερον. ⟨20⟩ τὸν δ' ἀριθμὸν τῶν ἐλαθέντων τὸν αὐτὸν Λυσιμάχῳ σχεδιάσας (ἕνδεκα γάρ αὐτοὺς εἶναί φησι μυριάδας) θαυμαστήν τινα καὶ πιθανὴν ἀποδίδωσιν αἰτίαν, ἀφ' ἧς φησι τὸ σάββατον ὠνομάσθαι· ⟨21⟩ 'ὁδεύσαντες' γάρ φησιν 'ἓξ ἡμερῶν ὁδὸν βουβῶνας ἔσχον, καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν τῇ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ ἀνεπαύσαντο σωθέντες εἰς τὴν χώραν τὴν νῦν Ἰουδαίαν λεγομένην, καὶ ἐκάλεσαν τὴν ἡμέραν σάββατον, σώζοντες τὴν Αἰγυπτίων γλῶτταν· τὸ γὰρ βουβῶνος ἄλγος καλοῦσιν Αἰγύπτιοι σαββάτωσιν.' ⟨22⟩ οὐκ ἂν οὖν τις ἢ καταγελάσειε τῆς φλυαρίας, ἢ τοὐναντίον μισήσειε τὴν ἐν τῷ τοιαῦτα γράφειν ἀναίδειαν; δῆλον γὰρ ὅτι πάντες ἐβουβωνίασαν ἕνδεκα μυριάδες ἀνθρώπων. ⟨23⟩ ἀλλ' εἰ μὲν ἦσαν ἐκεῖνοι τυφλοὶ καὶ χωλοὶ καὶ πάντα τρόπον νοσοῦντες, ὁποίους αὐτοὺς εἶναί φησιν Ἀπίων, οὐδ' ἂν μιᾶς ἡμέρας προελθεῖν ὁδὸν ἠδυνήθησαν· εἰ δ' οἷοι βαδίζειν διὰ πολλῆς ἐρημίας καὶ προσέτι νικᾶν τοὺς αὐτοῖς ἀνθισταμένους μαχόμενοι πάντες, οὐκ ἂν ἀθρόοι μετὰ τὴν ἕκτην ἡμέραν ἐβουβωνίασαν. ⟨24⟩ οὔτε γὰρ φύσει πως γίγνεται τὸ τοιοῦτον τοῖς βαδίζουσιν ἐξ ἀνάγκης, ἀλλὰ πολλαὶ μυριάδες στρατοπέδων ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας τὸ σύμμετρον ἀεὶ βαδίζουσιν, οὔτε

κατὰ ταὐτόματον εἰκὸς οὕτω συμβῆναι· πάντων γὰρ ἀλογώτατον. ⟨25⟩ ὁ δὲ θαυμαστὸς Ἀπίων διὰ μὲν ἓξ ἡμερῶν αὐτοὺς ἐλθεῖν εἰς τὴν Ἰουδαίαν προείρηκε, πάλιν δὲ τὸν Μωυσῆν εἰς τὸ μεταξὺ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Ἀραβίας ὄρος, ὃ καλεῖται Σίναιον, ἀναβάντα φησὶν ἡμέρας τετταράκοντα κρυβῆναι, κἀκεῖθεν καταβάντα δοῦναι τοῖς Ἰουδαίοις τοὺς νόμους. καίτοι πῶς οἷόν τε τοὺς αὐτοὺς καὶ τετταράκοντα μένειν ἡμέρας ἐν ἐρήμῳ καὶ ἀνύδρῳ τόπῳ καὶ τὴν μεταξὺ πᾶσαν ἐν ἡμέραις ἓξ διελθεῖν; ⟨26⟩ ἡ δὲ περὶ τὴν ὀνομασίαν τοῦ σαββάτου γραμματικὴ μετάθεσις ἀναίδειαν ἔχει πολλὴν ἢ δεινὴν ἀμαθίαν. τὸ γὰρ σαββὼ καὶ σάββατον πλεῖστον ἀλλήλων διαφέρει· ⟨27⟩ τὸ μὲν γὰρ σάββατον κατὰ τὴν Ἰουδαίων διάλεκτον ἀνάπαυσίς ἐστιν ἀπὸ παντὸς ἔργου, τὸ δὲ σαββώ, καθάπερ ἐκεῖνός φησι, δηλοῖ παρ' Αἰγυπτίοις τὸ βουβῶνος ἄλγος.

⟨28⟩ τοιαῦτα μέν τινα περὶ Μωυσέος καὶ τῆς ἐξ 3
Αἰγύπτου γενομένης τοῖς Ἰουδαίοις ἀπαλλαγῆς ὁ Αἰγύπτιος Ἀπίων ἐκαινοποίησε, παρὰ τοὺς ἄλλους ἐπινοήσας. καὶ τί γε δεῖ θαυμάζειν εἰ περὶ τῶν ἡμετέρων ψεύδεται προγόνων, λέγων αὐτοὺς εἶναι τὸ γένος Αἰγυπτίους; ⟨29⟩ αὐτὸς γὰρ περὶ αὐτοῦ τοὐναντίον ἐψεύδετο, καὶ γεγενημένος ἐν Ὀάσει τῆς Αἰγύπτου, πάντων Αἰγυπτίων πρῶτος ὤν, ὡς ἂν εἴποι τις, τὴν μὲν ἀληθῆ πατρίδα καὶ τὸ γένος ἐξωμόσατο, Ἀλεξανδρεὺς δ' εἶναι καταψευδόμενος ὁμολογεῖ τὴν μοχθηρίαν τοῦ γένους. ⟨30⟩ εἰκότως οὖν οὓς μισεῖ καὶ βούλεται λοιδορεῖν, τούτους Αἰγυπτίους καλεῖ. εἰ μὴ γὰρ φαυλοτάτους εἶναι ἐνόμιζεν Αἰγυπτίους, οὐκ ἂν τοῦ γένους αὐτὸς ἔφυγεν, ὡς οἵ γε μεγαλοφρονοῦντες ἐπὶ ταῖς ἑαυτῶν πατρίσι σεμνύνονται μὲν

ἀπὸ τούτων αὐτοὶ χρηματίζοντες, τοὺς ἀδίκως δ' αὐτῶν ἀντιποιουμένους ἐλέγχουσι. ⟨31⟩ πρὸς ἡμᾶς δὲ δυοῖν θάτερον Αἰγύπτιοι πεπόνθασιν· ἢ γὰρ ὡς ἐπισεμνυνόμενοι προσποιοῦνται τὴν συγγένειαν, ἢ κοινωνοὺς ἡμᾶς ἐπισπῶνται τῆς αὐτῶν κακοδοξίας. ⟨32⟩ ὁ δὲ γενναῖος Ἀπίων δοκεῖ μὲν τὴν βλασφημίαν τὴν καθ' ἡμῶν ὥσπερ τινὰ μισθὸν ἐθελῆσαι παρασχεῖν Ἀλεξανδρεῦσι τῆς δοθείσης αὐτῷ πολιτείας, καὶ τὴν ἀπέχθειαν αὐτῶν ἐπιστάμενος τὴν πρὸς τοὺς συνοικοῦντας αὐτοῖς ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρείας Ἰουδαίους προτέθειται μὲν ἐκείνοις λοιδορεῖσθαι, συμπεριλαμβάνει δὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας, ἐν ἀμφοτέροις ἀναισχύντως ψευδόμενος.

4 ⟨33⟩ τίνα τοίνυν ἐστὶ τὰ δεινὰ καὶ σχέτλια τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατοικούντων Ἰουδαίων, ἃ κατηγόρηκεν αὐτῶν, ἴδωμεν. 'ἐλθόντες' φησίν 'ἀπὸ Συρίας ᾤκησαν πρὸς ἀλίμενον θάλασσαν, γειτνιάσαντες ταῖς τῶν κυμάτων ἐκβολαῖς.' ⟨34⟩ οὐκοῦν ὁ τόπος εἰ λοιδορίαν ἔχει, τὴν οὐ πατρίδα μὲν λεγομένην δ' αὐτοῦ, τὴν Ἀλεξάνδρειαν λοιδορεῖ· ἐκείνης γὰρ καὶ τὸ παράλιόν ἐστι μέρος, ὡς πάντες ὁμολογοῦσιν, εἰς κατοίκησιν τὸ κάλλιστον. ⟨35⟩ Ἰουδαῖοι δ' εἰ μὲν βιασάμενοι κατέσχον ὡς μηδ' ὕστερον ἐκπεσεῖν, ἀνδρείας τεκμήριόν ἐστ' αὐτοῖς. εἰς κατοίκησιν δ' αὐτοῖς ἔδωκε (τὸν) τόπον Ἀλέξανδρος, καὶ ἴσης παρὰ τοῖς Μακεδόσι τιμῆς ἐπέτυχον. ⟨36⟩ οὐκ οἶδα δὲ τί ποτ' ἂν ἔλεγεν Ἀπίων, εἰ πρὸς τῇ Νεκροπόλει κατῴκουν, καὶ μὴ πρὸς τοῖς βασιλείοις ἦσαν ἱδρυμένοι καὶ μέχρι νῦν αὐτῶν ἡ φυλὴ τὴν προσηγορίαν εἶχε Μακεδόνες. ⟨37⟩ εἰ μὲν οὖν ἀναγνοὺς τὰς ἐπιστολὰς Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως καὶ τὰς Πτολεμαίου τοῦ Λάγου, καὶ

τῶν μετ' ἐκεῖνον τῆς Αἰγύπτου βασιλέων ἐντυχὼν τοῖς γράμμασι, καὶ τὴν στήλην τὴν ἑστῶσαν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ τὰ δικαιώματα περιέχουσαν ἃ Καῖσαρ ὁ μέγας τοῖς Ἰουδαίοις ἔδωκεν, εἰ μὲν οὖν ταῦτα, φημί, γιγνώσκων τἀναντία γράφειν ἐτόλμησε, πονηρὸς ἦν, εἰ δὲ μηδὲν ἠπίστατο τούτων, ἀπαίδευτος. ⟨38⟩ *τὸ δὲ δὴ θαυμάζειν πῶς Ἰουδαῖοι ὄντες Ἀλεξανδρεῖς ἐκλήθησαν, τῆς ὁμοίας ἀπαιδευσίας. πάντες γὰρ οἱ εἰς ἀποικίαν τινὰ κατακληθέντες, κἂν πλεῖστον ἀλλήλων τοῖς γένεσι διαφέρωσιν, ἀπὸ τῶν οἰκιστῶν τὴν προσηγορίαν λαμβάνουσι.* ⟨39⟩ *καὶ τί δεῖ περὶ τῶν ἄλλων λέγειν; αὐτῶν γὰρ ἡμῶν οἱ τὴν Ἀντιόχειαν κατοικοῦντες Ἀντιοχεῖς ὀνομάζονται· τὴν γὰρ πολιτείαν αὐτοῖς ἔδωκεν ὁ κτίστης Σέλευκος. ὁμοίως οἱ ἐν Ἐφέσῳ καὶ κατὰ τὴν ἄλλην Ἰωνίαν τοῖς αὐθιγενέσι πολίταις ὁμωνυμοῦσι, τοῦτο παρασχόντων αὐτοῖς τῶν διαδόχων.* ⟨40⟩ *ἡ δὲ Ῥωμαίων φιλανθρωπία πᾶσι μικροῦ δεῖν τῆς αὐτῶν προσηγορίας μεταδέδωκεν, οὐ μόνον ἀνδράσιν ἀλλὰ καὶ μεγάλοις ἔθνεσιν ὅλοις· Ἴβηρες γοῦν οἱ πάλαι καὶ Τυρρηνοὶ καὶ Σαβῖνοι Ῥωμαῖοι καλοῦνται.* ⟨41⟩ *εἰ δὲ τοῦτον ἀφαιρεῖται τὸν τρόπον τῆς πολιτείας Ἀπίων, παυσάσθω λέγων αὑτὸν Ἀλεξανδρέα· γεννηθεὶς γάρ, ὡς προεῖπον, ἐν τῷ βαθυτάτῳ τῆς Αἰγύπτου, πῶς ἂν Ἀλεξανδρεὺς εἴη, τῆς κατὰ δόσιν πολιτείας, ὡς αὐτὸς ἐφ' ἡμῶν ἠξίωκεν, ἀναιρουμένης; καίτοι μόνοις Αἰγυπτίοις οἱ κύριοι νῦν Ῥωμαῖοι τῆς οἰκουμένης μεταλαμβάνειν ἡστινοσοῦν πολιτείας ἀπειρήκασιν.* ⟨42⟩ *ὃ δ' οὕτως ἐστὶ γενναῖος ὡς μετέχειν ἀξιῶν αὐτὸς ὧν τυχεῖν ἐκωλύετο, συκοφαντεῖν ἐπεχείρησε τοὺς δικαίως λαβόντας. οὐ γὰρ ἀπορίᾳ γε τῶν οἰκησόντων τὴν μετὰ σπουδῆς ὑπ'*

αὐτοῦ πόλιν κτιζομένην Ἀλέξανδρος τῶν ἡμετέρων τινὰς ἐκεῖ συνήθροισεν, ἀλλὰ πάντας δοκιμάζων ἐπιμελῶς ἀρετῆς καὶ πίστεως τοῦτο τοῖς ἡμετέροις τὸ γέρας ἔδωκεν. ⟨43⟩ *ἐτίμα γὰρ ἡμῶν τὸ ἔθνος, ὡς καί φησιν Ἑκαταῖος περὶ ἡμῶν ὅτι διὰ τὴν ἐπιείκειαν καὶ πίστιν, ἣν αὐτῷ παρέσχον Ἰουδαῖοι, τὴν Σαμαρεῖτιν χώραν προσέθηκεν ἔχειν αὐτοῖς ἀφορολόγητον.* ⟨44⟩ *ὅμοια δ᾽ Ἀλεξάνδρῳ καὶ Πτολεμαῖος ὁ Λάγου περὶ τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατοικούντων ἐφρόνησε· καὶ γὰρ τὰ κατὰ τὴν Αἴγυπτον αὐτοῖς ἐνεχείρισε φρούρια, πιστῶς ἅμα καὶ γενναίως φυλάξειν ὑπολαμβάνων, καὶ Κυρήνης ἐγκρατῶς ἄρχειν βουλόμενος καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐν τῇ Λιβύῃ πόλεων εἰς αὐτὰς μέρος Ἰουδαίων ἔπεμψε κατοικῆσον.* ⟨45⟩ *ὁ δὲ μετ᾽ αὐτὸν Πτολεμαῖος, ὁ Φιλάδελφος ἐπικληθείς, οὐ μόνον εἴ τινες ἦσαν αἰχμάλωτοι παρ᾽ αὐτῷ τῶν ἡμετέρων, πάντας ἀπέδωκεν, ἀλλὰ καὶ χρήματα πολλάκις ἐδωρήσατο, καὶ τὸ μέγιστον, ἐπιθυμητὴς ἐγένετο τοῦ γνῶναι τοὺς ἡμετέρους νόμους καὶ ταῖς τῶν ἱερῶν γραφῶν βίβλοις ἐντυχεῖν.* ⟨46⟩ *ἔπεμψε γοῦν ἀξιῶν ἄνδρας ἀποσταλῆναι τοὺς ἑρμηνεύσοντας αὐτῷ τὸν νόμον, καὶ τοῦ γραφῆναι ταῦτα καλῶς τὴν ἐπιμέλειαν ἐπέταξεν οὐ τοῖς τυχοῦσιν, ἀλλὰ Δημήτριον τὸν Φαληρέα καὶ Ἀνδρέαν καὶ Ἀριστέα, τὸν μὲν παιδείᾳ τῶν καθ᾽ ἑαυτὸν διαφέροντα Δημήτριον,* ⟨47⟩ *τοὺς δὲ τὴν τοῦ σώματος αὐτοῦ φυλακὴν ἐγκεχειρισμένους, ἐπὶ τῆς ἐπιμελείας ταύτης ἔταξεν, οὐκ ἂν δήπου τοὺς νόμους καὶ τὴν πάτριον ἡμῶν φιλοσοφίαν ἐπιθυμήσας ἐκμαθεῖν, εἰ τῶν χρωμένων αὐτοῖς ἀνδρῶν κατεφρόνει καὶ μὴ λίαν ἐθαύμαζεν.*

⟨48⟩ *Ἀπίωνα δὲ σχεδὸν ἐφεξῆς πάντες ἔλαθον οἱ*

τῶν προγόνων αὐτοῦ [Μακεδόνων] βασιλεῖς οἰκειότατα πρὸς ἡμᾶς διατεθέντες. καὶ γὰρ ὁ τρίτος Πτολεμαῖος, ὁ λεγόμενος Εὐεργέτης, κατασχὼν ὅλην Συρίαν κατὰ κράτος οὐ τοῖς ἐν Αἰγύπτῳ θεοῖς χαριστήρια τῆς νίκης ἔθυσεν, ἀλλὰ παραγενόμενος εἰς Ἱεροσόλυμα πολλάς, ὡς ἡμῖν νόμιμόν ἐστιν, ἐπετέλεσε θυσίας τῷ θεῷ, καὶ ἀνέθηκεν ἀναθήματα τῆς νίκης ἄξια. ⟨49⟩ *ὁ δὲ Φιλομήτωρ Πτολεμαῖος καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ Κλεοπάτρα τὴν βασιλείαν ὅλην τὴν ἑαυτῶν Ἰουδαίοις ἐπίστευσαν, καὶ στρατηγοὶ πάσης τῆς δυνάμεως ἦσαν Ὀνίας καὶ Δωσίθεος Ἰουδαῖοι, ὧν Ἀπίων σκώπτει τὰ ὀνόματα, δέον τὰ ἔργα θαυμάζειν, καὶ μὴ λοιδορεῖν ἀλλὰ χάριν αὐτοῖς ἔχειν ὅτι διεσώσαντο τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἧς ὡς πολίτης ἀντιποιεῖται·* ⟨50⟩ *πολεμούντων γὰρ αὐτῶν τῇ βασιλίσσῃ Κλεοπάτρᾳ καὶ κινδυνευόντων ἀπολέσθαι κακῶς, οὗτοι συμβάσεις ἐποίησαν καὶ τῶν ἐμφυλίων κακῶν ἀπήλλαξαν. ἀλλὰ μετὰ ταῦτα, φησίν, Ὀνίας ἐπὶ τὴν πόλιν ἤγαγε στρατὸν (οὐκ) ὀλίγον, ὄντος ἐκεῖ Θέρμου τοῦ παρὰ Ῥωμαίων πρεσβευτοῦ καὶ παρόντος.* ⟨51⟩ *ὀρθῶς δὲ ποιῶν, φαίην ἄν, καὶ μάλα δικαίως. ὁ γὰρ Φύσκων ἐπικληθεὶς Πτολεμαῖος, ἀποθανόντος αὐτῷ τἀδελφοῦ Πτολεμαίου τοῦ Φιλομήτορος, ἀπὸ Κυρήνης ἐξῆλθε Κλεοπάτραν ἐκβαλεῖν βουλόμενος τῆς βασιλείας* et filios regis, ut ipse regnum injuste sibimet applicaret; ⟨52⟩ propter haec ergo Onias adversus eum bellum pro Cleopatra suscepit, et fidem quam habuit circa reges, nequaquam in necessitate deseruit. testis autem deus justitiae ejus manifestus apparuit. ⟨53⟩ nam Physcon Ptolemaeus quum adversum exercitum quidem Oniae pugnare praesumeret, omnes vero Judaeos in civitate positos cum filiis et uxoribus

capiens nudos atque vinctos elephantis subjecisset ut ab eis conculcati deficerent, et ad hoc etiam bestias ipsas inebriasset, in contrarium quae praeparaverat evenere: ⟨54⟩ elephanti enim relinquentes sibi appositos Judaeos, impetu facto super amicos ejus multos ex ipsis interemere. et post haec Ptolemaeus quidem aspectum terribilem contemplatus est, prohibentem se ut illis noceret hominibus: ⟨55⟩ concubina vero sua carissima, quam alii quidem Ithacam alii vero Hirenen denominant, supplicante ne tantam impietatem perageret, ei concessit, et ex his quae jam egerat vel acturus erat poenitentiam egit. unde recte hanc diem Judaei Alexandriae constituti, eo quod aperte a deo salutem promeruere, celebrare noscuntur. ⟨56⟩ Apion autem omnium calumniator etiam propter bellum adversus Physconem gestum Judaeos accusare praesumpsit, quum eos laudare debuerit. is autem etiam ultimae Cleopatrae reginae Alexandrinorum meminit, veluti nobis improperans quoniam circa nos fuit ingrata; et non potius illam redarguere studuit, ⟨57⟩ cui nihil omnino injustitiae et malorum operum defuit vel circa generis necessarios, vel circa maritos suos, qui etiam dilexerunt eam, vel in communi contra Romanos omnes et benefactores suos imperatores, quae etiam sororem Arsinoen occidit in templo, nihil sibi nocentem. ⟨58⟩ peremit autem et fratrem insidiis, paternosque deos et sepulcra progenitorum depopulata est. percipiensque regnum a primo Caesare, ejus filio et successori rebellare praesumpsit, Antoniumque corrumpens amatoriis rebus et patriae inimicum fecit et infidelem circa suos amicos instituit, alios quidem ge-

nere regali spolians, alios autem demens et ad mala gerenda compellens. ⟨59⟩ sed quid oportet amplius dici, quum illum ipsum in navali certamine relinquens, id est maritum et parentem communium filiorum, tradere eum exercitum et principatum et se sequi coegit? ⟨60⟩ novissime vero Alexandria a Caesare capta, ad hoc usque perducta est ut salutem hinc sperare se judicaret, si posset ipsa manu sua Judaeos perimere, eo quod circa omnes crudelis et infidelis exstaret. putasne gloriandum nobis non esse, si, quemadmodum dicit Apion, famis tempore Judaeis triticum non est mensa? ⟨61⟩ sed illa quidem poenam subiit competentem, nos autem maximo Caesare utimur teste auxilii atque fidei quam circa eum contra Aegyptios gessimus, nec non et senatu ejusque consultis, et epistulis Caesaris Augusti, quibus nostra merita comprobantur. ⟨62⟩ has literas Apionem oportebat inspicere, et secundum genera examinare testimonia sub Alexandro facta et omnibus Ptolemaeis, et quae a senatu constituta sunt, nec non et a maximis Romanis imperatoribus. ⟨63⟩ si vero Germanicus frumenta cunctis in Alexandria commorantibus metiri non potuit, hoc indicium est sterilitatis ac necessitatis frumentorum, non accusatio Judaeorum. quid enim sapiant omnes imperatores de Judaeis in Alexandria commorantibus, palam est: ⟨64⟩ nam administratio tritici nihilo magis ab eis quam ab aliis Alexandrinis translata est. maximam vero eis fidem olim a regibus datam conservaverunt, id est fluminis custodiam totiusque custodiae, nequaquam his rebus indignos esse judicantes.

⟨65⟩ sed super hoc 'quomodo ergo' inquit, 'si sunt 6

cives, eosdem deos, quos Alexandrini, non colunt?' cui respondeo: quomodo etiam, quum vos sitis Aegyptii, inter alterutros praelio magno et sine foedere de religione contenditis? ⟨66⟩ an certe propterea non vos omnes dicimus Aegyptios, et neque communiter homines, quoniam bestias adversantes naturae nostrae colitis, multa diligentia nutrientes? quum genus utique nostrorum unum atque idem esse videatur. ⟨67⟩ si autem in vobis Aegyptiis tantae differentiae opinionum sunt, quid miraris super his qui aliunde in Alexandriam advenerunt, si in legibus a principio constitutis circa talia permansere? ⟨68⟩ is autem etiam seditionis causas nobis apponit; qui si cum veritate ob hoc accusat Judaeos in Alexandria constitutos, cur omnes nos culpat ubique positos eo quod noscamur habere concordiam? ⟨69⟩ porro etiam seditionis auctores quilibet inveniet Apionis similes Alexandrinorum fuisse cives. donec enim Graeci fuere et Macedones hanc civitatem habentes, nullam seditionem adversus nos gessere, sed antiquis cessere solemnitatibus. quum vero multitudo Aegyptiorum crevisset inter eos propter confusiones temporum, etiam hoc opus semper est additum. nostrum vero genus permansit purum. ⟨70⟩ ipsi igitur molestiae hujus fuere principium, nequaquam populo Macedonicam habente constantiam neque prudentiam Graecam, sed cunctis scilicet utentibus malis moribus Aegyptiorum, et antiquas inimicitias adversum nos exercentibus. ⟨71⟩ e diverso namque factum est quod nobis improperare praesumunt. nam quum plurimi eorum non opportune jus ejus civilitatis obtineant, peregrinos vocant eos qui hoc privilegium

ad omnes impetrasse noscuntur. <72> nam Aegyptiis neque regum quisquam videtur jus civilitatis fuisse largitus, neque nunc quilibet imperatorum. nos autem Alexander quidem introduxit, reges autem auxere, Romani vero semper custodire dignati sunt. <73> itaque derogare nobis Apion conatus est, quia imperatorum non statuamus imagines, tanquam illis hoc ignorantibus aut defensione Apionis indigentibus; quum potius debuerit admirari magnanimitatem mediocritatemque Romanorum, quoniam subjectos non cogunt patria jura transcendere, sed suscipiunt honores sicut dare offerentes pium atque legitimum est. non enim honoribus gratiam habent qui ex necessitate et violentia conferuntur. <74> Graecis itaque et aliis quibusdam bonum esse creditur imagines instituere. denique et patrum et uxorum filiorumque figuras depingentes exsultant, quidam vero etiam nihil sibi competentium sumunt imagines. alii vero et servos diligentes hoc faciunt. quid ergo mirum est si etiam principibus ac dominis hunc honorem praebere videantur? <75> porro noster legislator, non quasi prophetans Romanorum potentiam non honorandam, sed tanquam causam neque deo neque hominibus utilem despiciens, et quoniam totius animati, multo magis dei inanimati, probatur inferius, interdixit imagines fabricari. <76> aliis autem honoribus post deum colendos non prohibuit viros bonos, quibus nos et imperatores et populum Romanum dignitatibus ampliamus. <77> facimus autem pro eis continua sacrificia; et non solum quotidianis diebus ex impensa communi omnium Judaeorum talia celebramus, verum quum nullas alias hostias ex com-

muni neque pro filiis peragamus, solis imperatoribus hunc honorem praecipuum pariter exhibemus, quem hominum nulli persolvimus. ⟨78⟩ haec itaque communiter satisfactio posita sit adversus Apionem pro his quae de Alexandria dicta sunt.

7 ⟨79⟩ admiror autem etiam eos qui ei hujusmodi fomitem praebuere, id est Posidonium et Apollonium Molonis, quoniam accusant quidem nos, quare nos eosdem deos cum aliis non colimus. mentientes autem pariter, et de nostro templo blasphemias componentes incongruas, non se putant impie agere, quum sit valde turpissimum liberis qualibet ratione mentiri, multo magis de templo apud cunctos homines nominato, tanta sanctitate pollente. ⟨80⟩ in hoc enim sacrario Apion praesumpsit edicere asini caput collocasse Judaeos, et id colere ac dignum facere tanta religione; et hoc affirmat fuisse depalatum, dum Antiochus Epiphanes et exspoliasset templum et illud caput inventum ex auro compositum, multis pecuniis dignum. ⟨81⟩ ad haec igitur prius equidem respondeo, quoniam Aegyptius, vel si aliquid tale apud nos fuisset, nequaquam debuerat increpare, quum non sit deterior asinus furonibus et hircis et aliis qui sunt apud eos dii. ⟨82⟩ deinde quomodo non intellexit operibus increpatus de incredibili suo mendacio? legibus namque semper utimur iisdem; in quibus sine fine consistimus. et quum varii casus nostram civitatem sicut etiam aliorum vexaverint, et Pius ac Pompejus Magnus ac Licinius Crassus et ad novissimum Titus Caesar bello vincentes obtinuerint templum, nihil hujusmodi illic invenere, sed purissimam pietatem, de qua nihil nobis

est apud alios effabile. ⟨83⟩ quia vero Antiochus neque justam fecit templi depraedationem, sed egestate pecuniarum ad hoc accessit, quum non esset hostis, et socios insuper nos suos et amicos aggressus est, nec aliquid dignum derisione illic invenit. ⟨84⟩ multi et digni conscriptores super hoc quoque testantur, Polybius Megalopolita, Strabo Cappadox, Nicolaus Damascenus, Timagenes et Castor chronographus et Apollodorus; qui omnes dicunt pecuniis indigentem Antiochum transgressum foedera Judaeorum et spoliasse templum auro argentoque plenum. ⟨85⟩ haec igitur Apion debuit respicere, nisi cor asini ipse potius habuisset et impudentiam canis, qui apud ipsos assolet coli. neque enim extrinsecus aliqua ratiocinatione mentitus est. ⟨86⟩ nos itaque asinis neque honorem neque potestatem aliquam damus, sicut Aegyptii crocodilis et aspidibus, quando eos qui ab istis mordentur et a crocodilis rapiuntur, felices et deo dignos arbitrantur. ⟨87⟩ sed sunt apud nos asini, quod apud alios sapientes viros, onera sibimet imposita sustinentes; et si ad areas accedentes comedant aut proposita non adimpleant, multas valde plagas accipiunt, quippe operibus et ad agriculturam rebus necessariis ministrantes. ⟨88⟩ sed aut omnium rudissimus fuit Apion ad componendum verba fallacia, aut certe ex rebus initia sumens haec implere non valuit, quando nulla potest contra nos blasphemia provenire.

⟨89⟩ alteram vero fabulum, derogatione nostra plenam, de Graecis apposuit; de quo hoc dicere sat erit, quoniam qui de pietate loqui praesumunt, oportet eos non ignorare minus esse immundum per templa

transire quam sacerdotibus scelesta verba confingere. ⟨90⟩ isti vero magis studuere defendere sacrilegum regem quam justa et veracia de nostris et de templo conscribere. volentes enim Antiocho praestare et infidelitatem ac sacrilegium ejus tegere, quo circa gentem nostram est usus propter egestatem pecuniarum, detrahentes nobis etiam quae in futuris essent dicenda mentiti sunt. ⟨91⟩ propheta vero aliorum factus est Apion, et dixit Antiochum in templo invenisse lectum et hominem in eo jacentem, et appositam ei mensulam maritimis terrenisque et volatilium dapibus plenam, et quod obstupuisset his homo. ⟨92⟩ illum vero mox adorasse regis ingressum tanquam maximam sibi opem praebituri; ac procidentem ad ejus genua, extensa dextera poposcisse libertatem; et jubente rege ut confideret, et diceret quis esset vel cur ibidem habitaret vel quae esset causa ciborum ejus, tunc hominem cum gemitu et lacrimis lamentabiliter suam narrasse necessitatem. ⟨93⟩ ait, inquit, esse se Graecum; et dum peragraret provinciam parandi victus causa, correptum se subito ab alienigenis hominibus atque deductum ad templum, et inclusum illic, et a nullo conspici, sed cuncta dapium apparatione saginari. ⟨94⟩ et primum quidem haec sibi inopinabilia beneficia visa attulisse laetitiam, deinde suspicionem, postea stuporem; postremum consulentem a ministris ad se accedentibus audisse legem ineffabilem Judaeorum, pro qua nutriebatur; et hoc illos facere singulis annis quodam tempore constituto. ⟨95⟩ et comprehendere quidem Graecum peregrinum, eumque annuo tempore saginare, et deductum ad quandam silvam occidere quidem eum

hominem, ejusque corpus sacrificare secundum suas solemnitates, et gustare ex ejus visceribus, et jusjurandum facere in immolatione Graeci ut inimicitias contra Graecos haberent, et tunc in quandam foveam reliqua hominis pereuntis abjicere. ⟨96⟩ deinde refert eum dixisse paucos jam dies debitos sibimet superesse, atque rogasse ut reveritus Graecorum deos, et superans in suo sanguine insidias Judaeorum, de malis eum circumastantibus liberaret. ⟨97⟩ hujusmodi ergo fabula non tantum omni tragoedia plenissima est, sed etiam crudeli impudentia redundat. non tamen a sacrilegio privat Antiochum, sicut arbitrati sunt qui haec ad illius gratiam conscripsere. ⟨98⟩ non enim praesumpsit aliquid tale ut ad templum accederet, sed sicut aiunt invenit non sperans. fuit ergo voluntate iniquis impius, et nihilominus sine deo, quicquid iussit mendacii superfluitas, quam ex ipsa re cognoscere valde facillimum est. ⟨99⟩ non enim circa solos Graecos discordia legum esse dignoscitur, sed maxime adversus Aegyptios et plurimos alios. cujus enim regionis homines non contigit aliquando apud nos peregrinari, ut adversus solos Graecos renovata conjuratione per effusionem sanguinis ageremus? ⟨100⟩ vel quomodo possibile est ut ad has hostias omnes Judaei colligerentur, et tantis milibus ad gustandum viscera illa sufficerent, sicut ait Apion? vel cur inventum hominem quicunque fuit (non enim suo nomine conscripsit) ⟨101⟩ aut quomodo eum in suam patriam rex non cum pompa deduxit? dum posset, hoc faciens, ipse quidem putari pius et Graecorum amator eximius, assumere vero contra Judaeorum odium auxilia magna cunctorum.

sed haec relinquo: ⟨102⟩ insensatos enim non verbis sed operibus decet arguere. sciunt igitur omnes, qui videre constructionem templi nostri, qualis fuerit, et intransgressibilem ejus purificationis integritatem. ⟨103⟩ quattuor enim porticus habuit in circuitu, et harum singulae propriam secundum legem habuere custodiam. in exteriorem itaque ingredi licentia fuit omnibus etiam alienigenis: mulieres tantummodo menstruatae transire prohibebantur. ⟨104⟩ in secundam vero porticum cuncti Judaei ingrediebantur, eorumque conjuges quum essent ab omni pollutione mundae. in tertiam masculi Judaeorum mundi exsistentes atque purificati. in quartam autem sacerdotes, stolis induti sacerdotalibus. in adytum vero soli principes sacerdotum, propria stola circumamicti. ⟨105⟩ tanta vero est circa omnia providentia pietatis ut secundum quasdam horas sacerdotes ingredi constitutum sit. mane etenim aperto templo oportebat facientes traditas hostias introire, et meridie rursus, dum clauderetur templum. ⟨106⟩ denique ne vas quidem aliquod portari licet in templum, sed erant in eo solummodo posita altare mensa thuribulum candelabrum, quae omnia in lege conscripta sunt. ⟨107⟩ etenim nihil amplius neque mysteriorum aliquorum ineffabilium agitur, neque intus ulla epulatio administratur. haec enim quae praedicta sunt, habent totius populi testimonium manifestum rationemque gestorum. ⟨108⟩ licet enim sint tribus quattuor sacerdotum, et harum tribuum singulae habeant hominum plus quam quinque milia, fit tamen observatio particulariter per dies certos; et his transactis alii succedentes ad sacrificia veniunt, et congregati in

templum mediante die a praecedentibus claves templi et ad numerum vasa omnia percipiunt, nulla re quae ad cibum aut potum attineat in templum delata. ⟨109⟩ talia namque etiam ad altare offerre prohibitum est, praeter illa quae ad sacrificia praeparantur.

quid ergo Apionem dicimus nisi, nihil horum exami- 8
nantem, verba incredula protulisse? sed turpe est, historiae veram notitiam si proferre grammaticus non possit. ⟨110⟩ et sciens templi nostri pietatem, hanc quidem praetermisit, hominis autem Graeci comprehensionem finxit, pabulum ineffabile et ciborum opulentissimam claritatem et servos ingredientes, ubi nec nobilissimos Judaeorum licet intrare, nisi fuerint sacerdotes. ⟨111⟩ haec ergo pessima est impietas atque mendacium spontaneum, ad eorum seductionem qui noluerunt discutere veritatem, per ea siquidem mala et ineffabilia, quae praedicta sunt, nobis detrahere tentavere.

⟨112⟩ rursumque tanquam piissimus deridet, adji- 9
ciens fabulae suae Mnaseam. ait enim illum retulisse, dum bellum Judaei contra Idumaeos haberent longo quodam tempore, ex aliqua civitate Idumaeorum, qui Dorii nominantur, quendam eorum qui in ea Apollinem colebat, venisse ad Judaeos, cujus hominis nomen dicitur Zabidus, deinde eis promisisse traditurum se eis Apollinem deum Doriensium, venturumque illum ad nostrum templum, si omnes abscederent, et credidisse omnem multitudinem Judaeorum. ⟨113⟩ Zabidum vero fecisse quoddam machinamentum ligneum, et circumposuisse sibi, et in eo tres ordines finxisse lucernarum, et ita ambulasse ut procul stantibus appareret quasi stellae

per terram τὴν πορείαν ποιουμένων, ⟨114⟩ τοὺς μὲν Ἰουδαίους ὑπὸ τοῦ παραδόξου τῆς θέας καταπεπληγμένους, πόρρω μένοντας ἡσυχίαν ἄγειν, τὸν δὲ Ζάβιδον ἐπὶ πολλῆς ἡσυχίας εἰς τὸν ναὸν παρελθεῖν, καὶ τὴν χρυσῆν ἀποσῦραι τοῦ κάνθωνος κεφαλήν (οὕτω γὰρ ἀστεϊζόμενος γέγραφε), καὶ πάλιν εἰς Δῶρα κατὰ τάχος ἀπελθεῖν. ⟨115⟩ ἆρ' οὖν καὶ ἡμεῖς ἂν εἴποιμεν ὅτι τὸν κάνθωνα, τουτέστιν ἑαυτόν, Ἀπίων ἐπιφορτίζει καὶ ποιεῖ τῆς μωρολογίας ἅμα καὶ τῶν ψευσμάτων κατάγομον; καὶ γὰρ τόπους οὐκ ὄντας γράφει καὶ πόλεις οὐκ εἰδὼς μετατίθησιν. ⟨116⟩ ἡ μὲν γὰρ Ἰδουμαία τῆς ἡμετέρας χώρας ἐστὶν ὅμορος, κατὰ Γάζαν κειμένη, καὶ Δῶρα ταύτης ἐστὶν οὐδεμία πόλις· τῆς μέντοι Φοινίκης παρὰ τὸ Καρμήλιον ὄρος Δῶρα πόλις ὀνομάζεται, μηδὲν ἐπικοινωνοῦσα τοῖς Ἀπίωνος φλυαρήμασι· τεττάρων γὰρ ἡμερῶν ὁδὸν τῆς Ἰδουμαίας ἀφέστηκεν. ⟨117⟩ τί δ' ἡμῶν ἔτι κατηγορεῖ τὸ μὴ κοινοὺς ἔχειν τοῖς ἄλλοις θεούς, εἰ ῥᾳδίως οὕτως ἐπείσθησαν οἱ πατέρες ἡμῶν ἥξειν τὸν Ἀπόλλωνα πρὸς αὐτούς, καὶ μετὰ τῶν ἄστρων ἐπὶ τῆς γῆς ᾠήθησαν ὁρᾶν αὐτὸν περιπατοῦντα; ⟨118⟩ λύχνον γὰρ οὐδέπω δῆλον ὅτι πρόσθεν ἑωράκασιν οἱ τὰς τοσαύτας καὶ τηλικαύτας λυχνοκαΐας ἐπιτελοῦντες. ἀλλ' οὐδέ τις αὐτῷ βαδίζοντι κατὰ τὴν χώραν τῶν τοσούτων μυριάδων ὑπήντησεν, ἔρημα δὲ καὶ τὰ τείχη φυλάκων εὗρε πολέμου συνεστηκότος. ἐῶ τἆλλα· ⟨119⟩ τοῦ ναοῦ δ' αἱ θύραι τὸ μὲν ὕψος ἦσαν ἑξήκοντα πήχεων, εἴκοσι δὲ τὸ πλάτος, κατάχρυσοι δὲ πᾶσαι καὶ μικροῦ δεῖν σφυρήλατοι· ταύτας ἔκλειον οὐκ ἐλάττους ὄντες ἄνδρες διακόσιοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ τὸ καταλιπεῖν ἀνεῳγμένας ἦν ἀθέμιτον. ⟨120⟩ ῥᾳδίως οὖν αὐτὰς

ὁ λυχνοφόρος ἐκεῖνος ἀνέῳξεν ἂν ἀνοίξειν οἰόμενος καὶ τὴν τοῦ κάνθωνος, ὡς ᾤετο, κεφαλὴν ἔχων. πότερον οὖν αὐτὴν πάλιν ὡς ἡμᾶς ἀνέστρεψεν, ἢ λαβὼν Ἀπίων αὐτὴν εἰσεκόμισεν, ἵν' Ἀντίοχος εὕρῃ πρὸς δευτέραν Ἀπίωνι μυθολογίαν;

10 ⟨121⟩ καταψεύδεται δὲ καὶ ὅρκον ἡμῶν ὡς ὀμνύντων τὸν θεὸν τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλατταν μηδενὶ εὐνοήσειν ἀλλοφύλῳ, μάλιστα δὲ Ἕλλησιν. ⟨122⟩ ἔδει δὲ καταψευδόμενον ἅπαξ εἰπεῖν μηδενὶ εὐνοήσειν ἀλλοφύλῳ, μάλιστα δ' Αἰγυπτίοις· οὕτω γὰρ ἂν τοῖς ἐξ ἀρχῆς αὐτοῦ πλάσμασιν ἥρμοττε τὰ περὶ τὸν ὅρκον, εἴπερ ἦσαν ὑπ' Αἰγυπτίων τῶν συγγενῶν οἱ πατέρες ἡμῶν οὐχὶ διὰ πονηρίαν ἀλλ' ἐπὶ συμφοραῖς ἐξεληλαμένοι. ⟨123⟩ τῶν Ἑλλήνων δὲ πλέον τοῖς τόποις ἢ τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἀφεστήκαμεν, ὥστε μηδεμίαν ἡμῖν εἶναι πρὸς αὐτοὺς ἔχθραν μηδὲ ζηλοτυπίαν. τοὐναντίον μέντοι πολλοὶ παρ' αὐτῶν εἰς τοὺς ἡμετέρους νόμους συνέβησαν εἰσελθεῖν, καί τινες μὲν ἐνέμειναν, εἰσὶ δ' οἳ τὴν καρτερίαν οὐχ ὑπομείναντες πάλιν ἀπέστησαν. ⟨124⟩ καὶ τοῦτον οὐδεὶς πώποτε τὸν ὅρκον εἶπεν ἀκοῦσαι παρ' ἡμῖν ὀμωμοσμένον, ἀλλὰ μόνος Ἀπίων, ὡς ἔοικεν, ἤκουσεν· αὐτὸς γὰρ ὁ συνθεὶς αὐτὸν ἦν.

11 ⟨125⟩ σφόδρα τοίνυν τῆς πολλῆς συνέσεως καὶ ἐπὶ τῷ μέλλοντι ῥηθήσεσθαι θαυμάζειν ἄξιόν ἐστιν Ἀπίωνα. τεκμήριον γὰρ εἶναί φησι τοῦ μήτε νόμοις ἡμᾶς χρῆσθαι δικαίοις μήτε τὸν θεὸν εὐσεβεῖν ὡς προσῆκε, τὸ μὴ ἄρχειν, δουλεύειν δὲ μᾶλλον ἔθνεσι [καὶ] ἄλλοτε ἄλλοις, καὶ τὸ κεχρῆσθαι συμφοραῖς τισι περὶ τὴν πόλιν, αὐτῶν δηλονότι πόλεως ἡγεμονικωτάτης ἐκ τῶν ἄνωθεν ἄρχειν, ἀλλὰ μὴ Ῥωμαίοις δου-

λεύειν συνειθισμένων· ⟨126⟩ καίτοι τούτων ἄν τις ἀνάσχοιτο τοιαύτης μεγαλαυχίας. τῶν μὲν γὰρ ἄλλων οὐκ ἔστιν ὅστις ἀνθρώπων οὐχ ἱκανῶς καθ' αὑτοῦ φαίη τοῦτον ὑπ' Ἀπίωνος λελέχθαι τὸν λόγον. ⟨127⟩ ὀλίγοις μὲν γὰρ ὑπῆρξεν ἐφ' ἡγεμονίας διὰ καιροπτίας γενέσθαι, καὶ τούτους αἱ μεταβολαὶ πάλιν ἄλλοις δουλεύειν ὑπέζευξαν· τὸ πλεῖστον δὲ φῦλον ἄλλων ὑπακήκοε πολλάκις. ⟨128⟩ Αἰγύπτιοι δ' ἄρα μόνοι διὰ τὸ καταφυγεῖν, ὥς φασιν, εἰς τὴν χώραν αὐτῶν τοὺς θεοὺς καὶ σωθῆναι μεταβαλόντας εἰς μορφὰς θηρίων, ἐξαίρετον γέρας εὕροντο τὸ μηδενὶ δουλεῦσαι τῶν τῆς Ἀσίας ἢ τῆς Εὐρώπης κρατησάντων, οἱ μίαν ἡμέραν ἐκ τοῦ παντὸς αἰῶνος ἐλευθερίας οὐ τυχόντες ἀλλ' οὐδὲ παρὰ τῶν οἴκοι δεσποτῶν. ⟨129⟩ ὅντινα μὲν γὰρ αὐτοῖς ἐχρήσαντο Πέρσαι τρόπον, οὐχ ἅπαξ μόνον ἀλλὰ καὶ πολλάκις πορθοῦντες τὰς πόλεις, ἱερὰ κατασκάπτοντες, τοὺς παρ' αὐτοῖς νομιζομένους θεοὺς κατασφάζοντες, οὐκ ἂν ὀνειδίσαιμι· ⟨130⟩ μιμεῖσθαι γὰρ οὐ προσῆκε τὴν Ἀπίωνος ἀπαιδευσίαν, ὃς οὔτε τὰς Ἀθηναίων τύχας οὔτε τὰς Λακεδαιμονίων ἐνενόησεν, ὧν τοὺς μὲν ἀνδρειοτάτους τοὺς δ' εὐσεβεστάτους τῶν Ἑλλήνων ἅπαντες λέγουσιν. ⟨131⟩ ἐῶ βασιλέας τοὺς ἐπ' εὐσεβείᾳ διαβοηθέντας, [ὧν ἕνα Κροῖσον], οἵαις ἐχρήσαντο συμφοραῖς βίου. ἐῶ τὴν καταπρησθεῖσαν Ἀθηναίων ἀκρόπολιν, τὸν ἐν Ἐφέσῳ ναόν, τὸν ἐν Δελφοῖς, ἄλλους μυρίους· καὶ οὐδεὶς ὠνείδισε ταῦτα τοῖς παθοῦσιν, ἀλλὰ τοῖς δράσασι. ⟨132⟩ καινὸς δὲ κατήγορος ἡμῶν Ἀπίων εὑρέθη, τῶν ἰδίων αὐτοῦ περὶ τὴν Αἴγυπτον κακῶν ἐκλαθόμενος. ἀλλὰ Σέσωστρις αὐτὸν ὁ μυθευόμενος Αἰγύπτου βασιλεὺς ἐτύφωσεν. ἡμεῖς δὲ τοὺς ἡμετέρους οὐκ ἂν εἴ-

ποιμεν βασιλέας, Δαυίδην καὶ Σολομῶνα, πολλὰ χειρωσαμένους ἔθνη; ⟨133⟩ τούτους μὲν οὖν παραλίπωμεν· τὰ δὲ γνώριμα πᾶσιν Ἀπίων ἠγνόηκεν, ὅτι Περσῶν καὶ μετ' ἐκείνους ἡγουμένων τῆς Ἀσίας Μακεδόνων Αἰγύπτιοι μὲν ἐδούλευον ἀνδραπόδων οὐδὲν διαφέροντες, ⟨134⟩ ἡμεῖς δ' ὄντες ἐλεύθεροι προσέτι καὶ τῶν πέριξ πόλεων ἤρχομεν ἔτη σχεδὸν εἴκοσί που καὶ ἑκατόν, μέχρι Μάγνου Πομπηίου. καὶ πάντων ἐκπολεμηθέντων πρὸς Ῥωμαίων τῶν πανταχοῦ βασιλέων, μόνοι διὰ πίστιν οἱ παρ' ἡμῖν σύμμαχοι καὶ φίλοι διεφυλάχθησαν.

⟨135⟩ ἀλλὰ θαυμαστοὺς ἄνδρας οὐ παρεσχήκαμεν, 12
οἷον τεχνῶν τινων εὑρετὰς ἢ σοφίᾳ διαφέροντας. καὶ καταριθμεῖ Σωκράτην καὶ Ζήνωνα καὶ Κλεάνθην καὶ τοιούτους τινάς· εἶτα τὸ θαυμασιώτατον τῶν εἰρημένων αὐτὸς ἑαυτὸν προστίθησι, καὶ μακαρίζει τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὅτι τοιοῦτον ἔχει πολίτην. ⟨136⟩ ἔδει γὰρ αὐτῷ μάρτυρος ἑαυτοῦ· τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις ἅπασιν ὀχλαγωγὸς ἐδόκει πονηρὸς εἶναι, καὶ τῷ βίῳ καὶ τῷ λόγῳ διεφθαρμένος, ὥστ' εἰκότως ἐλεήσαι τις ἂν τὴν Ἀλεξάνδρειαν, εἴπερ ἐπὶ τούτῳ μέγ' ἐφρόνει. περὶ δὲ τῶν παρ' ἡμῖν ἀνδρῶν γεγονότων, οὐδενὸς ἧττον ἐπαίνου τυγχάνειν ἀξίων, ἴσασιν οἱ ταῖς ἡμετέραις ἀρχαιολογίαις ἐντυγχάνοντες.

⟨137⟩ τὰ δὲ λοιπὰ τῶν ἐν τῇ κατηγορίᾳ γεγραμ- 13
μένων ἄξιον ἦν ἴσως ἀναπολόγητα παραλιπεῖν, ἵν' αὐτὸς αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων ᾖ ὁ κατηγορῶν. ἐγκαλεῖ γὰρ ὅτι ζῷα θύομεν καὶ χοῖρον οὐκ ἐσθίομεν, καὶ τὴν τῶν αἰδοίων χλευάζει περιτομήν. ⟨138⟩ τὸ μὲν οὖν περὶ τῆς τῶν ἡμέρων ζῴων ἀναιρέσεως κοινόν ἐστι καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους

ἅπαντας, Ἀπίων δὲ τοῖς θύουσιν ἐγκαλῶν αὐτὸν ἐξήλεγξεν ὄντα τὸ γένος Αἰγύπτιον· οὐ γὰρ ἂν Ἕλλην ὢν ἢ Μακεδὼν ἐχαλέπαινεν. οὗτοι γὰρ εὔχονται θύειν ἑκατόμβας τοῖς θεοῖς, καὶ χρῶνται τοῖς ἱερείοις πρὸς εὐωχίαν, καὶ οὐ διὰ τοῦτο συμβέβηκεν ἐρημοῦσθαι τὸν κόσμον τῶν βοσκημάτων, ὅπερ Ἀπίων ἔδεισεν. ⟨139⟩ εἰ μέντοι τοῖς Αἰγυπτίων ἔθεσιν ἠκολούθουν ἅπαντες, ἠρήμωτο μὲν ἂν ὁ κόσμος τῶν ἀνθρώπων, τῶν ἀγριωτάτων δὲ θηρίων ἐπληθύνθη, ἃ θεοὺς οὗτοι νομίζοντες ἐπιμελῶς ἐκτρέφουσι. ⟨140⟩ καὶ μὴν εἴ τις αὐτὸν ἤρετο, τῶν πάντων Αἰγυπτίων τίνας εἶναι καὶ σοφωτάτους καὶ θεοσεβεῖς νομίζει, πάντως ἂν ὡμολόγησε τοὺς ἱερεῖς· ⟨141⟩ δύο γὰρ αὐτούς φασιν ὑπὸ τῶν βασιλέων ἐξ ἀρχῆς ταῦτα προστετάχθαι, τήν τε τῶν θεῶν θεραπείαν καὶ τῆς σοφίας τὴν ἐπιμέλειαν. ἐκεῖνοι τοίνυν ἅπαντες καὶ περιτέμνονται καὶ χοιρείων ἀπέχονται βρωμάτων. οὐ μὴν οὐδὲ τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων οὐδὲ εἷς ὗν θύει τοῖς θεοῖς. ⟨142⟩ ἆρ' οὖν τυφλὸς ἦν τὸν νοῦν Ἀπίων ὑπὲρ Αἰγυπτίων ἡμᾶς λοιδορεῖν συνθέμενος, ἐκείνων δὲ κατηγορῶν, οἵ γε μὴ μόνον χρῶνται τοῖς ὑπὸ τούτου λοιδορουμένοις ἔθεσιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους ἐδίδαξαν περιτέμνεσθαι, καθάπερ εἴρηκεν Ἡρόδοτος; ⟨143⟩ ὅθεν εἰκότως μοι δοκεῖ τῆς εἰς τοὺς πατρίους αὐτοῦ νόμους βλασφημίας δοῦναι δίκην Ἀπίων τὴν πρέπουσαν· περιετμήθη γὰρ ἐξ ἀνάγκης, ἑλκώσεως αὐτῷ περὶ τὸ αἰδοῖον γενομένης, καὶ μηδὲν ὠφεληθεὶς ὑπὸ τῆς περιτομῆς ἀλλὰ σηπόμενος ἐν δειναῖς ὀδύναις ἀπέθανεν. ⟨144⟩ δεῖ γὰρ τοὺς εὖ φρονοῦντας τοῖς μὲν οἰκείοις νόμοις περὶ τὴν εὐσέβειαν ἀκριβῶς ἐμμένειν, τοὺς δὲ τῶν ἄλλων μὴ λοιδορεῖν. ὃ δὲ τούτους μὲν ἔφυγε, τῶν ἡμετέρων δὲ κατεψεύσατο.

τοῦτο μὲν Ἀπίωνι τοῦ βίου τὸ τέλος ἐγένετο, καὶ τοῦτο [παρ'] ἡμῶν ἐνταῦθα τὸ πέρας ἔστω τοῦ λόγου· <145> ἐπεὶ δὲ καὶ Ἀπολλώνιος ὁ Μόλων καὶ Λυσί- 14
μαχος καί τινες ἄλλοι τὰ μὲν ὑπ' ἀγνοίας, τὸ πλεῖστον δὲ κατὰ δυσμένειαν, περί τε τοῦ νομοθετήσαντος ἡμῖν Μωυσέος καὶ περὶ τῶν νόμων πεποίηνται λόγους οὔτε δικαίους οὔτ' ἀληθεῖς, τὸν μὲν ὡς γόητα καὶ ἀπατεῶνα διαβάλλοντες, τοὺς νόμους δὲ κακίας ἡμῖν καὶ οὐδεμιᾶς ἀρετῆς φάσκοντες εἶναι διδασκάλους, βούλομαι συντόμως καὶ περὶ τῆς ὅλης ἡμῶν καταστάσεως τοῦ πολιτεύματος καὶ περὶ τῶν κατὰ μέρος, ὡς ἂν ὦ δυνατός, εἰπεῖν. <146> οἶμαι γὰρ ἔσεσθαι φανερὸν ὅτι καὶ πρὸς εὐσέβειαν καὶ πρὸς κοινωνίαν τὴν μετ' ἀλλήλων καὶ πρὸς τὴν καθόλου φιλανθρωπίαν, ἔτι δὲ πρὸς δικαιοσύνην καὶ τὴν ἐν τοῖς πόνοις καρτερίαν καὶ θανάτου περιφρόνησιν ἄριστα κειμένους ἔχομεν τοὺς νόμους. <147> παρακαλῶ δὲ τοὺς ἐντευξομένους τῇ γραφῇ μὴ μετὰ φθόνου ποιεῖσθαι τὴν ἀνάγνωσιν· οὐ γὰρ ἐγκώμιον ἡμῶν αὐτῶν προειλόμην συγγράφειν, ἀλλὰ πολλὰ καὶ ψευδῆ κατηγορουμένοις ἡμῖν ταύτην ἀπολογίαν δικαιοτάτην εἶναι νομίζω, τὴν ἀπὸ τῶν νόμων καθ' οὓς ζῶντες διατελοῦμεν. <148> ἄλλως τε καὶ τὴν κατηγορίαν ὁ Ἀπολλώνιος οὐκ ἀθρόαν ὥσπερ ὁ Ἀπίων ἔταξεν, ἀλλὰ σποράδην καὶ διὰ πάσης τῆς συγγραφῆς ποτὲ μὲν ὡς ἀθέους καὶ μισανθρώπους λοιδορεῖ, ποτὲ δ' αὖ δειλίαν ἡμῖν ὀνειδίζει, καὶ τοὔμπαλιν ἔστιν ὅπου τόλμαν κατηγορεῖ καὶ ἀπόνοιαν. λέγει δὲ καὶ ἀφυεστάτους εἶναι τῶν βαρβάρων, καὶ διὰ τοῦτο μηδὲν εἰς τὸν βίον εὕρημα συμβεβλῆσθαι μόνους. <149> ταῦτα δὲ πάντα διελεγχθήσεσθαι νομίζω σαφῶς, εἰ τἀναντία τῶν εἰρη-

μένων φανείη καὶ διὰ τῶν νόμων ἡμῖν προστεταγμένα καὶ πραττόμενα μετὰ πάσης ἀκριβείας ὑφ' ἡμῶν. ⟨150⟩ *εἰ δ' ἄρα βιασθείην μνησθῆναι τῶν παρ' ἑτέροις ὑπεναντίως νενομισμένων, τούτου δίκαιοι τὴν αἰτίαν ἔχειν εἰσὶν οἱ τὰ παρ' ἡμῖν ὡς χείρω παραβάλλειν ἀξιοῦντες. οἷς οὐδέτερον ἀπολειφθήσεσθαι νομίζω λέγειν, οὔθ' ὡς οὐχὶ τούτους ἔχομεν τοὺς νόμους, ὧν ἐγὼ παραθήσομαι τοὺς κεφαλαιωδεστάτους, οὔθ' ὡς οὐχὶ μάλιστα πάντων ἐμμένομεν τοῖς ἑαυτῶν νόμοις.*

15 ⟨151⟩ *μικρὸν οὖν ἀναλαβὼν τὸν λόγον τοῦτ' ἂν εἴποιμι πρῶτον, ὅτι τῶν ἀνόμως καὶ ἀτάκτως βιούντων οἱ τάξεως καὶ νόμου κοινωνίας ἐπιθυμηταὶ γενόμενοι καὶ πρῶτοι κατάρξαντες εἰκότως ἂν ἡμερότητι καὶ φύσεως ἀρετῇ διενεγκεῖν μαρτυρηθεῖεν.* ⟨152⟩ *ἀμέλει πειρῶνται τὰ παρ' ἑαυτοῖς ἕκαστοι πρὸς τἀρχαιότατον ἀνάγειν, ἵνα μὴ μιμεῖσθαι δόξωσιν ἑτέρους, ἀλλ' αὐτοὶ τοῦ ζῆν νομίμως ἄλλοις ὑφηγήσασθαι.* ⟨153⟩ *τούτων δὲ τοῦτον ἐχόντων τὸν τρόπον, ἀρετὴ μέν ἐστι νομοθέτου τὰ βέλτιστα συνιδεῖν καὶ πεῖσαι τοὺς χρησομένους περὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ τιθεμένων, πλήθους δὲ τὸ πᾶσι τοῖς δόξασιν ἐμμεῖναι, καὶ μήτ' εὐτυχίαις μήτε συμφοραῖς αὐτῶν μηδὲν μεταβάλλειν.* ⟨154⟩ *φημὶ τοίνυν τὸν ἡμέτερον νομοθέτην τῶν ὁπουδηποτοῦν μνημονευομένων νομοθετῶν προάγειν ἀρχαιότητι. Λυκοῦργοι γὰρ καὶ Σόλωνες καὶ Ζάλευκος ὁ τῶν Λοκρῶν καὶ πάντες οἱ θαυμαζόμενοι παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐχθὲς δὴ καὶ πρῴην ὡς πρὸς ἐκεῖνον παραβαλλόμενοι φαίνονται γεγονότες, ὅπου γε μηδ' αὐτὸ τοὔνομα πάλαι ἐγιγνώσκετο τοῦ νόμου παρὰ τοῖς Ἕλλησι·* ⟨155⟩ *καὶ μάρτυς Ὅμηρος οὐδαμοῦ τῆς ποιήσεως αὐτῷ χρησάμενος. οὐδὲ γὰρ ἦν κατὰ*

τοῦτον, ἀλλὰ γνώμαις ἀορίστοις τὰ πλήθη διῳκεῖτο καὶ προστάγμασι τῶν βασιλέων. ἀφ' οὗ καὶ μέχρι πολλοῦ διέμειναν ἔθεσιν ἀγράφοις χρώμενοι, καὶ πολλὰ τούτων ἀεὶ πρὸς τὸ συντυγχάνον μετατιθέντες. ⟨156⟩ ὁ δὲ ἡμέτερος νομοθέτης ἀρχαιότατος γεγονὼς (τοῦτο γὰρ δήπουθεν ὁμολογεῖται καὶ παρὰ τοῖς πάντα καθ' ἡμῶν λέγουσιν) ἑαυτόν τε παρέσχεν ἄριστον τοῖς πλήθεσιν ἡγεμόνα καὶ σύμβουλον, τήν τε κατασκευὴν αὐτοῖς ὅλην τοῦ βίου τῷ νόμῳ περιλαβὼν ἔπεισε παραδέξασθαι καὶ βεβαιοτάτην εἰσαεὶ φυλαχθῆναι παρεσκεύασεν.

⟨157⟩ ἴδωμεν δὲ τῶν ἔργων αὐτοῦ τὸ πρῶτον 16
μεγαλεῖον. ἐκεῖνος γὰρ τοὺς προγόνους ἡμῶν, ἐπείπερ ἔδοξεν αὐτοῖς τὴν Αἴγυπτον ἐκλιποῦσιν ἐπὶ τὴν πάτριον γῆν ἐπανιέναι, πολλὰς τὰς μυριάδας παραλαβὼν ἐκ πολλῶν καὶ ἀμηχάνων διέσωσεν εἰς ἀσφάλειαν· καὶ γὰρ τὴν ἄνυδρον αὐτοὺς καὶ πολλὴν ψάμμον ἔδει διοδοιπορῆσαι, καὶ νικῆσαι πολεμίους, καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ λείαν ὁμοῦ σῴζειν μαχομένους. ⟨158⟩ ἐν οἷς ἅπασι καὶ στρατηγὸς ἄριστος ἐγένετο καὶ σύμβουλος συνετώτατος καὶ πάντων κηδεμὼν ἀληθέστατος. ἅπαν δὲ τὸ πλῆθος εἰς ἑαυτὸν ἀνηρτῆσθαι παρεσκεύασε, καὶ περὶ παντὸς ἔχων πεισθέντας [αὐτοὺς τοῦ κελευσθέντος], εἰς οὐδεμίαν οἰκείαν ἔλαβε ταῦτα πλεονεξίαν, ἀλλ' ἐν ᾧ μάλιστα τοῦ καιροῦ δυνάμεις μὲν αὐτοῖς περιβάλλονται καὶ τυραννίδας οἱ προεστηκότες, ἐθίζουσι δὲ τὰ πλήθη μετὰ πολλῆς ἀνομίας ζῆν, ⟨159⟩ ἐν τούτῳ τῆς ἐξουσίας ἐκεῖνος καθεστηκὼς τοὐναντίον ᾠήθη δεῖν εὐσεβεῖν καὶ πολλὴν εὔνοιαν τοῖς λαοῖς ἐμπαρασχεῖν, οὕτως αὐτός τε τὰ μάλιστα τὴν ἀρετὴν ἐπιδείξειν τὴν αὐτοῦ νομίζων, καὶ σωτηρίαν

τοῖς αὐτὸν ἡγεμόνα πεποιημένοις βεβαιοτάτην παρέξειν. ⟨160⟩ καλῆς οὖν αὐτῷ προαιρέσεως καὶ πράξεων μεγάλων ἐπιτυγχανομένων εἰκότως ἐνόμιζεν ἡγεμόνα τε καὶ σύμβουλον θεὸν ἔχειν· καὶ πείσας πρότερον ἑαυτὸν ὅτι κατὰ τὴν ἐκείνου βούλησιν ἅπαντα πράττει καὶ διανοεῖται, ταύτην ᾤετο δεῖν πρὸ παντὸς ἐμποιῆσαι τὴν ὑπόληψιν τοῖς πλήθεσιν· οἱ γὰρ πιστεύσαντες ἐπισκοπεῖν θεὸν τοὺς ἑαυτῶν βίους οὐδὲν ἀνέχονται ἐξαμαρτεῖν. ⟨161⟩ τοιοῦτος μὲν δή τις [αὐτὸς] ἡμῶν ὁ νομοθέτης, οὐ γόης, οὐδ' ἀπατεών, ἅπερ λοιδοροῦντες λέγουσιν ἀδίκως, ἀλλ' οἷον παρὰ τοῖς Ἕλλησιν αὐχοῦσι τὸν Μίνω γεγονέναι καὶ μετ' αὐτὸν τοὺς ἄλλους νομοθέτας. ⟨162⟩ οἳ μὲν γὰρ αὐτῶν τοὺς νόμους ὑποτίθενται, ὁ δέ γε Μίνως ἔλεγεν ὅτι εἰς τὸν Ἀπόλλω καὶ τὸ Δελφικὸν αὐτοῦ μαντεῖον τὰς τῶν νόμων μαντείας ἀνέφερεν, ἤτοι τἀληθὲς οὕτως ἔχειν νομίζοντες ἢ πείσειν ῥᾷον ὑπολαμβάνοντες. ⟨163⟩ τίς δ' ἦν ὁ μάλιστα κατορθώσας τοὺς νόμους, καὶ τίς ὁ δικαιότατα περὶ τῆς τοῦ θεοῦ πίστεως ἐπιτυχών, πάρεστιν ἐξ αὐτῶν κατανοεῖν τῶν νόμων ἀντιπαραβάλλοντας· ἤδη γὰρ περὶ τούτων λεκτέον. ⟨164⟩ οὐκοῦν ἄπειροι μὲν αἱ κατὰ μέρος τῶν ἐθῶν καὶ τῶν νόμων παρὰ τοῖς ἅπασιν ἀνθρώποις διαφοραί· οἳ μὲν γὰρ μοναρχίαις, οἳ δὲ ταῖς ὀλίγων δυναστείαις, ἄλλοι δὲ τοῖς πλήθεσιν ἐπέτρεψαν τὴν ἐξουσίαν τῶν πολιτευμάτων. ⟨165⟩ ὁ δ' ἡμέτερος νομοθέτης εἰς μὲν τούτων οὐδ' ὁτιοῦν ἀπεῖδεν, ὡς δ' ἄν τις εἴποι βιασάμενος τὸν λόγον, θεοκρατίαν ἀπέδειξε τὸ πολίτευμα, θεῷ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ κράτος ἀναθείς, ⟨166⟩ καὶ πείσας εἰς ἐκεῖνον ἅπαντας ἀφορᾶν ὡς αἴτιον μὲν ἁπάντων ὄντα τῶν ἀγαθῶν, ἃ κοινῇ τε πᾶσιν ἀνθρώ-

ποις ἰδίᾳ τε ἑκάστοις ὑπάρχει, καὶ ὅσων ἔτυχον αὐτοὶ δεηθέντες ἐν ἀμηχάνοις· λαθεῖν δὲ τὴν ἐκείνου γνώμην οὐκ ἐνὸν οὔτε τῶν πραττομένων οὐδὲν οὔθ᾽ ὧν τις παρ᾽ αὐτῷ διανοηθείη. ⟨167⟩ ἀλλ᾽ αὐτὸν ἀπέφηνε καὶ ἀγένητον καὶ πρὸς τὸν ἀίδιον χρόνον ἀναλλοίωτον, πάσης ἰδέας θνητῆς κάλλει διαφέροντα, καὶ δυνάμει μὲν ἡμῖν γνώριμον, ὁποῖος δὲ κατ᾽ οὐσίαν ἐστὶν ἄγνωστον. ⟨168⟩ ταῦτα περὶ θεοῦ φρονεῖν οἱ σοφώτατοι παρ᾽ Ἕλλησιν ὅτι μὲν ἐδιδάχθησαν ἐκείνου τὰς ἀρχὰς παρασχόντος, ἐῶ νῦν λέγειν· ὅτι δ᾽ ἐστὶ καλὰ καὶ πρέποντα τῇ τοῦ θεοῦ φύσει καὶ μεγαλειότητι, σφόδρα μεμαρτυρήκασι· καὶ γὰρ Πυθαγόρας καὶ Ἀναξαγόρας καὶ Πλάτων καὶ οἱ μετ᾽ ἐκείνους ἀπὸ τῆς στοᾶς φιλόσοφοι καὶ μικροῦ δεῖν ἅπαντες οὕτω φαίνονται περὶ τῆς τοῦ θεοῦ φύσεως πεφρονηκότες. ⟨169⟩ ἀλλ᾽ οἳ μὲν πρὸς ὀλίγους φιλοσοφοῦντες εἰς πλήθη δόξαις προκατειλημμένα τὴν ἀλήθειαν τοῦ δόγματος ἐξενεγκεῖν οὐκ ἐτόλμησαν, ὁ δ᾽ ἡμέτερος νομοθέτης, ἅτε δὴ τἄργα παρέχων τοῖς νόμοις σύμφωνα, οὐ μόνον τοὺς καθ᾽ αὐτὸν ἔπεισεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐξ ἐκείνων ἀεὶ γενησομένοις τὴν περὶ τοῦ θεοῦ πίστιν ἐνέφυσεν ἀμετακίνητον. ⟨170⟩ αἴτιον δ᾽ ὅτι καὶ τῷ τρόπῳ τῆς νομοθεσίας πρὸς τὸ χρήσιμον πάντων ἀεὶ πολὺ διήνεγκεν· οὐ γὰρ μέρος τῆς ἀρετῆς ἐποίησε τὴν εὐσέβειαν, ἀλλὰ ταύτης τὰ μέρη τἆλλα συνεῖδε καὶ κατέστησε· λέγω δὲ τὴν δικαιοσύνην, τὴν καρτερίαν, τὴν σωφροσύνην, τὴν τῶν πολιτῶν πρὸς ἀλλήλους ἐν ἅπασι συμφωνίαν. ⟨171⟩ ἅπασαι γὰρ αἱ πράξεις καὶ διατριβαὶ καὶ λόγοι πάντες ἐπὶ τὴν πρὸς τὸν θεὸν ἡμῖν εὐσέβειαν ἔχουσι τὴν ἀναφοράν· οὐδὲν γὰρ τούτων ἀνεξέταστον οὐδ᾽ ἀόριστον παρέλιπε. δύο

μὲν γάρ εἰσιν ἁπάσης παιδείας τρόποι καὶ τῆς περὶ
τὰ ἔθη κατασκευῆς, ὧν ὁ μὲν λόγων διδασκαλικός,
ἕτερος δὲ ὁ διὰ τῆς ἀσκήσεως τῶν ἐθῶν. ⟨172⟩ οἱ
μὲν οὖν ἄλλοι νομοθέται ταῖς γνώμαις διέστησαν, καὶ
τὸν ἕτερον αὐτῶν, ὃν ἔδοξεν ἑκάστοις, ἑλόμενοι τὸν
ἄλλον παρέλιπον, οἷον Λακεδαιμόνιοι μὲν καὶ Κρῆτες
ἔθεσιν ἐπαίδευον, οὐ λόγοις, Ἀθηναῖοι δὲ καὶ σχεδὸν
οἱ ἄλλοι πάντες Ἕλληνες, ἃ μὲν χρὴ πράττειν ἢ μή,
προσέταττον διὰ τῶν νόμων, τοῦ δὲ πρὸς αὐτὰ διὰ
17 τῶν ἔργων ἐθίζειν ὠλιγώρησαν. ⟨173⟩ ὁ δ' ἡμέτερος
νομοθέτης ἄμφω ταῦτα συνήρμοσε κατὰ πολλὴν ἐπι-
μέλειαν· οὔτε γὰρ κωφὴν ἀπέλιπε τὴν τῶν ἐθῶν
ἄσκησιν, οὔτε τὸν ἐκ τοῦ νόμου λόγον ἄπρακτον εἴα-
σεν, ἀλλ' εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρξάμενος τροφῆς
καὶ τῆς κατὰ τὸ οἰκεῖον ἑκάστῳ διαίτης, οὐδὲν οὐδὲ
τῶν βραχυτάτων αὐτεξούσιον ἐπὶ ταῖς βουλήσεσι τῶν
χρησομένων κατέλιπεν, ⟨174⟩ ἀλλὰ καὶ περὶ σιτίων,
ὅσων ἀπέχεσθαι χρὴ καὶ τίνα προσφέρεσθαι, καὶ περὶ
τῶν κοινωνησόντων τῆς διαίτης, ἔργων τ' εὐτονίας
περὶ τὰς τέχνας καὶ τοὔμπαλιν ἀναπαύσεως ὅρον ἔθη-
κεν αὐτὸς καὶ κανόνα τὸν νόμον, ἵν' ὥσπερ ὑπὸ πατρὶ
τούτῳ καὶ δεσπότῃ ζῶντες μήτε βουλόμενοι μηδὲν
μήθ' ὑπ' ἀγνοίας ἁμαρτάνωμεν. ⟨175⟩ οὐδὲ γὰρ τὴν
ὑπ' ἀγνοίας ὑποτίμησιν ἠνέσχετο καταλιπεῖν, ἀλλὰ καὶ
κάλλιστον καὶ ἀναγκαιότατον ἀπέδειξε παίδευμα τὸν
νόμον, οὐκ εἰσάπαξ ἀκροασομένοις οὐδὲ δὶς ἢ πολλά-
κις, ἀλλ' ἑκάστης ἑβδομάδος τῶν ἄλλων ἔργων ἀφει-
μένους ἐπὶ τὴν ἀκρόασιν τοῦ νόμου ἐκέλευσε συλλέ-
γεσθαι καὶ τοῦτον ἀκριβῶς ἐκμανθάνειν· ὃ δὴ πάντες
18 οἱ νομοθέται ἐοίκασι παραλιπεῖν, ⟨176⟩ καὶ τοσοῦτον
οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων ἀπέχουσι τοῦ κατὰ τοὺς

οἰκείους ζῆν νόμους ὥστε σχεδὸν αὐτοὺς οὐδ' ἴσασιν, ἀλλ' ὅταν ἐξαμάρτωσι, τότε παρ' ἄλλων μανθάνουσιν ὅτι τὸν νόμον παραβεβήκασιν. ⟨177⟩ οἵ τε τὰς μεγίστας καὶ κυριωτάτας παρ' αὐτοῖς ἀρχὰς διοικοῦντες ὁμολογοῦσι τὴν ἄγνοιαν· ἐπιστάτας γὰρ παρακαθίστανται τῆς τῶν πραγμάτων οἰκονομίας τοὺς ἐμπειρίαν ἔχειν τῶν νόμων ὑπισχνουμένους. ⟨178⟩ ἡμῶν δ' ὁντινοῦν τις ἔροιτο τοὺς νόμους, ῥᾷον ἂν εἴποι πάντας ἢ τοὔνομα τὸ ἑαυτοῦ. τοιγαροῦν ἀπὸ τῆς πρώτης εὐθὺς αἰσθήσεως αὐτοὺς ἐκμανθάνοντες ἔχομεν ἐν ταῖς ψυχαῖς ὥσπερ ἐγκεχαραγμένους, καὶ σπάνιος μὲν ὁ παραβαίνων, ἀδύνατος δ' ἡ τῆς κολάσεως παραίτησις.

⟨179⟩ τοῦτο πρῶτον ἁπάντων τὴν θαυμαστὴν ὁμό- 19
νοιαν ἡμῖν ἐμπεποίηκεν. τὸ γὰρ μίαν μὲν ἔχειν καὶ τὴν αὐτὴν δόξαν περὶ θεοῦ, τῷ βίῳ δὲ καὶ τοῖς ἔθεσι μηδὲν ἀλλήλων διαφέρειν, καλλίστην ἐν ἔθεσιν ἀνθρώπων συμφωνίαν ἀποτελεῖ. ⟨180⟩ παρ' ἡμῖν γὰρ μόνοις οὔτε περὶ τοῦ θεοῦ λόγους ἀκούσεταί τις ἀλλήλοις ὑπεναντίους, ὁποῖα πολλὰ παρ' ἑτέροις οὐδ' ὑπὸ τῶν τυχόντων μόνον κατὰ τὸ προσπεσὸν ἑκάστῳ λέγεται πάθος, ἀλλὰ καὶ παρά τισι τῶν φιλοσόφων αὐτῶν τετόλμηται, τῶν μὲν τὴν ὅλην τοῦ θεοῦ φύσιν ἀναιρεῖν τοῖς λόγοις ἐπικεχειρηκότων, ἄλλων δὲ τὴν ὑπὲρ ἀνθρώπων αὐτοῦ πρόνοιαν ἀφαιρουμένων· ⟨181⟩ οὔτ' ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασι τῶν βίων ὄψεται διαφοράν, ἀλλὰ κοινὰ μὲν ἔργα πάντων παρ' ἡμῖν, εἷς δ' ὁ λόγος ὁ τῷ νόμῳ συμφωνῶν περὶ θεοῦ, πάντα λέγων ἐκεῖνον ἐφορᾶν. καὶ μὴν περὶ τῶν κατὰ τὸν βίον ἐπιτηδευμάτων ὅτι δεῖ πάντα τἆλλα τέλος ἔχειν τὴν εὐσέβειαν, καὶ γυναικῶν ἀκούσειεν ἄν τις καὶ τῶν οἰκετῶν.

20 ⟨182⟩ ὅθεν δὴ καὶ τὸ προφερόμενον ἡμῖν ὑπό τινων ἔγκλημα, τὸ δὴ μὴ καινῶν εὑρετὰς ἔργων ἢ λόγων ἄνδρας παρασχεῖν, ἐντεῦθεν συμβέβηκεν. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι τὸ μηδενὶ τῶν πατρίων ἐμμένειν καλὸν εἶναι νομίζουσι, καὶ τοῖς μάλιστα τολμῶσι ταῦτα παραβαίνειν σοφίας δεινότητα μαρτυροῦσιν· ⟨183⟩ ἡμεῖς δὲ τοὐναντίον μίαν εἶναι καὶ φρόνησιν καὶ ἀρετὴν ὑπειλήφαμεν τὸ μηδὲν ὅλως ὑπεναντίον μήτε πρᾶξαι μήτε διανοηθῆναι τοῖς ἐξ ἀρχῆς νομοθετηθεῖσιν. ὅπερ εἰκότως ἂν εἴη τεκμήριον τοῦ κάλλιστα τεθῆναι τὸν νόμον· τὰ γὰρ μὴ τοῦτον ἔχοντα τὸν τρόπον αἱ πεῖ-
21 ραι δεόμενα διορθώσεως ἐλέγχουσιν. ⟨184⟩ ἡμῖν δὲ τοῖς πεισθεῖσιν ἐξ ἀρχῆς τεθῆναι τὸν νόμον κατὰ θεοῦ βούλησιν, οὐδ᾽ εὐσεβὲς ἦν ἔτι τοῦτον μὴ φυλάττειν. τί γὰρ αὐτοῦ τις ἂν μετακινήσειεν, ἢ τί κάλλιον ἐξεύροι, ἢ τί παρ᾽ ἑτέρων ὡς ἄμεινον ἐξενέγκοι; ἆρά γε τὴν ὅλην κατάστασιν τοῦ πολιτεύματος; ⟨185⟩ καὶ τίς ἂν καλλίων ἢ δικαιοτέρα γένοιτο τῆς θεὸν μὲν ἡγεμόνα τῶν ὅλων ἡγεῖσθαι πεποιημένης, τοῖς ἱερεῦσι δὲ κοινῇ μὲν τὰ μέγιστα διοικεῖν ἐπιτρεπούσης, τῷ δὲ πάντων ἀρχιερεῖ πάλιν αὖ πεπιστευκυίας τὴν τῶν ἄλλων ἱερέων ἡγεμονίαν; ⟨186⟩ οὓς οὐ κατὰ πλοῦτον οὐδέ τισιν ἄλλαις προύχοντας αὐτομάτοις πλεονεξίαις τὸ πρῶτον εὐθὺς ὁ νομοθέτης ἐπὶ τὴν τιμὴν ἔταξεν, ἀλλ᾽ ὅσοι τῶν μετ᾽ αὐτοῦ πειθοῖ τε καὶ σωφροσύνῃ τῶν ἄλλων διέφερον, τούτοις τὴν περὶ τὸν θεὸν μάλιστα θεραπείαν ἐνεχείρισεν. ⟨187⟩ τοῦτο δ᾽ ἦν καὶ τοῦ νόμου καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων ἀκριβὴς ἐπιμέλεια· καὶ γὰρ ἐπόπται πάντων καὶ δικασταὶ τῶν ἀμφισβητουμένων καὶ κολασταὶ τῶν κατεγνωσμένων οἱ ἱερεῖς ἐτάχθησαν.

⟨188⟩ τίς ἂν οὖν ἀρχὴ γένοιτο ταύτης ὁσιωτέρα; 22
τίς δὲ θεῷ τιμὴ μᾶλλον ἁρμόζουσα, παντὸς μὲν τοῦ πλήθους κατεσκευασμένου πρὸς τὴν εὐσέβειαν, ἐξαίρετον δὲ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν ἱερέων πεπιστευμένων, ὥσπερ δὲ τελετῆς τινος τῆς ὅλης πολιτείας οἰκονομουμένης; ⟨189⟩ ἃ γὰρ ὀλίγων ἡμερῶν ἀριθμὸν ἐπιτηδεύοντες ἄλλοι φυλάττειν οὐ δύνανται, μυστήρια καὶ τελετὰς ὀνομάζοντες, ταῦτα μετὰ πολλῆς ἡδονῆς καὶ γνώμης ἀμεταπείστου φυλάττομεν ἡμεῖς διὰ τοῦ παντὸς αἰῶνος. τίνες οὖν εἰσὶν αἱ προρρήσεις καὶ ἀπαγορεύσεις; ἁπλαῖ τε καὶ γνώριμοι. ⟨190⟩ πρώτη δ' ἡγεῖται περὶ θεοῦ λέγουσα, ὁ θεὸς ἔχει τὰ πάντα· παντελὴς καὶ μακάριος, αὐτὸς ἑαυτῷ καὶ πᾶσιν αὐτάρκης, ἀρχὴ καὶ μέσα καὶ τέλος οὗτος τῶν πάντων, ἔργοις μὲν καὶ χάρισιν ἐναργὴς καὶ παντὸς οὑτινοσοῦν φανερώτερος, μορφὴν δὲ καὶ μέγεθος ἡμῖν ἄφατος· ⟨191⟩ πᾶσα μὲν γὰρ ὕλη πρὸς εἰκόνα τὴν τούτου, κἂν ᾖ πολυτελής, ἄτιμος, πᾶσα δὲ τέχνη πρὸς μιμήσεως ἐπίνοιαν ἄτεχνος· οὐδὲν ὅμοιον οὔτ' εἴδομεν οὔτ' ἐπινοοῦμεν οὔτ' εἰκάζειν ἐστὶν ὅσιον. ⟨192⟩ ἔργα βλέπομεν αὐτοῦ, φῶς, οὐρανόν, γῆν, ἥλιον καὶ σελήνην, ὕδατα, ζῴων γενέσεις, καρπῶν ἀναδόσεις. ταῦτα ὁ θεὸς ἐποίησεν οὐ χερσίν, οὐ πόνοις, οὐδέ τινων συνεργασομένων ἐπιδεηθείς, ἀλλ' αὐτοῦ καλὰ θελήσαντος καλῶς ἦν εὐθὺς γεγονότα. τούτῳ δεῖ πάντας ἀκολουθεῖν, καὶ θεραπεύειν αὐτὸν ἀσκοῦντας ἀρετήν· τρόπος γὰρ θεοῦ θεραπείας οὗτος ὁσιώτατος.

⟨193⟩ εἷς ναὸς ἑνὸς θεοῦ (φίλον γὰρ ἀεὶ παντὶ 23
τὸ ὅμοιον), κοινὸς ἁπάντων κοινοῦ θεοῦ ἁπάντων. τοῦτον θεραπεύουσι μὲν διὰ παντὸς οἱ ἱερεῖς, ἡγεῖται δὲ τούτων ὁ πρῶτος ἀεὶ κατὰ γένος. ⟨194⟩ οὗτος

μετὰ τῶν συνιερέων θύσει τῷ θεῷ, φυλάξει τοὺς νόμους, δικάσει περὶ τῶν ἀμφισβητουμένων, κολάσει τοὺς ἐλεγχθέντας ἐπ' ἀδίκῳ. ὁ δέ γε τούτῳ μὴ πειθόμενος ὑφέξει δίκην ὡς εἰς τὸν θεὸν αὐτὸν ἀσεβῶν. ⟨195⟩ θύομεν τὰς θυσίας οὐκ εἰς πλήρωσιν ἑαυτῶν καὶ μέθην (ἀβούλητα γὰρ τῷ θεῷ τάδε, καὶ πρόφασις ἂν ὕβρεως γένοιτο καὶ πολυτελείας), ἀλλὰ σώφρονας εὐτάκτους εὐσταλεῖς. ὅπως δὲ μάλιστα θύοντες σωφρονῶμεν, ⟨196⟩ κἀν ταῖς θυσίαις ὑπὲρ τῆς κοινῆς εὔχεσθαι δεῖ πρῶτον σωτηρίας, εἶθ' ὑπὲρ ἑαυτῶν· ἐπὶ γὰρ κοινωνίᾳ γεγόναμεν, καὶ ταύτην ὁ προτιμῶν τοῦ καθ' ἑαυτὸν βίου μάλιστ' ἂν εἴη θεῷ κεχαρισμένος. ⟨197⟩ παράκλησις δὲ πρὸς τὸν θεὸν ἔστω διὰ τῆς εὐχῆς καὶ δέησις οὐχ ὅπως διδῷ τἀγαθά (δέδωκε γὰρ αὐτὸς ἑκὼν καὶ πᾶσιν εἰς μέσον κατέθηκεν), ἀλλ' ὅπως δέχεσθαι δυνώμεθα καὶ λαβόντες φυλάττωμεν. ⟨198⟩ ἁγνείας ἐπὶ ταῖς θυσίαις διείρηκεν ὁ νόμος ἀπὸ κήδους, ἀπὸ λεχοῦς, ἀπὸ κοινωνίας τῆς πρὸς γυναῖκα, καὶ πολλῶν ἄλλων, ἃ μακρὸν ἂν εἴη νῦν γράφειν.

24 τοιοῦτος μὲν ὁ περὶ θεοῦ καὶ τῆς ἐκείνου θεραπείας λόγος ἡμῖν ἐστιν, ὁ δ' αὐτὸς ἅμα καὶ νόμος· ⟨199⟩ τίνες δ' οἱ περὶ γάμων; μῖξιν μόνην οἶδεν ὁ νόμος τὴν κατὰ φύσιν τὴν πρὸς γυναῖκα, καὶ ταύτην εἰ μέλλοι τέκνων ἕνεκα γίγνεσθαι· τὴν δὲ πρὸς ἄρρενας ἀρρένων ἐστύγηκε, καὶ θάνατος τοὐπιτίμιον εἴ τις ἐπιχειρήσειεν. ⟨200⟩ γαμεῖν δὲ κελεύει μὴ προικὶ προσέχοντας, μηδὲ βιαίαις ἁρπαγαῖς, μηδ' αὖ δόλῳ καὶ ἀπάτῃ πείσαντας, ἀλλὰ μνηστεύειν παρὰ τοῦ δοῦναι κυρίου καὶ κατὰ συγγένειαν τὴν ἐπιτήδειον. ⟨201⟩ γυνὴ δὲ χεῖρον, φησίν, ἀνδρὸς εἰς ἅπαντα. τοιγαροῦν ὑπακουέτω, μὴ πρὸς ὕβριν, ἀλλ' ἵν' ἄρχηται· θεὸς γὰρ ἀνδρὶ τὸ κράτος

ἔδωκε. ταύτῃ συνεῖναι δεῖ τὸν γήμαντα μόνῃ, τὸ δὲ τὴν ἄλλου πειρᾶν ἀνόσιον· εἰ δέ τις τοῦτο πράξειεν, οὐδεμία θανάτου παραίτησις, οὔτ' εἰ βιάσαιτο παρθένον ἑτέρῳ προωμολογημένην, οὔτ' εἰ πείσειε γεγαμημένην. ⟨202⟩ τέκνα τρέφειν ἅπαντα προσέταξε, καὶ γυναιξὶν ἀπεῖπε μήτ' ἀμβλοῦν τὸ σπαρὲν μήτε διαφθείρειν ἄλλῃ μηχανῇ· τεκνοκτόνος γὰρ ἂν εἴη, ψυχὴν ἀφανίζουσα καὶ τὸ γένος ἐλαττοῦσα. τοιγαροῦν εἴ τις ἐπὶ λέχους φθορὰν παρέλθοι, καθαρὸς εἶναι οὐ δύναται. ⟨203⟩ ἢ καὶ μετὰ τὴν νόμιμον συνουσίαν ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς ἀπολούσασθαι κελεύει ὁ νόμος. ψυχῆς τε γὰρ καὶ σώματος ἐγγίγνεται μολυσμὸς ὡς πρὸς ἄλλην χώραν ὑποβαλόντων· καὶ γὰρ ἐμφυομένη σώμασι κακοπαθεῖ ἡ ψυχή, καὶ τούτων αὖ πάλιν ὡς θανάτῳ διακριθεῖσα. διό περ ἁγνείας ἐπὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις προσέταξεν.

⟨204⟩ οὐ μὴν οὐδ' ἐπὶ ταῖς τῶν παίδων γενέσεσιν 25
ἐπέτρεψεν εὐωχίας συνάγειν καὶ προφάσεις ποιεῖσθαι μέθης, ἀλλὰ σώφρονα τὴν ἀρχὴν εὐθὺς τῆς τροφῆς ἔταξε, καὶ γράμματα παιδεύειν ἐκέλευσε, περί τε τοὺς νόμους ἀναστρέφεσθαι καὶ τῶν προγόνων τὰς πράξεις ἐπίστασθαι, τὰς μὲν ἵνα μιμῶνται, τοῖς δ' ἵνα συντρεφόμενοι μήτε παραβαίνωσι μήτε σκῆψιν ἀγνοίας ἔχωσι.

⟨205⟩ τῆς δ' εἰς τοὺς τετελευτηκότας προυνόησεν 26
ὁσίας οὔτε πολυτελείαις ἐνταφίων οὔτε κατασκευαῖς μνημείων ἐπιφανῶν, ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τὴν κηδείαν προσέταξε τοῖς οἰκειοτάτοις ἐπιτελεῖν, πᾶσι δὲ τοῖς παριοῦσι θαπτομένου τινὸς καὶ συνελθεῖν καὶ συναποδύρασθαι ἐποίησε νόμιμον, καθαίρειν δὲ καὶ τὸν οἶκον καὶ τοὺς ἐνοικοῦντας ἀπὸ κήδους, ἵνα πλεῖστον ἀπέχῃ τοῦ δοκεῖν καθαρὸς εἶναί τις φόνον ἐργασάμενος.

27 ⟨206⟩ γονέων τιμὴν μετὰ τὴν πρὸς θεὸν δευτέραν ἔταξε, καὶ τὸν οὐκ ἀμειβόμενον τὰς παρ' αὐτῶν χάριτας ἀλλ' εἰς ὁτιοῦν ἐλλείποντα λευσθησόμενον παραδίδωσι. καὶ παντὸς τοῦ πρεσβυτέρου τιμὴν ἔχειν τοὺς νέους φησίν, ἐπεὶ πρεσβύτατον ὁ θεός. κρύπτειν οὐδὲν ἐᾷ πρὸς φίλους· ⟨207⟩ οὐ γὰρ εἶναι φιλίαν τὴν μὴ πάντα πιστεύουσαν. κἂν συμβῇ τις ἔχθρα, τούτων τἀπόρρητα λέγειν κεκώλυκε. δικάζων εἰ δῶρά τις λάβοι, θάνατος ἡ ζημία. περιορῶν ἱκέτην, βοηθεῖν ἐνόν, ὑπεύθυνος. ⟨208⟩ ὃ μὴ κατέθηκέ τις, οὐκ ἀναιρήσεται. τῶν ἀλλοτρίων οὐδενὸς ἅψεται. δανείσας τόκον οὐ λήψεται. ταῦτα καὶ πολλὰ τούτοις ὅμοια τὴν πρὸς ἀλλήλους ἡμῶν συνέχει κοινωνίαν.

28 ⟨209⟩ πῶς δὲ καὶ περὶ τῆς πρὸς ἀλλοφύλους ἐπιεικείας ἐφρόντισεν ὁ νομοθέτης, ἄξιον ἰδεῖν· φανεῖται γὰρ ἄριστα πάντων προνοησάμενος ὅπως μήτε τὰ οἰκεῖα διαφθείρωμεν, μήτε φθονήσωμεν τοῖς μετέχειν τῶν ἡμετέρων προαιρουμένοις. ⟨210⟩ ὅσοι μὲν γὰρ θέλουσιν ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ἡμῖν νόμους ζῆν ὑπελθόντες, δέχεται φιλοφρόνως, οὐ τῷ γένει μόνον ἀλλὰ καὶ τῇ προαιρέσει τοῦ βίου νομίζων εἶναι τὴν οἰκειότητα· τοὺς δ' ἐκ παρέργου προσιόντας ἀναμίγνυσθαι ταῖς συνηθείαις οὐκ ἠθέλησε.

29 ⟨211⟩ τἆλλα δὲ προείρηκεν ὧν ἐστιν ἡ μετάδοσις ἀναγκαία· πᾶσι παρέχειν τοῖς δεομένοις πῦρ ὕδωρ τροφήν, ὁδοὺς φράζειν, ἄταφον μὴ περιορᾶν. ἐπιεικῆ δὲ καὶ τὰ πρὸς τοὺς πολεμίους κριθέντας εἶναι· ⟨212⟩ οὐδὲ γὰρ ἐᾷ τὴν γῆν αὐτῶν πυρπολεῖν, οὐδὲ κόπτειν ἥμερα δένδρα συγκεχώρηκεν, ἀλλὰ καὶ σκυλεύειν ἀπείρηκε τοὺς ἐν τῇ μάχῃ πεσόντας, καὶ τῶν αἰχμαλώτων προυνόησεν ὅπως αὐτῶν ὕβρις ἀπῇ, μά-

λιστα δὲ γυναικῶν. ⟨213⟩ οὕτω δ᾽ ἡμερότητα καὶ φιλανθρωπίαν ἡμᾶς ἐπαίδευσεν ὡς οὐδὲ τῶν ἀλόγων ζῴων ὠλιγώρησεν, ἀλλὰ μόνην μὲν ἀφῆκε τούτων χρῆσιν τὴν νόμιμον, πᾶσαν δ᾽ ἑτέραν ἐκώλυσεν. ἃ δ᾽ ὥσπερ ἱκετεύοντα προσφεύγει ταῖς οἰκίαις, ἀπεῖπεν ἀνελεῖν. οὐδὲ νεοττοῖς ἐπέτρεψε τοὺς γονέας αὐτῶν συνεξαιρεῖν, φείδεσθαι δὲ κἂν τῇ πολεμίᾳ τῶν ἐργαζομένων ζῴων, καὶ μὴ φονεύειν. ⟨214⟩ οὕτω πανταχόθεν τὰ πρὸς ἐπιείκειαν περιεσκέψατο, διδασκαλικοῖς μὲν τοῖς προειρημένοις χρησάμενος νόμοις, τοὺς δ᾽ αὖ κατὰ τῶν παραβαινόντων τιμωρητικοὺς τάξας ἄνευ προφάσεως· ⟨215⟩ ζημία γὰρ ἐπὶ τοῖς πλείστοις τῶν 30 παραβαινόντων ἐστὶ θάνατος, ἂν μοιχεύσῃ τις, ἂν βιάσηται κόρην, ἂν ἄρρενι τολμήσῃ πεῖραν προσφέρειν, ἂν ὑπομείνῃ παθεῖν ὁ πειρασθείς. ἔστι δὲ καὶ ἐπὶ δούλοις ὁμοίως ὁ νόμος ἀπαραίτητος. ⟨216⟩ ἀλλὰ καὶ περὶ μέτρων εἴ τις κακουργήσειεν ἢ σταθμῶν, ἢ περὶ πράσεως ἀδίκου καὶ δόλῳ γενομένης, κἂν ὑφέληταί τις ἀλλότριον, κἂν ὃ μὴ κατέθηκεν ἀνέληται· πάντων εἰσὶ κολάσεις, οὐχ οἷαι παρ᾽ ἑτέροις, ἀλλ᾽ ἐπὶ τὸ μεῖζον. ⟨217⟩ περὶ μὲν γὰρ γονέων ἀδικίας ἢ τῆς εἰς τὸν θεὸν ἀσεβείας, κἂν μελλήσῃ τις, εὐθέως ἀπόλλυται. τοῖς μέντοι γε κατὰ τοὺς νόμους πάντα πράττουσι τὸ γέρας ἐστὶν οὐκ ἄργυρος οὐδὲ χρυσός, οὐ μὴν οὐδὲ κοτίνου στέφανος ἢ σελίνου καὶ τοιαύτη τις ἀνακήρυξις, ⟨218⟩ ἀλλ᾽ αὐτὸς ἕκαστος αὑτῷ τὸ συνειδὸς ἔχων μαρτυροῦν πεπίστευκε, τοῦ μὲν νομοθέτου προφητεύσαντος, τοῦ δὲ θεοῦ τὴν πίστιν ἰσχυρὰν παρεσχηκότος, ὅτι τοῖς τοὺς νόμους διαφυλάξασι, κἂν εἰ δέοι θνήσκειν ὑπὲρ αὐτῶν, προθύμως ἀποθανοῦσιν ἔδωκεν ὁ θεὸς γενέσθαι τε πάλιν καὶ βίον ἀμείνω

λαβεῖν ἐκ περιτροπῆς. ⟨219⟩ ὤκνουν δ' ἂν ἐγὼ νῦν ταῦτα γράφειν, εἰ μὴ διὰ τῶν ἔργων ἅπασιν ἦν φανερὸν ὅτι πολλοὶ καὶ πολλάκις ἤδη τῶν ἡμετέρων περὶ τοῦ μηδὲ ῥῆμα φθέγξασθαι παρὰ τὸν νόμον πάντα παθεῖν γενναίως προείλοντο.

31 *⟨220⟩ καίτοι γ' εἰ μὴ συμβεβήκει γνώριμον ἡμῶν τὸ ἔθνος ἅπασιν ἀνθρώποις ὑπάρχειν κἀν φανερῷ κεῖσθαι τὴν ἐθελούσιον ἡμῶν τοῖς νόμοις ἀκολουθίαν, ⟨221⟩ ἀλλά τις ἢ συγγράψαι λέγων αὐτὸς ἀνεγίγνωσκε τοῖς Ἕλλησιν, ἤ που γε περιτυχεῖν ἔξω τῆς γιγνωσκομένης γῆς ἔφασκεν ἀνθρώποις τοιαύτην μὲν ἔχουσι δόξαν οὕτω σεμνὴν περὶ τοῦ θεοῦ, τοιούτοις δὲ νόμοις πολὺν αἰῶνα βεβαίως ἐμμεμενηκόσι, πάντας ἂν οἶμαι θαυμάσαι διὰ τὰς συνεχεῖς παρ' αὐτοῖς μεταβολάς. ⟨222⟩ ἀμέλει τῶν γράψαι τι παραπλήσιον εἰς πολιτείαν καὶ νόμους ἐπιχειρησάντων ὡς θαυμαστὰ συνθέντων κατηγοροῦσι, φάσκοντες αὐτοὺς λαβεῖν ἀδυνάτους ὑποθέσεις. καὶ τοὺς μὲν ἄλλους παραλείπω φιλοσόφους, ὅσοι τι τοιοῦτον ἐν τοῖς συγγράμμασιν ἐπραγματεύσαντο· ⟨223⟩ Πλάτων δὲ θαυμαζόμενος παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ὡς καὶ σεμνότητι βίου διενεγκὼν καὶ δυνάμει λόγων καὶ πειθοῖ πάντας ὑπεράρας τοὺς ἐν φιλοσοφίᾳ γεγονότας, ὑπὸ τῶν φασκόντων δεινῶν εἶναι τὰ πολιτικὰ μικροῦ δεῖν χλευαζόμενος καὶ κωμῳδούμενος διατελεῖ. ⟨224⟩ καίτοι τἀκείνου σκοπῶν συχνῶς τις ἂν εὕροι ῥᾴον' ὄντα καὶ τῆς τῶν πολλῶν ἔγγιον συνηθείας. αὐτὸς δὲ Πλάτων ὡμολόγησεν ὅτι τὴν ἀληθῆ περὶ τοῦ θεοῦ δόξαν εἰς τὴν τῶν ὄχλων ἄγνοιαν οὐκ ἦν ἀσφαλὲς ἐξενεγκεῖν. ⟨225⟩ ἀλλὰ τὰ μὲν Πλάτωνος λόγους τινὲς εἶναι κενοὺς νομίζουσι, κατὰ πολλὴν ἐξουσίαν κεκαλλιγραφημένους· μάλιστα*

δὲ τῶν νομοθετῶν Λυκοῦργον τεθαυμάκασι, καὶ τὴν Σπάρτην ἅπαντες ὑμνοῦσιν ὅτι τοῖς ἐκείνου νόμοις ἐπὶ πλεῖστον ἐνεκαρτέρησεν. ⟨226⟩ οὐκοῦν τοῦτο μὲν ὡμολογήσθω, τεκμήριον ἀρετῆς εἶναι τὸ πείθεσθαι τοῖς νόμοις· οἱ δὲ Λακεδαιμονίους θαυμάζοντες τὸν ἐκείνων χρόνον ἀντιπαραβαλλέτωσαν τοῖς πλείοσιν ἢ δισχιλίοις ἔτεσι τῆς ἡμετέρας πολιτείας, ⟨227⟩ καὶ προσέτι λογιζέσθωσαν ὅτι Λακεδαιμόνιοι μὲν ὅσον ἐφ' ἑαυτῶν χρόνον εἶχον τὴν ἐλευθερίαν, ἀκριβῶς ἔδοξαν τοὺς νόμους διαφυλάττειν, ἐπεὶ μέντοι περὶ αὐτοὺς ἐγένοντο μεταβολαὶ τῆς τύχης, μικροῦ δεῖν ἁπάντων ἐξελάθοντο τῶν νόμων, ⟨228⟩ ἡμεῖς δ' ἐν τύχαις μυρίαις γεγονότες διὰ τὰς τῶν βασιλευσάντων τῆς Ἀσίας μεταβολὰς οὐδ' ἐν τοῖς ἐσχάτοις τῶν δεινῶν τοὺς νόμους προύδομεν, οὐκ ἀργίας οὐδὲ τρυφῆς αὐτοὺς χάριν περιέποντες, ἀλλ' εἴ τις (τἀληθὲς) ἐθέλοι σκοπεῖν, πολλῷ τινι τῆς δοκούσης ἐπιτετάχθαι Λακεδαιμονίοις καρτερίας μείζονας ἄθλους καὶ πόνους ἡμῖν ἐπιτιθέντες. ⟨229⟩ οἱ μέν γε μήτε γῆν ἐργαζόμενοι μήτε περὶ τέχνας πονοῦντες, ἀλλὰ πάσης ἐργασίας ἄφετοι, λιπαροὶ καὶ τὰ σώματα πρὸς κάλλος ἀσκοῦντες ἐπὶ τῆς πόλεως διῆγον, ⟨230⟩ ἄλλοις ὑπηρέταις πρὸς ἅπαντα τὰ τοῦ βίου χρώμενοι καὶ τροφὴν ἑτοίμην παρ' ἐκείνων λαμβάνοντες, ἐφ' ἓν δὴ τοῦτο μόνον τὸ καλὸν ἔργον καὶ φιλάνθρωπον ἅπαντα καὶ πράττειν καὶ πάσχειν ὑπομένοντες, τὸ κρατεῖν πάντων ἐφ' οὓς ἂν στρατεύωσιν. ⟨231⟩ ὅτι δὲ μηδὲ τοῦτο κατώρθωσαν, ἐῶ λέγειν· οὐ γὰρ καθ' ἕνα μόνον, ἀλλὰ πολλοὶ πολλάκις ἀθρόως τῶν τοῦ νόμου προσταγμάτων ἀμελήσαντες αὐτοὺς μετὰ τῶν ὅπλων παρέδοσαν τοῖς πολεμίοις.

⟨232⟩ ἆρ' οὖν καὶ παρ' ἡμῖν, οὐ λέγω τοσούτους, 32

ἀλλὰ δύ' ἢ τρεῖς ἔγνω τις προδότας γενομένους τῶν νόμων ἢ θάνατον φοβηθέντας, οὐχὶ τὸν ῥᾷστον ἐκεῖνον λέγω, τὸν συμβαίνοντα τοῖς μαχομένοις, ἀλλὰ τὸν μετὰ λύμης τῶν σωμάτων, ὁποῖος εἶναι δοκεῖ πάντων χαλεπώτατος; ⟨233⟩ ὥστ' ἐγὼ νομίζω τινὰς κρατήσαντας ἡμῶν οὐχ ὑπὸ μίσους προσφέρεσθαι ὡς ὑποχειρίοις, ἀλλ' ὡς θαυμαστόν τι θέαμα βουλομένους ἰδεῖν, εἴ τινες εἰσὶν ἄνθρωποι οἳ μόνον εἶναι κακὸν αὑτοῖς πεπιστευκότες, εἰ πρᾶξαί τι παρὰ τοὺς ἑαυτῶν νόμους ἢ λόγον εἰπεῖν παρ' ἐκείνους παραβιασθεῖεν. ⟨234⟩ οὐ χρὴ δὴ θαυμάζειν εἰ πρὸς θάνατον ἀνδρείως ἔχομεν ὑπὲρ τῶν νόμων παρὰ τοὺς ἄλλους ἅπαντας. οὐδὲ γὰρ τὰ ῥᾷστα δοκοῦντα τῶν ἡμετέρων ἐπιτηδευμάτων ἄλλοι ῥᾳδίως ὑπομένουσιν, αὐτουργίαν λέγω καὶ τροφῆς λιτότητα, καὶ τὸ μηδὲν εἰκῇ μηδ' ὡς ἔτυχεν ἕκαστος ἐπιτεθυμηκὼς φαγεῖν ἢ πιεῖν, ἢ συνουσίᾳ προσελθεῖν ἢ πολυτελείᾳ, καὶ πάλιν ἀργίας ὑπομεῖναι τάξιν ἀμετακίνητον· ⟨235⟩ ἀλλ' οἱ τοῖς ξίφεσιν ὁμόσε χωροῦντες καὶ τοὺς πολεμίους ἐξ ἐφόδου τρεπόμενοι τοῖς προστάγμασι τοῖς περὶ διαίτης οὐκ ἀντέβλεψαν. ἡμῖν δὲ πάλιν ἐκ τοῦ περὶ ταῦτα τῷ νόμῳ πειθαρχεῖν ἡδέως κἀκεῖ περίεστιν ἐπιδείκνυσθαι τὸ γενναῖον.

33 ⟨236⟩ εἶτα Λυσίμαχοι καὶ Μόλωνες καὶ τοιοῦτοί τινες ἄλλοι συγγραφεῖς, ἀδόκιμοι σοφισταί, μειρακίων ἀπατεῶνες, ὡς πάνυ ἡμᾶς φαυλοτάτους ἀνθρώπων λοιδοροῦσιν. ⟨237⟩ ἐγὼ δ' οὐκ ἂν ἐβουλόμην περὶ τῶν παρ' ἑτέροις νομίμων ἐξετάζειν. τὰ γὰρ αὑτῶν ἡμῖν φυλάττειν πάτριόν ἐστιν, οὐ τῶν ἀλλοτρίων κατηγορεῖν· καὶ περί γε τοῦ μήτε χλευάζειν μήτε βλασφημεῖν τοὺς νομιζομένους θεοὺς παρ' ἑτέροις ἄντικρυς ἡμῖν ὁ νομοθέτης ἀπείρηκεν, αὐτῆς ἕνεκα προσηγορίας τοῦ

θεοῦ. ⟨238⟩ τῶν δὲ κατηγόρων διὰ τῆς ἀντιπαραθέσεως ἡμᾶς ἐλέγχειν οἰομένων, οὐχ οἷόν τε κατασιωπᾶν, ἄλλως τε καὶ τοῦ λόγου μέλλοντος οὐχ ὑφ᾽ ἡμῶν ἐλεγχθήσεσθαι τῶν νῦν αὐτὸν συντιθέντων, ἀλλ᾽ ὑπὸ πολλῶν εἰρημένου καὶ λίαν εὐδοκιμούντων. ⟨239⟩ τίς γὰρ τῶν παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐπὶ σοφίᾳ τεθαυμασμένων οὐκ ἐπιτετίμηκε καὶ ποιητῶν τοῖς ἐπιφανεστάτοις καὶ νομοθετῶν τοῖς μάλιστα πεπιστευμένοις, ὅτι τοιαύτας δόξας περὶ θεῶν ἐξ ἀρχῆς τοῖς πλήθεσιν ἐγκατέσπειραν; ⟨240⟩ ἀριθμῷ μὲν ὁπόσους ἂν αὐτοὶ ἐθελήσωσιν ἀποφήνασθαι, ἐξ ἀλλήλων δὲ γιγνομένους, καὶ κατὰ παντοίους τρόπους γενέσεων· τούτους δὲ καὶ διαιροῦντες τόποις καὶ διαίταις ὥσπερ τῶν ζῴων τὰ γένη, τοὺς μὲν ὑπὸ γῆν τοὺς δ᾽ ἐν θαλάττῃ, τοὺς μέντοι πρεσβυτάτους αὐτῶν ἐν ταρτάρῳ δεδεμένους· ⟨241⟩ ὅσοις δὲ τὸν οὐρανὸν ἀπένειμαν, τούτοις πατέρα μὲν τῷ λόγῳ τύραννον δὲ τοῖς ἔργοις καὶ δεσπότην ἐφιστάντες, καὶ διὰ τοῦτο συνισταμένην ἐπιβουλὴν ἐπ᾽ αὐτὸν ὑπὸ γυναικὸς καὶ ἀδελφοῦ καὶ θυγατρός, ἣν ἐκ τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς ἐγέννησεν, ἵνα δὴ συλλαβόντες αὐτὸν καθείρξωσιν, ὥσπερ αὐτὸς ἐκεῖνος τὸν πατέρα τὸν ἑαυτοῦ.

⟨242⟩ ταῦτα δικαίως μέμψεως πολλῆς ἀξιοῦσιν οἱ 34
φρονήσει διαφέροντες, καὶ πρὸς τούτοις καταγελῶσιν, εἰ τῶν θεῶν τοὺς μὲν ἀγενείους καὶ μειράκια, τοὺς δὲ πρεσβυτέρους καὶ γενειῶντας εἶναι χρὴ δοκεῖν, ἄλλους δὲ τετάχθαι πρὸς ταῖς τέχναις, χαλκεύοντά τινα, τὴν δ᾽ ὑφαίνουσαν, τὸν δὲ πολεμοῦντα καὶ μετ᾽ ἀνθρώπων μαχόμενον, τοὺς δὲ κιθαρίζοντας ἢ τοξικῇ χαίροντας· ⟨243⟩ εἶτ᾽ αὐτοῖς ἐγγιγνομένας πρὸς ἀλλήλους στάσεις καὶ περὶ ἀνθρώπων φιλονικίας, μέχρι τοῦ μὴ μόνον

ἀλλήλοις τὰς χεῖρας προσφέρειν, ἀλλὰ καὶ ὑπ' ἀνθρώπων τραυματιζομένους ὀδύρεσθαι καὶ κακοπαθεῖν. ⟨244⟩ τὸ δὲ δὴ πάντων ἀσελγέστατον, τὴν περὶ τὰς μίξεις ἀκρασίαν καὶ τοὺς ἔρωτας πῶς οὐκ ἄτοπον μικροῦ δεῖν ἅπασι προσάψαι, καὶ τοῖς ἄρρεσι τῶν θεῶν καὶ ταῖς θηλείαις; ⟨245⟩ εἶθ' ὁ γενναιότατος καὶ πρῶτος, αὐτὸς ὁ πατήρ, τὰς ἀπατηθείσας ὑπ' αὐτοῦ καὶ γενομένας ἐγκύους καθειργνυμένας ἢ καταποντιζομένας περιορᾷ, καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ γεγονότας οὔτε σώζειν δύναται, κρατούμενος ὑπὸ τῆς εἱμαρμένης, οὔτ' ἀδακρυτὶ τοὺς θανάτους αὐτῶν ὑπομένειν. ⟨246⟩ καλά γε ταῦτα, καὶ τούτοις ἄλλα ἑπόμενα, μοιχείας μὲν ἐν οὐρανῷ βλεπομένης οὕτως ἀναισχύντως ὑπὸ τῶν θεῶν ὥστε τινὰς καὶ ζηλοῦν ὁμολογεῖν τοὺς ἐπ' αὐτῇ δεδεμένους. τί γὰρ οὐκ ἔμελλον, ὁπότε μηδ' ὁ πρεσβύτατος καὶ βασιλεὺς ἐδυνήθη τῆς πρὸς τὴν γυναῖκα μίξεως ἐπισχεῖν τὴν ὁρμὴν ὅσον γοῦν εἰς τὸ δωμάτιον ἀπελθεῖν; ⟨247⟩ οἱ δὲ δὴ δουλεύοντες τοῖς ἀνθρώποις θεοί, καὶ νῦν μὲν οἰκοδομοῦντες ἐπὶ μισθῷ νῦν δὲ ποιμαίνοντες, ἄλλοι δὲ τρόπον κακούργων ἐν χαλκῷ δεδεμένοι δεσμωτηρίῳ, τίνα τῶν εὖ φρονούντων οὐκ ἂν παροξύνειαν καὶ τοῖς ταῦτα συνθεῖσιν ἐπιπλῆξαι καὶ πολλὴν εὐήθειαν καταγνῶναι τῶν προσιεμένων; ⟨248⟩ οἳ δὲ καὶ δεῖμόν τινα καὶ φόβον, ἤδη δὲ καὶ λύσσαν καὶ ἀπάτην καὶ τί γὰρ οὐχὶ τῶν κακίστων παθῶν εἰς θεοῦ φύσιν καὶ μορφὴν ἀνέπλασαν. τοῖς δ' εὐφημοτέροις τούτων καὶ θύειν τὰς πόλεις ἔπεισαν. ⟨249⟩ τοιγαροῦν εἰς πολλὴν ἀνάγκην καθίστανται τοὺς μέν τινας τῶν θεῶν νομίζειν δοτῆρας ἀγαθῶν, τοὺς δὲ καλεῖν ἀποτροπαίους. εἶτα δὲ τούτους, ὥσπερ τοὺς πονηροτάτους τῶν ἀνθρώπων, χάρισι καὶ δώροις ἀπο-

σείονται, μέγα τι λήψεσθαι κακὸν ὑπ' αὐτῶν προσδοκῶντες, εἰ μὴ μισθὸν αὐτοῖς παράσχοιεν.

⟨250⟩ *τί τοίνυν τὸ αἴτιον τῆς τοσαύτης ἀνωμαλίας* 35
καὶ περὶ τὸ θεῖον πλημμελείας; ἐγὼ μὲν ὑπολαμβάνω τὸ μήτε τὴν ἀληθῆ τοῦ θεοῦ φύσιν ἐξ ἀρχῆς συνιδεῖν αὐτῶν τοὺς νομοθέτας, μήθ' ὅσον καὶ λαβεῖν ἠδυνήθησαν ἀκριβῆ γνῶσιν διορίσαντας, πρὸς τοῦτο ποιήσασθαι τὴν ἄλλην τάξιν τοῦ πολιτεύματος, ⟨251⟩ *ἀλλ' ὥσπερ ἄλλο τι τῶν φαυλοτάτων ἐφῆκαν τοῖς μὲν ποιηταῖς, οὕστινας ἂν βούλωνται θεοὺς εἰσάγειν πάντα πάσχοντας, τοῖς δὲ ῥήτορσι, πολιτογραφεῖν κατὰ ψήφισμα τῶν ξένων θεῶν τὸν ἐπιτήδειον.* ⟨252⟩ *πολλῆς δὲ καὶ ζωγράφοι καὶ πλάσται τῆς εἰς τοῦτο παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἀπέλαυσαν ἐξουσίας, αὐτὸς ἕκαστός τινα μορφὴν ἐπινοῶν, ὃ μὲν ἐκ πηλοῦ πλάττων ὃ δὲ γράφων· οἱ δὲ μάλιστα δὴ θαυμαζόμενοι τῶν δημιουργῶν τὸν ἐλέφαντα καὶ τὸν χρυσὸν ἔχουσι τῆς ἀεὶ καινουργίας τὴν ὑπόθεσιν.* ⟨253⟩ *εἶθ' οἱ μὲν πρότερον ἐν ταῖς τιμαῖς ἀκμάσαντες θεοὶ γεγηράκασιν, οὕτω γὰρ εὐφημότερον λέγειν·* ⟨254⟩ *ἄλλοι δὲ καινοί τινες εἰσαγόμενοι θρησκείας τυγχάνουσιν. καὶ τῶν ἱερῶν τὰ μὲν ἐρημοῦται, τὰ δὲ νεωστὶ κατὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων βούλησιν ἕκαστος ἱδρύεται, δέον τοὐναντίον τὴν περὶ τοῦ θεοῦ δόξαν αὐτοὺς καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν τιμὴν ἀμετακίνητον διαφυλάττειν.*

⟨255⟩ *Ἀπολλώνιος μὲν οὖν ὁ Μόλων τῶν ἀνοή-* 36
των εἷς ἦν καὶ τετυφωμένων· τοὺς μέντοι κατ' ἀλήθειαν ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς φιλοσοφήσαντας οὔτε τῶν προειρημένων οὐδὲν διέλαθεν, οὔτε τὰς ψυχρὰς προφάσεις τῶν ἀλληγοριῶν ἠγνόησαν. διό περ τῶν μὲν εἰκότως κατεφρόνησαν, εἰς δὲ τὴν ἀληθῆ καὶ πρέπου-

σαν περὶ τοῦ θεοῦ δόξαν ἡμῖν συνεφώνησαν. <256> ἀφ᾽ ἧς ὁρμηθεὶς ὁ Πλάτων οὔτε τῶν ἄλλων οὐδένα ποιητῶν φησι δεῖν εἰς τὴν πολιτείαν παραδέχεσθαι, καὶ τὸν Ὅμηρον εὐφήμως ἀποπέμπεται, στεφανώσας καὶ μύρον αὐτοῦ καταχέας, ἵνα δὴ μὴ τὴν ὀρθὴν δόξαν περὶ θεοῦ τοῖς μύθοις ἀφανίσειε. <257> μάλιστα δὲ Πλάτων μεμίμηται τὸν ἡμέτερον νομοθέτην κἀν τῷ μηδὲν οὕτω παίδευμα προστάττειν τοῖς πολίταις ὡς τὸ πάντας ἀκριβῶς τοὺς νόμους ἐκμανθάνειν. καὶ μὴν καὶ περὶ τοῦ μὴ δεῖν ὡς ἔτυχεν ἐπιμίγνυσθαί τινας ἔξωθεν, ἀλλ᾽ εἶναι καθαρὸν τὸ πολίτευμα τῶν ἐμμενούντων τοῖς νόμοις προυνόησεν. <258> ὧν οὐδὲν λογισάμενος ὁ Μόλων Ἀπολλώνιος ἡμῶν κατηγόρησεν ὅτι μὴ παραδεχόμεθα τοὺς ἄλλαις προκατειλημμένους δόξαις περὶ θεοῦ, μηδὲ κοινωνεῖν ἐθέλομεν τοῖς καθ᾽ ἑτέραν συνήθειαν βίου ζῆν προαιρουμένοις. <259> ἀλλ᾽ οὐδὲ τοῦτ᾽ ἐστὶν ἴδιον ἡμῶν, κοινὸν δὲ πάντων, οὐχ Ἑλλήνων δὲ μόνων ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν τοῖς Ἕλλησιν εὐδοκιμωτάτων. Λακεδαιμόνιοι δὲ καὶ ξενηλασίας ποιούμενοι διετέλουν καὶ τοῖς αὐτῶν ἀποδημεῖν πολίταις οὐκ ἐπέτρεπον, διαφθορὰν ἐξ ἀμφοῖν ὑφορώμενοι γενήσεσθαι περὶ τοὺς νόμους. <260> ἐκείνοις μὲν οὖν τάχ᾽ ἂν δυσκολίαν τις ὀνειδίσειεν εἰκότως· οὐδενὶ γὰρ οὔτε τῆς πολιτείας οὔτε τῆς παρ᾽ αὐτοῖς μετεδίδοσαν διατριβῆς· <261> ἡμεῖς δὲ τὰ μὲν τῶν ἄλλων ζηλοῦν οὐκ ἀξιοῦμεν, τοὺς μέντοι μετέχειν τῶν ἡμετέρων βουλομένους ἡδέως δεχόμεθα. καὶ τοῦτ᾽ ἂν εἴη τεκμήριον, οἶμαι, φιλανθρωπίας ἅμα καὶ μεγαλοψυχίας.

37 *<262> ἐῶ περὶ Λακεδαιμονίων ἐπὶ πλείω λέγειν. οἱ δὲ κοινὴν εἶναι τὴν ἑαυτῶν δόξαντες πόλιν Ἀθηναῖοι πῶς περὶ τούτων εἶχον, Ἀπολλώνιος ἠγνόησεν,*

ὅτι καὶ τοὺς ῥῆμα μόνον παρὰ τοὺς ἐκείνων νόμους φθεγξαμένους περὶ θεῶν ἀπαραιτήτως ἐκόλασαν. ⟨263⟩ τίνος γὰρ ἑτέρου χάριν Σωκράτης ἀπέθανεν; οὐ γὰρ δὴ προεδίδου τὴν πόλιν τοῖς πολεμίοις, οὐδὲ τῶν ἱερῶν ἐσύλησεν οὐδέν, ἀλλ' ὅτι καινοὺς ὅρκους ὤμνυε καί τι δαιμόνιον αὐτῷ σημαίνειν ἔφασκεν, ἢ σπουδάζων ἢ διαπαίζων, ὡς ἔνιοι λέγουσι, διὰ ταῦτα κατεγνώσθη κώνειον πιὼν ἀποθανεῖν· ⟨264⟩ καὶ διαφθείρειν δὲ τοὺς νέους ὁ κατήγορος αὐτὸν ἠτιᾶτο, τῆς πατρίου πολιτείας καὶ τῶν νόμων ὅτι προῆγεν αὐτοὺς καταφρονεῖν. Σωκράτης μὲν οὖν πολίτης Ἀθηναίων τοιαύτην ὑπέμεινε τιμωρίαν, ⟨265⟩ Ἀναξαγόρας δὲ Κλαζομένιος ἦν· ἀλλ' ὅτι νομιζόντων Ἀθηναίων τὸν ἥλιον εἶναι θεόν, ὃ δ' αὐτὸν ἔφη μύδρον εἶναι διάπυρον, θάνατον αὐτοῦ παρ' ὀλίγας ψήφους κατέγνωσαν. ⟨266⟩ καὶ Διαγόρᾳ τῷ Μηλίῳ τάλαντον ἐπεκήρυξαν, εἴ τις αὐτὸν ἀνέλοι, ἐπεὶ τὰ παρ' αὐτοῖς μυστήρια χλευάζειν ἐλέγετο. καὶ Πρωταγόρας εἰ μὴ θᾶττον ἔφυγε, συλληφθεὶς ἂν ἐτεθνήκει, γράψαι τι δόξας οὐχ ὁμολογούμενον τοῖς Ἀθηναίοις περὶ θεῶν. ⟨267⟩ τί δὲ δεῖ θαυμάζειν εἰ πρὸς ἄνδρας οὕτως ἀξιοπίστους διετέθησαν, οἵ γε μηδὲ γυναικῶν ἐφείσαντο; Νίνον γὰρ τὴν ἱέρειαν ἀπέκτειναν, ἐπεί τις αὐτῆς κατηγόρησεν ὅτι ξένους ἐμύει θεούς· νόμῳ δ' ἦν τοῦτο παρ' αὐτοῖς κεκωλυμένον, καὶ τιμωρία κατὰ τῶν ξένον εἰσαγόντων θεὸν ὥριστο θάνατος. ⟨268⟩ οἱ δὲ τοιούτῳ νόμῳ χρώμενοι δῆλον ὅτι τοὺς τῶν ἄλλων οὐκ ἐνόμιζον εἶναι θεούς· οὐ γὰρ ἂν αὐτοῖς πλειόνων ἀπολαύειν ἐφθόνουν. ⟨269⟩ τὰ μὲν οὖν Ἀθηναίων ἐχέτω καλῶς, Σκύθαι δὲ φόνοις χαίροντες ἀνθρώπων καὶ βραχὺ τῶν θηρίων διαφέροντες ὅμως

τὰ παρ' αὐτοῖς οἴονται δεῖν περιστέλλειν, καὶ τὸν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ σοφίᾳ θαυμασθέντα, τὸν Ἀνάχαρσιν, ἐπανελθόντα πρὸς αὐτοὺς ἀνεῖλον, ἐπεὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἐθῶν ἔδοξεν ἥκειν ἀνάπλεως. πολλοὺς δὲ καὶ παρὰ Πέρσαις ἄν τις εὕροι καὶ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν κεκολασμένους. ⟨270⟩ ἀλλὰ δῆλον ὅτι τοῖς Περσῶν ἔχαιρε νόμοις ὁ Ἀπολλώνιος, κἀκείνους ἐθαύμαζεν, ὅτι τῆς ἀνδρείας αὐτῶν ἀπέλαυσαν οἱ Ἕλληνες καὶ τῆς ὁμογνωμοσύνης ἧς εἶχον περὶ θεῶν, ταύτης μὲν οὖν ἐν τοῖς ἱεροῖς οἷς κατέπρησαν, τῆς ἀνδρείας δὲ δουλεῦσαι παρὰ μικρὸν ἐλθόντες. ἁπάντων δὲ καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων μιμητὴς ἐγένετο τῶν Περσικῶν, γυναῖκας ἀλλοτρίας ὑβρίζων καὶ παῖδας ἐκτέμνων. ⟨271⟩ παρ' ἡμῖν δὲ θάνατος ὥρισται κἂν ἄλογόν τις ζῷον οὕτως ἀδικῇ· καὶ τούτων ἡμᾶς τῶν νόμων ἀπαγαγεῖν οὔτε φόβος ἴσχυσε τῶν κρατησάντων οὔτε ζῆλος τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις τετιμημένων. ⟨272⟩ οὐδὲ τὴν ἀνδρείαν ἠσκήσαμεν ἐπὶ τῷ πολέμους ἄρασθαι χάριν πλεονεξίας, ἀλλ' ἐπὶ τῷ τοὺς νόμους διαφυλάττειν. τὰς γοῦν ἄλλας ἐλαττώσεις πρᾴως ὑπομένοντες, ἐπειδάν τινες ἡμᾶς τὰ νόμιμα κινεῖν ἀναγκάζωσι, τότε καὶ παρὰ δύναμιν αἱρόμεθα πολέμους καὶ μέχρι τῶν ἐσχάτων ταῖς συμφοραῖς ἐγκαρτεροῦμεν. ⟨273⟩ διὰ τί γὰρ ἂν καὶ ζηλώσαιμεν τοὺς ἑτέρων νόμους, ὁρῶντες μηδὲ παρὰ τοῖς θεμένοις αὐτοὺς τετηρημένους; πῶς γὰρ οὐκ ἔμελλον Λακεδαιμόνιοι μὲν τῆς ἀνεπιμίκτου καταγνώσεσθαι πολιτείας καὶ τῆς περὶ τοὺς γάμους ὀλιγωρίας, Ἠλεῖοι δὲ καὶ Θηβαῖοι τῆς παρὰ φύσιν καὶ ἄγαν ἀνέδην πρὸς τοὺς ἄρρενας μίξεως; ⟨274⟩ ἃ γοῦν πάλαι κάλλιστα καὶ συμφορώτατα πράττειν ὑπελάμβανον, ταῦτ' εἰ καὶ μὴ παντάπασι τοῖς ἔργοις πεφεύγα-

σιν, οὐχ ὁμολογοῦσιν, ⟨275⟩ ἀλλὰ καὶ τοὺς περὶ αὐτῶν νόμους ἀπόμνυνται, τοσοῦτόν ποτε παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἰσχύσαντας ὥστε καὶ τοῖς θεοῖς τὰς τῶν ἀῤῥένων μίξεις ἐπεφήμισαν, κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον καὶ τοὺς τῶν γνησίων ἀδελφῶν γάμους, ταύτην ἀπολογίαν αὐτοῖς τῶν ἀτόπων καὶ παρὰ φύσιν ἡδονῶν συντιθέντες;

⟨276⟩ ἐῶ νῦν περὶ τῶν τιμωριῶν λέγειν, ὅσας 38
μὲν ἐξ ἀρχῆς ἔδοσαν οἱ πλεῖστοι νομοθέται τοῖς πονηροῖς διαδύσεις, ἐπὶ μοιχείας μὲν ζημίας χρημάτων, ἐπὶ φθορᾶς δὲ γάμους νομοθετήσαντες, ὅσας δὲ περὶ τῆς ἀσεβείας προφάσεις περιέχουσιν ἀρνήσεως, εἴ καί τις ἐπιχειρήσειεν ἐξετάζειν. ἤδη γὰρ παρὰ τοῖς πλείοσι μελέτη γέγονε τοῦ παραβαίνειν τοὺς νόμους. ⟨277⟩ οὐ μὴν καὶ παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ κἂν πλούτου καὶ πόλεων καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν στερηθῶμεν, ὁ γοῦν νόμος ἡμῖν ἀθάνατος διαμένει· καὶ οὐδεὶς Ἰουδαίων οὔτε μακρὰν οὕτως ἂν ἀπέλθοι τῆς πατρίδος οὔτε πικρὸν φοβήσεται δεσπότην ὡς μὴ πρὸ ἐκείνου δεδιέναι τὸν νόμον. ⟨278⟩ εἰ μὲν οὖν διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν νόμων οὕτω πρὸς αὐτοὺς διακείμεθα, συγχωρησάτωσαν ὅτι κρατίστους ἔχομεν νόμους· εἰ δὲ φαύλοις οὕτως ἡμᾶς ἐμμένειν ὑπολαμβάνουσι, τί οὐκ ἂν αὐτοὶ δικαίως πάθοιεν τοὺς κρείττονας οὐ φυλάττοντες; ⟨279⟩ ἐπεὶ τοίνυν ὁ πολὺς χρόνος πιστεύεται πάντων εἶναι δοκιμαστὴς ἀληθέστατος, τοῦτον ἂν ποιησαίμην ἐγὼ μάρτυρα τῆς ἀρετῆς ἡμῶν τοῦ νομοθέτου καὶ τῆς ὑπ' ἐκείνου φήμης περὶ τοῦ θεοῦ παραδοθείσης. ἀπείρου γὰρ τοῦ χρόνου γεγονότος, εἴ τις αὐτὸν παραβάλλοι ταῖς τῶν ἄλλων ἡλικίαις νομοθετῶν, παρὰ πάντας ἂν εὕροι τοῦτον.

⟨280⟩ ὑφ' ἡμῶν τε διηλέγχθησαν οἱ νόμοι, καὶ τοῖς 39

ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποις ἀεὶ καὶ μᾶλλον αὐτῶν ζῆλον ἐμπεποιήκασι. ⟨281⟩ *πρῶτοι μὲν γὰρ οἱ παρὰ τοῖς Ἕλλησι φιλοσοφήσαντες τῷ μὲν δοκεῖν τὰ πάτρια διεφύλαττον, ἐν δὲ τοῖς πράγμασι καὶ τῷ φιλοσοφεῖν ἐκείνῳ κατηκολούθησαν, ὅμοια μὲν περὶ θεοῦ φρονοῦντες, εὐτέλειαν δὲ βίου καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους κοινωνίαν διδάσκοντες.* ⟨282⟩ *οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πλήθεσιν ἤδη πολὺς ζῆλος γέγονεν ἐκ μακροῦ τῆς ἡμετέρας εὐσεβείας, οὐδ' ἔστιν οὐ πόλις Ἑλλήνων οὐδ' ἡτισοῦν οὐδὲ βάρβαρος, οὐδὲ ἓν ἔθνος, ἔνθα μὴ τὸ τῆς ἑβδομάδος, ἣν ἀργοῦμεν ἡμεῖς, ἔθος οὐ διαπεφοίτηκε, καὶ αἱ νηστεῖαι καὶ λύχνων ἀνακαύσεις καὶ πολλὰ τῶν εἰς βρῶσιν ἡμῖν οὐ νενομισμένων παρατετήρηται.* ⟨283⟩ *μιμεῖσθαι δὲ πειρῶνται καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἡμῶν ὁμόνοιαν καὶ τὴν τῶν ὄντων ἀνάδοσιν καὶ τὸ φιλεργὸν ἐν ταῖς τέχναις καὶ τὸ καρτερικὸν ἐν ταῖς ὑπὲρ τῶν νόμων ἀνάγκαις.* ⟨284⟩ *τὸ γὰρ θαυμασιώτατον, ὅτι χωρὶς τοῦ τῆς ἡδονῆς ἐπαγωγοῦ δελέατος αὐτὸς καθ' αὑτὸν ἴσχυσεν ὁ νόμος· καὶ ὥσπερ ὁ θεὸς διὰ παντὸς τοῦ κόσμου πεφοίτηκεν, οὕτως ὁ νόμος διὰ πάντων ἀνθρώπων βεβάδικεν. αὐτὸς δέ τις ἕκαστος τὴν πατρίδα καὶ τὸν οἶκον ἐπισκοπῶν τὸν αὑτοῦ τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις οὐκ ἀπιστήσει.* ⟨285⟩ *χρὴ τοίνυν πάντων ἀνθρώπων καταγνῶναι πονηρίαν ἐθελούσιον, εἰ τἀλλότρια καὶ φαῦλα πρὸ τῶν οἰκείων καὶ καλῶν ζηλοῦν ἐπιτεθυμήκασιν, ἢ παύσασθαι βασκαίνοντας ἡμῖν τοὺς κατηγοροῦντας.* ⟨286⟩ *οὐδὲ γὰρ ἐπιφθόνου τινὸς ἀντιποιούμεθα πράγματος, τὸν αὐτῶν τιμῶντες νομοθέτην καὶ τοῖς ὑπ' ἐκείνου προφητευθεῖσι περὶ τοῦ θεοῦ πεπιστευκότες· καὶ γὰρ εἰ μὴ συνίεμεν αὐτοὶ τῆς ἀρετῆς τῶν νόμων, πάντως ἂν ὑπὸ*

τοῦ πλήθους τῶν ζηλούντων μέγα φρονεῖν ἐπ' αὐτοῖς προήχθημεν.

⟨287⟩ ἀλλὰ γὰρ περὶ μὲν τῶν νόμων καὶ τῆς 40
πολιτείας τὴν ἀκριβῆ πεποίημαι παράδοσιν ἐν τοῖς περὶ ἀρχαιολογίας μοι γραφεῖσι· νυνὶ δ' αὐτῶν ἐπεμνήσθην ἐφ' ὅσον ἦν ἀναγκαῖον, οὔτε τὰ τῶν ἄλλων ψέγειν οὔτε τὰ παρ' ἡμῖν ἐγκωμιάζειν προθέμενος, ἀλλ' ἵνα τοὺς περὶ ἡμῶν ἀδίκως γεγραφότας ἐλέγξω πρὸς αὐτὴν ἀναιδῶς τὴν ἀλήθειαν πεφιλονικηκότας. ⟨288⟩ καὶ δή μοι δοκῶ πεπληρῶσθαι διὰ τῆς γραφῆς ἱκανῶς ἃ προὐπεσχόμην. καὶ γὰρ ἀρχαιότητι προϋπάρχον ἐπέδειξα τὸ γένος, τῶν κατηγόρων ὅτι νεώτατόν ἐστιν εἰρηκότων· καὶ γὰρ πολλοὺς ἐν τοῖς συγγράμμασιν ἐμνημονευκότας ἡμῶν ἀρχαίους παρεσχόμην μάρτυρας, ἐκείνων ὅτι μηδείς ἐστι διαβεβαιουμένων. ⟨289⟩ ἀλλὰ μὴν Αἰγυπτίους ἔφασαν ἡμῶν τοὺς προγόνους· ἐδείχθησαν δ' εἰς Αἴγυπτον ἐλθόντες ἑτέρωθεν. διὰ δὲ λύμην σωμάτων αὐτοὺς ἐκβληθῆναι κατεψεύσαντο· προαιρέσει καὶ περιουσίᾳ ῥώμης ἐφάνησαν ἐπὶ τὴν οἰκείαν ὑποστρέψαντες γῆν. οἳ μὲν ὡς φαυλότατον ἡμῶν τὸν νομοθέτην ἐλοιδόρησαν, ⟨290⟩ τῷ δὲ τῆς ἀρετῆς πάλαι μὲν ὁ θεός, μετ' ἐκεῖνον δὲ μάρτυς ὁ χρόνος εὕρηται γεγενημένος.

⟨291⟩ περὶ τῶν νόμων οὐκ ἐδέησε λόγου πλείονος. 41
αὐτοὶ γὰρ ἑωράθησαν δι' αὐτῶν οὐκ ἀσέβειαν μὲν εὐσέβειαν δ' ἀληθεστάτην διδάσκοντες, οὐδ' ἐπὶ μισανθρωπίαν ἀλλ' ἐπὶ τὴν τῶν ὄντων κοινωνίαν παρακαλοῦντες, ἀδικίας ἐχθροί, δικαιοσύνης ἐπιμελεῖς, ἀργίαν καὶ πολυτέλειαν ἐξορίζοντες, αὐτάρκεις καὶ φιλοπόνους εἶναι διδάσκοντες, ⟨292⟩ πολέμων μὲν ἀπείργοντες εἰς πλεονεξίαν, ἀνδρείους δ' ὑπὲρ αὐτῶν εἶναι παρα-

σκευάζοντες, ἀπαραίτητοι πρὸς τὰς τιμωρίας, ἀσόφιστοι λόγων παρασκευαῖς, τοῖς ἔργοις ἀεὶ βεβαιούμενοι· ταῦτα γὰρ [ἀεὶ] ἡμεῖς παρέχομεν τῶν γραμμάτων ἐναργέστερα. ⟨293⟩ διό περ ἐγὼ θαρσήσας ἂν εἴποιμι πλείστων ἅμα καὶ καλλίστων ἡμᾶς εἰσηγητὰς τοῖς ἄλλοις γεγονέναι. τί γὰρ εὐσεβείας ἀπαραβάτου κάλλιον; τί δὲ τοῦ πειθαρχεῖν τοῖς νόμοις δικαιότερον; ⟨294⟩ ἢ τί συμφορώτερον τοῦ πρὸς ἀλλήλους ὁμονοεῖν, καὶ μήτ' ἐν συμφοραῖς διίστασθαι μήτ' ἐν εὐτυχίαις στασιάζειν ἐξυβρίζοντας, ἀλλ' ἐν πολέμῳ μὲν θανάτου καταφρονεῖν, ἐν εἰρήνῃ δὲ τέχναις ἢ γεωργίαις προσανέχειν, πάντα δὲ καὶ πανταχοῦ πεπεῖσθαι τὸν θεὸν ἐποπτεύοντα διέπειν; ⟨295⟩ ταῦτ' εἰ μὲν παρ' ἑτέροις ἢ ἐγράφη πρότερον ἢ ἐφυλάχθη βεβαιότερον, ἡμεῖς ἂν ἐκείνοις χάριν ὠφείλομεν ὡς μαθηταὶ γεγονότες· εἰ δὲ καὶ χρώμενοι μάλιστα πάντων βλεπόμεθα καὶ τὴν πρώτην εὕρεσιν αὐτῶν ἡμετέραν οὖσαν ἐπεδείξαμεν, Ἀπίωνες μὲν καὶ Μόλωνες καὶ πάντες ὅσοι τῷ ψεύδεσθαι καὶ λοιδορεῖν χαίρουσιν ἐξεληλέγχθωσαν, ⟨296⟩ σοὶ δέ, Ἐπαφρόδιτε, μάλιστα τὴν ἀλήθειαν ἀγαπῶντι, καὶ διὰ σὲ τοῖς ὁμοίως βουλησομένοις περὶ τοῦ γένους ἡμῶν εἰδέναι, τοῦτό τε καὶ τὸ πρὸ αὐτοῦ γεγράφθω βιβλίον.

ΦΛΑΒΙΟΥ ΙΩΣΗΠΟΥ

ΕΙΣ ΜΑΚΚΑΒΑΙΟΥΣ

ΛΟΓΟΣ

Η

ΠΕΡΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΛΟΓΙΣΜΟΥ.

⟨1⟩ *Φιλοσοφώτατον λόγον ἐπιδείκνυσθαι μέλλων, εἰ αὐτοδέσποτός ἐστι τῶν παθῶν ὁ εὐσεβὴς λογισμός, συμβουλεύσαιμ' ἂν ὑμῖν ὀρθῶς ὅπως προσέχητε προθύμως τῇ φιλοσοφίᾳ. καὶ γὰρ ἀναγκαῖος εἰς ἐπιστήμην παντὶ ὁ λόγος, καὶ ἄλλως τῆς μεγίστης ὢν ἀρετῆς·* ⟨2⟩ *λέγω δὴ ὅτι φρονήσεως περιέχει ἔπαινον, εἰ ἄρα τῶν σωφροσύνης κωλυτικῶν παθῶν ὁ λογισμὸς φαίνεται ἐπικρατεῖν, γαστριμαργίας τε καὶ ἐπιθυμίας.* ⟨3⟩ *ἀλλὰ καὶ τῶν τῆς δικαιοσύνης ἐμποδιστικῶν παθῶν κυριεύειν ἀναφαίνεται, οἷον κακοηθείας, καὶ τῶν τῆς ἀνδρείας ἐμποδιστικῶν παθῶν, θυμοῦ τε καὶ φόβου καὶ πόνου.* ⟨4⟩ *πῶς οὖν, ἴσως εἴποιεν ἄν τινες, εἰ τῶν παθῶν ὁ λογισμὸς κρατεῖ, λήθης καὶ ἀγνοίας οὐ δεσπόζει; γελοῖον ἐπιχειροῦντες λέγειν. οὐ γὰρ τῶν ἑαυτοῦ παθῶν ὁ λογισμὸς κρατεῖ, ἀλλὰ τῶν τῆς δικαιοσύνης καὶ ἀνδρείας καὶ σωφροσύνης ἐναντίων, καὶ τούτων οὐχ ὥστε αὐτὰ καταλῦσαι ἀλλ' ὥστε αὐτοῖς μὴ εἶξαι.* ⟨5⟩ *πολλαχόθεν μὲν οὖν καὶ ἀλλαχόθεν*

ἔχοιμ᾽ ἂν ὑμῖν ἐπιδεῖξαι ὅτι αὐτοκράτωρ ἐστὶ τῶν παθῶν ὁ λογισμός, πολὺ δὲ πλέον τοῦτο ἀποδεῖξαι ἀπὸ τῆς ἀνδραγαθίας τῶν ὑπὲρ ἀρετῆς ἀποθανόντων, Ἐλεαζάρου τε καὶ τῶν ἑπτὰ ἀδελφῶν καὶ τῆς τούτων μητρός· ⟨6⟩ ἅπαντες γὰρ οὗτοι ὑπὲρ τῶν τοῦ θεοῦ νόμων ἕως θανάτου πόνων καταφρονήσαντες, καὶ ὑπὲρ θεοσεβείας τὸ ζῆν αὐτῶν ὑπεριδόντες, ἐπέδειξαν ὅτι περικρατεῖ τῶν παθῶν ὁ λογισμός. ⟨7⟩ τῶν μὲν οὖν ἀρετῶν ἐπέστη μοι ἐπαινεῖν τοὺς κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ὑπὲρ τῆς καλοκαγαθίας ἀποθανόντας μετὰ τῆς μητρὸς ἄνδρας, τῶν δὲ τιμῶν μακαρίσαιμ᾽ ἂν αὐτούς· ⟨8⟩ θαυμασθέντες γὰρ ἐκεῖνοι οὐ μόνον ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων ἐπὶ τῇ ἀνδρείᾳ καὶ ὑπομονῇ, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν καταικισαμένων, αἴτιοι κατέστησαν τοῦ καταλυθῆναι τὴν κατὰ τοῦ ἔθνους τυραννίδα, νικήσαντες τὸν τύραννον τῇ ὑπομονῇ, ὥστε καθαρισθῆναι δι᾽ αὐτῶν τὴν πατρίδα. ⟨9⟩ ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ ζητουμένου αὐτίκα δὴ λέγειν ἐξέσται ἀρξαμένῳ τῆς ὑποθέσεως, ὥσπερ εἰώθαμεν ποιεῖν, καὶ οὕτως εἰς τὸν περὶ αὐτῶν τρέψομαι λόγον, δόξαν διδοὺς τῷ πανσόφῳ θεῷ.

2 ⟨10⟩ ζητοῦμεν δὴ τοίνυν εἰ αὐτοκράτωρ ἐστὶ τῶν παθῶν ὁ λογισμός, καὶ διακρίνομεν τί ποτέ ἐστι λογισμὸς καὶ τί πάθος, καὶ πόσαι αἱ τῶν παθῶν ἰδέαι, καὶ εἰ πάντων ἐπικρατεῖ τούτων ὁ λογισμός. ⟨11⟩ λογισμὸς μὲν τοίνυν ἐστὶ νοῦς μετὰ ὀρθοῦ λόγου προτιμῶν τὸν τῆς σοφίας βίον, σοφία δ᾽ ἐστὶ γνῶσις θείων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων καὶ τῶν τούτων αἰτίων. αὕτη δὴ τοίνυν ἐστὶν ἡ τοῦ νόμου παιδεία, δι᾽ ἧς τὰ θεῖα σεμνῶς καὶ τὰ ἀνθρώπινα συμφερόντως μανθάνομεν. ⟨12⟩ τῆς δὲ σοφίας ἰδέαι καθεστήκασι

τέσσαρες, φρόνησις δικαιοσύνη ἀνδρεία καὶ σωφροσύνη· κυριωτάτη δὲ πασῶν ἡ φρόνησις ἐξ ἧς δὴ τῶν παθῶν ὁ λογισμὸς ἐπικρατεῖ. παθῶν δὲ φύσεις εἰσὶν αἱ περιεκτικώταται δύο, ἡδονή τε καὶ πόνος· ⟨13⟩ τούτων δὲ ἑκάτερον καὶ περὶ τὸ σῶμα καὶ περὶ τὴν ψυχὴν πέφυκε. πολλαὶ δὲ καὶ περὶ τὴν ἡδονὴν καὶ περὶ τὸν πόνον παθῶν εἰσιν ἀκολουθίαι. πρὸ μὲν οὖν τῆς ἡδονῆς ἐστιν ἐπιθυμία, μετὰ δὲ τὴν ἡδονὴν χαρά· πρὸ δὲ τοῦ πόνου ἐστὶ φόβος, μετὰ δὲ τὸν πόνον λύπη. ⟨14⟩ θυμὸς δὲ κοινὸν πάθος ἐστὶν ἡδονῆς τε καὶ πόνου, ἐὰν ἐννοηθῇ τις ὅτι αὐτῷ περιέπεσεν. ἐν τῇ ἡδονῇ δέ ἐστι καὶ ἡ κακοήθης διάθεσις, πολυτροπωτάτη πάντων οὖσα τῶν παθῶν, κατὰ μὲν τὴν ψυχὴν ἀλαζονεία φιλαργυρία φιλοδοξία φιλονικία καὶ βασκανία, κατὰ δὲ τὸ σῶμα παντοφαγία λαιμαργία μονοφαγία. ⟨15⟩ καθάπερ οὖν δυοῖν τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς φυτῶν ὄντων ἡδονῆς τε καὶ πόνου, πολλαὶ τούτων τῶν φυτῶν εἰσι παραφυάδες, ὧν ἑκάστην ὁ παγγέωργος λογισμὸς περικαθαίρων τε καὶ ἀποκνίζων καὶ περιπλέκων καὶ ἐπάρδων καὶ πάντα τρόπον μετοχετεύων ἐξημεροῖ τὰς τῶν ἠθῶν καὶ παθῶν ὕλας. ⟨16⟩ ὁ γὰρ λογισμὸς τῶν μὲν ἀρετῶν ἐστιν ἡγεμών, τῶν δὲ παθῶν αὐτοκράτωρ· ἐπιθεωρεῖτε τοίνυν πρῶτον διὰ τῶν κωλυτικῶν τῆς σωφροσύνης ἔργων ὅτι αὐτοδέσποτός ἐστι τῶν παθῶν ὁ λογισμός. ⟨17⟩ σωφροσύνη δὴ τοίνυν ἐστὶν ἐπικράτεια τῶν ἐπιθυμιῶν, τῶν δὲ ἐπιθυμιῶν αἳ μέν εἰσι ψυχικαὶ αἳ δὲ σωματικαί, καὶ τούτων ἀμφοτέρων ἐπικρατεῖν ὁ λογισμὸς φαίνεται, ἐπεὶ πόθεν κινούμενοι πρὸς τὰς ἀπειρημένας τροφὰς ἀποστρεφόμεθα τὰς ἐξ αὐτῶν ἡδονάς; οὐχ ὅτι τῶν ὀρέξεων δύναται ἐπικρατεῖν ὁ

λογισμός; ἐγὼ μὲν οἶμαι. ⟨18⟩ τοιγαροῦν ἐνύδρων ἐπιθυμοῦντες καὶ ὀρνέων καὶ τετραπόδων καὶ παντοίων βρωμάτων τῶν ἀπηγορευμένων ἡμῖν κατὰ τὸν νόμον ἀπεχόμεθα διὰ τὴν τοῦ λογισμοῦ ἐπικράτειαν· ⟨19⟩ ἄγχεται γὰρ τὰ τῶν ὀρέξεων πάθη ὑπὸ τοῦ σώφρονος νοὸς ἀνακοπτόμενα, καὶ φιμοῦται πάντα τὰ τοῦ σώματος κινήματα ὑπὸ τοῦ λογισμοῦ.

3 *⟨20⟩ καὶ τί θαυμαστόν, εἰ καὶ τῆς ψυχῆς αἱ ἐπιθυμίαι πρὸς τὴν τοῦ κάλλους μετουσίαν ἀκυροῦνται; ταύτῃ γοῦν ὁ σώφρων Ἰωσὴφ ἐπαινεῖται, ὅτι τῷ λογισμῷ καὶ τῇ διανοίᾳ περιεκράτησε τῆς ἡδυπαθείας· ⟨21⟩ νέος γὰρ ὢν καὶ ἀκμάζων πρὸς συνουσιασμὸν ἠκύρωσε τῷ λογισμῷ τὸν τῶν παθῶν οἶστρον. οὐ μόνον δὲ τὴν ἐπὶ τῆς ἡδυπαθείας οἰστρηλασίαν ἐπικρατεῖν ὁ λογισμὸς φαίνεται, ἀλλὰ καὶ πάσης ἐπιθυμίας δεσπόζειν ἀναδείκνυται. ⟨22⟩ λέγει γοῦν ὁ νόμος ‘οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου, οὐδὲ ὅσα τοῦ πλησίον σου ἐστί.’ καίτοι ὅτε μηδ’ ἐπιθυμεῖν ἡμᾶς εἴρηκεν ὁ νόμος, πολὺ πλέον πείσαιμ’ ἂν ὑμᾶς ὅτι τῶν ἐπιθυμιῶν κρατεῖν δύναται ὁ λογισμός, ὥσπερ καὶ τῶν κωλυτικῶν τῆς δικαιοσύνης παθῶν· ⟨23⟩ ἐπεὶ τίνα τρόπον μονοφάγος τις ὢν τὸ ἦθος καὶ γαστρίμαργος καὶ μέθυσος μεταπαιδεύεται, εἰ μὴ δῆλον ὅτι κύριός ἐστι τῶν παθῶν ὁ λογισμός; αὐτίκα γοῦν ὁ τῷ νόμῳ πολιτευόμενος, κἂν φιλάργυρός τις ᾖ, βιάζεται τὸν αὐτοῦ τρόπον, τοῖς δεομένοις δανείζων χωρὶς τόκων καὶ τὸ δάνειον τῶν ἑβδομάδων ἐνστασῶν χρεωκοπούμενος· ⟨24⟩ κἂν φειδωλός τις ᾖ, ὑπὸ τοῦ νόμου κρατεῖται διὰ τὸν λογισμόν, μήτε ἐπικαρπολογούμενος τοὺς ἀμητοὺς μήτε ἐπιρρωγολογούμενος τοὺς ἀμπελῶνας. καὶ ἐπὶ τῶν ἔργων δὲ ἔστιν*

ἐπιγνῶναι τοῦτο, ὅτι τῶν παθῶν ἐστιν αὐτοκράτωρ ὁ λογισμός. ⟨25⟩ *ὁ γὰρ νόμος καὶ τῆς πρὸς γονεῖς εὐνοίας κρατεῖ, μὴ καταπροδιδοὺς τὴν ἀρετὴν δι' αὐτούς, καὶ τῆς πρὸς γαμετὴν φιλίας ἐπικρατεῖ, διὰ παρανομίαν αὐτὴν ἀπελέγχων, καὶ τῆς τῶν τέκνων φιλίας κυριεύει, διὰ κακίαν αὐτὰ κολάζων, καὶ τῆς φίλων συνηθείας δεσπόζει, διὰ πονηρίαν αὐτοὺς ἐξελέγχων.* ⟨26⟩ *καὶ μὴ νομίσητε παράδοξον εἶναι, ὅπου γε καὶ ἔχθρας ἐπικρατεῖν ὁ λογισμὸς δύναται διὰ τὸν νόμον, μήτε δενδροτομῶν τὰ ἥμερα τῶν πολεμίων φυτά, τά τε τῶν ἐχθρῶν τοῖς ἀπολέσασι διασώζων καὶ τὰ πεπτωκότα συνεγείρων. καὶ τῶν βιαιοτέρων δὲ παθῶν ἐπικρατεῖν ὁ λογισμὸς φαίνεται, φιλαρχίας καὶ κενοδοξίας καὶ ἀλαζονείας καὶ μεγαλαυχίας καὶ βασκανίας·* ⟨27⟩ *πάντα γὰρ ταῦτα τὰ κακοήθη πάθη ὁ σώφρων νοῦς εἰς ἀγαθὸν προτρέπων ἀπωθεῖται καὶ βιάζεται, ὥσπερ καὶ τὸν θυμόν· καὶ γὰρ καὶ τούτου δεσπόζει.* ⟨28⟩ *θυμούμενος γέ τοι Μωυσῆς κατὰ Δαθὰν καὶ Ἀβιρὰμ οὐ θυμῷ τι κατ' αὐτῶν ἐποίησεν, ἀλλὰ λογισμῷ τὸν θυμὸν διῄτησε. δυνατὸς γὰρ ὁ σώφρων νοῦς, ὡς ἔφην, κατὰ τῶν παθῶν ἀριστεῦσαι, καὶ τὰ μὲν αὐτῶν μεταθεῖναι τὰ δὲ καὶ ἀκυρῶσαι·* ⟨29⟩ *ἐπεὶ διὰ τί ὁ πάνσοφος ἡμῶν πατὴρ Ἰακὼβ τοὺς περὶ Συμεὼν καὶ Λευὶ αἰτιᾶται μὴ λογισμῷ τοὺς Σικιμίτας ἐθνηδὸν ἀποσφάξαντας, λέγων ‛ἐπικατάρατος ὁ θυμὸς αὐτῶν;' εἰ μὴ γὰρ ἐδύνατο ὁ λογισμὸς τοῦ θυμοῦ κρατεῖν, οὐκ ἂν εἶπεν οὕτως.* ⟨30⟩ *ὁπηνίκα γὰρ ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον κατεσκεύαζε, λόγῳ καὶ αὐτεξουσιότητι κοσμήσας, τηνικάδε καὶ τὰ πάθη αὐτῷ καὶ τὰ ἤθη περιεφύτευσε, καὶ τὸν ἡγεμόνα νοῦν διὰ τῶν ἔνδον αἰσθητηρίων ἐνεθρόνισε, καὶ τούτῳ νόμον*

ἔδωκε καθ' ὃν πολιτευόμενος βασιλεύσει βασιλείαν σώφρονά τε καὶ δικαίαν καὶ ἀγαθὴν καὶ ἀνδρείαν. ⟨31⟩ πῶς οὖν, εἴποι τις ἄν, εἰ τῶν παθῶν δεσπότης ἐστὶν ὁ λογισμός, λήθης καὶ ἀγνοίας οὐ κρατεῖ; ἔστι δὲ κομιδῇ γελοῖος ὁ λόγος· οὐ γὰρ τῶν ἑαυτοῦ παθῶν ὁ λογισμὸς ἐπικρατεῖν δύναται, ἀλλὰ τῶν τοῦ σώματος. ⟨32⟩ οἷον ἐπιθυμίαν τις οὐ δύναται ἐκκόψαι ἡμῶν, ἀλλὰ τὸ μὴ δουλωθῆναι τῇ ἐπιθυμίᾳ δύναται ὁ λογισμὸς παρασχέσθαι. ⟨33⟩ θυμόν τις οὐ δύναται ἐκκόψαι ἡμῶν τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ τῷ θυμῷ δυνατὸς ὁ λογισμὸς βοηθεῖν. κακοήθειάν τις ἡμῶν οὐ δύναται ἐκκόψαι, ἀλλὰ τῷ μὴ καμφθῆναι τῇ κακοηθείᾳ δύναται ὁ λογισμὸς συμμαχῆσαι· ⟨34⟩ οὐ γὰρ ἐκριζωτὴς τῶν παθῶν ὁ λογισμός ἐστιν ἀλλ' ἀνταγωνιστής. ἔστι γοῦν τοῦτο διὰ τῆς τοῦ Δαυὶδ τοῦ βασιλέως δίψης σαφέστερον ἐπιλογίσασθαι. ἐπεὶ γὰρ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας πολεμῶν τοὺς ἀλλοφύλους πολλοὺς ἐξ αὐτῶν ἀπέκτεινεν ὁ Δαυὶδ μετὰ τῶν τοῦ ἔθνους στρατιωτῶν, τότε δὴ γενομένης ἑσπέρας ἱδρῶν καὶ σφόδρα κεκμηκὼς ἐπὶ τὴν βασίλειον σκηνὴν ἦλθε, περὶ ἣν ὁ πᾶς τῶν προγόνων στρατὸς ἐστρατοπεδεύκει. ⟨35⟩ οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες περὶ τὸ δεῖπνον ἦσαν, ὁ δὲ βασιλεὺς ὡς μάλιστα διψῶν, καίπερ ἀφθόνους ἔχων πηγάς, οὐκ ἠδύνατο δι' αὐτῶν ἰάσασθαι τὴν δίψαν, ἀλλά τις αὐτὸν ἀλόγιστος ἐπιθυμία τοῦ παρὰ τοῖς πολεμίοις ὕδατος ἐπιτείνουσα συνέφρυγε καὶ λύουσα κατέφλεγεν· ⟨36⟩ ὅθεν τῶν ὑπερασπιστῶν ἐπὶ τῇ τοῦ βασιλέως δίψῃ σχετλιαζόντων, τρεῖς νεανίσκοι στρατιῶται καρτεροί, καταιδεσθέντες τὴν τοῦ βασιλέως ἐπιθυμίαν, τὰς παντευχίας καθωπλίσαντο, καὶ κάλπην λαβόντες ὑπερέβησαν τοὺς τῶν πολεμίων χάρακας, καὶ λαθόντες τοὺς

τῶν πυλῶν ἀκροφύλακας διεξῄεσαν, ἀνερευνώμενοι κατὰ πᾶν τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον, καὶ ἀνευρόμενοι τὴν πηγὴν ἐξ αὐτῆς θαρραλέως τῷ βασιλεῖ ἐκόμισαν. ⟨37⟩ *ὃ δὲ καίπερ τῇ δίψῃ διαπυρούμενος ἐλογίσατο πάνδεινον εἶναι κίνδυνον ψυχῇ λογισθὲν ἰσοδύναμον ποτὸν αἵματι·* ⟨38⟩ *ὅθεν ἀντιθεὶς τῇ ἐπιθυμίᾳ τὸν λογισμόν, ἔσπεισε τὸ πῶμα τῷ θεῷ. δυνατὸς γὰρ ὁ σώφρων νοῦς νικῆσαι τὰς τῶν παθῶν ἀνάγκας καὶ σβέσαι τὰς τῶν οἴστρων φλεγμονάς, καὶ τὰς τῶν σωμάτων ἀλγηδόνας καθ' ὑπερβολὴν οὔσας καταπαλαῖσαι, καὶ τῇ καλοκαγαθίᾳ τοῦ λογισμοῦ ἀποπτύσαι πάσας τὰς τῶν παθῶν ἐπικρατείας.*

⟨39⟩ *ἤδη δὲ καὶ ὁ καιρὸς ἡμᾶς καλεῖ ἐπὶ τὴν* 4
ἀπόδειξιν τῆς θεωρίας τοῦ σώφρονος λογισμοῦ. ἐπειδὴ γὰρ βαθεῖαν εἰρήνην διὰ τὴν εὐνομίαν οἱ πατέρες ἡμῶν εἶχον καὶ ἔπραττον καλῶς, ὥστε καὶ τὸν τῆς Ἀσίας βασιλέα Σέλευκον τὸν Νικάνορα χρήματα εἰς τὴν ἱερουργίαν αὐτοῖς ἀφορίσαι καὶ τὴν πολιτείαν αὐτῶν ἀποδέχεσθαι, τότε δή τινες πρὸς τὴν κοινὴν νεωτερίσαντες ὁμόνοιαν πολυτρόποις ἐχρήσαντο συμφοραῖς. ⟨40⟩ *Σίμων γάρ τις πρὸς Ὀνίαν ἀντιπολιτευόμενος, τὸν τότε τὴν ἀρχιερωσύνην ἔχοντα διὰ βίου, καλὸν καὶ ἀγαθὸν ἄνδρα, ἐπειδὴ πάντα τρόπον διαβάλλων ὑπὲρ τοῦ ἔθνους οὐκ ἴσχυσε κακῶσαι, φυγὰς ᾤχετο τὴν πατρίδα προδώσων.* ⟨41⟩ *ὅθεν ἥκων ὡς Ἀπολλώνιον τὸν Συρίας τε καὶ Φοινίκης καὶ Κιλικίας στρατηγὸν ἔλεγεν 'εὔνους ὢν τοῖς τοῦ βασιλέως πράγμασιν ἥκω, μηνύσων πολλὰς ἰδιωτικῶν χρημάτων μυριάδας ἐν τοῖς Ἱεροσολύμων γαζοφυλακίοις τεθησαυρίσθαι, τῷ ἱερῷ μὴ ἐπικοινωνούσας, καὶ προσήκειν ταῦτα Σελεύκῳ τῷ βασιλεῖ.'* ⟨42⟩ *τούτων δὲ ἕκαστα*

γνοὺς ὁ Ἀπολλώνιος τὸν μὲν Σίμωνα τῆς εἰς τὸν βασιλέα κηδεμονίας ἐπῄνει, πρὸς δὲ τὸν Σέλευκον ἀναβὰς κατεμήνυσε τὸν τῶν χρημάτων θησαυρόν, καὶ λαβὼν τὴν περὶ αὐτῶν ἐξουσίαν ταχὺ εἰς τὴν πατρίδα ἡμῶν μετὰ τοῦ καταράτου Σίμωνος καὶ βαρυτάτου στρατοῦ ἀνέβη, ⟨43⟩ καὶ προσελθὼν ταῖς τοῦ βασιλέως ἐντολαῖς ἥκειν ἔλεγεν ὅπως τὰ ἰδιωτικὰ τοῦ γαζοφυλακίου λάβοι χρήματα. καὶ τοῦ ἔθνους πρὸς τὸν λόγον σχετλιάσαντος ἀντιλέγοντός τε, πάνδεινον εἶναι νομίσαντες εἰ οἱ τὰς παρακαταθήκας πιστεύσαντες τῷ ἱερῷ θησαυρῷ στερήσονται, ὡς οἷόν τε ἦν ἐκώλυον. ⟨44⟩ μετ' ἀπειλῶν δὲ ὁ Ἀπολλώνιος ἀπῄει εἰς τὸ ἱερόν. τῶν δὲ ἱερέων μετὰ γυναικῶν καὶ παιδίων ἐν τῷ ἱερῷ ἱκετευσάντων τὸν θεὸν ὑπερασπίσαι τοῦ ἱεροῦ καταφρονουμένου [τοῦ τόπου], ⟨45⟩ ἀνιόντος τε μετὰ καθωπλισμένης τῆς στρατιᾶς τοῦ Ἀπολλωνίου πρὸς τὴν τῶν χρημάτων ἁρπαγήν, οὐρανόθεν ἔφιπποι προυφάνησαν ἄγγελοι περιαστράπτοντες τοῖς ὅπλοις, καὶ πολὺν αὐτοῖς φόβον τε καὶ τρόμον ἐνιέντες. καταπεσὼν δὲ ἡμιθανὴς ὁ Ἀπολλώνιος ἐπὶ τὸν πάμφυλον τοῦ ἱεροῦ περίβολον, τὰς χεῖρας ἐξέτεινεν εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ μετὰ δακρύων τοὺς Ἑβραίους παρεκάλει ὅπως προσευξάμενοι περὶ αὐτοῦ τὸν οὐράνιον ἐξευμενίσονται στρατόν. ⟨46⟩ τούτοις ὑπαχθεὶς τοῖς λόγοις Ὀνίας ὁ ἀρχιερεύς, καίπερ ἄλλως εὐλαβηθεὶς μή ποτε νομίσειεν ὁ βασιλεὺς Σέλευκος ἐξ ἀνθρωπίνης ἐπιβουλῆς καὶ μὴ θείας δίκης ἀνῃρῆσθαι τὸν Ἀπολλώνιον, ηὔξατο περὶ αὐτοῦ. ⟨47⟩ καὶ ὃ μὲν παραδόξως διασωθεὶς ᾤχετο δηλώσων τῷ βασιλεῖ τὰ συμβάντα αὐτῷ· τελευτήσαντος δὲ Σελεύκου τοῦ βασιλέως διαδέχεται τὴν ἀρχὴν Ἀντίοχος Ἐπιφανὴς υἱὸς αὐτοῦ,

ἀνὴρ πάνδεινος καὶ ὑπερήφανος, ὃς καταλύσας τὸν Ὀνίαν τῆς ἀρχιερωσύνης Ἰάσονα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ κατέστησεν ἀρχιερέα, συνθέμενον δώσειν, εἰ ἐπιτρέψειεν αὐτῷ τὴν ἀρχήν, κατ' ἐνιαυτὸν τάλαντα τρισχίλια ἑξακόσια ἑξήκοντα. ⟨48⟩ *ὃ δὲ ἐπέτρεψεν αὐτῷ καὶ ἀρχιερᾶσθαι καὶ τοῦ ἔθνους ἀφηγεῖσθαι. ὃς καὶ ἐξεδιῄτησε τὸ ἔθνος καὶ ἐξεπολίτευσεν ἐπὶ πᾶσαν παρανομίαν, ὥστε μὴ μόνον ἐπ' αὐτῇ τῇ ἄκρᾳ τῆς πατρίδος ἡμῶν γυμνάσιον κατασκευάσαι, ἀλλὰ καὶ καταλῦσαι τὴν τοῦ ἱεροῦ κηδεμονίαν.* ⟨49⟩ *ἐφ' οἷς ἀγανακτήσασα ἡ θεία δίκη αὐτὸν αὐτοῖς τὸν Ἀντίοχον ἐπολέμωσεν· ἐπειδὴ γὰρ πολεμῶν ἦν κατ' Αἴγυπτον Πτολεμαίῳ, ἤκουσέ τε ὅτι φήμης διαδοθείσης περὶ τοῦ τεθνάναι αὐτὸν ὡς ἔνι μάλιστα χαίροιεν οἱ Ἱεροσολυμῖται, ταχέως ἐπ' αὐτοὺς ἀνέζευξεν,* ⟨50⟩ *καὶ ὡς ἐπόρθησεν αὐτούς, δόγμα ἔθετο ὅπως, εἴ τινες αὐτῶν φανεῖεν τῷ πατρίῳ πολιτευόμενοι νόμῳ, κολασθέντες θάνοιεν. ἐπειδὴ δὲ κατὰ μηδένα τρόπον ἴσχυε καταλῦσαι διὰ τῶν δογμάτων τὴν εὐνομίαν τοῦ ἔθνους, ἀλλὰ πάσας τὰς ἀπειλὰς αὐτοῦ καὶ τιμωρίας ἑώρα καταλυομένας, ὥστε καὶ γυναῖκας, ὅτι περιέτεμνον τὰ παιδία, μετὰ τῶν βρεφῶν κατακρημνισθῆναι, προειδυίας ὅτι τοῦτο πείσονται, — ἐπεὶ οὖν τὰ δόγματα αὐτοῦ κατεφρονεῖτο ὑπὸ τοῦ λαοῦ, αὐτὸς διὰ βασάνων ἕνα ἕκαστον ἠνάγκαζε μιαρῶν ἀπογευσαμένους ἐδεσμάτων ἐξόμνυσθαι τὸν ἰουδαϊσμόν.*

⟨51⟩ *προκαθίσας γέ τοι μετὰ τῶν συνέδρων ὁ* 5
τύραννος Ἀντίοχος ἐπί τινος ὑψηλοῦ τόπου, καὶ τῶν στρατευμάτων αὐτῷ παρεστηκότων κυκλόθεν ἐνόπλων, παρεκέλευσε τοῖς δορυφόροις ἕνα ἕκαστον τῶν Ἑβραίων ἐπισπᾶσθαι καὶ κρεῶν ὑείων καὶ εἰδωλοθύτων ἀναγκά-

ζειν ἀπογεύεσθαι· ⟨52⟩ εἰ δέ τινες μὴ θέλοιεν μιαροφαγῆσαι, τούτους τροχισθέντας ἀναιρεθῆναι. πολλῶν οὖν συναρπασθέντων ἐκ τοῦ ὄχλου, ἀνήρ τις ὀνόματι Ἐλεάζαρος, τὸ γένος ἱερεύς, τὴν ἐπιστήμην νομικὸς καὶ τὴν ἡλικίαν προήκων καὶ πολλοῖς τῶν περὶ τὸν τύραννον διὰ τὴν ἡλικίαν γνώριμος, παρήχθη πλησίον αὐτοῦ. ⟨53⟩ καὶ ἰδὼν αὐτὸν ὁ Ἀντίοχος ἔφη 'ἐγὼ πρὶν ἄρξασθαι τῶν κατὰ σοῦ βασάνων, ὦ πρεσβῦτα, συμβουλεύσαιμ' ἄν σοι ὅπως ἀπογευσάμενος τῶν ὑείων σῴζοιο· ⟨54⟩ αἰδοῦμαι γάρ σου καὶ τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν πολιάν, ἣν τοσοῦτον χρόνον ἔχων οὔ μοι δοκεῖς φιλοσοφεῖν, τῇ Ἰουδαίων χρώμενος θρησκείᾳ. διὰ τί γὰρ τῆς φύσεως κεχαρισμένης καλλίστην τὴν τοῦδε τοῦ ζῴου σαρκοφαγίαν σὺ βδελύττῃ; ⟨55⟩ καὶ γὰρ ἀνόητον τοῦτο δοκεῖ, τὸ μὴ ἀπολαύειν τῶν χωρὶς ὀνείδους ἡδέων, καὶ ἄδικον ἀποστρέφεσθαι τὰς τῆς φύσεως χάριτας. σὺ δέ μοι καὶ ἀνοητότερον ποιήσειν δοκεῖς, εἰ κενοδοξῶν περὶ τὸ ἀληθὲς ἔτι κἀμοῦ καταφρονήσεις ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ τιμωρίᾳ. ⟨56⟩ οὐκ ἐξυπνώσεις ἀπὸ τῆς φλυάρου φιλοσοφίας ὑμῶν, καὶ ἀποσκεδάσεις τῶν λογισμῶν σου τὸν λῆρον, καὶ ἄξιον νοῦν τῆς ἡλικίας ἀναλαβὼν φιλοσοφήσεις τὴν σύμφορον ἀλήθειαν, καὶ προσκυνήσας μου τὴν φιλάνθρωπον παρηγορίαν οἰκτειρήσεις τὸ σεαυτοῦ γῆρας; ⟨57⟩ καὶ γὰρ ἐνθυμήθητι ὡς εἰ καί τις ἔστι τῆσδε τῆς θρησκείας ὑμῶν ἐποπτικὴ δύναμις, συγγνωμονήσειεν ἄν σοι ἐπὶ πάσῃ τῇ δι' ἀνάγκην παρανομίᾳ γινομένῃ.' τοῦτον οὖν τὸν τρόπον ἐπὶ τὴν ἔκθεσμον σαρκοφαγίαν ἐποτρύνοντος τοῦ τυράννου, λόγον ᾔτησεν ὁ Ἐλεάζαρος, καὶ λαβὼν τοῦ λέγειν ἐξουσίαν ἤρξατο δημηγορεῖν, λέγων οὕτως· ⟨58⟩ 'ἡμεῖς, Ἀντίοχε, θείῳ πεπεισμένοι νόμῳ πολι-

τεύεσθαι, οὐδεμίαν ἀνάγκην βιαιοτέραν εἶναι νομίζομεν τῆς πρὸς τὸν νόμον ἡμῶν ἀπειθείας· διὸ δὴ κατ' οὐδένα τρόπον παρανομεῖν ἀξιοῦμεν. ⟨59⟩ καίτοι εἰ καὶ κατ' ἀλήθειαν μὴ ἦν ὁ νόμος ἡμῶν, ὡς σὺ ὑπολαμβάνεις, θεῖος, ἄλλως δὲ ἐνομίζομεν αὐτὸν εἶναι θεῖον, οὐδὲ οὕτως ἐξὸν ἦν ἡμῖν τὴν ἐπὶ τῇ εὐσεβείᾳ δόξαν ἀκυρῶσαι. ⟨60⟩ μὴ μικρὰν οὖν εἶναι νομίσῃς ταύτην, εἰ μιαροφαγήσαιμεν, ἁμαρτίαν· τὸ γὰρ ἐπὶ μικροῖς καὶ μεγάλοις παρανομεῖν ἰσοδύναμόν ἐστι· δι' ἑκατέρου γὰρ ὁ νόμος ὁμοίως ὑπερηφανεῖται. ⟨61⟩ χλευάζεις δὲ ἡμῶν τὴν φιλοσοφίαν, ὥσπερ οὐ μετ' εὐλογιστίας ἐν αὐτῇ βιούντων· σωφροσύνην τε γὰρ ἡμᾶς ἐκδιδάσκει, ὥστε πασῶν τῶν ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν κρατεῖν, καὶ ἀνδρείαν ἐξασκεῖ, ὥστε πάντα πόνον ἑκουσίως ὑπομένειν, καὶ δικαιοσύνην καὶ εὐσέβειαν παιδεύει, ὥστε μόνον τὸν ὄντα θεὸν εὐσεβεῖν μεγαλοπρεπῶς. ⟨62⟩ διὸ οὐ μιαροφαγοῦμεν· πιστεύοντες γὰρ θεοῦ καθεστάναι τὸν νόμον, οἴδαμεν ὅτι κατὰ φύσιν ἡμῖν συμπαθεῖ ὁ νομοθετῶν. ⟨63⟩ ὁ τοῦ κόσμου κτίστης τὰ μὲν οἰκειωθησόμενα ἡμῶν ταῖς ψυχαῖς ἐπέτρεψεν ἐσθίειν, τὰ δὲ ἐναντιωθησόμενα ἐκώλυσε σαρκοφαγεῖν. τυραννικὸν οὖν ἐστιν οὐ μόνον τὸ ἀναγκάζειν ἡμᾶς παρανομεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐσθίειν, ὅπως τῇ ἐχθίστῃ ἡμῶν μιαροφαγίᾳ ταύτῃ ἐπεγγελάσῃς. ⟨64⟩ ἀλλ' οὐ γελάσεις κατ' ἐμοῦ τοῦτον τὸν γέλωτα, μὰ τοὺς ἱεροὺς τῶν προγόνων περὶ τοῦ φυλάξαι τὸν νόμον ὅρκους, οὐδ' ἂν ἐκκόψῃς μου τὰ ὄμματα καὶ τὰ σπλάγχνα τήξῃς. οὐχ οὕτως εἰμὶ γέρων ἐγὼ καὶ ἄνανδρος ὑπάρχω ὥστε μοι διὰ τὴν εὐσέβειαν μὴ νεάζειν τὸν λογισμόν. ⟨65⟩ πρὸς ταῦτα τροχοὺς εὐτρέπιζε καὶ τὸ πῦρ ἐκφύσα σφοδρότερον· οὐχ οὕτως οἰκτειρήσω τὸ ἐμαυτοῦ γῆρας

ὥστε με δι' ἐμαυτοῦ τὸν πάτριον καταλῦσαι νόμον. ⟨66⟩ οὐ ψεύσομαί σε, παιδευτὰ νόμε, οὐδ' ἐξομοῦμαι σε, φίλη ἐγκράτεια, οὐδὲ καταισχυνῶ σε, φιλόσοφε λόγε, οὐδ' ἐξαρνήσομαί σε, ἱερωσύνη τιμία καὶ νομοθεσίας ἐπιστήμη· ⟨67⟩ οὐδὲ μιανεῖς μου τὸ σεμνὸν γῆρας, στόμα, οὐδὲ νομίμου βίου ἡλικίαν. ἁγνὸν δέ με προσδέξονται οἱ πατέρες, μὴ φοβηθέντα σου τὰς μέχρι θανάτου ἀνάγκας· ἀσεβῶν μὲν γὰρ τυραννήσεις, τῶν δὲ ἐμῶν ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας λογισμῶν οὔτε διὰ λόγων οὔτε δι' ἔργων δεσπόσεις.'

6 *⟨68⟩ τοῦτον τὸν τρόπον ἀντιρρητορεύσαντα ταῖς τοῦ τυράννου παρηγορίαις περιστάντες οἱ δορυφόροι πικρῶς ἔσυρον ἐπὶ τὰ βασανιστήρια τὸν Ἐλεάζαρον. καὶ πρῶτον μὲν περιέδυσαν τὸν γηραιὸν ἐγκοσμούμενον τῇ περὶ τὴν εὐσέβειαν εὐσχημοσύνῃ· ἔπειτα περιαγκωνίσαντες ἑκατέρωθεν μάστιξι κατῄκιζον, 'πείσθητι ταῖς τοῦ βασιλέως ἐντολαῖς' ἑτέρωθι κήρυκος ἐπιβοῶντος. ⟨69⟩ ὁ δὲ μεγαλόφρων καὶ εὐγενὴς ἀληθῶς Ἐλεάζαρος, ὥσπερ ἐν ὀνείρῳ βασανιζόμενος, κατ' οὐδένα τρόπον μετετρέπετο, ἀλλ' ὑψηλὸν ἀνατείνας εἰς οὐρανὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπεξαίνετο ταῖς μάστιξι τὰς σάρκας ὁ γέρων καὶ κατερρεῖτο τῷ αἵματι καὶ τὰ πλευρὰ κατετιτρώσκετο· ⟨70⟩ καὶ πίπτων εἰς τοὔδαφος ἐκ τοῦ μηκέτι φέρειν τὸ σῶμα τὰς ἀλγηδόνας, ὀρθὸν εἶχε καὶ ἀκλινῆ τὸν λογισμόν. λάξ γέ τοι τῶν πικρῶν τις δορυφόρων εἰς τοὺς κενεῶνας ἐναλλόμενος ἔτυπτεν, ὅπως ἐξανίσταιτο πίπτων· ⟨71⟩ ὃ δὲ τυπτόμενος ὑπέμενε τοὺς πόνους καὶ περιεφρόνει τῆς ἀνάγκης καὶ διεκαρτέρει τοὺς αἰκισμούς, καὶ ὡς γενναῖος ἀθλητὴς ὁ γέρων ἐνίκα τοὺς βασανίζοντας, ἱδρῶν δὲ τὸ πρόσωπον καὶ σφόδρα ἐπασθμαίνων καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν*

βασανιστῶν ἐθαυμάζετο τῆς εὐψυχίας. ⟨72⟩ ὅθεν τὰ μὲν ἐλεοῦντες τὰ τοῦ γήρως αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐν συμπαθείᾳ διὰ τὴν συνήθειαν ὄντες, τὰ δὲ ἐν θαυμασμῷ τῆς καρτερίας, προσιόντες αὐτῷ τινες τῶν τοῦ βασιλέως ἔλεγον ‘τί τοῖς κακοῖς τούτοις σεαυτὸν ἀλογίστως παραβάλλεις, Ἐλεάζαρε; ἡμεῖς μέν σοι τῶν ἡψημένων κρεῶν παραθήσομεν, σὺ δὲ ὑποκρινόμενος τῶν ὑείων ἀπογεύσασθαι σώθητι.’ ⟨73⟩ ὃ δὲ ὡς πικρότερον αἰκισθεὶς διὰ τῆς συμβουλίας ἔκραζε λέγων ‘μὴ γένοιτο ἵνα οὕτω κακῶς φρονήσωμεν οἱ παῖδες Ἀβραὰμ ὥστε μαλακοψυχήσαντες ἀπρεπὲς ἡμῖν δρᾶμα ὑποκρίνασθαι· ⟨74⟩ καὶ γὰρ ἀλόγιστον εἰ πρὸς ἀλήθειαν ζήσαντες τὸν μέχρι γήρως βίον καὶ τὴν ἐπ’ αὐτῷ δόξαν νομίμως φυλάξαντες νῦν μεταβαλοίμεθα, καὶ αὐτοὶ μὲν ἡμεῖς γενοίμεθα τοῖς νέοις ἀσεβείας τύπος, ἵνα καὶ παράδειγμα γενώμεθα τῆς μιαροφαγίας, αἰσχρὸν δὲ ἐπιβιώσωμεν ὀλίγον χρόνον, καὶ τοῦτον καταγελώμενοι πρὸς ἁπάντων ἐπὶ δειλίᾳ, καὶ ὑπὸ μὲν τοῦ τυράννου ὡς ἄνανδροι καταφρονηθῶμεν, τὸν δὲ θεῖον ἡμῶν νόμον μὴ μέχρι θανάτου προασπίσαιμεν. ⟨75⟩ πρὸς ταῦτα ὑμεῖς μέν, ὦ Ἀβραὰμ παῖδες, εὐγενῶς ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας τελευτᾶτε, οἱ δὲ τοῦ τυράννου δορυφόροι τί μέλλετε;’ ⟨76⟩ ἰδόντες οὖν αὐτὸν οὕτω πρὸς τὰς ἀνάγκας μεγαλοφρονοῦντα καὶ μηδὲ πρὸς τὸν οἰκτιρμὸν αὐτῶν μεταβαλλόμενον, ἐπὶ τὸ πῦρ ἀνῆγον. ἔνθα διὰ κακοτέχνων ὀργάνων καταφλέγοντες αὐτὸν ὑπέρριπτον, καὶ δυσώδεις χυλοὺς εἰς τοὺς μυκτῆρας αὐτοῦ κατέχεον. ⟨77⟩ ὃ δὲ μέχρι τῶν ὀστέων ἤδη κατακεκαυμένος καὶ μέλλων λιποθυμεῖν, ἀνατείνας τὰ ὄμματα πρὸς τὸν θεὸν εἶπε ⟨78⟩ ‘σὺ οἶσθα, θεέ, ὅτι παρόν μοι σώζεσθαι, βασάνοις καυστικαῖς ἀποθνήσκω διὰ τὸν νόμον.

τοιγαροῦν ἵλεως γενοῦ τῷ ἔθνει σου, ἀρκεσθεὶς τῇ ἡμετέρᾳ ὑπὲρ αὐτῶν δίκῃ· καθάρσιον αὐτῶν ποίησον τὸ ἐμὸν αἷμα, καὶ ἀντὶ ψυχῶν αὐτῶν λαβὲ τὴν ἐμὴν ψυχήν.' ⟨79⟩ καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ ἱερὸς ἀνὴρ εὐγενῶς ταῖς βασάνοις ἐναπέθανε, καὶ μέχρι τῶν τοῦ θανάτου βασάνων ἀντέστη τῷ λογισμῷ διὰ τὸν νόμον.

⟨80⟩ ὁμολογουμένως οὖν δεσπότης τῶν παθῶν ἐστιν ὁ εὐσεβὴς λογισμός. εἰ γὰρ τὰ πάθη τοῦ λογισμοῦ ἐκεκρατήκει, τούτοις ἂν ἀπέδομεν τὴν τῆς ἐπικρατείας μαρτυρίαν· νυνὶ δὲ τοῦ λογισμοῦ τὰ πάθη νικήσαντος, αὐτῷ προσηκόντως τὴν τῆς ἡγεμονίας προσνέμομεν ἐξουσίαν. ⟨81⟩ καὶ δίκαιόν ἐστιν ὁμολογεῖν ἡμᾶς τὸ κράτος εἶναι τοῦ λογισμοῦ, ὅπου γε καὶ τῶν ἔξωθεν ἀλγηδόνων ἐπικρατεῖ· ἐπεὶ καὶ γελοῖον. ⟨82⟩ καὶ οὐ μόνον τῶν ἀλγηδόνων ἐπιδείκνυμι κεκρατηκέναι τὸν λογισμόν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἡδονῶν κρατεῖν καὶ μηδὲ αὐταῖς ὑπείκειν.

7 ⟨83⟩ ὥσπερ γὰρ ἄριστος κυβερνήτης, ὁ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἐλεαζάρου λογισμὸς πηδαλιουχῶν τὴν τῆς εὐσεβείας ναῦν ἐν τῷ τῶν παθῶν πελάγει, καὶ καταιγιζόμενος ταῖς τοῦ τυράννου ἀπειλαῖς καὶ καταντλούμενος ταῖς τῶν βασάνων τρικυμίαις, κατ' οὐδένα τρόπον μετέστρεψε τοὺς τῆς εὐσεβείας οἴακας, ἕως οὗ ἔπλευσεν ἐπὶ τὸν τῆς ἀθανάτου νίκης λιμένα. ⟨84⟩ οὐχ οὕτω πόλις πολλοῖς καὶ ποικίλοις μηχανήμασιν ἀντέσχε ποτὲ πολιορκουμένη, ὡς ὁ πανάγιος ἐκεῖνος τὴν ἱερὰν ψυχὴν αἰκισμοῖς τε καὶ στρέβλαις πυρπολούμενος ἐνίκησε τοὺς πολιορκοῦντας διὰ τὸν ὑπερασπίζοντα τῆς εὐσεβείας λογισμόν· ⟨85⟩ ὥσπερ γὰρ πρόκρημνον ἄκραν τὴν ἑαυτοῦ διάνοιαν ὁ πατὴρ Ἐλεάζαρος ἐκτείνας περιέκλασε τοὺς ἐπιμαινομένους τῶν παθῶν κλύ-

δωνας. ὦ ἄξιε τῆς ἱερωσύνης ἱερεῦ, οὐκ ἐμίανας τοὺς ἱεροὺς ὀδόντας, οὐδὲ τὴν θεοσέβειαν χωρήσασαν γαστέρα ἐκοίνωσας μιαροφαγίᾳ. ⟨86⟩ ὦ σύμφωνε νόμου καὶ φιλόσοφε θείου λόγου. τοιούτους δεῖ εἶναι τοὺς ἱερουργοῦντας τὸν νόμον ἰδίῳ αἵματι καὶ γενναίῳ ἱδρῶτι τοῖς μέχρι θανάτου πάθεσιν ὑπερασπίζοντας. ⟨87⟩ σύ, πάτερ, τὴν εὐνομίαν ἡμῶν διὰ τῶν ὑπομονῶν εἰς δόξαν ἐκύρωσας, καὶ τὴν ἁγιστείαν σεμνολογήσας οὐ κατέλυσας, καὶ διὰ τῶν ἔργων ἐπιστοποίησας τοὺς τῆς θείας φιλοσοφίας λόγους, ὦ βασάνων βιαιότερε γέρων καὶ πυρὸς εὐτονώτερε πρεσβῦτα καὶ μέγιστε παθῶν βασιλεῦ Ἐλεάζαρε. ⟨88⟩ ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ Ἀαρὼν τῷ θυμιατηρίῳ καθωπλισμένος διὰ τοῦ ἐθνοπλήκτου πυρὸς ἐπιτρέχων τὸν ἐμπυριστὴν ἐνίκησεν ἄγγελον, οὕτως ὁ Ἀαρωνίδης Ἐλεάζαρος διὰ τοῦ πυρὸς ὑπερτηκόμενος οὐ μετετράπη τὸν λογισμόν· ⟨89⟩ καὶ τὸ θαυμαστότατον, γέρων ὤν, λελυμένων μὲν ἤδη τῶν τοῦ σώματος τόνων, περικεχαλασμένων δὲ τῶν σαρκῶν, κεκμηκότων δὲ τῶν νεύρων, ἀνενέασε τῷ πνεύματι διὰ τοῦ λογισμοῦ. ὦ μακαρίου γήρως καὶ σεμνῆς πολιᾶς καὶ βίου νομίμου, ὃν πιστὴ θανάτου σφραγὶς ἐτελείωσεν. ⟨90⟩ εἰ δὴ τοίνυν γέρων ἀνὴρ τῶν μέχρι θανάτου βασάνων περιεώρα δι' εὐσέβειαν, ὁμολογουμένως ἡγεμών ἐστι τῶν παθῶν ὁ εὐσεβὴς λογισμός. ⟨91⟩ ἴσως δ' ἂν εἴποιέν τινες, τῶν παθῶν οὐ πάντες ἐπικρατοῦσιν, ὅτι μηδὲ πάντες φρόνιμον ἔχουσι τὸν λογισμόν. ἀλλ' ὅσοι ἔχονται τῆς εὐσεβείας, τὸν λογισμὸν φρόνιμον ἔχειν ἐξ ὅλης καρδίας προνοοῦσι· καὶ οὗτοι μόνοι δύνανται κρατεῖν τῶν τῆς σαρκὸς παθῶν. ⟨92⟩ οὐδὲν οὖν ἐναντιοῦται τὸ φαίνεσθαί τινας παθοκρατεῖσθαι διὰ τὸν ἀσθενῆ λογισμόν· ἐπεὶ

τίς πρὸς ὅλον τὸν τῆς φιλοσοφίας κανόνα φιλοσοφῶν, καὶ πεπιστευκὼς τῷ θεῷ, καὶ εἰδὼς ὅτι τὸ δι' ἀρετὴν πάντα πόνον ὑπομένειν μακάριόν ἐστιν, οὐκ ἂν περικρατήσειε τῶν παθῶν διὰ τὴν θεοσέβειαν; μόνος γὰρ ὁ σοφὸς καὶ ἀνδρεῖός ἐστι καὶ τῶν παθῶν κύριος.

8 ⟨93⟩ διὰ τοῦτο γέ τοι καὶ μειρακίσκοι τῷ τῆς εὐσεβείας λογισμῷ φιλοσοφοῦντες χαλεπωτέρων βασανιστηρίων ἐπεκράτησαν. ἐπειδὴ γὰρ κατὰ τὴν πρώτην πεῖραν ἐνικήθη περιφανῶς ὁ τύραννος, μὴ δυνηθεὶς ἀναγκάσαι γέροντα μιαροφαγῆσαι, τότε σφόδρα περιπαθῶς ἐκέλευσεν ἄλλους ἐκ τῆς τῶν Ἑβραίων ἀγέλης ἀγαγεῖν, καὶ εἰ μὲν μιαροφαγήσαιεν, ἀπολύειν φαγόντας, εἰ δὲ ἀντιλέγοιεν, πικρότερον βασανίζειν. ⟨94⟩ ταῦτα διαταξαμένου τοῦ τυράννου, παρῆσαν ἀγόμενοι μετὰ γηραιᾶς μητρὸς ἑπτὰ ἀδελφοὶ καλοί τε καὶ αἰδήμονες καὶ γενναῖοι καὶ τὸν θεὸν φοβούμενοι καὶ ἐν παντὶ χαρίεντες. ⟨95⟩ οὓς ἰδὼν ὁ τύραννος καθάπερ ἐν χορῷ μέσην τὴν μητέρα περιέχοντας, ἥσθη τε ἐπ' αὐτοῖς καὶ τῆς εὐπρεπείας ἐκπλαγεὶς καὶ τῆς εὐγενείας προσεμειδίασεν αὐτοῖς, καὶ πλησίον καλέσας ἔφη ⟨96⟩ ὦ νεανίαι, φιλοφρόνως ἐγὼ ἑνὸς ἑκάστου ὑμῶν τὸ κάλλος θαυμάζων καὶ τὸ πλῆθος τοσούτων ἀδελφῶν ὑπερτιμῶν οὐ μόνον συμβουλεύω μὴ μανῆναι τὴν αὐτὴν τῷ προβασανισθέντι γέροντι μανίαν, ἀλλὰ καὶ παρακαλῶ συνείξαντάς μου τῇ συμβουλίᾳ τῆς ἐμῆς ἀπολαύειν φιλίας· ⟨97⟩ δυναίμην γὰρ ἂν ὥσπερ κολάζειν τοὺς ἀπειθοῦντάς μου τοῖς ἐπιτάγμασιν, οὕτω καὶ εὐεργετεῖν τοὺς εὐπειθοῦντάς μοι. ⟨98⟩ πεισθέντες οὖν μοι καὶ ἀρχὰς καὶ ἐπὶ τῶν ἐμῶν πραγμάτων ἡγεμονίας λήψεσθε, ἀρνηθέντες τὸν πάτριον ὑμῶν τῆς πολιτείας θεσμόν, καὶ μεταλαβόντες Ἑλληνικοῦ βίου

καὶ μεταδιαιτηθέντες ἐντρυφήσατε ταῖς νεότησιν ὑμῶν, ἐπεί, ἐὰν ὀργίλως με διαθῆσθε διὰ τῆς ἀπειθείας, ἀναγκάσετέ με ἐπὶ δειναῖς κολάσεσιν ἕνα ἕκαστον ὑμῶν διὰ τῶν βασάνων ἀπολέσαι. ⟨99⟩ κατελεήσατε οὖν ἑαυτούς, οὓς καὶ ὁ πολέμιος ἔγωγε καὶ τῆς ἡλικίας καὶ τῆς εὐμορφίας οἰκτείρομαι, καὶ διαλογίσασθε τοῦθ᾽ ὅτι οὐδὲν ὑμῖν ἀπειθήσασι, πλὴν τοῦ μετὰ στρεβλῶν ἀποθανεῖν, ἀπόκειται.᾽ ⟨100⟩ ταῦτα δὲ εἰπὼν ἐκέλευσεν εἰς τοὔμπροσθεν τεθῆναι τὰ βασανιστήρια, ὅπως καὶ διὰ τοῦ φόβου πείσειεν αὐτοὺς μιαροφαγῆσαι. ὡς δὲ τροχούς τε καὶ χεῖρας σιδηρᾶς καὶ ἀρθρέμβολα στρεβλωτήριά τε καὶ τροχαντῆρας καὶ καταπέλτας καὶ λέβητας τήγανά τε καὶ δακτυλήθρας καὶ σφῆνας καὶ τὰ ζώπυρα τοῦ πυρὸς οἱ δορυφόροι προέθεσαν, ὑπολαβὼν ὁ τύραννος ἔφη ⟨101⟩ ῾μειράκια, φοβήθητε, καὶ ἣν σέβεσθε δίκην ἵλεως ὑμῖν ἔσται δι᾽ ἀνάγκην παρανομήσασιν.᾽ οἳ δὲ ἀκούσαντες ἐπαγωγὰ ῥήματα καὶ ὁρῶντες δεινὰ οὐ μόνον οὐκ ἐφοβήθησαν, ἀλλὰ καὶ ἀντεφιλοσόφησαν τῷ τυράννῳ, καὶ διὰ τῆς εὐλογιστίας τὴν τυραννίδα αὐτοῦ κατέλυσαν. καίτοι λογισώμεθα, εἰ δειλόψυχοί τινες ἦσαν καὶ ἄνανδροι ἐν αὐτοῖς, ποίοις ἂν ἐχρήσαντο τοῖς λόγοις; ⟨102⟩ οὐχὶ τούτοις; ῾ὦ τάλανες ἡμεῖς καὶ λίαν ἀνόητοι, βασιλέως ἡμᾶς παρακαλοῦντος καὶ ἐπὶ εὐεργεσίαν καλοῦντος, εἰ πεισθείημεν αὐτῷ, τί βουλεύμασι κενοῖς ἑαυτοὺς εὐφραίνομεν καὶ θανατηφόρον ἀπείθειαν τολμῶμεν; ⟨103⟩ οὐ φοβηθησόμεθα, ἄνδρες ἀδελφοί, τὰ βασανιστήρια, καὶ λογιούμεθα τὰς τῶν βασάνων ἀπειλάς, καὶ φευξόμεθα τὴν κενοδοξίαν ταύτην καὶ ὀλεθροφόρον ἀλαζονείαν; ἐλεήσωμεν τὰς ἑαυτῶν ἡλικίας, καὶ κατοικτειρήσωμεν τὸ τῆς μητρὸς γῆρας, καὶ ἐνθυμη-

θῶμεν ὅτι ἀπειθοῦντες τεθνηξόμεθα. ⟨104⟩ συγγνώσεται δὲ ἡμῖν καὶ ἡ θεία δίκη δι' ἀνάγκην τὸν βασιλέα φοβηθεῖσι. τί ἐξάγομεν ἑαυτοὺς τοῦ ἡδίστου βίου καὶ ἀποστεροῦμεν ἑαυτοὺς τοῦ γλυκέος κόσμου; μὴ βιαζώμεθα τὴν ἀνάγκην, μηδὲ φιλοδοξήσωμεν ἐπὶ τῇ ἑαυτῶν στρέβλῃ. οὐδ' αὐτὸς ὁ νόμος ἑκουσίως ἡμᾶς θανατοῖ, φοβηθέντας τὰ βασανιστήρια. ⟨105⟩ πόθεν ἡμῖν ἡ τοσαύτη ἐντέτηκε φιλονικία καὶ ἡ θανατηφόρος ἀρέσκει καρτερία, παρὸν μετ' ἀδείας ζῆν τῷ βασιλεῖ πεισθέντας;' ἀλλὰ τούτων οὐδὲν εἶπον οἱ νεανίαι βασανίζεσθαι μέλλοντες, οὐδ' ἐνεθυμήθησαν· ⟨106⟩ ἦσαν γὰρ περίφρονες τῶν παθῶν καὶ αὐτοκράτορες τῶν ἀλγηδόνων, ὥστε ἅμα τῷ παύσασθαι τὸν τύραννον συμβουλεύοντα αὐτοῖς μιαροφαγῆσαι, πάντες διὰ μιᾶς φωνῆς ὁμοῦ, ὥσπερ ἀπὸ τῆς αὐτῆς ψυχῆς, εἶπον πρὸς
9 *αὐτὸν ⟨107⟩ 'τί μέλλεις, ὦ τύραννε; ἕτοιμοι γάρ ἐσμεν*
ἀποθνήσκειν, ἢ παραβαίνειν τὰς πατρίους ἡμῶν ἐντολάς· αἰσχυνούμεθα γὰρ καὶ τοὺς προγόνους εἰκότως, εἰ μὴ τῇ τοῦ νόμου εὐπειθείᾳ καὶ συμβούλῳ Μωυσῇ χρησόμεθα. ⟨108⟩ μὴ συμβούλευε, τύραννε, παρανομίας. μὴ ἡμᾶς μισῶν ὑπὲρ ἑαυτοὺς ἡμᾶς ἐλέει· χαλεπώτερον γὰρ αὐτοῦ τοῦ θανάτου νομίζομεν εἶναί σου τὸν ἐπὶ τῇ παρανόμῳ σωτηρίᾳ ἡμῶν ἔλεον. ⟨109⟩ ἐκφοβεῖς δὲ ἡμᾶς, τὸν διὰ τῶν βασάνων ἡμῖν θάνατον ἀπειλῶν, ὥσπερ οὐχὶ πρὸ βραχέος παρ' Ἐλεαζάρου μαθών. εἰ δὲ οἱ γέροντες τῶν Ἑβραίων διὰ τὴν εὐσέβειαν καὶ βασανισμοὺς ὑπομείναντες εὐσέβησαν, ἀποθάνοιμεν ἂν δικαιότερον ἡμεῖς οἱ νέοι, τὰς βασάνους τῶν σῶν ἀναγκῶν ὑπεριδόντες, ἃς καὶ ὁ παιδευτὴς ἡμῶν γέρων ἐνίκησε. ⟨110⟩ πείραζε τοιγαροῦν, τύραννε. καὶ τὰς ἡμῶν ψυχὰς εἰ θανατώσεις

διὰ τὴν εὐσέβειαν, μὴ νομίσῃς ἡμᾶς βλάπτειν βασανίζων. ⟨111⟩ ἡμεῖς μὲν γὰρ διὰ τῆσδε τῆς κακοπαθείας καὶ ὑπομονῆς τὰ τῆς ἀρετῆς ἆθλα οἴσομεν, καὶ ἐσόμεθα παρὰ θεῷ, δι' ὃν καὶ πάσχομεν· σὺ δὲ διὰ τὴν ἡμῶν μιαιφονίαν αὐτάρκη καρτερήσεις ὑπὸ τῆς θείας δίκης αἰώνιον βάσανον.'

⟨112⟩ τούτων οὕτως εἰπόντων, οὐ μόνον ὡς κατ' ἀπειθούντων ἐχαλέπαινεν ὁ τύραννος, ἀλλὰ καὶ ὡς κατ' ἀχαρίστων ὠργίσθη. εὐθὺς οὖν τὸν πρεσβύτατον αὐτῶν κελευσθέντες παρήγαγον οἱ ὑπασπισταί, καὶ διαρρήξαντες τὸν χιτῶνα διέδησαν τὰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ τοὺς βραχίονας ἱμᾶσιν ἑκατέρωθεν. ⟨113⟩ ὡς δὲ τύπτοντες ταῖς μάστιξιν ἐκοπίασαν οὐδὲν ἀνύοντες, ἀνέβαλον αὐτὸν ἐπὶ τὸν τροχόν· περὶ ὃν κατατεινόμενος ὁ εὐγενὴς νεανίας ἔξαρθρος ἐγίνετο, καὶ κατὰ πᾶν μέλος κλώμενος ἐκακηγόρει λέγων ⟨114⟩ 'τύραννε μιαρώτατε καὶ τῆς οὐρανίου δίκης ἐχθρὲ καὶ ὠμόφρον, οὐκ ἀνδροφονήσαντά με τοῦτον καταικίζεις τὸν τρόπον οὐδ' ἀσεβήσαντα, ἀλλὰ θείου νόμου προασπίζοντα.' ⟨115⟩ καὶ τῶν δορυφόρων λεγόντων αὐτῷ 'ὁμολόγησον φαγεῖν, ὅπως ἀπαλλαγῇς τῶν βασάνων,' αὐτὸς εἶπεν αὐτοῖς 'οὐχ οὕτως ἰσχυρός ἐστιν ὑμῶν ὁ τροχός, ὦ μιαροὶ διάκονοι, ὥστέ μου τὸν λογισμὸν ἄγξαι. ⟨116⟩ τέμνετέ μου τὰ μέλη καὶ πυροῦτέ μου τὰς σάρκας καὶ στρεβλοῦτε τὰ ἄρθρα· διὰ πασῶν γὰρ ὑμᾶς πείσω τῶν βασάνων ὅτι μόνοι παῖδες Ἑβραίων ὑπὲρ ἀρετῆς εἰσιν ἀνίκητοι.' ⟨117⟩ ταῦτα λέγοντι πῦρ ὑπέστρωσαν καὶ διηρέθισαν, τὸν τροχὸν προσεπικατατείνοντες· ἐμολύνετο δὲ πάντοθεν αἵματι ὁ τροχός, καὶ ὁ σωρὸς τῆς ἀνθρακιᾶς τοῖς τῶν ἰχώρων ἐσβέννυτο σταλαγμοῖς, καὶ περὶ τοὺς ἄξονας τοῦ ὀργάνου περιέρρεον αἱ σάρκες.

⟨118⟩ *καὶ περιτετμημένον ἤδη ἔχων τὸ τῶν ὀστέων πῆγμα ὁ μεγαλόφρων καὶ Ἀβραμιαῖος νεανίας οὐκ ἐστέναξεν, ἀλλ' ὥσπερ ἐν πυρὶ μετασχηματιζόμενος εἰς ἀφθαρσίαν, ὑπέμεινεν εὐγενῶς τὰς στρέβλας,* ⟨119⟩ *'μιμήσασθέ με, ἀδελφοί,' λέγων. 'μή μου τὸν αἰῶνα λιποτακτήσητε, μηδ' ἐξομόσησθέ μου τὴν τῆς εὐψυχίας ἀδελφότητα. ἱερὰν καὶ εὐγενῆ στρατείαν στρατεύσασθε ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας, δι' ἧς ἵλεως ἡ δικαία καὶ πάτριος ἡμῶν πρόνοια τῷ ἔθνει γενηθεῖσα τιμωρήσει τὸν ἀλάστορα τύραννον.' καὶ ταῦτα εἰπὼν ὁ ἱεροπρεπὴς νεανίας ἀπέρρηξε τὴν ψυχήν.*

⟨120⟩ *θαυμασάντων δὲ πάντων τὴν καρτεροψυχίαν αὐτοῦ, ἦγον οἱ δορυφόροι τὸν καθ' ἡλικίαν τοῦ προτέρου δεύτερον, καὶ σιδηρᾶς ἐναρμοσάμενοι χεῖρας ὀξέσι τοῖς ὄνυξιν ὀργάνῳ καταπέλτῃ προσέδησαν αὐτόν.* ⟨121⟩ *ὡς δέ, εἰ φαγεῖν βούλοιτο πρὶν βασανίζεσθαι πυνθανόμενοι, τὴν εὐγενῆ γνώμην ἤκουσαν, ἀπὸ τῶν τενόντων ταῖς σιδηραῖς χερσὶν ἐπισπασάμενοι μέχρι γε τῶν γενείων τὴν σάρκα πᾶσαν καὶ τὴν τῆς κεφαλῆς δορὰν οἱ παρδάλειοι θῆρες ἀπέσυραν.* ⟨122⟩ *ὃ δὲ ταύτην βαρέως τὴν ἀλγηδόνα καρτερῶν ἔλεγεν 'ὡς ἡδὺς πᾶς θανάτου τρόπος διὰ τὴν πάτριον ἡμῶν εὐσέβειαν.* ⟨123⟩ *οὐ δοκεῖς, πάντων ὠμότατε τύραννε, πλεῖον ἐμοῦ σε νῦν βασανίζεσθαι, ὁρῶν σου νικώμενον τὸν τῆς τυραννίδος ὑπερήφανον λογισμὸν ὑπὸ τῆς διὰ τὴν εὐσέβειαν ἡμῶν ὑπομονῆς;* ⟨124⟩ *ἐγὼ μὲν γὰρ ταῖς διὰ τὴν ἀρετὴν ἡδοναῖς τῶν πόνων ἐπικουφίζομαι, σὺ δὲ ἐν ταῖς τῆς ἀσεβείας ἀπειλαῖς βασανίζῃ. οὐκ ἐκφεύξῃ δέ, μιαρώτατε τύραννε, τὰς τῆς θείας ὀργῆς δίκας.'*

10 ⟨125⟩ *καὶ τούτου ἀοίδιμον θάνατον καρτερήσαντος*

ὁ τρίτος ἤγετο, παρακαλούμενος πολλὰ ὑπὸ πολλῶν, ὅπως ἀπογευσάμενος σώζοιτο. ὃ δὲ ἀναβοήσας ἔφη 'ἀγνοεῖτε ὅτι ὁ αὐτός με τοῖς προαποθανοῦσιν ἔσπειρε πατὴρ καὶ ἡ αὐτὴ μήτηρ ἐγέννησε, καὶ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἀνετράφην δόγμασιν; οὐκ ἐξομοῦμαι τὴν εὐγενῆ τῆς ἀδελφότητός μου συγγένειαν.' ⟨126⟩ οἳ δὲ πικρῶς ἐνεγκόντες τὴν παρρησίαν τοῦ ἀνδρός, ἀρθρεμβόλοις ὀργάνοις τὰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ τοὺς πόδας ἐξήρθρουν, καὶ ἐξ ἁρμῶν ἀναμοχλεύσαντες ἐξεμέλιζον, καὶ τοὺς δακτύλους καὶ τοὺς βραχίονας καὶ τὰ σκέλη καὶ τοὺς ἀγκῶνας περιέκλων. ⟨127⟩ καὶ κατὰ μηδένα τρόπον ἰσχύοντες αὐτὸν ἄγξαι, περισύραντες τὸ δέρμα σὺν ἄκραις τῶν δακτύλων κορυφαῖς ἀπεσκύθιζον. καὶ εὐθέως ἤγαγον ἐπὶ τὸν τροχόν, περὶ ὃν ἐκ σφονδύλων ἐκμελιζόμενος ἑώρα τὰς ἑαυτοῦ σάρκας περιλακιζομένας, καὶ κατὰ σπλάγχνων σταγόνας αἵματος ἀπορρεούσας. ⟨128⟩ μέλλων δὲ ἀποθνήσκειν ἔφη 'ἡμεῖς μέν, ὦ μιαρώτατε τύραννε, διὰ παιδείαν καὶ ἀρετὴν θεοῦ ταῦτα πάσχομεν· σὺ δὲ διὰ τὴν ἀσέβειαν καὶ μιαιφονίαν ἀκαταλύτους καρτερήσεις βασάνους.'

⟨129⟩ καὶ τούτου θανόντος ἀδελφοπρεπῶς τὸν τέταρτον ἐπεσπῶντο, λέγοντες 'μὴ συμμανῇς καὶ σὺ τοῖς ἀδελφοῖς σου τὴν αὐτὴν μανίαν.' ⟨130⟩ ὃ δὲ αὐτοῖς ἔφη 'οὐχ οὕτω καυστικώτερον ἔχετε κατ' ἐμοῦ τὸ πῦρ ὥστε με δειλανδρῆσαι. μὰ τὸν μακάριον τῶν ἀδελφῶν μου θάνατον καὶ τὸν αἰώνιον τοῦ τυράννου ὄλεθρον καὶ τὸν ἀοίδιμον τῶν εὐσεβῶν βίον, οὐκ ἀρνήσομαι τὴν εὐγενῆ ἀδελφότητα. ⟨131⟩ ἐπινόει τοιγαροῦν, ὦ τύραννε, βασάνους, ἵνα καὶ δι' αὐτῶν μάθῃς ὅτι ἀδελφός εἰμι τῶν προβασανισθέντων.' ⟨132⟩ ταῦτα ἀκούσας ὁ αἱμοβόρος καὶ φονώδης καὶ παμμιαρώτατος

Ἀντίοχος ἐκέλευσε τὴν γλῶτταν αὐτοῦ ἐκτμηθῆναι. ὃ δὲ ἔφη ‘κἂν ἀφέλῃς τὸ τῆς φωνῆς ὄργανον, καὶ σιωπώντων εἰσακούει ὁ θεός. ⟨133⟩ ἰδοὺ προκεχάλασται ἡ γλῶττα· τέμνετε· οὐ γὰρ παρὰ τοῦτο τὸν λογισμὸν ἡμῶν γλωσσοτομήσεις. ἡδέως γὰρ ὑπὲρ τοῦ νόμου τοῦ θεοῦ τὰ τοῦ σώματος μέλη ἀκρωτηριάζομαι. σὲ δὲ ἐν τάχει μετελεύσεται ὁ θεός, ἐπεὶ τὴν τῶν θείων ὕμνων μελῳδὸν γλῶσσαν ἐκτέμνεις.’

11 *⟨134⟩ ὡς δὲ καὶ οὗτος ταῖς βασάνοις καταικισθεὶς ἐναπέθανεν, ὁ πέμπτος παρεπήδησε λέγων ‘οὐ μέλλω, τύραννε, πρὸς τὸν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς βασανισμόν, αὐτὸς δὲ ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ παρῆλθον, ὅπως κἀμὲ κατακτείνας περὶ πλειόνων ἀδικημάτων ὀφλήσεις τῇ οὐρανίῳ δίκῃ τιμωρίαν. ⟨135⟩ ὦ μισάνθρωπε καὶ μισάρετε, τί δράσαντας ἡμᾶς τοῦτον πορθεῖς τὸν τρόπον; ὅτι τὸν πάντων κτίστην εὐσεβοῦμεν καὶ κατὰ τὸν ἐνάρετον αὐτοῦ ζῶμεν νόμον; ἀλλὰ ταῦτα τιμῶν, οὐ βασάνων ἐστὶν ἄξια.’ ⟨136⟩ τοιαῦτα λέγοντα οἱ δορυφόροι δήσαντες αὐτὸν εἷλκον ἐπὶ τὸν καταπέλτην, ἐφ᾽ ὃν δήσαντες αὐτὸν ἐπὶ τὰ γόνατα, καὶ ταῦτα ποδάγραις σιδηραῖς ἐφαρμόσαντες τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ περὶ τροχαῖον σφῆνα κατέκαμψαν, περὶ ὃν ὅλος περὶ τὸν τροχὸν σκορπίου τρόπον ἀνακλώμενος ἐξεμελίζετο. ⟨137⟩ καὶ κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον τὸ πνεῦμα στενοχωρούμενος καὶ τὸ σῶμα ἀγχόμενος ‘καλάς’ ἔλεγεν ‘ἄκων, ὦ τύραννε, χάριτας ἡμῖν χαρίζῃ, διὰ γενναιοτέρων πόνων ἐπιδείξασθαι παρέχων τὴν εἰς τὸν νόμον ἡμῶν καρτερίαν.’*

⟨138⟩ τελευτήσαντος δὲ καὶ τούτου ὁ ἕκτος ἤγετο μειρακίσκος, ὃς πυνθανομένου τοῦ τυράννου εἰ βούλοιτο φαγὼν ἀπολύεσθαι ἔφη ‘ἐγὼ τὴν μὲν ἡλικίαν τῶν ἀδελφῶν μού εἰμι νεώτερος, τὴν δὲ διάνοιαν

ἡλικιώτης· ⟨139⟩ εἰς τὰ αὐτὰ γὰρ γεννηθέντες καὶ τραφέντες, ὑπὲρ τῶν αὐτῶν καὶ ἀποθνήσκειν ὀφείλομεν ὁμοίως, ὥστε εἰ δοκεῖ σοι βασανίζειν μὴ μιαροφαγοῦντας, βασάνιζε.' ⟨140⟩ ταῦτα αὐτὸν εἰπόντα παρῆγον ἐπὶ τὸν τροχόν, ἐφ' οὗ κατατεινόμενος ἐκμελῶς καὶ ἐκσφονδυλιζόμενος ὑπεκαίετο· καὶ ὀβελίσκους δὲ ὀξεῖς πυρώσαντες τοῖς νώτοις προσέφερον, καὶ τὰ πλευρὰ διαπείραντες αὐτοῦ καὶ τὰ σπλάγχνα διέκαιον. ⟨141⟩ ὁ δὲ βασανιζόμενος 'ὢ ἱεροπρεποῦς ἀγῶνος' ἔλεγεν, 'ἐφ' ὃν διὰ τὴν εὐσέβειαν εἰς πόνων γυμνασίαν ἀδελφοὶ τοσοῦτοι κληθέντες οὐκ ἐνικήθημεν· ἀνίκητος γάρ ἐστιν, ὦ τύραννε, ἡ εὐσεβὴς ἐπιστήμη. ⟨142⟩ καλοκαγαθίᾳ καθωπλισμένος τεθνήξομαι μὲν κἀγὼ μετὰ τῶν ἀδελφῶν μου, σοὶ δέ, ὦ τύραννε, μέγαν προσβαλὼν καὶ αὐτὸς τιμωρόν. καινουργὲ τῶν βασάνων καὶ πολέμιε τῶν ἀληθῶς εὐσεβούντων, ἓξ μειράκια κατελύσαμέν σου τὴν τυραννίδα· ⟨143⟩ τὸ γὰρ μὴ δυνηθῆναί σε μεταπεῖσαι τὸν λογισμὸν ἡμῶν μηδὲ βιάσασθαι πρὸς τὴν μιαροφαγίαν οὐ κατάλυσίς ἐστί σου; τὸ πῦρ σου ψυχρὸν ἡμῖν, καὶ ἄπονοι οἱ καταπέλται καὶ ἀδύνατος ἡ βία· οὐ γὰρ τυράννου ἀλλὰ θείου νόμου παρεστήκασιν ἡμῖν δορυφόροι· διὰ τοῦτο ἀνίκητον ἔχομεν τὸν λογισμόν.'

⟨144⟩ ὡς δὲ καὶ οὗτος μακαρίως ἀπέθανε κατα- 12
βληθεὶς εἰς λέβητα, ὁ ἕβδομος παραγίνεται πάντων νεώτερος· ὃν κατοικτειρήσας ὁ τύραννος, καίτοι δεινῶς ὑπὸ πάντων τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ καταικισθείς, ὁρῶν ἤδη τὰ δεσμὰ περικείμενον πλησιέστερον αὐτοῦ μετεπέμψατο, καὶ παρηγορεῖν ἐπειρᾶτο, λέγων ⟨145⟩ 'τῆς μὲν τῶν ἀδελφῶν σου ἀπονοίας τὸ τέλος ὁρᾷς· διὰ γὰρ ἀπείθειαν στρεβλωθέντες τεθνᾶσι· σὺ δὲ εἰ

μὲν μὴ πεισθείης, τάλας βασανισθεὶς καὶ αὐτὸς τεθνήξῃ ἄωρος, πεισθεὶς δὲ φίλος ἔσῃ καὶ τῶν ἐπὶ τῆς βασιλείας ἀφηγήσῃ πραγμάτων.' ⟨146⟩ καὶ ταῦτα παρακαλῶν τὴν μητέρα τοῦ παιδὸς μετεπέμψατο, ὅπως αὐτὴν ἐλεήσας τοσούτων υἱῶν στερηθεῖσαν παρορμήσειεν ἐπὶ τὴν σωτηρίαν εὐπειθῆ ποιῆσαι τὸν περιλειπόμενον. ὃ δέ, τῆς μητρὸς τῇ Ἑβραΐδι φωνῇ προτρεψαμένης αὐτὸν ὡς ἐροῦμεν μικρὸν ὕστερον, 'λύσατέ με' φησίν. 'εἴπω τι τῷ βασιλεῖ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ φίλοις πᾶσι.' ⟨147⟩ καὶ ἐπιχαρέντες ὅ τε βασιλεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ μάλιστα ἐπὶ τῇ ἐπαγγελίᾳ τοῦ παιδὸς ταχέως ἔλυσαν αὐτόν. ⟨148⟩ ὃ δὲ δραμὼν ἔστη πλησίον τῶν τηγάνων καὶ ἔφη 'ὦ ἀνόσιε καὶ πάντων τῶν πονηρῶν ἀσεβέστατε τύραννε, οὐκ ᾐδέσθης, παρὰ τοῦ θεοῦ λαβὼν τὰ ἀγαθὰ καὶ τὴν βασιλείαν, τοὺς θεράποντας αὐτοῦ κατακτεῖναι καὶ τοὺς τῆς εὐσεβείας ἀσκητὰς στρεβλῶσαι, ἀνθ' ὧν ταμιεύεταί σε ἡ θεία δίκη πυκνοτέρῳ καὶ αἰωνίῳ πυρὶ καὶ βασάνοις, αἳ εἰς ὅλον τὸν αἰῶνα οὐκ ἀνήσουσί σε. ⟨149⟩ οὐκ ᾐδέσθης ἄνθρωπος ὤν, θηριωδέστατε, τοὺς ὁμοιοπαθεῖς καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν γεγονότας στοιχείων γλωττοτομῆσαι καὶ τοῦτον καταικίσας τὸν τρόπον βασανίσαι; ⟨150⟩ ἀλλ' οἳ μὲν εὐγενῶς ἀποθανόντες ἐπλήρωσαν τὴν εἰς θεὸν εὐσέβειαν, σὺ δὲ κακὸς κακῶς οἰμώξῃ, τοὺς τῆς ἀρετῆς ἀγωνιστὰς ἀναιτίως ἀποκτείνας. ⟨151⟩ ὅθεν καὶ αὐτὸς ἀποθνήσκειν μέλλων' ἔφη 'οὐκ ἀπαυτομολῶ τῆς τῶν ἀδελφῶν μου ἀριστείας. ἐπικαλοῦμαι δὲ τὸν πατρῷον θεόν, ὅπως ἵλεως γένηται τῷ ἔθνει ἡμῶν. ⟨152⟩ σὲ δὲ καὶ ἐν τῷ νῦν βίῳ καὶ θανόντα τιμωρήσεται.' καὶ ταῦτα κατευξάμενος ἑαυτὸν ἔρριψε κατὰ τῶν τηγάνων, καὶ οὕτως ἀπέδωκε τὴν ψυχήν.

⟨153⟩ εἰ δὴ τοίνυν τῶν μέχρι θανάτου πόνων 13 ὑπερεφρόνησαν οἱ ἑπτὰ ἀδελφοί, συνωμολόγηται πανταχόθεν ὅτι αὐτοδέσποτός ἐστι τῶν παθῶν ὁ εὐσεβὴς λογισμός. ὥσπερ γάρ, εἰ τοῖς πάθεσι δουλωθέντες ἐμιαροφάγησαν, ἐλέγομεν ἂν τούτοις αὐτοὺς νενικῆσθαι, νυνὶ δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ τῷ ἐπαινουμένῳ παρὰ θεῷ λογισμῷ περιεγένοντο τῶν παθῶν, καὶ οὐκ ἔστι παριδεῖν τὴν ἡγεμονίαν τῆς διανοίας· ⟨154⟩ ἐπεκράτησε γὰρ καὶ πάθους καὶ πόνων. πῶς οὖν οὐκ ἔστι τούτοις τὴν τῆς εὐλογιστίας παθοκράτειαν ὁμολογεῖν, οἳ τῶν διὰ πυρὸς ἀλγηδόνων οὐκ ἐπεστράφησαν; ⟨155⟩ καθάπερ γὰρ προβλῆτες λιμένων πύργοι τὰς τῶν κυμάτων ἀπειλὰς ἀνακόπτοντες γαληνὸν παρέχουσι τοῖς εἰσπλέουσι τὸν ὅρμον, οὕτως ἡ ἑπτάπυργος τῶν νεανίσκων εὐλογιστία τὸν τῆς εὐσεβείας ὀχυρώσασα λιμένα τὴν τῶν παθῶν ἐνίκησεν ἀκολασίαν. ⟨156⟩ ἱερὸν γὰρ εὐσεβείας πάντες στήσαντες χορὸν παρεθάρρυναν ἀλλήλους, λέγοντες 'ἀδελφικῶς ἀποθάνωμεν, ἀδελφοί, περὶ τοῦ νόμου. μιμησώμεθα τοὺς τρεῖς τοὺς ἐπὶ τῆς Ἀσσυρίας νεανίας, οἳ τῆς ἰσοπάλιδος καμίνου κατεφρόνησαν. ⟨157⟩ μὴ δειλανδρήσωμεν πρὸς τὴν τῆς εὐσεβείας ἐπίδειξιν.' καὶ ὃ μέν 'θάρρει ἀδελφέ' ἔλεγεν, ὃ δέ 'εὐγενῶς καρτέρησον·' ⟨158⟩ ὃ δὲ καταμνησθεὶς ἔλεγε 'μνήσθητε πόθεν ἐστέ, ἢ τίνος πατρὸς χειρὶ σφαγιασθῆναι διὰ τὴν εὐσέβειαν ὑπέμεινεν ὁ Ἰσαάκ.' εἷς δὲ ἕκαστος καὶ ἀλλήλους ὁμοῦ πάντες ἐφορῶντες φαιδροὶ καὶ μάλα θαρραλέοι, 'ἑαυτούς' ἔλεγον 'τῷ θεῷ ἀφιερώσωμεν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας τῷ δόντι τὰς ψυχάς, καὶ χρήσωμεν τῇ περὶ τὸν νόμον φυλακῇ τὰ σώματα. ⟨159⟩ μὴ φοβηθῶμεν τὸν δοκοῦντα ἀποκτεῖναι τὸ σῶμα· μέγας γὰρ ψυχῆς κίνδυνος ἐν αἰωνίῳ βασανισμῷ

κείμενος τοῖς παραβαίνουσι τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ. καθοπλισώμεθα τοιγαροῦν τὴν τοῦ θείου λογισμοῦ παθοκράτειαν· ⟨160⟩ οὕτω γὰρ θανόντας ἡμᾶς Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ ὑποδέξονται εἰς τοὺς κόλπους αὐτῶν, καὶ πάντες οἱ πατέρες ἐπαινέσουσι.' καὶ ἑνὶ ἑκάστῳ τῶν ἀποσπωμένων αὐτῶν ἀδελφῶν ἔλεγον οἱ περιλειπόμενοι 'μὴ καταισχύνῃς ἡμᾶς, ἀδελφέ, μηδὲ ψεύσῃ τοὺς προαποθανόντας ἡμῶν ἀδελφούς. ⟨161⟩ οὐκ ἀγνοεῖτε δὲ τὰ τῆς ἀδελφότητος φίλτρα, ἅπερ ἡ ἡ θεία καὶ πάνσοφος πρόνοια διὰ τῶν πατέρων τοῖς γεννωμένοις ἐμέρισε καὶ διὰ τῆς μητρῴας ἐφύτευσε γαστρός, ἐν ᾗ τὸν ἴσον ἀδελφοὶ κατοικήσαντες χρόνον, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ πλασθέντες, καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ αἵματος αὐξηθέντες, καὶ διὰ τῆς αὐτῆς ψυχῆς τελεσφορηθέντες, καὶ διὰ τῶν ἴσων ἀποτεχθέντες χρόνων, καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν γαλακτοποτοῦντες πηγῶν, ἀφ' ὧν συντρέφονται ἐν ἀγκάλαις μαστῶν φιλάδελφοι ψυχαί, καὶ αὔξονται σφοδρότερον διὰ τῆς συντροφίας καὶ διὰ τῆς καθ' ἡμέραν συνηθείας καὶ τῆς ἄλλης παιδείας καὶ τῆς ἡμετέρας ἐν νόμῳ θεοῦ ἀσκήσεως.' ⟨162⟩ οὕτω δὴ τοίνυν καθεστώσης συμπαθῶς τῆς φιλαδελφίας οἱ ἑπτὰ ἀδελφοὶ συμπαθέστερον ἔσχον πρὸς ἀλλήλους. ⟨163⟩ νόμῳ γὰρ τῷ αὐτῷ παιδευθέντες καὶ τὰς αὐτὰς ἐξασκήσαντες ἀρετὰς καὶ τῷ δικαίῳ ἐντραφέντες βίῳ μᾶλλον ἑαυτοὺς ἠγάπων· ἡ γὰρ ὁμοζηλία τῆς καλοκαγαθίας ἐπέτεινεν αὐτοῖς τὴν πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοιαν· ⟨164⟩ σὺν γὰρ τῇ εὐσεβείᾳ ποθεινοτέραν ἑαυτοῖς κατεσκεύαζον τὴν φιλαδελφίαν. ἀλλ' ὅμως καίπερ τῆς φύσεως καὶ τῆς συνηθείας καὶ τῶν τῆς ἀρετῆς ἠθῶν τὰ τῆς ἀδελφότητος αὐτοῖς φίλτρα συναυξανόντων, ἀνέσχοντο διὰ τὴν εὐσέβειαν τοὺς ἀδελφοὺς οἱ

ὑπολειπόμενοι [τοὺς] καταικιζομένους ὁρῶντες καὶ μέχρι θανάτου βασανιζομένους, προσέτι δὲ καὶ ἐπὶ τὸν αἰκισμὸν ἐποτρύνοντες, ὡς μὴ μόνον τῶν ἀλγηδόνων περιφρονῆσαι αὐτούς, ἀλλὰ καὶ τῶν τῆς φιλαδελφίας παθῶν κρατῆσαι.

⟨165⟩ ὦ βασιλέων λογισμοὶ βασιλικώτεροι καὶ 14
ἐλευθέρων ἐλευθερώτεροι. ὦ ἱερᾶς καὶ ἁρμονίου περὶ τῆς εὐσεβείας τῶν ἑπτὰ ἀδελφῶν συμφωνίας. οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἐδειλίασεν, οὐδὲ ἐπὶ τὸν θάνατον ἐλθεῖν ὤκνησεν, ἀλλὰ πάντες ὥσπερ ἐπ' ἀθανασίας ὁδὸν τρέχοντες ἐπὶ τὸν διὰ τῶν βασάνων θάνατον ἔσπευδον· ⟨166⟩ καθάπερ γὰρ χεῖρες καὶ πόδες συμφώνως τοῖς τῆς ψυχῆς ἀφηγήμασι κινοῦνται, οὕτως οἱ ἱεροὶ μείρακες ἐκεῖνοι ὡς ὑπὸ ψυχῆς μιᾶς τῆς ἀθανάτου εὐσεβείας κινούμενοι πρὸς τὸν ὑπὲρ αὐτῆς συνεφώνησαν θάνατον. ⟨167⟩ ὦ παναγίας συμφώνων ἀδελφῶν ἑβδομάδος· καθάπερ γὰρ ἑπτὰ τῆς κοσμοποιίας ἡμέραι περὶ τὴν εὐσέβειαν, οὕτω περὶ τὴν ἑβδομάδα χορεύοντες οἱ μείρακες ἐκύκλουν, τὸν τῶν βασάνων φόβον καταλύοντες. νῦν ἡμεῖς ἀκούοντες τὴν θλῖψιν τῶν νεανιῶν ἐκείνων φρίττομεν· ⟨168⟩ οἳ δὲ οὐ μόνον ἀκούοντες τὴν θλῖψιν, ἀλλὰ καὶ ὁρῶντες τὸν παραχρῆμα τῆς ἀπειλῆς λόγον ἐμακαρίζοντο, θαυμαζόμενοι πῶς πάσχοντες ἐνεκαρτέρουν, καὶ τοῦτο ταῖς διὰ πυρὸς ὀδύναις, ὧν τί ἂν γένοιτο ἐπαλγέστερον; ὀξεῖα γὰρ καὶ σύντομος ἡ τοῦ πυρὸς οὖσα δύναμις ταχέως διέλυσε τὰ σώματα αὐτῶν.

⟨169⟩ καὶ μὴ θαυμαστὸν ἡγεῖσθε εἰ ὁ λογισμὸς περιεκράτησε τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἐν ταῖς βασάνοις, ὅπου γε καὶ γυναικὸς νοῦς πολυτροπωτέρων ὑπερεφρόνησεν ἀλγηδόνων· ⟨170⟩ ἡ μήτηρ γὰρ τῶν ἑπτὰ

νεανίσκων ἐκείνων ὑπήνεγκε τὰς ἐφ' ἑνὶ ἑκάστῳ τῶν τέκνων στρέβλας. θεωρεῖτε δὲ πῶς πολύπλοκός ἐστιν ἡ τῆς φιλοτεκνίας στοργή, ἕλκουσα πάντα πρὸς τὴν τῶν σπλάγχνων συμπάθειαν, ὅπου γε καὶ τὰ ἄλογα ζῷα ὁμοίαν τὴν πρὸς τὰ ἐξ αὐτῶν γεννώμενα συμπάθειαν καὶ στοργὴν ἔχει τοῖς ἀνθρώποις. ⟨171⟩ καὶ γὰρ τῶν πετεινῶν τὰ μὲν ἥμερα κατὰ τὰς οἰκίας ὀροφοκοιτοῦντα προασπίζει τῶν νεοττῶν, τὰ δὲ κατὰ κορυφὰς τῶν ὀρέων καὶ ἀπορρῶγας τῶν φαράγγων καὶ δένδρων ὀπὰς καὶ τὰς τούτων ἄκρας ἐννοσσοποιησάμενα ἀποτίκτει καὶ τὸν προσιόντα κωλύει· ⟨172⟩ εἰ δὲ καὶ μὴ δύναται κωλύειν, περιπτάμενα κυκλόθεν αὐτῶν ἀλγοῦντα τῇ στοργῇ, ἀνακαλούμενα τῇ ἰδίᾳ φωνῇ, καθ' ὃν δύναται τρόπον βοηθεῖ τοῖς τέκνοις. καὶ τί δεῖ τὴν διὰ τῶν ἀλόγων ζῴων ἐπιδείκνυσθαι πρὸς τὰ τέκνα συμπάθειαν, ὅπου γε καὶ μέλισσαι περὶ τὸν τῆς κηρογονίας καιρὸν ἀπαμύνονται τοὺς προσιόντας, καὶ καθάπερ σιδήρῳ τῷ κέντρῳ πλήσσουσι τοὺς προσιόντας τῇ νοσσιᾷ αὐτῶν καὶ ἐπαμύνονται ἕως θανάτου. ⟨173⟩ ἀλλ' οὐχὶ τὴν τοῦ Ἀβραὰμ ὁμόψυχον τῶν νεανίσκων μητέρα μετεκίνησε συμπάθεια τῶν
15 *τέκνων. ὦ λογισμὲ τύραννε παθῶν, καὶ εὐσέβεια μητρὶ τέκνων ποθεινοτέρα. ⟨174⟩ μήτηρ δυοῖν προκειμένων, εὐσεβείας καὶ τῆς τῶν ἑπτὰ υἱῶν σωτηρίας προσκαίρου κατὰ τὴν τοῦ τυράννου ὑπόσχεσιν, τὴν εὐσέβειαν μᾶλλον ἠγάπησε τὴν σῴζουσαν εἰς αἰώνιον ζωὴν κατὰ θεόν. ὢ τίν' ἂν τρόπον ἠθολογήσαιμι φιλότεκνα γονέων πάθη, ψυχῆς τε καὶ μορφῆς ὁμοιότητα εἰς μικρὸν παιδὸς χαρακτῆρα θαυμάσιον ἐναποσφραγίζοντα, μάλιστα διὰ τὸ πάθος τοῖς γεννηθεῖσι τὰς μητέρας τῶν πατέρων καθεστάναι συμπαθεστέρας; ⟨175⟩ ὅσῳ*

γὰρ καὶ ἀσθενόψυχοι καὶ φιλογονώτεραι ὑπάρχουσιν αἱ μητέρες, τοσούτῳ μᾶλλόν εἰσι φιλοτεκνότεραι. ⟨176⟩ *πασῶν δὲ τῶν μητέρων ἐγένετο ἡ τῶν ἑπτὰ μήτηρ φιλοτεκνοτέρα, ἥτις ἑπτὰ κυοφορίαις τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐπιφυτευομένη φιλοστοργίαν, καὶ διὰ πολλὰς τὰς καθ' ἕκαστον αὐτῶν ὀδύνας ἠναγκασμένη τὴν εἰς αὐτοὺς ἔχειν συμπάθειαν, διὰ τὸν πρὸς θεὸν φόβον ὑπερεῖδε τὴν τῶν τέκνων πρόσκαιρον σωτηρίαν.* ⟨177⟩ *οὐ μήν γε ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν καλοκαγαθίαν τῶν υἱῶν καὶ τὴν πρὸς τὸν νόμον αὐτῶν εὐπείθειαν μείζω τὴν ἐν αὐτοῖς εἶχε φιλοστοργίαν·* ⟨178⟩ *δίκαιοί τε γὰρ ἦσαν καὶ σώφρονες καὶ μεγαλόψυχοι καὶ φιλάδελφοι καὶ φιλομήτορες οὕτως ὥστε καὶ μέχρι θανάτου τὰ νόμιμα φυλάσσοντας πείθεσθαι αὐτῇ.* ⟨179⟩ *ἀλλ' ὅμως καίπερ τοσούτων ὄντων [περὶ] τῶν [τὴν φιλοτεκνίαν] εἰς συμπάθειαν ἑλκόντων τὴν μητέρα, ἐπ' οὐδενὸς αὐτῶν τὸν λογισμὸν αὐτῆς αἱ παμποίκιλοι βάσανοι ἴσχυσαν μετατρέψαι, ἀλλὰ καὶ καθ' ἕνα παῖδα καὶ ὁμοῦ πάντας ἡ μήτηρ ἐπὶ τὸν ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας προετρέπετο θάνατον.* ⟨180⟩ *ὦ φύσις ἱερά, καὶ φίλτρα γονέων, καὶ σύνεσις φιλόστοργε, καὶ τροφεῖα, καὶ μητέρων ἀδάμαστα πάθη. καθ' ἕνα στρεβλούμενον καὶ φλεγόμενον ὁρῶσα ἡ μήτηρ οὐ μετεβάλετο διὰ τὴν εὐσέβειαν.* ⟨181⟩ *τὰς σάρκας τῶν τέκνων ἑώρα περὶ τὸ πῦρ τηκομένας, καὶ τοὺς τῶν ποδῶν καὶ χειρῶν δακτύλους ἐπὶ γῆς σπαίροντας, καὶ τὰς τῶν κεφαλῶν μέχρι τῶν περὶ τὰ γένεια σάρκας ὥσπερ προσωπεῖα προκειμένας.* ⟨182⟩ *ὦ πικροτέρων νῦν μήτηρ πόνων πειραθεῖσα ὑπὲρ τῶν ἐπ' αὐτοῖς ὠδίνων, ὦ μόνη γυνὴ τὴν εὐσέβειαν ὁλόκληρον ἀποκυήσασα· οὐ μετέτρεψέ σε πρωτότοκος ἀποπνέων, οὐδὲ δεύτερος εἰς σὲ οἰκτρὸν*

ἐν βασάνοις βλέπων, οὐ τρίτος ἀποψύχων. ⟨183⟩ *οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἑνὸς ἑκάστου θεωροῦσα ταυρηδὸν ἐπὶ τῶν βασάνων ὁρῶντας τὸν ἑαυτῶν αἰκισμὸν καὶ τοὺς μυκτῆρας προσημειουμένους τὸν θάνατον αὐτῶν . . . οὐκ ἔκλαυσας ὁρῶσα σάρκας τέκνων ἀποκαιομένας καὶ ἐπὶ χερσὶ χεῖρας ἀποτεμνομένας καὶ ἐπὶ κεφαλαῖς κεφαλὰς ἀποδειροτομουμένας καὶ ἐπὶ νεκροῖς νεκροὺς πίπτοντας, καὶ πολυάνδριον ὁρῶσα τῶν τέκνων τὸ χωρίον διὰ τῶν βασάνων οὐκ ἐδάκρυσας.* ⟨184⟩ *οὐχ οὕτω σειρήνειοι μελῳδίαι οὐδὲ κύκνειοι πρὸς φιληκοΐαν φωναὶ τοὺς ἀκούοντας ἐφέλκονται ὡς τέκνων φωναὶ μετὰ βασάνων μητέρα φωνούντων.* ⟨185⟩ *πηλίκαις καὶ πόσαις τότε ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν βασανιζομένων τροχοῖς τε καὶ καυστηρίοις ἐβασανίζετο βασάνοις. ἀλλὰ τὰ σπλάγχνα αὐτῆς ὁ εὐσεβὴς λογισμὸς ἐν αὐτοῖς τοῖς πάθεσιν ἀνδρειώσας ἐπέτεινε τὴν πρόσκαιρον φιλοτεκνίαν παριδεῖν, καίπερ ἑπτὰ τέκνων ἀπώλειαν ὁρῶσα καὶ τὴν τῶν στρεβλῶν πολύπλοκον ποικιλίαν.* ⟨186⟩ *ἃς ἁπάσας ἡ γενναία μήτηρ ἐξέλυσε διὰ τὴν πρὸς θεὸν πίστιν. καθάπερ γὰρ ἐν βουλευτηρίῳ τῇ ἑαυτῆς ψυχῇ δεινοὺς ὁρῶσα συμβούλους φύσιν τε καὶ γένεσιν καὶ φιλοτεκνίαν καὶ τέκνων στρέβλας, δύο ψήφους κρατοῦσα ἡ μήτηρ, θανατηφόρον τε καὶ σωτήριον, ὑπὲρ τέκνων, οὐκ ἐπέγνω τὴν σώζουσαν ἑπτὰ υἱοὺς πρὸς ὀλίγον χρόνον σωτηρίαν, ἀλλὰ τῆς θεοσεβοῦς Ἀβραὰμ καρτερίας ἡ θυγάτηρ ἐμνήσθη.* ⟨187⟩ *ὦ μῆτερ ἔθνους, ἔκδικε τοῦ νόμου καὶ ὑπερασπίστρια τῆς εὐσεβείας, καὶ τοῦ διὰ σπλάγχνων ἀγῶνος ἀθλοφόρε, ὦ ἀρρένων πρὸς καρτερίαν γενναιοτέρα καὶ ἀνδρῶν πρὸς ὑπομονὴν ἀνδρειοτέρα. καθάπερ γὰρ ἡ τοῦ Νῶε κιβωτὸς ἐν τῷ κοσμοπληθεῖ κατακλυσμῷ*

κοσμοφοροῦσα καρτερῶς ὑπέμεινε τοὺς κλύδωνας, ⟨188⟩ οὕτω καὶ σὺ ἡ νομοφύλαξ πανταχόθεν τῷ τῶν παθῶν περιαντλουμένη κατακλυσμῷ, καὶ καρτεροῖς ἀνέμοις ταῖς τῶν υἱῶν βασάνοις συνεχομένη, γενναίως ὑπέμεινας τοὺς ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας χειμῶνας.

⟨189⟩ εἰ δὴ τοίνυν καὶ γυνὴ καὶ γεραιὰ καὶ ἑπτὰ 16
παίδων μήτηρ ὑπέμεινεν δρῶσα τὰς μέχρι θανάτου τῶν τέκνων βασάνους, ὁμολογουμένως αὐτοκράτωρ ἐστὶ τῶν παθῶν ὁ εὐσεβὴς λογισμός. ⟨190⟩ ἀπέδειξα οὖν ὅτι οὐ μόνον ἄνδρες τῶν παθῶν ἐπεκράτησαν, ἀλλὰ καὶ γυνὴ τῶν μεγίστων βασάνων ὑπερεφρόνησε. καὶ οὐχ οὕτως οἱ περὶ τὸν Δανιὴλ λέοντες ἦσαν ἄγριοι, οὐδὲ ἡ κατὰ τὸν Μισαὴλ ἐκφλεγομένη κάμινος λαβροτάτῳ πυρί, ὡς ἡ τῆς φιλοτεκνίας περιέκαιεν ἐκείνην φύσις, δρῶσαν [αὐτὴν] οὕτω ποικίλως βασανιζομένους τοὺς ἑπτὰ υἱούς. ⟨191⟩ ἀλλὰ τῷ λογισμῷ τῆς εὐσεβείας κατέσβεσε τὰ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα πάθη ἡ μήτηρ. ⟨192⟩ καὶ γὰρ τοῦτο ἔστιν ἐπιλογίσασθαι, ὅτι δειλόψυχος εἰ ἦν ἡ γυνή, καίπερ μήτηρ οὖσα, ὠλοφύρατο ἂν ἐπ' αὐτοῖς καὶ ἴσως ταῦτα ἂν οὕτως εἶπεν. ⟨193⟩ 'ὦ μελέα ἔγωγε καὶ πολλάκις τρισαθλία, ἥτις ἑπτὰ παῖδας τεκοῦσα οὐδενὸς μήτηρ γεγένημαι. ὦ μάταιοι ἑπτὰ κυοφορίαι καὶ ἀνόνητοι ἑπτὰ δεκάμηνοι, καὶ ἄκαρποι τιθηνίαι, καὶ ταλαίπωροι γαλακτοτροφίαι. ⟨194⟩ μάτην ἐφ' ὑμῖν, ὦ παῖδες, πολλὰς ὑπέμεινα ὀδύνας καὶ χαλεπωτέρας φροντίδας ἀνατροφῆς. ὦ τῶν ἐμῶν παίδων οἳ μὲν ἄγαμοι, οἳ δὲ γήμαντες ἀνόνητοι· οὐκ ὄψομαι ὑμῶν τέκνα, οὐδὲ μάμμη κληθεῖσα μακαρισθήσομαι. ⟨195⟩ ὦ ἡ πολύπαις καὶ καλλίπαις ἐγὼ γυνὴ χήρα καὶ μόνη πολύθρηνος· οὐδὲ ἂν ἀποθάνω θάψοντα τῶν υἱῶν ἕξω τινά.' ⟨196⟩ ἀλλὰ

τούτῳ τῷ θρήνῳ οὐδένα ὠλοφύρατο ἡ ἱερὰ καὶ θεοσεβὴς μήτηρ, οὐδ᾿ ἵνα μὴ ἀποθάνωσιν ἀπέτρεπεν αὐτῶν τινα, οὐδ᾿ ὡς ἀποθνησκόντων ἐλυπήθη, ἀλλ᾿ ὥσπερ ἀδαμάντινον ἔχουσα τὸν νοῦν καὶ εἰς ἀθανασίαν ἀνατίκτουσα τὸν τῶν υἱῶν ἀριθμόν, μᾶλλον ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἐπὶ τὸν θάνατον αὐτοὺς προετρέπετο ἱκετεύουσα. <197> ὦ μῆτερ δι᾿ εὐσέβειαν θεοῦ στρατιῶτι πρεσβῦτι, καὶ γυναικὸς διὰ καρτερίαν καὶ τύραννον ἐνίκησας, καὶ ἔργοις εὑρέθης ἀνδρὸς καὶ λόγοις δυνατωτέρα. <198> καὶ γὰρ ὅτε συνελήφθης μετὰ τῶν παίδων, εἱστήκεις τὸν Ἐλεάζαρον ὁρῶσα βασανιζόμενον, καὶ ἔλεγες τοῖς παισὶ τῇ Ἑβραΐδι διαλέκτῳ 'ὦ παῖδες, γενναῖος ὁ ἀγών, ἐφ᾿ ὃν κληθέντες ὑπὲρ τῆς διαμαρτυρίας τοῦ ἔθνους ἐναγωνίσασθε προθύμως ὑπὲρ τοῦ πατρῴου νόμου· <199> καὶ γὰρ αἰσχρὸν τὸν μὲν γέροντα τοῦτον ὑπομένειν τὰς διὰ τὴν εὐσέβειαν ἀλγηδόνας, ὑμᾶς δὲ τοὺς νεανίσκους καταπλαγῆναι τὰς βασάνους. ἀναμνήσθητε ὅτι διὰ τὸν θεὸν τοῦ κόσμου μετελάβετε καὶ τοῦ βίου ἀπελαύσατε, <200> καὶ διὰ τοῦτο ὀφείλετε πάντα πόνον ὑπομεῖναι διὰ τὸν θεόν, δι᾿ ὃν καὶ ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀβραὰμ ἔσπευδε τὸν ἐθνοπάτορα υἱὸν σφαγιάσαι Ἰσαάκ, καὶ τὴν πατρῴαν χεῖρα ξιφηφόρον καταφερομένην ἐπ᾿ αὐτὸν ὁρῶν ὁ Ἰσαὰκ οὐκ ἔπτηξε, καὶ Δανιὴλ ὁ δίκαιος εἰς λέοντας ἐβλήθη, καὶ Ἀνανίας καὶ Ἀζαρίας καὶ Μισαὴλ εἰς κάμινον πυρὸς ἀπεσφενδονίσθησαν καὶ ὑπέμειναν διὰ τὸν θεόν. <201> καὶ ὑμεῖς οὖν τὴν αὐτὴν πίστιν εἰς τὸν θεὸν ἔχοντες μὴ χαλεπαίνετε· ἀλόγιστον γὰρ τοὺς εἰδότας εὐσέβειαν μὴ ἀνθίστασθαι τοῖς πόνοις.' <202> διὰ τούτων τῶν λόγων ἡ ἑπταμήτωρ ἕνα ἕκαστον τῶν υἱῶν παρακαλοῦσα ἀποθανεῖν ἔπεισε μᾶλλον ἢ παραβῆναι τὴν ἐν-

τολὴν τοῦ θεοῦ, ἔτι δὲ καὶ ταῦτα εἰδότας ὅτι οἱ διὰ τὸν θεὸν ἀποθανόντες ζῶσι τῷ θεῷ, ὥσπερ Ἀβραὰμ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ καὶ πάντες οἱ πατριάρχαι.

⟨203⟩ ἔλεγον δὲ καὶ τῶν δορυφόρων τινὲς ὡς ὅτε 17
ἔμελλε συλλαμβάνεσθαι καὶ αὐτὴ πρὸς θάνατον, ἵνα μὴ ψαύσειέ τις τοῦ σώματος αὐτῆς, ἑαυτὴν ἔρριψε κατὰ τῆς πυρᾶς. ⟨204⟩ ὢ μῆτερ σὺν ἑπτὰ καταλύσασα τὴν τοῦ τυράννου βίαν, καὶ ἀκυρώσασα τὰς κακὰς ἐπινοίας αὐτοῦ, καὶ δειξασα τὴν τῆς πίστεως γενναιότητα. καθάπερ γὰρ στέγη ἐπὶ τοῖς στύλοις, οὕτω καὶ σὺ ἐπὶ παισὶ γενναίως ἱδρυμένη ἀκλινὴς ὑπήνεγκας τὸν διὰ τῶν βασάνων σεισμόν. ⟨205⟩ θάρρει τοιγαροῦν, ὢ μῆτερ ἱερόψυχε, τὴν ἐλπίδα τῆς ὑπομονῆς ἔχουσα βεβαίαν πρὸς τὸν θεόν. οὐχ οὕτω σελήνη κατ᾿ οὐρανὸν σὺν ἄστροις σεμνὴ καθέστηκεν, ὡς σὺ τοὺς ἰσαστέρους ἑπτὰ παῖδας φωταγωγήσασα πρὸς τὴν εὐσέβειαν ἔντιμος καθέστηκας τῷ θεῷ καὶ ἠστέρισαι ἐν οὐρανῷ σὺν αὐτοῖς· ἦν γὰρ ἡ παιδοποιία σου ἀπὸ Ἀβραὰμ τοῦ πατρός. ⟨206⟩ εἰ δὲ ἐξῆν ἡμῖν ὥσπερ ἐπί τινος πίνακος ζωγραφῆσαι τὴν τῆς εὐσεβείας ἱστορίαν, οὐκ ἂν ἔφριττον οἱ θεωροῦντες μητέρα ἑπτὰ τέκνων δι᾿ εὐσέβειαν ποικίλας βασάνους μέχρι θανάτου γινομένας ὑπομένουσαν; ⟨207⟩ καὶ γὰρ ἄξιον ἦν ἐπ᾿ αὐτοῦ τοῦ τάφου ἀναγράψαι καὶ ταῦτα τοῖς ἀπὸ τοῦ ἔθνους εἰς μνείαν λεγόμενα ‛ἐνταῦθα γέρων ἱερεὺς καὶ γυνὴ γεραιὰ καὶ ἑπτὰ παῖδες ἐγκεκήδευνται διὰ τυράννου βίαν τὴν Ἑβραίων πολιτείαν καταλῦσαι θέλοντος, οἳ καὶ ἐξεδίκησαν τὸ ἔθνος εἰς τὸν θεὸν ἀφορῶντες καὶ μέχρι θανάτου τὰς βασάνους ὑπομείναντες.᾿ ⟨208⟩ ἀληθῶς γὰρ ἦν ἀγὼν θεῖος ὁ δι᾿ αὐτῶν γεγενημένος· ἠθλοθέτει γὰρ τότε ἀρετὴ δι᾿ ὑπομονῆς δοκι-

μάζουσα. τὸ νῖκος ἀφθαρσία ἐν ζωῇ πολυχρονίῳ. Ἐλεάζαρος δὲ προηγωνίζετο, ἡ δὲ μήτηρ τῶν ἑπτὰ παίδων ἐνήθλει, οἱ δὲ ἀδελφοὶ ἠγωνίζοντο, ὁ τύραννος ἀντηγωνίζετο. ὁ δὲ κόσμος καὶ ὁ τῶν ἀνθρώπων βίος ἐθεώρει. ⟨209⟩ *θεοσέβεια δὲ ἐνίκα, τοὺς ἑαυτῆς ἀθλητὰς στεφανοῦσα. τίνες οὐκ ἐθαύμασαν τοὺς τῆς θείας νομοθεσίας ἀθλητάς; τίνες οὐκ ἐξεπλάγησαν;* ⟨210⟩ *αὐτός γέ τοι ὁ τύραννος καὶ ὅλον τὸ συμβούλιον αὐτῶν ἐξεθαύμασαν αὐτῶν τὴν ὑπομονήν, δι᾽ ἣν καὶ τῷ θείῳ νῦν παρεστήκασι θρόνῳ καὶ τὸν μακάριον αἰῶνα βιοῦσι.* ⟨211⟩ *καὶ γάρ φησιν ὁ Μωυσῆς ‛καὶ πάντες οἱ ἡγιασμένοι ὑπὸ τὰς χεῖράς σου.’ καὶ οὗτοι οὖν οἱ ἁγιασθέντες διὰ θεὸν τετίμηνται, οὐ μόνον ταύτῃ τῇ τιμῇ, ἀλλὰ καὶ τῷ δι᾽ αὐτοὺς τοῦ ἔθνους ἡμῶν τοὺς πολεμίους μὴ ἐπικρατῆσαι καὶ τὸν τύραννον τιμωρηθῆναι καὶ τὴν πατρίδα καθαρισθῆναι, ὥσπερ ἀντίψυχον γεγονότας τῆς τοῦ ἔθνους ἁμαρτίας.* ⟨212⟩ *καὶ διὰ τοῦ αἵματος τῶν εὐσεβῶν ἐκείνων καὶ τοῦ ἱλαστηρίου τοῦ θανάτου αὐτῶν ἡ θεία πρόνοια τὸν Ἰσραὴλ προκακωθέντα διέσωσε·* ⟨213⟩ *πρὸς γὰρ τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν τῆς ἀρετῆς καὶ τὴν ἐπὶ ταῖς βασάνοις αὐτῶν ὑπομονὴν ὁ τύραννος ἀπιδὼν ἀνεκήρυξεν ὁ Ἀντίοχος τοῖς στρατιώταις αὐτοῦ εἰς ὑπόδειγμα τὴν ἐκείνων ὑπομονήν, ἔσχε τε αὐτοὺς γενναίους καὶ ἀνδρείους εἰς πεζομαχίαν καὶ πολιορκίαν, καὶ ἐκπορθήσας ἐνίκησε τοὺς πάντας πολεμίους.* ⟨214⟩ *ὦ τῶν Ἀβραμιαίων σπερμάτων ἀπόγονοι παῖδες Ἰσραηλῖται, πείθεσθε τῷ νόμῳ τούτῳ, καὶ πάντα τρόπον εὐσεβεῖτε, γιγνώσκοντες ὅτι τῶν παθῶν δεσπότης ἐστὶν ὁ εὐσεβὴς λογισμός, καὶ οὐ μόνον τῶν ἔνδοθεν ἀλλὰ καὶ τῶν ἔξωθεν πόνων.*

⟨215⟩ ἀνθ' ὧν διὰ τὴν εὐσέβειαν προϊέμενοι τὰ 18 σώματα τοῖς πόνοις ἐκεῖνοι οὐ μόνον ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐθαυμάσθησαν, ἀλλὰ καὶ θείας μερίδος κατηξιώθησαν, καὶ δι' αὐτοὺς εἰρήνευσε τὸ ἔθνος, καὶ τὴν εὐνομίαν τὴν ἐπὶ τῆς πατρίδος ἀνανεωσάμενοι ἐξεπολιόρκησαν τοὺς πολεμίους. ⟨216⟩ καὶ ὁ τύραννος Ἀντίοχος καὶ ἐπὶ γῆς τετιμώρηται καὶ ἀποθανὼν κολάζεται. ὡς γὰρ οὐδὲν οὐδαμῶς ἴσχυσεν ἀναγκάσαι τοὺς Ἱεροσολυμίτας ἀλλοφυλῆσαι καὶ τῶν πατρίων ἐθῶν ἐκδιαιτηθῆναι, τότε ἀπάρας ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων ἐστράτευσεν ἐπὶ Πέρσας.

⟨217⟩ ἔλεγε δὲ ἡ μήτηρ τῶν ἑπτὰ παίδων καὶ ταῦτα δίκαια τοῖς τέκνοις, ὅτι ἐγὼ ἐγενήθην παρθένος ἁγνή, οὐδὲ ὑπερέβην πατρικὸν οἶκον, ἐφύλασσον δὲ τὴν ᾠκοδομημένην πλευράν. οὐ διέφθειρέ με λυμεὼν ἐρημίας φθορεὺς ἐν πεδίῳ, οὐδ' ἐλυμήνατό μου τὰ ἁγνὰ τῆς παρθενίας λυμεὼν ἀπατηλὸς ὄφις. ⟨218⟩ ἔμεινα δὲ χρόνον ἀκμῆς σὺν ἀνδρί· τούτων δὲ ἐνηλίκων γενομένων ἐτελεύτησεν ὁ πατήρ, μακαρίως μὲν ἐκεῖνος (τὸν γὰρ τῆς εὐτεκνίας βίον ἐπιζήσας τὸν τῆς ἀτεκνίας οὐκ ὠδυνήθη καιρόν)· ⟨219⟩ ὃς ἐδίδασκεν ἡμᾶς, ἔτι ὢν σὺν ἡμῖν, τὸν νόμον καὶ τοὺς προφήτας. τὸν ἀναιρεθέντα Ἀβὲλ ὑπὸ τοῦ Κάιν ἀνεγίγνωσκεν ἡμῖν, καὶ τὸν ὁλοκαυτούμενον Ἰσαάκ, τὸν ἐν φυλακῇ Ἰωσήφ. ⟨220⟩ ἔλεγε δ' ἡμῖν τὸν ζηλωτὴν Φινεές, ἐδίδασκε δὲ ἡμᾶς τοὺς ἐν πυρὶ Ἀνανίαν καὶ Ἀζαρίαν καὶ Μισαήλ, ἐδόξαζε δὲ καὶ τὸν ἐν λάκκῳ λεόντων Δανιήλ, ὃν ἐμακάριζεν. ⟨221⟩ ὑπεμίμνησκε δὲ ἡμᾶς τὴν Ἡσαΐου γραφὴν τὴν λέγουσαν 'κἂν διὰ πυρὸς διέλθῃς, φλὸξ οὐ κατακαύσει σε.' ⟨222⟩ τὸν ὑμνογράφον ἐμελῴδει ἡμῖν Δαυίδ, λέγοντα 'πολλαὶ αἱ θλίψεις

τῶν δικαίων, καὶ ἐκ πασῶν αὐτῶν ῥύσεται αὐτοὺς ὁ κύριος.' ⟨223⟩ τὸν Σολομῶντα ἐπαροιμίαζεν ἡμῖν λέγοντα 'ξύλον ζωῆς ἐστι πᾶσι τοῖς ποιοῦσιν αὐτοῦ τὸ θέλημα.' τὸν Ἰεζεκιὴλ ἐπιστοποιεῖτο λέγοντα 'εἰ ζήσεται τὰ ὀστᾶ τὰ ξηρὰ ταῦτα;' ᾠδὴν μὲν ἣν ἐδίδαξε Μωυσῆς οὐκ ἐπελάθετο διδάσκων, τὴν λέγουσαν 'ἐγὼ ἀποκτενῶ καὶ ζῆν ποιήσω. αὕτη ἡ ζωὴ ὑμῶν καὶ ἡ μακρότης ἡμερῶν.'

⟨224⟩ *ὢ πικρᾶς τῆς τότε ἡμέρας καὶ οὐ πικρᾶς, ὅτε ὁ πικρὸς Ἑλλήνων τύραννος πῦρ πυρὶ σβέσας λέβησιν ὠμοῖς καὶ ζέουσι θυμοῖς, ἀγαγὼν ἐπὶ τὸν καταπέλτην καὶ πάσας τὰς βασάνους αὐτοῦ τοὺς ἑπτὰ παῖδας τῆς Ἀβρααμίτιδος, καὶ τὰς τῶν ὀμμάτων κόρας ἐπήρωσε καὶ γλώσσας ἐξέτεμε καὶ βασάνοις ποικίλαις ἀπέκτεινεν.* ⟨225⟩ *ὑπὲρ ὧν ἡ θεία δίκη μετῆλθε καὶ μετελεύσεται τὸν ἀλάστορα· οἱ δὲ Ἀβραμιαῖοι παῖδες σὺν τῇ ἀθλοφόρῳ μητρὶ καὶ τῷ γεραιῷ Ἐλεάζαρ τῷ τῶν πατέρων χορῷ συναγελάζονται, ψυχὰς ἁγνὰς καὶ ἀθανάτους ἀπειληφότες παρὰ τοῦ θεοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.*

INDEX.

(A = Antiquitates Judaicae. — B = Bellum Judaicum. — C = Contra Apionem. — M = De Maccabaeis. — V = Vita Josephi. Numeri sunt librorum et paragraphorum.)